ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΥ
ΚΑΙ
ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΡΩΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
(ΣΛ΄ – ΦΚΒ΄)

ΚΕΙΜΕΝΟ – ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ – ΣΧΟΛΙΑ
Ἀπὸ τὴν
ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ
Θεολόγο

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ
ΤΩΝ
ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ
10Β

Ἐπόπτης

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Καθηγητὴς Πανεπιστημίου

Ἐπιμελητὴς Ἐκδόσεως

ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ Γ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ, Θεολόγος

ΕΠΕ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ

«ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ»

ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ»

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1988

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Στὸν τόμο αὐτὸ δημοσιεύονται οἱ 293 ἐν συνεχεία τοῦ 10Α τόμου Ἐρωταποκρίσεις τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου, ἤτοι ἀπὸ 230 μέχρι 522. Οἱ ὑπόλοιπες 316 θὰ δημοσιευθοῦν στὸν ἑπόμενο τόμο 10Γ, ποὺ ἤδη ἑτοιμάζεται καὶ θὰ κυκλοφορήσει στὶς ἀρχὲς τοῦ 1989.

ΣΛ'

Τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ συγχώρησιν αἰτήσαντος, ἀπεκρίθη αὖθις ὁ μέγας Γέρων.

Ἀπόκρισις

Ο θάνατος καὶ ἡ ζωὴ ἡμῶν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν τυγχάνει· ἐὰν οὖν μὴ πράξωμεν τὰ πρότερα ἡμῶν ἁμαρτήματα, ἔχομεν ἤδη παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν αὐτῶν συγχώρησιν, ἐὰν μὴ πάλιν διστάζωμεν.

Τὸ λοιπόν, ἀδελφέ μου, ἀσφάλισαι, ἵνα μὴ πληρωθῇ καὶ περὶ σοῦ, «ἰδοὺ ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται»· ἀπὸ τῆς ἀπειθείας σου φύγε, τὴν δὲ ἀπιστίαν μακρὰν ποίησον ἀπὸ σοῦ· τῆς δὲ ἀνελπιστίας ἀλλοτριώθητι καὶ κολλήθητι τῷ Θεῷ ἀγαπῶν, πιστεύων, ἐλπίζων, καὶ ἕξεις ἐν αὐτῷ ζωὴν αἰώνιον. Ἀμήν..

ΣΛΑ'

***Αἴτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.*

Πάτερ, εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ ἵνα σκεπασθῶ ἀπὸ τῶν νυκτερινῶν φαντασιῶν· καὶ εἰ ἔστι δυνατόν, ἀξίωσόν με τῆς ὑμῶν προσκυνήσεως, καὶ τοῦ ἀκοῦσαι τῆς ὑμῶν ἁγίας φωνῆς· πιστεύω γὰρ ὅτι, ἐὰν τοῦτό μοι προσγένηται, πολλὴν ἐκ τούτου σκέπην εὑρίσκω.

230

Ὁ ἴδιος ἀδελφός, ὅταν ζήτησε συγχώρηση,
τοῦ ἀποκρίθηκε πάλι ὁ μεγάλος Γέροντας.

Ἀπόκριση

Ο θάνατος καὶ ἡ ζωή μας βρίσκονται στὰ χέρια μας· ἐὰν λοιπὸν δὲν ἐπαναλάβουμε τὶς προηγούμενες ἁμαρτίες μας, θὰ ἔχουμε ἤδη ἀπὸ τὸ Θεὸ τὴ συγχώρηση αὐτῶν, ἐὰν δὲν διστάζουμε πάλι.

Στὸ ἑξῆς, ἀδελφέ μου, νὰ προσέχεις, γιὰ νὰ μὴ ἐκπληρωθεῖ καὶ σὲ σένα τὸ «νά, ἔχεις γίνει ὑγιής· μὴ ἁμαρτάνεις πλέον, γιὰ νὰ μὴ σοῦ συμβεῖ τίποτε χειρότερο»[1]. Φύγε ἀπὸ τὴν ἀπείθειά σου, καὶ ἀπομάκρυνε ἀπὸ σένα τὴν ἀπιστία· γίνε ξένος τῆς ἀπαισιοδοξίας καὶ προσκολλήσου στὸ Θεό, ἀγαπώντας, πιστεύοντας, καὶ ἐλπίζοντας, καὶ θὰ ἔχεις κοντά του αἰώνια ζωή. Γένοιτο.

231

Παράκληση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Πάτερ, προσευχήσου γιὰ μένα, νὰ προφυλαχτῶ ἀπὸ τὶς νυχτερινὲς φαντασίες· καὶ ἐὰν εἶναι δυνατό, ἀξίωσέ με νὰ σᾶς προσκυνήσω καὶ νὰ ἀκούσω τὴν ἅγια φωνή σας· διότι πιστεύω ὅτι, ἐὰν μοῦ γίνει αὐτό, θὰ βρῶ μεγάλη προστασία ἀπ' αὐτό.

---

1. Ἰω. 5,14.

Ἀπόκρισις

Φησὶν ἡ Γραφή, ὅτι ὁ ἐν ὀλίγῳ πιστός, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι»· εἰ ἐπίστευσάς μοι εἰπόντι καὶ παρόντι ἐπίστευσας· καὶ γὰρ τοὺς μὴ ἰδόντας καὶ πιστεύσαντας ἐμακάρισεν ὁ Κύριος. Καὶ πολλάκις ἔγραψά σοι περὶ ἀπειθείας καὶ ὀργῆς καὶ σκληρότητος· καὶ βλέπω ὅτι ὡς παρὰ μίαν τίθεις μου τοὺς λόγους. Ἐπειδὴ οὖν ὀφειλέτης εἰμὶ τοῦ παρασχεῖν εἴ τι ἔχω, κατὰ τὴν λέγουσαν Γραφήν, «παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου», κἀγὼ σοι λέγω, κτήσασθαι ταπείνωσιν, ὑπακοήν, ἀγάπην, ἐλπίδα, καὶ ἀπολογοῦμαι τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ ὑπὲρ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν σου. Τοῦτο δὲ μάθε, ὅτι, ἐὰν μὴ ταπεινωθῇς, οὐχ ὑπακούεις· καὶ ἐὰν μὴ ὑπακούῃς, οὐκ ἀγαπᾷς· καὶ ἐὰν μὴ ἀγαπᾷς, οὐ πιστεύεις οὐδὲ ἐλπίζεις.

Ἐὰν οὖν κοπιάσῃς ἔχειν ταῦτα, ἀναλογίζομαι ἐπ' ἐμὲ τὰς ἁμαρτίας σου πάσας· κἂν ἔχῃς σεαυτὸν λεπρόν, πιστεύω ὅτι ἀκούεις καὶ σὺ παρὰ τοῦ Σωτῆρος, «θέλω, καθαρίσθητι»· κἂν ἁμαρτωλόν, ἀκούεις, «ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου αἱ πολλαί»· εἰ δὲ καὶ τυφλὸν κατὰ τὴν πίστιν σου εὑρίσκεις.

Καὶ ταῦτα ἔγραψά σοι πρότερον καὶ κοιμᾶσαι· τὸ στόμα σου φύλαξον τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν πάλιν εἰς τὴν δεινοτάτην δυσφημίαν· κἂν ἕως αὐτῆς τῆς ψυχῆς σου φθάσῃς· πάνυ γὰρ ἵδρωσα δυσωπῶν ὑπὲρ ταύτης τὸν Θεόν. Ἐὰν προσέχῃς τοῦ φυλάξαι ἐξ ὅλης σου τῆς ψυχῆς τὰ εἰρημένα, οὐ μόνον ἀπὸ φαντασιῶν σε νυκτερινῶν φυλάττουσιν, ἀλλὰ καὶ πασῶν τῶν μηχανῶν τοῦ ἐχθροῦ, διὰ τοῦ βοηθοῦντός σου Χριστοῦ. Ἀμήν.

'Απόκριση

Η Γραφὴ λέγει, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ εἶναι πιστὸς στὸ λίγο, εἶναι πιστὸς καὶ στὸ πολύ. Ἐὰν πίστεψες σ' ἐκεῖνα ποὺ σοῦ εἶπα, πίστεψες καὶ ποὺ ἤμουν παρών· διότι ὁ Κύριος ἐμακάρισε ἐκείνους ποὺ δὲν εἶδαν καὶ πίστεψαν. Καὶ πολλὲς φορὲς σοῦ ἔγραψα γιὰ ἀπείθεια καὶ ὀργὴ καὶ σκληρότητα, καὶ βλέπω ὅτι παίρνεις τὰ λόγια μου ἕνα πρὸς ἕνα. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶμαι ὀφειλέτης, καὶ πρέπει νὰ δίνω ἐὰν ἔχω κάτι, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφὴ ποὺ λέγει, «νὰ δίνεις σὲ ὅποιον σοῦ ζητᾶ», καὶ ἐγὼ σοῦ λέγω, ἀπόκτησε ταπείνωση, ὑπακοή, ἀγάπη καὶ ἐλπίδα, καὶ τότε θὰ ἀπολογηθῶ στὸν φιλάνθρωπο Θεὸ γιὰ ὅλες τὶς ἁμαρτίες σου. Καὶ μάθε αὐτό, ὅτι, ἐὰν δὲν ταπεινωθεῖς, δὲν ὑπακούεις· καὶ ἐὰν δὲν ὑπακούεις, δὲν ἀγαπᾶς· καὶ ἐὰν δὲν ἀγαπᾶς, δεν πιστεύεις οὔτε ἐλπίζεις.

Ἐὰν λοιπὸν κοπιάσεις ν' ἀποκτήσεις αὐτά, παίρνω πάνω μου ὅλες τὶς ἁμαρτιές σου· καὶ ἐὰν ἔχεις τὸν ἑαυτό σου λεπρό, πιστεύω ὅτι θ' ἀκούσεις καὶ σὺ ἀπὸ τὸ Σωτήρα, «θέλω νὰ καθαρισθεῖς»[2]· ἂν τὸν ἔχεις ἁμαρτωλό, θ' ἀκούσεις, «σοῦ συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες σου οἱ πολλές»[3]· ἐὰν πάλι τυφλό, βρίσκεις σύμφωνα μὲ τὴν πίστη σου.

Αὐτὰ σοῦ τὰ ἔγραψα καὶ προηγουμένως καὶ κοιμᾶσαι. Φύλαξε τὸ στόμα σου, γιὰ νὰ μὴ πέσει πάλι στὴ φοβερώτατη βλασφημία· καὶ ἔστω νὰ φθάσεις ἕως τὴν ἴδια σου τὴν ψυχή· διότι ἵδρωσα πολὺ παρακαλώντας γι' αὐτὴν τὸν Θεό. Ἐὰν προσέχεις καὶ φυλάξεις μὲ ὅλη σου τὴν ψυχὴ ὅσα σοῦ εἶπα, αὐτὰ δὲν σὲ φυλάγουν μόνο ἀπὸ τὶς νυκτερινὲς φαντασίες, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅλες τὶς μηχανορραφίες τοῦ ἐχθροῦ, διὰ τοῦ Χριστοῦ ποὺ εἶναι βοηθός σου. Γένοιτο.

---

2. Ματθ. 8,3.
3. Λουκᾶ 7,47.

ΣΛΒ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ποίησον ἔλεος μετ' ἐμοῦ, δέσποτα, καὶ εἰπέ μοι, πῶς δύναμαι σωθῆναι εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον, ὅτι λογισμὸς δειλίας ἀνέβη εἰς τὴν καρδίαν μου. Τί οὖν κελεύεις ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Κατὰ πάντα καιρὸν ἐὰν δύνηται ὁ ἄνθρωπος κόπτειν τὸ ἑαυτοῦ θέλημα ἐν πᾶσι, καὶ ἔχειν ταπεινὴν καρδίαν καὶ τὸν θάνατον διὰ παντὸς πρὸ ὀφθαλμῶν, δύναται σωθῆναι χάριτι Θεοῦ, καὶ ὅπου ἐὰν ᾖ, οὐ κατακυριεύει αὐτοῦ ἡ δειλία. Ὁ τοιοῦτος γὰρ τῶν ὄπισθεν ἐπελάθετο καὶ εἰς τὰ ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεται.

Ποίει ταῦτα καὶ σῴζῃ ἀμερίμνως διὰ τὸν Θεόν.

ΣΛΓ'

Ἀδελφός τις νεώτερος, ἔχων πίστιν εἰς τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν, ἐπύκναζεν αὐτῷ ὡς διὰ ὠφέλειαν ψυχῆς, καὶ ἅπαξ ἅπαξ τὰς χρείας αὐτοῦ ἐποίει ὡς ὑπηρετῶν αὐτῷ· καὶ ὁ ἀδελφός, μὴ κατανοήσας τὸ συμφέρον, οὐδὲν περὶ τούτου ἠρώτησεν· ὁ δὲ γέρων, θεόθεν γνοὺς ὡς διορατικός, γράφει αὐτῷ ἀφ' ἑαυτοῦ ταῦτα.

***Παραίνεσις** Βαρσανουφίου.*

Ἀδελφέ, τὰ πρῶτα ἁμαρτήματα τὰ γεγονότα τῇ ἀνοχῇ τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς τῇ πρεσβείᾳ τῶν ἁγίων καὶ τοῦ ἀββᾶ σου συνεχώρησέ σοι, πρὸς ἔνδειξιν καρπῶν δικαιοσύνης, ἵνα πληρωθῇ ἐπὶ σὲ ἡ λέγουσα Γραφή· «ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις». Τί οὖν πάλιν προτρέπεις τὸ πῦρ ἐλθεῖν εἰς τὸν δρυμῶνά σου; Ἐπειδὴ οὐκ ἀφιᾶσί σε εἰδέναι,

---

4. Ρωμ. 5,20.

232

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Δέσποτα, δεῖξε ἔλεος σὲ μένα καὶ πές μου, πῶς μπορῶ νὰ σωθῶ σ' αὐτὸν τὸν καιρό, διότι λογισμὸς δειλίας ἀνέβηκε στὴν καρδιά μου. Τί μὲ συμβουλεύεις λοιπὸν νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ ν' ἀποκόπτει συνεχῶς τὸ θέλημά του σὲ ὅλα, νὰ ἔχει ταπεινὴ καρδιὰ καὶ νὰ ἔχει τὸν θάνατο συνεχῶς μπροστά του, μπορεῖ νὰ σωθεῖ μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅπου καὶ ἂν βρίσκεται, δὲν τὸν κατακυριεύει ἡ δειλία. Διότι αὐτὸς ξέχασε τὰ περασμένα καὶ προχωρεῖ σ' αὐτὰ ποὺ βρίσκονται μπροστά του.

Κάμνε αὐτὰ καὶ θὰ σωθεῖς ἀμέριμνα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

233

Κάποιος νεώτερος ἀδελφός, ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στὸν ἀδελφό του, τὸν πλησίαζε γιὰ ὠφέλεια τῆς ψυχῆς, καὶ κάπου κάπου ἔκανε τὶς ἀνάγκες του σὰν ὑπηρέτης. Ὁ ἀδελφός, ἐπειδὴ δὲν κατάλαβε τὸ συμφέρον, δὲν ἐρώτησε τίποτε γι' αὐτό. Ὁ Γέροντας τότε, πληροφορηθεὶς αὐτὸ ἀπὸ τὸ Θεὸ ὡς διορατικός, τοῦ γράφει ἀπὸ μόνος του αὐτά.

Παραίνεση Βαρσανουφίου.

Ἀδελφέ, τὶς πρῶτες ἁμαρτίες, ποὺ ἔχουν γίνει μὲ τὴν ἀνοχὴ τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς σοῦ τὶς συγχώρεσε μὲ τὴ μεσολάβηση τῶν ἁγίων καὶ τοῦ ἀββᾶ σου, πρὸς ἔνδειξη καρπῶν δικαιοσύνης, γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ σὲ σένα ἡ Γραφὴ ποὺ λέγει, «ὅπου πλεόνασε ἡ ἁμαρτία, ὑπερπερίσσευσε ἡ χάρη»[4]. Γιατί λοιπὸν προτρέπεις πάλι τὴ φωτιὰ νὰ ἔρθει στὸ

ἕως οὗ λάβωσιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ τότε πληρώσουσιν εἰς σὲ τὸ θέλημα αὐτῶν· ὠφέλειαν γὰρ οὐκ ἔχει τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ἀλλὰ κίνδυνον.

Πρόσεχε οὖν, ὅτι μετὰ δικαιώματος ποιοῦσί σε διδάσκαλον, ἵνα λάβῃς τὴν ἐπιτιμίαν τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «ὁ διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις;». Ἄκουσον, ἀδελφέ· παραλυτικὸς ἐγένου, ὅτι θέλεις διακονεῖσθαι ὑπὸ ἄλλου; Οὐκ οἶδας ὅτι κρῖμά ἐστι μάλιστα νεωτέρῳ δυναμένῳ ὑπηρετεῖν ἄλλοις; Πίστευσόν μοι, ὅτι ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος, ἕως οὗ ἐπληροφόρησέ με ὁ Θεὸς ἡσυχάσαι, ἐμαυτῷ ὑπηρέτουν, καὶ εἰς τὴν ἀσθένειαν κοπιῶν μικρὸν ἑψητὸν ἐμαυτῷ καὶ τὸ θερμόν.

Μὴ οὕτως, ἐπεὶ ἀποθνήσκεις κακῶς· ἀλλὰ χρείας γενομένης, μὴ περισσὸν λαλήσῃς τίποτε τοῦ ζητουμένου πράγματος· ὁ γὰρ μὴ οἰκοδομήσας τὸ ἴδιον κελλίον, πῶς ἄλλου οἰκοδομεῖ; Οὐκ οἶδας ὅτι ὁ Κύριος εἶπεν, «ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι»; Μὴ πλανηθῇς τοῦ πλαγιάσαι ἀπὸ τούτων, ἐπεὶ τὸ αἷμά σου ἐπάνω τῆς κεφαλῆς σου· εἰπὲ δὲ μετὰ ταπεινώσεως, ὡς ἔχει ἡ ἀλήθεια, τοῖς ἐρωτῶσί σέ τί ποτε· συγχωρήσατέ μοι, ὅτι πλανῶμαι. Ἠρώτησα γὰρ καὶ ἤκουσα· ὅτι νεώτερος νεώτερον οὐκ ὠφελεῖ, ἐὰν τὴν δύναμιν τῆς Γραφῆς ὅλης ποτίσῃ αὐτὸν ὡς ποτόν.

Ἐὰν οὖν ποιήσῃς τὴν δύναμίν σου, κἀγὼ δίδωμί σοι λόγον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι οὐ μὴ ἐξαλειφθῇς ἐκ τῆς ἐμῆς καρδίας· ἀλλὰ τὴν δύναμίν μου ποιῶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐκβάλῃ σε ἀπὸ τοῦ δεινοῦ σκότους εἰς φῶς τὸ ἀνεκλάλητον, ἀπὸ τῆς πλάνης τῶν δαιμόνων εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπίγνωσιν· ἀπὸ τοῦ δευτέρου τῆς ἁμαρτίας θανάτου εἰς ζωὴν αἰώνιον. Καὶ εἰ ἐπιποθεῖς σωθῆναι, μὴ καταφρονήσῃς τῶν εἰρημένων.

4α. Δικαίωμα εἶναι ὅ,τι δὲν ἔχει καύχηση, ἀλλὰ ἄρνηση τοῦ σφάλματος. Βλέπε ἐρωταπόκριση 477 τοῦ τόμου αὐτοῦ. 5. Ρωμ. 2,21.

δάσος σου; Ἐπειδὴ δὲν σὲ ἀφήνουν νὰ γνωρίσεις, ὥς ποὺ νὰ σὲ πάρουν στὰ χέρια τους, καὶ τότε θὰ πραγματοποιήσουν σὲ σένα τὸ θέλημά τους. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει ὠφέλεια, ἀλλὰ κίνδυνο.

Πρόσεχε λοιπόν, διότι μετὰ δικαιώματος[4α] σὲ κάνουν διδάσκαλο, γιὰ νὰ δεχθεῖς τὴν κατάκριση τοῦ Ἀποστόλου ποὺ λέγει, «ἐσὺ ποὺ διδάσκεις ἄλλον, δὲ διδάσκεις τὸν ἑαυτό;»[5]. Ἄκουσε, ἀδλεφέ· ἔγινες παράλυτος, ἐπειδὴ θέλεις νὰ ὑπηρετεῖσαι ἀπὸ ἄλλον; Δὲν γνωρίζεις ὅτι εἶναι κρίμα, καὶ μάλιστα στὸν νεώτερο ποὺ μπορεῖ νὰ ὑπηρετεῖ ἄλλους; Πίστεψέ με, ὅτι ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος, ὥς ποὺ μὲ πληροφόρησε ὁ Θεὸς νὰ ἡσυχάσω, ὑπηρετοῦσα ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό μου, καὶ στὴν ἀσθένειά μου ἔκαμνα λίγο βραστὸ καὶ τὸ ζεστό μου.

Μὴ φέρεσαι ἔτσι, διότι θὰ πεθάνεις ἄσχημα· ἀλλὰ ἐὰν παραστεῖ ἀνάγκη, νὰ μὴ πεῖς τίποτα περισσότερο ἀπὸ τὸ ζητούμενο πρᾶγμα· διότι ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔκτισε τὸ κελλί του, πῶς κτίζει τὸ κελλὶ ἄλλου; Δὲν γνωρίζεις ὅτι ὁ Κύριος εἶπε, «ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦλθε νὰ ὑπηρετηθεῖ, ἀλλὰ νὰ ὑπηρετήσει»[6]; Μὴ πλανηθεῖς καὶ παρεκκλίνεις ἀπὸ αὐτά, διότι τὸ αἷμα σου θὰ εἶναι πάνω στὸ κεφάλι σου. Πὲς μὲ ταπείνωση σ' ἐκείνους ποὺ σὲ ἐρωτοῦν κάτι, αὐτὸ ποὺ εἶναι ἡ ἀλήθεια· 'συγχωρῆστε με, διότι πλανῶμαι. Διότι ἐρώτησα καὶ ἄκουσα, ὅτι ὁ νεώτερος δὲν ὠφελεῖ τὸν νεώτερο, ἐὰν τὸν ποτίσει σὰν ποτὸ τὴ δύναμη ὅλης τῆς Γραφῆς'.

Ἐὰν λοιπὸν καταβάλεις κάθε προσπάθεια καὶ ἐγὼ σοῦ δίνω τὸν λόγο μου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι δὲν θὰ ἐξαλειφθεῖς ἀπὸ τὴν καρδιά μου, ἀλλὰ μὲ ὅλη τὴ δύναμή μου παρακαλῶ τὸ Θεὸ νὰ σὲ βγάλει ἀπὸ τὸ φοβερὸ σκοτάδι στὸ ἀπερίγραπτο φῶς, ἀπὸ τὴν πλάνη τῶν δαιμόνων στὴν ἐπίγνωση τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὸν δεύτερο θάνατο τῆς ἁμαρτίας στὴν αἰώνια ζωή. Καὶ ἐὰν ποθεῖς νὰ σωθεῖς, μὴ περιφρονήσεις αὐτὰ ποὺ σοῦ ἔχουν εἰπωθεῖ.

---

6. Ματθ. 20,28.

Ἴδοιμί σε καρποφοροῦντα ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνὰ τριάκοντα, ἀνὰ ἑξήκοντα, ἀνὰ ἑκατόν, εἰς δόξαν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

ΣΛΔ'

***Αἴτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.*

Διὰ τὸν Κύριον συγχώρησόν μοι, πάτερ, ὅτι ἀγνοῶν ἐχλευαζόμην, καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ ἵνα βάλω ἀρχήν.

Ἀπόκρισις

Εὑρίσκομεν, ἀδελφέ, ὅτι, ὅτε προσήρχοντό τινες τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ γνησίᾳ τῇ μετανοίᾳ, ἐλάμβανον ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ὡς εἶπεν ἐκείνῃ τῇ ἁμαρτωλῷ, «ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου αἱ πολλαί»· κἀγὼ σοι λέγω, ἐὰν ποιήσῃς τὴν δύναμίν σου ποιῆσαι τὰ παρ' ἐμοῦ σοι λεγόμενα, ἐλεεῖ σε ὁ ἐλεήσας τὸν Δαβὶδ καὶ συγχωρήσας αὐτῷ καὶ τῇ ἁμαρτωλῷ. Ἐπεὶ δὲ εἶπας, ὅτι 'βαλεῖν θέλω ἀρχήν', κἀμὲ χαροποιεῖς· ἀρχὴ δέ ἐστι ταπείνωσις καὶ φόβος Θεοῦ· φόβος δὲ Θεοῦ, ἀρχὴ τῆς σοφίας. Τί δέ ἐστιν 'ἀρχὴ τῆς σοφίας', ἀλλ' ἢ τὸ ἀπέχεσθαι ἐκ πάντων τῶν μισουμένων ὑπὸ Θεοῦ;

Πῶς δὲ ἀπέχεταί τις ἐκ τούτων, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τοῦ μὴ ποιεῖν τι ἐκτὸς ἐρωτήσεως καὶ συμβουλίας, ἢ λαλεῖν τι τῶν μὴ δεόντων, καὶ μετὰ τούτων ἔχειν ἑαυτὸν μωρὸν καὶ ἄναλον καὶ ἐξουδενωμένον καὶ μηδὲν ὄντα παντελῶς; Οὐχ ὡς δίκαιος λέγω σοι, ὃ μέλλω λέγειν, ἀδελφέ, ὁ Θεὸς οἶδεν· ἀλλ', ἐὰν πιστεύσῃς κατὰ τὴν πίστιν σου, ποιεῖ μετὰ σοῦ ὁ Κύριος. Γέγραπται γάρ· «πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη». Ποίησον οὖν τὴν δύναμίν

---

7. Λουκᾶ 7,47.
8. Παρμ. 1,7.

Εἴθε νὰ σὲ δῶ νὰ καρποφορεῖς στὸν ἀμπελώνα τοῦ Δεσπότη μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνὰ τριάντα, ἀνὰ ἑξήντα, ἀνὰ ἑκατό, πρὸς δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Γένοιτο.

234

Παράκληση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Γιὰ τὸν Κύριο συγχώρεσέ με, πάτερ, διότι χλευαζόμουν χωρὶς νὰ τὸ ξέρω, καὶ προσευχήσου γιὰ μένα γιὰ νὰ βάλω ἀρχή.

Ἀπόκριση

Διαβάζουμε, ἀδελφέ, ὅτι, ὅταν κάποιοι προσέρχονταν στὸ Δεσπότη Χριστὸ μὲ γνήσια μετάνοια, ἔπαιρναν ἄφεση ἁμαρτιῶν, ὅπως εἶπε σ' ἐκείνη τὴν ἁμαρτωλή, «σοῦ συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες σου οἱ πολλές»[7]. Καὶ ἐγὼ σοῦ λέγω, ἐὰν προσπαθήσεις νὰ κάνεις αὐτὸ ποὺ σοῦ λέγω, θὰ σὲ ἐλεήσει αὐτὸς ποὺ ἐλέησε τὸν Δαβὶδ καὶ συγχώρεσε αὐτὸν καὶ τὴν ἁμαρτωλή. Καὶ ἐπειδὴ εἶπες, 'θέλω νὰ βάλω ἀρχή', χαροποιεῖς καὶ ἐμένα· καὶ ἀρχὴ εἶναι, ταπείνωση καὶ φόβος Θεοῦ· καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀρχὴ τῆς σοφίας[8]. Καὶ τί ἄλλο εἶναι 'ἀρχὴ τῆς σοφίας' παρὰ τὸ νὰ ἀπέχεις ἀπὸ ὅλους ἐκείνους ποὺ μισοῦνται ἀπὸ τὸ Θεό;

Καὶ πῶς ἀπέχει κανεὶς ἀπὸ αὐτούς, παρὰ μὲ τὸ νὰ μὴ κάνει τίποτε χωρὶς ἐρώτηση καὶ συμβουλὴ ἢ νὰ μὴ λέγει κάτι ἀπὸ τὰ μὴ ἀναγκαῖα, καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτο του μωρὸ καὶ ἀνάλατο καὶ ἐξουθενωμένο καὶ ἐντελῶς ἀνάξιο λόγου; Δὲν σοῦ τὸ λέγω σὰν δίκαιος, αὐτὸ ποὺ πρόκειται νὰ σοῦ πῶ, ἀδελφέ, ὁ Θεὸς τὸ γνωρίζει· ἀλλά, ἐὰν θὰ πιστέψεις, ὁ Κύριος θὰ σοῦ φερθεῖ σύμφωνα μὲ τὴν πίστη σου. Διότι ἔχει γραφεῖ· «ἡ δέηση ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν δίκαιο ἔχει πολλὴ δύναμη»[9]. Προσ-

9. Ἰακ. 5,16.

σου βαλεῖν εἰς τὸ βαλάντιόν σου τὰ ἑκατὸν δηνάρια, κἀγὼ βάλω εἰς αὐτὸ τὰ μυρία μου τάλαντα, καὶ μὴ ἀμελήσῃς τούτων, ἐπεὶ μέγα γίνεταί σου τὸ πένθος.

Πάντοτε δὲ μιμνήσκου καὶ φύλαξον αὐτά, καὶ πιστεύω ὅτι οὐκ εἰς κενὸν γίνεταί σου ὁ κόπος, οὐδὲ ὁ ἐμὸς ὑπὲρ σοῦ γινόμενος· ἐὰν φυλάξῃς τὸν μαργαρίτην, πλουτῆσαι ἔχεις εἰς αὐτόν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΛΕ'

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτόν.

Ἐπειδή, δέσποτα, θλίβομαι εἰς τὸν ἀββᾶν, ὡς ἔχοντα διαφορὰν περισσοτέραν μου πρός τινας ἀδελφούς, καὶ σκανδαλίζομαι εἰς αὐτὸν τοσούτῳ, ὥστε καὶ πολεμεῖσθαι μισεῖν αὐτόν, εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ δήλωσόν μοι, τί ποιήσω.

Ἀπόκρισις

Ἀδελφέ, σεαυτὸν πειράζεις· οὐκ οἶδας ὅτι ἕκαστος ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας πειράζεται δελεαζόμενος; Πρόσεχε σεαυτῷ, ὅτι ταχέως ἐζήτησεν ὁ διάβολος σαλεῦσαί σε ἀπὸ τῆς παραδοθείσης σοι νουθεσίας· «μὴ δώῃ αὐτῷ ὁ Θεὸς χώραν». Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Πέτρῳ· «ἰδοὺ ᾔτησεν ὑμᾶς ὁ διάβολος, ὥστε σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον· κἀγὼ ἐδεήθην τοῦ Πατρός μου, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου». Ἀδελφέ, μὴ πρόσεχέ τινι ἄλλῳ, ἀλλὰ σεαυτῷ· καὶ μὴ περιεργάζου, οὐκ ὠφελεῖ σε γὰρ εἰς οὐδέν· διὰ μηδὲν ἐτάραξεν οὕτως ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου.

πάθησε λοιπὸν μὲ ὅλη σου τὴ δύναμη νὰ βάλεις στὸ βαλάντι σου τὰ ἑκατὸ δηνάρια, καὶ ἐγὼ θὰ βάλω σ' αὐτὸ τὰ μύρια μου τάλαντα καὶ νὰ μὴ ἀμελήσεις αὐτά, διότι θὰ πενθήσεις πολύ.

Νὰ τὰ θυμᾶσαι πάντοτε καὶ φύλαξέ τα. Καὶ πιστεύω ὅτι δὲν γίνεται στὸ κενὸ οὔτε ὁ δικός σου οὔτε ὁ δικός μου κόπος ποὺ γίνεται γιὰ σένα. Ἐὰν φυλάξεις τὸ μαργαριτάρι, μπορεῖς νὰ πλουτήσεις σ' αὐτό, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

235

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐπειδή, δέσποτα, στενοχωριέμαι γιὰ τὸν ἀββᾶ, διότι κάνει μεγαλύτερη διάκριση σὲ μερικοὺς ἀδελφούς, καὶ σκανδαλίζομαι μ' αὐτὸν τόσο πολύ, ὥστε καὶ πολεμοῦμαι νὰ τὸν μισῶ, προσευχήσου γιὰ μένα καὶ πές μου τί νὰ κάνω.

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, πειράζεις τὸν ἑαυτό σου· δὲν γνωρίζεις ὅτι καθένας πειράζεται δελεαζόμενος ἀπὸ τὴν ἴδια του τὴν ἐπιθυμία; Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, διότι ὁ διάβολος ζήτησε νὰ σὲ σαλεύσει γρήγορα ἀπὸ τὴ νουθεσία ποὺ σοῦ παραδόθηκε· «εἴθε ὁ Θεὸς νὰ μὴ τοῦ δώσει τόπο»[10]. Ὁ Κύριος εἶπε στὸν Πέτρο, «νά, ὁ διάβολος σᾶς ζήτησε, ὥστε νὰ σᾶς κοσκινίσει σὰν τὸ σιτάρι, καὶ ἐγὼ παρακάλεσα τὸν Πατέρα μου, γιὰ νὰ μὴ λείψει ἡ πίστη σου»[11]. Ἀδελφέ, νὰ μὴ προσέχεις κανένα ἄλλον, ἀλλὰ τὸν ἑαυτό σου· καὶ νὰ μὴ περιεργάζεσαι, διότι δὲν σὲ ὠφελεῖ σὲ τίποτε· ὁ σατανᾶς τάραξε τόσο πολὺ τὴν καρδιά σου γιὰ τὸ τίποτε.

---

10. Ἐφ. 4,27.
11. Λουκᾶ 22,31.

Βλέπε μὴ ματαιώσῃς μου τὴν ὑπὲρ σοῦ δέησιν τὴν πρὸς τὸν Θεόν· καὶ εἰ οὐκ ἦλθες ἄρτι, δηλῶσαί σοι εἶχον ταῦτα· 'ἥμαρτες, ἡσύχασον· καὶ μὴ λογίζου τὰ κακά, ἀλλὰ τὰ ἀγαθά· ὁ γὰρ ἀγαθὸς τὰ ἀγαθὰ λογίζεται, ὁ δὲ κακὸς τὰ κακά· ὁ Κύριος συγχωρήσοι σοι'. Ἐγείρου πάλιν κρατούμενος τῇ χειρὶ τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ πιστεύσῃς τοῖς λογισμοῖς σου· ὡς θέλουσι γὰρ οἱ δαίμονες δεικνύουσί σοι τὰ πράγματα· ἀσφαλίζου ἀπ' αὐτῶν· δεινοὶ γάρ εἰσι καὶ μαίνονται κατὰ σοῦ. Καταργήσοι αὐτοὺς ὁ Κύριος τὸ τάχος ἀπὸ σοῦ, ἀδελφέ.

ΣΛϚʹ

Ὁ αὐτὸς ἀδελφός, ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν λογισμῶν θλιβόμενος, ἔπεμψε πάλιν παρακαλῶν τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα πέμψαι αὐτῷ λόγον ζωῆς.

Ὁ δὲ ἀντέγραψεν αὐτῷ ταῦτα.

Αδελφέ, κακῶς ταράσσουσί σε οἱ λογισμοὶ καὶ οἱ δαίμονες εἰς τὸν ἀββᾶν σου, κατὰ τὴν κακὴν αὐτῶν τέχνην, ἵνα μισήσῃς αὐτὸν ἀγαπῶντά σε καὶ θλίψῃς αὐτὸν θέλοντά σε σκεπάσαι κατὰ τὴν αὐτοῦ ψυχήν, ἵνα πληρώσωσι κατὰ σοῦ τὸ εἰρημένον, «ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾶν με, ἐνδιέβαλλόν με· καὶ ἔθεντο κατ' ἐμοῦ κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, καὶ μῖσος ἀντὶ τῆς ἀγαπήσεώς μου». Πολλάκις γὰρ πληροφορεῖ σε ὅτι ἀγαπᾷ σε, καὶ οὐ πιστεύεις· ἀλλ' ὁ φθόνος τοῦ διαβόλου τυφλοῖ σου τὴν καρδίαν, ἵνα λογίζῃ κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν καὶ πικρὰ ἀντὶ γλυκέων, ἵνα λάβῃς τὸ «οὐαί», σὺν τῷ λέγοντι τὸ καλὸν κακόν, καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν· τῷ τιθέντι τὸ σκότος φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος.

Κλέπτουσί σε, ἀνόητε καὶ βραδὺς τῇ καρδίᾳ, καὶ οὐ νοεῖς ὅτι εἰς ἀπώλειάν σε ψυχῆς θέλουσιν ἐνεγκεῖν, καὶ κρύπτεις παρὰ

Πρόσεχε νὰ μὴ ματαιώσεις τὴ δέησή μου γιὰ σένα πρὸς τὸ Θεό· καὶ ἐὰν δὲν ἐρχόσουν τώρα, θὰ μποροῦσα νὰ σοῦ πῶ αὐτά· 'ἁμάρτησες, ἡσύχασε· καὶ μὴ σκέπτεσαι τὰ κακά, ἀλλὰ τὰ καλά· διότι ὁ καλὸς σκέπτεται τὰ καλά, καὶ ὁ κακὸς τὰ κακά· εἴθε ὁ Κύριος νὰ σὲ συγχωρήσει'. Σήκω πάλι στηριζόμενος στὸ χέρι τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ πιστέψεις στοὺς λογισμούς σου· διότι οἱ δαίμονες σοῦ δείχνουν τὰ πράγματα ὅπως θέλουν. Προφυλάξου ἀπ' αὐτούς, διότι εἶναι φοβεροὶ καὶ μαίνονται ἐναντίον σου. Εἴθε ὁ Κύριος νὰ τοὺς καταργήσει γρήγορα ἀπὸ σένα, ἀδελφέ.

236

Ὁ ἴδιος ἀδελφός, ἐπειδὴ θλιβόταν ἀπὸ τοὺς ἴδιους λογισμούς, ἔστειλε πάλι νὰ παρακαλέσει τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα νὰ τοῦ στείλει λόγο ζωῆς.

Καὶ αὐτὸς τοῦ ἀπάντησε αὐτά.

Αδελφέ, κακῶς σὲ ταράσσουν οἱ λογισμοὶ καὶ οἱ δαίμονες γιὰ τὸν ἀββᾶ σου, σύμφωνα μὲ τὴν κακή τους τέχνη, γιὰ νὰ μισήσεις αὐτὸν ποὺ σὲ ἀγαπᾶ καὶ νὰ στενοχωρήσεις αὐτὸν ποὺ θέλει νὰ σὲ προστατεύσει σὰν τὴν ψυχή του, γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν ἐναντίον σου αὐτὸ ποὺ εἰπώθηκε· «ἀντὶ νὰ μὲ ἀγαποῦν, μὲ διέβαλλαν· καὶ μοῦ ἀνταπέδωσαν κακὰ ἀντὶ καλῶν, καὶ μίσος ἀντὶ τῆς ἀγάπης μου»[12]. Διότι πολλὲς φορὲς σὲ διαβεβαιώνει, ὅτι σὲ ἀγαπᾶ, καὶ δὲν πιστεύεις· ἀλλὰ ὁ φθόνος τοῦ διαβόλου τυφλώνει τὴν καρδιά σου, γιὰ νὰ σκέπτεσαι κακὰ ἀντὶ καλῶν καὶ πικρὰ ἀντὶ γλυκῶν, γιὰ νὰ δεχθεῖς καὶ ἐσὺ τὸ 'ἀλλοίμονο' μαζὶ μ' ἐκεῖνον ποὺ λέγει τὸ καλὸ κακὸ καὶ τὸ γλυκὸ πικρό· μαζὶ μ' ἐκεῖνον ποὺ θεώρησε τὸ σκοτάδι φῶς καὶ τὸ φῶς σκοτάδι.

Σὲ κλέβουν, ἀνόητε καὶ ἀργὲ στὴν καρδιά, καὶ δὲν καταλαβαίνεις ὅτι θέλουν νὰ σὲ ὁδηγήσουν σὲ ἀπώλεια ψυχῆς· κρύ-

---

12. Ψαλμ. 108, 4.

σεαυτῷ καὶ παρορᾷς μου τοὺς λόγους καὶ ἐπιτιτρώσκεις αὐτούς. Οὐκ ὠφελοῦσί σε ταῦτα, οὐκ ὠφελοῦσί σε· ἐὰν δὲ οὐ πληροφορῆται σου ἡ καρδία, οὐκ εἶ ἄνθρωπος, ἀλλὰ διάβολος· αὐτὸς γὰρ ἐν τῇ ἀπιστίᾳ ἕστηκε καὶ ἐν τῇ ἀπειθείᾳ· καὶ οἱ μὴ πειθόμενοι, διάβολοι κατ' αὐτὸν γίνονται.

Οὐ συνιεῖς τί ποιεῖς, ἀδελφέ μου, ὅτι πολλάκις φέρεις τὸν ἀββᾶν σου εἰς παροξυσμὸν καὶ βαστάζει σου τὴν δυσκολίαν; Καὶ πολλάκις παρακαλεῖ σε ὡς υἱὸν γνήσιον καὶ ἀγαπητόν, ὡς ἔχει σε μετὰ ἀληθείας, καὶ πρὸς ὥραν μαλάσσεταί σου ἡ καρδία καὶ πάλιν οὐ στήκεις εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ μετατρέπῃ πάλιν ὡς ἡ σελήνη; Πρὸς τὸν Δεσπότην μου Θεὸν ἔχω πῶς λαλῶ σοι μηδὲν ἄνευ τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου· καὶ πολλάκις ἐζήτησα πέμψαι σοι λόγον περὶ τῶν κινημάτων σου καὶ τῶν ἐνθυμήσεων τῆς καρδίας σου καὶ ἐμακροθύμησα μέχρι τῆς σήμερον, ἐκδεχόμενός σε συνιέναι τὸ συμφέρον σου.

Ναί, τέκνον, ἀνάσχου μου τοῦ ἐλαχίστου καὶ ἀπόσχου ἀπὸ σοῦ τὰς κακὰς ἐνθυμήσεις, καὶ ἀνάλαβε τὰς καλάς, ἀκακίαν, ἀγάπην, μακροθυμίαν, ταπείνωσιν τὴν κενοῦσαν ὅλην τὴν βελοθήκην τοῦ διαβόλου καὶ ἀναψύχουσαν τὴν κεφαλὴν τῶν κτωμένων αὐτήν, τὴν ἐφέλκουσαν πρὸς ἑαυτὴν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἐξυπνίσθητι, γρηγόρησον, εὐθύμησον, παρακλήθητι ἐν τούτῳ καὶ πόθησον σωθῆναι. Μίσησον τὸν φθόνον, ζῆλόν τε καὶ ἔριν καὶ καταλαλιὰν καὶ τὰ ὅμοια τούτοις καὶ γενοῦ πρόβατον ἄκακον τῆς ποίμνης τοῦ Χριστοῦ, μέλος τίμιον τοῦ κοινοβίου, σκεῦος ἡγιασμένον, υἱὸς τῆς βασιλείας, κληρονόμος τῆς δόξης, ὅπως, κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ πολιτευσάμενος, τύχῃς τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ τῆς ἐνδόξου Ἀναστάσεως.

Μαρτυρεῖ γάρ μοι ὁ Θεὸς ὅτι εὔχομαι ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς σου· δώῃ μοι πῶς θέλω σε σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. Εἰ ἐμελέτας μου τοὺς λόγους συνεχῶς, οὐκ εἶχες σφαλῆναι οὐδὲ πλανηθῆναι, ἀλλὰ βαδίσαι τὴν κατὰ Θεὸν τεθλιμ-

βεις μέσα σου καὶ περιφρονεῖς τὰ λόγια μου καὶ τὰ καταχρηστεύεις. Δὲν σὲ ὠφελοῦν αὐτά, δὲν σὲ ὠφελοῦν· ἐὰν ἡ καρδιά σου δὲν πείθεται, δὲν εἶσαι ἄνθρωπος ἀλλὰ διάβολος· διότι αὐτὸς ἔχει σταθεῖ στὴν ἀπιστία καὶ στὴν ἀπείθεια, καὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν πείθοντια, γίνονται διάβολοι ὅμοιοι μ' αὐτόν.

Δὲν καταλαβαίνεις τί κάνεις, ἀδελφέ μου, ὅτι πολλὲς φορὲς ὁδηγεῖς τὸν ἀββᾶ σου σὲ παροξυσμὸ καὶ βαστάζει τὴ δυσκολία σου; Καὶ πολλὲς φορὲς σὲ παρακαλεῖ σὰν γνήσιο καὶ ἀγαπητὸ υἱό, ὅπως σὲ ἔχει πραγματικά, καὶ πρὸς στιγμὴ μαλακώνει ἡ καρδιά σου, καὶ πάλι ὅμως δὲν μένεις στὸ καλό, ἀλλὰ μετατρέπεσαι πάλι ὅπως ἡ σελήνη; Ἔχω ὅλη τὴν πεποίθησή μου στὸ δεσπότη μου Θεό, καὶ δὲν σοῦ λέγω τίποτε χωρὶς τὸ Θεὸ γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου· καὶ πολλὲς φορὲς θέλησα νὰ σοῦ στείλω λόγο γιὰ τὶς κινήσεις σου καὶ τὶς ἐνθυμήσεις τῆς καρδιᾶς σου καὶ μακροθύμησα μέχρι σήμερα, περιμένοντας νὰ καταλάβεις τὸ συμφέρον σου.

Ναί, τέκνο μου· δεῖξε ἀνοχὴ πρὸς ἐμένα τὸν ἐλάχιστο καὶ ἀπομάκρυνε ἀπὸ μέσα σου τὶς κακὲς ἐνθυμήσεις, καὶ ἀνάλαβε τὶς καλές, τὴν ἀκακία, τὴν ἀγάπη, τὴν μακροθυμία, τὴν ταπείνωση ποὺ ἀδειάζει ὅλη τὴ βελοθήκη τοῦ διαβόλου καὶ ἀναψύχει τὴν κεφαλὴ ἐκείνων ποὺ τὴν ἀποκτοῦν· ἐκείνην ποὺ προσελκύει κοντά της τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ. Ξύπνα, δεῖξε ἐγρήγορση καὶ εὐθυμία, παρηγορήσου μ' αὐτὸ καὶ πόθησε νὰ σωθεῖς. Μίσησε τὸν φθόνο, τὴ ζήλεια καὶ τὴν ἔριδα, τὴν καταλαλιὰ καὶ τὰ ὅμοια μ' αὐτά, καὶ γίνε ἄκακο πρόβατο τῆς ποίμνης τοῦ Χριστοῦ, τίμιο μέλος τοῦ κοινοβίου, ἁγιασμένο σκεῦος, υἱὸς τῆς βασιλείας, κληρονόμος τῆς δόξας, γιὰ νὰ ἐπιτύχεις τὴν αἰώνια ζωή, καὶ τὴν ἔνδοξη Ἀνάσταση, ἀφοῦ ζήσεις σύμφωνα μὲ τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Θεὸς εἶναι μάρτυράς μου, ὅτι προσεύχομαι γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου. Εἴθε νὰ ἐκπληρώσει τὸν πόθο μου, νὰ σωθεῖς καὶ νὰ ἔλθεις σὲ ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας. Ἐὰν μελετοῦσες συνέχεια τὰ λόγια μου, δὲν θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ σφάλεις οὔτε νὰ πλανηθεῖς, ἀλλὰ θὰ βάδιζες τὸν θλιμμένο καὶ σύμφωνα μὲ τὸ

μένην ὁδόν, τὴν ἀπάγουσαν εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον, τὴν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

Ὁ Θεὸς συνετίσοι σε, ἀδελφέ, εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ.

ΣΛΖ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.*

Συγχώρησόν μοι, κύριε ἀββᾶ, διὰ τὸν Κύριον· καὶ ἐπεὶ μνημονεύω ὅτι λέγουσιν οἱ πατέρες, ὅτι 'εἰσέλθωμεν εἰς τὸ κελλίον καὶ μνημονεύσωμεν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν', καὶ ὅταν μνημονεύω οὐκ ἔχω πόνον περὶ αὐτῶν, πολλάκις δὲ ποθῶ καὶ κατάνυξιν καὶ οὐκ ἔρχεται, εἰπέ μοι, τί ἐστι τὸ κωλύον αὐτὴν καὶ οὐκ ἔρχεται;

Ἀπόκρισις

Ἀδελφέ, χλευάζῃ λέγων καὶ οὐ θέλεις, ὅτι οὐ θέλεις μετὰ ἀληθείας. Τὸ γὰρ εἰσελθεῖν εἰς τὸ κελλίον τῆς ψυχῆς, ἐστὶ καὶ τὸ ἐρευνῆσαι αὐτὴν καὶ συνάξαι τὸν λογισμὸν ἡμῶν ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου· τότε πονοῦμεν καὶ κατανυσσόμεθα. Ὁ κωλύων οὖν τὴν κατάνυξιν ἐλθεῖν σοι, τὸ θέλημά σού ἐστιν· ἐὰν γὰρ μὴ κόψῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ ἴδιον θέλημα, οὐ πονεῖ καρδία· ἡ ἀπιστία δὲ οὐκ ἀφίει σε κόψαι τὸ θέλημά σου, ἡ δὲ ἀπιστία γίνεται ἀπὸ τοῦ θέλειν ἡμᾶς τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Κύριος εἶπε· «πῶς δύνασθε πιστεύειν, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες;». Πολλάκις κωλύω τὸ ὕδωρ κατελθεῖν διὰ τοῦ στόματός σου εἰς τὴν κοιλίαν σου, καὶ σὺ διὰ τοῦ ῥώθωνος ῥοφᾷς αὐτό· τοῦτο δέ ἐστι τὸ δεινὸν δικαίωμα, τὸ καταφέρον εἰς ᾅδην τὸν ἄνθρωπον.

Διὰ τοῦτο οὖν χλευάζουσί σε ὁ πικρότατοι δαίμονες, καὶ τὰ

Θεὸ δρόμο, ποὺ ὁδηγεῖ στὴν αἰώνια ζωή, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας.

Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σὲ συνετίσει, ἀδελφέ, στὸ θέλημά του.

237

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Συγχώρεσέ με, κύριε ἀββᾶ, στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ θυμᾶμαι ὅτι οἱ πατέρες λέγουν, 'νὰ μπαίνουμε στὸ κελλὶ καὶ νὰ φέρνουμε στὴ μνήμα μας τὶς ἁμαρτίες μας', καὶ ὅταν τὶς φέρνω δὲν πονῶ γι' αὐτές, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς ποθῶ καὶ κατάνυξη, ἀλλὰ δὲν ἔρχεται, πές μου, τί εἶναι αὐτὸ ποὺ τὴν ἐμποδίζει καὶ δὲν ἔρχεται;

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, ἀστειεύεσαι λέγοντας αὐτά, καὶ δὲν θέλεις· διότι πραγματικὰ δὲν θέλεις. Διότι τὸ νὰ μποῦμε στὸ κελλὶ τῆς ψυχῆς σημαίνει καὶ νὰ τὴν ἐρευνήσουμε καὶ νὰ συμμαζέψουμε τὸν λογισμό μας ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο· τότε πονοῦμε καὶ καταπληγωνόμαστε. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ ἐμποδίζει τὴν κατάνυξη νὰ ἔλθει σὲ σένα, εἶναι τὸ θέλημά σου· διότι, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν κόψει τὸ θέλημά του, δὲν πονᾶ ἡ καρδιά· ἡ ἀπιστία ὅμως δὲν σὲ ἀφήνει νὰ κόψεις τὸ θέλημά σου, καὶ ἡ ἀπιστία δημιουργεῖται, ἐπειδὴ θέλουμε τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Κύριος εἶπε· «πῶς μπορεῖτε νὰ πιστεύετε, δεχόμενοι δόξα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μὴ ζητώντας τὴ δόξα ἀπὸ τὸν μόνο Θεό;»[13]. Πολλὲς φορὲς ἐμποδίζω τὸ νερὸ νὰ κατεβεῖ ἀπὸ τὸ στόμα σου στὴν κοιλιά σου καὶ σὺ τὸ ρουφᾶς μὲ τὴ μύτη σου· αὐτὸ εἶναι τὸ φοβερὸ αἴτιο ποὺ κατεβάζει τὸν ἄνθρωπο στὸν ἅδη.

Γι' αὐτὸ λοιπὸν σὲ χλευάζουν οἱ πικρότατοι δαίμονες καὶ

---

13. Ἰω. 5,44.

εὔκολα δύσκολά σοι ποιοῦσιν. Ἢ ἐρωτῶν με, παῦσαι τοῦ θελήματός σου καὶ τοῦ δικαιώματος καὶ ἀνθρωπαρεσκείας, ἢ ἐγὼ παύομαι ἀπὸ σοῦ. Εἰ οὖν οὐ πονεῖς κόψαι τὸ θέλημά σου καὶ μὴ θελούσης σου τῆς καρδίας, τί ἔσται τὸ ὄφελος τῆς ἐρωτήσεώς σου; Ἐγὼ εἶπόν σοι· 'δὸς σὺ τὰ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ ἐγὼ παρέχω τὰ μυρία μου τάλαντα', καὶ 'ἰδοὺ τὰ παλαιά σου ἁμαρτήματα ἀφέθησαν', καὶ φιλονεικεῖς διὰ τῆς παραθυρίου τοῦ δικαιώματος εἰς χείρονα ἐμπεσεῖν.

Παῦσαι, ἀδελφέ, οὐ καλὴ γάρ ἐστιν ἡ ὁδὸς αὕτη. Εἶπε γὰρ ἡ Ἀμμᾶ Σάρρα· «ἐὰν θέλω ἀρέσαι πᾶσιν ἀνθρώποις, εἰς τὰς θύρας αὐτῶν εὑρίσκομαι μετανοοῦσα»· καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «εἰ ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην». Εἰ ἐξ ἀληθείας θέλεις κλαῦσαι τὰς ἁμαρτίας σου, σεαυτῷ πρόσεχε, καὶ ἀπόθανον ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου· κόπος γάρ ἐστιν, ἀδελφέ, τὸ σωθῆναι ἄνθρωπον. Τὰ τρία ταῦτα κόψον, θέλημα, δικαίωμα, ἀνθρωπαρέσκειαν, καὶ ἔρχεταί σοι κατάνυξις μετὰ ἀληθείας, καὶ σκεπάζει σε ὁ Θεὸς ἀπὸ παντὸς κακοῦ.

Ἀδελφέ, μαρτύρομαί σοι· πρόσεχε σεαυτῷ, χαίρων, δερόμενος, ἐλεγχόμενος, ὑβριζόμενος, παιδευόμενος, ἄφες τὴν πανουργίαν τοῦ ὄφεως ἀπὸ σοῦ, μὴ τὴν φρόνησιν, καὶ κράτει τὴν ἀκεραιότητα τῆς περιστερᾶς μετὰ φρονήσεως, καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Κύριος. Ἰδοὺ ἡ ὁδὸς τῆς σωτηρίας· ἐὰν ἀρέσκῃ σοι βάδιζε, καὶ ὁ Θεὸς δίδωσί σοι χεῖρα, εἰ δὲ οὐ θέλεις, σὺ ὄψει· ἕκαστος γὰρ ὁ θέλων, ἔχει ἑαυτοῦ τὴν ἐξουσίαν. Ἐὰν δὲ ἀπολύσῃς αὐτὴν ἄλλῳ, αὐτὸς ἀμέριμνος εἶ, καὶ ἄλλος βαστάζει σου τὴν μέριμναν. Ἐπίλεξαι ὃ θέλεις.

ΣΛΗ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.*

σοῦ κάνουν τὰ εὔκολα δύσκολα. Ἑπομένως ἤ, ἐρωτώντας με, σταμάτησε τὸ θέλημά σου καὶ τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ἀνθρωπαρέσκεια, ἢ ἐγὼ θὰ σταματήσω νὰ ἀσχολοῦμαι μὲ σένα. Ἐὰν λοιπὸν δὲν κοπιάζεις νὰ κόψεις τὸ θέλημά σου καὶ ὅταν ἡ καρδία σου δὲ θέλει, ποιό θὰ εἶναι τὸ ὄφελος τῆς ἐρωτήσεώς σου; Ἐγὼ σοῦ εἶπα, 'δῶσε ἐσὺ τὰ ἑκατὸ δηνάρια, καὶ ἐγὼ σοῦ δίνω τὰ μύρια μου τάλαντα, καὶ νά, οἱ παλαιές σου ἁμαρτίες συγχωρήθηκαν', ἀλλὰ ἐσὺ ἀγωνίζεσαι μὲ τὸ παραθυράκι τοῦ δικαιώματος νὰ πέσεις σὲ χειρότερα.

Σταμάτησε, ἀδελφέ, διότι αὐτὸς ὁ δρόμος δὲν εἶναι καλός. Ἡ Ἀμμᾶ Σάρρα εἶπε· «ἐὰν θέλω νὰ ἀρέσω σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, βρίσκομαι μετανοιωμένη στὶς θύρες τους». Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «ἐὰν ἤμουν ἀρεστὸς στοὺς ἀνθρώπους, δὲν θὰ ἤμουν δοῦλος τοῦ Χριστοῦ»[14]. Ἐὰν θέλεις νὰ κλάψεις πραγματικὰ γιὰ τὶς ἁμαρτίες σου, πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, καὶ πέθανε ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο· διότι, τὸ νὰ σωθεῖ ἄνθρωπος, ἀπαιτεῖται κόπος, ἀδελφέ. Κόψε αὐτὰ τὰ τρία, τὸ θέλημα, τὸ δικαίωμα, τὴν ἀνθρωπαρέσκεια, καὶ θὰ σοῦ ἔρθει πραγματικὴ κατάνυξη· καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ προστατέψει ἀπὸ κάθε κακό.

Ἀδελφέ, σὲ ἐξορκίζω· πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου καὶ νὰ χαίρεσαι ὅταν δέρνεσαι, ἐλέγχεσαι, ὑβρίζεσαι καὶ παιδεύεσαι· ἄφησε τὴν πανουργία τοῦ φιδιοῦ, ὄχι τὴ φρόνησή του, καὶ κράτησε τὴν ἀκεραιότητα τῆς περιστερᾶς μαζὶ μὲ τὴν φρόνηση, καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσει. Νὰ ἡ ὁδὸς τῆς σωτηρίας· ἐὰν σοῦ ἀρέσει βάδιζε, καὶ ὁ Θεὸς θὰ σοῦ δώσει χέρι βοήθειας, ἐὰν ὅμως δὲν θέλεις, ἡ εὐθύνη θὰ εἶναι δική σου. Διότι ὅποιος θέλει, ἔχει τὴν ἐξουσία ὁ ἴδιος. Ἐὰν ὅμως τὴν δώσεις σὲ ἄλλον, ὁ ἴδιος θὰ εἶσαι ἀμέριμνος καὶ ἄλλος θὰ βαστάζει τὴ μέριμνά σου· διάλεξε ὅποιο θέλεις.

238

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

---

14. Γαλ. 1,10.

Τίς ἐστιν ἡ πανουργία καὶ ἡ φρόνησις καὶ ἡ ἀκεραιότης μετὰ φρονήσεως;

Ἀπόκρισις

Τὴν πανουργίαν τοῦ ὄφεως εἶπόν σοι, ἀφορῶν σου τὴν φρόνησιν· ἡ γὰρ πανουργία τοῦ διαβόλου ὅλα τὰ κακὰ ἐνθυμήματα φέρει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· καὶ ἐὰν μείνῃ ἐν τούτοις ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τοῦ Θεοῦ ἐκτείνει τὴν πανουργίαν αὐτοῦ. Ὅλα γὰρ τὰ τῆς πανουργίας ἀπώλειά ἐστι ψυχῆς, «πᾶν γὰρ δένδρον σαπρόν, καρποὺς σαπροὺς ποεῖ», ἡ δὲ φρόνησις εἰς διάκρισιν φέρει τὸν ἄνθρωπον.

Εἶπόν σοι, ἀδελφέ, 'κράτει τὴν ἀκεραιότητα τῆς περιστερᾶς μετὰ φρονήσεως'· καὶ γὰρ τὰ ἐνθυμήματα αὐτῆς καλὰ καὶ ὠφέλιμα· «πᾶν γὰρ δένδρον καλόν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ». Ἡ πανουργία κάκωσιν ἐμποιεῖ τῷ ἀνθρώπῳ ψυχῆς καὶ σώματος, ἡ δὲ ἀκεραιότης μετὰ φρονήσεως εἰς ἀνάπαυσιν λογισμῶν καὶ ἡσυχίαν ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον φέρει τὸν ἄνθρωπον.

Σπούδασον κτήσασθαι ταῦτα καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Κύριος· τοῦτο γὰρ θέλημα αὐτοῦ ἐστιν, ἡ σωτηρία παντὸς ἀνθρώπου.

ΣΛΘ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.*

Δέομαί σου, δέσποτα, λέγει μοι ὁ λογισμός, ὅτι 'ἄνευ ἡσυχίας οὐ δύνασαι μετανοῆσαι'. Ἐὰν οὖν ᾖ δυνατόν, ἐπίτρεψόν μοι ὀλίγας ἡμέρας ἡσυχάσαι, καὶ εὖξαι ἵνα φυλάξω αὐτήν.

Ἀπόκρισις

Ἀδελφέ, τὴν ἀπόκρισίν σου ἀπεδεξάμην, μᾶλλον δὲ καὶ ὁ Θεός, ὁ καὶ δυνάμενος συνεργῆσαι εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς τὸ συμφέρον σοι κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ οὐ κατὰ τὸ θέλημά σου· καθὼς αὐτὸς ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Κύριος ἡμῶν

Ποιά εἶναι ἡ πανουργία, ἡ φρόνηση, καὶ ἡ ἀκεραιότητα μαζὶ μὲ φρόνηση.

Ἀπόκριση

Σοῦ εἶπα τὴν πανουργία τοῦ φιδιοῦ, ποὺ ἀφορᾶ τὴν φρόνησή σου· διότι ἡ πανουργία τοῦ διαβόλου φέρνει στὸν ἄνθρωπο ὅλες τὶς κακὲς ἐνθυμήσεις· καὶ ἐὰν ὁ ἄνθρωπος μένει σ' αὐτά, ἐκτείνει τὴν πανουργία του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Διότι ὅλα τὰ τῆς πανουργίας συντελοῦν στὴν ἀπώλεια τῆς ψυχῆς, «διότι κάθε σάπιο δένδρο, κάνει σάπιους καρπούς»[15], ἡ φρόνηση ὅμως ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ διάκριση.

Σοῦ εἶπα, ἀδελφέ, κράτα τὴν ἀκεραιότητα τῆς περιστερᾶς μαζὶ μὲ τὴ φρόνηση· καὶ οἱ ἐνθυμήσεις αὐτῆς εἶναι καλὲς καὶ ὠφέλιμες, «διότι κάθε καλὸ δένδρο, κάμει καλοὺς καρπούς»[16]. Ἡ πανουργία προκαλεῖ στὸν ἄνθρωπο κάκωση ψυχῆς καὶ σώματος· ἡ ἀκεραιότητα ὅμως μαζὶ μὲ τὴν φρόνηση ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ ἀνάπαυση λογισμῶν καὶ ἡσυχία ψυχῆς καὶ σώματος καὶ σὲ αἰώνια ζωή.

Φρόντισε ν' ἀποκτήσεις αὐτὰ καὶ ὁ Κύριος θὰ σὲ βοηθήσει· διότι αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημά του, ἡ σωτηρία κάθε ἀνθρώπου.

239

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Σὲ παρακαλῶ, δέσποτα, ὁ λογισμός μοῦ λέγει, 'δὲν μπορεῖς νὰ μετανοήσεις χωρὶς ἡσυχία'. Ἐὰν λοιπὸν εἶναι δυνατόν, ἐπίτρεψέ μου νὰ ἡσυχάσω λίγες ἡμέρες καὶ προσευχήσου νὰ φυλάξω αὐτήν.

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, δέχθηκα τὴν ἀπάντησή σου ἐγὼ καὶ περισσότερο ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νὰ συνεργήσει στὸ καλὸ γιὰ τὸ συμφέρον σου σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του καὶ ὄχι σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά σου· καθὼς ὁ ἴδιος ὁ Κύριός μας

15. Ματθ. 7,17. 16. Ματθ. 7,17.

Ἰησοῦς Χριστὸς ποιεῖν οὐ τὸ ἴδιον θέλημα, ἀλλὰ τὸ αὐτοῦ, καθὼς καὶ αὐτὸς τοῦ Πατρός. Καὶ μετ' αὐτὸν ἥπλωσα ἐπὶ σὲ τὰς πτέρυγάς μου ἕως τῆς σήμερον καὶ βαστάζω σου τὰ βάρη καὶ τὰ παραπτώματα καὶ τὰς καταφρονήσεις τὰς περὶ τῶν λόγων μου πρὸς σέ, καὶ τὰς ἀμελείας· καὶ θεωρῶν ἐσκέπαζον, ὡς θεωρεῖ καὶ σκεπάζει τὰς ἡμῶν ἁμαρτίας ὁ Θεός, ἀπεκδεχόμενός σε μετανοοῦντα.

Σὺ δὲ ἐγένου ὡς ἄνθρωπος καθήμενος ὑπὸ δένδρον σκιάζον, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ εἰς ἥλιον ἕως οὗ ἐφλογίσθη τοῦ διαφθαρῆναι εἰς ἀπώλειαν. Καὶ ἐν πᾶσι τούτοις οὐκ ἐνέδωκα. Ζῇ Κύριος καὶ μὴ θαυμάσῃς. Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς εἰς ἑαυτὸν ὤμοσε, «μὴ θέλειν τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν». Καὶ ἐπεὶ οὐκ ἐπιστρέφει, μένῃ ἐν τῇ ἀπωλείᾳ. Σὺ δέ, τέκνον, ὀξόγλυκα ᾔτησας (ὀξύδιον λέγω τὸ θέλημά σου καὶ μέλι τὴν μετάνοιάν σου), λέγων 'ἐπίτρεψόν μοι ἡσυχάσαι ὀλίγας ἡμέρας', ὡς ὁμολογουμένως εἰδὼς τὸ συμφέρον, καὶ τοῦτο ὑψηλοφροσύνη ἐστί, ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν, 'ὁδήγησόν με εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ'. Ὁ Θεὸς φωτίσοι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας σου, γνῶναι, ὅπως κοπιῶ ὑπὲρ σοῦ, φειδόμενος μὴ ἀπολέσθαι σε. Ἀλλὰ χρεία τῆς συνεργίας σου ὀλίγον ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ.

Ἰδοὺ δίδωμί σοι ἐντολὴν εἰς σωτηρίαν, ἣν ἐὰν φυλάξῃς, βαστάζω τὸ κατὰ σοῦ χειρόγραφον· καὶ οὐδὲ ἀφῶ σε οὐδὲ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὐδὲ ἐν τῷ μέλλοντι, χάριτι Χριστοῦ. Μὴ ἀπατηθῇς ἐν χορτασίᾳ κοιλίας, μηδὲ ἐκτὸς τῆς τοῦ σώματος χρείας ἡδυνθῇς τοῦ μεταλαβεῖν βρώματος ἢ πόματος· καὶ φύλαξον μὴ κρῖναί τινα· καὶ γενοῦ εὐπειθής, καὶ ἔρχῃ εἰς ταπείνωσιν, καὶ καίεται ἀπὸ σοῦ πάντα τὰ πάθη. Καὶ μὴ δυσχεράνῃς νομίζων τὴν ἐντολὴν εἶναι βαρεῖαν· οὐκ ἔστι γὰρ ἄνευ κόπου καὶ φυλακῆς ἐντολῆς σωθῆναί τινα.

Ἰησοῦς Χριστὸς μᾶς δίδαξε νὰ κάνουμε ὄχι τὸ δικό μας θέλημα ἀλλὰ τὸ δικό του, ὅπως καὶ αὐτὸς κάνει τοῦ Πατρός του. Καὶ μετὰ ἀπ' αὐτὸν ἅπλωσα τὶς φτεροῦγες μου πάνω σου μέχρι σήμερα καὶ βαστάζω τὰ βάρη σου καὶ τὰ παραπτώματά σου καὶ τὶς περιφρονήσεις τῶν λόγων μου πρὸς ἐσένα καὶ τὶς ἀμέλειες· καὶ βλέποντάς τα, τὰ ἐσκέπαζα, ὅπως βλέπει καὶ σκεπάζει τὶς ἁμαρτίες μας ὁ Θεός, ποὺ σὲ δέχεται ὅταν μετανοεῖς.

Ἐσὺ ὅμως ἔγινες σὰν ἄνθρωπος ποὺ κάθεται κάτω ἀπὸ σκιερὸ δένδρο καὶ βγῆκε ἀπὸ αὐτὸ στὸν ἥλιο, μέχρι ποὺ φλογίσθηκε καὶ κατάντησε στὴν καταστροφὴ καὶ τὴν ἀπώλεια. Καὶ σὲ ὅλα αὐτὰ δὲν ὑποχώρησα. Ὁ κύριος ζεῖ καὶ μὴ ἀπορήσεις. Διότι καὶ ὁ Θεος ὁρκίστηκε στὸν ἑαυτό του, ὅτι «δὲν θέλει τὸν θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ τὴν ἐπιστροφὴ καὶ τὴ ζωή του»[17]. Καὶ ὅταν δὲν ἐπιστρέφει, μένει στὴν ἀπώλεια. Ἐσύ, τέκνο, ζήτησες ξυνόγλυκα πράγματα (ξύδι ἐννοῶ τὸ θέλημά σου καὶ μέλι τὴ μετάνοιά σου), λέγοντας, 'ἐπίτρεψέ με νὰ ἡσυχάσω λίγες ἡμέρες', σὰν νὰ γνωρίζεις μὲ βεβαιότητα τὸ συμφέρον, πρᾶγμα ποὺ εἶναι ὑψηλοφροσύνη, ἀντὶ νὰ πεῖς, 'ὁδήγησέ με στὸν δρόμο τοῦ Θεοῦ'. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ φωτίσει τὰ μάτια τῆς καρδιᾶς σου, ὥστε νὰ γνωρίσεις, ὅτι κοπιάζω γιὰ σένα, στενοχωρούμενος μήπως χαθεῖς. Ἀλλὰ χρειάζεται λίγο ἡ συνεργασία σου στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Νά, σοῦ δίνω ἐντολὴ γιὰ σωτηρία, τὴν ὁποία, ἐὰν φυλάξεις, θὰ βαστάξω τὸ ἐναντίον σου χειρόγραφο, καὶ δὲν θὰ σ' ἀφήσω οὔτε στὸν παρόντα οὔτε στὸ μέλλοντα αἰώνα, μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ. Μὴ ἀπατηθεῖς μὲ τὸν κορεσμὸ τῆς κοιλιᾶς, οὔτε ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τοῦ σώματος νὰ φᾶς μὲ ἡδονὴ τροφὴ ἢ ποτό. Ἐπίσης προφυλάξου νὰ μὴ κρίνεις κάποιον, γίνε εὐπειθής, καὶ θὰ ἔρθεις σὲ ταπείνωση καὶ θὰ καοῦν ἀπὸ σένα ὅλα τὰ πάθη. Καὶ μὴ δυσανασχετήσεις, νομίζοντας ὅτι ἡ ἐντολὴ εἶναι βαρειά· διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σωθεῖ κανεὶς χωρὶς κόπο καὶ χωρὶς φύλαξη τῆς ἐντολῆς.

---

17. Ἰεζ. 33,11.

Ἰδοὺ οὖν ἔλαβον ἀπὸ σοῦ τὸ βάρος καὶ τὸ φορτίον καὶ τὸ χρέος καὶ ἰδοὺ νέος ἐγένου, ἰδοὺ ἀνεύθυνος, ἰδοὺ καθαρός. Μεῖνον λοιπὸν ἐν τῇ καθαρότητι. Ἄκουσον τοῦ Σωτῆρος λέγοντος, «ἰδοὺ ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται». Καὶ μὴ νομίσῃς ἄκοπον εἶναι τὸ σωθῆναι, ἱδρώτων γὰρ χρεία καὶ κόπου καὶ βίας. Μὴ χαυνωθῇς τῷ σώματι, ἐπεὶ καταβάλλει σε· ἀκριβῶς γάρ, καὶ μεγάλοι, ἐὰν μὴ προσέχωσι, καταβάλλονται. Ἀνδρίζου τὸ λοιπόν, ἀδελφέ μου, καὶ φύλαξον τὰς ἐντολάς μου, μᾶλλον δὲ τὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ χαροποιεῖς με. Καὶ ὁ Κύριος φυλάττοι σε ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ χαροποιεῖ σε εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ.

Μελέτησον ταῦτα διὰ παντός· πόθησον σωθῆναι, καὶ σώζει σε ὁ Θεός, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΜʹ

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.*

Συγχώρησόν μοι, κύριε ἀββᾶ, διὰ τὸν Κύριον· ἐπεὶ εἶπέ μοι ἡ ἁγιωσύνη σου, ὅτι 'ἰδοὺ ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι σου', καὶ ὁ ἀββᾶς Ἠσαΐας λέγει, ὅτι 'ἕως οὗ ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἡδονὴν αὐτῶν, ἀκμὴν οὐκ ἀφέθησαν', καὶ ἰδοὺ ἔχω τὴν ἡδονὴν αὐτῶν. Διὰ τὸν Κύριον, σαφήνισόν μοι ταῦτα· θλίβεται γάρ μου ὁ λογισμός, λέγων, ὅτι 'τοιοῦτος ὤν, οὐκ ὤφειλες καταδέξασθαι χειροτονίαν, ὅτι καὶ κενοδοξίαν ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ βάρος'· καὶ διστάζω λοιπὸν εἰς τὴν διακονίαν. Ἅμα δὲ καὶ παρακαλῶ εἰπεῖν μοι, ὅτι λέγει μοι ὁ λογισμός, 'ὅτι ἐγκατελείφθην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ βαρυνθῆναί με πάνυ ἐπὶ τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος ὑπὸ τῆς πορνείας'.

Νὰ λοιπὸν πῆρα ἀπὸ σένα τὸ βάρος καὶ τὸ φορτίο καὶ τὸ χρέος καὶ νά, ἔγινες νέος, ἀνεύθυνος, καθαρός. Μεῖνε λοιπὸν στὴν καθαρότητα. Ἄκουσε τὸν Σωτήρα ποὺ λέγει· «νά, ἔχεις γίνει ὑγιής· μὴ ἁμαρτάνεις πλέον, γιὰ νὰ μὴ σοῦ συμβεῖ τίποτε χειρότερο»[17α]. Καὶ μὴ νομίσεις ὅτι ἡ σωτηρία κατορθώνεται χωρὶς κόπο· διότι ἀπαιτοῦνται ἱδρῶτες καὶ κόποι καὶ βία. Μὴ χαυνωθεῖς στὸ σῶμα, καθόσον σὲ καταβάλλει· διότι καὶ οἱ μεγάλοι ἀκόμη, ἐὰν δὲν προσέχουν, καταβάλλονται. Δεῖξε ἀνδρεία στὸ ἑξῆς, ἀδελφέ μου, καὶ φύλαξε τὶς ἐντολές μου, ἢ καλύτερα τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ μὲ γεμίσεις μὲ χαρά. Εἴθε ὁ Κύριος νὰ σὲ φυλάγει ἀπὸ τὸν πονηρὸ καὶ νὰ σοῦ χαρίσει τὴ χαρὰ στὴ βασιλεία του.

Μελέτησε αὐτὰ γιὰ πάντα· πόθησε νὰ σωθεῖς καὶ θὰ σὲ σώσει ὁ Θεός, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

240

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Συγχώρεσέ με, κύριε ἀββᾶ, στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου· διότι ἡ ἁγιωσύνη σου μοῦ εἶπε, 'νά, συγχωρήθηκαν οἱ ἁμαρτίες σου', καὶ ὁ ἀββᾶς Ἠσαΐας λέγει, 'ἕως ὅτου ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἡδονή τους, ἀκόμα δὲν συγχωρέθηκαν'· καὶ νά, ἔχω τὴν ἡδονή τους. Στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, διασαφήνισέ μου αὐτά, διότι ὁ λογισμός μου θλίβεται, λέγοντάς μου, 'ἀφοῦ εἶσαι τέτοιος δὲν ἔπρεπε νὰ δεχθεῖς χειροτονία, διότι τὸ πρᾶγμα ἔχει καὶ κενοδοξία καὶ βάρος'· καὶ διστάζω λοιπὸν στὴ διακονία. Καὶ συγχρόνως παρακαλῶ νὰ μοῦ πεῖς, διότι ὁ λογισμὸς μοῦ λέγει 'ὅτι ἐγκαταλείφθηκα ἀπὸ τὸ Θεό', λόγω τοῦ ὅτι βαρύνθηκα πολὺ τὴν περασμένη ἑβδομάδα ἀπὸ τὴν πορνεία.

17α. Ἰω. 5,14.

Ἀπόκρισις

Ὦ βουλῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων! ὢ ἀπάτης τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν καὶ μισοκάλου καὶ μισανθρώπου ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τέλους διαβόλου! Ὅτι, καθὼς ἀπέστη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, θέλει πάντας ἀνθρώπους ἀπολέσαι. Ἀδελφέ, εἶπόν σοι, ὅτι 'ἀφέθησάν σοι αἱ ἁμαρτίαι σου αἱ πρότερον', οὐχὶ δὲ ὅτι καὶ οἱ πόλεμοι αὐτῶν ἀπῆλθον, ἀλλ' ἐν τῷ ἀγῶνι στήκει ὁ ἄνθρωπος. Καὶ εἰ οὐκ εἶχες ἁμαρτίας, ἔφερέ σοι τὴν ἡδονὴν αὐτῶν· καὶ ὅτι εἶχες πάλιν, τὸ αὐτὸ ποιεῖ φέρων σοι τὴν ἡδονὴν αὐτῶν. Ὁ τρόπος δέ, ὃν εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ἠσαΐας, περὶ τῶν ἡδονῶν ἐστι καὶ τῶν ἐργαζομένων αὐτάς· καὶ γὰρ ἄλλο ἐστὶ τὸ μνημονεῦσαί τινα τῆς τοῦ μέλιτος γλυκύτητος καὶ ἄλλο ἐστὶ τὸ ἔχειν σὺν τῇ μνήμῃ τὴν γεῦσιν. Ὥστε οὖν τῷ μνημονεύοντι τῆς τῶν ἁμαρτιῶν ἡδονῆς, μὴ πράττοντι δὲ τὰ τῆς ἡδονῆς, ἀλλ' ἀντιλέγοντι καὶ ἀνταγωνιζομένῳ, τῷ τοιούτῳ ἀφέθησαν αἱ πρότερον ἁμαρτίαι.

Ἀλλὰ ταῦτά εἰσι τὰ μηχανήματα τοῦ ἀντιδίκου καὶ ἀντικειμένου ἡμῖν, τοῦ ἀεὶ θέλοντος καταπιεῖν ζῶντας τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα εἰς ἀπόγνωσιν σωτηρίας καὶ ἀνελπιστίαν ζωῆς αἰωνίου ἐνέγκῃ τοὺς μὴ ἐστηριγμένους ἐν τῇ στερεᾷ πέτρᾳ τῆς πίστεως, ἧς κατὰ τὸ μέτρον ἕκαστος λήψεται. Τήρησον οὖν σεαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἵνα μὴ τελείως ἐμπέσῃς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ διαβόλου, καὶ ἐλεεῖ σε ὁ ζῶν εἰς τοὺς αἰῶνας Κύριος.

Περὶ δὲ τῆς χειροτονίας, τίς τολμᾷ ἑαυτὸν λέγειν ἄξιον, εἰ μὴ ὁ μαινόμενος μετὰ ἀληθείας καὶ ἀκριβῶς ἐπιλαθόμενος ἑαυτοῦ; Λοιπὸν κατακρίνων σεαυτόν, λειτούργησον τῷ Θεῷ ἐν τῷ δοθέντι σοι κλήρῳ, καὶ αὐτοῦ ἐστι τὸ ἔλεος καὶ ἡ βοήθεια καὶ ἡ δύναμις. Ἐν τῇ Λειτουργίᾳ δὲ μνημόνευε λέγων· «δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ»· καὶ «ὁ ποιῶν

'Απόκριση

Πῶ πῶ σκέψη τῶν πονηρῶν δαιμόνων! Πῶ πῶ ἀπάτη τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν καὶ μισοκάλου καὶ μισανθρώπου διαβόλου ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μέχρι τὸ τέλος! Διότι ἀπὸ τότε ποὺ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸ Θεό, θέλει νὰ ὁδηγήσει στὴν ἀπώλεια ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. 'Αδελφέ, σοῦ εἶπα, ὅτι 'οἱ προηγούμενες ἁμαρτίες σου συγχωρήθηκαν', ὄχι ὅμως ὅτι ἀπομακρύνθηκαν καὶ οἱ πολέμιοι αὐτῶν, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος βρίσκεται μέσα στὸν ἀγώνα. Καὶ ἐὰν δὲν εἶχες ἁμαρτίες θὰ σοῦ ἔφερνε τὴν ἡδονή τους· καὶ ὅτι εἶχες πάλι, κάνει τὸ ἴδιο μὲ τὸ νὰ σοῦ φέρνει τὴν ἡδονή τους. Ὁ τρόπος τὸν ὁποῖον εἶπε ὁ ἀββᾶς Ἠσαΐας εἶναι γιὰ τὶς ἡδονὲς καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ τὶς δημιουργοῦν· διότι ἄλλο εἶναι νὰ θυμηθεῖ κανεὶς τὴν γλυκύτητα τοῦ μελιοῦ καὶ ἄλλο εἶναι νὰ ἔχει μαζὶ μὲ τὴν ἀνάμνηση καὶ τὴ γεύση. Ὥστε λοιπὸν συγχωρήθηκαν οἱ προηγούμενες ἁμαρτίες σ' ἐκεῖνον ποὺ θυμᾶται βέβαια τὴν ἡδονὴ τῶν ἁμαρτιῶν, δὲν πράττει ὅμως τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἡδονή, ἀλλὰ ἀντιλέγει καὶ ἀνταγωνίζεται.

'Αλλὰ αὐτὰ εἶναι μηχανορραφίες τοῦ ἀντιδίκου καὶ ἀντικείμενου σὲ μᾶς, ἐκείνου ποὺ θέλει πάντα νὰ καταπίνει ζωντανοὺς τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ ὁδηγήσει σὲ ἀπόγνωση σωτηρίας καὶ ἀνελπιστία τῆς αἰώνιας ζωῆς ἐκείνους ποὺ δὲν στηρίζονται στὴν στερεὴ πέτρα τῆς πίστεως, τὴν ὁποία ὁ καθένας θὰ λάβει σύμφωνα μὲ τὸ μέτρο του. Φύλαξε λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ αὐτές, γιὰ νὰ μὴ πέσεις τελείως στὰ χέρια τοῦ διαβόλου, καὶ θὰ σὲ ἐλεήσει ὁ Κύριος ποὺ ζεῖ στοὺς αἰῶνες.

Ὅσο γιὰ τὴ χειροτονία, ποιός τολμᾶ νὰ λέγει ἄξιο τὸν ἑαυτό του, παρὰ ἐκεῖνος ποὺ μαίνεται πραγματικὰ καὶ ξεχνᾶ στ' ἀλήθεια τὸν ἑαυτό του; Κατακρίνοντας λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου, ὑπηρέτησε τὸ Θεὸ στὸν κλῆρο ποὺ σοῦ δόθηκε, καὶ εἶναι δικό του τὸ ἔλεος καὶ ἡ βοήθεια καὶ ἡ δύναμη. Στὴ λειτουργία μνημόνευε λέγοντας· «ὑπηρετῆστε τὸν Κύριο μὲ φόβο, καὶ νοιώθετε τὴν ἀγαλλίαση ποὺ παρέχει ὁ τρόμος πρὸς αὐτόν»[18],

τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα». Μὴ φοβηθῇς· οὐκ ἐγκατελείφθης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν γὰρ ἡμεῖς οὐκ ἐγκαταλείψωμεν αὐτόν, αὐτὸς οὐ καταλιμπάνει ἡμᾶς· θέλημα γὰρ αὐτοῦ ἐστι, τὸ ἐπιστρέψαι ἡμᾶς καὶ σωθῆναι.

Τὸ δὲ βαρηθῆναί σε ὑπὸ τῆς πορνείας πάνυ, γίνεται ἀπὸ τοῦ διαλογίζεσθαι κατὰ τοῦ πλησίον καὶ κρίνειν αὐτόν· ἔσται δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ παρρησιάζεσθαι μεθ' ὧν εἶπόν σοι μὴ παρρησιάζεσθαι. Εἰ οἱ κατὰ κόσμον πλουτεῖν βουλόμενοι κινδυνεύουσι πολλάκις ἐν θαλάσσῃ καὶ ὁδοιπορίαις καὶ ὑπομένουσι, πόσῳ γε μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν προσδοκῶντες καὶ κληθῆναι τέκνα Θεοῦ; Οἱ ἀκούοντες, ὅτι «οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας»; Ἀκμὴν οὐ μέχρις αἵματος ἀντικατέστης πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ παραλύῃ ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀκηδίας; Τί ὑπέμεινας; τί ἐβάστασας; ποίους πειρασμοὺς ποικίλους χαίρων ὑπέμεινας;

Αἴ! κοιμώμενε μοναχέ, δεῖξον τῷ διαβόλῳ, ὅτι ζῇς τῷ Θεῷ, φεύγων πρὸς αὐτόν, κοινῶν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, κολυμβῶν τῇ προσβολῇ τῶν νοητῶν κυμάτων καὶ καταβαινόντων ἕως τῶν ἀβύσσων. Μαρτύρομαί σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἥπλωται μετὰ σοῦ ἡ καρδία μου, ὡς οἶδεν ὁ πλάσας αὐτὴν Θεός· καὶ παραθεὶς ἐν αὐτῇ τὴν διαθήκην τῶν φυλαττομένων ἐν αὐτῇ ἁγίων ἐντολῶν, τοῦ ἐξαγαγεῖν σε ἀπὸ τοῦ σκότους, δυνάμει Θεοῦ εἰς τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, καὶ ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς κατακρίσεως εἰς τὴν ζωὴν τῆς δικαιοσύνης.

Πρόσεχε σεαυτῷ, ἀδελφέ· ἐκτὸς γὰρ κόπου καὶ ταπεινώσεως σωθῆναι ἀδύνατον.

---

18. Ψαλμ. 2,11.

καὶ «αὐτὸς ποὺ κάνει τοὺς ἀγγέλους του πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργούς του φλόγα φωτιᾶς»[19]. Μὴ φοβηθεῖς· δὲν ἐγκαταλείφθηκες ἀπὸ τὸ Θεό. Διότι, ἐὰν ἐμεῖς δὲν τὸν ἐγκαταλείψουμε, αὐτὸς δὲν μᾶς ἐγκαταλείπει· θέλημά του εἶναι νὰ ἐπιστρέψουμε καὶ νὰ σωθοῦμε.

Τὸ ὅτι πάλι βαρύνεσαι πολὺ ἀπὸ τὴν πορνεία, αὐτὸ γίνεται ἐπειδὴ σκέφτεσαι ἐναντίον τοῦ πλησίον καὶ τὸν κρίνεις· καὶ ἀκόμη σοῦ συμβαίνει αὐτὸ ἐπειδὴ συμπεριφέρεσαι μὲ παρρησία πρὸς ἐκείνους ποὺ σοῦ εἶπα νὰ μὴ συμπεριφέρεσαι μὲ παρρησία. Ἐὰν ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ πλουτήσουν κατὰ κόσμο πολλὲς φορὲς κινδυνεύουν στὴ θάλασσα καὶ στὶς ὁδοιπορίες καὶ ὑπομένουν ὅλα αὐτά, πόσο περισσότερο πρέπει νὰ συμβαίνει αὐτὸ μὲ ἐμᾶς ποὺ προσδοκοῦμε τὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ νὰ ὀνομασθοῦμε τέκνα Θεοῦ; Ἐμεῖς ποὺ ἀκοῦμε, ὅτι δεν εἶναι ἡ πάλη μας πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὶς ἀρχὲς καὶ τὶς ἐξουσίες; Δὲν ἀντιστάθηκες ἀκόμα μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτία καὶ παραλύεσαι ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀκηδίας; Τί ὑπέμεινες; τί βάσταξες; ποιούς ποικίλους πειρασμοὺς ὑπέμεινες μὲ χαρά;

Ἔ! κοιμώμενε μοναχέ, δεῖξε στὸν διάβολο ὅτι ζεῖς γιὰ τὸ Θεό, φεύγοντας πρὸς αὐτόν, κουνώντας τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια, κολυμπώντας στὴν προσβολὴ τῶν νοητῶν κυμάτων, ποὺ ἀνεβαίνουν μέχρι τὸν οὐρανὸ καὶ κατεβαίνουν μέχρι τὴν ἄβυσσο. Σὲ βεβαιώνω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἔχει ἁπλωθεῖ μὲ σένα ἡ καρδιά μου, ὅπως γνωρίζει ὁ Θεός ποὺ τὴν ἔπλασε καὶ ἔβαλε σ' αὐτὴν τὴ διαθήκη τῶν ἁγίων ἐντολῶν ποὺ φυλάσσονται μέσα σ' αὐτήν, ὥστε μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ νὰ σὲ βγάλει ἀπὸ τὸ σκοτάδι στὸ ἀληθινὸ φῶς, καὶ ἀπὸ τὸν θάνατο τῆς κατακρίσεως στὴ ζωὴ τῆς δικαιοσύνης.

Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, ἀδελφέ· διότι χωρὶς κόπο καὶ ταπείνωση δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σωθεῖς.

---

19. Ψαλμ. 103,4.

ΣΜΑ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.*

Ἐπειδή, πάτερ, ἐκέλευσέ μοι ἡ ἁγιωσύνη σου λειτουργῆσαι, δήλωσόν μοι παρακαλῶ, τί ὀφείλω λογίζεσθαι ἢ μελετᾶν παρεστηκὼς τῷ θυσιαστηρίῳ μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἢ μερίζων τὸν ἅγιον ἄρτον, ἢ ποτίζων τὸ ἅγιον αἷμα, ἢ βαστάζων κοινωνίαν καὶ ἀπιὼν πρός τινα; Καὶ εἰ ὀφείλω ἔχειν ἱμάτιον ἀφωρισμένον εἰς τὴν λειτουργικὴν χρείαν, ἢ περισκέλιον φορέσαι περὶ τὸ σῶμα.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Ἀδελφέ, ὅλα πνευματικῶς ἀλληγορεῖται καὶ σὺ σαρκικῶς ταῦτα νοεῖς. Ὁ διακονῶν ὡς τὰ χερουβὶμ ὀφείλει εἶναι, ὅλος ὀφθαλμός, ὅλος νοῦς, τὰ ἄνω νοῶν καὶ φρονῶν, τὸν φόβον, τὸν τρόμον, τὴν δοξολογίαν· βαστάζει γὰρ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ ἀθανάτου Βασιλέως. Λαμβάνει δὲ καὶ τὸ πρόσωπον τῶν σεραφὶμ διὰ τὴν κραυγὴν τῆς δοξολογίας καὶ τὸ ῥιπίζειν ὡς ἐν ταῖς ἁγίαις πτέρυξι τὰ κρυπτὰ μυστήρια μνημονεύων διὰ τῶν πτερύγων τῆς ἀπὸ γῆς καὶ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων κουφότητος, κραυγάζων ἀδιαλείπτως τῷ νοΐ, ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου τὸν ἐπινίκιον ὕμνον τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, «Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος, Κύριος Σαββαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου». Ἀπὸ δὲ τῆς φρικτῆς καὶ φοβερᾶς φωνῆς τοῦ κηρύγματος τούτου, ἐκπίπτει τρέμων ὁ διάβολος ἀπὸ τῆς αἰχμαλώτου ψυχῆς· φυγαδεύονται δὲ θορυβούμενοι καὶ καταισχυνόμενοι οἱ δαίμονες, ἀφέντες αὐτὴν ἐλευθέραν τῆς δουλείας αὐτῶν. Καὶ βλέπει λοιπὸν ὅτι ἀνέτειλεν αὐτῇ τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν· καὶ προσέχουσα βλέπει τὴν

241

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Πάτερ, ἐπειδὴ ἡ ἁγιωσύνη σου μὲ διέταξε νὰ λειτουργήσω, σὲ παρακαλῶ, δήλωσέ μου, τί ὀφείλω νὰ σκέπτομαι ἢ νὰ μελετῶ ὅταν βρίσκομαι στὸ θυσιαστήριο μὲ τὸν πρεσβύτερο ἢ ὅταν κόβω τὸν ἅγιο ἄρτο ἢ ὅταν ποτίζω τὸ ἅγιο αἷμα ἢ ὅταν βαστάζω τὴν κοινωνία καὶ πηγαίνω σὲ κάποιον. Καὶ ἐὰν ὀφείλω νὰ ἔχω ὁρισμένο ἱμάτιο γιὰ τὴ λειτουργικὴ ἀνάγκη ἢ νὰ φορέσω περισκέλιο γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, ὅλα ἀλληγοροῦνται πνευματικά, ἐσὺ ὅμως τὰ καταλαβαίνεις σαρκικά. Ὁ διάκονος ὀφείλει νὰ εἶναι σὰν τὰ χερουβίμ, ὅλος ὀφθαλμός, ὅλος νοῦς, νὰ σκέπτεται καὶ νὰ φρονεῖ τὰ ἄνω, τὸν φόβο, τὸν τρόμο, τὴ δοξολογία· διότι βαστάζει τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ ἀθάνατου Βασιλιᾶ. Λαμβάνει ἐπίσης καὶ τὸ πρόσωπο τῶν σεραφὶμ γιὰ τὴν κραυγὴ τῆς δοξολογίας, καὶ τὸ ῥίπισμα τῶν κρυφῶν μυστηρίων σὰν μέσα στὶς ἅγιες πτέρυγες, μνημονεύοντας μὲ τὶς πτέρυγες τὴν ἀνύψωση ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἀπὸ τὰ ὑλικὰ πράγματα, κραυγάζοντας ἀδιάλειπτα μὲ τὸν νοῦ, μέσα στὸν ναὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, τὸν ἐπινίκιο ὕμνο τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξας τοῦ Θεοῦ μας, «ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος Σαββαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου»[20]. Ἀπὸ τὴ φρικτὴ καὶ φοβερὴ φωνὴ αὐτοῦ τοῦ κηρύγματος πέφτει ἀπὸ τὴν αἰχμάλωτη ψυχὴ τρέμοντας ὁ διάβολος καὶ φεύγουν ἐνοχλημένοι καὶ καταντροπιασμένοι οἱ δαίμονες, ἀφοῦ τὴν ἀφήσουν ἐλεύθερη ἀπὸ τὴ δουλεία σ᾽ αὐτούς. Καὶ βλέπει τότε ὅτι ἀνέτειλε σ᾽ αὐτὴν τὸ ἀληθινὸ φῶς, καὶ προσέχοντας βλέπει τὴν εὐπρέπεια τοῦ ἀθάνατου ἀμνοῦ καὶ

---

20. Ἠσ. 6,3.

εὐπρέπειαν τοῦ ἀθανάτου ἀμνοῦ, καὶ ἐπιποθεῖ ἐμπλησθῆναι τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τοῦ αἵματος. Καὶ τότε ἀκούει τοῦ μεγαλοφώνου Δαβὶδ βοῶντος καὶ λέγοντος, «γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος». Καὶ προσελθοῦσα ἐν φόβῳ, κοινωνὸς γίνεται τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τοῦ αἵματος καὶ ἀνεξάλειπτος γίνεται ἡ γεῦσις ἐν αὐτῇ, φυλάττουσα αὐτὴν ἀπὸ παντὸς πάθους.

Ταῦτα μελέτα, εἴτε παρεστηκὼς τοῖς ἁγίοις, εἴτε μερίζων ἢ ποτίζων ἢ βαστάζων κοινωνίαν πρός τινα, ἢ συστέλλων τὰ Ἅγια, καὶ ἁπλῶς πᾶσαν λειτουργίαν ποιῶν τοῦ θυσιαστηρίου.

Περὶ δὲ τοῦ ἱματίου, πνευμαιτκὴν κτῆσαι χλαμύδα, ἐν ᾗπερ εὐαρεστεῖται ὁ Θεός· τὰ δὲ περισκέλια ἐστί, τὸ νεκρῶσαι τὰ μέλη. Εἰπὲ δέ μοι, ἀδελφέ, ἐὰν φορέσῃ ἄνθρωπος ὁλοσήρικον πορφύραν καὶ ᾖ πόρνος, καθαρίζει αὐτὸν τὸ ἱμάτιον ἀπὸ τῆς πορνείας ἢ τῶν ἄλλων παθῶν; Τί οὖν ποιήσουσιν οἱ ἄξιοι τῶν ἁγίων μυστηρίων καὶ ἀποροῦντες ἱματίων; Περὶ ἑνὸς χιτῶνος προσέταξεν ὁ Κύριος, τουτέστι τοῦ ἐνδύματος τῶν ἀρετῶν, οὗ καταξιώσαι πάντας ἡμᾶς ὁ Θεός, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΜΒ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Συγχώρησόν μοι, δέσποτα, καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον, ἵνα ἁγιασθῶσι τὰ αἰσθητήριά μου. Καὶ ἐπειδὴ εἶπεν ἡ ἁγιωσύνη σου περὶ τοῦ διακόνου, ὅτι 'ὡς τὰ χερουβὶμ καὶ σεραφὶμ ὀφείλει εἶναι', ἐγὼ δὲ μολύνομαι εἰς αὐτά, τί ποιήσω, ἵνα μὴ εἰς κρῖμα γένηταί μοι ἡ διακονία; Ταλαίπωρος γάρ εἰμι καὶ οὐ δύναμαι ἐγκρατεύεσθαι· διὰ τὸν Θεὸν βοήθει μοι, ἵνα μὴ εἰς πάντα ἀπολέσω τὴν ψυχήν μου.

ἐπιθυμεῖ νὰ γεμίσει ἀπὸ τὸ σῶμα του καὶ τὸ αἷμα. Καὶ τότε ἀκούει τὸν μεγαλόφωνο Δαβὶδ νὰ φωνάζει καὶ νὰ λέγει, «γευθεῖτε καὶ θὰ δεῖτε, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι χρηστός»[21]. Καὶ ἀφοῦ πλησιάσει μὲ φόβο, γίνεται κοινωνὸς τοῦ σώματός του καὶ τοῦ αἵματος καὶ γίνεται ἀνεξάλειπτη ἡ γεύση σ' αὐτὴν ποὺ τὴν προφυλάγει ἀπὸ κάθε πάθος.

Αὐτὰ νὰ μελετᾶς, εἴτε στεκόμενος κοντὰ στοὺς ἁγίους, εἴτε μερίζοντας ἢ ποτίζοντας ἢ βαστάζοντας καὶ μεταφέροντας τὴν κοινωνία σὲ κάποιον, ἢ συστέλλοντας τὰ Ἅγια καὶ γενικὰ κάνοντας κάθε λειτουργία τοῦ θυσιαστηρίου.

Ὡς πρὸς τὸ ἱμάτιο, ἀπόκτησε πνευματικὴ χλαμύδα, μὲ τὴν ὁποία εὐχαριστεῖται ὁ Θεός. Τὰ περισκέλια πάλι σημαίνουν τὴ νέκρωση τῶν μελῶν. Πές μου, ἀδελφέ, ἐὰν φορέσει ἄνθρωπος ὁλομέταξη πορφύρα καὶ εἶναι πόρνος, τὸ ἱμάτιο τὸν καθαρίζει ἀπὸ τὴν πορνεία ἢ ἀπὸ τὰ ἄλλα πάθη; Τί θὰ κάνουν λοιπὸν ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι ἀνάξιοι τῶν ἁγίων μυστηρίων καὶ δὲν ἔχουν ἱμάτια; Ὁ Κύριος διέταξε γιὰ ἕνα χιτώνα· δηλαδὴ γιὰ τὸ ἔνδυμα τῶν ἀρετῶν, τὸ ὁποῖο εἴθε νὰ καταξιώσει ὅλους ἐμᾶς ὁ Θεός, στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

242

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

> Δέσποτα, συγχώρεσέ με καὶ προσευχήσου γιὰ μένα πρὸς τὸν Κύριο, γιὰ νὰ ἁγιασθοῦν τὰ αἰσθητήριά μου. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἁγιωσύνη σου εἶπε γιὰ τὸν διάκονο, ὅτι ὀφείλει νὰ εἶναι σὰν τὰ χερουβὶμ καὶ τὰ σεραφίμ, ἐγὼ ὅμως μολύνομαι στὰ αἰσθητήρια, τί νὰ κάνω, γιὰ νὰ μὴ μοῦ γίνει κατάκριμα ἡ διακονία; Διότι εἶμαι ταλαίπωρος καὶ δὲν μπορῶ νὰ ἐγκρατεύομαι. Βοήθησέ με στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μὴ χάσω ἐντελῶς τὴν ψυχή μου.

---

21. Ψαλμ. 33,9.

Ἀπόκρισις

Ποίησον τὴν διακονίαν σου, ἔχων πάντοτε τὴν μνήμην ταύτην, πῶς ὀφείλει εἶναι ὁ διάκονος καὶ πῶς εἶ, μνημονεύων τοῦ θανάτου, καὶ πῶς μέλλεις ἀπαντήσειν τῷ Θεῷ· καὶ ἐν τῷ κατακρίνειν σεαυτὸν ἀδιαλείπτως, κατανύσσεταί σου ἡ καρδία δέξασθαι μετάνοιαν. Καὶ ὁ εἰπὼν διὰ τοῦ προφήτου, «εἰπὲ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς», αὐτὸς δικαιοῖ σε καὶ ἀθῷόν σε ποιεῖ ἀπὸ πάσης κατακρίσεως· φησὶ γάρ, «Θεὸς ὁ δικαιῶν, τίς ὁ κατακρίνων;».

Καθὼς οὖν διαφόρως ἐδήλωσά σοι, κτῆσαι ταπείνωσιν, ὑπακοήν τε καὶ ὑποταγήν, καὶ σώζῃ· καὶ μὴ εἴπῃς ὅλως ἀντιλέγων, 'τί τοῦτο καὶ διατί ἐκεῖνο;' ἀλλὰ γενοῦ εὐπειθής, μάλιστα τῷ ἀββᾷ σου, τῷ μετὰ Θεὸν φροντίζοντί σου καὶ πιστευθέντι σου τὴν ψυχήν· καὶ ἐὰν σπουδάσῃς φυλάξαι ταῦτα, ἐγὼ ὑπερεκπερισσοῦ ποιῶ μου τὴν δύναμιν.

Ὁ Κύριος φυλάξοι καὶ σκεπάσοι σε ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ἀμήν.

ΣΜΓ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Εἰπέ μοι, πάτερ, τί δοκιμάζεις ἵνα ποιήσω εἰς τὴν μικράν μου λειτουργίαν, ἣν ἔχω; Ἐὰν γὰρ μὴ ἀπὸ τῶν δαιμόνων χλευάζωμαι ὡς ἀεί, ἕως ἑνὸς ἱματίου, οὐχ ἡδέως ἔχω κρατῆσαι. Λοιπὸν εἴ τι κελεύεις ποιῶ, ὅπως ἐλεηθῶ· ὁ Θεὸς γὰρ οἶδεν ὅτι ἐν πολλῇ ἀκαταστασίᾳ εἰμὶ καὶ πάθεσιν· εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον, ὅπως μὴ χωρισθῶ

'Απόκριση

Κάνε τὴ διακονία σου ἔχοντας πάντοτε αὐτὸ στὴ μνήμη σου, πῶς ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ διάκονος καὶ πῶς εἶσαι ἐσύ, ἐνθυμούμενος τὸν θάνατο, καὶ πῶς πρόκειται νὰ συναντήσεις τὸ Θεό· καὶ μὲ τὸ νὰ κατακρίνεις ἀδιάλειπτα τὸν ἑαυτό σου, γεμίζει ἀπὸ κατάνυξη ἡ καρδιά σου καὶ δέχεται μετάνοια. Καὶ αὐτὸς ποὺ εἶπε μὲ τὸν προφήτη, «πὲς πρῶτος τὶς ἁμαρτίες σου γιὰ νὰ δικαιωθεῖς»[22], αὐτὸς σὲ δικαιώνει καὶ σὲ κάνει ἀθῶο ἀπὸ κάθε κατάκριση· διότι λέγει, «ὁ Θεὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ δικαιώνει, ποιός εἶναι ἐκεῖνος ποὺ κατακρίνει;»[23].

Καθὼς λοιπὸν σοῦ δήλωσα μὲ διάφορους τρόπους, ἀπόκτησε ταπείνωση, ὑπακοὴ καὶ ὑποταγὴ καὶ θὰ σωθεῖς· καὶ νὰ μὴ πεῖς καθόλου ἀντιλέγοντας, 'γιατί αὐτὸ καὶ γιατί ἐκεῖνο;' ἀλλὰ νὰ γίνεις εὐπειθής, κυρίως στὸν ἀββᾶ σου, ποὺ σὲ φροντίζει μαζὶ μὲ τὸ Θεό, καὶ νὰ τοῦ ἐμπιστευθεῖς τὴν ψυχή σου· καὶ ἐὰν φροντίσεις νὰ φυλάξεις αὐτά, ἐγὼ θὰ ἐνδιαφερθῶ πολὺ περισσότερο γιὰ σένα.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ σὲ φυλάξει καὶ νὰ σὲ προστατεύσει ἀπὸ τὸν πονηρό. Γένοιτο.

243

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Πές μου, πάτερ, τί κρίνεις σωστὸ νὰ κάνω στὴν μικρὴ λειτουργία μου ποὺ ἔχω; Διότι, ἐὰν δὲν χλευάζομαι ἀπὸ τοὺς δαίμονες, ὅπως πάντα, δὲν μπορῶ νὰ κρατήσω μὲ εὐχαρίστηση οὔτε ἕνα ἱμάτιο. Λοιπὸν ὅ,τι διατάζεις, θὰ τὸ κάνω, γιὰ νὰ ἐλεηθῶ· διότι ὁ Θεὸς γνωρίζει ὅτι βρίσκομαι σὲ μεγάλη ἀκαταστασία καὶ σὲ πάθη. Προσευχήσου γιὰ μένα στὸν Κύριο, γιὰ νὰ μὴ χωρισθῶ ἀπὸ τὸν κόλπο

22. Ἠσ. 43,26.
23. Ρωμ. 8,33.

ἐκ τοῦ κόλπου ὑμῶν, κἂν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, εἰπεῖν γὰρ ἐν τῷ μέλλοντι αἰσχύνομαι διὰ τὰ πάθη μου.

Ἀπόκρισις

Ἀδελφέ, τὸ βιάσασθαι ἑαυτὸν ἐν πᾶσι καὶ ἡ ταπείνωσις φέρει τινὰ εἰς προκοπήν. Καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος οὕτω φησίν· «ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι». Καὶ ἡμεῖς ὅτε ἐρρίψαμεν τὴν ὕλην ἐπάνω τοῦ ἀββᾶ, καὶ οὐκ ἐκρατήσαμεν τίποτε εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν, ὁ Θεὸς οἶδε καὶ μαρτυρεῖ, ὅτι οὐκ εἴχομεν, ὅτι χάριν ὀφείλει ἔχειν ἡμῖν, ἀλλ' ἡμεῖς εἴχομεν αὐτῷ χάριν ὅτι ἐβάστασεν ἡμῶν τὸ φορτίον καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς ἀμερίμνους.

Καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος εἶπεν· «ὑποτασσόμενοι πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν Κύριον». Καὶ ὁ Ἰάκωβος εἶπεν ὅτι, «ὅστις ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνί, γέγονε πάντων ἔνοχος». Καὶ διὰ τοῦτό ἐστι, τὸ μὴ ἔχειν τινὰ ἴδιον θέλημα, ἀλλ' ἐν παντὶ ἑαυτὸν μέμφεσθαι, καὶ οὕτως εὑρίσκει τὸ τέλος τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ χλευάσῃ αὐτὸν ὁ διάβολος μέγα φρονεῖν, ὅτι καλῶς ἐποίησεν, ἀπόλλυσι πάντα ὅσα ἐποίησε. Λοιπὸν ποιῶν ὃ ποιεῖς, ταπεινοφρόνει λέγων· 'συγχώρησόν μοι, Κύριε, ὅτι ἐβάρησα τὸν ἀββᾶν, ῥίψας ἐπάνω αὐτοῦ τὸ φορτίον μου. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς σώσει ἡμᾶς. Ἀμήν.

ΣΜΔ'

Ἄλλος ἀδελφὸς διάκονος παρῃτεῖτο λειτουργῆσαι ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ἐνθυμούμενος τὰς προλαβούσας ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα περὶ τούτου, ἅμα δὲ καὶ περὶ τῆς σωματικῆς αὐτοῦ ἀσθενείας· καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ταῦτα.

σας, ἔστω κατὰ τὸν τωρινὸ αἰώνα, διότι ντρέπομαι νὰ πῶ στὸν μέλλοντα αἰώνα, ἐξαιτίας τῶν παθῶν μου.

Αδελφέ, ἡ αὐτοεπιβολὴ καὶ ἡ ταπείνωση ὁδηγεῖ κάποιον σὲ προκοπή. Διότι καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει τὸ ἴδιο· «σὲ ὅλα θλιβόμενοι, ἀλλὰ ὄχι στενοχωρούμενοι»[24]. Καὶ ἐμεῖς ὅταν ρίξαμε τὴν ὕλη ἐπάνω στὸν ἀββᾶ, καὶ δὲν κρατήσαμε τίποτα στὰ χέρια μας, ὁ Θεὸς γνωρίζει καὶ μαρτυρεῖ, ὅτι δὲν σκεπτόμασταν ὅτι ὄφειλε νὰ ἔχει χάρη σὲ μᾶς, ἀλλὰ ἐμεῖς εἴχαμε χάρη σ' αὐτόν, διότι βάσταξε τὸ φορτίο μας καὶ μᾶς ἔκανε ἀμέριμνους.

Καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος εἶπε· «ὑποτασσόμενοι σὲ κάθε ἀνθρώπινη φύση γιὰ τὸν Κύριο»[25]. Καὶ ὁ Ἰάκωβος εἶπε, ὅτι «ὅποιος τηρήσει ὅλο τὸν νόμο καὶ διαπράξει κάποιο πταῖσμα, ἔχει γίνει ἔνοχος γιὰ ὅλα»[26]. Καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ μὴ ἔχει κανεὶς τὸ δικό του θέλημα, ἀλλὰ νὰ κατηγορεῖ τὸν ἑαυτό του σὲ ὅλα, καὶ ἔτσι θὰ βρεῖ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ὅμως ὁ διάβολος τὸν παραπείσει νὰ μεγαλοφρονεῖ, ὅτι ἔκαμε καλά, τότε χάνει ὅλα ὅσα ἔκανε. Κάνοντας λοιπὸν αὐτὸ ποὺ κάνεις, νὰ ταπεινοφρονεῖς λέγοντας, 'συγχώρεσέ με Κύριε, διότι ἐπιβάρυνα τὸν ἀββᾶ, ἐπειδὴ ἔρριξα πάνω του τὸ φορτίο μου'. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς θὰ μᾶς σώσει. Γένοιτο.

244

Κάποιος ἄλλος ἀδελφὸς διάκονος δὲν ἤθελε νὰ λειτουργήσει στὸ θυσιαστήριο, ἐνθυμούμενος τὶς προηγούμενες ἁμαρτίες του, καὶ ἐρώτησε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα γι' αὐτό, καθὼς ἐπίσης καὶ γιὰ τὴ σωματική του ἀσθένεια. Καὶ αὐτὸς τοῦ ἀποκρίθηκε αὐτά.

---

24. Β' Κορ. 4,8.
25. Α' Πέτρ. 2,13.
26. Ἰακ. 2,10.

Ἀπόκρισις

Ἀδελφέ, ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἡ Γραφή, ὅτι «οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν κατὰ Χριστὸν διωχθήσονται». Πῶς δὲ καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ ἔσται διωχθῆναι; Ἐκ τῶν δαιμόνων διωκόντων αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τῆς λατρείας αὐτοῦ. Ἡ δὲ μετάνοια τῆς ἁμαρτίας, τὸ μηκέτι ποιῆσαι ταύτην ἐστί, καὶ τὸ ἀπέχεσθαι τῶν κακῶν, ἀπαλλαγὴ αὐτῶν ἐστι. Μὴ λυπήσουσί σε τὰ πρῶτα καὶ μὴ κωλύου τοῦ διακονῆσαι, μετὰ φόβου μέντοι καὶ τρόμου, τῷ Θεῷ, καὶ πρόσεχε ὅτι ἁγιασμός ἐστι τῇ ψυχῇ σου. Καὶ ἐὰν πιστεύῃς οὕτως, ἀεὶ τρέμεις τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν, ἵνα μὴ ἐκπέσῃς τοῦ ἁγιασμοῦ.

Βάστασον οὖν τὰ πάθη καὶ τὰς θλίψεις εὐχαρίστως, ὅτι παιδεία ἐστὶ Θεοῦ, καὶ ἐλεεῖ σε καὶ γίνονται εἰς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου.

ΣΜΕ'

Ἄλλος ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Εἰπέ μοι, πάτερ, εἰ φυσικός ἐστιν ὁ θυμὸς ἢ παρὰ φύσιν; Καὶ τίς ἡ τούτου διαφορά;

Ἀπόκρισις

Ἀδελφέ, ἔστι θυμὸς φυσικός, καὶ ἔστι θυμὸς παρὰ φύσιν. Ὁ οὖν φυσικὸς μάχεται, ἵνα μὴ γένωνται τὰ τῆς ἐπιθυμίας θελήματα· καὶ οὗτος οὐ δεῖται φαρμάκων, τεθεραπευμένος γάρ ἐστιν. Ὁ δὲ παρὰ φύσιν μάχεται, ἐὰν μὴ τελειωθῶσι τὰ θελήματα τῆς ἐπιθυμίας· οὗτος δεῖται φαρμάκων περισσοτέρων τῆς ἐπιθυμίας. Μείζων γὰρ τοῦ στρατιώτου ἐστὶν ὁ ἐπιχορηγῶν αὐτῷ τὴν δύναμιν· καὶ ἐὰν κοπῇ, καταργεῖται ὁ στρατιώτης, μὴ εὑρίσκων δύναμιν.

'Απόκριση

Αδελφέ, ἡ Γραφὴ μᾶς δίδαξε ὅτι «ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ ζήσουν μὲ εὐσέβεια, θὰ διωχθοῦν κατ' ἀναλογία μὲ τὸν Χριστό»[27]. Πῶς ὅμως εἶναι δυνατὸ νὰ διωχθοῦν καὶ τὸν τωρινὸ καιρό; 'Απὸ τοὺς δαίμονες ποὺ τοὺς διώκουν ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τὴ λατρεία του. Ἡ μετάνοια γιὰ τὴν ἁμαρτία εἶναι τὸ νὰ μὴ κάνεις πλέον αὐτήν, καὶ τὸ νὰ ἀπέχεις ἀπὸ τὰ κακά, εἶναι ἀπαλλαγὴ ἀπὸ αὐτά. Νὰ μὴ σὲ λυπήσουν τὰ πρῶτα καὶ νὰ μὴ ἐμποδιστεῖς ἀπὸ τὸ νὰ διακονεῖς τὸ Θεὸ μὲ φόβο καὶ τρόμο, καὶ πρόσεχε διότι εἶναι ἁγιασμὸς στὴν ψυχή σου. Καὶ ἂν πιστεύεις μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, πάντα τρέμεις ὥστε νὰ μὴ ἁμαρτάνεις, γιὰ νὰ μὴ ἐκπέσεις ἀπὸ τὸν ἁγιασμό.

Βάσταξε λοιπὸν τὰ πάθη καὶ τὶς θλίψεις μὲ εὐχαρίστηση, διότι αὐτὰ εἶναι παιδαγωγία Θεοῦ, καὶ θὰ σὲ ἐλεήσει, διότι γίνονται γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου.

245

Ἄλλος ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Πές μου, πάτερ, ἐὰν ὁ θυμὸς εἶναι φυσικὸς ἢ παρὰ φύση; καὶ ποιά ἡ διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν;

Αδελφέ, ὑπάρχει θυμὸς φυσικὸς καὶ ὑπάρχει θυμὸς παρὰ φύση. Ὁ φυσικὸς λοιπὸν πολεμᾶ νὰ μὴ γίνουν τὰ θελήματα τῆς ἐπιθυμίας· καὶ αὐτὸς δὲν χρειάζεται φάρμακα, διότι εἶναι θεραπευμένος. Ὁ παρὰ φύση θυμὸς ὅμως πολεμᾶ ἐὰν δὲν πραγματοποιηθοῦν τὰ θελήματα τῆς ἐπιθυμίας. Αὐτὸς χρειάζεται περισσότερα φάρμακα τῆς ἐπιθυμίας. Διότι μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν στρατιώτη εἶναι ἐκεῖνος ποὺ χορηγεῖ τὴ δύναμη σ' αὐτόν· καὶ ἐὰν κοπεῖ αὐτό, καταργεῖται ὁ στρατιώτης, ἐπειδὴ δὲν βρίσκει δύναμη.

27. Β' Τιμ. 3,12.

ΣΜS'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν Γέροντα.

Πόθεν ἔσχεν ὁ ἄνθρωπος τὰ πάθη;

Ἀπόκρισις

Καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπαθῆ ἔκτισεν ὁ Θεός· διὰ δὲ τῆς παρακοῆς ἐξέπεσον εἰς πάθη.

ΣΜΖ'

Ἕτερος ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Διὰ τὸν Κύριον, ἐπεὶ ὀχλοῦμαι ὑπὸ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς μου, εἰπέ μοι, τί ποιήσω ἐλευθερωθῆναι ἀπ' αὐτῶν, καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

Ἀπόκρισις

Ἀδελφέ, ὁ θέλων σωθῆναι καὶ ἐπιποθῶν γενέσθαι τέκνον τοῦ Θεοῦ, ταπείνωσιν κτησάσθω μεγάλην, ὑποταγήν τε καὶ ὑπακοήν, καὶ τὸ ἀπαρρησίαστον. Βλέπε, ὅτι σὺ εἶπας, 'εἰπέ μοι, τί ἵνα ποιήσω'· καὶ ἰδοὺ εἶπόν σοι, 'κἀγὼ ἐγγυῶμαι, ὅτι οὐ κατακυριευθήσῃ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ οὐδὲ ὑπὸ τοῦ πάθους, καίονται γὰρ ὑπὸ τῆς ταπεινώσεως, ὡς ὑπὸ πυρός, καὶ γαληνιᾷ ἡ καρδία φωτιζομένη ἐν Χριστῷ'.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΜΗ'

Ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα, δοθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ αὐτοῦ συνοικῆσαι γέροντι καὶ ὑπηρετεῖν αὐτῷ.

Πῶς ὀφείλω γνῶναι, πάτερ, εἰ κατὰ Θεὸν κάθημαι ἢ βλάπτομαι ἐκ τοῦ μὴ εἶναι μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐν τῷ κοινοβίῳ, ἀλλὰ κατὰ μόνας, καὶ τὰ πάθη δὲ θλίβουσί με; Περὶ δὲ τῶν ψαλμῶν πῶς κελεύεις, ἵνα ποιήσω; Ὁμοίως

246

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο Γέροντα.

Ἀπὸ ποῦ ἀπέκτησε ὁ ἄνθρωπος τὰ πάθη;

Ο Θεὸς ἔκτισε καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀπαθῆ, ἐξαιτίας ὅμως τῆς παρακοῆς ἔπεσαν σὲ πάθη.

247

Ἄλλος ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Ἐπειδὴ ἐνοχλοῦμαι ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς μου, πές μου στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, τί νὰ κάνω γιὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ αὐτά, καὶ προσευχήσου γιὰ μένα.

Αδελφέ, αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ σωθεῖ καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ γίνει τέκνο τοῦ Θεοῦ, ἂς ἀποκτήσει μεγάλη ταπείνωση, ὑποταγὴ καὶ ὑπακοὴ καὶ τὸ ἀπαρρησίαστο. Πρόσεχε, διότι ἐσὺ εἶπες, 'πές μου, τί νὰ κάνω'· καὶ νά, σοῦ εἶπα, καὶ ἐγὼ ἐγγυῶμαι, ὅτι δὲν θὰ κατακυριευθεῖς ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ οὔτε ἀπὸ τὸ πάθος, διότι καίγονται ἀπὸ τὴν ταπείνωση σὰν ἀπὸ φωτιά, καὶ γαληνεύει ἡ καρδιὰ φωτιζόμενη μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

248

Ὁ ἴδιος ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα, ἐπειδὴ ἐπιτράπηκε ἀπὸ τὸν ἀββᾶ του νὰ συγκατοικήσει μὲ γέροντα καὶ νὰ τὸν ὑπηρετεῖ.

Πῶς μπορῶ νὰ γνωρίζω, πάτερ, ἐὰν κάθομαι σύμφωνα μὲ τὸν Θεὸ ἢ βλάπτομαι, ἐπειδὴ δὲν εἶμαι μὲ τοὺς ἀδελφοὺς στὸ κοινόβιο, ἀλλὰ μόνος, καὶ τὰ πάθη μὲ θλίβουν; Σχετικὰ μὲ τοὺς ψαλμούς, τί μὲ διατάζεις νὰ κάνω; Ὅμοια καὶ

καὶ περὶ τοῦ ὕπνου· φοβοῦμαι γὰρ μήπως κυριεύσῃ μου· καὶ περὶ τῆς λήθης ὡσαύτως. Καὶ ἐπεὶ πολὺ ὀχλεῖ μοι τὸ αἰσχρὸν πάθος, τί ἐστι τὸ σημεῖον τῆς συγκαταθέσεως;

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Ἐὰν θέλῃς μαθεῖν, εἰ βλάπτῃ ἢ ὠφελῇ κατ' ἰδίαν καθήμενος, ἔχε τοῦτο τὸ σημεῖον· ἐὰν καθ' ὑπακοὴν κάθῃ, μάθε ὅτι ὠφελῇ· φησὶ γάρ, «κρεῖσσον ὑπακοὴ ὑπὲρ θυσίαν». Ἐὰν δὲ ἀντιλέγῃς, βλάπτῃ· θέλημα γάρ ἐστι κακόν. Οὐκ ἀπεχωρίσθης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν σου, μὴ γένοιτο! ἀλλ' ὁ Θεὸς ᾠκονόμησεν, ἵνα κατὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματός σου ποιήσῃς σεαυτῷ μισθὸν διὰ τοῦ γέροντος.

Τὰ δὲ περὶ τῶν παθῶν, οὐ δύναται μὴ κινεῖσθαι κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς δοκιμὴν αὐτοῦ· ἀνὴρ γὰρ ἀπείραστος, ἀδόκιμος. Ἐπεὶ εἶπας ὅτι 'κατὰ μόνας κάθημαι', μὴ ἔχε οὕτως, ἐπεὶ βλάπτῃ· οὐ γὰρ εἶ κατὰ μόνας, ἐὰν πιστεύῃς, ἀλλ' ἔχεις τὸν Θεόν, ᾧ παρέθετό σε ὁ μέγας γέρων καὶ τὴν εὐχὴν αὐτοῦ συνεργοῦσάν σοι. Μόνον ἄλλο οὐ θέλεις δεῖξαι, εἰ μὴ ὑπακοὴν καὶ σώζῃ. Οὐ βλάπτῃ οὖν, μὴ φοβηθῇς.

Περὶ δὲ τῶν ψαλμῶν, ὡς ποιοῦσιν οἱ ἀδελφοί, καὶ σὺ ποίησον, λέγων κατὰ ᾠδὴν τρεῖς ψαλμούς, καὶ βάλλων γονυκλισίας, καὶ οὐ κατακυριεύσει σου ὁ ὕπνος· ἐκτὸς ἀσθενείας, οὕτω κατὰ νύκτα ὀφείλεις ποιεῖν.

Ἡ λήθη ἀπώλειά ἐστι ψυχῆς, γίνεται δὲ ἀπὸ καταφρονήσεως καὶ ἀμελείας.

Περὶ δὲ τοῦ αἰσχροῦ καὶ μισητοῦ πάθους, κόπου δεῖται καρδίας καὶ σώματος, ἵνα ἐκριζωθῇ· καρδίας, ἵνα ἀδιαλείπτως δέηται τοῦ Θεοῦ· σώματος δέ, ἵνα ὑπωπιασθῇ καὶ δουλαγωγηθῇ κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ σημεῖον τῆς συγκαταθέσεώς ἐστι, τὸ ἀρέσαι τὸ πρᾶγμα

γιὰ τὸν ὕπνο· διότι φοβᾶμαι μήπως μὲ κυριεύσει. Ἐπίσης καὶ γιὰ τὴ λησμοσύνη. Καὶ ἐπειδὴ μὲ ἐνοχλεῖ πολὺ τὸ αἰσχρὸ πάθος, ποιό εἶναι τὸ σημεῖο τῆς συγκαταθέσεως;

Ἀπόκριση Ἰωάννη

Ἐὰν θέλεις νὰ μάθεις κατὰ πόσο βλάπτεσαι ἢ ὀφελεῖσαι ὅταν κάθεσαι μόνος σου, ἔχε σὰν κριτήριο αὐτὸ τὸ σημεῖο· ἐὰν κάθεσαι μὲ ὑπακοή, μάθε ὅτι ὠφελεῖ· διότι λέγει, «ἡ ὑπακοὴ εἶναι καταλύτερη ἀπὸ τὴ θυσία»[28]. Ἐὰν ὅμως ἀντιλέγεις, βλάπτεσαι· διότι εἶναι κακὸ θέλημα. Δὲν ἀποχωρίσθηκες ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σου, μὴ γένοιτο! ἀλλὰ ὁ Θεὸς οἰκονόμησε, ὥστε ἀνάλογα μὲ τὴν ἀσθένεια τοῦ σώματός σου νὰ ἐξασφαλίσεις μισθὸ γιὰ τὸν ἑαυτό σου διὰ τοῦ γέροντος.

Σχετικὰ μὲ τὰ πάθη, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ μὴ κινοῦνται κατὰ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς δοκιμασία του· διότι ὁ ἀπείραστος ἄνθρωπος εἶναι ἀδόκιμος. Ἐπειδὴ εἶπες ὅτι 'κάθομαι μόνος', νὰ μὴ νοιώθεις ἔτσι, καθόσον βλάπτεσαι· διότι, ἐὰν πιστεύεις, δὲν εἶσαι μόνος, ἀλλὰ ἔχεις τὸ Θεό, τὸν ὁποῖο τοποθέτησε κοντά σου ὁ μεγάλος Γέροντας, καὶ τὴν προσευχή του ποὺ σὲ βοηθεῖ. Μὴ δείξεις τίποτε ἄλλο, παρὰ ὑπακοή, καὶ θὰ σωθεῖς. Δὲν βλάπτεσαι λοιπόν, μὴ φοβηθεῖς.

Ὅσο γιὰ τοὺς ψαλμούς, ὅπως κάνουν οἱ ἀδελφοί, κάνε καὶ σύ, λέγοντας κατὰ ᾠδὴν τρεῖς ψαλμοὺς καὶ κάνοντας γονυκλισίες, καὶ δὲν θὰ σὲ κατακυριεύσει ὁ ὕπνος, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περίπτωση βέβαια ἀσθένειας. Ἔτσι ὀφείλεις νὰ κάνεις τὴν νύχτα.

Ἡ λησμονιὰ εἶναι ἀπώλεια τῆς ψυχῆς καὶ γίνεται ἀπὸ τὴν περιφρόνηση καὶ τὴν ἀμέλεια.

Ὅσο γιὰ τὸ αἰσχρὸ καὶ μισητὸ πάθος, χρειάζεται κόπο καρδιᾶς καὶ σώματος γιὰ νὰ ξερριζωθεῖ· κόπο καρδιᾶς, γιὰ νὰ προσεύχεται ἀδιάλειπτα στὸ Θεό· καὶ σώματος, γιὰ νὰ χαλιναγωγηθεῖ καὶ δουλαγωγηθεῖ σύμφωνα μὲ τὴ δύναμη τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἀπόδειξη τῆς συγκαταθέσεως εἶναι τὸ νὰ ἀρέσει τὸ

28. Ἑβρ. 9,23.

τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἡδυνθῆναι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ αὐτὸ μελετῆσαι ἡδέως. Ἐὰν δέ τις ἀντιλέγῃ τῷ λογισμῷ καὶ πολεμῇ μὴ δέξασθαι αὐτόν, τοῦτο οὐκ ἔστι συγκατάθεσις, ἀλλὰ πόλεμος· καὶ τοῦτο φέρει εἰς δοκιμὴν καὶ προκοπὴν τὸν ἄνθρωπον.

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς καθαρίσοι σε ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν σου καὶ ἐνδυναμώσοι σε τῇ ἀγαθότητι αὐτοῦ ἐν τῇ ἀσθενείᾳ σου. Ἀμήν.

ΣΜΘ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.*

Τί ἐστιν ὑπακοή, καὶ τί ὀφείλω εὔχεσθαι; Καὶ ἐάν τις εἴπῃ μοι, 'εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ', τί ὀφείλω ποιῆσαι; Εἰ πάντοτε αὐτοῦ ὀφείλω μνημονεύειν.

Ἀπόκρισις

Η ὑπακοὴ κόπτει τὸ θέλημα, ἐκτὸς δὲ κόπου, οὐδεὶς δύναται κτήσασθαι ὑπακοήν. Εἰ δι' ὑπακοὴν κάθῃ καὶ οὐ δι' ἀνάπαυσιν σωματικήν, τοῦτο οὐκ ἔστι θέλημά σου, οὐδὲ ἐμπαθῶς κάθῃ, ἀλλὰ μᾶλλον ἀρέσκεις τῷ Θεῷ· εἰ δὲ ἡδυνόμενος τῇ ἀναπαύσει κάθῃ, οὐκ ἀρέσκεις τῷ Θεῷ καὶ τὸ λοιπά.

Περὶ δὲ εὐχῆς λέγε· 'Κύριε, ῥῦσαί με ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας'.

Καὶ ἐάν τις εἴπῃ 'εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ', εἰπὲ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, 'ὁ Θεὸς ἐλεήσοι ἡμᾶς', καὶ ἀρκεῖ.

Τὸ δὲ πάντοτε μνημονεύειν αὐτοῦ οὐκ ἔστι σόν, ἀλλὰ τῶν τελείων, τῶν δυναμένων εὔχεσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων.

ΣΝ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.*

πρᾶγμα στὸν ἄνθρωπο, νὰ νοιώσει εὐχαρίστηση στὴν καρδιά του καὶ νὰ τὸ μελετήσει εὐχάριστα. Ἐὰν ὅμως κάποιος ἀντιλέγει στὸν λογισμὸ καὶ πολεμᾶ, ὥστε νὰ μὴ τὸν δεχθεῖ, αὐτὸ δὲν εἶναι συγκατάθεση, ἀλλὰ πόλεμος. Καὶ αὐτὸ ὁδηγεῖ σὲ δοκιμὴ καὶ προκοπὴ τὸν ἄνθρωπο.

Εἴθε ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς νὰ σὲ καθαρίσει ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες σου καὶ νὰ σὲ δυναμώσει μὲ τὴν ἀγαθότητά του στὴν ἀσθένειά σου. Γένοιτο.

249

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Τί εἶναι ὑπακοή; Καὶ τί πρέπει νὰ ζητῶ στὴν προσευχή; καὶ ἐὰν κάποιος μοῦ πεῖ ‘προσευχήσου γιὰ μένα’, τί πρέπει νὰ κάνω; Ὀφείλω νὰ τὸν μνημονεύω πάντοτε;

Η ὑπακοὴ κόβει τὸ θέλημα· χωρὶς κόπο κανένας δὲν μπορεῖ ν’ ἀποκτήσει τὴν ὑπακοή. Ἐὰν κάθεσαι γιὰ τὴν ὑπακοὴ καὶ ὄχι γιὰ σωματικὴ ἀνάπαυση, αὐτὸ δὲν εἶναι θέλημά σου, οὔτε κάθεσαι μὲ ἐμπάθεια, ἀλλὰ ἀρέσεις περισσότερο στὸ Θεό· ἐὰν κάθεσαι ἐπειδὴ εὐχαριστιέσαι στὴν ἀνάπαυση, δὲν ἀρέσεις στὸ Θεὸ καὶ τὰ λοιπά.

Σχετικὰ μὲ τὴν προσευχή, λέγε, ‘Κύριε, λύτρωσέ με ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μου καὶ ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας’.

Ἐὰν πάλι κάποιος σοῦ πεῖ, ‘προσευχήσου γιὰ μένα’, πὲς στὴν καρδιά σου, ‘ὁ Θεὸς εἴθε νὰ μᾶς ἐλεήσει’ καὶ ἀρκεῖ.

Τέλος τὸ νὰ ἐνθυμεῖσαι πάντα αὐτόν, δὲν ἀνήκει σὲ σένα, ἀλλὰ στοὺς τέλειους, ποὺ μποροῦν νὰ προσεύχονται ὁ ἕνας ὑπὲρ τοῦ ἄλλου.

250

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Παρακαλῶ σε, πάτερ, εἰπεῖν μοι, πῶς δύναμαι γνῶναι ὅτι εἰμὶ ἐν ὑποταγῇ καὶ ἀφῶ τὸ ἴδιον θέλημα, καὶ τί ὀφείλω ποιῆσαι, ἵνα ἐξισωθῶ τοῖς ἀδελφοῖς; Ἀκούω γὰρ παρὰ τῶν πατέρων, ὅτι ὁ ἐν ὑποταγῇ ὢν καὶ τὸ ἴδιον θέλημα μὴ ποιῶν, ἀλλὰ ἐξισούμενος τοῖς ἀδελφοῖς ἐν πᾶσιν, ὁ τοιοῦτος ταχέως ἔρχεται εἰς προκοπήν· καὶ ἐρευνῶ τὴν καρδίαν, εἰ κάθημαι εἰς κοινόβιον ὡς οἱ ἀδελφοί, καὶ οὐ πληροφοροῦμαι· ὅτι πρὸ αὐτῶν καταλύω καὶ λαμβάνω ταχύτερον τὴν τροφήν, καὶ ὅτι ἐσθίω κατὰ μόνας καὶ θέλω δοκιμάσαι, εἰ δύναμαι φαγεῖν βραδύτερον, καὶ φοβοῦμαι διὰ τὴν ἀσθένειαν.

Ἀπόκρισις

Εν τούτῳ δύνασαι μαθεῖν, ὅτι εἰς κοινόβιον κάθῃ, ἐν τῷ μὴ ἐξ ἰδίου θελήματος πρᾶγμα ποιεῖν, μήτε φαγεῖν κατὰ μόνας, μήτε μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ τὰ κελευόμενά σοι ποιεῖν χωρὶς ζητήσεως· ἥγησαι δὲ σεαυτὸν ὡς ἕνα τῶν ἀσθενούντων. Μὴ οὗτοι οἱ ἀσθενοῦντες ἔξωθέν εἰσι τοῦ κοινοβίου, ὅτι μόνοι τρώγουσι; Μὴ γένοιτο! Ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν τοῦτο ποιοῦσι, κατὰ κέλευσιν τοῦ ἀββᾶ. Οὕτω καὶ σοὶ ὁ Θεὸς ἔδωκε τὴν πρόφασιν τοῦ γέροντος, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσιν οἱ ἄπειροι, βλέποντές σε τρώγοντα τάχιον· καὶ τὸ φαγεῖν βράδιον μετὰ τῶν μὴ ἀσθενούντων, οὐ στήκει μετὰ σοῦ. Καὶ ἐὰν ἀσθενήσῃς, πάλιν θέλεις σεαυτοῦ φροντίσαι, καὶ εὑρίσκεταί σοι θλῖψις. Ὥστε οὖν ἀφ' οὗ πρόφασιν εὗρες τοῦ μὴ παρέχειν λογισμόν τινι, μὴ διακριθῇς φαγεῖν κατὰ μόνας.

Τὸ ποιεῖν οὖν πᾶν πρᾶγμα κατὰ κέλευσιν τοῦ ἀββᾶ καὶ οὐ κατὰ τὸ ἴδιον θέλημα, κοινόβιον καὶ ἰσότης ἐστὶ τῶν ἐν τῷ κοινοβίῳ ἀδελφῶν. Οὐ μνημονεύεις ὅτι ἐπολεμήθης μετὰ τοῦ ἀββᾶ καὶ οὐκ ἤθελες λαβεῖν; Πῶς ἐτόλμησας ἐν ἀφροσύνῃ

Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, νὰ μοῦ πεῖς, πῶς μπορῶ νὰ γνωρίζω ὅτι εἶμαι σὲ ὑποταγὴ καὶ ἀφήνω τὸ θέλημά μου, καὶ τί πρέπει νὰ κάνω γιὰ νὰ ἐξισωθῶ μὲ τοὺς ἀδελφούς; Διότι ἀκούω ἀπὸ τοὺς πατέρες, ὅτι αὐτὸς ποὺ εἶναι σὲ ὑποταγὴ καὶ δὲν κάνει τὸ δικό του θέλημα, ἀλλὰ ἐξισώνεται σὲ ὅλα μὲ τοὺς ἀδελφούς, αὐτὸς φθάνει γρήγορα σὲ προκοπή. Καὶ ἐξετάζω τὴν καρδιά, ἐὰν κάθομαι στὸ κοινόβιο, ὅπως οἱ ἀδελφοὶ καὶ δὲν πληροφοροῦμαι· διότι καταλύω πρὶν ἀπὸ αὐτοὺς καὶ παίρνω γρηγορώτερα τὴν τροφή· ἐπίσης διότι τρώγω μόνος καὶ θέλω νὰ δοκιμάσω ἐὰν μπορῶ νὰ φάγω ἀργότερα, καὶ φοβᾶμαι ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθένειας.

Ἀπόκριση

Μπορεῖς νὰ μάθεις ὅτι κάθεσαι στὸ κοινόβιο ἀπὸ αὐτό, ἀπὸ τὸ ἐὰν δὲν κάνεις τίποτε μὲ τὸ δικό σου θέλημα, οὔτε ἐὰν δὲν τρώγεις μόνος σου, οὔτε μὲ τοὺς ἀδελφούς, ἀλλὰ κάνεις ἐκεῖνα ποὺ σοῦ παραγγέλλονται χωρὶς συζήτηση, καὶ θεωρεῖς τὸν ἑαυτό σου σὰν ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς. Μήπως αὐτοὶ οἱ ἀσθενεῖς εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ κοινόβιο, ἐπειδὴ τρώγουν μόνοι; Μὴ γένοιτο! Ἀλλὰ τὸ κάνουν αὐτὸ ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειάς τους, σύμφωνα μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ ἀββᾶ. Ἔτσι ὁ Θεὸς ἔδωσε καὶ σὲ σένα τὴν πρόφαση τοῦ Γέροντα, γιὰ νὰ μὴ σκανδαλισθοῦν οἱ ἄπειροι βλέποντας ἐσένα νὰ τρώγεις γρήγορα. Καὶ τὸ νὰ τρώγεις ἀργότερα μαζὶ μ' αὐτοὺς ποὺ δὲν ἀσθενοῦν, δὲν στέκει σὲ σένα. Καὶ ἐὰν ἀσθενήσεις, θέλεις πάλι νὰ φροντίσεις τὸν ἑαυτό σου, καὶ σοῦ προξενεῖται θλίψη. Ὥστε λοιπὸν ἀφοῦ βρῆκες πρόφαση νὰ μὴ παρέχεις λογισμὸ σὲ κανένα, νὰ μὴ διακριθεῖς νὰ φάγεις μόνος.

Τὸ νὰ κάνεις λοιπὸν κάθε πρᾶγμα σύμφωνα μὲ τὴν διαταγὴ τοῦ ἀββᾶ καὶ ὄχι σύμφωνα μὲ τὸ δικό σου θέλημα, εἶναι κοινόβιο καὶ ἰσότητα τῶν ἀδελφῶν ποὺ βρίσκονται στὸ κοινόβιο. Δὲν θυμᾶσαι ὅτι πολεμήθηκες μαζὶ μὲ τὸν ἀββᾶ καὶ δὲν ἤθελες νὰ πάρεις; Πῶς τόλμησες νὰ δυσανασχετήσεις μὲ ἀφροσύνη;

γογγύσαι; Μὴ τοῦ φαγεῖν ἦν; οὐ τὸ θέλημα ἦν; Εἰ ὠφεληθῆναι θέλεις καὶ εἰς κοινόβιον καθίσαι, τὸ θέλημά σου κόψον ἐν πᾶσι καὶ ὑποτάγηθι τὰ ἴσα τῶν ἀδελφῶν· καὶ ἰδοὺ συγκοινόβιος αὐτῶν εἶ πρὸς τὴν ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς σου, ὁδηγούμενος ὑπὸ τῶν πατέρων σου, τοῦ μεγάλου Γέροντος καὶ τῶν λοιπῶν. Ἐξακολούθησον τῇ αὐτῶν συμβουλίᾳ χάριτι Χριστοῦ. Περισσότερον γάρ σου γινώσκουσι τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς σου, ἀδελφέ.

ΣΝΑ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.*

Ἐπιτασσόμενος παρὰ τοῦ ὑπηρετουμένου ὑπ' αὐτοῦ Γέροντος κληρικοῦ ὄντος, μὴ ὢν αὐτὸς κληρικὸς ποιεῖν εὐχήν, ἢ καὶ εὐλογῆσαι βρῶμα, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο, καὶ βαρούμενος ἐκ τούτων, ἠρώτησε, εἰ δεῖ ὑπακοῦσαι αὐτῷ εἰς τοῦτο.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Φύλαξον μὴ χαρῆναι ψηφιζόμενος καὶ δεῖξον ὑπακοὴν τὴν ἐξορίζουσαν τὴν φιλονεικίαν, τὴν μισουμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἀγαπώντων αὐτόν· κράτει δὲ τὴν ὑπακοήν, τὴν ἀναφέρουσαν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὁμοίους τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ ποιοῦσαν τοὺς κτωμένους αὐτήν.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΝΒ'

Ἕτερος ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα.

Ἐπειδὴ ἔχω χρήματα, καὶ τὰ μὲν θέλω δοῦναι τῷ κοινοβίῳ, τὰ δὲ διαδοῦναι πτωχοῖς, εἰπέ μοι, πάτερ, εἰ ὀφείλω ταῦτα διὰ τοῦ ἀββᾶ διαδοῦναι.

Μήπως ἦταν τοῦ φαγητοῦ; δὲν ἦταν τὸ θέλημα; Ἐὰν θέλεις νὰ ὠφεληθεῖς καὶ νὰ καθήσεις στὸ κοινόβιο, κόψε τὸ θέλημά σου σὲ ὅλα καὶ ὑποτάξου ὅμοια μὲ τοὺς ἀδελφούς· καὶ νά, εἶσαι τότε συγκοινόβιός τους, ὁδηγούμενος ἀπὸ τοὺς πατέρες σου σὲ ὠφέλεια τῆς ψυχῆς, ἀπὸ τὸν μεγάλο Γέροντα καὶ τοὺς ὑπόλοιπους. Ἀκολούθησε τὴ συμβουλή τους μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ. Διότι γνωρίζουν τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς σου περισσότερο ἀπὸ σένα, ἀδελφέ.

251

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν μεγάλο Γέροντα.

Ἐπειδὴ ἐλάμβανε ἐντολὴ ἀπὸ τὸν γέροντα ποὺ ὑπηρετοῦσε, καὶ ποὺ ἦταν κληρικός, νὰ κάνει προσευχή, ἢ νὰ εὐλογήσει τὸ φαγητὸ ἢ κάτι ἄλλο παρόμοια, ἐνῶ ὁ ἴδιος δὲν ἦταν κληρικός, καὶ ἐπειδὴ βαρύνονταν ἀπὸ αὐτά, ἐρώτησε, ἐὰν πρέπει νὰ τὸν ὑπακούσει σ' αὐτό.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Πρόσεχε, νὰ μὴ χαρεῖς ἐπειδὴ ὑπολογίζεσαι, καὶ δεῖξε ὑπακοὴ ποὺ διώχνει τὴ φιλονεικία, ποὺ μισεῖται ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀγαποῦν· κράτα ὅμως τὴν ὑπακοὴ ποὺ ἀνεβάζει στὸν οὐρανό, καὶ κάνει αὐτοὺς ποὺ τὴν ἀποκτοῦν ὅμοιους με τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

252

Αλλος ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα.

Ἐπειδὴ ἔχω χρήματα, καὶ ἄλλα ἀπὸ αὐτὰ θέλω νὰ τὰ δώσω στὸ κοινόβιο, καὶ ἄλλα νὰ τὰ μοιράσω στοὺς φτωχούς, πές μου, πάτερ, ἐὰν πρέπει νὰ τὰ μοιράσω μέσω τοῦ ἀββᾶ.

***Απόκρισις** Ἰωάννου.*

Ἀδελφέ, τὰς πρώτας ἀποκρίσεις, ὡς ἀνθρώπῳ χρῄζοντι τοῦ γάλακτος, ἀκμὴν ἐλάλησά σοι. Ἄρτι δὲ ὅτε περὶ τελείας ἐλάλησας ἀποταγῆς, ἄκουσον κατὰ τὸ γεγραμμένον· «ἄνοιξον τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτό». Ἀδελφέ, οὐ χρὴ παρ᾽ ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου μαθεῖν, ἵνα τί ποιήσῃς, ἀλλ᾽ ἄκουσον τὸ γεγραμμένον ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων, περὶ τῶν πωλησάντων καὶ ῥιψάντων τὸ τίμημα παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων· ὅτι διεδίδοτο ἑκάστῳ καθ᾽ ὅ,τι ἄν τις χρείαν εἶχεν, οὐ δι᾽ αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν Ἀποστόλων, αὐτοὶ δὲ ἀπηλλάγησαν μερίμνης καὶ χρημάτων καὶ κενοδοξίας.

Εἰ οὖν ἐπιποθεῖς εἰς τοῦτο τὸ μέτρον ἐλθεῖν καὶ ἀπολαῦσαι ἀμεριμνίας καὶ σχολάσαι μεριμνῆσαι τῷ Θεῷ, ποίησον καὶ αὐτὸς οὕτως. Ἀδελφέ, πάνυ ὀλίγα εἰσὶ τὰ σά, πρὸς ἃ ἐδόθη τῷ ἀββᾷ Ἠσαΐᾳ παρά τινων· χιλιάδας γὰρ νομισμάτων ἐδίδουν αὐτῷ, λέγοντες, 'διοίκησον αὐτὰ ὡς γινώσκεις', μὴ λέγοντες ποῦ, ἢ πῶς. Οὗτοι οὖν τὸ τέλειον ἐποίησαν καὶ ἠμερίμνησαν.

Σὺ δέ, ἐὰν ᾖ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐλθεῖν σε εἰς τὴν χαρὰν ταύτην, ὀφείλεις ἔχειν καὶ ὁμολογεῖν χάριτας τῷ βαστάζοντί σου τὸ φορτίον, μήποτε ὁ σπορεὺς τῶν κακῶν σπείρῃ εἰς σὲ λογίζεσθαι τὸν δεχόμενον ταῦτα ἔχειν σοι χάριτας.

Ὁ Θεὸς τὸ συμφέρον ποιήσοι μετὰ σοῦ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς.

ΣΝΓ'

Ὁ αὐτὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἀδελφέ, σοῦ διατύπωσα τὶς πρῶτες ἀποκρίσεις, σὰν πρὸς ἄνθρωπο ποὺ τρώγει ἀκόμα γάλα. Ἐπειδὴ ὅμως τώρα μοῦ μίλησες γιὰ τέλεια ἀποταγή, ἄκουσε σύμφωνα μὲ τὰ γραμμένα· «ἄνοιξε τὸ στόμα σου, καὶ θὰ τὸ γεμίσω»[29]. Ἀδελφέ, δὲν πρέπει νὰ μάθεις ἀπὸ μένα τὸν ἐλάχιστο, τί νὰ κάνεις, ἀλλὰ ἄκουσε ἐκεῖνο ποὺ ἔχει γραφεῖ στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, γιὰ ἐκείνους ποὺ πούλησαν τὰ πράγματά τους καὶ ἔρριξαν τὰ χρήματα μπροστὰ στὰ πόδια τῶν Ἀποστόλων· ὅτι μοιραζόταν στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὴν ἀνάγκη ποὺ εἶχε, ὄχι ἀπὸ τοὺς ἴδιους, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, ἐνῶ αὐτοὶ ἀπαλλάχθηκαν ἀπὸ τὴ μέριμνα καὶ ἀπὸ τὰ χρήματα καὶ ἀπὸ τὴν κενοδοξία.

Ἐὰν λοιπὸν ἐπιθυμεῖς νὰ ἔλθεις σ' αὐτὸ τὸ μέτρο καὶ ν' ἀπολαύσεις τὴν ἀμεριμνία καὶ θέλεις νὰ φροντίσεις γιὰ τὸ Θεό, κάνε καὶ σὺ τὸ ἴδιο. Ἀδελφέ, εἶναι πολὺ λίγα τὰ δικά σου σὲ σύγκριση μ' ἐκεῖνα ποὺ δόθηκαν στὸν ἀββᾶ Ἡσαΐα ἀπὸ μερικούς, διότι ἔδιναν χιλιάδες νομίσματα σ' αὐτὸν λέγοντας, 'διαχειρίσου τα ὅπως γνωρίζεις', χωρὶς νὰ λέγουν ποῦ ἢ πῶς. Αὐτοὶ λοιπὸν ἔκαμαν τὸ τέλειο καὶ ἀμερίμνησαν.

Ἐσὺ ὅμως, ἐὰν εἶναι θέλημα τοῦ Θεοῦ νὰ ἔλθεις σ' αὐτὴ τὴ χαρά, ὀφείλεις νὰ ἔχεις καὶ νὰ ἀναγνωρίζεις χάρες σ' αὐτὸν ποὺ βαστᾶ τὸ φορτίο σου, μήπως κάποτε ὁ σπορέας τῶν κακῶν σπείρει καὶ σὲ σένα, ὥστε νὰ σκέπτεσαι ὅτι αὐτὸς ποὺ δέχεται αὐτὰ θὰ σοῦ χρωστᾶ εὐγνωμοσύνη.

Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σοῦ κάμει ἐκεῖνο ποὺ συμφέρει γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου.

253

Ὁ ἴδιος ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα.

---

29. Ψαλμ. 80,11.

Εἰ ὀφείλει διὰ τοῦ ἀββᾶ αὐτοῦ τὰ χρήματα διαδοῦναι καὶ πῶς διαδώσει καὶ τίσιν.

Ἀπόκρισις

Ὁ Κύριος εὐλογήσοι σε, τέκνον· θέλεις γὰρ ἀμεριμνῆσαι καὶ οὐ θέλεις, ὀχλούμενος ὑπὸ τοῦ ἰδίου θελήματος· μόνον εἰπὲ τί θέλεις ἀφορίσαι εἰς τὸ κοινόβιον καὶ τί εἰς λόγον τῶν δεομένων, καὶ ἀμερίμνησον. Αὕτη ἐστὶν ὑπακοή, τὸ μὴ ἔχειν ἐξουσίαν ἑαυτοῦ. Τί τιμιώτερον τῆς ψυχῆς σου, ἣν εἶπεν ὁ Κύριος τιμιωτέραν ὅλου τοῦ κόσμου; Καὶ εἰ αὐτὴν τῷ Θεῷ παρέθηκας καὶ τοῖς πνευματικοῖς σου πατράσιν, ἀκμὴν τί διστάζεις πιστεῦσαι αὐτοῖς τὰ ὀλίγα; Βλέπε πῶς λεληθότως ἡ κενοδοξία καὶ ἡ ἀπιστία πολεμεῖ σοι. Καὶ εἰ οὕτως ἔχεις, οὔτε ἐν ἀληθείᾳ ἐπίστευσας αὐτοῖς τὴν ψυχήν σου, καὶ πῶς προσδοκᾷς δι' αὐτῶν ἐλεηθῆναι;

Ἀμερίμνησον, εἰ θέλεις σχολάσαι τῷ Θεῷ καὶ ἐγὼ βαστάζω τὴν φροντίδα, μεθ' οὗ διατάσσῃ. Μόνον γενοῦ σὺ ἀμέριμνος πρὸς τὸν Θεὸν καὶ συγχώρησόν μοι διὰ τὴν ἀγάπην.

ΣΝΔ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.*

Εἰπέ μοι, πάτερ, πῶς τις ἔρχεται εἰς τὸ κόψαι τὸ ἴδιον θέλημα καὶ εἰς τό, «ἰδοὺ ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι»; Ὅτι ἐκράτησα μικρὸν χωρίον εἰς ἀποστροφήν μου· ὅτι ἀσθενής εἰμι.

Ἀπόκρισις

Τὸ ἀφεῖναι τὸ ἴδιον θέλημα, αἱματοχυσία ἐστί· τουτέστι τὸ φθάσαι τινὰ κοπιάσαι ἕως θανάτου καὶ ἀθετῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ· τὸ δέ, «ἰδοὺ ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι», περὶ τελειότητός ἐστι καὶ οὐ περὶ χωρίων καὶ

30. Ματθ. 19,27.

Ἐὰν ὀφείλει νὰ μοιράσει τὰ χρήματά του μέσω τοῦ ἀββᾶ καὶ πῶς θὰ τὰ μοιράσει καὶ σὲ ποιούς.

Ἀπόκριση

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ σὲ εὐλογήσει, τέκνο. Διότι θέλεις νὰ ἀμεριμνήσεις, ἀλλὰ καὶ δὲν θέλεις, ἐνοχλούμενος ἀπὸ τὸ ἴδιο σου τὸ θέλημα· μόνο πὲς τί θέλεις νὰ παραχωρήσεις στὸ κοινόβιο καὶ τί γιὰ τοὺς φτωχούς, καὶ ἀμερίμνησε. Αὐτὴ εἶναι ὑπακοή, τὸ νὰ μὴ ἔχεις ἐξουσία στὸν ἑαυτό σου. Τί ὑπάρχει πολυτιμότερο ἀπὸ τὴν ψυχή σου, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Κύριος εἶπε ὅτι εἶναι «πολυτιμότερη ὅλου τοῦ κόσμου»; Καὶ ἐὰν τὴν ἀνέθεσες στὸ Θεὸ καὶ στοὺς πνευματικοὺς πατέρες, γιατί διστάζεις ἀκόμα νὰ ἐμπιστευθεῖς σ' αὐτοὺς τὰ λίγα; Πρόσεχε πῶς σὲ πολεμᾶ ἀνεπαίσθητα ἡ κενοδοξία καὶ ἡ ἀπιστία. Καὶ ἐὰν συμβαίνει αὐτό, δὲν τοὺς ἐμπιστεύτηκες μὲ εἰλικρίνεια τὴν ψυχή σου, καὶ πῶς περιμένεις νὰ ἐλεηθεῖς δι' αὐτῶν;

Ἀμερίμνησε, ἐὰν θέλεις νὰ φροντίσεις τὸ Θεό, καὶ ἐγὼ βαστάζω τὴ φροντίδα γι' αὐτὸ ποὺ θὰ διατάξεις. Μόνο γίνε ἐσὺ ἀμέριμνος πρὸς τὸ Θεὸ καὶ συγχώρεσέ με ἐξαιτίας τῆς ἀγάπης.

254

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα

Πές μου, πάτερ, πῶς φθάνει κανεὶς στὸ νὰ κόψει τὸ θέλημά του καὶ στό, «νά, τὰ ἀφήσαμε ὅλα καὶ σὲ ἀκολουθήσαμε»; Ἐγὼ ὅμως ἐκράτησα ἕνα μέρος γιὰ τὴ διατροφή μου, ἐπειδὴ εἶμαι ἀσθενής.

Ἀπόκριση τοῦ μεγάλου.

Τὸ νὰ ἀφήσεις τὸ ἴδιο σου τὸ θέλημα, εἶναι αἱματοχυσία· δηλαδὴ τὸ νὰ φθάσει κανεὶς νὰ κοπιάσει μέχρι θανάτου καὶ νὰ ἀθετήσει τὸ θέλημά του· ἐνῶ τό, «νά, τὰ ἀφήσαμε ὅλα καὶ σὲ ἀκολουθήσαμε»[30], εἶναι γιὰ τὴν τελειό-

χρημάτων μικρῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ λογισμῶν καὶ θελημάτων.

Σὺ δὲ ἀκμὴν οὐκ ἦλθες εἰς ταύτην τὴν τελειότητα· ἀλλ' ὅταν ἐγγίζῃς, ἀκούσεις ὅ,τι ποιήσεις· τέως τὸ ἓν γενοῦ, ἀμέριμνος ἀπὸ ὅλων τῶν πραγμάτων καὶ φροντίδων· τὸ δὲ χωρίον ἔχε τέως εἰς ἀποτροφήν σου.

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐνέγκοι σε εἰς τὴν χαρὰν ἐκείνην τὴν ἀνεκλάλητον· φῶς γάρ ἐστιν αἰώνιον. Ἀμήν.

ΣΝΕ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.*

Ἐπειδὴ σφόδρα πολεμοῦμαι ὑπὸ τῆς πορνείας καὶ κινδυνεύω εἰς ἀπόγνωσιν ἐλθεῖν, καὶ οὐδὲ ἐγκρατεύσασθαι δύναμαι διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματός μου, εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον, καὶ εἰπέ μοι, τί ποιήσω.

Ἀπόκρισις

Ἀδελφέ, φθονῶν σοι ὁ διάβολος, ἤγειρεν ἐπάνω σου τὸν πόλεμον. Φύλαξον οὖν τοὺς σοὺς ὀφθαλμούς, καὶ μὴ τραφῇς εἰς κόρον· οἴνου δὲ ὀλίγου μεταλάμβανε, δι' ἣν λέγεις ἀσθένειαν· κτῆσαι δὲ τὴν ταπείνωσιν, ὅτι δι' αὐτῆς ῥήγνυνται αἱ παγίδες πᾶσαι τοῦ ἐχθροῦ. Κἀγὼ δὲ ὁ ἐλάχιστος ποιῶ μου τὴν δύναμιν, δεόμενος τοῦ Θεοῦ, ἵνα σκεπάσῃ σε ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ, καὶ φυλάξῃ ἀπὸ παντὸς κακοῦ.

Μὴ ἐνδώσῃς, ἀδελφέ, μηδὲ εἰς ἀπόγνωσιν βάλῃς σεαυτόν· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ μεγάλη χαρὰ τοῦ διαβόλου. Ἀδιαλείπτως δὲ εὐχόμενος λέγε· 'Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σῶσόν με ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας' καὶ εὑρίσκεις τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω λαμβάνεις δύναμιν, εὐχαῖς ἁγίων. Ἀμήν.

τητα καὶ ὄχι γιὰ λίγα μέρη καὶ χρήματα, ἀλλὰ γιὰ λογισμοὺς καὶ θελήματα.

Ἐσὺ ὅμως δὲν ἦρθες ἀκόμα σ' αὐτὴν τὴν τελειότητα· ἀλλὰ ὅταν θὰ πλησιάσεις, θ' ἀκούσεις τὸ τί θὰ κάνεις· μέχρι τότε γίνε τὸ ἕνα, ἀμέριμνος ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα καὶ τὶς φροντίδες καὶ ἔχε μέχρι τότε τὸ χωράφι γιὰ τὴ διατροφή σου.

Εἴθε ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς νὰ σὲ ὁδηγήσει σ' ἐκείνη τὴν ἀνεκδιήγητη χαρά· διότι εἶναι αἰώνιο φῶς. Γένοιτο.

255

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Ἐπειδὴ πολεμοῦμαι πολὺ ἀπὸ τὴν πορνεία καὶ κινδυνεύω νὰ φθάσω σὲ ἀπόγνωση, καὶ οὔτε μπορῶ νὰ κρατηθῶ ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειας τοῦ σώματός μου, προσευχήσου γιὰ μένα στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, καὶ πές μου, τί νὰ κάνω.

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, ἐπειδὴ ὁ διάβολος σὲ φθονεῖ, σήκωσε ἐπάνω σου τὸν πόλεμο. Φύλαξε λοιπὸν τὰ μάτια σου, καὶ νὰ μὴ τρέφεσαι μέχρι κορεσμοῦ· νὰ πίνεις λίγο κρασί, γιὰ τὴν ἀσθένειά σου ποὺ λέγεις ὅτι ἔχεις, καὶ ἀπόκτησε τὴν ταπείνωση, διότι μ' αὐτὴν πέφτουν ὅλες οἱ παγίδες τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος κάμνω ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ μένα, παρακαλώντας τὸ Θεὸ νὰ σὲ σκεπάσει ἀπὸ κάθε πειρασμὸ καὶ νὰ σὲ φυλάξει ἀπὸ κάθε κακό.

Μὴ ἐνδώσεις, ἀδελφέ, οὔτε νὰ ὁδηγήσεις τὸν ἑαυτό σου σὲ ἀπόγνωση· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη χαρὰ τοῦ διαβόλου. Προσευχόμενος λοιπὸν ἀδιάλειπτα λέγε, 'Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σῶσε με ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας', καὶ θὰ βρεῖς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔτσι θὰ λάβεις δύναμη, μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

ΣΝϚ΄

Ὁ αὐτὸς ἀδελφός, πολεμούμενος εἰς τὸ αὐτὸ πάθος τῆς πορνείας, παρεκάλεσε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα εὔξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ πῶς νοεῖ τις εἰ ἐκ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας πειράζεται, ἢ ἐκ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἀπόκρισις

Ἀδελφέ, ἄνευ κόπου καρδίας καὶ συντριβῆς οὐδεὶς δύναται σωθῆναι ἐκ τῶν παθῶν καὶ εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ. Ὅταν οὖν πειράζηταί τις ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας, τοῦτό ἐστι, τὸ ἀμελῆσαι ἑαυτοῦ καὶ ἀφεῖναι τὴν καρδίαν μελετᾶν τὰ πεπραγμένα αὐτῷ ἀπ᾽ ἀρχῆς, καὶ τότε ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἐπιφέρει ἐφ᾽ ἑαυτὸν τὴν ὀργὴν ἀπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας. Καὶ κατὰ μικρὸν τυφλούμενος ὁ νοῦς, ἄρχεται ἐν ἀγνωσίᾳ προσέχειν ἢ λαλεῖν πρὸς ὃν ἔχει τὴν ἐπιθυμίαν· καὶ προφάσεις ἑαυτῷ φέρει πῶς λαλήσῃ αὐτῷ, ἢ μετ᾽ αὐτοῦ συγκαθίσῃ καὶ διὰ πάσης ὁδοῦ ἔρχεται πληρῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν.

Τὸ οὖν ἐᾶσαι τὸν λογισμὸν ἐν τούτοις, πλεονάζει τὸν πόλεμον εἰς πτῶσιν, κἂν μὴ τῷ σώματι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι ἐν ταῖς συγκαταθέσεσι, καὶ εὑρίσκεται ὁ ἄνθρωπος ἅπτων τὸ πῦρ ἑαυτῷ ἐν ὕλῃ· ὁ δὲ νηφάλιος καὶ συνετὸς ἄνθρωπος, ὁ βουλόμενος σωθῆναι, βλέπων πόθεν βλάπτεται, φυλάττει ἑαυτὸν μετὰ ἀκριβείας, ἀπὸ ἐνθυμήσεως πονηρᾶς τοῦ μὴ ἀδολεσχεῖν ἐν αὐτοῖς τοῖς πάθεσι, καὶ ἀπὸ βλέμματος καὶ συντυχίας καὶ οἱασδήποτε προφάσεως, φοβούμενος μὴ ἑαυτῷ ἅψῃ τὸ πῦρ. Ἰδοὺ ὁ πόλεμος ὁ ἀπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας, ἤτοι προαιρέσεως γινόμενος.

Ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ διαβόλου γινόμενος, οὗτός ἐστιν. Ὑπομειδιᾷ ἡ καρδία τοῦ θέλοντος σωθῆναι τοῦ μὴ δέξασθαι τὸν σπόρον. Καὶ ἐνταῦθα δὲ πάλιν μετὰ νήψεως φυλάττει ἑαυτὸν καὶ ἀπὸ ἐν-

256

Ὁ ἴδιος ἀδελφός, πολεμούμενος ἀπὸ τὸ ἴδιο πάθος τῆς πορνείας, παρακάλεσε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα νὰ προσευχηθεῖ γι' αὐτὸν καὶ νὰ τοῦ πεῖ, πῶς καταλαβαίνει κανεὶς ἐὰν πειράζεται ἀπὸ τὴν δική του ἐπιθυμία, ἢ ἀπὸ τὸν ἐχθρό.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, χωρὶς κόπο καρδιᾶς καὶ συντριβῆς, κανένας δὲν μπορεῖ νὰ σωθεῖ ἀπὸ τὰ πάθη καὶ νὰ εὐαρεστήσει τὸν Θεό. Ὅταν λοιπὸν πειράζεται κάποιος ἀπὸ τὴ δική του ἐπιθυμία, αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἀμέλησε τὸν ἑαυτό του καὶ ἄφησε τὴν καρδιά του νὰ μελετᾶ ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν πραχθεῖ σ' αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἀρχή, καὶ τότε ἀπὸ μόνος του φέρνει ἐναντίον του τὴν ὀργή, ἀπὸ τὴ δική του ἐπιθυμία. Καὶ τυφλούμενος σιγὰ σιγὰ ὁ νοῦς, ἀρχίζει νὰ προσέχει ἢ νὰ μιλᾶ μὲ ἀγνωσία πρὸς ἐκεῖνον ποὺ ἔχει τὴν ἐπιθυμία· καὶ φέρνει στὸν ἑαυτό του προφάσεις πῶς θὰ τοῦ μιλήσει, ἢ πῶς θὰ καθήσει μαζὶ μ' αὐτὸν καὶ μὲ κάθε τρόπο ἐπιδιώκει νὰ πραγματοποιήσει τὴν ἀπιθυμία.

Τὸ νὰ ἀφήσει λοιπὸν τὸ λογισμὸ σ' αὐτά, αὐξάνει τὸν πόλεμο γιὰ τὴν πτώση, ὄχι μόνο στὸ σῶμα ἀλλὰ καὶ στὸ πνεῦμα μὲ τὶς συγκαταθέσεις, καὶ βρίσκεται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀνάβει μὲ ξύλα τὴ φωτιὰ στὸν ἑαυτό του. Ὁ νηφάλιος ὅμως καὶ συνετὸς ἄνθρωπος, αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ σωθεῖ, ἐπειδὴ βλέπει ἀπὸ ποῦ βλάπτεται, φυλάγει τὸν ἑαυτό του μὲ ἀκρίβεια ἀπὸ τὴν πονηρὴ ἀνάμνηση, ὥστε νὰ μὴ περιπέσει σ' αὐτὰ τὰ πάθη, καθὼς καὶ ἀπὸ βλέμμα καὶ συνάντηση καὶ ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἀφορμή, φοβούμενος νὰ μὴ ἀνάψει τὴ φωτιὰ στὸν ἑαυτό του. Νὰ ὁ πόλεμος, ποὺ γίνεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία του, δηλαδη ἀπὸ τὴν προαίρεση.

Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν διάβολο εἶναι αὐτός. Ἡ καρδιὰ αὐτοῦ ποὺ θέλει νὰ σωθεῖ χαμογελᾶ, ὥστε νὰ μὴ δεχθεῖ τὸν σπόρο. Καὶ ἐδῶ πάλι φυλάγει τὸν ἑαυτό του μὲ νήψη καὶ

θυμήσεως πονηρᾶς τοῦ μὴ ἀδολεσχεῖν μετὰ τῶν παθῶν καὶ ἀπὸ βλέμματος καὶ συντυχίας καὶ προφάσεως. Εἰ δὲ ἀνάγκη ἐστὶ πράγματος πρὸς τὸν τοιοῦτον, βέλτιον ἀμεληθῆναι τὸ πρᾶγμα καὶ ψυχὴ μὴ ἀπόληται.

Νῆψον, ἀδελφέ, θνητὸς εἶ καὶ ὀλιγοχρόνιος· μὴ θελήσῃς ἀντὶ μικροῦ καιροῦ ἀπολέσαι ζωὴν αἰώνιον. Ποίαν ὠφέλειαν ἔχει ἡ δυσωδία καὶ ἀκαθαρσία τῆς ἁμαρτίας, εἰ μὴ αἰσχύνην καὶ ὀνειδισμὸν καὶ σκάνδαλον; Ἡ δὲ ἐγκράτεια, νίκην ἔχει καὶ στέφανον καὶ καύχημα. Ἄγξον τὸν ἵππον σου ἐν τῷ χαλινῷ τῆς ἐπιστήμης, ἵνα μὴ προσέχων ὧδε κἀκεῖ θηλυμανήσῃ, μᾶλλον δὲ ἀρρενομανήσῃ, καὶ ῥίψῃ σε τὸν ἐπιβάτην αὐτοῦ. Δεήθητι τοῦ Θεοῦ, ὥστε «ἀποστρέψῃ τοὺς ὀφθαλμούς σου τοῦ μὴ ἰδεῖν ματαιότητα»· καὶ κτησάμενόν σου ἀνδρείαν καρδίαν, φεύγουσιν οἱ πόλεμοι ἀπὸ σοῦ.

Γενοῦ στυφός, ὡς ὁ οἶνος τῷ τραύματι, καὶ οὐκ ἐᾷς συνάξαι δυσωδίαν καὶ ἀκαθαρσίαν· κτῆσαι δὲ τὸ πένθος, ἵνα ἀπαλλοτριώσῃ σε τῆς παρρησίας τῆς ἀπολυούσης τὰς ψυχὰς τῶν κτησαμένων αὐτήν. Μὴ ῥίψῃς χαμαὶ τὸ ἐργαλεῖον, οὗ χωρίς, οὐκ ἐργάζεται ἡ καρποφόρος γῆ· τὸ δὲ ἐργαλεῖόν ἐστιν ἡ ταπείνωσις, ἡ ἐργασθεῖσα ὑπὸ τοῦ μεγάλου Θεοῦ, δι' ἧς ἐκριζοῦνται ὅλα τὰ ζιζάνια ἀπὸ τοῦ δεσποτικοῦ χωρίου, καὶ χάριν παρέχουσα τοῖς ἐν αὐτῇ πολιτευομένοις. Οὐ πίπτει ταπείνωσις, ἀλλ' ἀπὸ πτώσεως ἐγείρει τοὺς ἔχοντας αὐτήν.

Ἄσπασαι ἐν ὅλῃ καρδίᾳ τὸ πένθος, συμμέτοχον γάρ ἐστι τῆς καλῆς ἐργασίας· πόνησον τοῦ κόψαι τὸ θέλημά σου ἐν πᾶσιν· εἰς θυσίαν γὰρ λογίζεται τῷ ἀνθρώπῳ. Καὶ τοῦτό ἐστι τό, «ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς». Μὴ χαυνώσῃς σεαυτὸν ἐν συντυχίαις, ἐπεὶ οὐκ ἀφιᾶσί σε προκόψαι κατὰ Θεόν. Πάνυ μετὰ βίας βασάνισόν

ἀπὸ τὴν πονηρὴ ἀνάμνηση, ὥστε νὰ μὴ ἀσχολεῖται μὲ τὰ πάθη, καὶ ἀπὸ τὸ βλέμμα καὶ ἀπὸ τὴ συνάντηση καὶ ἀπὸ τὴν ἀφορμή. Ἐὰν ὅμως ὑπάρχει ἀνάγκη κάποιου πράγματος γι' αὐτόν, εἶναι καλύτερο νὰ ἀμεληθεῖ τὸ πρᾶγμα καὶ νὰ μὴ χαθεῖ ἡ ψυχή.

Πρόσεχε, ἀδελφέ, διότι εἶσαι θνητὸς καὶ ὀλιγοχρόνιος· μὴ θελήσεις νὰ χάσεις τὴν αἰώνια ζωὴ γιὰ λίγο καιρό. Ποιά ὠφέλεια ἔχει ἡ δυσωδία καὶ ἡ ἀκαθαρσία τῆς ἁμαρτίας, παρὰ ντροπὴ καὶ ὀνειδισμὸ καὶ σκάνδαλο; Ἡ ἐγκράτεια ὅμως ἔχει νίκη καὶ στέφανο καὶ καύχημα. Σφίξε τὸ ἄλογό σου μὲ το χαλινάρι τῆς πειθαρχίας γιὰ νὰ μὴ προσέχει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ ἔτσι θηλυμανήσει, ἢ καλύτερα ἀρρενομανήσει καὶ ρίξει κάτω ἐσένα τὸν ἐπιβάτη του. Παρακάλεσε τὸ Θεὸ «νὰ στρέψει τὰ μάτια σου γιὰ νὰ μὴ δοῦν τὴ ματαιότητα»[31], καὶ ὅταν ἀποκτήσεις ἀνδρεία καρδιά, θὰ φύγουν οἱ πόλεμοι ἀπὸ σένα.

Γίνε στυφὸς ὅπως τὸ κρασὶ στὸ τραῦμα, καὶ μὴ ἀφήνεις νὰ μαζευθεῖ δυσωδία καὶ ἀκαθαρσία. Ἀπόκτησε τὸ πένθος, γιὰ νὰ σὲ ἀποξενώσει ἀπὸ τὴν παρρησία ποὺ καταστρέφει τὶς ψυχὲς αὐτῶν ποὺ τὴν ἔχουν. Μὴ ρίξεις κάτω τὸ ἐργαλεῖο, χωρὶς τὸ ὁποῖο δὲν καλλιεργεῖται ἡ καρποφόρα γῆ· καὶ τὸ ἐργαλεῖο εἶναι ἡ ταπείνωση ποὺ κατασκευάζεται ἀπὸ τὸν μεγάλο Θεό, μὲ τὴν ὁποία ξερριζώνονται ὅλα τὰ ζιζάνια ἀπὸ τὸ δεσποτικὸ χωράφι, καὶ ἡ ὁποία δίνει χάρη σ' ἐκείνους ποὺ ζοῦν μέσα σ' αὐτήν. Ἡ ταπείνωση δὲν πέφτει, ἀλλὰ σηκώνει ἀπὸ τὴν πτώση ἐκείνους ποὺ τὴν ἔχουν.

Ἀσπάσου μὲ ὅλη τὴν καρδιά σου τὸ πένθος, διότι εἶναι συμμέτοχο τῆς καλῆς ἐργασίας. Κοπίασε, ὥστε νὰ κόψεις τὸ θέλημά σου σὲ ὅλα· διότι θεωρεῖται θυσία γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Καὶ αὐτὸ σημαίνει τό, «γιὰ σένα πεθαίνουμε ὅλη τὴν ἡμέρα, θεωρηθήκαμε σὰν πρόβατα σφαγῆς»[32]. Μὴ χαυνώσεις τὸν ἑαυτό σου στὶς συναντήσεις, διότι δὲν θὰ σ' ἀφήσουν νὰ προκόψεις σύμφωνα μὲ τὸν Θεό. Βασάνισε μὲ πολλὴ πίεση τὰ αἰσθη-

31. Ψαλμ. 118,37.
32. Ρωμ. 8,36.

σου τὰ αἰσθητήρια· τὴν ὅρασιν, τὴν ἀκοήν, τὴν γεῦσιν, τὴν ὄσφρησιν, τὴν ἀφήν, καὶ προκόπτεις χάριτι Χριστοῦ· ἄνευ γὰρ βασάνων μάρτυς οὐ γίνεται· ὡς καὶ ὁ Κύριος εἶπεν· «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν»· καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσι», καὶ τὰ λοιπά.

Βλέπε μὴ δείξῃς τοῖς Χαλδαίοις τοὺς θησαυροὺς τοῦ οἴκου σου, ἐπεὶ αἰχμάλωτόν σε λαμβάνουσιν εἰς Ναβουχοδονόσορ βασιλέα τῶν Βαβυλωνίων. Καταπάτησον τὰ πάθη, μελετῶν τὴν ἀπόκρισιν ταύτην πάντοτε, ἵνα μὴ καταπατηθῇς ὑπ' αὐτῶν καὶ καταπονήσωσί σε αὐτὰ δυνάμει. Φεῦγε ἀπ' αὐτῶν ὡς δορκὰς ἐκ βρόχων, ἵνα μὴ κατασφάξωσί σε ὡς ἀρνίον. Μὴ οὖν φοβηθῇς αὐτούς· οὐκ ἔχουσι γὰρ δύναμιν. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξενεύρισεν αὐτοὺς καὶ ἀδυνάτους ἐποίησε· μὴ οὖν κοιμηθῇς, εἰ γὰρ καὶ ἡμιθανεῖς εἰσι, ἀλλ' οὐ κοιμῶνται· καὶ μὴ ἀμελήσῃς, οὐ γὰρ ἐκεῖνοι ἀμελοῦσι. Δὸς μικρὸν τὴν χεῖρα τοῖς σοῖς πατράσι, τοῖς θέλουσί σε ἀνασπάσαι ἐκ τοῦ βορβόρου τῆς δυσωδίας· μιμνήσκου, ὅτι «πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη». Μὴ κρίνῃς τινά· μὴ ἐξουδενώσῃς ἢ σκανδαλίσῃς τινά· μὴ λογίζου ἃ οὐκ οἶδας εἴς τινα· ταῦτα γὰρ ἀπώλειά ἐστι ψυχῆς.

Σεαυτῷ πρόσεχε, καὶ προσδόκησον ἐρχόμενον τὸν θάνατον· εἰπὲ σεαυτῷ τὸν λόγον τοῦ μακαρίου Ἀρσενίου. "Ἀρσένιε, δι' ὃ ἐξῆλθες". Μᾶθε τί ἦλθες ὧδε ζητῶν· εἰς τὸν Ἰησοῦν τρέχε, ἵνα καταλάβῃς αὐτόν. Εἰ σωθῆναι θέλεις, ὀξυπόδυσον, ἵνα εὑρεθῇς ἐν τῇ ἀγαθῇ ταύτῃ συνοδίᾳ τῶν ἁγίων γερόντων. Εἰ θέλεις προκόψαι, ἔργασαι. Ζήλωσον εἶναι μετὰ τῶν ἁγίων, δοξαζόμενος ἐν τῇ ἀνεκλαλήτῳ δόξῃ, καὶ μὴ μετὰ τῶν μικρῶν δαιμόνων, ἐν τῇ ἀνεκλαλήτῳ τιμωρίᾳ. Πόθησον εἶναι ἐν τῇ βασι-

τήριά σου, τὴν ὅραση, τὴν ἀκοή, τὴ γεύση, τὴν ὄσφρηση, τὴν ἀφή, καὶ θὰ προκόψεις μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ· διότι δὲν γίνεται κανεὶς μάρτυρας χωρὶς βάσανα, ὅπως εἶπε καὶ ὁ Κύριος· «μὲ τὴν ὑπομονή σας θ' ἀποκτήσετε τὶς ψυχές σας»[33]· καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «μὲ πολλὴ ὑπομονή, μὲ θλίψεις»[34], καὶ τὰ λοιπά.

Πρόσεχε νὰ μὴ δείξεις στοὺς Χαλδαίους τοὺς θησαυροὺς τοῦ σπιτιοῦ σου, διότι θὰ σὲ πάρουν αἰχμάλωτο στὸν Ναβουχοδονόσορα τὸν βασιλιὰ τῶν Βαβυλωνίων. Καταπάτησε τὰ πάθη μελετώντας πάντοτε αὐτὴ τὴν ἀπόκριση, γιὰ νὰ μὴ καταπατηθεῖς ἀπ' αὐτὰ καὶ σὲ καταπονήσουν βάναυσα. Φύγε ἀπὸ αὐτὰ σὰν ζαρκάδι ἀπὸ τὴ θηλυά, γιὰ νὰ μὴ σὲ κατασφάξουν σὰν ἀρνί. Μὴ φοβηθεῖς λόιπὸν αὐτούς, διότι δὲν ἔχουν δύναμη. Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς τοὺς ἐξενεύρισε καὶ τοὺς ἔκανε ἀδύνατους. Μὴ κοιμηθεῖς ὅμως, διότι, ἂν καὶ εἶναι ἡμιθανεῖς, ὅμως δὲν κοιμοῦνται· καὶ νὰ μὴ ἀμελήσεις, διότι οὔτε ἐκεῖνοι ἀμελοῦν. Δῶσε λίγο τὸ χέρι στοὺς πατέρες σου ποὺ θέλουν νὰ σὲ ἀποσπάσουν ἀπὸ τὸ βόρβορο τῆς δυσωδίας· θυμήσου ὅτι ἡ δέηση ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν δίκαιο ἔχει πολλὴ δύναμη. Μὴ κρίνεις κάποιον· μὴ ἐξουθενώσεις ἢ σκανδαλίσεις κάποιον· μὴ ἀποδίδεις σὲ κάποιον πράγματα ποὺ δὲν γνωρίζεις, διότι αὐτὰ εἶναι ἀπώλεια ψυχῆς.

Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου καὶ περίμενε τὸν θάνατο ποὺ ἔρχεται. Πὲς στὸν ἑαυτό σου τὸν λόγο τοῦ μακαρίου Ἀρσενίου· 'Ἀρσένιε, γι' αὐτὸ βγῆκες'. Μάθε τί ἦρθες νὰ ζητήσεις ἐδῶ· τρέχε πρὸς τὸν Ἰησοῦ, γιὰ νὰ τὸν συλλάβεις. Ἐὰν θέλεις νὰ σωθεῖς, τρέξε γρήγορα, γιὰ νὰ βρεθεῖς μὲ τὴν ἀγαθὴ αὐτὴ συνοδία τῶν ἁγίων Γερόντων. Ἐὰν θέλεις νὰ προκόψεις, ἐργάσου. Ἐπιδίωξε μὲ ζῆλο νὰ εἶσαι μαζὶ μὲ τοὺς ἁγίους, δοξαζόμενος μέσα στὴν ἀνεκδιήγητη δόξα, καὶ ὄχι μὲ τοὺς μιαροὺς δαίμονες, στὴν ἀνεκδιήγητη τιμωρία. Πόθησε νὰ εἶσαι στὴ βασιλεία

33. Λουκᾶ 21,19.
34. Β' Κορ. 6,4.

λείᾳ τῶν οὐρανῶν, καὶ μὴ ἐν τῇ γεέννῃ του πυρός. Πόθησον ἀκοῦσαι «δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου» καὶ «εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ» καὶ τὰ λοιπά, καὶ μὴ ἀκοῦσαι, «πορεύου ἀπ' ἐμοῦ, κατηραμένε δοῦλε πονηρὲ καὶ ὀκνηρέ».

Τοῦ Κυρίου ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΝΖ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.*

Ἐπειδὴ πολλὰς ἁμαρτίας ἔχων θέλω μετανοῆσαι καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος οὐχ εὑρίσκω κρατῆσαι τὴν ἄσκησιν τῶν πατέρων, παρακαλῶ, ἵνα μοι εἴπῃς, πῶς ὀφείλω βαλεῖν ἀρχήν. Κέλευσον οὖν, σαφήνισόν μοι, τί ἐστιν ὃ ἐδήλωσάς μοι ἐν τῇ ἄλλῃ ἀποκρίσει, τὸ 'μὴ δείξῃς τοῖς Βαβυλωνίοις τοὺς θησαυροὺς τοῦ οἴκου σου, ἐπεὶ λαμβάνουσί σε εἰς Βαβυλῶνα αἰχμάλωτον'.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Αδελφέ, εἰσί τινες πτωχοί, οὓς ὁ Κύριος ἐμακάρισεν, ἐπειδὴ ἀπέβαλον ὅλα τὰ κτήματα αὐτῶν, τουτέστιν ὅλα τὰ πάθη, καὶ ἐγύμνωσαν ἑαυτοὺς ἀπ' αὐτῶν διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· οὗτοι ἀληθινοί εἰσι πτωχοὶ καὶ ἔχουσι τὸν μακαρισμόν. Καὶ εἰσὶν ἄλλοι πτωχοί, μηδὲν ἀγαθὸν κεκτημένοι, οἷς ἠπείλησε λέγων· «ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι». Ὁ ἔχων οὖν τοιαῦτα κτήματα καὶ εἰς ταῦτα βαρούμενος, ἀποβάλλει αὐτὰ καὶ ἀμεριμνεῖ.

Ὥστε οὖν, εἰ θέλεις βαλεῖν ἀρχὴν μετανοῆσαι, μάθε τί ἐποίησεν ἡ πόρνη, ἐν δάκρυσιν αὐτῆς ἔνιψε τοὺς πόδας τοῦ Δε-

---

35. Ματθ. 25,34.
36. Ματθ. 25,21 . 25,23.

τῶν οὐρανῶν, καὶ ὄχι στὴ γέεννα τοῦ πυρός. Πόθησε ν' ἀκούσεις, «ἐλᾶτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου»[35] καὶ «εὖγε, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ»[36] καὶ τὰ λοιπά, καὶ νὰ μὴ ἀκούσεις, «φύγε ἀπὸ μένα, καταραμένε δοῦλε πονηρὲ καὶ ὀκνηρέ»[37].

Ἡ δόξα ἀνήκει στὸν Κύριο στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

257

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Ἐπειδὴ ἔχω πολλὲς ἁμαρτίες καὶ θέλω νὰ μετανοήσω, ἀλλ' ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειας τοῦ σώματος δὲν μπορῶ νὰ κρατήσω τὴν ἄσκηση τῶν Πατέρων, σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ πεῖς, πῶς ὀφείλω νὰ βάλω ἀρχή. Πρόσταξε λοιπόν, διασαφήνισέ μου, τί σημαίνει ἐκεῖνο ποὺ μοῦ δήλωσες στὴν ἄλλη ἀπόκριση, τὸ 'μὴ δείξεις στοὺς Βαβυλώνιους τοὺς θησαυροὺς τοῦ σπιτιοῦ σου, διότι θὰ σὲ πάρουν αἰχμάλωτο στὴ Βαβυλώνα'.

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, ὑπάρχουν μερικοὶ φτωχοί, τοὺς ὁποίους μακάρισε ὁ Κύριος, ἐπειδὴ ἔχασαν ὅλα τὰ κτήματά τους, δηλαδὴ ὅλα τὰ πάθη, καὶ γύμνωσαν τοὺς ἑαυτούς τους ἀπὸ αὐτὰ γιὰ τὸ ὄνομά του· αὐτοὶ εἶναι ἀληθινοὶ φτωχοὶ καὶ ἔχουν τὸν μακαρισμό. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι φτωχοὶ ποὺ δὲν ἔχουν κανένα ἀγαθό· αὐτοὺς τοὺς ἀπείλησε λέγοντας, «ἀπομακρυνθεῖτε ἀπὸ μένα, καταραμένοι»[38]. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ἔχει τέτοια κτήματα καὶ βαρύνεται ἀπὸ αὐτά, τὰ ἀποβάλλει καὶ ἀμεριμνεῖ.

Ὥστε λοιππόν, ἐὰν θέλεις νὰ βάλεις ἀρχὴ γιὰ νὰ μετανοήσεις, μάθε τί ἔκανε ἡ πόρνη· μὲ τὰ δάκρυά της ἔνιψε τὰ πόδια

37. Ματθ. 25,26.
38. Ματθ. 25,41.

σπότου. Ὁ κλαυθμὸς νίπτει τινὰ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ. Κόπῳ δὲ ἔρχεται τινὶ διὰ πολλῆς ἀδολεσχίας καὶ ὑπομονῆς καὶ τοῦ ἐνθυμεῖσθαι τὴν φοβερὰν κρίσιν καὶ τὴν αἰσχύνην τὴν αἰώνιον καὶ τοῦ ἑαυτὸν ἀρνήσασθαι, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος· «ὁ θέλων», γάρ φησί, «ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθήτω μοι». Τὸ δὲ «ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν» καὶ «τὸν σταυρὸν ἆραι», τὸ κόψαι ἐν πᾶσι τὸ θέλημά ἐστι καὶ τὸ ἔχειν τὸ ἀψήφιστον.

Καὶ ἐπειδὴ εἶπας, 'ἀσθένειαν ἔχειν τὸ σῶμα καὶ μὴ δύνασθαι τίποτε ποιῆσαι', κατὰ τὴν δύναμίν σου ποίησον παραμικρὸν τῆς τροφῆς τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ πόματος ὁμοίως· καὶ γὰρ ὁ Θεὸς προσεδέξατο τὰ δύο τῆς χήρας λεπτὰ καὶ ἐχάρη περισσότερον πάντων. Τὸ ἀπαρρησιάστον ἄσκησον καὶ σώζῃ· φύλαξον τὰς πρώτας ἀποκρίσεις, καὶ ταύτην, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ.

Τὸ δὲ 'μὴ δείξῃς τοὺς θησαυρούς σου τοῖς Βαβυλωνίοις', τοῖς δαίμοσιν εἶπον, ἐν τῷ λέγειν σε τοῖς ἀνθρώποις, ὅτι ἐμοὶ ἐρρέθη ἡ ἀπόκρισις. Βλέπουσι γὰρ οἱ δαίμονες καὶ παραπικραίνονται κατὰ σοῦ· καὶ σὲ μὲν πολεμοῦσιν εἰς κενοδοξίαν, τοὺς δὲ ἀκούοντας ἀφελεστέρους εἰς σκάνδαλον, καὶ σὺ βαστάζεις τὸ κρῖμα τῶν δύο. Τοῖς δὲ δυναμένοις ἀκοῦσαι καὶ φυλάξαι, χαρά ἐστι καὶ ὠφέλεια. Πᾶν δὲ ἀγαθὸν ἔργον, ὃ ποιεῖς, σπούδαζε κρύπτειν αὐτό· ὠφελεῖ γάρ σε.

Ὁ Κύριος συνετίσαι σε, εὐχαῖς ἁγίων. Ἀμήν.

ΣΝΗ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.

Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ, ὅτι πάνυ θλίβομαι ἐκ τοῦ λογι-

τοῦ Δεσπότη. Ὁ κλαυθμὸς καθαρίζει κάποιον ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες του. Αὐτὸ ἔρχεται σὲ κάποιον μὲ κόπο, μὲ πολλὴ ἀσχολία καὶ ὑπομονή, καὶ μὲ τὴν ἀνάμνηση τῆς φοβερῆς κρίσεως καὶ τῆς αἰώνιας ντροπῆς, καθὼς καὶ μὲ τὴν ἄρνηση τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος· «ὅποιος», λέγει, «θέλει νὰ ἔρθει πίσω μου, ἂς ἀπαρνηθεῖ τὸν ἑαυτό του καὶ ἂς σηκώσει τὸ σταυρό του καὶ νὰ μὲ ἀκολουθήσει»[39]. Τὸ νὰ ἀρνηθεῖ κανεὶς τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ σηκώσει τὸ σταυρό, σημαίνει νὰ κόψει τὸ θέλημά του σὲ ὅλα καὶ νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του μὴ ὑπολογήσιμο.

Καὶ ἐπειδὴ εἶπες ὅτι τὸ σῶμα σου ἔχει ἀσθένεια καὶ δὲν μπορεῖς νὰ κάνεις τίποτε, ἐνέργησε κατὰ τὴ δύναμή σου, κόβοντας λίγο ἀπὸ τὴν τροφὴ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτοῦ ὁμοίως· διότι καὶ ὁ Θεὸς δέχθηκε τὰ δύο λεπτὰ τῆς χήρας καὶ χάρηκε περισσότερο ἀπὸ ὅλα. Ἄσκησε τὸ ἀπαρρησίαστο καὶ θὰ σωθεῖς· φύλαξε τὶς πρῶτες ἀποκρίσεις καὶ αὐτὴν σὰν κόρη ὀφθαλμοῦ.

Μὲ τὸ 'νὰ μὴ δείξεις τοὺς θησαυρούς σου στοὺς Βαβυλώνιους', ἐννοοῦσα τοὺς δαίμονες, ἀναφέροντάς σου τοὺς ἀνθρώπους, διότι ἡ ἀπόκριση ἐλέχθηκε γιὰ μένα. Πράγματι οἱ δαίμονες βλέπουν καὶ παραπικραίνονται ἐναντίον σου· ἐσένα σὲ πολεμοῦν μὲ τὴν κενοδοξία, ἐνῶ τοὺς ἀφελέστερους ἀπὸ τοὺς ἀκροατὲς μὲ τὸ νὰ τοὺς σκανδαλίσουν, καὶ σὺ βαστάζεις τὸ κρίμα καὶ τῶν δύο. Σ' ἐκείνους ὅμως ποὺ μποροῦν ν' ἀκούσουν καὶ νὰ τὰ φυλάξουν εἶναι χαρὰ καὶ ὠφέλεια. Κάθε καλὸ ἔργο ποὺ κάνεις, φρόντιζε νὰ τὸ κρύβεις· διότι σὲ ὠφελεῖ.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ σὲ συνετίσει μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

258

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα

Προσευχήσου γιὰ μένα, πάτερ, διότι θλίβομαι πολὺ ἀπὸ

39. Μαρκ. 8,34.

σμοῦ τῆς πορνείας καὶ τῆς δειλίας καὶ τῆς ἀκηδίας· λέγει μοι ὁ λογισμός, ἵνα, ὅταν βλέπω τὸν ἀδελφὸν εἰς ὃν ἔχω τὸν πόλεμον, συντυγχάνω αὐτῷ, μήπως ἐκ τοῦ ἐμὲ μὴ συντυχάνειν αὐτῷ εἰς ὑπόνοιαν τοῦτο δέξηται'· αἰσθάνομαι δέ, ὅτι καὶ ὡς πνίγουσί με οἱ δαίμονες καὶ εὐλαβοῦμαι πάνυ ἐκ τούτου.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ἐπεὶ οὐκ εἶ γεγυμνασμένος ἐν τοῖς τοῦ ἐχθροῦ πολέμοις, ἐπιχορηγεῖ σοι λογισμοὺς δειλίας καὶ ἀκηδίας καὶ τῆς πορνείας. Στῆθι οὖν πρὸς αὐτοὺς στερεὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ γὰρ οἱ ἀθληταί, ἐὰν μὴ ἀγωνίσωνται, οὐ στεφανοῦνται· καὶ οἱ στρατιῶται, ἐὰν μὴ δείξωσι δοκιμὴν ἐν τοῖς πολέμοις τῷ βασιλεῖ, οὐ μεγαλύνονται· οἷος ἦν ὁ Δαβίδ. Οὐχὶ σὺ ψάλλεις, «δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ πείρασόν με, πύρωσον τοὺς νεφρούς μου καὶ τὴν καρδίαν μου»; Καὶ πάλιν, «ἐὰν παρατάξηται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδία μου· ἐὰν ἐπαναστῇ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω»; Καὶ περὶ δειλίας, «ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ»; Περὶ δὲ ἀκηδίας, «ἐὰν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῇ ἐπὶ σέ, τόπον σου μὴ ἀφῇς»; Οὐ θέλεις δόκιμος γενέσθαι; Ἀνὴρ γὰρ ἄπειρος ἀδόκιμος· οἱ πόλεμοι ποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον δόκιμον εἶναι. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐργασία τοῦ μοναχοῦ, τὸ ὑπομεῖναι πολέμους καὶ ἀντιστῆναι μετὰ ἀνδρειότητος καρδίας.

Ἐπεὶ δὲ ἀγνοεῖς τὰς μεθόδους αὐτῶν, ἐπιχορηγεῖ σοι λογισμοὺς δειλίας καὶ παραλύει σου τὴν καρδίαν. Μαθεῖν δὲ ὀφείλεις, ὅτι οὐ συγχωρεῖ ὁ Θεὸς ἐπάνω σου πόλεμον καὶ πειρασμὸν περισσότερον τῆς δυνάμεώς σου. Καὶ διδάσκει σε ὁ Ἀπόστολος λέγων· «πιστὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ

40. Ψαλμ. 25,2.
41. Ψαλμ. 26,3.

τὸν λογισμὸ τῆς πορνείας καὶ τῆς δειλίας καὶ τῆς ἀκηδίας· ὁ λογισμός μοῦ λέγει, ὅταν βλέπω τὸν ἀδελφὸ στὸν ὁποῖο ἔχω τὸν πόλεμο, νὰ τὸν συναντῶ, μήπως, ἀπὸ τὸ ἐὰν δὲν τὸν συναντῶ, ὑποπτευθεῖ κάτι. Αἰσθάνομαι ἐπίσης σὰν νὰ μὲ πνίγουν οἱ δαίμονες καὶ φοβᾶμαι πολὺ ἀπ' αὐτό.

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, ἐπειδὴ δὲν εἶσαι γυμνασμένος στοὺς πολέμους τοῦ ἐχθροῦ, χορηγεῖ ἐναντίον σου λογισμοὺς δειλίας καὶ ἀκηδίας καὶ πορνείας. Στάσου λοιπὸν ἀπέναντι σ' αὐτοὺς μὲ στερεὴ τὴν καρδιά· διότι καὶ οἱ ἀθλητές, ἐὰν δὲν ἀγωνισθοῦν, δὲν στεφανώνονται· καὶ οἱ στρατιῶτες, ἐὰν δὲν δείξουν ἀνδρεία στοὺς πολέμους τοῦ βασιλιᾶ, δὲν δοξάζονται· ὅπως ἦταν ὁ Δαβίδ. Δὲν ψάλλεις ἐσύ, «δοκίμασέ με, Κύριε, καὶ πείραξέ με· φλόγισε τὰ νεφρά μου καὶ τὴν καρδιά μου»[40]; Καὶ πάλι δὲν ψάλλεις, «ἐὰν παραταχθεῖ στράτευμα ἐναντίον μου, δὲν θὰ φοβηθεῖ ἡ καρδιά μου· ἐὰν σηκωθεῖ πόλεμος ἐναντίον μου, ἐγὼ ἐλπίζω σ' αὐτή»[41]; Καὶ γιὰ τὴ δειλία, «καὶ ἐὰν ἀκόμη βαδίσω στὴ μέση τῆς σκιᾶς τοῦ θανάτου, δὲν θὰ φοβηθῶ τὰ κακά, διότι ἐσὺ εἶσαι μαζί μου»[42]. Γιὰ τὴν ἀκηδία, «ἐὰν ἀνεβεῖ ἐπάνω σου τὸ πνεῦμα τοῦ ἐξουσιαστῆ, νὰ μὴ ἀφήσεις τὸν τόπο σου»[43]. Δὲν θέλεις νὰ γίνεις δόκιμος; Διότι ὁ ἄπειρος ἄνθρωπος εἶναι ἀδόκιμος· οἱ πόλεμοι κάνουν τὸν ἄνθρωπο νὰ εἶναι δόκιμος. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐργασία τοῦ μοναχοῦ, τὸ νὰ ὑπομένει πολέμους καὶ νὰ ἀντιστέκεται μὲ ἀνδρεία καρδιᾶς.

Ἐπειδὴ ὅμως ἐσὺ ἀγνοεῖς τὶς μεθόδους τους, σοῦ στέλλει λογισμοὺς δειλίας καὶ παραλύει τὴν καρδιά σου. Ὀφείλεις ὅμως νὰ μάθεις, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἐπιτρέπει πόλεμο καὶ πειρασμὸ ἐναντίον σου περισσότερο ἀπὸ τὴ δύναμή σου. Καὶ ὁ Ἀπόστολος σὲ διδάσκει μὲ τὰ λόγια, «ὁ Θεὸς εἶναι ἀξιόπιστος καὶ δὲν θὰ σᾶς ἀφήσει νὰ πειραχθεῖτε περισσότερο ἀπὸ ὅσο μπορεῖ-

42. Ψαλμ. 22,4.

δύνασθε». Πολλάκις κἀγώ, ἀδελφέ, ἐν τῇ νεότητί μου ἐπειράσθην σφοδρῶς ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας καὶ ἐκοπίων πυκτεύων πρὸς τοὺς λογισμοὺς καὶ ἀντιλέγων καὶ τούτοις μὴ συγκατατιθέμενος, ἀλλὰ προτιθεὶς τὰς αἰωνίους κολάσεις πρὸ ὀφθαλμῶν μου. Καὶ οὕτω καθ' ἑκάστην ποιοῦντά με, διὰ πέντε ἐνιαυτῶν, ἐκούφισέ με ὁ Θεὸς ἀπ' αὐτῶν. Τὸ πρᾶγμα δὲ τοῦτο καταργεῖ εὐχὴ ἀδιάλειπτος μετὰ κλαυθμοῦ.

Τὸ δὲ πνίξαι σε, ἀπὸ φθόνου ποιοῦσιν οἱ δαίμονες· καὶ εἰ δυνατὸν ἦν αὐτοῖς καὶ τοῦ κελλίου σου ἀπεδίωκον, ἀλλ' οὐ συγχωρεῖ αὐτοῖς ὁ Θεός, ἵνα κυριεύσωσί σου· οὐδὲ γὰρ ἔχουσιν ἐξουσίαν. Ἠδύνατο γὰρ ὁ Θεὸς κουφίσαι σε διὰ τάχους, ἀλλ' οὐχ ἵστασο οὐδὲ πρὸς ἄλλο πάθος.

Σὺ οὖν μὴ χαυνωθῇς ὑπὸ τῶν δαιμόνων προσέχειν αὐτῷ ἢ λαλεῖν μετ' αὐτοῦ· ἀλλὰ κἂν φθάσῃς μὴ θέλων ἀπαντῆσαι αὐτῷ, ἕλκυσον τὸ βλέμμα σου ἀπ' αὐτοῦ μετὰ φόβου καὶ καταστάσεως καὶ μὴ ἀπολύσῃς τὴν ἀκοήν σου πρὸς τὴν ἐκείνου φωνήν. Εἰ δὲ καὶ ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἀγνοῶν λαλήσοι σοι ἢ καθίσοι παρὰ σοί, μετὰ τέχνης ἀπόστα σεμνῶς μὴ ἀποπηδῶν. Καὶ εἰπέ σου τῷ λογισμῷ, 'μνήσθητι τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ τῆς φοβερᾶς καὶ τῆς αἰσχύνης τῶν πραττόντων τὰ ἄτοπα', καὶ πύκτευσόν σου τὸν λογισμὸν καὶ εὑρίσκεις βοήθειαν εὐχαῖς ἁγίων καὶ ἐλεεῖ σε ὁ Θεός. Μὴ παιδίον ἔσο ταῖς φρεσί, «ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπίαζε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειος ἔσο».

Ἀδελφέ, πρόσεχε σεαυτῷ, πῶς μέλλεις ἀπαντήσειν τῷ Θεῷ.

ΣΝΘ'

Ὁ αὐτὸς παρεκάλεσε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα λέγων.

---

43. Ἐκκλ. 10, 4.
44. Α' Κορ. 10,13.

τε»[44]. Καὶ ἐγὼ πολλὲς φορές, ἀδελφέ, στὰ νειάτα μου πειράχθηκα σφοδρῶς ἀπὸ τὸν δαίμονα τῆς πορνείας καὶ κοπίαζα παλεύοντας πρὸς τοὺς λογισμοὺς καὶ ἀντιλέγοντας καὶ ἀρνούμενος νὰ συγκατατεθῶ σ' αὐτούς, ἀλλὰ θέτοντας μπροστὰ στὰ μάτια μου τὶς αἰώνιες κολάσεις καὶ κάνοντας τὸ ἴδιο πρᾶγμα κάθε μέρα ἐπὶ πέντε χρόνια, μὲ ἀνακούφισε ὁ Θεὸς ἀπὸ αὐτούς. Τὸ πρᾶγμα αὐτὸ τὸ καταργεῖ ἡ ἀδιάλειπτη προσευχὴ μαζὶ μὲ τὸν κλαυθμό.

Τὸ νὰ θέλουν νὰ σὲ πνίξουν οἱ δαίμονες τὸ κάνουν ἀπὸ φθόνο· καὶ ἐὰν τοὺς ἦταν δυνατὸ θὰ σὲ ἔδιωχναν καὶ ἀπὸ τὸ κελλί σου, ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν τοὺς ἐπιτρέπει νὰ σὲ κατακυριεύσουν· διότι δὲν ἔχουν ἐξουσία. Ὁ Θεὸς μποροῦσε νὰ σὲ ἀνακουφίσει γρήγορα, ἀλλὰ δὲν θὰ ἀντιστεκόσουν οὔτε μπροστὰ σὲ ἄλλο πάθος.

Ἐσὺ λοιπὸν μὴ χαυνωθεῖς ἀπὸ τοὺς δαίμονες, ὥστε νὰ προσέχεις ἐκεῖνο τὸ πρόσωπο ἢ νὰ μιλᾶς μ' ἐκεῖνο· ἀλλὰ καὶ ἐὰν τὸν συναντήσεις χωρὶς νὰ τὸ θέλεις, τράβηξε ἀπ' αὐτὸ τὸ βλέμμα σου μὲ φόβο καὶ εὐπρέπεια καὶ μὴ ἀφήσεις τὴν ἀκοή σου πρὸς τὴν φωνὴ ἐκείνου. Ἐὰν ὅμως καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἀδελφὸς ἀγνοώντας τὸ πρᾶγμα σοῦ μιλήσει ἢ καθήσει κοντά σου, μὲ τέχνη ἀπομακρύνσου σεμνὰ χωρὶς νὰ τρέχεις. Καὶ πὲς στὸν λογισμό σου, 'θυμήσου τὴ φοβερὴ κρίση τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ ντροπὴ αὐτῶν ποὺ ἐνεργοῦν τὰ ἄτοπα' καὶ πολέμησε τὸν λογισμό σου καὶ θὰ βρεῖς βοήθεια μὲ τὶς εὐχὲς τῶν ἁγίων καὶ θὰ σὲ ἐλεήσει ὁ Θεός. Νὰ μὴ εἶσαι παιδὶ στὸ μυαλό, «ἀλλὰ νὰ νηπιάζεις ὡς πρὸς τὴν κακία, στὸ μυαλὸ ὅμως νὰ εἶσαι τέλειος»[45].

Ἀδελφέ, πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, πῶς πρόκειται νὰ συναντήσεις τὸ Θεό.

259

Ὁ ἴδιος παρακάλεσε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα λέγοντας.

45. Α' Κορ. 14,20.

Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ, ὅτι ταλαίπωρός εἰμι ἐν πᾶσι καὶ χρήζω πολλῆς φιλανθρωπίας· καὶ λογισμοὶ ἐν ἐμοὶ σπείρονται, λέγοντες· 'ἄπελθε ἐπὶ ξένης κἀκεῖ σώζῃ'· καὶ ἵνα ὁ Θεὸς διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν μὴ ἐάσῃ αὐτοὺς κατακυριεῦσαι μου.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ἐπικατάρατός ἐστιν ὁ σπείρας ἐπὶ τὴν καρδίαν σου τοὺς τοιούτους λογισμούς, ἕνεκα τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν τῆς ἀπὸ τοῦ τόπου τούτου, ὅστις ἐστὶν ὁ διάβολος· διὰ γὰρ δικαιώματος ἐργάζεταί σοι ταῦτα, ἵνα, χλευάσας, ποιήσῃ σε σκάνδαλον πολλῶν· ὥστε βαστάσαι τούτων τὸ κρῖμα. Ταῦτα δὲ πάσχεις ἀπὸ ἀμελείας καὶ κενοδοξίας. Ἰδοὺ λέγεις, 'ἐπὶ ξένης ἀπέλθω, βαστάζω ἀτιμίαν'· καὶ πῶς μόνον ἀκούσαντός σου, ὅτι εἶπεν ὁ ἀδελφός σου κατὰ σοῦ λογον ταράττεται ἡ καρδία σου καὶ οὐ θέλεις, ἵνα τις μάθῃ ὅτι ἐσφάλης; Ἀλλὰ σὺν τῇ ἀμελείᾳ καὶ κενοδοξίαν ἐνεργοῦντές εἰσιν οἱ δαίμονες πρὸς τὸ ἐξολοθρεῦσαί σου τὴν ψυχήν.

Πληροφορήθητι ἐν Κυρίῳ, ὅτι, εἰ μὴ ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ ἦν καὶ αἱ εὐχαὶ τῶν ἐνταῦθα γνησίων δούλων τοῦ Θεοῦ, ἐπιμεῖναι ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐνιαυτὸν ὁλόκληρον οὐκ ἠδύνω, ἀλλ' ὡς τυφλὸς μὴ βλέπων, οὕτως οὐ βλέπεις τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν ἐποίησέ σοι καὶ ποιεῖ δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων καὶ τοῦ μακαρίου Ἀβραμίου, τοῦ εἰπόντος σοὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ σου, ὅτι, 'ἐὰν ἐπιμείνητε ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἔχετέ μοι πρεσβευτήν'. Ἀδελφέ, πρόσεχε σεαυτῷ μετὰ ἀσφαλείας καὶ πύκτευσον μετὰ τῶν λογισμῶν μὴ ἀμελῆσαι, μηδὲ κενοδοξῆσαι, μηδὲ τὸ θέλημά σου στῆσαι ἔν τινι· καὶ μὴ δέξασθαι τοὺς σπειρομένους λογισμοὺς διὰ δικαιωμάτων, ἐπεὶ εἰς πτῶσιν πίπτεις μεγάλην.

Πάτερ, προσευχήσου γιὰ μένα, διότι εἶμαι ταλαίπωρος σὲ ὅλα καὶ χρειάζομαι πολλὴ φιλανθρωπία· σπέρνονται μέσα μου λογισμοὶ λέγοντας· 'πήγαινε σὲ ξένη γῆ καὶ ἐκεῖ θὰ σωθεῖς'. Καὶ προσευχήσου γιὰ νὰ μὴ ἀφήσει ὁ Θεὸς μὲ τὶς προσευχές σας νὰ μὲ κατακυριεύσουν.

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, αὐτὸς ποὺ ἔσπειρε στὴν καρδιά σου αὐτοὺς τοὺς λογισμοὺς εἶναι ἐπικατάρατος[46], ἐξαιτίας τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν μὲ τὴν ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸν τόπο αὐτό· αὐτὸς εἶναι ὁ διάβολος· διότι σοῦ ἐνεργεῖ αὐτὰ τὰ πράγματα μὲ σκοπό, χλευάζοντάς σε, νὰ σὲ κάνει σκάνδαλο πολλῶν, καὶ νὰ βαστάξεις τὸ κρίμα αὐτῶν. Αὐτὰ ὅμως τὰ παθαίνεις ἀπὸ ἀμέλεια καὶ κενοδοξία. Νά, λέγεις, θὰ ἀπομακρυνθῶ σὲ ξένη γῆ, γιὰ νὰ βαστάξω τὴν ἀτιμία. Καὶ πῶς μόνον ποὺ ἄκουσες, ὅτι ὁ ἀδελφὸς σοῦ εἶπε ἐναντίον σου λόγο, ταράζεται ἡ καρδιά σου καὶ δὲν θέλεις νὰ μάθει κανεὶς ὅτι ἔσφαλες; Ἀλλὰ οἱ δαίμονες μαζὶ μὲ τὴν ἀμέλεια ἐνεργοῦν καὶ κενοδοξία, γιὰ νὰ ἐξολοθρεύσουν τὴν ψυχή σου.

Βεβαιώσου στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ὅτι, ἐὰν δὲν ἦταν τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ προσευχές τῶν ἐδῶ γνήσιων δούλων τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ μποροῦσες νὰ μείνεις στὸ μοναστήρι ὁλόκληρο χρόνο· ἀλλὰ ἐσὺ σὰν τυφλὸς ποὺ δὲν βλέπει, δὲν βλέπεις τὴν εὐεργεσία τοῦ Θεοῦ ποὺ σοῦ ἔκαμε καὶ σοῦ κάμνει μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων καὶ τοῦ μακαρίου Ἀβραμίου, ποὺ εἶπε σὲ σένα καὶ στὸν ἀδελφό σου, 'ἐὰν παραμείνετε σ' αὐτὸν τὸν τόπο, θὰ μὲ ἔχετε πρεσβευτή'. Ἀδελφέ, πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου μὲ ἀσφάλεια καὶ ἀγωνίσου μὲ τοὺς λογισμούς, ὥστε νὰ μὴ ἀμελήσεις, οὔτε νὰ κενοδοξήσεις, οὔτε νὰ σταματήσεις τὸ θέλημά σου σὲ κάτι. Καὶ μὴ δεχθεῖς τοὺς λογισμοὺς ποὺ σπείρονται μὲ ἐντολές, διότι πέφτεις σὲ μεγάλη πτώση.

46. Γαλ. 3,10.

Πληροφορήθητι δέ, ὅτι ἔνθα ἂν ἀπέλθῃς, ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς μέχρι τῶν περάτων αὐτῆς, οὐ μὴ ὠφεληθῇς ἴσα τῶν ὧδε, καὶ ὡς ἄγκυρα τῷ πλοίῳ, οὕτως ἔσται σοι ἡ εὐχὴ τῶν ἐνταῦθα πατέρων. Κτῆσαι στυφότατα καὶ ἐξορίζει ἀπὸ σοῦ τὴν παρρησίαν τὴν φέρουσαν πάντα τὰ κακὰ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἀμερίμνησον ἀπὸ παντὸς πράγματος, καὶ τότε σχολάζεις τῷ Θεῷ. Καὶ ἀπόθανον ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ξενιτεία. Καὶ κράτει τὸ ἀψήφιστον, καὶ εὑρίσκεις τὸν λογισμόν σου ἀτάραχον. Καὶ μὴ ἔχε σεαυτόν τι ποιήσαντα ἀγαθόν, καὶ φυλάττεταί σοι σῷος ὁ μισθός. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, μνήσθητι, ὅτι οὐ χρονίζεις ἐν τῷ σώματι, καὶ σπούδασον εἰπεῖν μετὰ παρρησίας ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, «ἡτοιμάσθην, καὶ οὐκ ἐταράχθην».

Ἀδελφέ, ἄνευ κόπου οὐκ ἔνι ζῆσαι· καὶ ἄνευ ἀγῶνος οὐδεὶς στεφανοῦται· πύκτευσον, σωθῆναι ἀγωνιζόμενος, καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεός, «ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν».

Αὐτὸς ἐλεήσοι σε, τέκνον, μετὰ προθυμίας προσελθεῖν τῇ ἐργασίᾳ αὐτοῦ, ὅτι αὐτοῦ ἐστι τὸ ἔλεος καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΞ'

Τοῦ αὐτοῦ ἐρώτησις πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Πάτερ, τί ἐστιν ὃ εἶπας, ὅτι, 'οὐκ ἠδύνω ἐνιαυτὸν μεῖναι ἐν τῷ μοναστηρίῳ'; Καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον, ὅτι, ὡς καθεύδω, ἐπιπίπτει μοι ὁ δαίμων πνίγων με, καὶ χρείαν ἔχω τῆς παρὰ σοῦ φιλανθρωπίας.

Μάθε μὲ βεβαιότητα, ὅτι ὅπου κι ἂν πᾶς, ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς μέχρι τὰ πέρατα αὐτῆς, δὲν θὰ ὠφεληθεῖς ὅσο ἐδῶ· ὅπως ἡ ἄγκυρα στὸ πλοῖο, ἔτσι θὰ εἶναι γιὰ σένα ἡ εὐχὴ τῶν ἐδῶ πατέρων. Ἀπόκτησε στυφότητα καὶ θὰ σοῦ διώξει τὴν παρρησία ποὺ φέρει στὸν ἄνθρωπο ὅλα τὰ κακά· ἀμερίμνησε ἀπὸ κάθε πρᾶγμα, καὶ τότε θ' ἀφοσιωθεῖς στὸ Θεό. Πέθανε γιὰ κάθε ἄνθρωπο καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ξενιτειά. Κράτα τὸ ἀψήφιστο, καὶ θὰ βρεῖς τὸν λογισμό σου ἀτάραχο. Μὴ θεωρεῖς τὸν ἑαυτό σου ὅτι ἔκανε κάτι καλό, καὶ θὰ φυλαχθεῖ σῶος ὁ μισθός σου. Καὶ μαζὶ μὲ ὅλα αὐτά, θυμήσου ὅτι δὲν χρονίζεις στὸ σῶμα καὶ φρόντισε νὰ πεῖς μὲ παρρησία ἐκείνη τὴν ὥρα, «ἑτοιμάσθηκα καὶ δὲν ταράχθηκα»[47].

Ἀδελφέ, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ζήσει κανεὶς χωρὶς κόπο· χωρὶς ἀγώνα κανένας δὲν στεφανώνεται. Προσπάθησε νὰ σωθεῖς ἀγωνιζόμενος καὶ θὰ σὲ βοηθήσει ὁ Θεός, «ὁ ὁποῖος θέλει νὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθεια»[48].

Αὐτὸς εἴθε νὰ σὲ ἐλεήσει, τέκνο μου, ὥστε νὰ ἔρθεις μὲ προθυμία στὴν ἐργασία του· διότι τὸ ἔλεος καὶ ἡ δύναμη καὶ ἡ δόξα εἶναι δική του στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

260

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Πάτερ, τί σημαίνει αὐτὸ ποὺ εἶπες, ὅτι, 'δὲν θὰ μποροῦσες νὰ μείνεις ἕνα χρόνο στὸ μοναστήρι'; Προσευχήσου γιὰ μένα γιὰ τὸν Κύριο· διότι ὅταν κοιμᾶμαι ὁ δαίμονας πέφτει ἐπάνω μου γιὰ νὰ μὲ πνίξει καὶ χρειάζομαι τὴ φιλανθρωπία σου.

---

47. Ψαλμ. 118,60.
48. Α' Τιμ. 2,4.

Ἀπόκρισις

Ὅτι εἶπον σοι, 'εἰ μὴ ἦσαν αἱ εὐχαὶ τῶν πατέρων, οὐκ ἐποίεις ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐνιαυτόν', περὶ μοναχῶν σοι εἶπον· οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐν τοῖς μοναστηρίοις εἰσὶ μοναχοί, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ ἔργον τοῦ μοναχοῦ. Φησὶ γὰρ ὅτι, «οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς».

Τί χλευάζῃ, ἀδελφέ, ταλαιπωρῶν; Ἐρωτᾷς γὰρ καὶ οὐκ ἐμμένεις· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐρωτῶν ἄλλοις, λέγεις κενοδοξῶν, ἀνθρωπαρεσκῶν, καὶ ἐμποδίζῃ διὰ τάχους προκόψαι· καὶ διὰ τοῦτο πειράζῃ κοιμώμενος, καὶ ἐπιπίπτει ἐπάνω σου πνίγων σε ὁ δαίμων· καὶ συγχωρεῖ ὁ Θεός, ἵνα παιδευθῇς, ὅπως μέμψῃ σεαυτὸν ὡς μοναχός. Καὶ οὐ συνιεῖς, ἀδελφέ· ὁ καιρὸς ἡμῶν ἐστι τὸ ἐρευνᾶν τὰ πάθη ἡμῶν, καὶ τὸ κλαῦσαι καὶ πενθῆσαι, καὶ ὡς κάθῃ εἰς τὸ κελλίον σου ρεμβόμενος, μέμψαι σεαυτὸν ἐν πᾶσι καὶ ρίψον τὴν ἀδυναμίαν σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ βοηθεῖ καὶ ἐνδυναμοῖ σε, ἵνα προκόψῃς ἐν αὐτῷ.

ΣΞΑ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ, καὶ αἴτησις εὐχῆς πρὸς τὸν ἄλλον γέροντα.*

Διὰ τὸν Κύριον εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, παρακαλῶ, ἵνα λυτρωθῶ ἐκ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας καὶ κενοδοξίας, ὅτι μολύνει με ἐν ἑκάστῳ πράγματι, ὃ δοκῶ καλὸν ποιεῖν· καὶ τοῦτο δὲ παρακαλῶ εἰπεῖν μοι· ποίῳ σκοπῷ ὀφείλει τις

Ἀπόκριση

Ἐκεῖνο ποὺ σοῦ εἶπα, ὅτι 'ἐὰν δὲν ἦταν οἱ προσευχὲς τῶν πατέρων, δὲν θὰ ἔμενες στὸ μοναστήρι ἕνα χρόνο, τὸ εἶπα γιὰ τοὺς μοναχούς, διότι ὅλοι αὐτοὶ ποὺ βρίσκονται στὰ μοναστήρια δὲν εἶναι μοναχοί, ἀλλὰ μοναχὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ κάνει τὸ ἔργο τοῦ μοναχοῦ. Διότι λέγει, «δὲν θὰ μπεῖ στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὁ καθένας ποὺ μοῦ λέγει, Κύριε Κύριε, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ κάνει τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου ποὺ βρίσκεται στοὺς οὐρανούς»[49].

Γιατὶ χλευάζεσαι, ἀδελφέ, ταλαιπωρούμενος; Διότι ἐρωτᾶς καὶ δὲν τηρεῖς τὶς ἀποκρίσεις· ἀλλὰ καὶ πάλι ἐρωτᾶς ἄλλους ἀπὸ κενοδοξία καὶ ἀνθρωπαρέσκεια καὶ ἐμποδίζεσαι νὰ προκόψεις γρήγορα. Καὶ γι' αὐτὸ ὅταν κοιμᾶσαι πειράζεσαι καὶ πέφτει ἐπάνω σου ὁ δαίμονας ποὺ σὲ πνίγει· καὶ ὁ Θεὸς τὸ ἐπιτρέπει, γιὰ νὰ παιδευθεῖς, ὥστε νὰ μέμψεις τὸν ἑαυτό σου σὰν μοναχός. Καὶ δὲν κατανοεῖς, ἀδελφέ· ὁ καιρός μας εἶναι νὰ ἐρευνοῦμε τὰ πάθη μας καὶ νὰ κλαῖμε καὶ νὰ πενθοῦμε. Καθήμενος λοιπὸν στὸ κελλί σου καὶ ρεμβάζοντας νὰ κατακρίνεις τὸν ἑαυτό σου σὲ ὅλα καὶ νὰ ἀναθέσεις τὴν ἀδυναμία σου στὸ Θεὸ καὶ αὐτὸς θὰ σὲ βοηθήσει καὶ θὰ σὲ δυναμώσει νὰ προκόψεις σ' αὐτόν.

261

Ἐρώτηση καὶ παράκληση προσευχῆς τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἄλλο γέροντα.

Σὲ παρακαλῶ στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου νὰ προσεύχεσαι γιὰ μένα, γιὰ νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας καὶ τῆς κενοδοξίας, διότι μὲ μολύνει σὲ κάθε πρᾶγμα τὸ ὁποῖο νομίζω ὅτι τὸ κάνω καλά. Σὲ παρακαλῶ ἐπίσης νὰ μοῦ πεῖς καὶ αὐτό· γιὰ ποιό σκοπὸ πρέπει νὰ κάνει κανεὶς τὰ

---

49. Ματθ. 7,21.

ποιεῖν τὰ μνημόσυνα τῶν ἁγίων; Καὶ πῶς τις ἐξεμεῖ ἣν ἔχει κακίαν;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Εἰ λυτρωθῆναι θέλεις ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας, κόψον ἀπὸ σοῦ τὴν παρρησίαν τὴν πρὸς πάντα ἄνθρωπον, μάλιστα πρὸς οὓς βλέπεις τὴν καρδίαν σου κλίνουσαν κατὰ πάθος ἐπιθυμίας· καὶ ἐν τούτῳ ἐλευθεροῦσαι καὶ ἀπὸ τῆς κενοδοξίας· κενοδοξία γὰρ συμμέτοχός ἐστι τῆς ἀνθρωπαρεσκείας· καὶ ἀνθρωπαρέσκεια συμμέτοχος τῆς παρρησίας· ἡ δὲ παρρησία μήτηρ ἐστὶ πάντων τῶν παθῶν.

Ὁ δὲ τὰ μνημόσυνα ποιῶν τῶν ἁγίων ἄνευ κενοδοξίας, λογιζόμενος ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ποιεῖ καὶ οὐκ ἐκ τῶν ἰδίων, συμμέτοχος αὐτῶν γίνεται, καὶ τὸν μισθὸν λαμβάνει παρὰ τοῦ Δεσπότου αὐτῶν· ἡ φροντὶς δὲ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν ποιεῖ τινα ἐξεμέσαι ἣν ἔχει κακίαν, καὶ εἰλικρινῶς μετανοεῖν.

Ἄκουσον, τέκνον, καὶ ἐκ τῶν φαινομένων νόησον τὰ μὴ φαινόμενα· ὅταν τι πονῇς τοῦ σώματος, ἐγκρατεύῃ ἀπὸ τῶν βλαπτόντων σε πραγμάτων, καὶ τὴν ψυχήν σου πονῶν, οὐ πυκτεύεις ἐγκρατεύεσθαι; Κόπου καὶ πόνου χρεία πολλοῦ, ὡς ὁ Ἀπόστολος λέγει· «ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ». Ποίησόν σου τὴν δύναμιν, καὶ ὁ Θεὸς εὐχαῖς τῶν πατέρων σου συναντιλαμβάνεταί σου· διψᾷ γὰρ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἰδεῖν ὁ εἰς ἑαυτὸν ὀμόσας, «μὴ θέλειν τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν». Πολλὴ δύναμις ἀνέρχεται ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἀπὸ τῶν εὐχῶν τῶν γνησίων δούλων τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ πάντων ἡμῶν, οὓς πιστεύω ὅτι οὐ καταισχύνει Κύριος.

Συνεισένεγκε αὐτοῖς τὰ δύο σου λεπτά, καὶ χαροποιεῖς αὐτὸν ὡς ἡ χήρα ἐκείνη, καὶ δῆσόν σου τὴν ὁλκάδα τῷ πλοίῳ τῶν

μνημόσυνα τῶν ἁγίων; Καὶ πῶς ἀποβάλλει κανεὶς τὴν κακία ποὺ ἔχει;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν θέλεις νὰ λυτρωθεῖς ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας, κόψε ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου τὴν παρρησία πρὸς κάθε ἄνθρωπο, καὶ κυρίως πρὸς ὅποιους βλέπεις νὰ κλίνει ἡ καρδιά σου μὲ τὸ πάθος τῆς ἐπιθυμίας, καὶ μ' αὐτὸ θὰ ἐλευθερωθεῖς καὶ ἀπὸ τὴν κενοδοξία. Διότι ἡ κενοδοξία εἶναι συμμέτοχος τῆς ἀνθρωπαρέσκειας, ἡ ἀνθρωπαρέσκεια συμμέτοχος τῆς παρρησίας, καὶ ἡ παρρησία εἶναι μητέρα ὅλων τῶν παθῶν.

Ἐκεῖνος ποὺ κάνει τὰ μνημόσυνα τῶν ἁγίων χωρὶς κενοδοξία, σκεπτόμενος ὅτι τὰ κάνει ἀπὸ τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ δικά του, γίνεται συμμέτοχός τους, καὶ παίρνει τὴν ἀμοιβὴ ἀπὸ τὸν Δεσπότη τους. Ἡ φροντίδα γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ Θεὸ κάνει κάποιον νὰ ἀποβάλει τὴν κακία ποὺ ἔχει καὶ νὰ μετανοήσει εἰλικρινά.

Ἄκουσε, τέκνο, καὶ ἀπὸ τὰ φαινόμενα κατανόησε τὰ μὴ φαινόμενα· ὅταν πονᾶς σὲ κάτι ἀπὸ τὸ σῶμα, ἐγκρατεύεσαι ἀπὸ τὰ πράγματα ποὺ σὲ βλάπτουν, ἐνῶ ὅταν πονᾶς στὴν ψυχή σου δὲν ἀγωνίζεσαι νὰ δείξεις ἐγκράτεια; Χρειάζεται πολὺς κόπος καὶ πόνος, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος· «ταλαιπωρῶ καὶ δουλαγωγῶ τὸ σῶμα»[50]. Βάλε τὰ δυνατά σου καὶ ὁ Θεὸς μὲ τὶς προσευχὲς τῶν πατέρων σου θὰ σὲ βοηθήσει· διότι διψᾶ νὰ δεῖ τὴ σωτηρία μας αὐτὸς ποὺ ὁρκίστηκε στὸν ἑαυτό του, «νὰ μὴ θέλει τὸ θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ τὸ νὰ ἐπιστρέψει καὶ νὰ ζήσει»[51]. Πολλὴ δύναμη ἀνεβαίνει ἀπὸ αὐτὸν τὸν τόπο ἀπὸ τὶς προσευχὲς τῶν γνησίων δούλων τοῦ Θεοῦ γιὰ ὅλους ἐμᾶς, τοὺς ὁποίους πιστεύω ὅτι δὲν θὰ τοὺς καταντροπιάσει ὁ Κύριος.

Πρόσφερε μαζί μ' αὐτοὺς τὰ δύο σου λεπτά, καὶ θὰ τὸν χαροποιήσεις, ὅπως ἐκείνη ἡ χήρα, καὶ δέσε τὸ πλοιάριό σου στὸ

---

50. Α' Κορ. 9,27.

51. Ἰεζ. 33,11.

πατέρων σου, καὶ κυβερνῶσί σε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, τὸν δυνάμενόν σοι ταπείνωσιν χαρίσασθαι, δύναμιν, σύνεσιν, στέφανον, ἀγαλλίασιν. Ἀμήν.

ΣΞΒ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.*

Ἐπειδὴ νεώτερός εἰμι καὶ ἄφρων καὶ ἔχω διακονίαν ὑπὲρ ἐμέ, παρακαλῶ σε, πάτερ, ἵνα αἰτήσῃς μοι σύνεσιν πρῶτον, ὥστε δύνασθαί με διδόναι πρᾶγμα κατὰ χρείαν αὐτοῦ, καὶ λόγον εἰπεῖν ἐν καιρῷ καὶ σιωπῆσαι· καὶ ἐν οἷς ἀμφιβάλλω, ἵνα ἐπικαλῶμαι τὸν Θεὸν καὶ τὰς εὐχάς σου, καὶ παρίστανταί μοι καὶ μὴ πλανῶμαι.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανούφιου.*

Χαρά ἐστι μεγάλη τὸ αἰτεῖν τινα πρᾶγμα κατὰ φόβον Θεοῦ. Ὁ τοιοῦτος θαρρήσει, ὅτι γενήσεται αὐτοῦ ἡ αἴτησις. Ἀλλ' ἄκουσον, ἀδελφέ, εἰ σπέρμα αἰτεῖς τῷ ἀγρῷ σου, φιλοκάλησον αὐτὸν πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ σπέρματος· περὶ γὰρ τῆς καλλίστης καὶ φιλοκαλημένης γῆς εἴρηται, ὅτι ἐποίησεν «ἀνὰ ἑκατόν», τὸ μὴ κωλῦσαι τὴν δύναμίν μου, ποιῆσαι καθὼς δύναμαι. Οὐ κωλύσω διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολήν, ἀλλ' ὁμολογῶ τὴν ἀσθένειάν μου, ὅτι οὐ δύναμαί σοι χαρίσαθαι τοῦτο, ἀνάξιος γάρ εἰμι. Ἀλλ', ἐὰν σὺ πιστεύσῃς, κατὰ τὴν πίστιν σου λαμβάνεις, οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὅσων χρῄζεις· οἶδε γὰρ ὁ Θεὸς ὧν χρείαν ἔχεις πρὸ τοῦ αἰτῆσαί σε αὐτόν.

Μὴ διστάσῃς οὖν καὶ πιστεύω ὅτι ποιεῖ ὁ Θεός, οὐ δι' ἐμέ, ἀλλὰ διὰ τὴν σὴν πίστιν. Πρὸ πάντων ταπεινώθητι ἐνώπιον τοῦ

πλοῖο τῶν πατέρων σου, καὶ θὰ σὲ ὁδηγήσουν στὸν Ἰησοῦ, ποὺ μπορεῖ νὰ σοῦ χαρίσει ταπείνωση, δύναμη, σύνεση, στεφάνι, καὶ ἀγαλλίαση. Γένοιτο.

262

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Ἐπειδὴ εἶμαι νεώτερος καὶ ἄφρων καὶ ἔχω διακονία πάνω ἀπὸ τὶς δυνατότητές μου, σὲ παρακαλῶ, πάτερ, νὰ ζητήσεις πρῶτα γιὰ μένα σύνεση, ὥστε νὰ μπορῶ νὰ δώσω ἔργο ἀνάλογα μὲ τὴν ἀνάγκη του καὶ νὰ πῶ λόγο μὲ τὸν καιρὸ καὶ νὰ σιωπήσω· καὶ γιὰ ὅσα ἀμφιβάλλω νὰ ἐπικαλοῦμαι τὸ Θεὸ καὶ τὶς προσευχές σου καὶ νὰ μοῦ συμπαρίστανται καὶ νὰ μὴ πλανῶμαι.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἶναι μεγάλη χαρὰ νὰ ζητεῖ κάποιος κάτι σύμφωνα μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς νὰ ἐλπίζει ὅτι θὰ ἐκπληρωθεῖ ἡ αἴτησή του. Ἀλλὰ ἄκουσε, ἀδελφέ, ἐὰν ζητᾶς σπέρμα γιὰ τὸν ἀγρό σου, καλλιέργησέ τον γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ σπέρματος· διότι ἔχει λεχθεῖ γιὰ τὴν κάλλιστη καὶ πάρα πολὺ γόνιμη γῆ, ὅτι ἔκανε «ἀνὰ ἑκατό»[52], ὥστε νὰ μὴ ἐμποδίσει τὴ δύναμή μου, νὰ κάνω ὅ,τι μπορῶ. Δὲν θὰ ἐμποδίσω ἐξαιτίας τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ παραδέχομαι τὴν ἀσθένειά μου, ὅτι δὲν μπορῶ νὰ σοῦ χαρίσω αὐτό, διότι εἶμαι ἀνάξιος. Ἀλλά, ἐὰν ἐσὺ πιστέψεις, θὰ λάβεις σύμφωνα μὲ τὴν πίστη σου, ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἄλλα χρειάζεσαι· διότι ὁ Θεὸς γνωρίζει αὐτὰ ποὺ χρειάζεσαι πρὶν τοῦ τὰ ζητήσεις.

Μὴ διστάσεις λοιπὸν καὶ πιστεύω ὅτι ὁ Θεὸς θὰ σοῦ τὰ κάνει, ὄχι ἐξαιτίας μου, ἀλλ' ἐξαιτίας τῆς δικῆς σου πίστεως. Πρὶν ἀπὸ ὅλα δεῖξε ταπείνωση ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, «διότι δίνει

---

52. Ματθ. 13,8.

Θεοῦ· «ταπεινοῖς γὰρ δίδωσι χάριν». Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΞΓ'

Ὁ αὐτὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα.

Πῶς χρήσομαι τῇ δυνάμει τῆς ἀποκρίσεως ταύτης τοῦ Γέροντος;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν πῶς σε δεῖ χρήσασθαι τῇ δυνάμει τῆς ἀποκρίσεως ταύτης τοῦ Γέροντος θέλῃς μαθεῖν, οὕτως ἐστίν. Ὅταν θέλῃς λαλῆσαι ἢ πρᾶγμα ποιῆσαι, μιμνήσκου τὸ ὄνομα τοῦ Γέροντος, καὶ ὁ Θεὸς σπείρει ἐν τῇ καρδίᾳ σου τί ποιῆσαι χρὴ ἢ πῶς λαλῆσαι· ἀλλὰ μετὰ ταπεινώσεως, ἵνα μὴ ἀπολέσῃς τὴν χάριν ταύτην.

ΣΞΔ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν.

Ἐπεὶ ἐποίησας ἔλεος, πάτερ, μετὰ τῆς ἀσθενείας μου καὶ ἔδωκάς μοι, ἵνα, ἐν οἷς ἂν λέγω ἢ πράττω, ἐπικαλῶμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς εὐχάς σου καὶ κατευοδῶμαι, καὶ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν ἐπείγομαι ἢ λέγειν, καὶ συμβαίνει δὲ ὅτε ἐκ τῆς ἀμελείας μου ἐπιλανθάνομαι, παρακαλῶ, ἵνα αἰτήσῃς μοι παρὰ τοῦ Θεοῦ νῆψιν καὶ μὴ ἐάσῃς πλανᾶσθαι κατὰ τὸ θέλημά μου. Ἔτι δὲ παρακαλῶ ἐὰν ἐπικαλεσάμενος εἰς πρᾶγμα τὸν Θεὸν καὶ τὰς εὐχάς σου, ἔτι μείνω ἀμφιβάλλων ποιῆσαι ἢ μὴ ποιῆσαι, ἵνα εἴπῃς μοι πῶς ὀφείλω τελεῖν. Καὶ πάλιν, ἐὰν συμβῇ ἐρωτηθῆναι με πρᾶγμα καὶ πρὶν ἢ ἐπικαλέσωμαι τὸν Θεὸν ἢ ἐνθυ-

χάρη στοὺς ταπεινούς»[53], μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

263

Ὁ ἴδιος ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα.

Πῶς νὰ χρησιμοποιήσω τὸ νόημα αὐτῆς τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Γέροντα.

Ἐὰν θέλεις νὰ μάθεις πῶς πρέπει νὰ χρησιμοποιήσεις τὸ νόημα αὐτῆς τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Γέροντα, μπορεῖς ὡς ἑξῆς. Ὅταν θέλεις νὰ μιλήσεις ἢ νὰ κάνεις κάτι, θυμήσου τὸ ὄνομα τοῦ Γέροντα, καὶ ὁ Θεὸς θὰ σπείρει στὴν καρδιά σου τί πρέπει νὰ κάνεις ἢ πῶς νὰ μιλήσεις· ἀλλὰ μὲ ταπείνωση, γιὰ νὰ μὴ χάσεις αὐτὴ τὴ χάρη.

264

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν μεγάλο.

Ἐπειδή, πάτερ, ἔδειξες ἔλεος στὴν ἀσθένειά μου καὶ μοῦ ἐπέτρεψες σὲ ὅσα λέγω ἢ κάνω νὰ ἐπικαλοῦμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τὶς προσευχές σου καὶ ἔτσι θὰ προοδεύσω, καὶ βιάζομαι νὰ ἐνεργῶ ἢ νὰ λέγω σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του, καὶ συμβαίνει ἀπὸ δική μου ἀμέλεια νὰ ξεχνῶ, παρακαλῶ νὰ ζητήσεις γιὰ μένα ἀπὸ τὸ Θεὸ νήψη καὶ νὰ μὴ μὲ ἀφήσεις νὰ πλανιέμαι κατὰ τὸ θέλημά μου. Ἐπίσης σὲ παρακαλῶ, ὅταν ἐπικαλεσθῶ σὲ κάτι τὸ Θεὸ καὶ τὶς προσευχές σου, καὶ ἔχω ἀκόμα ἀμφιβολίες νὰ τὸ κάνω ἢ νὰ μὴ τὸ κάνω, νὰ μοῦ πεῖς πῶς ὀφείλω νὰ πράξω· καὶ πάλι, ἐὰν συμβεῖ νὰ ἐρωτηθῶ γιὰ κάτι πρὶν ἐπικαλεσθῶ τὸ Θεὸ ἢ

53. Ἰακ. 4,6.

μηθῶ τί εἴπω, εἰ ὁ ἐρωτήσας εὐθέως ζητεῖ τὴν ἀπόκρισιν, οὕτως αἰφνιδιαζόμενος, τί ποιήσω; Καὶ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν παρακαλῶ εὖξαι ἐξουσιάσαι με αὐτῶν, ὅτι πολλὰ ρέμβονται.

Ἀπόκρισις

Ἐὰν λάβῃ τις ἐντολὴν ἢ γνώμην ἢ ἀπόκρισιν τῶν πατέρων περὶ πράγματος, καὶ ἀπὸ λήθης ἢ ἀμελείας ληθαργήσῃ, εἰδὼς ὅτι ἐσφάλη, μετανοησάτω καὶ συγχωρεῖ αὐτῷ ὁ Θεός. Τί δὲ ἔγραψας, ἀδελφέ, περὶ τῆς νήψεως μόνης; Ἐγὼ περὶ παντὸς δωρήματος ἀγαθοῦ δέομαι, ἵνα χαρίσηταί σοι ὁ Θεός, καὶ ἵνα μετὰ σοῦ ᾖ εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐὰν συμβῇ σοι πρᾶγμα ποιεῖν ἐπικαλεσαμένῳ τὸν Θεὸν καὶ τὰς εὐχὰς τῶν ἁγίων καὶ ἀμφιβάλλῃς ἀκμήν, ποίησον αὐτό, θέλημα γὰρ Θεοῦ ἐστι, δι' ὃ προεπεκαλέσω αὐτόν.

Περὶ δὲ τοῦ αἰφνιδιασθῆναι ἀποκρίνεσθαι ἐρωτώμενον, οὐδὲν ὀξύτερον τοῦ νοῦ· πέμψον αὐτὸν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ δίδωσί σοι τί ἀποκρίνῃ ἀταράχως. Ἡ ταπείνωσις φυλάττει ἀπὸ ρεμβασμοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ὅλον τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ ἔστι τῶν μεγάλων δωρημάτων, ὧν εἶπόν σοι, αἰτῶ σοι, ἐὰν καὶ σὺ ποιῇς τὴν δύναμίν σου.

Πρόσεχε σεαυτῷ καὶ οὐ μόνον οἱ ἅγιοι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς δώσει σοι τὴν χεῖρα καὶ ποιεῖ τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετὰ σοῦ.

ΣΞΕ'

***Αἴτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.*

Δέομαί σου, πάτερ εὐσπλαγχνικώτατε, βλέπεις τὴν τυφλότητα τῆς ψυχῆς μου· πάλιν παρακαλῶ σε αἴτησαί μοι φωτισμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ μου, δύνασθαι διακρίνειν τὸν ὀρθὸν λογισμὸν ἀπὸ τοῦ κεκρυμμένου σκολιοῦ, ὅτι φοβοῦμαι πιστεῦσαι αὐτῷ. Οἶδα γὰρ πολλάκις ὅτι οὐ βλέπω τὸ

σκεφθῶ τί θὰ πῶ σὲ περίπτωση ποὺ αὐτὸς ποὺ ἐρώτησε ζητᾶ ἀμέσως τὴν ἀπάντηση, αἰφνιδιαζόμενος ἔτσι, τί νὰ κάνω; Καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ προσεύχεσαι γιὰ τὰ μάτια μου, γιὰ νὰ τὰ ἐξουσιάσω, διότι πολὺ ρεμβάζουν.

Ἀπόκριση

Ἐὰν κανεὶς πάρει ἐντολὴ ἢ γνώμη ἢ ἀπάντηση τῶν πατέρων γιὰ ἕνα πρᾶγμα καὶ ἀπὸ λησμοσύνη ἢ ἀμέλεια τὸ λησμονήσει, ἀφοῦ καταλάβει ὅτι ἔσφαλε, νὰ μετανοήσει, καὶ ὁ Θεὸς θὰ τὸν συγχωρήσει. Γιατί ὅμως, ἀδελφέ, ἔγραψες μόνο γιὰ τὴ νήψη; Ἐγὼ παρακαλῶ γιὰ κάθε καλὸ δώρημα νὰ σοῦ τὸ χαρίσει ὁ Θεὸς καὶ νὰ σοῦ μείνει στὸν αἰώνα. Ἐὰν σοῦ συμβεῖ νὰ κάνεις κάτι, ἀφοῦ ἐπικαλεσθεῖς τὸ Θεὸ καὶ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων καὶ ἀμφιβάλλεις ἀκόμα, νὰ τὸ κάνεις, διότι εἶναι θέλημα Θεοῦ, καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἐπικαλέσθηκες πρίν.

Σχετικὰ μὲ τὸν αἰφνιδιασμό, ἐὰν ἐρωτηθεῖς νὰ ἀπαντήσεις ἀμέσως, τίποτε δὲν εἶναι ὀξύτερο τοῦ νοῦ, στεῖλε τον στὸ Θεὸ καὶ θὰ σοῦ δώσει τί νὰ ἀπαντήσεις ἀτάραχα. Ἡ ταπείνωση φυλάγει τὰ μάτια ἀπὸ τὸν ρεμβασμὸ καὶ ὅλο τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ κάθε κακὸ καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ μεγάλα δωρήματα, τὰ ὁποῖα σοῦ εἶπα ὅτι ζητῶ γιὰ σένα, ἐὰν ἐνεργεῖς καὶ ἐσὺ κατὰ δύναμη.

Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου καὶ ὄχι μόνο οἱ ἅγιοι, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς θὰ σοῦ δώσει χέρι βοήθειας καὶ θὰ χαρίσει τὸ ἔλεός του σὲ σένα.

265

Παράκληση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Σὲ παρακαλῶ, εὐσπλαγχνικώτατε πάτερ, βλέπεις τὴν τυφλότητα τῆς ψυχῆς μου· σὲ παρακαλῶ πάλι νὰ ζητήσεις γιὰ μένα φωτισμὸ στὴν καρδιά μου, γιὰ νὰ μπορῶ νὰ διακρίνω τὸν σωστὸ λογισμὸ ἀπὸ τὸν διεστραμμένο ποὺ εἶναι κρυφός, διότι φοβᾶμαι νὰ πιστέψω σ' αὐτόν. Διότι

πρᾶγμα κατὰ πάθος δοῦναί τινι καὶ ἐδοκίμαζον τὸν λογισμόν, εἰ ἡδέως ἔχει τὸ πρᾶγμα δοθῆναι δι' ἄλλου καὶ μὴ γνωσθῆναι, ὅτι ἐγὼ ἔδωκα αὐτῷ καὶ οὐχ ἡδέως εἶχε. Συμβαίνει δὲ πάλιν, ὅτι κατὰ μὲν πάθος οὐ δοκῶ ἄρξασθαι τόδε ποιεῖν ἢ λέγειν· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ὡς δίδωμι ἢ λέγω, συνήδεται ὁ λογισμός μου. Τί οὖν ποιήσω ὁ ταλαίπωρος; Καὶ ἄλλῳ δὲ τρόπῳ θλίβει με ἡ ἐνέργεια αὕτη, μᾶλλον δὲ ἡ καρδία μου ἡ φιλόδοξος· συμβαίνει γὰρ ὅτε λαλοῦσί μοί τινες περὶ πράγματος, καὶ πρὶν αὐτὸ πληρώσωσιν, συντίθεται αὐτοῖς καὶ συνήδεται ὡς νοήμων ὁ λογισμός μου. Δέομαί σου, πάτερ, εὖξαι δοθῆναί μοι δύναμιν τοῦ σιωπᾶν. Θαυμάζω γάρ, πῶς οἶδεν ἡ καρδία μου ὅτι οὐδέν εἰσι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ κενοποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ συνήδεται αὐτοῖς.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Ἄνευ κόπου καρδίας οὐκ ἔρχεταί τινι διακρῖναι τοὺς λογισμούς. Ἐγὼ οὖν δέομαι τοῦ Θεοῦ δοῦναί σοι τοῦτο· πονέσει καὶ ἡ καρδία σου μικρὸν καὶ δώσει ὁ Θεός. Καὶ περὶ ὅλων τούτων τὸ ὅμοιόν ἐστι. Ὅταν χαρίσηταί σοι ὁ Θεὸς τὸ χάρισμα τοῦτο, ἀεὶ διακρίνεις διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ εὐχαῖς ἁγίων καὶ πόνῳ τῆς καρδίας σου τοὺς λογισμοὺς ἀπ' ἀλλήλων. Ὅταν δὲ βλέπῃς πρᾶγμα φέρον σοι νόημα, σιώπα, καθὼς καὶ παρὰ τοῦ κατὰ Θεὸν υἱοῦ μου γνησίου ἤκουσας, οὐ ὀφείλεις ἀκοῦσαι περὶ παντὸς λογισμοῦ σου· οὐ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλεῖ σοι, ἀλλ' εἴ τι χαρίζεται αὐτῷ ὁ Θεὸς πρὸς ὠφέλειαν ἑκάστου.

Ὁ Θεὸς σκεπάσοι σε καὶ δώῃ σοι δύναμιν τοῦ σιωπᾶν ἐν πᾶσι, καὶ χάριν τοῦ εἰδέναι πότε χρεία ἐστι σοι λαλῆσαι ἄνευ

πολλὲς φορὲς γνωρίζω ὅτι δὲν εἶναι σωστὸ νὰ δώσω τό πρᾶγμα μὲ τὸ πάθος σὲ κάποιον καὶ ἐξέταζα τὸν λογισμό, ἐὰν εἶναι εὐχάριστο νὰ δοθεῖ τὸ πρᾶγμα μὲ ἄλλον καὶ νὰ μὴ γίνει γνωστό, ἀφοῦ ἐγὼ τὸ ἔδωσα σ' αὐτὸν καὶ δὲν ἦταν εὐχαριστημένος. Συμβαίνει πάλι, ὅτι κατὰ τὸ πάθος βέβαια δὲν θεωρῶ καλὸ ν' ἀρχίσω νὰ κάνω ἢ νὰ λέγω αὐτό· ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὅταν δίνω ἢ λέγω εὐχαριστιέται ὁ λογισμός μου. Τί νὰ κάνω ὁ ταλαίπωρος; Αὐτὴ ἡ ἐνέργεια ἢ καλύτερα ἡ φιλόδοξη καρδιά μου, μὲ θλίβει καὶ μὲ ἄλλο τρόπο. Διότι συμβαίνει, ὅταν μοῦ μιλοῦν κάποιοι γιὰ ἕνα πρᾶγμα, καὶ πρὶν τὸ ὁλοκληρώσουν, ὁ νοητὸς λογισμός μου συμφωνεῖ μ' αὐτοὺς καὶ εὐχαριστιέται. Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, νὰ προσευχηθεῖς, γιὰ νὰ μοῦ δοθεῖ δύναμη, ὥστε νὰ σιωπῶ. Διότι ἀπορῶ, πῶς, ἐνῶ γνωρίζει ἡ καρδιά μου ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι τίποτε, ἀλλὰ καὶ ὅτι κάνουν τὸν ἄνθρωπο κενὸ ἀπὸ κάθε καλό, εὐχαριστιέται μ' αὐτά.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Χωρὶς κόπο καρδιᾶς δὲν μπορεῖ νὰ διακρίνει κανεὶς τοὺς λογισμούς. Ἐγὼ λοιπὸν παρακαλῶ τὸ Θεὸ νὰ σοῦ τὸ δώσει αὐτό· θὰ πονέσει λίγο καὶ ἡ καρδιά σου καὶ θὰ σοῦ τὸ δώσει ὁ Θεός. Καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα ἰσχύει τὸ ἴδιο. Ὅταν ὁ Θεὸς σοῦ χαρίσει αὐτὸ τὸ χάρισμα, θὰ διακρίνεις πάντοτε διὰ τοῦ Πνεύματός του, μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων καὶ μὲ τὸν κόπο τῆς καρδιᾶς σου τοὺς λογισμοὺς τὸν ἕνα ἀπὸ τὸν ἄλλο. Ὅταν βλέπεις κάτι νὰ σοῦ φέρνει νόημα, νὰ σιωπᾶς, ὅπως ἄκουσες καὶ ἀπὸ τὸν γνήσιο κατὰ Θεὸ υἱό μου, τὸν ὁποῖο ὀφείλεις νὰ ἀκοῦς γιὰ κάθε λογισμό· διότι δὲν σοῦ μιλᾶ ἀπὸ μόνος του ἀλλὰ ἀπὸ ὅσα τοῦ χαρίζει ὁ Θεὸς πρὸς ὠφέλεια τοῦ καθενός.

Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σὲ προστατεύσει καὶ νὰ σοῦ δώσει δύναμη νὰ σιωπᾶς σὲ ὅλα, καὶ χάρη γιὰ νὰ γνωρίζεις, πότε πρέπει νὰ μιλᾶς χωρὶς πάθος· διότι ἡ καρδιά σου δὲν γνωρίζει τέλεια ὅτι

πάθους· οὐ γὰρ τελείως οἶδεν ἡ καρδία σου ὅτι κοινοῦσι τὸν ἄνθρωπον· ἐπεὶ οὐκ εἶχεν ἐᾶσαι ἡδυνθῆναί σε τούτοις.

ΣΞΣΤ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Τὰ σπλάγχνα τῶν οἰκτιρμῶν ὧν ἔχεις ἐπ' ἐμοὶ τῷ ἁμαρτωλῷ, ποιοῦσί με πάλιν ἀναιδεύεσθαι καὶ ὀχλεῖν σοι. Φώτισόν με οὖν πῶς κοπιάσει ἡ καρδία μου, περὶ τοῦ ἐλθεῖν ἐν αὐτῇ τὴν διάκρισιν. Καὶ περὶ τῆς ἀδιαλείπτου μνήμης, ἐὰν ἀξιώσῃς με ταύτης τῆς ἀδολεσχίας, σήμανόν μοι τοῦτο, κύριέ μου, καὶ ἐνδυνάμωσόν με ἐν αὐτῇ· ὅτι δειλαίνει μου ὁ λογισμός, ὡς ὅτι οὐ δύναμαι τοῦτο κρατῆσαι. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, εἰ ὅλως συμφέρει μοι τὸ πρᾶγμα τοῦτο δήλωσόν μοι, δέσποτα· πιστεύω γὰρ ὅτι ὡς ἐξέρχεται ὁ λόγος ἐκ τοῦ στόματός σου, ποιεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ μου δύναμιν.

Ἀπόκρισις

Τὸ κοπιάσαι τὴν καρδίαν σού ἐστι τὸ δέεσθαι τοῦ Θεοῦ διαπαντὸς μὴ ἐᾶσαι σε πλανηθῆναι ἢ πορευθῆναι τοῖς ἰδίοις σου θελήμασι· καὶ ἐκ τούτου ἔρχῃ εἰς τὸ διακρῖναι.

Περὶ δὲ τῆς ἀδιαλείπτου μνήμης, ἤτοι ἀδολεσχίας, βάλει ἀρχὴν καὶ μὴ φοβηθῇς· ἐνισχύει καὶ ἐνδυναμοῖ σε ὁ Θεός· ἀλλ' ἐπ' ἐλπίδι σπεῖρον, ἵνα θερίσῃς μὴ ἐκλυόμενος.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ εὐλογῶν σε βαλεῖν ἀρχήν, ὃς καὶ τὴν δύναμιν ἐπιχορηγήσοι σοι τοῦ κρατῆσαι κατὰ τὸ μέτρον σου.

ΣΞΖ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

---

54. Εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀδιάλειπτης μνείας τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με».

μιαίνουν τὸν ἄνθρωπο· ἐὰν τὸ γνώριζε δὲν θὰ σὲ ἄφηνε νὰ εὐχαριστηθεῖς μ' αὐτά.

266

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Τὰ σπλάγχνα τῶν οἰκτιρμῶν ποὺ δείχνεις γιὰ μένα τὸν ἁμαρτωλό, μὲ κάνουν πάλι νὰ εἶμαι ἀναιδὴς καὶ νὰ σὲ ἐνοχλῶ. Φώτισέ με λοιπὸν πῶς νὰ κοπιάσει ἡ καρδιά μου, γιὰ νὰ ἔρθει σ' αὐτὴν ἡ διάκριση. Καὶ γιὰ τὴν ἀδιάκοπη μνήμη, ἐὰν μὲ ἀξιώσεις αὐτὴν τὴν ἀδολεσχία, δήλωσέ μου αὐτό, κύριέ μου, καὶ ἐνδυνάμωσέ με σ' αὐτή, διότι ὁ λογισμὸς μὲ δειλιάζει, ὥστε νὰ μὴ μπορῶ νὰ τὸ κρατήσω. Γι' αὐτὸ παρακαλῶ νὰ μοῦ δηλώσεις, δέσποτα, ἐὰν μὲ συμφέρει γενικὰ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα· διότι πιστεύω ὅτι, μόλις θὰ βγεῖ ὁ λόγος ἀπὸ τὸ στόμα σου, θὰ δώσει δύναμη στὴν καρδιά μου.

Ἀπόκριση Βαρσανούφιου.

Τὸ νὰ κοπιάζει ἡ καρδιά σου σημαίνει νὰ παρακαλεῖς συνέχεια τὸ Θεὸ νὰ μὴ σὲ ἀφήσει νὰ πλανηθεῖς ἢ νὰ πορευθεῖς στὰ δικά σου θελήματα· καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἔρχεσαι στὴ διάκριση.

Ὅσο γιὰ τὴν ἀδιάκοπη μνήμη[54], δηλαδὴ τὴν ἀδολεσχία, βάλε ἀρχὴ καὶ μὴ φοβηθεῖς· ὁ Θεὸς θὰ σὲ ἐνισχύσει καὶ θὰ σὲ ἐνδυναμώσει. Ἀλλὰ σπεῖρε μὲ τὴν ἐλπίδα, γιὰ νὰ θερίσεις χωρὶς νὰ χαυνωθεῖς.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ποὺ σὲ εὐλογεῖ νὰ βάλεις ἀρχή. Εἴθε νὰ σοῦ χορηγήσει τὴ δύναμη, ὥστε νὰ σταθεῖς σύμφωνα μὲ τὸ μέτρο σου.

267

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐπειδὴ καὶ ἄλλοτέ μοι πολλάκις ἤρχετο θέρμη μικρὰ ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας, καὶ πάλιν ἀπήρχετο, καὶ ἄρτι δέ, ὡς μίαν ὥραν φυλάττω μετὰ προθυμίας τὴν μνήμην, καὶ μίαν μετὰ βίας, φοβεῖ με ὁ λογισμὸς μή, ὥσπερ καὶ τὸ πρὶν ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας, πάλιν ἐγκαταλείπει με ἡ μικρὰ θέρμη, καὶ τελείως ἀπολέσω μου τὴν ψυχήν. Διὸ δέομαι, πάτερ ἀγαθέ, μή με ἐγκαταλείπῃς, ἀλλὰ δήλωσόν μοι τί ἐστι τὸ φυγαδεῦον τὴν μνήμην ταύτην καὶ τὴν θέρμην. Αἴτησον δέ μοι καὶ φυλακὴν τῶν αἰσθήσεων· ὅτι πολλὰ δι' αὐτῶν αἰχμαλωτίζομαι καὶ μάλιστα ὅτι ἡ καρδία ἀφορμὴν θέλει· αὕτη γὰρ ἀφ' ἑαυτῆς ἀπὸ τοῦ σκοποῦ βρύει μνήμας ἐμπαθεῖς ἢ μωρὰς ἢ λογισμοὺς οὐκ ἐν καιρῷ αὐτῶν. Διὰ τοῦτο δέομαί σου, δυνατὲ ἐν Κυρίῳ πάτερ, χάρισαί μοι τῷ δούλῳ σου νῆψιν, ἵνα κατανοῶ τοὺς εἰσερχομένους ἐν αὐτῇ, καὶ πῶς ὀφείλω ποιεῖν μετ' αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀποστήσωσί με ἀπὸ τῆς σῆς εὐλογίας. Ἔτι δὲ καὶ τοῦτο δήλωσόν μοι, ἐὰν ποιήσω πρᾶγμα ἢ εἴπω καὶ σκεπασθῶ ἀπὸ ἁμαρτίας ἐν αὐτῷ, φαινομένῳ μοι λέγω ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἆρα ὀφείλω μετὰ τὴν ἔκβασιν εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ; Καὶ εἰ φέρει τοῦτο εἰς ἀγάπην Θεοῦ ἢ οὐ δεῖ ὅλως δέχεσθαι ὅτι ἐξέφυγον ἁμαρτίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐρευνῆσαι σφάλμα ἐν τῷ γενομένῳ ἢ ἐν τοῖς λόγοις, καὶ οὕτως αἰτεῖν συγχώρησιν περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Κοπίασον ἐν πόνῳ καρδίας κτήσασθαι καὶ ὁ Θεὸς δίδωσί σοι αὐτὰς διηνεκῶς, τὴν θέρμην λέγω καὶ τὴν εὐχήν· ἡ γὰρ λήθη φυγαδεύει αὐτάς· αὕτη δὲ ἀπὸ ἀμελείας γεννᾶται.

Περὶ δὲ φυλακῆς τῶν αἰσθήσεων, πᾶν χάρισμα μετὰ πόνου καρδίας δίδοται, τὸ δὲ χάρισμα τῆς νήψεως οὐκ ἀφίησιν ἵνα εἰσ-

Ἐπειδὴ καὶ ἄλλοτε πολλὲς φορὲς μοῦ ἐρχόταν μικρὴ θέρμη γιὰ λίγες ἡμέρες καὶ πάλι ἀπομακρυνόταν, καὶ τώρα ἐπίσης μοῦ ἦρθε, τηρῶ τὴ μνήμη μὲ προθυμία μία ὥρα καὶ μὲ βία ἄλλη μία, ὁ λογισμος μὲ φοβίζει, μήπως, ὅπως ἀκριβῶς καὶ πρὶν ἐπὶ λίγες ἡμέρες, μὲ ἐγκαταλείψει πάλι ἡ μικρὴ θέρμη καὶ χάσω ἐντελῶς τ11ν ψυχή. Γι' αὐτό, παρακαλῶ, ἀγαθὲ πάτερ, νὰ μὴ μὲ ἐγκαταλείψεις, ἀλλὰ δήλωσέ μου τί εἶναι αὐτὸ ποὺ φυγαδεύει τὴ μνήμη καὶ τὴ θέρμη. Ἐπίσης ζήτησε γιὰ μένα καὶ φυλακὴ τῶν αἰσθήσεων, διότι αἰχμαλωτίζομαι πολὺ ἀπ' αὐτὲς καὶ μάλιστα ἐπειδὴ ἡ καρδιὰ θέλει ἀφορμή· διότι αὐτὴ ἀπὸ μόνη της ἄστοχα πηγάζει μνῆμες ἀγαθὲς ἢ μωρὲς ἢ λογισμοὺς ὄχι στὸν καιρό τους. Γι' αὐτὸ σὲ παρακαλῶ, δυνατὲ ἐν Κυρίω πάτερ, νὰ χαρίσεις σὲ μένα τὸν δοῦλο σου νήψη, γιὰ νὰ καταλαβαίνω τοὺ λογισμοὺς ποὺ εἰσέρχονται στὴν καρδιὰ καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργῶ πρὸς αὐτούς, γιὰ νὰ μὴ μὲ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν εὐλογία σου. Ἀκόμα, νὰ μοῦ δηλώσεις καὶ αὐτό, ἐὰν κάνω κάτι ἢ πῶ καὶ σκεπασθῶ ἀπὸ ἁμαρτία μ' αὐτό, ἐνῶ εἶναι φανερὸ στὸ Θεό, ἄραγε ὀφείλω μετὰ τὸ ἀποτέλεσμα νὰ εὐχαριστῶ τὸ Θεό; Καὶ ἐὰν αὐτὸ ὁδηγεῖ στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἢ δὲν πρέπει καθόλου νὰ δεχθῶ ὅτι ξέφυγα τὴν ἁμαρτία, ἀλλὰ νὰ ἐρευνήσω μᾶλλον τὸ σφάλμα σ' αὐτὸ ποὺ ἔγινε ἢ στοὺς λόγους, καὶ τότε νὰ ζητήσω συγχώρηση γι' αὐτό.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Κοπίασε νὰ τὶς ἀποκτήσεις μὲ κόπο καρδιᾶς καὶ ὁ Θεὸς θὰ σοῦ τὶς δίνει παντοτινά, ἐννοῶ τὴ θέρμη καὶ τὴν προσευχή· διότι ἡ λησμοσύνη τὶς φυγαδεύει, καὶ αὐτὴ γεννιέται ἀπὸ ἀμέλεια.

Ὅσο γιὰ τὴ φρούρηση τῶν αἰσθήσεων, κάθε χάρισμα δίνεται μὲ κόπο καρδιᾶς, τὸ χάρισμα τῆς νήψεως ὅμως δὲν ἀφή-

έλθωσιν οἱ λογισμοί· ἐὰν δὲ καὶ εἰσέλθωσιν οὐκ ἀφίησιν αὐτοὺς ἵνα βλάψωσιν· ὁ Θεὸς δώῃ σοι τὸ νήφειν καὶ τὸ γρηγορεῖν. Ἐντολὴ γάρ ἐστι τὸ «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε», μάλιστα δὲ ἐν τούτῳ, ὃ ἐδήλωσάς μοι.

Τὸ δὲ ἐρευνᾶν σφάλματα καὶ αἰτεῖν συγχώρησιν, πάνυ ὠφελεῖ.

ΣΞΗ'

***Αἴτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.*

Δέομαί σου, πάτερ ἅγιε, αἴτησόν μοι δύναμιν παρὰ Θεοῦ, ὅτι, ὃ παραγγέλλω ἐμαυτῷ κατ' ἰδίαν, ἐρχόμενος μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ἀποβάλλω αὐτὸ καὶ φοβοῦμαι μήπως συνεθισθῶ ἁμαρτάνων καὶ μεταμελούμενος μόνον καὶ οὐ διορθούμενος, καὶ οὕτως ἐναπομείνω ταῖς ἁμαρτίαις μου καὶ ἀποθάνω. Οἶδα γὰρ ὅτι συμφέρουσί μοι αἱ θλίψεις τῶν παθῶν, ὅτι τάχα συντρίβουσι τὴν σκληρότητα τῆς ψυχῆς μου· καὶ μὴ γένοιτό μοι τῷ ἄφρονι θελῆσαι ἄρτι ἄνεσιν ἀπ' αὐτῶν. Ἀλλὰ τοῦτο, πάτερ, παρακαλῶ διὰ τῶν πρεσβειῶν ὑμῶν, εἰ συμφέρει μοι, ἵνα μὴ συνεχῶς ἡττῶμαι καὶ ἵνα μὴ θλῖψιν ἔχῃ ἡ καρδία μου περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

Μηδεὶς λέγει τινὶ 'βαστάζω σου τὴν μέριμναν' καὶ ἀμεριμνεῖ, ἐπεὶ παραβάτης εὑρίσκεται· ἀλλ' ὀφείλει καὶ ὁ βασταζόμενος συνεισενεγκεῖν μικρὰν σπουδὴν καὶ ποιεῖν τὴν δύναμιν αὐτοῦ νηφόντως φυλάξαι τὰς ἐντολὰς τῶν πατέρων αὐτοῦ. Καὶ ἂν πέσῃ ἅπαξ, ἐγερθῇ πάλιν. Καὶ πιστεύω τῷ Θεῷ, κἂν συναρπαγῇ ἅπαξ καὶ σπουδάσῃ πάλιν, οὔτε συνή-

νει νὰ εἰσέλθουν οἱ λογισμοί· ἐὰν ὅμως εἰσέλθουν, δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ βλάψουν. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσει νήψη καὶ ἐγρήγορση. Διότι εἶναι ἐντολή, «νὰ εὐχαριστεῖτε τὸ Θεὸ γιὰ τὸ κάθε τι»[55], καὶ μάλιστα γι' αὐτὸ ποὺ μοῦ ἐδήλωσες.

Τέλος τὸ νὰ ἐξετάζεις σφάλματα καὶ νὰ ζητᾶς συγχώρηση, ὠφελεῖ πολύ.

268

Παράκληση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Σὲ παρακαλῶ, ἅγιε πάτερ, νὰ ζητήσεις γιὰ μένα δύναμη ἀπὸ τὸ Θεό, διότι αὐτὸ ποὺ παραγγέλλω μόνος μου στὸν ἑαυτό μου, ὅταν συναντιέμαι μὲ τοὺς ἀδελφοὺς τὸ χάνω, καὶ φοβᾶμαι μήπως συνηθίσω νὰ ἁμαρτάνω καὶ νὰ μεταμελοῦμαι μόνο χωρὶς νὰ διορθώνομαι, καὶ μείνω ἔτσι μέσα στὶς ἁμαρτίες μου καὶ πεθάνω. Διότι γνωρίζω ὅτι μὲ συμφέρουν οἱ θλίψεις τῶν παθῶν, καθόσον συντρίβουν ἀμέσως τὴ σκληρότητα τῆς ψυχῆς μου, καὶ εἴθε νὰ μὴ συμβεῖ σὲ μένα τὸν ἄφρονα νὰ θελήσω πάλι ἄνεση ἀπὸ αὐτές. Ἀλλ' αὐτὸ παρακαλῶ, πάτερ, μὲ τὶς πρεσβεῖες σας, ἐὰν μὲ συμφέρει, νὰ μὴ νικιέμαι συνεχῶς καὶ νὰ μὴ ἔχει θλίψη ἡ καρδιά μου γι' αὐτό.

Ἀπόκριση

Κανένας δὲν λέγει σὲ κάποιον, 'βαστάζω τὴ μέριμνά σου' καὶ ἀμεριμνεῖ, διότι γίνεται παραβάτης· ἀλλ' ὀφείλει καὶ ὁ βασταζόμενος νὰ συνεισφέρει λίγη φροντίδα καὶ νὰ καταβάλλει ὅλη τὴ δύναμή του νὰ φυλάξει μὲ νηφαλιότητα τὶς ἐντολὲς τῶν πατέρων του. Καὶ ἂν πέσει μία φορά, νὰ σηκωθεῖ πάλι. Καὶ πιστεύω στὸ Θεό, ὅτι ἂν συναρπαγεῖ μία φορὰ καὶ φροντίσει πάλι, δὲ θὰ τοῦ γίνει οὔτε συνήθεια,

---

55. Α' Θεσ. 5,18.

θεια αὐτῷ γίνεται, οὔτε ἀμέλεια· ἀλλ' ὁ Θεὸς διὰ τάχους φέρει αὐτὸν εἰς τάξιν σπουδαίων καὶ οὐ λαμβάνει αὐτοῦ τὴν ψυχήν, ἕως οὗ ἐνέγκῃ αὐτὸν εἰς μέτρον ὑψηλόν, εἰς ἄνδρα τέλειον.

Μὴ οὖν χαυνωθῇς· ἀλλ' ὡς πρόκειταί σοι ὁ καιρὸς ἔργασαι, ταπεινώθητι, ὑπάκουσον, ὑποτάγηθι καὶ συνέρχεταί σοι ὁ Θεός, ὁ τοῖς ταπεινοῖς διδοὺς χάριν, ὑπερηφάνοις δὲ ἀντιτασσόμενος. Συνεχῶς λέγε, Ἰησοῦ βοήθει μοι καὶ βοηθεῖ.

Ὁ Θεὸς ἐλευθερώσοι σου τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας, τέκνον.

ΣΞΘ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.*

Προσκυνῶ σε, πάτερ εὔσπλαγχνε, ἰατρέ, τῆς ἀσθενούσης μου ψυχῆς· οὐαί μοι τί ὑπέδειξάς μοι καὶ εἰς τί εἵλκυσάς με καὶ ποῦ εἰμι· ὡς δέδεμαι διὰ τὴν κακὴν συνήθειαν, καὶ εἴ περ ἀπολυθῶ μικρόν, πάλιν ἀνακάμπτω διαδοῦναι καὶ λαβεῖν. Καὶ εἰ μὴ ὅτι αἰσχύνομαι τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ σὰ σπλάγχνα, ὅτι οἶδα ἀπὸ ποίων κόπων ἤγαγέ με ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν, εἰς ἀπόγνωσιν εἶχον ἐλθεῖν· ὅτε γὰρ σκεπάζομαι διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν, παρέρχομαι μετ' εἰρήνης· ὅτε δὲ ἀπογυμνωθῶ μικρόν, ἵνα δειχθῇ ἡ προαίρεσίς μου, εὐθέως ἡττῶμαι. Ὡς κάθημαι εἰς τὸ κελλίον ἀπὸ πρωΐ, φθάνει λοιπὸν ἀπόκρισις καὶ ἐξέρχομαι καὶ μετὰ τὸ ποιῆσαι αὐτήν, οὐκ ἔτι εὑρίσκω ἀνακάμψαι πάλιν, ἀλλὰ συρράπτει μοι προφάσεις ἀπὸ προφάσεων, δυναμένας καὶ χωρὶς ἐμοῦ γενέσθαι, ἕως οὗ τραυματίσῃ με, καὶ οὕτως ἔρχομαι ὀψὲ εἰς τὸ κελλίον μου μετὰ ἀηδίας πολλῆς καὶ σκοτώσεως καὶ ἀκηδίας, μὴ εἰδὼς τί ποιήσω. Διὰ τοῦτο, πάτερ ἅγιε, ἰδοὺ ἐνώπιον τῆς καρδίας σού εἰμι, τῆς πάντα βλεπούσης· ποίησον μετ' ἐμοῦ κατὰ τὰ σπλάγχνα σου καὶ

οὔτε ἀμέλεια, ἀλλὰ ὁ Θεὸς θὰ τὸν φέρει γρήγορα στὴν τάξη τῶν ζηλωτῶν καὶ δὲν θὰ πάρει τὴν ψυχή του, ὥς ποὺ νὰ τὸν ὁδηγήσει σὲ ὑψηλὸ μέτρο, σὲ τέλειο ἄνδρα.

Μὴ χαυνωθεῖς λοιπόν, ἀλλὰ ὅταν σοῦ παρουσιάζεται εὐκαιρία νὰ ἐργάζεσαι, νὰ ταπεινώνεσαι, νὰ ὑπακούεις, νὰ ὑποτάσσεσαι καὶ θὰ ἔρθει κοντά σου ὁ Θεός, ποὺ δίνει χάρη στοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀντιτάσσεται στοὺς ὑπερήφανους. Λέγε συνέχεια, "Ἰησοῦ, βοήθησέ με', καὶ θὰ σὲ βοηθήσει.

Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ ἐλευθερώσει τὴν ψυχή σου ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας, τέκνο.

269

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Σὲ προσκυνῶ, εὔσπλαγχνε πάτερ καὶ γιατρέ, τῆς ἄρρωστης ψυχῆς μου· ἀλλοίμονό μου τί μοῦ ὑπέδειξες καὶ σὲ τί μὲ τράβηξες. Καὶ ποῦ εἶμαι· διότι εἶμαι δεμένος ἐξαιτίας τῆς κακῆς συνήθειας, καὶ ἐὰν ἀπολυθῶ λίγο, πάλι ξαναγυρίζω σὲ δοσοληψίες. Καὶ ἂν δὲν ντρεπόμουν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εὐσπλαγχνία σου, διότι γνωρίζω μὲ ποιούς κόπους μὲ ὁδήγησε στὰ πόδια σας, θὰ εἶχα φθάσει σὲ ἀπόγνωση· διότι, ὅταν σκεπάζομαι μὲ τὶς εὐχές σας, ζῶ μὲ εἰρήνη· ὅταν ὅμως ἀπογυμνωθῶ λίγο, γιὰ νὰ φανεῖ ἡ προαίρεσή μου, ἀμέσως νικιέμαι. Ἐνῶ κάθομαι στὸ κελλὶ ἀπὸ τὸ πρωὶ ἔρχεται μία ὑπόθεση καὶ βγαίνω ἔξω καὶ μόλις τὴν ἐκτελέσω, δὲν μπορῶ πλέον νὰ ἐπιστρέψω πάλι, ἀλλὰ μοῦ δημιουργεῖ προφάσεις ἐπάνω σὲ προφάσεις, ποὺ μποροῦσαν νὰ γίνουν καὶ χωρὶς ἐμένα, ὥς ποὺ νὰ μὲ τραυματίσουν, καὶ ἔτσι ἐπιστρέφω τὸ βράδυ στὸ κελλί μου μὲ πολλὴ ἀηδία καὶ σκότωση καὶ ἀκηδία, χωρὶς νὰ γνωρίζω τί νὰ κάνω. Γι' αὐτό, ἅγιε πάτερ, νά, εἶμαι ἐνώπιον τῆς καρδιᾶς σου ποὺ τὰ βλέπει ὅλα· ἐνέργησε σὲ μένα σύμφωνα μὲ τὴν εὐσπλαγχνία σου καὶ ὅπως

ὡς θέλεις καὶ οἶδας. Ἐγὼ γὰρ περὶ σοῦ οὐκ οἶδα τί εἴπω, ἀλλὰ συγχώρησόν μοι διὰ τὸν Θεόν.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, οὐκ ἔνι ἀπὸ τούτων ἀπογνῶναι σεαυτόν, οὐδὲ γὰρ ὁ κυβερνήτης, κρουομένου τοῦ πλοίου ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἀπογινώσκει τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ἀλλὰ μᾶλλον κυβερνᾷ, ἕως ἂν ἐνέγκῃ τὸ πλοῖον ἐπὶ τὸν λιμένα. Οὕτω καὶ σύ, εὑρίσκων ὅτι ᾐχμαλωτίσθης καὶ ἐρεμβάσθης ἐν πράγματι, ἀνακάλεσαι σεαυτὸν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὁδοῦ, λέγων μετὰ τοῦ προφήτου· «καὶ εἶπα, νῦν ἠρξάμην» καὶ τὰ λοιπά.

Δοκίμασον τὰ πράγματα, εἰ διὰ τῶν ἀδελφῶν δύνανται γενέσθαι ἢ διὰ σοῦ· καὶ ἰδοὺ οὐκ ἀπέστης τῆς ὁδοῦ. Καὶ γὰρ ἡ κατὰ Θεὸν φροντὶς ἐργασία ἐστὶ πνευματική, τελουμένη καὶ ἀπαρτιζομένη εἰς σωτηρίαν ψυχῆς. Καὶ ποίησον κατὰ τὴν δύναμίν σου, ἵνα μὴ τὰ εὐτελῆ πράγματα ἐκβάλῃ σε ἀκαίρως ἀπὸ τοῦ κελλίου σου· ἔστι γὰρ δαιμόνων τέχνη.

Πρόσεχε σεαυτῷ συνετῶς καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεός, εὐχαῖς ἁγίων. Ἀμήν.

ΣΟ'

Αἴτησις *τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν τοῦ βαστάσαι τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ.*

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, εἰ καὶ ὑπὲρ ἐμὲ αἰτεῖς με πρᾶγμα, ἀλλὰ δεικνύω σοι τὰ μέτρα τῆς ἀγάπης, ὅτι ἀναγκάζει ἑαυτὴν καὶ εἰς τὰ ὑπέρμετρα.

Ἰδοὺ ἐθαύμασά σου τὸ πρόσωπον καὶ ἀναδέχομαι καὶ βαστάζω, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὅρῳ τούτῳ, ἵνα σὺ βαστάζῃς τὸ φυλάξεσθαί

θέλεις καὶ ὅπως γνωρίζεις. Διότι ἐγὼ δὲν γνωρίζω τί νὰ πῶ γιὰ σένα, ἀλλὰ συγχώρεσέ με γιὰ τὸ Θεό.

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ γνωρίσεις τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ αὐτά, διότι οὔτε ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου, ποὺ χτυπιέται ἀπὸ τὰ κύματα, γνωρίζει τὴ σωτηρία του, ἀλλὰ κυβερνᾶ μᾶλλον τὸ πλοῖο μέχρι ποὺ νὰ τὸ ὁδηγήσει στὸ λιμάνι. Ἔτσι καὶ σύ, ὅταν βλέπεις ὅτι αἰχμαλωτίσθηκες καὶ ἐπιδόθηκες σὲ κάτι, ἀνακάλεσε τὸν ἑαυτό σου στὴν ἀρχὴ τοῦ δρόμου, λέγοντας μαζὶ μὲ τὸν προφήτη· «καὶ εἶπα, τώρα ἄρχισα»[56], καὶ τὰ λοιπά.

Ἐξέτασε τὰ πράγματα, ἐὰν μποροῦν νὰ γίνουν μὲ τοὺς ἀδελφοὺς ἢ μὲ σένα· καὶ νά, δὲν ἀπομακρύνθηκες ἀπὸ τὸ δρόμο. Διότι καὶ ἡ σύμφωνα μὲ τὸ Θεὸ φροντίδα εἶναι πνευματικὴ ἐργασία, ποὺ τελεῖται καὶ πραγματοποιεῖται γιὰ σωτηρία ψυχῆς. Καὶ ἐνέργησε σύμφωνα μὲ τὴ δύναμή σου, γιὰ νὰ μὴ σὲ βγάλουν ἄκαιρα ἀπὸ τὸ κελλί σου τὰ εὐτελῆ πράγματα· διότι εἶναι τέχνη δαιμόνων.

Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου μὲ σύνεση καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσει μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

270

Παράκληση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο, γιὰ νὰ βαστάξει τὶς ἁμαρτίες του.

Ἀδελφέ, ἂν καὶ μοῦ ζητᾶς πρᾶγμα ποὺ ξεπερνᾶ τὴ δύναμή μου, ὅμως σοῦ δείχνω τὰ μέτρα τῆς ἀγάπης, ποὺ ἀναγκάζει τὸν ἑαυτό της καὶ στὰ ὑπέρμετρα.

Νά, θαύμασα τὸ πρόσωπό σου καὶ δέχομαι καὶ τὶς βαστάζω, ἀλλὰ μ' αὐτὸν τὸν ὅρο, νὰ βαστάξεις καὶ σὺ τὴ φύλαξη τῶν

---

56. Ψαλμ. 76,11.

μου τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολάς μου· εἰσὶ γὰρ σωτηριώδεις καὶ ζήσῃς ἀνεπαισχύντως.

ΣΟΑ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα,*

περὶ ὧν εἶπεν ἐντολῶν καὶ αἴτησις τοῦ δυναμωθῆναι φυλάξαι αὐτάς.

Ἀπόκρισις

Ε ἐνδυναμώσας τοὺς πατέρας ἡμῶν, ἐνδυναμώσοι τὴν σὴν ἀγάπην, ἀδελφέ, καὶ δώῃ σοι σύνεσιν πνευματικὴν συνιέναι ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου. Σὺ οὖν φύλαξαι ἀπὸ ἀργολογίας τὴν γλῶτταν, καὶ ἀπὸ ἡδονῆς τὴν κοιλίαν, καὶ ἀπὸ παροξυσμῶν τὸν πλησίον. Τὸ ἀπαρρησίαστον, τὸ ἀψήφιστον, τὴν μετὰ πάντων ἀγάπην, καὶ τὸ πάντοτε ἔχειν τὸν Θεὸν ἐν τῷ νῷ, μνημονεύων πότε ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα ἔχε ἐν σεαυτῷ καὶ ποιεῖ ἡ γῆ σου ἀνὰ ἑκατὸν καρποὺς τῷ Θεῷ.

Ὧι ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΟΒ'

Ἐρώτησις

Τί ἐστι, πάτερ, τὸ ἀψήφιστον;

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, τὸ ἀψήφιστόν ἐστι, τὸ μὴ ἰσῶσαι ἑαυτόν τινι, καὶ τὸ μὴ εἰπεῖν περὶ καλοῦ ἔργου, ὅτι 'κἀγὼ τοῦτο ἐποίησα'.

ΣΟΓ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα,

αἴτησις ἐπὶ ταῖς παραβάσεσι τῶν τεθεισῶν αὐτῷ ἐντο-

λόγων καὶ τῶν ἐντολῶν μου· διότι εἶναι σωτηριώδεις καὶ μ' αὐτοὺς θὰ ζήσεις χωρὶς ντροπή.

271

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα,

για τὶς ἐντολὲς ποὺ εἶπε, καὶ παράκληση νὰ ἐνδυναμωθεῖ νὰ τὶς φυλάξει.

Ἀπόκριση

Αὐτὸς ποὺ ἐνδυνάμωσε τοὺς πατέρες μας, εἴθε νὰ ἐνδυναμώσει καὶ τὴ δική σου ἀγάπη, ἀδελφέ, καὶ εἴθε νὰ σοῦ δώσει πνευματικὴ σύνεση, ὥστε νὰ δείχνεις σύνεση σὲ ὅλα τὰ ἔργα σου. Ἐσὺ λοιπὸν φύλαξε τὴ γλώσσα ἀπὸ ἀργολογία, τὴν κοιλιὰ ἀπὸ ἡδονὴ καὶ τὸν πλησίον ἀπὸ παροργισμούς. Ἐπίσης τὸ ἀπαρησίαστο, τὸ ἀψήφιστο, τὴν ἀγάπη σὲ ὅλους, καὶ τὸ νὰ ἔχεις πάντα τὸ Θεὸ στὸ νοῦ, σκεπτόμενος πότε θὰ δῶ τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ. Αὐτὰ νὰ ἔχεις στὸν ἑαυτό σου καὶ ἡ γῆ σου θὰ κάνει ἀνὰ ἑκατὸ καρποὺς γιὰ τὸ Θεό.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

272

Ἐρώτηση

Πάτερ, τί εἶναι τὸ ἀψήφιστο;

Ἀδελφέ, τὸ ἀψήφιστο εἶναι, τὸ νὰ μὴ ἐξισώσεις τὸν ἑαυτό σου μὲ κάποιον, καὶ τὸ νὰ μὴ πεῖς γιὰ καλὸ ἔργο, ὅτι 'καὶ ἐγὼ τὸ ἔκανα αὐτό'.

273

Παράκληση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα,

γιὰ τὶς παραβάσεις τῶν ἐντολῶν ποὺ τοῦ ἀνατέθηκαν, καὶ

λῶν, συνεργίας τε εἰς μετάνοιαν· καὶ πῶς δεῖ μετανοεῖν, καὶ εἰ συμβῇ παράβασις, εἰ ἀκυροῦται ἡ διαθήκη.

Ἀπόκρισις

Ἐν ὀνόματι Θεοῦ περὶ τῆς αἰτήσεώς σου, ἔσται σοι ὡς ᾔτησας. Λοιπὸν φύλαξαι μὴ ὑψηλοφρονῆσαι, ἵνα μὴ ἀπολέσῃς ὅλα· καὶ ὅταν παραβῇς ἐντολὴν δράμε εἰς τὴν μετάνοιαν· καὶ μὴ ὡς ἔχων μάλαγμα τῷ τραύματι καταφρονήσῃς, ἵνα μὴ πάλιν εἰς χείρονα ἔλθῃς. Ἔχοντός σου τὴν χεῖρα μετ' ἐμοῦ, στήκει βεβαίως ἡ πρὸς σὲ ἀπ' ἐμοῦ διαθήκη· εἰ δὲ μή γε, πῶς ὁ Θεὸς ἐλεήσει σε, τοῦ ἀκοῦσαι καὶ φυλάξαι ἐν Χριστῷ; Ἀμήν.

ΣΟΔ'

***Αἴτησις** εὐχῆς τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.*

τοῦ μὴ ἀποχωρισθῆναι τῆς σκέπης αὐτοῦ, μηδὲ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι.

Ἀπόκρισις

Εἰ ἐνόεις, τέκνον, τὰς πρὸς σὲ παρ' ἐμοῦ ῥήσεις, μαθεῖν εἶχες, ὅτι ἀρραβῶνά σοι δέδωκα εἰς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου. Καὶ μὴ οἴει με παραλογίσασθαι, μήτε χωρίσαι σε τῶν σωζομένων γνησίων μου τέκνων καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ σκέπης· ἀλλὰ καὶ σὺ σπούδασον μὴ ἀποχωρισθῆναι τῆς τοιαύτης ζωῆς. Ὁ γὰρ Ἀπόστολος οὐκ ἀπεχώρισέ τινα, ἀλλ' εἶπεν· «εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω». Μὴ γένοιτο δὲ ἵνα καὶ εἰς σὲ πληρωθῇ τοῦτο. Ἀλλ' ἐρρέθη σοι πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ προσέχειν σεαυτῷ σπουδάζοντι μὴ ἐκπεσεῖν τῆς προσδοκίας ταύτης καὶ ἐλπίδος.

Ἐνδυναμώθητι οὖν ἐν Κυρίῳ, τῷ εἰπόντι τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς λαβεῖν δύναμιν ἐξ ὕψους.

---

57. Α' Κορ. 7,15.

βοήθεια γιὰ μετάνοια. Ἐπίσης πῶς πρέπει νὰ μετανοεῖ, καὶ σὲ περίπτωση ποὺ συμβεῖ παράβαση, ἐὰν ἀκυρώνεται ἡ διαθήκη.

Ἀπόκριση

Στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν παράκλησή σου, ἂς γίνει ὅπως ζήτησες. Πρόσεχε λοιπον νὰ μὴ ὑψηλοφρονήσεις, γιὰ νὰ μὴ τὰ χάσεις ὅλα· καὶ ὅταν παραβεῖς ἐντολή, τρέξε γιὰ μετάνοια· καὶ νὰ μὴ δείξεις περιφρόνηση σὰν νὰ ἔχεις μάλαγμα στὸ τραῦμα, γιὰ νὰ μὴ φθάσεις πάλι σὲ χειρότερα. Ἂν ἔχεις τὸ χέρι πιασμένο ἀπὸ τὸ δικό μου, ἰσχύει σταθερὰ ἡ διαθήκη μου μαζί σου. Ἐὰν ὅμως ὄχι, πῶς θὰ σὲ ἐλεήσει ὁ Θεός, ὥστε νὰ τ' ἀκούσεις καὶ νὰ τὰ φυλάξεις ἐν Χριστῷ; Γένοιτο.

274

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Παράκληση προσευχῆς, ὥστε νὰ μὴ ἀποχωρισθεῖ ἀπὸ τὴν προστασία αὐτοῦ, οὔτε στὸν μέλλοντα αἰώνα.

Ἀπόκριση

Ἐὰν καταλάβαινες, τέκνο, τὰ λόγια μου πρὸς ἐσένα, θὰ μάθαινες ὅτι σοῦ εἶχα δώσει ὑπόσχεση γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου. Καὶ μὴ νομίζεις ὅτι ἔφθασα σὲ παραλογισμό, οὔτε ὅτι ἤθελα νὰ σὲ χωρίσω ἀπὸ τὰ γνήσια τέκνα μου ποὺ σώζονται καὶ ἀπὸ τὴν προστασία τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ φρόντισε καὶ ἐσὺ νὰ μὴ ἀποχωρισθεῖς ἀπὸ αὐτὴ τὴ ζωή. Διότι ὁ Ἀπόστολος δὲν ἀποχώρισε κανένα, ἀλλ' εἶπε· «ἐὰν ὁ ἄπιστος χωρίζεται, ἂς χωρίζεται»[57]· εἴθε νὰ μὴ συμβεῖ νὰ ἐκπληρωθεῖ καὶ σὲ σένα αὐτό. Ἀλλὰ σοῦ εἰπώθηκε γιὰ ἀσφάλεια, ὥστε νὰ προσέχεις τὸν ἑαυτό σου, φορντίζοντας νὰ μὴ ἐκπέσεις ἀπὸ αὐτὴν τὴν προσδοκία καὶ ἐλπίδα.

Ἐνδυναμώσου λοιπὸν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου, ποὺ εἶπε στοὺς μαθητές του, ὅτι θὰ πάρουν δύναμη ἀπὸ τὸν οὐρανό.

ΣΟΕ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον γέροντα.*

Ἐάν τις λογίζηται ἑαυτὸν ὑποκάτω πάσης κτίσεως, μὴ συμφωνῇ δὲ καὶ ἡ πρᾶξις, ἄρα τί ἐστι;

Ἀπόκρισις

Ὅσον οὐχ εὑρίσκεις τὴν πρᾶξιν ἰσολογοῦσαν τῷ συνειδότι, οὐδὲ ἐκείνη ἀληθινή ἐστιν, ἀλλὰ χλεύασμα δαιμόνων.

ΣΟS'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Οὐχ ὅτι, πάτερ, ἔχω ἐμαυτὸν ὅτι εἰμὶ ὑποκάτω πάσης κτίσεως· ἀλλ' ὅτι ὅταν ἐρευνῶ τὴν συνείδησιν, εὑρίσκω ἐμαυτὸν ὑπεύθυνον τοῦ ὀφείλειν εἶναι ὑποκάτω πάσης κτίσεως, ἄρα οὖν καὶ τοῦτο χλεύη δαιμόνων ἐστίν;

Ἀπόκρισις

Ἄρτι, ἀδελφέ, μικρὸν ἔβαλες ὀρθοποδεῖν· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀλήθεια. Ὁ Θεὸς δὲ ἐνέγκοι σε εἰς τὸ μέτρον ἐκεῖνο τοῦ ἔχειν σεαυτὸν ὑποκάτω πάσης κτίσεως.

Ἔρρωσο ἐν Κυρίῳ.

ΣΟΖ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Ποία ὁδὸς σώζει, ἡ διὰ τῶν κόπων ἢ ἡ διὰ ταπεινώσεως; Καὶ περὶ λήθης.

275

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἄλλο γέροντα.

Ἐὰν κάποιος θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του κάτω ἀπὸ κάθε κτίση, ἀλλὰ δὲν συμφωνεῖ μ' αὐτὸ καὶ ἡ πράξη, ἄραγε τί γίνεται;

Ἀπόκριση

Ὅσο δὲν βρίσκεις τὴν πράξη σύμφωνη μὲ τὴ συνείδηση οὔτε ἐκείνη εἶναι ἀληθινή, ἀλλὰ χλεύασμα τῶν δαιμόνων.

276

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Πάτερ, δὲν θεωρῶ τὸν ἑαυτό μου ὅτι εἶμαι κάτω ἀπὸ κάθε κτίση, ἀλλά, ὅταν ἐρευνῶ τὴ συνείδησή μου, βρίσκω τὸν ἑαυτό μου ὑπεύθυνο νὰ ὀφείλει νὰ εἶναι κάτω ἀπὸ κάθε κτίση· ἄραγε λοιπὸν καὶ αὐτὸ εἶναι χλεύασμα δαιμόνων;

Ἀπόκριση

Τώρα, ἀδελφέ, ἄρχισες νὰ ὀρθοποδεῖς λίγο· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σὲ ὁδηγήσει στὸ μέτρο ἐκεῖνο, ὥστε νὰ ἔχεις τὸν ἑαυτό σου κάτω ἀπὸ κάθε κτίση.

Ἐνδυναμώσου μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου.

277

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ποιά ὁδὸς σώζει, ἡ ὁδὸς μὲ τοὺς κόπους ἢ μὲ τὴν ταπείνωση; Καὶ περὶ λησμοσύνης.

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Ο κόπος ὁ ἀληθινός, ἀδελφέ, οὐκ ἔστιν ἄνευ ταπεινώσεως· ὁ γὰρ καθ' ἑαυτὸν κόπος, εἰς μάτην ἐστίν. Φησι γάρ, «ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου». Ὁ οὖν ἔχων ταῦτα φθάνει διὰ τάχους. Καὶ ὁ ἔχων ταπείνωσιν μετ' ἐξουδενώσεως, καὶ αὐτὸς τὸ ὅμοιον ἔχει· ἡ ἐξουδένωσις γὰρ τὸν τόπον ἐπέχει τοῦ κόπου. Ὁ δὲ τὴν ταπείνωσιν καθ' ἑαυτὴν μόνην ἔχων, εἰσέρχεται μέν, βραδυτέρως δέ. Εἴ τις δὲ θελήσοι κρατῆσαι τὴν ἀληθινὴν ταπείνωσιν, μὴ ψηφίσῃ ἑαυτὸν ἔν τινι· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀληθινὴ ταπείνωσις.

Ὁ δεχόμενος τὸ πῦρ, ὃ ἦλθε βαλεῖν ὁ Κύριος ἐπὶ τὴν γῆν, λήθην καὶ αἰχμαλωσίαν οὐκ οἶδεν, ἔχων πάντοτε τὴν αἴσθησιν τοῦ πυρός. Ἀπὸ δὲ τοῦ αἰσθητοῦ πυρὸς λάβε τὸ ὑπόδειγμα· ἐὰν γὰρ ῥέγχῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ἀποθανεῖν καὶ προσεγγίσῃ αὐτῷ πῦρ, εὐθέως αἰσθάνεται τοῦ πόνου. Καὶ εἰς οἱονδήποτε πρᾶγμα, ἐὰν αἰχμαλωτισθῇ ἄνθρωπος, πέσῃ δὲ ἐπ' αὐτὸν ἄνθραξ πυρός, οὐδὲ στιγμὴν μένει ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ.

Τὸ πῦρ, ἀδελφέ, οὐ σβέννηται, ἐπεὶ οὐδὲ πῦρ ἐστι. Λοιπόν, εἰ ἀπαλλαγῆναι θέλεις τῆς λήθης καὶ τῆς αἰχμαλωσίας, ἄλλως οὐ δύνασαι, ἐὰν μὴ κτήσῃ ἐν σεαυτῷ τὸ πνευματικὸν πῦρ· ἀπὸ γὰρ τῆς τούτου θερμότητος ἐκεῖνα ἀναλίσκονται. Κτᾶται δέ τις τοῦτο τὸ πῦρ, τῷ κατὰ Θεὸν πόθῳ. Ἀδελφέ, ἐὰν μὴ εἰς πάντα πονέσῃ ἡ καρδία σου ζητῆσαι τὸν Κύριον, προκόψαι οὐ δύνασαι. Ἐὰν σχολάσῃς γὰρ ἐν τούτοις ἔρχῃ εἰς ταῦτα· φησὶ γάρ, «σχολάσατε καὶ γνῶτε» καὶ τὰ λοιπά.

Δώῃ σοι Κύριος συνιέναι ταῦτα καὶ πονεῖν ἐν αὐτοῖς.

Απόκριση Ἰωάννη.

Ἀδελφέ, ὁ ἀληθινὸς κόπος δὲν εἶναι χωρὶς ταπείνωση· διότι ὁ ἄσκοπος κόπος εἶναι μάταιος. Καθόσον λέγει, «πρόσεξε τὴν ταπείνωσή μου καὶ τὸν κόπο μου καὶ συγχώρεσε ὅλες τὶς ἁμαρτίες μου»[58]. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ἔχει αὐτὰ φθάνει γρήγορα. Καὶ αὐτὸς ποὺ ἔχει ταπείνωση μὲ ἐξουθένωση, καὶ αὐτὸς ἔχει τὸ ἴδιο, διότι ἡ ἐξουθένωση ἔχει τὸν τόπο τοῦ κόπου. Αὐτὸς ὅμως ποὺ ἔχει μόνο ταπείνωση εἰσέρχεται βέβαια, ἀλλὰ ἀργότερα. Ἐὰν λοιπὸν θέλει κάποιος νὰ κρατήσει τὴν ἀληθινὴ ταπείνωση, νὰ μὴ λογαριάσει τὸν ἑαυτό του σὲ κάτι· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ταπείνωση.

Αὐτὸς ποὺ δέχεται τὴ φωτιὰ ποὺ ἦλθε νὰ βάλει ὁ Κύριος στὴ γῆ, δὲν γνωρίζει λησμοσύνη καὶ αἰχμαλωσία, ἐπειδὴ ἔχει πάντα τὴν αἴσθηση τῆς φωτιᾶς. Πάρε τὸ παράδειγμα ἀπὸ τὴν αἰσθητὴ φωτιά· πράγματι ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ρογχάζει καὶ εἶναι ἕτοιμος γιὰ θάνατο καὶ τὸν πλησιάσει φωτιά, ἀμέσως αἰσθάνεται τὸν πόνο. Καὶ σὲ ὁποιοδήποτε πρᾶγμα, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος αἰχμαλωτισθεῖ καὶ πέσει ἐπάνω του κάρβουνο φωτιᾶς, δὲν μένει οὔτε στιγμὴ στὴν αἰχμαλωσία.

Ἀδελφέ, ἡ φωτιὰ δὲν σβήνει, διότι τότε δὲν εἶναι φωτιά. Ἐὰν λοιπὸν θέλεις ν' ἀπαλλαχθεῖς ἀπὸ τὴ λησμοσύνη καὶ τὴν αἰχμαλωσία, δὲν μπορεῖς διαφορετικά, ἐὰν δὲν ἀποκτήσεις στὸν ἑαυτό σου τὴν πνευματικὴ φωτιά· διότι ἐκεῖνα καταστρέφονται ἀπὸ τὴ θερμότητά της. Καὶ ἀποκτᾶ κανεὶς αὐτὴ τὴ φωτιά, μὲ τὸν κατὰ Θεὸν πόθο. Ἀδελφέ, ἐὰν δὲν πονέσει ἡ καρδιά σου σὲ ὅλα, ὥστε νὰ ζητήσει τὸν Κύριο, δὲν μπορεῖς νὰ προκόψεις. Μόνο ἐὰν ἀσχοληθεῖς ἐπίμονα μ' αὐτά, θὰ φθάσεις σ' αὐτά· διότι λέγει «ἀσχοληθεῖτε ἐπίμονα καὶ θὰ γνωρίσετε»[59] καὶ τὰ λοιπά.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ δώσει σὲ σένα νὰ κατανοήσεις αὐτὰ καὶ νὰ κοπιάζεις σ' αὐτά.

---

58. Ψαλμ. 24,8.
59. Ψαλμ. 45,11.

ΣΟΗ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.*

Τί ἐστι, πάτερ, ταπείνωσις; καὶ τί ἐστιν ἐξουδένωσις; καὶ τί ἐστι συντριβὴ καρδίας; καὶ εἰ κτᾶται τις ταπείνωσιν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξουδενῶν ἐν τῇ καρδίᾳ, ἢ χρεία καὶ τῶν ἔξωθεν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ὀνειδισμῶν καὶ ὕβρεων, καὶ εἰ δεῖ τὸν ταπεινόφρονα ταπεινολογεῖν καὶ πράγματα ἐπιτηδεύειν ταπεινά.

Ἀπόκρισις

Ταπείνωσίς ἐστι τὸ ἀψήφιστον ἐν παντὶ πράγματι καὶ τὸ κόψαι ἐν πᾶσι τὸ ἴδιον θέλημα καὶ τὸ φέρειν ἀταράχως τὰ ἔξωθεν ἐπερχόμενα· αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ταπείνωσις, εἰς ἣν οὐχ εὑρίσκει χώραν ἡ κενοδοξία. Οὐ χρὴ δὲ τὸν ταπεινόφρονα ἐπιτηδεύειν τὸ ταπεινολογεῖν, ἀλλ' ἀρκεῖ λέγειν, 'συγχώρησόν μοι', ἢ 'εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ'· οὐδὲ προστρέχειν πράγμασι ταπεινοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ. Ἀμφότερα γὰρ κενοδοξίαν ποιεῖ καὶ οὐκ ἐᾷ προκόψαι τινά· ἀλλὰ τὸ κελευσθῆναι καὶ μὴ ἀντιλέξαι, τοῦτο φέρει εἰς προκοπήν.

Ἐξουδενώσεις δέ εἰσι κατὰ δύο τρόπους· μία μὲν ἀπὸ τῆς καρδίας, ἑτέρα δὲ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἐπιφερομένων ὀνειδισμῶν. Διὸ μείζων ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἐπιφερομένη· οὐ γὰρ πάνυ ἔχει κόπον ἡ ἀπὸ τῆς καρδίας, ὡς ἡ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ πόνον μείζονα ποιεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ· τὸ δὲ τηρῆσαι τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, συντριβὴ καρδίας ἐστί.

ΣΟΘ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.*

Ἐάν τις ἐπαινῆται παρά τινος, οὐκ ὀφείλει ἀποκρίνεσθαι ὡς μετριοφρονῶν;

60. Ἀψήφιστο εἶναι τὸ νὰ μὴ ψηφίζει κανεὶς τὸν ἑαυτό του, νὰ μὴ τὸν ὑπολογίζει.

278

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Πάτερ, τί εἶναι ταπείνωση, καὶ τί εἶναι ἐξουθένωση; Ἐπίσης τί εἶναι συντριβὴ καρδιᾶς, καὶ ἐὰν ἀποκτᾶ κανεὶς ταπείνωση, ἐξουθενώνοντας τὸν ἑαυτό του μέσα στὴν καρδιά του, ἢ χρειάζονται καὶ οἱ ἔξω ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὀνειδισμοὶ καὶ ὕβρεις. Ἀκόμη ἐὰν πρέπει ὁ ταπεινόφρονας νὰ ταπεινολογεῖ καὶ νὰ ἀσχολεῖται μὲ ταπεινὰ πράγματα.

Ἀπόκριση

Ταπείνωση εἶναι τὸ ἀψήφιστο[60] γιὰ κάθε πρᾶγμα, τὸ νὰ κόψεις σὲ ὅλα τὸ θέλημά σου καὶ νὰ δέχεσαι ἀτάραχα αὐτὰ ποὺ ἔρχονται ἀπὸ ἔξω· αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ταπείνωση, στὴν ὁποία δὲν βρίσκει τόπο ἡ κενοδοξία. Δὲν πρέπει ὁ ταπεινόφρονας νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὸ νὰ ταπεινολογεῖ, ἀλλὰ ἀρκεῖ νὰ λέγει, 'συγχώρεσέ με' ἢ 'προσευχήσου γιὰ μένα'· οὔτε νὰ καταφεύγει ἀπὸ μόνος του σὲ ταπεινὰ πράγματα. Διότι καὶ τὰ δύο φέρουν κενοδοξία καὶ δὲν ἀφήνουν κάποιον νὰ προκόψει· ἀλλὰ τὸ νὰ διαταχθεῖς καὶ νὰ μὴ φέρεις ἀντίρρηση, αὐτὸ ὁδηγεῖ στὴν προκοπή.

Οἱ ἐξουθενώσεις γίνονται μὲ δύο τρόπους· ἡ μία ἀπὸ τὴν καρδιά, καὶ ἡ ἄλλη ἀπὸ τοὺς ὀνειδισμοὺς ποὺ ἔρχονται ἀπὸ ἔξω. Γι' αὐτὸ ἡ ἐξουθένωση ἀπὸ τὴν καρδιὰ δὲν ἔχει πολὺν κόπο, ὅσο ἡ ἐξουθένωση ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ δημιουργεῖ στὴν καρδιὰ μεγαλύτερο πόνο· τὸ νὰ πληγώνει κανεὶς τὴν καρδιά του εἶναι συντριβὴ καρδιᾶς.

279

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν κανεὶς ἐπαινεῖται ἀπὸ κάποιον, δὲν ὀφείλει νὰ ἀπαντήσει μὲ μετριοφροσύνη;

Ἀπόκρισις

Τὸ σιωπᾶν μᾶλλον ὠφελεῖ· ἐὰν γὰρ ἀποκρίνηται ὡς καταδεχόμενος τὸν ἔπαινον εὑρίσκεται, καὶ τοῦτο κενοδοξία ἐστίν. Ὁμοίως κἀκεῖνο, ὅπερ δοκεῖ μετριάζειν ἐν τῇ ἀποκρίσει, κενοδοξία ἐστί· ταῦτα γὰρ ἅπερ δοκεῖ λέγειν αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ, ἂν παρ᾽ ἄλλου ἀκούσῃ οὐ δύναται βαστάξαι.

ΣΠ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.*

Ἀλλὰ συμβαίνει ἐκεῖνον νομίζοντα ἐκ τῆς σιωπῆς ὅτι κατεδέξατο τὸν ἔπαινον, σκανδαλισθῆναι· τί οὖν δεῖ ποιεῖν;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Περὶ τῶν ἀδήλων ὀφείλει ὁ ἀγωνιζόμενος ἐᾶσαι τὸν Θεὸν πληροφορῆσαι τὸν ἀκούοντα. Πόθεν γὰρ οἶδεν ὅτι οὐ μᾶλλον ᾠκοδομήθη ἐπὶ τῇ σιωπῇ αὐτοῦ ὡς μὴ καταδεξαμένου τὸν ἔπαινον, καὶ αὐτὸς νομίζει ὅτι ἐσκανδαλίσθη; Ἐὰν δὲ αὐτὸς φανερώσῃ τοῦτο, τότε μετὰ ταπεινοφροσύνης, ὀφείλει πληροφορῆσαι λέγων· 'συγχώρησόν μοι, ἀδελφέ, ὅτι οὐδὲν ἀγαθὸν ἐμαυτῷ σύνοιδα· καὶ διὰ τοῦτο οὐχ εὗρον τ σοι ἀποκρίνασθαι· ἀλλὰ διὰ τὸν Κύριον, εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ'.

ΣΠΑ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Συμβαίνει δέ τινα ἁμαρτωλὸν ὄντα ἐν ταπεινοφροσύνῃ εἰπεῖν τὴν ἀλήθειαν καὶ οὐ κατὰ κενοδοξίαν· ἆρα οὐδὲ οὕτως ὀφείλει ἀποκρίνασθαι;

Ἀπόκριση

Ἡ σιωπὴ ὠφελεῖ περισσότερο· διότι ἐὰν ἀπαντήσει, φαίνεται σὰν νὰ δέχεται τὸν ἔπαινο, καὶ αὐτὸ εἶναι κενοδοξία. Ἐπίσης καὶ ἐκεῖνο ἀπὸ τὸ ὁποῖο φαίνεται ὅτι μετριοφρονεῖ κατὰ τὴν ἀπάντηση, εἶναι κενοδοξία· διότι αὐτὰ ποὺ νομίζει ὅτι τὰ λέγει γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἐὰν τὰ ἀκούσει ἀπὸ ἄλλον, δὲν μπορεῖ νὰ τὰ βαστάξει.

280

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἀλλὰ συμβαίνει ἐκεῖνος, νομίζοντας ἀπὸ τὴ σιωπὴ ὅτι δέχθηκε τὸν ἔπαινο, νὰ σκανδαλισθεῖ· τί λοιπὸν πρέπει νὰ κάμνει;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Γιὰ τὰ μὴ φανερὰ ὀφείλει ὁ ἀγωνιζόμενος ν' ἀφήσει τὸ Θεὸ νὰ πληροφορήσει ἐκεῖνον ποὺ ἀκούει. Διότι ἀπὸ ποῦ γνωρίζει ὅτι δὲν οἰκοδομήθηκε μᾶλλον μὲ τὴ σιωπή του, ἐπειδὴ δὲν δέχθηκε τὸν ἔπαινο, καὶ νομίζει ὅτι σκανδαλίσθηκε; Ἐὰν ὅμως αὐτὸς τοῦ τὸ φανερώσει, τότε μὲ ταπεινοφροσύνη ὀφείλει νὰ τὸν πληροφορήσει λέγοντας· 'συγχώρησέ με, ἀδελφέ, διότι καὶ ἐγὼ δὲν ἀναγνωρίζω κανένα καλὸ στὸν ἑαυτό μου· καὶ γι' αὐτὸ δὲν βρῆκα τί νὰ σοῦ ἀπαντήσω. Ἀλλὰ στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, προσευχήσου γιὰ μένα'.

281

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Συμβαίνει ἐπίσης κάποιος ἁμαρτωλὸς νὰ πεῖ τὴν ἀλήθεια μὲ ταπεινοφροσύνη καὶ ὄχι μὲ κενοδοξία· ἄραγε οὔτε τότε ὀφείλει ν' ἀποκριθεῖ;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Οὐδὲ οὕτως ὀφείλει ἀποκρίνασθαι· κἂν γὰρ αὐτὸς πρὸς ὥραν ταπεινοφρονῇ, ἀλλ' ὁ ἀκούων ἔχει αὐτὸν ταπεινόφρονα, καὶ βάρος αὐτῷ ἐστιν· ὁ γὰρ Κύριος εἰπών, «οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι», περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν λέγει τῶν ἐπαινουμένων, καὶ τὸ ἔργον οὐκ ἐχόντων.

ΣΠΒ'

Ἐρώτησις

Καὶ πῶς εὑρίσκομέν τινας τῶν ἁγίων ἡνίκα ἐπαινοῦνται ἀποκρινομένους ἐν μετριότητι;

Ἀπόκρισις

Οἱ πατέρες φθάσαντες τὸ μέτρον, ὃ εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι «ὅταν ποιήσητε ταῦτα πάντα, εἴπατε, ὅτι 'ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν'», καὶ μετὰ ἀληθείας οὕτως ἔχοντες ἑαυτούς, ὡς ἔχουσιν ἀποκρίνονται, κἂν παρ' ἄλλου ταῦτα ἀκούσωσιν, οὐ δυσχεραίνουσιν· ἀλλὰ καὶ εὐλογοῦσιν αὐτόν, ὡς λέγοντα τὴν ἀλήθειαν.

ΣΠΓ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐάν τις εὐεργετηθῇ παρά τινος καὶ ὑπερεύχεται αὐτοῦ καταλέγων αὐτοῦ τὰς εὐεργεσίας, ἆρα κἂν οὐδὲ οὕτως ὀφείλει αὐτῷ ἀποκρίνασθαι;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Οὔτε τότε ὀφείλει ν' ἀποκριθεῖ· διότι κι ἂν ἀκόμα αὐτὸς πρὸς στιγμὴ ταπεινοφρονεῖ, ὅμως ἐκεῖνος ποὺ ἀκούει τὸν θεωρεῖ ταπεινόφρονα, καὶ εἶναι βάρος σ' αὐτόν. Διότι ὁ Κύριος λέγοντας, «ἀλλοίμονό σας, ὅταν σᾶς ἐπαινέσουν οἱ ἄνθρωποι»[61], τὸ λέγει γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ποὺ ἐπαινοῦνται καὶ δὲν ἔχουν ἔργο.

282

Ἐρώτηση

Καὶ πῶς βρίσκουμε μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἁγίους νὰ ἀπαντοῦν μὲ μετριοφροσύνη ὅταν ἐπαινοῦνται;

Ἀπόκριση

Οἱ πατέρες, ἐπειδὴ ἔφθασαν τὸ μέτρο ποὺ εἶπε ὁ Κύριος, «ὅταν τὰ κάνετε ὅλα αὐτά, πέστε ὅτι εἴμαστε ἀχρεῖοι δοῦλοι»[62], καὶ ἐπειδὴ ἀπαντοῦν θεωρώντας πραγματικὰ τοὺς ἑαυτούς τους ἔτσι ὅπως εἶναι, ἀκόμα κι ἂν ἀκούσουν αὐτὰ ἀπὸ ἄλλον, δὲν δυσανασχετοῦν· ἀλλὰ καὶ εὐλογοῦν αὐτόν, ἐπειδὴ λέγει τὴν ἀλήθεια.

283

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν κανεὶς εὐεργετηθεῖ ἀπὸ κάποιον καὶ προσεύχεται γι' αὐτόν, ἀπαριθμώντας τὶς εὐεργεσίες του, ἄραγε οὔτε καὶ τότε ὀφείλει ν' ἀπαντήσει σ' αὐτόν;

---

61. Λουκᾶ 6,26.
62. Λουκᾶ 17,10.

Ἀπόκρισις

Ἡ σιωπὴ καλὴ μέν ἐστιν ἐν πᾶσιν· ἀλλ', ἵνα μὴ δόξῃ ὡς ἀποβάλλει τὴν εὐχήν, ὀφείλει μετὰ ταπεινώσεως εἰπεῖν, 'συγχώρησόν μοι, ἀββᾶ, καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον', ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὅτι οὐδὲν αὐτὸς ἐποίησεν (ὁ εὐεργετῶν γὰρ πάντας ὁ Κύριός ἐστι), καὶ ἵνα δέηται τοῦ Θεοῦ μὴ κατακριθῆναι ἐν τοῖς λεγομένοις.

ΣΠΔ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ, ἵνα ρυσθῶ ἀπὸ τῆς γλώσσης καὶ ἀπὸ τῆς παρρησίας καὶ τῆς κοιλίας.

Ἀπόκρισις

Περὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς κοιλίας καὶ τῆς παρρησίας, ὡς παρεκάλεσας εὔξασθαι, οὕτω καὶ σὺ ποίησον τὴν δύναμίν σου ἐγκρατεύσασθαι· ἄνευ γὰρ καρδίας, κόπου καὶ νήψεως καὶ πένθους, οὐ δουλαγωγοῦνται· μνημονεύων ὅτι, «πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη». Πάντων δὲ τῶν παθῶν κατακυριεύει ἡ ταπείνωσις, καὶ διὰ κόπου τις κτᾶται αὐτήν.

Ὁ Θεὸς δῴη σοι δύναμιν, ἀδελφέ, μετὰ διακρίσεως καὶ φόβου Θεοῦ.

ΣΠΕ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.*

Εἰ διὰ τοῦ πένθους κτᾶταί τις ταῦτα, καθὼς εἶπας, πῶς εἰσερχόμενος καὶ ἐξερχόμενος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ

᾿Απόκριση

Ἡ σιωπὴ εἶναι καλὴ βέβαια σ' ὅλα· ἀλλά, γιὰ νὰ μὴ φανεῖ ὅτι διώχνει τὴν προσευχή, ὀφείλει μὲ ταπείνωση νὰ πεῖ, 'συγχώρεσέ με, ἀββᾶ, καὶ προσευχήσου γιὰ μένα στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου', ἔχοντας στὴν καρδιά του ὅτι δὲν ἔκανε τίποτε (διότι αὐτὸς ποὺ εὐεργετεῖ ὅλους εἶναι ὁ Κύριος), καὶ νὰ παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ μὴ κατακριθεῖ γι' αὐτὸ ποὺ λέγει.

284

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Πάτερ, προσευχήσου γιὰ μένα, γιὰ νὰ ἐμποδισθῶ ἀπὸ τὴ γλώσσα, ἀπὸ τὴν παρρησία καὶ τὴν κοιλιά.

᾿Απόκριση

Γιὰ τὴ γλώσσα καὶ τὴν κοιλιὰ καὶ τὴν παρρησία, ὅπως παρακάλεσες νὰ προσεύχομαι, ἔτσι καὶ σὺ βάλε τὰ δυνατά σου νὰ ἐγκρατευθεῖς· διότι χωρὶς καρδιά, κόπο καὶ νήψη καὶ πένθος δὲν δουλαγωγοῦνται, ἐνθυμούμενος ὅτι «ἡ δέηση ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν δίκαιο ἔχει πολλὴ δύναμη»[63]. Ἡ ταπείνωση κατακυριεύει ὅλα τὰ πάθη, καὶ τὴν ἀποκτᾶ κανεὶς μὲ κόπο.

᾿Αδελφέ, εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσει δύναμη μὲ διάκριση καὶ φόβο Θεοῦ.

285

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐάν, ὅπως εἶπες, αὐτὰ τὰ ἀποκτᾶ κανεὶς μὲ πένθος, πῶς, πηγαινοερχόμενος ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους καὶ φροντί-

63. Ἰακ. 5,16.

φροντίζων διακονίας καὶ ὑπηρετῶν δύναμαι φυλάξαι τὸ πένθος; καὶ εἰ ἔστι πένθος ἄνευ δακρύων.

Ἀπόκρισις *Ἰωάνου.*

Οὐ τὸ πένθος διὰ τῶν δακρύων ἀλλὰ τὰ δάκρυα διὰ τοῦ πένθους γίνεται. Ὁ μεταξὺ δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν κόπτῃ τὸ ἴδιον θέλημα καὶ μὴ προσέχῃ πταίσμασιν ἀλλοτρίοις, οὗτος κτᾶται τὸ πένθος. Ἐκ τούτου γὰρ συνάγονται οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ· καὶ οὗτοι συναγόμενοι γεννῶσι τὴν κατὰ Θεὸν λύπην καὶ ἡ λύπη τὰ δάκρυα.

ΣΠΣΤ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.*

Ἐπειδὴ βάλλω τὸν λογισμόν μου εἰς τὸν ἀββᾶν, αἰσθάνομαί τινας θλιβομένους ἐπὶ τούτῳ. Τί οὖν ποιήσω; Μὴ βλάπτωμαι καθήμενος καὶ χλευάζει με ὁ λογισμὸς δῆθεν τῷ σκοπῷ προσέχων; Εἶτα, κἂν ὁ σκοπός μου διὰ τῆς σκέπης ὑμῶν μὴ ᾖ κατὰ πάθος, ἆρα δύναμαι ὅλον τὸ πρᾶγμα ἀβλαβῶς παρελθεῖν, ἐγὼ ὁ ἀσθενὴς μὴ μισῶν τὰ πάθη μου; Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, εἰ δοκιμάζεις, μὴ μεσάζειν ἔξωθεν τοῦ νοσοκομείου, μήπως ἕνεκεν τούτου καὶ εἰς ζῆλον προκόψῃ τὸ πρᾶγμα καὶ σαλεύσῃ με. Εἰ δὲ οὕτως ὠφελοῦμαι, εἰς τὰς χεῖράς σού ἐστιν ἡ ψυχή μου. Ὡς κελεύεις, δήλωσόν μοι, πάτερ.

Ἀπόκρισις

Ἐὰν καθαρᾷ καρδίᾳ καὶ διὰ ὠφέλειαν ἄνευ πάθους καὶ κενοδοξίας λέγῃς, μὴ ψήφιζε ῥήματα ἀνθρώπων· ἀγώνισαι συμβοηθουσῶν τῶν εὐχῶν τῶν ἁγίων, ἕως οὗ φθάσῃς ἀβλαβῶς ὅλον ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα. Τὸ μεσάσαι ἄνευ πάθους, ὡς εἶπον, καλόν ἐστιν· οὐ πᾶσι γὰρ δίδοται τὸ λαλῆσαι

ζοντας διακονήματα καὶ ὑπηρετώντας, μπορῶ νὰ φυλάξω τὸ πένθος; καὶ ἐὰν ὑπάρχει πένθος χωρὶς δάκρυα.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Δὲν γίνεται τὸ πένθος ἀπὸ τὰ δάκρυα, ἀλλὰ τὰ δάκρυα ἀπὸ τὸ πένθος. Ἐκεῖνος ποὺ κινεῖται ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, ἐὰν κόβει τὸ θέλημά του καὶ δὲν προσέχει τὰ ξένα πταίσματα, αὐτὸς ἀποκτᾶ τὸ πένθος. Διότι ἀπὸ αὐτὸ συμμαζεύονται οἱ λογισμοί του καὶ ὅταν συμμαζεύονται αὐτοί, γεννοῦν τὴν κατὰ Θεὸ λύπη καὶ ἡ λύπη τὰ δάκρυα.

286

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ὅταν ἀναφέρω τὸ λογισμό μου στὸν ἀββᾶ, αἰσθάνομαι ὅτι μερικοὶ στενοχωριοῦνται γι' αὐτό. Τί νὰ κάνω λοιπόν; Μήπως βλάπτομαι ὅταν κάθομαι καὶ μὲ χλευάζει ὁ λογισμὸς ὅτι τάχα προσέχω στὸ σκοπό; Ἔπειτα, ἂν ὁ σκοπός μου μὲ τὴν προστασία σας δὲν εἶναι κατὰ πάθος, ἄραγε μπορῶ, ἐγὼ ὁ ἀσθενής, νὰ περάσω ὅλο τὸ πρᾶγμα χωρὶς βλάβη, χωρὶς νὰ μισῶ τὰ πάθη μου; Γι' αὐτὸ παρακαλῶ, ἐὰν τὸ θεωρεῖς σωστό, νὰ μὴ μεσολαβῶ ἔξω ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο· μήπως ἀπὸ αὐτὸ προχωρήσει τὸ πρᾶγμα σὲ ζῆλο καὶ μὲ σαλεύσει. Ἐὰν ὅμως μ' αὐτὸ ὠφελοῦμαι, ἡ ψυχή μου εἶναι στὰ χέρια σου. Δήλωσέ μου, πάτερ, ὅπως προστάζεις.

Ἀπόκριση

Ἐὰν τὸ λέγεις μὲ καθαρὴ καρδιὰ καὶ γιὰ ὠφέλεια, χωρὶς πάθος καὶ κενοδοξία, νὰ μὴ δίνεις σημασία στὰ λόγια τῶν ἀνθρώπων. Ἀγωνίσου μὲ τὴ βοήθεια τῶν προσευχῶν τῶν ἁγίων, ὣς ποὺ νὰ φθάσεις ἀβλαβῶς νὰ κάνεις ὅλο τὸ πρᾶγμα. Τὸ νὰ μεσιτεύσεις χωρὶς πάθος, ὅπως εἶπα, εἶναι καλό·

τῷ ἀββᾷ, οὐδὲ συμφέρει. Ἐὰν κατὰ Θεὸν λαλῇς, ἀπὸ σαυτοῦ οὐ λαλεῖς, οὔτε ποιεῖς τὸ ἀγαθόν, ἀλλ᾽ ὁ Θεός ἐστιν ἐν πᾶσι, καὶ τὸ ἀγαθὸν τοῦ Θεοῦ ζῆλον οὐ γεννᾷ, ἀλλ᾽, εἰ καὶ φαίνεται πρὸς μικρόν, ταχὺ σβέννυται. Εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ ἐστιν ἡ ψυχὴ πάντων ἡμῶν· καὶ αὐτός ἐστιν ὁ σκέπων ἡμᾶς καὶ ἐνδυναμῶν τοῦ ποιῆσαι τὸ συμφέρον ἡμῖν.

ΣΠΖ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐὰν οὖν νομίσω τι συμφέρειν τισί, ἆρα κἂν μὴ ἐρωτηθῶ ὀφείλει μοι λέγειν; Ἐὰν δὲ καὶ μείζων μου ᾖ ἢ κληρικός, εἴπω τῷ ἀββᾷ ἢ σιωπήσω; Ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτηθῶ, τί ἆρα λέγω; Ἐὰν δὲ καὶ συμφέρῃ τὸ καὶ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ λέγειν, πῶς λαλήσω, ἵνα μήτε ὡς μετὰ σχήματος εὑρεθῶ δῆθεν ταπεινολογῶν, μήτε ὡς μετὰ αὐθεντίας διδάσκων.

Ἀπόκρισις

Εἶπον οἱ πατέρες, ὅτι τὸ λαλεῖν διὰ τὸν Θεὸν καλόν ἐστι καὶ τὸ σιωπᾶν διὰ τὸν Θεὸν καλόν ἐστιν. Ὁ λόγος δὲ τῶν πατέρων τοῦτό ἐστιν. Ὁ λαλῶν, ὡς εἶπόν σοι, ἄνευ πάθους, καλόν ἐστιν, ὅτι διὰ τὸν Θεὸν λαλεῖ, καὶ ὁ βλέπων ὅτι κατὰ πάθος μέλλει λέγειν καὶ σιωπῶν, καλόν ἐστιν, ὅτι διὰ τὸν Θεὸν ἐσιώπησεν· ἐὰν κατὰ Θεὸν μέλλῃς λέγειν, μὴ μερίμνα τί λαλήσεις, ἐπεὶ καταργεῖς τὴν ἐντολήν, ἀλλὰ ῥίψον εἰς τὸν Θεὸν τὸ πρᾶγμα καὶ δίδωσιν εἰς τὸ στόμα σου τί λαλῆσαι πρὸς τὸ συμφέρον. Οἶδεν ὁ Θεὸς περιζῶσαι ἡμᾶς τοὺς ἀσθενεῖς δύναμιν καὶ αὐτὸς ἐνδυναμώσοι σε, ἀδελφέ.

διότι δὲν ἔχει δοθεῖ σὲ ὅλους νὰ μιλοῦν στὸν ἀββᾶ, οὔτε καὶ συμφέρει. Ἐὰν ὁμιλεῖς κατὰ Θεό, δὲ ὁμιλεῖς ἀπὸ μόνος σου, οὔτε κάνεις τὸ ἀγαθό, ἀλλὰ σὲ ὅλα εἶναι ὁ Θεός, καὶ τὸ ἀγαθὸ τοῦ Θεοῦ δὲν γεννᾶ ζῆλο, ἀλλά, ἂν καὶ φαίνεται αὐτὸς πρὸς στιγμή, γρήγορα σβήνει. Ἡ ψυχὴ ὅλων μας εἶναι στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ μᾶς προστατεύει καὶ μᾶς ἐνδυναμώνει νὰ κάνουμε ἐκεῖνο ποὺ μᾶς συμφέρει.

287

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν λοιπὸν νομίσω ὅτι κάτι συμφέρει σὲ κάποιους, ἄραγε πρέπει νὰ τὸ λέγω κι ἂν ἀκόμη δὲν ἐρωτηθῶ; Ἐὰν εἶναι μεγαλύτερός μου ἢ κληρικός, νὰ τὸ πῶ στὸν ἀββᾶ ἢ νὰ σιωπήσω; Καὶ ἂν ἐρωτηθῶ, τί νὰ πῶ ἄραγε; Ἐὰν πάλι καὶ συμφέρει νὰ τὸ πῶ μόνος μου, πῶς νὰ μιλήσω, γιὰ νὰ μὴ βρεθῶ οὔτε ὅτι ταπεινολογῶ, οὔτε ὅτι διδάσκω μὲ αὐθεντία.

Ἀπόκριση

Οἱ πατέρες εἶπαν, ὅτι τὸ νὰ ὁμιλεῖ κανεὶς γιὰ τὸ Θεὸ εἶναι καλὸ καὶ τὸ νὰ σιωπᾶ γιὰ τὸ Θεὸ εἶναι καλό[64]. Ὁ λόγος τῶν πατέρων λοιπὸν σημαίνει αὐτό. Ἐκεῖνος ποὺ ὁμιλεῖ, ὅπως σοῦ εἶπα, χωρὶς πάθος, κάνει καλό, διότι ὁμιλεῖ γιὰ τὸ Θεό, καὶ ἐκεῖνος ποὺ βλέπει ὅτι πρόκειται νὰ μιλήσει κατὰ πάθος καὶ σιωπᾶ, κάνει καλό, διότι ἐσιώπησε γιὰ τὸν Θεό· ἐὰν πρόκειται νὰ ὁμιλεῖς ὅπως εἶναι ἀρεστὸ στὸ Θεό, νὰ μὴ μεριμνᾶς τί θὰ πεῖς, διότι καταργεῖς τὴν ἐντολή, ἀλλὰ ἄφησε τὸ πρᾶγμα στὸ Θεό, καὶ θὰ δώσει στὸ στόμα σου τί νὰ πεῖς γιὰ τὸ συμφέρον. Ὁ Θεὸς γνωρίζει νὰ περιζώσει ἐμᾶς τοὺς ἀσθενεῖς μὲ δύναμη καὶ αὐτὸς εἴθε νὰ σὲ ἐνδυναμώσει, ἀδελφέ.

64. Ποιμήν, βλέπε Ἀποφθέγματα Γερόντων, Ἕλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, σελ. 514–608.

ΣΠΗ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Εἰ ἐν τοῖς καλοῖς, εἰ καὶ μέσοις δεῖ κόπτειν τὸ θέλημα τῷ ἀββᾷ καὶ ἐν οἷς παράβασις δοκεῖ φθάνειν ἐντολῆς Θεοῦ· καὶ ὑπὲρ τὴν κατάστασίν μου δὲ εἰ εὑρεθῇ ἐπιταγή, εἰ ὀφείλω παραιτήσασθαι, ἵνα μὴ λείπῃ καὶ ταραχὴ ἔλθῃ μοι. Ἔτι δέ, ἐάν τις χρείαν ἔχων πρὸς τὸν ἀββᾶν αἰτήσηταί με συμβαλέσθαι αὐτῷ εἰς τὸ πρᾶγμα καὶ ἀνάσχωμαι, μὴ φέρει μοι τιμήν, ὡς ὅτι ὅλως ψηφίζομαι;

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ὁ θέλων μοναχὸς εἶναι, οὐκ ὀφείλει ὅλως θέλημα ἔχειν ἔν τινι πράγματι. Καὶ τοῦτο διδάσκων ἡμῶν ὁ Χριστὸς εἶπεν· «ἦλθον εἰς τὸν κόσμον οὐ τὸ ἐμὸν θέλημα ποιῆσαι». Ὁ θέλων γὰρ τόδε ποιεῖν καὶ τόδε παραιτεῖσθαι, ἢ διακριτικώτερον ἑαυτὸν δεικνύει τοῦ ἐπιτάσσοντος αὐτῷ, ἢ ὑπὸ δαιμόνων χλευάζεται. Ὥστε οὖν ἐν πᾶσιν ὀφείλεις ὑπακούειν, κἂν δόξῃ σοι τὸ πρᾶγμα ἁμαρτίαν ἔχειν· ὁ γὰρ ἐπιτάσσων σοι ἀββᾶς σου, αὐτὸς βαστάζει σου τὸ κρῖμα, ὡς ἀπαιτούμενος λόγον ὑπὲρ σοῦ. Ἐὰν δὲ φαίνηταί σοι βαρὺ τὸ ἐπιτασσόμενον, ἐρώτησον αὐτόν, καὶ τῇ διακρίσει αὐτοῦ ἄφες τὸ πρᾶγμα. Ἐὰν δὲ ἀδελφοὶ ὦσιν ὁ ἐπιτάξαντές σοι καὶ βλέπεις ὅτι βλάβην ἔχει τὸ πρᾶγμα ἢ ὑπὲρ τὴν δύναμίν σού ἐστι, πάλιν ἐρώτησον τὸν ἀββᾶν καὶ ὃ λέγει σοι ποίησον. Ἐὰν γὰρ θέλῃς τὰ πράγματα διακρίνειν, θλίψεις σεαυτῷ ἐπισπᾶσαι· ἀνάθου πάντα τῷ ἀββᾷ σου, καὶ ὃ διακρίνει ποίησον (αὐτὸς γὰρ οἶδε τί ποιεῖ

288

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν πρέπει γιὰ τὰ καλὰ καὶ γιὰ τὰ μεσαῖα νὰ κόβω τὸ θέλημά μου ἀπέναντι τοῦ ἀββᾶ, καθὼς καὶ σὲ ὅσα φαίνεται ὅτι γίνεται παράβαση τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ· ἐπίσης ἂν δοθεῖ διαταγὴ ἐπάνω ἀπὸ τὴν κατάστασή μου, ἐὰν ὀφείλω νὰ παραιτηθῶ, γιὰ νὰ μὴ λείψει ἡ ἐκτέλεση καὶ μοῦ ἔρθει ταραχή. Ἀκόμα ἂν κάποιος, ποὺ ἔχει ἀνάγκη, μοῦ ζητήσει νὰ μεσιτεύσω στὸν ἀββᾶ γιὰ τὴν ὑπόθεσή του, καὶ ἀρνηθῶ, μή πως μοῦ φέρνει τιμή, ὅτι τάχα θεωρῶ πολὺ σπουδαῖο τὸν ἑαυτό μου.

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ εἶναι μοναχὸς δὲν πρέπει καθόλου νὰ ἔχει θέλημα σὲ κάποιο πρᾶγμα. Διδάσκοντας αὐτὸ ὁ Χριστὸς μᾶς εἶπε· «ἦρθα στὸν κόσμο ὄχι γιὰ νὰ κάνω τὸ δικό μου θέλημα»[65]. Διότι αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ κάνει αὐτὸ καὶ νὰ ἀφήσει ἐκεῖνο, ἢ δείχνει τὸν ἑαυτό του διακριτικώτερο ἀπὸ αὐτὸν ποὺ τὸν διατάσσει ἢ χλευάζεται ἀπὸ τοὺς δαίμονες. Ὥστε λοιπὸν ὀφείλεις νὰ ὑπακούεις σὲ ὅλα, ἀκόμα κι ἂν σου φανεῖ ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔχει ἁμαρτία· διότι ὁ ἀββᾶς σου ποὺ σὲ διατάσσει, αὐτὸς βαστάζει τὸ κρίμα σου, ὡς ὑπόλογος γιὰ σένα. Ἐὰν ὅμως σοῦ φαίνεται βαρὺ τὸ διατασσόμενο, ρώτησέ τον, καὶ ἄφησε τὸ πρᾶγμα στὴ διάκρισή του. Ἐὰν αὐτοὶ ποὺ σὲ διέταξαν εἶναι ἀδελφοὶ καὶ βλέπεις ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔχει βλάβη ἢ ξεπερνᾶ τὴ δύναμή σου, ρώτησε πάλι τὸν ἀββᾶ καὶ κάνε ὅ,τι σοῦ πεῖ. Διότι, ἐὰν θέλεις νὰ διακρίνεις τὰ πράγματα μόνος σου, ἐπισύρεις θλίψεις στὸν ἑαυτό σου. Ἀνάθεσέ τα λοιπὸν ὅλα στὸν ἀββᾶ σου καὶ κάμνε ὅ,τι διακρίνει αὐτὸς (διότι αὐτὸς γνωρίζει τί κάνει καὶ πῶς φροντίζει τὴν ψυχή σου),

---

65. Ἰω. 6,38.

καὶ πῶς φροντίζει σου τῆς ψυχῆς) καὶ ἀναπαύῃ, πιστεύων, ὅτι εἴ τι λέγει σοι, κατὰ Θεόν ἐστι, καὶ λύπην κατὰ χάριν οὐ φέρει· «πᾶν γὰρ δένδρον καλόν, καλοὺς καρποὺς ποιεῖ».

Περὶ δὲ τοῦ δεηθῆναί σού τινας πρὸς τὸν ἀββᾶν, ἐὰν ᾖ χρεία, ποίησον ὡς ἐντολὴν πληρῶν, ἣν ἤκουσας ποιῆσαι. Ἐὰν γὰρ καθίσῃ σε ὁ ἀββᾶς εἰς τὸ θυρωρεῖον λέγων, 'μήνυσόν μοι πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον', μὴ ἀπὸ σαυτοῦ ψηφίζῃς, ἢ κέλευσιν πληροῖς τοῦ ἐπιτάσσοντός σοι; Ἐὰν εἴπῃ σοι ὁ ἀββᾶς λέγειν αὐτῷ ἢ μὴ λέγειν, σὺ πρᾶγμα οὐκ ἔχεις.

ΣΠΘ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.*

Ἐὰν ἀδελφὸς ἐρωτήσῃ με περὶ λόγου ἢ πράγματος οἱουδήποτε καὶ οὐκ οἶδα αὐτό, ἀποκριθῶ ἢ οὔ; Ἐὰν δὲ μὴ ἐρωτηθῶ, ἴδω δὲ πρᾶγμα μὴ καλῶς γινόμενον, ἆρα ἀναμνήσω τὸν ποιοῦντα ἢ οὔ;

Ἀπόκρισις

Ολα τὰ ῥήματα τῆς ἐρωτήσεως ταύτης μίαν ἔχουσι δύναμιν ἀποκρίσεως. Φύλαξον τοῦ μὴ εἰπεῖν κατὰ κενοδοξίαν, ἀλλὰ μετὰ ταπεινώσεως καὶ φόβου Θεοῦ. Καὶ περὶ πάντων ὧν ἠρώτησας, εἰπέ, χρείας γενομένης, καὶ ὑπόμνησον· ἐν τῷ κοινοβίῳ σου μέν τοι καὶ οὐκ ἄλλου, ἵνα μὴ εὑρεθῇς ὡς διδάσκαλος· καὶ γὰρ οἱ τοῦ κοινοβίου ἓν σῶμά εἰσι. Ἐὰν δὲ ἀλλαχοῦ εὑρεθῇς, ἀπὸ σαυτοῦ μηδὲν εἴπῃς· εἰ δὲ ἐρωτηθῇς, εἰπὲ μετὰ ταπεινώσεως.

Ὁ Θεὸς συνετίσοι σε, ἀδελφέ.

καὶ θὰ ἀναπαυθεῖς, πιστεύοντας ὅτι, ὅταν σοῦ λέγει κάτι, εἶναι ἀρεστὸ στὸ Θεὸ καὶ δὲ φέρει λύπη κατὰ χάρη, «διότι κάθε καλὸ δένδρο, κάνει καλοὺς καρπούς»[66].

Ὅσο γιὰ τὸ ἂν σὲ παρακαλέσουν μερικοὶ νὰ μεσιτεύσεις πρὸς τὸν ἀββᾶ, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἀνάγκη, κάμε το σὰν νὰ ἐκτελεῖς ἐντολή, τὴν ὁποία ἄκουσες γιὰ νὰ κάνεις. Ἐὰν δηλαδὴ ὁ ἀββᾶς σὲ βάλει νὰ καθήσεις στὸ θυρωρεῖο λέγοντάς σου, 'ἀνάγγειλέ μου κάθε ἄνθρωπο ποὺ ἔρχεται', μήπως ἀπὸ μόνος σου ἀποφασίζεις, ἢ ἐκετελεῖς τὴ διαταγὴ αὐτοῦ ποὺ σὲ διέταξε; Ἐὰν ὁ ἀββᾶς σοῦ πεῖ νὰ τοῦ λέγεις ἢ νὰ μὴ τοῦ λέγεις, ἐσὺ δὲν ἔχεις εὐθύνη.

289

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν κάποιος ἀδελφὸς μὲ ἐρωτήσει γιὰ λόγο ἢ γιὰ ὁποιοδήποτε πρᾶγμα καὶ δὲν τὸ γνωρίζω, νὰ ἀπαντήσω ἢ ὄχι; Ἐὰν πάλι δὲν ἐρωτηθῶ, καὶ δῶ ἕνα πρᾶγμα νὰ μὴ γίνεται καλά, νὰ ἀναφέρω ἄραγε αὐτὸν ποὺ τὸ κάνει ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Ὅλα τὰ λόγια αὐτῆς τῆς ἐρωτήσεως ἔχουν ἑνιαία ἀπάντηση. Πρόσεχε νὰ μὴ ὁμιλεῖς μὲ κενοδοξία, ἀλλὰ μὲ ταπείνωση καὶ φόβο Θεοῦ. Καὶ γιὰ ὅλα ὅσα ἐρώτησες, λέγε, ὅταν παραστεῖ ἀνάγκη, καὶ μίλησε, στὸ κοινόβιό σου βέβαια καὶ ὄχι ἀλλοῦ, γιὰ νὰ μὴ βρεθεῖς σὰν διδάσκαλος· διότι αὐτοὶ ποὺ βρίσκονται στὸ κοινόβιο εἶναι ἕνα σῶμα. Ἐὰν ὅμως βρεθεῖς ἀλλοῦ, νὰ μὴ πεῖς τίποτε ἀπὸ μόνος σου, ἐὰν ὅμως ἐρωτηθεῖς, νὰ ὁμιλήσεις μὲ ταπείνωση.

Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σὲ συνετίσει, ἀδελφέ.

Σϛ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐπειδὴ ἐδήλωσάς μοι, ἐὰν ἐρωτηθῶ περὶ πράγματος ἢ καὶ ἴδω, ἵνα μετὰ ταπεινώσεως λέγω· καὶ ἐὰν ἴδω τὴν καρδίαν μου ἡδυνομένην τῇ κενοδοξίᾳ ἐν τῷ λέγειν, ἢ εἰ καὶ μὴ τότε ἡδύνομαι, προκατανοῶ δὲ ὅτι μέλλει μοι γίνεσθαι ὕστερον, ἆρα σιωπήσω ἢ οὔ;

Ἀπόκρισις

Τὸ εἰπεῖν τίποτε μετὰ ταπεινώσεώς ἐστι, τὸ μὴ λέγειν ὡς διδάσκοντα, ἀλλ' ὡς ἀκούσαντα παρὰ τοῦ ἀββᾶ ἢ τῶν πατέρων. Ἐὰν δὲ ἔχῃ ὠφέλειαν τὸ πρᾶγμα τῷ εἰπεῖν τῷ ἀδελφῷ καὶ πολεμεῖ ἡ κενοδοξία τοῦ ἡδυνθῆναι, πρόσεχε σεαυτῷ, ὅτι ἐμποδίσαι θέλει ὠφεληθῆναι τὸν ἀδελφόν. Καὶ ἐὰν ἀκούσῃς αὐτῆς, οὐδέποτε ὠφελεῖται διὰ σοῦ ὁ ἀδελφός· ἀλλ' ἐπιτίμησον τῇ κενοδοξίᾳ καὶ καταφρόνησον αὐτῆς· καὶ μεθ' ὃ λέγεις μετανόησον τῷ Θεῷ· λέγε, 'συγχώρησόν μοι, ὅτι κενοδόξως ἐλάλησα'. Καὶ περὶ τοῦ ὑστέρου ὁμοίως.

ΣϛΑ'

Τοῦ αὐτοῦ.

Πῶς, πάτερ, ἐπέτρεψάς μοι, ἐὰν ἴδω πρᾶγμα καὶ πρὶν ἐρωτηθῶ, ἵνα λέγω, τῶν πατέρων λεγόντων, πρὸ ἐρωτήσεως μὴ ἀποκρίνεσθαι; Καὶ τοῦ ἀββᾶ Νισθερὼ διὰ τοῦτο θαυμασθέντος, ὅτι, ἐν κοινοβίῳ ὤν, εἶπεν, 'ἐγὼ καὶ ὁ ὄνος ἕν ἐσμεν'. Εἰπὲ δέ μοι, πάτερ, καὶ τὸ προσέχειν τοῖς λογισμοῖς τί ἐστι; καὶ εἰ καιρῷ δεῖ τακτῷ τοῦτο ποιεῖν καὶ ποίῳ τούτῳ;

66α. Νισθερῶ, 'Αποφθέγματα Γερόντων, τῆς σειρᾶς Φιλοκαλία «Ἕλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας», σελ. 498

290

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐπειδὴ μοῦ εἶπες, ἐὰν ἐρωτηθῶ γιὰ κάποιο πρᾶγμα ἢ καὶ δῶ κάτι, νὰ λέγω μὲ ταπείνωση, καὶ ἐὰν δῶ τὴν καρδιά μου νὰ εὐχαριστεῖται στὴν κενοδοξία μὲ τὸ νὰ λέγει, ἢ ἐὰν δὲν νοιώθω εὐχαρίστηση τότε, ἀλλὰ προαισθάνομαι ὅτι πρόκειται νὰ νοιώσω ὕστερα, ἄραγε νὰ σιωπήσω ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Τὸ νὰ λέγεις κάτι μὲ ταπείνωση, σημαίνει νὰ μὴ ὁμιλεῖς σὰν νὰ διδάσκεις, ἀλλὰ σὰν νὰ ἄκουσες ἀπὸ τὸν ἀββᾶ ἢ τοὺς πατέρες. Ἐὰν ὅμως τὸ πρᾶγμα ἔχει ὠφέλεια μὲ τὸ νὰ πεῖς στὸν ἀδελφὸ καὶ σὲ πολεμεῖ ἡ κενοδοξία τῆς εὐχαριστήσεως, πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, διότι θέλει νὰ ἐμποδίσει νὰ ὠφεληθεῖ ὁ ἀδελφός. Καὶ ἂν ἀκούσεις αὐτήν, ὁ ἀδελφὸς δὲν ὠφελεῖται ποτὲ ἀπὸ σένα. Ἐπιτίμησε λοιπὸν τὴν κενοδοξία καὶ περιφρόνησέ την. Καὶ μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ θὰ πεῖς μετανόησε στὸ Θεό, λέγοντας, 'συγχώρεσέ με, διότι μίλησα μὲ κενοδοξία'. Καὶ γιὰ τὸ ἑπόμενο τὸ ἴδιο.

291

Τοῦ ἰδίου.

Πῶς, πάτερ, μοῦ ἐπέτρεψες, ἐὰν δῶ κάτι καὶ πρὶν ἐρωτηθῶ νὰ τὸ πῶ, ἐνῶ οἱ πατέρες λέγουν, νὰ μὴ ἀπαντᾶτε πρὶν ἀπὸ τὴν ἐρώτηση; Ὁ ἀββᾶς Νισθερῶ[66α] θαυμάσθηκε γι' αὐτό, διότι, ἐνῶ ἦταν στὸ κοινόβιο, εἶπε, 'ἐγὼ καὶ ὁ ὄνος εἴμαστε ἕνα'. Πές μου ἐπίσης, πάτερ, τί σημαίνει τὸ 'νὰ προσέχεις τοὺς λογισμούς'; καὶ ἐὰν πρέπει νὰ τὸ κάνω αὐτὸ σὲ καθορισμένη ὥρα καὶ ποιά;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ἀδελφέ, πρὸς τὸ μέτρον τοῦ ἀνθρώπου λέγουσαν οἱ γέροντες. Ἔστιν οὖν καιρός, ἐν ᾧ δύναται ἄνθρωπος ὑπηρετῆσαι καὶ ἐν τούτῳ ἔργα ὀφείλει δεῖξαι διακονίας· καὶ ἔσται καιρὸς ὅταν ὁ αὐτὸς ἔρχηται εἰς τὸ ὑπηρετηθῆναι, καὶ ἄλλα ἐστὶ τὰ μέτρα τούτου. Τὰ γὰρ τέλεια τοῖς τελείοις εἴρηται, τὰ δὲ ἄλλα, τοῖς ὑπὸ τὸν νόμον οὖσιν· ὑπὸ παιδαγωγὸν γὰρ ἀκμὴν ἐξετάζονται. Ὅταν γὰρ νεκροῦσαι ἀπὸ τοῦ κόσμου, κατὰ τὸν ἀββᾶν Νισθερώ, δύνασαι εἰπεῖν ὅτι 'ὄνος εἰμί'· μὴ ὑψηλοφρονήσῃς, ἐπεὶ βλάπτῃ εἰς τοῦτο. Ἔταξαν οἱ πατέρες καιροὺς προσέχειν τοῖς λογισμοῖς, ἐν τῷ λέγειν ἑαυτοῖς κατὰ πρωΐ, 'ποίησον λόγον πρὸς ἑαυτόν, πῶς παρῆλθες τὴν νύκτα' καὶ κατὰ ὀψὲ 'πῶς παρῆλθες τὴν ἡμέραν'· καὶ ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὅτε ὁ λογισμὸς βαρεῖται, πρόσχες.

ΣΧΟΛΙΟΝ

Διὰ τούτων ἐμφαίνει οὑτοσὶν ὁ θεοφόρος πατήρ, ὅτι οὐ τοῦ τυχόντος ἐστὶν εἰπεῖν ὅτι 'ὄνος εἰμί', ταπεινοφρονοῦντος δῆθεν καὶ ἑαυτὸν εὐτελίζοντος· οὐ γάρ ἐστι τοῦτο ἀτιμία τὸ εἰπεῖν 'ὄνος εἰμί', ἀλλὰ μεγίστη τιμή· ὅθεν φησὶν ὁ πατὴρ 'μὴ ὑψηλοφρονήσῃς'. Ὅταν γάρ τις εἰς τὰ τοῦ ὄνου ἔλθῃ μέτρα, δερόμενος κατ' ἐκεῖνον, ὀνειδιζόμενος, βαρούμενος, ἀγόμενος, δεσμούμενος καὶ πᾶν ὅ,τιοῦν πάσχων, οἷα εἰκὸς τοῦτον πάσχειν, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἀντιλέγων ἢ μνησικακῶν ἢ ὅλως τινὰ κίνησιν ἔχων ἐν καρδίᾳ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον, ἀλλ' ὡς ἀναισθητῶν εἰς πάντα διακείμενος· ὅπερ σημαίνει τὴν ζητουμένην διττὴν νέκρωσιν, ἢ καὶ τριττήν, τότε ἴσως θαρρήσει εἰπεῖν ὅτι 'ὄνος εἰμί'. Καὶ τοῦτο δὲ μετὰ πολλῆς αἰδοῦς, ἐννοῶν τὸ ὕψος τοῦ κατορθώματος· οἶμαι δὲ οὐδὲ τότε· ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τότε

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἀδελφέ, οἱ Γέροντες λέγουν σύμφωνα μὲ τὸ μέτρο τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπάρχει λοιπὸν καιρὸς κατὰ τὸν ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ὑπηρετήσει καὶ μέσα σ' αὐτὸν ὀφείλει νὰ δείξει ἔργα διακονίας· καὶ θὰ ἔρθει καιρὸς κατὰ τὸν ὁποῖο αὐτὸς θὰ ἔρθει νὰ ὑπηρετηθεῖ, καὶ ἄλλα εἶναι τὰ μέτρα αὐτοῦ. Διότι ἔχει λεχθεῖ, τὰ τέλεια γιὰ τοὺς τέλειους καὶ τὰ ἄλλα γιὰ ἐκείνους ποὺ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸ νόμο, διότι ἐξετάζονται ἀκόμα ἀπὸ παιδαγωγό. Ὅταν δηλαδὴ νεκρώνεσαι ἀπὸ τὸν κόσμο, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀββᾶ Νισθερώ, μπορεῖς νὰ πεῖς, 'εἶμαι ὄνος'. Μὴ ὑψηλοφρονήσεις, διότι βλάπτεσαι ἀπ' αὐτό. Οἱ πατέρες κατὰ καιροὺς πρόσταξαν νὰ προσέχουμε τοὺς λογισμούς, μὲ τὸ νὰ μιλᾶμε στοὺς ἑαυτούς μας τὸ πρωί, 'μίλησε μὲ τὸν ἑαυτό σου, πῶς πέρασες τὴ νύχτα', καὶ κατὰ τὸ βράδυ, 'πῶς πέρασες τὴν ἡμέρα'· καὶ κατὰ τὸν ἐνδιάμεσο χρόνο, ὅταν βαρύνεται ὁ λογισμός, πρόσεχε.

ΣΧΟΛΙΟ

Ὁ θεοφόρος αὐτὸς πατέρας δείχνει μ' αὐτά, ὅτι δὲν ἀνήκει στὸν τυχόντα νὰ πεῖ, 'εἶμαι ὄνος', ἀλλὰ στὸν ταπεινόφρονα καὶ σ' ἐκεῖνον ποὺ ἐξευτελίζει τὸν ἑαυτό του· διότι δὲν εἶναι αὐτὸ ἀτιμία, τὸ νὰ πεῖ κανείς, 'εἶμαι ὄνος', ἀλλὰ μέγιστη τιμή· γι' αὐτὸ ὁ πατέρας λέγει νὰ μὴ ὑψηλοφρονήσεις. Διότι, ὅταν κάποιος φθάσει στὰ μέτρα τοῦ ὄνου, νὰ δέρνεται ὅπως ἐκεῖνος, νὰ ὀνειδίζεται, νὰ φορτώνεται μὲ βάρη, νὰ ὁδηγεῖται, νὰ δένεται καὶ νὰ παθαίνει ὁ,τιδήποτε, πράγματα ποὺ παθαίνει αὐτός, καὶ ὄχι μόνο δὲν ἀντιλέγει ἢ δὲν μνησικακεῖ ἢ δὲν ἔχει καμμιὰ ἐντελῶς κίνηση στὴν καρδιά, σὰν ἐκεῖνον, ἀλλὰ τὰ ὑπομένει ὅλα σὰν ἀναίσθητος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο σημαίνει τὴν ἐπιζητούμενη διπλὴ νέκρωση ἢ καὶ τριπλή, τότε ἴσως πάρει θάρρος νὰ πεῖ, 'εἶμαι ὄνος'. Καὶ αὐτὸ μὲ πολλὴ αἰδώ, ἀντιλαμβανόμενος τὸ ὕψος τοῦ κατορθώματος· νομίζω ὅμως οὔτε τότε· ἀλλὰ πολὺ περισσότερο τότε, βλέποντας τὸν ἑαυτό του ὑποδεέστερο αὐτῆς

κατὰ πολὺ ὁρῶν τῆς τοιαύτης ἀπολειπόμενον καταστάσεως ἑαυτόν, οὐκ ἂν θαρρήσῃ οὐ μόνον εἰπεῖν ὅτι 'ὄνος εἰμί', ἀλλ' οὐδὲ ἐννοῆσαι, εἰδὼς τοῦτο ὂν ὑψηλοφροσύνην, ἐν ᾗ ἐστιν ἡ τῆς ψυχῆς πτῶσις καὶ ἀληθῶς παντελὴς ἀπώλεια.

ΣϞΒ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐάν τις τῶν γερόντων ὑπὲρ ἐμὲ ἐρωτήσῃ με περὶ πράγματος, ὀφείλω λέγειν ὅπερ νομίζω συμφέρειν;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάνου.*

Σὸν οὐκ ἔστι τίποτε· οὐκ οἶδας γὰρ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἰ οὕτω συμφέρει· ἀλλ', ἐὰν ἐρωτήσῃ σέ τις αὐτῶν, εἰπὲ αὐτῷ μετὰ ταπεινώσεως· 'συγχώρησον, ὅτι κἀγὼ οὐκ οἶδα'.

ΣϞΓ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐὰν ἀδελφὸς ποιῇ πρᾶγμα μέσον, ἐγὼ δὲ διὰ θέλημα ἐμὸν θλίβωμαι ἐν αὐτῷ, τί ποιήσω; Σιωπήσω καὶ μὴ ἀναπαύσω τὴν καρδίαν μου, ἢ εἴπω ὡς μετὰ ἀγάπης καὶ μὴ μείνω ταρασσόμενος; Ἐὰν δὲ ἄλλους θλίβῃ τὸ πρᾶγμα καὶ οὐκ ἐμέ, εἴπω διὰ τοὺς ἄλλους; ἢ μήπως δοκεῖ τοῦτο ἐργολάβημα;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Ἐὰν ᾖ πρᾶγμα μὴ ἔχον ἁμαρτίαν, ἀλλὰ μέσον καὶ λαλήσῃς διὰ τὸ ἀναπαῦσαί σου τὴν καρδίαν, ἥττημά σοί ἐστιν· ὅτι ἀπὸ ἀσθενείας οὐκ ἠδυνήθης βαστάσαι. Μέμψαι οὖν σεαυτὸν καὶ σιώπα· ἐὰν δὲ ἄλλους θλίβῃ, εἰπὲ τῷ

τῆς καταστάσεως, ὄχι μόνο δὲν θὰ τολμήσει νὰ πεῖ, ‘εἶμαι ὄνος’, ἀλλὰ οὔτε θὰ σκεφθεῖ, ἐπειδὴ γνωρίζει ὅτι αὐτὸ εἶναι ὑψηλοφροσύνη, μέσα στὴν ὁποία ὑπάρχει ἡ πτώση τῆς ψυχῆς καὶ ὁλοκληρωτικὴ ἀληθινὰ ἀπώλεια.

292

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν κάποιος ἀπὸ τοὺς γέροντες μὲ ἐρωτήσει γιὰ κάποιο πρᾶγμα ποὺ ξεπερνᾶ τὴ δύναμή μου, πρέπει νὰ λέγω ἐκεῖνο ποὺ νομίζω ὅτι συμφέρει;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Δὲν εἶναι τίποτε δικό σου· διότι δὲν γνωρίζεις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐὰν πραγματικὰ συμφέρει αὐτό· ἀλλὰ ἐὰν σὲ ἐρωτήσει κάποιος ἀπὸ αὐτούς, πές του μὲ ταπείνωση· ‘συγχώρεσέ με, διότι καὶ ἐγὼ δὲν γνωρίζω’.

293

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν κάποιος ἀδελφὸς κάνει κάτι ἀδιάφορο, ἐγὼ ὅμως ἐξαιτίας τοῦ θελήματός μου θλίβομαι μ’ αὐτό, τί νὰ κάνω; Νὰ σιωπήσω καὶ νὰ μὴ ἀναπαύσω τὴν καρδιά μου, ἢ νὰ μιλήσω μὲ ἀγάπη καὶ νὰ μὴ μείνω ταραγμένος; Ἐὰν πάλι τὸ πρᾶγμα θλίβει ἄλλους καὶ ὄχι ἐμένα, νὰ μιλήσω γιὰ τοὺς ἄλλους, ἢ μήπως φανεῖ αὐτὸ κακοήθεια;

Ἀπόκριση Ἰωάννη

Ἐὰν εἶναι κάτι ποὺ δὲν ἔχει ἁμαρτία ἀλλὰ ἀδιάφορο καὶ μιλήσεις γιὰ νὰ ἀναπαύσεις τὴν καρδιά σου, αὐτὸ εἶναι ἧττα γιὰ σένα· διότι ἀπὸ ἀσθένεια δὲν μπόρεσες νὰ τὸ βαστάξεις. Μέμψε λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου καὶ σιώπα. Ἐὰν ὅμως

ἀββᾷ σου, καὶ ἢ αὐτὸς λέγει αὐτῷ ἢ λέγει σοι τί εἰπεῖν, καὶ σὺ ἀμεριμνῇς.

ΣϞΔ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν διὰ μὲν τοὺς ἄλλους λέγω τῷ ἀββᾷ, ὑπονοῶ δὲ ὅτι ταράσσεται ὁ ἀδελφός, τί ποιήσω; Ἐὰν δὲ καὶ τοὺς ἄλλους κἀμὲ θλίβῃ, εἴπω διὰ τοὺς ἄλλους ἢ σιωπήσω, διὰ τὸ μὴ πληροφορῆσαι ἐμαυτόν; Ἐὰν δὲ ὑπονοῶ ὅτι οὐ λυπεῖται, εἴπω καὶ δι' ἐμαυτόν, ἢ βιάσομαι τοῦτο;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Περὶ τῆς ταραχῆς τοῦ ἀδελφοῦ ἐὰν εἴπῃς τῷ ἀββᾷ σὺ πρᾶγμα οὐκ ἔχεις. Ὅταν χρεία ᾖ εἰπεῖν δι' ἄλλους καὶ μέλει σοι, εἰπὲ δι' αὐτούς· διὰ σεαυτὸν δὲ μόνον βιάσαι μὴ εἰπεῖν.

ΣϞΕ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὁ λογισμὸς λέγει μοι, ὅτι, ἐὰν ταραχθῇ ὁ ἀδελφὸς κατ' ἐμοῦ, ἐχθρός μου γίνεται, ἔχων ὅτι κατελάλησα αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀββᾶν.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Οὗτος ὁ λογισμὸς πονηρός ἐστι, θέλων ἐμποδίσαι τῇ διορθώσει τοῦ ἀδελφοῦ. Μὴ οὖν κωλύσῃς τὸ εἰπεῖν κατὰ Θεὸν μέντοι· καὶ γὰρ κατὰ τῶν ἰατρῶν οἱ θεραπευόμενοι ἄρρωστοι φθέγγονται· ἀλλ' ἐκεῖνοι οὐ φροντίζουσιν, εἰδότες ὅτι ὕστερον εὐχαριστοῦσιν αὐτοῖς.

θλίβει ἄλλους, πές το στὸν ἀββᾶ σου· καὶ ἢ αὐτὸς θὰ τοῦ μιλήσει ἢ θὰ πεῖ σὲ σένα τί νὰ πεῖς καὶ σὺ θὰ ἀμεριμνεῖς.

294

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν γιὰ τοὺς ἄλλους ὁμιλῶ στὸν ἀββᾶ, ἀλλὰ ἀντιλαμβάνομαι ὅτι ταράζεται ὁ ἀδελφός, τί νὰ κάνω; Ἐὰν θλίβει καὶ τοὺς ἄλλους καὶ ἐμένα, νὰ μιλήσω γιὰ τους ἄλλους ἢ νὰ σιωπήσω, γιὰ νὰ μὴ πληροφορήσω τὸν ἑαυτό μου; Ἐὰν πάλι ἀντιληφθῶ ὅτι δὲν λυπεῖται, νὰ πῶ καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό μου ἢ νὰ τὸ προσπεράσω αὐτό;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν μιλήσεις στὸν ἀββᾶ γιὰ τὴν ταραχὴ τοῦ ἀδελφοῦ, ἐσὺ δὲν ἔχεις εὐθύνη. Ὅταν παρίσταται ἀνάγκη νὰ μιλήσεις γιὰ ἄλλους καὶ τὸ κάνεις ἀπὸ ἐνδιαφέρον, μίλησε γι' αὐτούς· προσπάθησε μόνο νὰ μὴ μιλήσεις γιὰ τὸν ἑαυτό σου.

295

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ὁ λογισμὸς ὅμως μοῦ λέγει, ὅτι, ἐὰν ὁ ἀδελφὸς ταραχθεῖ ἐναντίον μου, γίνεται ἐχθρός μου, ἔχοντας τὴν αἰτιολογία ὅτι τὸν καταλάλησα στὸν ἀββᾶ.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αὐτὸς ὁ λογισμὸς εἶναι πονηρός, ἐπειδὴ θέλει νὰ ἐμποδίσει τὴ διόρθωση τοῦ ἀδελφοῦ. Νὰ μὴ ἐμποδισθεῖς λοιπὸν νὰ μιλήσεις, ἀλλὰ νὰ τὸ κάμεις ὅπως ἀρέσει στὸ Θεό· διότι καὶ οἱ θεραπευόμενοι ἄρρωστοι μιλοῦν κατὰ τῶν γιατρῶν, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀδιαφοροῦν, ἐπειδὴ γνωρίζουν ὅτι ὕστερα τοὺς εὐχαριστοῦν.

ΣϞϚʹ

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν οὖν βλέπω τὸν λογισμόν μου, ὅτι οὐ διὰ τὴν ὠφέλειαν τοῦ ἀδελφοῦ θέλω εἰπεῖν, ἀλλὰ σκοπῷ τοῦ διαβάλλειν αὐτόν, εἴπω ἢ σιωπήσω;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Νουθέτησον τὸν λογισμὸν κατὰ Θεὸν εἰπεῖν, ἀλλὰ μὴ κατὰ πάθος. Ἐὰν δὲ νικᾷ τῇ καταλαλιᾷ, καὶ οὕτως εἰπέ, ὁμολογῶν τῷ ἀββᾷ τὴν σὴν καταλαλιάν, ἵνα ἀμφότεροι θεραπευθῆτε· ὁ μὲν τὸ πταῖσμα, σὺ δὲ τὴν καταλαλιάν.

ΣϞΖʹ

Ἐρώτησις

Ἐὰν μὴ συγχωρῇ μοι ὁ λογισμὸς ὁμολογῆσαι τῷ ἀββᾷ, ὅτι σκοπῶ τοῦ καταλαλῆσαι τοῦ ἀδελφοῦ λέγω, τί ποιήσω; εἴπω ἢ οὔ;

Ἀπόκρισις

Μηδὲν εἴπῃς αὐτῷ, καὶ ὁ Κύριος φροντίζει· οὐ χρείαν γάρ σε μετὰ βλάβης ψυχῆς εἰπεῖν, καὶ ὁ Θεὸς ὡς θέλει φροντίζει τῆς διορθώσεως τοῦ ἀδελφοῦ.

ΣϞΗʹ

Ἐρώτησις

Ἐπεὶ συμβαίνει ὅτι ποιῶ πρᾶγμα ὡς νομίζω μετὰ λόγου, καὶ διορθοῦται μέν τις αὐτό· ἐγὼ δὲ ὅσα ἂν εἴπω ἀπολογούμενος, λέγω ἀπὸ κενοδοξίαν. Τί ὀφείλω ποιεῖν;

296

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν λοιπὸν βλέπω τὸν λογισμό μου, ὅτι δὲν θέλω νὰ μιλήσω γιὰ ὠφέλεια τοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλὰ μὲ σκοπὸ νὰ τὸν διαβάλω, νὰ μιλήσω ἢ νὰ σιωπήσω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Νουθέτησε τὸν λογισμὸ νὰ μιλήσει κατὰ Θεόν, ἀλλ' ὄχι πρὸς ἱκανοποίηση τοῦ πάθους. Ἐὰν ὅμως νικιέσαι ἀπὸ τὴν καταλαλιά, τότε μίλησε, ὁμολογώντας στὸν ἀββᾶ τὴ δική σου καταλαλιά, γιὰ νὰ θεραπευτεῖτε καὶ οἱ δύο· αὐτὸς ἀπὸ τὸ πταῖσμα καὶ ἐσὺ ἀπὸ τὴν καταλαλιά.

297

Ἐρώτηση

Ἐὰν ὁ λογισμὸς δὲν μὲ ἀφήνει νὰ ὁμολογήσω στὸν ἀββᾶ, ὅτι τὸ ἀναφέρω μὲ σκοπὸ τὴν καταλαλιὰ τοῦ ἀδελφοῦ, τί νὰ κάνω; Νὰ μιλήσω ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Νὰ μὴ τοῦ πεῖς τίποτε καὶ ὁ Κύριος θὰ φροντίσει· διότι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μιλήσεις βλάπτοντας τὴν ψυχή, καὶ ὁ Θεὸς θὰ φροντίσει, ὅπως θέλει, γιὰ τὴ διόρθωση τοῦ ἀδελφοῦ.

298

Ἐρώτηση

Συμβαίνει κάποτε νὰ κάνω κάτι ὅπως νομίζω σωστό, ἀλλὰ κάποιος τὸ διορθώνει, καὶ ἐγὼ τότε ὅσα πῶ ἀπολογούμενος, τὰ λέγω ἀπὸ κενοδοξία· τί πρέπει νὰ κάνω;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν οὐκ ἔχῃ ἀνάγκην ἡ ἀπολογία, σιώπα· ἐὰν δὲ σχῇ λογισμὸν τὸν πρᾶγμα τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἀντίλεξον τῇ κενοδοξίᾳ καὶ θεράπευσον αὐτόν.

ΣϞΘ΄

Ἐρώτησις

Ἐὰν πρᾶγμα ποιῶ τῶν μέσων καὶ οἶδα ὅτι, ἂν καταλάβῃ με ἀδελφὸς ποιοῦντα αὐτό, σκανδαλίζεται εἰς ἐμέ, πολεμοῦμαι δὲ ὑπὸ κενοδοξίας κρύψαι αὐτό, αἰσχύνομαι γὰρ ἐὰν ἴδῃ με, ἆρα ὀφείλω διὰ τὴν κενοδοξίαν μὴ κρύψαι, ἢ κρύψαι διὰ τὸ σκάνδαλον; Εἰ δὲ καὶ μὴ οἶδα ἀκριβῶς εἰ σκανδαλίζεται, ἀλλ' ὑπονοῶ, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Ἐὰν καταγινώσκῃ σου ἡ καρδία, ὅτι σκανδαλίζεται ὁ ἀδελφός σου, σκέπασον καὶ μὴ δῷς αὐτῷ λογισμόν. Ἐὰν δὲ ἀκριβῶς οὐκ οἶδας, ἀλλ' ὑπονοεῖς, μὴ φροντίσῃς τούτου.

Τ΄

Αἴτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Ἐὰν εἴπω τινὶ ῥῆμα κεντοῦν αὐτόν, καὶ μὴ νοήσῃ τὸν λόγον, ἆρα ὀφείλω μετανοῆσαι αὐτῷ; ἢ σιωπῆσαι καὶ μὴ δοῦναι αὐτῷ λογισμόν;

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Ἐὰν μὴ νοήσῃ ὁ ἀδελφὸς ὅτι ἐκέντησας αὐτόν, σιώπα, καὶ οὐ ταράσσεις αὐτόν· ἀλλὰ σπούδασον τῷ Θεῷ βαλεῖν μετάνοιαν ὑπὲρ τούτου.

Ἀπόκριση

Ἐὰν ἡ ἀπολογία δὲν εἶναι ἀπαραίτητη, σιώπα· ἐὰν τὸ πράγμα τοῦ ἀδελφοῦ σου ἔχει λογισμό, ἀντίλεξε στὴν κενοδοξία καὶ θεράπευσέ τον.

299

Ἐρώτηση

Ἐὰν κάνω κάτι ἀπὸ τὰ ἀδιάφορα καὶ γνωρίζω ὅτι, ἂν μὲ καταλάβει ὁ ἀδελφὸς νὰ κάμνω αὐτὸ θὰ σκανδαλισθεῖ μὲ μένα, πολεμοῦμαι ὅμως ἀπὸ τὴν κενοδοξία νὰ τὸ κρύψω, διότι ντρέπομαι ποὺ μὲ εἶδε, ἄραγε ἐξαιτίας τῆς κενοδοξίας ὀφείλω νὰ μὴ τὸ κρύψω ἢ νὰ τὸ κρύψω γιὰ ν' ἀποφευχθεῖ ὁ σκανδαλισμός; Ἐὰν πάλι δὲν γνωρίζω ἀκριβῶς ἂν σκανδαλίζεται, ἀλλὰ τὸ ὑποθέτω, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν ἡ καρδιά σου γνωρίζει ὅτι σκανδαλίζεται ὁ ἀδελφός σου, σκέπασε τὴν πράξη καὶ μὴ τοῦ δώσεις λογισμό. Ἐὰν ὅμως δὲν ξέρεις ἀκριβῶς, ἀλλὰ ὑποθέτεις, μὴ φροντίσεις γι' αὐτό.

300

Παράκληση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν πῶ σὲ κάποιον ἕνα λόγο ποὺ τὸν κεντᾶ καὶ δὲν καταλάβει τὸν λόγο, ἄραγε ὀφείλω νὰ μετανοήσω σ' αὐτόν, ἢ νὰ σιωπήσω καὶ νὰ μὴ τοῦ δώσω λογισμό;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν ὁ ἀδελφὸς δὲν καταλάβει ὅτι τὸν πλήγωσες, σιώπα, καὶ δὲν θὰ τὸν ταράξεις· ἀλλὰ φρόντισε νὰ μετανοήσεις στὸ Θεὸ γι' αὐτό.

ΤΑ'

Ἐρώτησις

Ἐάν τις ἴδῃ ἀδελφὸν σφαλέντα, καὶ εἴπῃ τῷ ἀββᾷ, αὐτὸς καθ' οὗ ἐρρέθη, πῶς ὀφείλει διακεῖσθαι πρὸς τὸν εἰπόντα κατ' αὐτοῦ.

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Ἐὰν πιστὸς καὶ κατὰ Θεὸν ζῶν ᾖ, εἰ καὶ κατὰ ἔχθραν εἶπεν ὁ εἰπὼν κατ' αὐτοῦ, ὀφείλει λογίσασθαι ὅτι θέλων ὁ ἀδελφὸς ὠφελῆσαί με ταῦτα εἶπε· καὶ πληροῦται εἰς αὐτὸν τὸ εἰρημένον, ὅτι «ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει τὰ ἀγαθά». Καὶ ταῦτα ἐνθυμούμενος πλεῖον ὀφείλει αὐτὸν ἀγαπᾶν, ἤ περ μισεῖν· καὶ ὁ ἐν τούτοις ἀναστρεφόμενος, εὑρίσκεται προκόπτων ἐν Θεῷ.

ΤΒ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Ἐπειδὴ αἰσθάνομαι ἀπὸ κενοδοξίας, ὅτι, ὅταν βάλλω μετάνοιαν ἐπί τινων ἐρυθριῶ μικρόν, ἆρα ὀφείλω ἐπιτηδεύειν ἐπί τινων βαλεῖν μετάνοιαν; ἢ ὡς ἂν φθάσῃ;

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Τὸ 'ἐπί τινων', ἢ 'κατ' ἰδίαν' βάλλειν μετάνοιαν, οὐκ ὀφείλεις ἐπιτηδεύειν, ἀλλ' ὡς ἂν φθάσῃ ποίησον.

301

Ἐρώτηση

Ἐὰν κανεὶς δεῖ τὸν ἀδελφὸ νὰ ἔχει σφάλει καὶ τὸ πεῖ στὸν ἀββᾶ, αὐτός, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἔγινε ἡ καταλαλιά, πῶς πρέπει νὰ συμπεριφέρεται πρὸς αὐτὸν ποὺ μίλησε ἐναντίον του;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν εἶναι πιστὸς καὶ ζεῖ κατὰ τὸ Θεό, ἀκόμα καὶ ἂν ἀπὸ ἔχθρα μίλησε ἐκεῖνος ἐναντίον του, ὀφείλει νὰ σκεφτεῖ ὅτι ὁ ἀδελφὸς τὰ εἶπε ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μὲ ὠφελήσει. Καὶ θὰ πραγματοποιηθεῖ σ' αὐτὸν ἐκεῖνο ποὺ ἔχει λεχθεῖ· «ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος βγάζει τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τὸν ἀγαθὸ θησαυρό του»[67]. Καὶ ἐνθυμούμενος αὐτά, ὀφείλει νὰ τὸν ἀγαπᾶ περισσότερο παρὰ νὰ τὸν μισεῖ· καὶ ὅποιος συμπεριφέρεται ἔτσι, βρίσκεται νὰ προκόβει ἐν Θεῷ.

302

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ ἀπὸ κενοδοξία αἰσθάνομαι ὅτι, ὅταν βάλλω μετάνοια ἐμπρὸς σὲ κάποιους κοκκινίζω λίγο, ἄραγε πρέπει νὰ κανονίζω νὰ κάνω μετάνοια μπροστὰ σὲ ἄλλους, ἢ ὅπως τύχει;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Τὸ νὰ μετανοεῖς μπροστὰ σὲ κάποιους ἢ ὅταν εἶσαι μόνος σου, δὲν ὀφείλεις νὰ τὸ κανονίζεις, ἀλλὰ κάνε ὅπως τύχει.

---

67. Ματθ. 12,35.

ΤΓ'

Ἐρώτησις

Ἆρα δὲ καὶ τοῖς μικροτέροις μου ὀφείλω βαλεῖν μετάνοιαν, ἢ λόγῳ θεραπεύειν αὐτούς, ἵνα μὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου κενοδοξία ἐπεισέλθῃ;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Καθὼς εὑρίσκονται ἄνθρωποι μεγάλοι καὶ ἔντιμοι, χρεωστοῦντες μηδαμινοῖς καὶ ἐλαχίστοις καὶ ἀνάγκην ἔχουσιν ἀποδοῦναι τὸ χρέος μὴ κενοδοξοῦντες, ἐχρεώστουν γάρ, οὕτω καὶ σύ, ἐὰν χρεωστῇς τινι μικροτέρῳ, βάλε αὐτῷ μετάνοιαν ἀκενοδόξως, εἰδὼς ὅτι χρεωστεῖς.

ΤΔ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Ἐὰν εἰσέλθῃ ἐμπαθὴς λογισμὸς εἰς τὴν καρδίαν μου, διὰ τίνος ὀφείλω αὐτὸν ἀποκρούσασθαι; ἆρα διὰ τοῦ ἀντιλέξαι, ἢ διὰ τοῦ ἐπιτιμῆσαι, καὶ ὥσπερ ὀργισθῆναι αὐτῷ; ἢ διὰ τοῦ προσδραμεῖν καὶ ῥίψαι τὴν ἀδυναμίαν μου ἐνώπιον αὐτοῦ;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Ἀδελφέ, τὰ πάθη θλίψεις εἰσὶ καὶ οὐκ ἀφώρισεν ὁ Κύριος, ἀλλ' εἶπε· «καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσεις με»· ὥστε περὶ παντὸς πάθους, οὐκ ἔστιν ἄλλο ὠφελιμώτερον, εἰ μὴ τὸ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· τὸ δὲ ἀντιλέξαι οὐκ ἔστι παντὸς ἀνθρώπου, ἀλλὰ τῶν δυνατῶν κατὰ Θεόν, οἷς ὑποτάσσονται οἱ

303

Ἐρώτηση

῎Αραγε ὀφείλω νὰ βάλω μετάνοια καὶ στοὺς μικροτέρους μου, ἢ νὰ τοὺς θεραπεύω μὲ τὸ λόγο, γιὰ νὰ μὴ ἐπεισέλθει ἀπὸ τὸν ἀντίπαλο κενοδοξία;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ὅπως ὑπάρχουν ἄνθρωποι μεγάλοι καὶ ἔντιμοι ποὺ χρωστοῦν μηδαμινὰ καὶ ἐλάχιστα καὶ ἔχουν ἀνάγκη νὰ ἀποδώσουν τὸ χρέος χωρὶς νὰ κενοδοξοῦν, ἀφοῦ χρωστοῦσαν, ἔτσι καὶ σὺ ἐὰν χρωστᾶς σὲ κάποιον μικρότερον, βάλε του μετάνοια χωρὶς κενοδοξία, γνωρίζοντας ὅτι χρωστᾶς.

304

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν εἰσέλθει στὴν καρδιά μου ἐμπαθὴς λογισμός, μὲ ποιό τρόπο πρέπει νὰ τὸν ἀποκρούσω; ἄραγε μὲ τὴν ἀντιλογία ἢ μὲ τὴν ἐπιτίμηση καὶ τὴν ἐξόργιση ἐναντίον του, ἢ μὲ τὴν προσφυγὴ στὸ Θεὸ καὶ τὴν ἀπόθεση τῆς ἀδυναμίας μου μπροστά του;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἀδελφέ, τὰ πάθη εἶναι θλίψεις καὶ ὁ Κύριος δὲν τὰ ξεχώρισε, ἀλλ' εἶπε· «ἐπικαλέσου με τὴν ἡμέρα τῆς θλίψεώς σου καὶ θὰ σὲ ἀπαλλάξω καὶ θὰ μὲ δοξάσεις»[68]. Ὥστε γιὰ κάθε πάθος δὲν ὑπάρχει τίποτε ὠφελιμώτερο, παρὰ τὸ νὰ ἐπικαλεσθεῖς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· τὸ νὰ ἀντιλέξεις δὲν ἀνήκει στὸν κάθε ἄνθρωπο, ἀλλὰ στοὺς δυνατοὺς κατὰ Θεό,

68. Ψαλμ. 49,15.

δαίμονες· ἐὰν γάρ τις τῶν μὴ δυναμένων ἀντιλέξῃ, μυκτηρίζουσιν αὐτὸν οἱ δαίμονες, ὡς ὄντα ὑπ' αὐτοὺς καὶ ἀντιλέγοντα αὐτοῖς· ὁμοίως καὶ τὸ ἐπιτιμῆσαι τῶν μεγάλων ἐστὶ καὶ τῶν ἐχόντων ἐξουσίαν. Τίνα δὲ εἰς τοὺς ἁγίους εὑρίσκεις, κατὰ τὸν ἅγιον Μιχαήλ, ἐπιτιμήσαντα τῷ διαβόλῳ; καὶ τοῦτο ὅτι εἶχε τὴν ἐξουσίαν. Οὐκ ἔστιν ἡμῶν τῶν ἀσθενούντων, εἰ μὴ φυγεῖν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ δαίμονες γάρ εἰσι τὰ πάθη, κατὰ τὴν Γραφήν, καὶ ἐξέρχονται· καὶ τί θέλεις πλεῖον τούτου;

Ὁ Θεὸς ἐνισχῦσαι καὶ ἐνδυναμῶσαι σε εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ.

ΤΕ'

***Αἴτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Αἰτῶ σε, πάτερ, δοῦναι μοι λόγον, ὅτι εὔχῃ ὑπὲρ ἐμοῦ, καθὼς καὶ ὁ ἅγιος Γέρων ἔδωκε· καὶ ἐπειδὴ μίαν ἐὰν ἡττηθῶ εἰς πρᾶγμα, λέγει μοι ὁ λογισμός, 'ἐπειδὴ ὑπερηφανίαν ἔχεις, οὐ κατευοδοῖ σε ὁ Θεὸς κρατῆσαι τοῦ πάθους, ἵνα μὴ ἐμπέσῃς εἰς κενοδοξίαν κρατήσας', ἢ ὅτι, 'ἐὰν εὐχερῶς λάβῃς, εὐχερῶς ἀπόλλει', ἢ 'ἵνα, ποθῶν τὸ λαβεῖν, συνεχῶς προστρέχῃς τῷ Θεῷ', ἢ δι' ἄλλο τι, ἢ μᾶλλον ἐκ τῆς χαυνότητός μού ἐστι, τί οὖν δεῖ ποιῆσαί με;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Εἰ ἓν ἐσμεν οἱ πάντες, τολμῶ λέγειν, ὁ Γέρων ἐν τῷ Θεῷ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ, εἰ αὐτὸς ἔδωκέ σοι λόγον κἀγὼ δι' αὐτοῦ. Οἶδα ὅτι ἐγὼ ἀσθενής εἰμι καὶ ἐλάχιστος· ἀλλ' ἀποστῆναι τοῦ Γέροντος οὐ δύναμαι, ἔλεος γὰρ ποιεῖ μετ' ἐμοῦ, τοῦ εἶναι τοὺς δύο ἕν. Τοίνυν, ἀδελφέ, πρόσεχε σεαυτῷ· σπούδασον κοπιᾶν εἰς τὸ φυλάξαι τὰς ἐντολάς. Κἂν ἡττηθῇς ἐν

στοὺς ὁποίους ὑποτάσσονται οἱ δαίμονες. Διότι, ἐὰν ἀντιλέξει κάποιος ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν μποροῦν, τὸν περιγελοῦν οἱ δαίμονες, ἐπειδὴ εἶναι κατώτερος ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ἐπειδὴ ἀντιλέγει πρὸς αὐτούς. Παρόμοια καὶ τὸ νὰ ἐπιτιμᾶς εἶναι γνώρισμα τῶν μεγάλων καὶ αὐτῶν ποὺ ἔχουν ἐξουσία. Ποιόν βρίσκεις στοὺς ἁγίους ὅμοιο μὲ τὸν ἅγιο Μιχαήλ, ποὺ ἐπιτίμησε τὸν διάβολο; καὶ αὐτὸ ἐπειδὴ εἶχε τὴν ἐξουσία. Δὲν ἀνήκει αὐτὸ σ' ἐμᾶς τοὺς ἀσθενεῖς, παρὰ νὰ καταφύγουμε στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Διότι οἱ δαίμονες εἶναι τὰ πάθη, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή, ποὺ ἐξέρχονται. Τί θέλεις περισσότερο ἀπὸ αὐτό;

Ὁ Θεὸς εἴθε νὰ σὲ ἐνισχύσει καὶ νὰ σὲ ἐδυναμώσει στὸ φόβο του.

305

Αἴτηση τοῦ ἰδίου.

Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, νὰ μοῦ ὑποσχεθεῖς, ὅτι προσεύχεσαι γιὰ μένα, ὅπως ὑποσχέθηκε καὶ ὁ ἅγιος Γέροντας. Ἐπίσης ἐπειδή, ἐὰν νικηθῶ μία φορὰ σὲ κάτι, ὁ λογισμὸς μοῦ λέγει, ἐπειδὴ ἔχεις ὑπερηφάνεια δὲν σὲ βοηθεῖ ὁ Θεὸς νὰ ὑπερισχύσεις τοῦ πάθους, γιὰ νὰ μὴ πέσεις σὲ κενοδοξία μὲ τὸ νὰ ὑπερισχύσεις, ἢ ὅτι, ἐὰν λάβεις εὔκολα, θὰ τὸ χάσεις εὔκολα, ἢ μὲ σκοπὸ γιὰ νὰ τρέχεις συχνὰ στὸ Θεὸ ποθῶντας νὰ λάβεις, ἢ γιὰ κάτι ἄλλο, ἢ μᾶλλον αὐτὸ γίνεται ἀπὸ τὴ χαυνότητά μου, τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν ὅλοι εἴμαστε ἕνα, τολμῶ νὰ πῶ, ὁ Γέροντας εἶναι μέσα στὸ Θεὸ καὶ ἐγὼ μέσα σ' αὐτόν, καὶ ἀφοῦ αὐτὸς σοῦ ἔδωσε λόγο καὶ ἐγὼ σοῦ ἔδωσα μέσω αὐτοῦ. Γνωρίζω ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἀσθενὴς καὶ ἐλάχιστος, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τὸν Γέροντα· διότι δείχνει εὐσπλαχνία σὲ μένα, ὥστε νὰ εἴμαστε οἱ δύο ἕνας. Πρόσεχε λοιπόν, ἀδελφέ,

πράγματι, μὴ χαυνωθῇς μηδὲ ἀπελπίσῃς, ἀλλ' ἐγείρου πάλιν καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεός. Ἔστι μὲν διὰ τὰ πρῶτα ἃ εἶπας παθεῖν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ μὴ κρατῆσαι τοῦ πάθους· ἔστι δὲ καὶ διὰ χαυνότητα παθεῖν αὐτό. Τὸ ἐλευθερωθῆναι δὲ ἐξ ἀμφοτέρων, ἐστὶ τὸ ρίπτειν ἑαυτὸν ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Κυρίου κλαίοντα, ἵνα σε ἐλευθερώσῃ ἀπ' αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων παθῶν, εὐχαῖς ἁγίων. Ἀμήν.

ΤS'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Αἴτησις συνεργείας εἰς ἃ ἐνετείλατο ὁ μέγας Γέρων.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ἐν οὐδενὶ ἀφῆκεν ὁ Γέρων ἀπόκρισίν τινα ἐν ταῖς πρὸς σὲ ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπεστόμισε πάντας. Μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν σοι, 'φύλαξόν μου τοὺς λόγους καὶ φυλάττεται ἡ πρὸς σέ μου διαθήκη', τί ἔτι θέλεις; Ποίησον τὴν δύναμίν σου ὅπως φυλαχθῇ σοι ἡ διαθήκη αὐτοῦ· ἐν αὐτῇ γὰρ κεῖται ἡ κληρονομία τῆς βασιλείας μετὰ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς «καὶ ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν».

Ὀφείλεις οὖν καὶ σὺ συνεισενέγκαι σου τὴν δύναμιν καὶ τὴν σπουδὴν καὶ τοῦ Θεοῦ ἐστι τὸ ἔλεος καὶ ἡ σκέπη καὶ ἡ χορηγία τῆς δυνάμεως.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τους αἰῶνας. Ἀμήν.

τὸν ἑαυτό σου· φρόντισε νὰ κοπιάζεις στὴ φύλαξη τῶν ἐντολῶν. Καὶ ἂν ἀκόμα νικηθεῖς σὲ κάτι, νὰ μὴ χαυνωθεῖς οὔτε νὰ ἀπελπισθεῖς, ἀλλὰ νὰ σηκωθεῖς πάλι καὶ θὰ σὲ βοηθήσει ὁ Θεός. Εἶναι δυνατὸ νὰ τὸ ἔπαθες γιὰ τὰ πρῶτα ποὺ εἶπες καὶ γι' αὐτὸ δὲν ὑπερίσχυσες τοῦ πάθους. Εἶναι δυνατὸ νὰ τὸ πάθεις καὶ ἀπὸ χαυνότητα. Τὸ νὰ ἐλευθερωθεῖς καὶ ἀπὸ τὰ δύο, πρέπει νὰ ρίξεις τὸν ἑαυτό σου ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητας τοῦ Κυρίου κλαίγοντας, γιὰ νὰ σὲ ἐλευθερώσει ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα πάθη μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

306

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Παράκληση συμπράξεως σ' ἐκεῖνα ποὺ παρήγγειλε ὁ μεγάλος Γέροντας.

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, ὁ Γέροντας δὲν ἄφησε καμμιὰ ἀπάντηση σὲ κανένα στὶς ἀπαντήσεις του πρὸς ἐσένα, ἀλλὰ τοὺς ἀποστόμωσε ὅλους. Διότι μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ σοῦ εἶπε, 'φύλαξε τοὺς λόγους μου καὶ θὰ φυλαχθεῖ ἡ ὑπόσχεσή μου πρὸς ἐσένα', τί ἄλλο θέλεις; Κάνε ὅ,τι μπορεῖς γιὰ νὰ φυλαχθεῖ ἀπὸ σένα ἡ ὑπόσχεσή του· διότι σ' αὐτὴν βρίσκεται ἡ κληρονομία τῆς βασιλείας μαζὶ μὲ τὸν παράδεισο τῆς τρυφῆς, «καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν εἶδε μάτι, οὔτε αὐτὶ ἄκουσε καὶ σὲ καρδιὰ ἀνθρώπου δὲν ἀνέβηκαν, ὅσα ἑτοίμασε ὁ Θεὸς γιὰ ἐκείνους ποὺ τὸν ἀγαποῦν»[69].

Πρέπει λοιπὸν καὶ σὺ νὰ συνεισφέρεις ἐκεῖνο ποὺ μπορεῖς καὶ τὴν προθυμία, καὶ στὸ Θεὸ ἀνήκει τὸ ἔλεος, ἡ προστασία καὶ ἡ χορηγία τῆς δυνάμεως.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

---

69. Α' Κορ. 2,9.

ΤΖ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Τί ποιήσω ὅτι φοβοῦμαι τὴν αἰσχύνην τῆς ἀτιμίας; Καὶ εἰς συντυχίαν δὲ ἐὰν ἐμπέσω μετά τινων πάνυ ἕλκομαι εἰς αὐτὴν καὶ αἰχμαλωτίζομαι, ὡς ἐπιλανθάνεσθαι ἐμαυτοῦ· καὶ ἐὰν ἔλθω εἰς ἐμαυτόν, αἰσχύνομαι ἀφεῖναι τοὺς συντυγχάνοντας καὶ ἀπελθεῖν.

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Ἵνα μὴ εἰς ταῦτα ἐμπέσῃ ὁ ἀσθενῶν καὶ εἰς τὴν φιλοδοξίαν, ὀξέως ὀφείλει φεύγειν ἀπὸ τῆς μακρολογίας καὶ κόψαι τὴν συντυχίαν, προφασισάμενος τὸν ἀββᾶν, ὡς ὅτι ἐνέταξεν αὐτῷ τί ποτε καὶ σπουδάζει. Τὸ δὲ μὴ βαστάσαι ἀτιμασθῆναι, ἀπιστίας ἐστίν. Ὁ Ἰησοῦς ἄνθρωπος ἐγένετο καὶ ἠτιμάσθη, ὦ ἀδελφέ, μὴ περισσότερος εἶ τοῦ Ἰησοῦ; ἀπιστία ἐστὶν αὕτη καὶ πλάνη δαιμόνων. Εἴ τις θέλει ταπείνωσιν, ὡς λέγει 'ὅτι θέλω', ἐὰν μὴ βαστάσῃ ἀτιμίας, λαβεῖν αὐτὴν οὐ δύναται. Ἰδοὺ ἤκουσας, μὴ καταφρονήσῃς, ἐπεὶ καταφρονηθῆναι ἔχεις ἀπὸ τοῦ ἔργου.

ΤΗ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Ὅτε παραβάλλουσί τινες ἐν τῷ κοινοβίῳ, εἴτε κοσμικοὶ εἴτε πατέρες, λέγει μοι ὁ λογισμὸς περὶ ὠφελείας ψυχῆς ἐρωτῆσαι ἢ περὶ πράγματος. Τί δοκιμάζεις;

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Ἀδελφέ, ὁ μετὰ ἀληθείας Χριστῷ μαθητευόμενος, ἐξουσίαν οὐδεμίαν ἔχει εἰς ἑαυτὸν πρὸ τὸ ποιεῖν ὅ,τι δήποτε ἀφ' ἑαυτοῦ. Κἂν γὰρ δοκῇ ὠφελεῖσθαι ἀπὸ τῆς συντυχίας τῶν παραβαλλόντων, ἀλλ' ἐκπίπτει τῆς ἐντολῆς τῆς λεγού-

307

Τί νὰ κάνω ποὺ φοβᾶμαι τὴ ντροπὴ τῆς ἀτιμίας; Καὶ ἐὰν συμβεῖ νὰ συνατηθῶ μὲ κάποιους, ἕλκομαι πολὺ σ' αὐτὴ τὴ συνάντηση καὶ αἰχμαλωτίζομαι, ὥστε νὰ ξεχνῶ τὸν ἑαυτό μου· καὶ ἐὰν ἔλθω στὸν ἑαυτό μου, ντρέπομαι νὰ ἀφήσω ἐκείνους ποὺ συνάντησα καὶ νὰ φύγω.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Γιὰ νὰ μὴ πέσει ὁ ἀσθενὴς σ' αὐτὰ καὶ στὴ φιλοδοξία, πρέπει νὰ φεύγει μὲ σφοδρότητα ἀπὸ τὴ μακρολογία καὶ νὰ διακόψει τὴ συνάντηση, προφασιζόμενος τὸν ἀββᾶ, ὅτι τὸν διέταξε κάτι νὰ φροντίσει. Τὸ νὰ μὴ βαστᾶς ὅμως τὴν ἀτιμία, εἶναι δεῖγμα ἀπιστίας. Ὁ Ἰησοῦς ἔγινε ἄνθρωπος καὶ ἀτιμάσθηκε, ἀδελφέ· μήπως ἐσὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ; Αὐτὴ εἶναι ἀπιστία καὶ πλάνη δαιμόνων. Ἐὰν κανεὶς θέλει ταπείνωση, καὶ λέγει ὅτι θέλω, ἐὰν δὲν βαστάξει τὴν ἀτίμωση, δὲν μπορεῖ νὰ τὴ λάβει. Νά, ἄκουσες, μὴ δείξεις περιφρόνηση, διότι θὰ περιφρονηθεῖς ἀπὸ τὸ ἔργο.

308

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ὅταν φθάνουν κάποιοι στὸ κοινόβιο, εἴτε εἶναι κοσμικοὶ εἴτε ἱερεῖς, καὶ ὁ λογισμός μοῦ λέγει νὰ ἐρωτήσω γιὰ ὠφέλεια ψυχῆς ἢ γιὰ κάποιο πρᾶγμα, τί κρίνεις σωστὸ νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἀδελφέ, αὐτὸς ποὺ μαθητεύει ἀληθινὰ στὸ Χριστό, δὲν ἔχει καμμία ἐξουσία νὰ κάνει ὁτιδήποτε ἀπὸ μόνος του. Διότι, καὶ ἂν ἀκόμα νομίσει ὅτι ὠφελεῖται ἀπὸ τὴ συνάντηση τῶν ἐπισκεπτῶν, ὅμως ξεφεύγει ἀπὸ τὴν ἐντολὴ ποὺ

σης, «πάντα μετὰ βουλῆς ποίει». Τί δὲ περισσότερον θέλεις ἀκοῦσαι οὗ οἱ πατέρες εἶπον, ὅτι 'ἐὰν ὦσί τινες καὶ λαλῶσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐρώτησον τὸν ἀββᾶν σου μετὰ ταπεινώσεως. ''Ἀββᾶ, θέλεις μείνω καὶ ἀκούσω ἢ ἀπέλθω;' καὶ ὃ λέγει σοι ποίησον μετὰ ἀναπαύσεως. Ἐὰν δὲ καὶ διὰ χρείαν θέλῃς ἐρωτῆσαί τινα, ἢ μοναχὸν ἢ κοσμικόν, λέγεις τῷ ἀββᾷ, κἂν δοκιμάσῃ, αὐτὸς ἐρωτᾷ ὃ θέλεις. Ἐὰν δὲ εἴπῃ σοι, 'ἐρώτησον σύ', τότε ἐρωτᾷς.

ΤΘ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν δὲ μὴ θέλω ἐρωτῆσαι καὶ συμβῇ μέ τινι αὐτῶν ἀπαντῆσαι, ἢ καὶ αὐτὸς ἐρωτήσῃ με περὶ πράγματος, πῶς κελεύεις χρήσομαι;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εν τῇ ἀπαντήσει τῇ πρός τινα, ἕως ἀσπασμοῦ ἔστω ὁ λόγος σου. Καὶ λοιπὸν λέγε, 'εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅτι εἰς ἀπόκρισιν ὑπάγω', καὶ ὕπαγε. Ἐὰν δὲ ἐρωτήσῃ σε περὶ πράγματος, ἐὰν οἶδας, εἰπὲ καὶ πάρελθε· ἐὰν δὲ οὐκ οἶδας, εἰπέ, 'οὐκ οἶδα, καὶ πάρελθε.

ΤΙ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν δὲ εὕρῃ με καθήμενον ἢ καὶ ἐργαζόμενον καὶ συγκαθίσῃ, ἢ καὶ συντυχεῖν μοι βουληθῇ, τί ποιήσω;

λέγει, «ὅλα νὰ τὰ κάνεις μὲ συμβουλή»[70]. Τί περισσότερο θέλεις νὰ ἀκούσεις ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ εἶπαν οἱ πατέρες, ὅτι, ἐὰν ὑπάρχουν κάποιοι ποὺ λαλοῦν τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, ρώτησε τὸν ἀββᾶ σου μὲ ταπείνωση. 'Αββᾶ, θέλεις νὰ μείνω καὶ ν' ἀκούσω ἢ νὰ φύγω', καὶ κάνε μὲ ἀνάπαυση αὐτὸ ποὺ σοῦ λέγει. Καὶ ἐὰν θέλεις νὰ ἐρωτήσεις κάποιον γιὰ ἀνάγκη, ἢ μοναχὸ ἢ κοσμικό, τὸ λέγεις στὸν ἀββᾶ, καὶ ἂν αὐτὸς τὸ ἐγκρίνει, τὸν ἐρωτᾶ ὁ ἴδιος αὐτὸ ποὺ θέλεις. Ἐὰν ὅμως σοῦ πεῖ, 'ρώτησέ τον ἐσύ', τότε τὸν ἐρωτᾶς.

309

Ἐρώτηση

Ἐὰν ὅμως δὲν θέλω νὰ ἐρωτήσω καὶ μοῦ συμβεῖ νὰ συναντήσω κάποιον ἀπὸ αὐτούς, ἢ ἂν αὐτὸς μὲ ἐρωτήσει γιὰ κάτι, τί διατάζεις νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Στὴ συνάντηση μὲ κάποιον ὁ λόγος σου ἂς περιορίζεται μέχρι τὸν ἀσπασμό. Ἔπειτα πές, 'προσευχήσου γιὰ μένα, διότι πηγαίνω σὲ ἀπόκριση', καὶ φύγε. Ἐὰν ὅμως σὲ ἐρωτήσει γιὰ κάτι, ἐὰν γνωρίζεις, πὲς καὶ ἀπομακρύνσου· ἐὰν ὅμως δὲν γνωρίζεις, πές, 'δὲν γνωρίζω', καὶ φύγε.

310

Ἐρώτηση

Ἐὰν ὅμως μὲ βρεῖ νὰ κάθομαι ἢ καὶ νὰ ἐργάζομαι καὶ καθίσει μαζί μου, ἢ θελήσει νὰ συνομιλήσουμε, τί νὰ κάνω;

---

70. Σοφ. Σειρ. 35,19.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ἐὰν εὕρῃ σε πούποτε καθήμενον καὶ ἔλθῃ, εὐλογήθητι παρ' αὐτοῦ, καὶ τὸ αὐτὸ ποίησον. Καὶ εἰπὲ αὐτῷ, 'εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ'· καὶ σχεδὸν χερσὶν ἐὰν κρατήσῃ σε εἰπὲ αὐτῷ· 'συγχώρησόν μοι, ὅτι ἐντολὴν ἔχω μὴ λαλῆσαί τινι ἄνευ γνώμης τοῦ ἀββᾶ· ἀλλὰ λέγω αὐτῷ, καὶ εἴ τι λέγει μοι ποιῶ'. Ἐὰν δὲ καὶ ἐργαζομένου σου ἔλθῃ τις καὶ καθίσῃ, ὡς ἔχων ἐντολήν, φέρε σεαυτῷ πρόφασιν καὶ ἀνάστα.

ΤΙΑ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Καὶ τί ἐστιν ὃ λέγει ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας ὅτι, 'μετὰ τὸν ἀσπασμὸν τοῦ ξένου, ἐρώτησον αὐτόν, πῶς ἔχεις, καὶ οὕτω σιώπα μετ' αὐτοῦ καθήμενος';

Ἀπόκρισις

Τὸ δέξασθαι ξένον καὶ μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἐρωτῆσαι αὐτὸν πῶς ἔχεις, καὶ τοῦ λοιποῦ καθίσαι μετ' αὐτοῦ σιωπῶντα, ἔγραψας ὅτι ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας εἶπε τοῦτο· ἀλλὰ γέροντι ἐρρέθη προβεβηκότι καὶ τῇ ἡλικίᾳ καὶ τῷ μέτρῳ· ὁ δὲ ἀκριβὴς μαθητής, καὶ ἐπιποθῶν γενέσθαι μοναχός, φυλάττει ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν τοιούτων συντυχιῶν. Γεννῶνται γὰρ ἐξ αὐτῶν καταφρονήσεις, χαυνότης, ἀνυποταξία καὶ ἡ δεινὴ παρρησία. Φησὶ δέ που ὅτι 'Ἰωάννης εἰς ταῦτα οὐ σχολάζει'· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἀμεριμνῆσαι ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου.

ΤΙΒ'

Ἐρώτησις

Ὁ λογισμὸς λέγει μοι· 'κόψον ἐφάπαξ τὰς συντυχίας καὶ

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν σὲ βρεῖ νὰ κάθεσαι κάπου καὶ ἔρθει, ζήτησε εὐλογία ἀπ' αὐτὸν καὶ κάνε καὶ σὺ τὸ ἴδιο. Καὶ πές του, 'προσευχή σου γιὰ μένα', καὶ ἐὰν σὲ κρατήσει σχεδὸν μὲ τὰ χέρια, πές του· 'συγχώρησέ με, διότι ἔχω ἐντολὴ νὰ μὴ μιλήσω σὲ κανένα χωρὶς τὴ γνώμη τοῦ ἀββᾶ· θὰ τὸν ἐρωτήσω λοιπὸν καὶ ὅ,τι μοῦ πεῖ θὰ κάνω'. Ἐὰν πάλι, ἐνῶ ἐργάζεσαι, ἔρθει κάποιος καὶ καθίσει, βρὲς μιὰ πρόφαση, ὅτι τάχα ἔχεις ἐντολή, καὶ σήκω.

311

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Καὶ τί σημαίνει ἐκεῖνο ποὺ λέγει ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας, ὅτι μετὰ τὸν ἀσπασμὸ τοῦ ξένου, ρώτησέ τον, 'πῶς εἶσαι', καὶ ἔπειτα νὰ σιωπᾶς καθήμενος μαζί του;

Ἀπόκριση

Ἔγραψες ὅτι ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας εἶπε, ὅταν δεχθεῖς ξένο, μετὰ τὸν ἀσπασμὸ νὰ τὸν ἐρωτήσεις, 'πῶς εἶσαι', καὶ νὰ καθίσεις ἔπειτα μ' αὐτὸν σιωπηλός· ἀλλ' αὐτὸ λέχθηκε γιὰ γέροντα προχωρημένο στὴν ἡλικία καὶ στὸ μέτρο· ὁ προσεκτικὸς μαθητὴς ὅμως καὶ αὐτὸς ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ γίνει μοναχός, προφυλάγει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ αὐτὲς τὶς συναντήσεις. Διότι ἀπὸ αὐτὲς γεννιένται περιφρονήσεις, χαυνότητα, ἀνυποταξία καὶ ἡ φοβερὴ παρρησία. Λέγει κάπου ὅτι ὁ Ἰωάννης δὲν ἀσχολεῖται μ' αὐτά· καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ νὰ ἀμεριμνήσεις γιὰ κάθε ἄνθρωπο.

312

Ἐρώτηση

Ὁ λογισμός μοῦ λέγει, 'κόψε γιὰ πάντα τὶς συναντήσεις

ἀπαλλάσσῃ'. Καὶ πάλιν λέγει μοι κατὰ μικρόν, 'κόψον διὰ τὸ μὴ ξενισθῆναι τοὺς εἰδότας σε'. Εἰπὲ οὖν μοι ποῖον βέλτιον;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Περὶ τοῦ ἐφάπαξ κόψαι καὶ κατὰ μικρὸν μικρόν, διὰ τὸ μὴ ξενισθῆναι τοὺς εἰδότας σε. Ἐὰν ἐφάπαξ κόψῃς, ἀμεριμνεῖς· ἐπεὶ πρόφασιν παρέχεις καὶ λογισμούς· πρόφασιν μὲν τοῦ λέγειν, 'ὁπότε ἐλάλησέ μοι τὸ πρῶτον λαλῶ αὐτῷ'· λογισμοὺς δέ, ὅτι 'ἆρα τίποτε ἔχει κατ' ἐμοῦ ὁ ἀδελφὸς οὗτος ὅτι πρῶτον ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ καὶ ἄρτι οὐ λαλεῖ;' Θέλησον τὸ πρᾶγμα καὶ κατευοδοῖ ὁ Θεός.

ΤΙΓ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Καὶ ἐπειδὴ ἐσθ' ὅτε τινὲς ἀσθενεῖς ἔρχονται εἰς τὸ κοινόβιον, δεόμενοί τινος ἐκ τοῦ Νοσοκομείου, καὶ ἐπετράπην ἐκ τοῦ ἀββᾶ διαδοῦναι αὐτοῖς, καὶ ἐκ τούτου ἀναγκάζομαι αὐτοῖς συντυχεῖν, μὴ δοκῶ ἰδίῳ θελήματι ταῦτα ποιεῖν; Δήλωσόν μοι, πάτερ, καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα εὕρω ἐν αὐτοῖς ἀνάπαυσιν.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Περὶ τῶν ἐρχομένων ἀσθενῶν καὶ δεομένων τινὸς τοῦ νοσοκομείου, ἐὰν ἐπίσης δώσῃς σὺ πρᾶγμα οὐκ ἔχεις· ἐκελεύσθης γάρ. Ὀφείλεις δὲ σφόδρα προσέχειν· μὴ ταύτῃ τῇ προφάσει ἐκχύσῃς μετά τινος τὴν ὁμιλίαν ἢ πλατύνεις τὴν συντυχίαν ἐκ τῆς χρείας, εἰ μὴ ὅτε χρεία ἐρωτῆσαι αὐτὸν

καὶ θ' ἀπαλλαχθεῖς'. Καὶ πάλι μοῦ λέγει, 'κόψε αὐτὲς σιγὰ σιγὰ γιὰ νὰ μὴ στενοχωρηθοῦν ἐκεῖνοι ποὺ σὲ γνωρίζουν'. Πές μου λοιπὸν ποιό εἶναι καλύτερο;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Τὴν ἀποκοπὴ τῶν συναντήσεων μὲ μιᾶς καὶ σιγὰ σιγά, σοῦ τὰ λέγει γιὰ νὰ μὴ στενοχωρηθοῦν ἐκεῖνοι ποὺ σὲ γνωρίζουν. Ἐὰν τὶς κόψεις διὰ μιᾶς, ἀμεριμνεῖς· διότι παρέχεις πρόφαση καὶ λογισμούς· πρόφαση γιὰ νὰ λέγεις· 'ἐπειδὴ μοῦ μίλησε στὴν ἀρχὴ τὸν μιλῶ'· καὶ λογισμούς, διότι λέγεις, 'ἄραγε ἔχει τίποτε ἐναντίον μου αὐτὸς ὁ ἀδελφός; διότι στὴν ἀρχὴ μίλησε μὲ μένα καὶ τώρα δὲ μιλᾶ. Θέλησέ το αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσει.

313

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ μερικὲς φορὲς ἔρχονται στὸ κοινόβιο ἀσθενεῖς ποὺ χρειάζονται κάτι ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο, καὶ μοῦ ἀνατέθηκε ἀπὸ τὸν ἀββᾶ νὰ τοὺς τὸ προσφέρω, καὶ γι' αὐτὸ ἀναγκάζομαι νὰ τοὺς συναντήσω, μήπως φαίνομαι ὅτι τὰ κάνω αὐτὰ μὲ τὴ θέλησή μου; Δήλωσέ μου, πάτερ, καὶ προσευχήσου γιὰ μένα, γιὰ νὰ βρῶ ἀνάπαυση ἀνάμεσά τους.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Γιὰ τοὺς ἀσθενεῖς ποὺ ἔρχονται καὶ χρειάζονται κάτι ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο, ἐὰν τοὺς τὸ δώσεις, ἐσὺ δὲν ἔχεις εὐθύνη· διότι διατάχθηκες. Πρέπει ὅμως νὰ προσέχεις πολύ· νὰ μὴ ἀρχίσεις μ' αὐτὴ τὴν πρόφαση τὴν φλυαρία μὲ κάποιον καὶ νὰ μὴ μακρύνεις τὴ συνάντηση γι' αὐτὴ τὴν ἀνάγκη, παρὰ μόνο ἂν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ τὸν ἐρωτήσεις γιὰ κάποιο

περὶ πράγματος ἢ ἀγορασίας. Καὶ τοῦτο πάλιν μέχρι τούτου προσέχων μὴ εὑρεῖν πρόφασιν τὸ κακὸν θέλημα.

Ταῦτα φύλαξον καὶ εὑρήσεις ἀνάπαυσιν.

ΤΙΔ'

Ἐρώτησις

Ὁ λογισμὸς λέγει μοι, ὅτι 'ἡ ἡσυχία πάντων ἐστὶν ἀναγκαιοτέρα, καὶ ὅτι συμφέρει σοι'. Ἆρα καλῶς λέγει;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Η *ἡσυχία τί ἐστιν, ἀλλ' ἢ τὸ συστεῖλαί τινα τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἀπὸ δόσεως καὶ λήψεως καὶ ἀνθρωπαρεσκείας καὶ τῶν λοιπῶν ἐνεργειῶν; Καὶ ὅτε δὲ ὁ Κύριος ἤλεγξε τὸν γραμματέα διὰ τὸν ἐμπεσόντα εἰς τοὺς λῃστάς, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτόν, 'τίς ἐγένετο πλησίον;' λέγει· «ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ». Πάλιν εἴρηκεν· «ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν».*

Εἰ οὖν ἔχεις ἅπαξ ὅτι τὸ ἔλεος πλεῖόν ἐστι τῆς θυσίας, εἰς τὸ ἔλεος κλῖνον τὴν καρδίαν σου· καὶ γὰρ ἡ πρόφασις τῆς ἡσυχίας φέρει εἰς ὑψηλοφροσύνην, πρινὴ ὁ ἄνθρωπος κερδάνῃ ἑαυτόν, τουτέστιν ἄμωμος γένηται· τότε γὰρ ἡσυχία ἐστίν· ὅτι ἐβάστασε τὸν σταυρόν. Ἐὰν οὖν συμπαθήσῃς, εὑρίσκεις βοήθειαν· ἐὰν δὲ κρατήσῃς σεαυτόν, ὡς δῆθεν ὑπεραναβῆναι τὸ μέτρον, τοῦτο μάθε, ὅτι καὶ ὃ ἔχεις ἀπώλεσας. Μήτε οὖν ἔσω μήτε ἔξω, ἀλλὰ ἀμέσως πορεύθητι, συνιὼν τί τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσιν.

ΤΙΕ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Σαφήνισόν μοι, δέσποτα, 'πῶς μήτε ἔσω μήτε ἔξω, ἀλλὰ

---

71. Λουκᾶ 10,37.

πράγμα ἢ γιὰ ἀγορασιά. Καὶ αὐτὸ πάλι μέχρις ἐδῶ, προσέχοντας νὰ μὴ βρεῖ πρόφαση τὸ κακὸ θέλημα.

Φύλαξέ τα αὐτὰ καὶ θὰ βρεῖς ἀνάπαυση.

314

Ἐρώτηση

Ὁ λογισμὸς μοῦ λέγει, ὅτι ἡ ἡσυχία εἶναι ἀναγκαιότερη ἀπὸ ὅλα, καὶ ὅτι σὲ συμφέρει. Ἄραγε λέγει σωστά;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Τί εἶναι ἡσυχία, παρὰ νὰ συγκρατήσει κανεὶς τὴν καρδιά του ἀπὸ τὶς δοσοληψίες καὶ τὴν ἀνθρωπαρέσκεια καὶ ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες ἐνέργειες; Ὅταν ὁ Κύριος ἤλεγξε τὸν γραμματέα γιὰ ἐκεῖνον ποὺ ἔπεσε στοὺς ληστὲς καὶ τὸν ἐρώτησε, 'ποιός ἦταν ὁ πλησίον', λέγει· «αὐτὸς ποὺ ἔδειξε τὸ ἔλεος σ' αὐτόν»[71]. Πάλι ἔχει πεῖ· «ἔλεος θέλω καὶ ὄχι θυσία»[72].

Ἐὰν λοιπὸν θεωρεῖς ὁπωσδήποτε, ὅτι τὸ ἔλεος εἶναι ἀνώτερο τῆς θυσίας, κλίνε τὴν καρδιά σου στὸ ἔλεος· διότι καὶ ἡ πρόφαση τῆς ἡσυχίας ὁδηγεῖ σὲ ὑψηλοφροσύνη, προτοῦ ὁ ἄνθρωπος κερδίσει τὸν ἑαυτό του, δηλαδὴ προτοῦ γίνει ἄμεμπτος· διότι τότε ὑπάρχει ἡσυχία, ἀφοῦ βάσταξε τὸν σταυρό. Ἐὰν λοιπὸν συμπαθήσεις θὰ βρεῖς βοήθεια· ἐὰν ὅμως κρατήσεις τὸν ἑαυτό σου, γιὰ νὰ ξεπεράσεις δῆθεν τὸ μέτρο, μάθε αὐτό, ὅτι ἔχασες καὶ αὐτὸ ποὺ ἔχεις. Οὔτε μέσα λοιπόν, οὔτε ἔξω· ἀλλὰ προχώρησε ἀμέσως, ἀναλογιζόμενος ποιό εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, διότι οἱ ἡμέρες εἶναι πονηρές.

315

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐξήγησέ μου, δέσποτα, πῶς οὔτε μέσα, οὔτε ἔξω, ἀλλὰ

72. Ματθ. 9,13.

μέσως'; ἆρα μὴ φανερὰς ἡμέρας διορίζειν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ φανερὰς τῇ φροντίδι;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Τὸ μήτε εἰς τὴν ἡσυχίαν θαρρεῖν, μήτε καταφρονεῖν ἐν τῷ περισπασμῷ, αὕτη ἐστὶν ἡ μέση ὁδὸς ἡ μὴ πίπτουσα, ἀλλ' ἔχειν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τὴν ταπείνωσιν καὶ ἐν τῷ περισπασμῷ τὴν νῆψιν. Καὶ τοῦ συστέλλειν τὸν λογισμὸν οὐκ ἔστιν ὅρος ὥρας πόσῳ μᾶλλον ἡμέρας. Ἀλλ' ὀφείλει τις φέρειν μετ' εὐχαριστίας τὰ ἐπερχόμενα· συμπάσχειν δὲ χρὴ πᾶσι τοῖς ἐν τῷ κοινοβίῳ. Καὶ γὰρ ἐντολὴν τοῦ Ἀποστόλου πληροῖ· τουτέστιν, ἐάν τις θλίβηται, ἵνα συνθλιβῇ αὐτῷ, ἵνα παρακαλέσῃ αὐτόν, ἵνα παραμυθήσηται αὐτόν· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ συμπάθεια, καὶ τὸ τοῖς ἀσθενέσι συμπάσχειν καὶ ταῖς θεραπείαις αὐτῶν συνεργεῖν, καλόν. Εἰ γὰρ ὁ ἰατρὸς μισθὸν ἔχει φροντίζων τοῦ ἀσθενοῦς, πόσῳ μᾶλλον ὁ συμπάσχων εἰς πάντα τῷ πλησίον κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ; Ἐὰν γὰρ μή τις εἰς πάντα συμπαθήσῃ, καὶ εἰς αὐτὸ ὃ συμπάσχει θέλημα οἰκεῖον πληρῶν εὑρίσκεται.

TIS'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ ἐκέλευσάς μοι περὶ τοῦ μέσως παρελθεῖν, καὶ ὅτε συμβαίνει με σχολάσαι καὶ εὑρεῖν εὐκαιρίαν τοῦ μικρὸν καθίσαι ἐν τῷ κελλίῳ μου, ὄχλησιν πολλὴν ὑπομένω ἀπὸ τῶν ἐξ ἔθους ἐρχομένων ἀγαπητῶν μοναχῶν, ἢ καὶ κοσμικῶν· καὶ ἐὰν φανῶ αὐτοῖς, θλίβομαι, καὶ ἐὰν μὴ θελήσω φανῆναι, ἀνάγκη ἐστὶ μεῖναι ἐν τῷ κελλίῳ μου καὶ ἐμποδίζεται ἡ χρεία τοῦ νοσοκομείου. Μὴ κελεύεις εἴπω

ἐνδιάμεσα; Ἄραγε δὲν πρέπει νὰ ὁρίζουμε τακτὲς ἡμέρες γιὰ τὴν ἡσυχία καὶ τακτὲς γιὰ τὴ φροντίδα;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Μέση ὁδὸς ποὺ δὲν παρεκκλίνει εἶναι τὸ νὰ μὴ παίρνεις θάρρος ἀπὸ τὴν ἡσυχία, οὔτε νὰ περιφρονεῖς τὸν περισπασμό, ἀλλὰ νὰ ἔχεις τὴν ταπείνωση στὴν ἡσυχία καὶ τὴ νήψη στὸν περισπασμό· τῆς συστολῆς τοῦ λογισμοῦ δὲν ὑπάρχει ὅριο σὲ ὧρες πολὺ περισσότερο σὲ μέρες. Ἀλλ' ὀφείλει κανεὶς νὰ ὑποφέρει μὲ εὐχαρίστηση τὰ ἐπερχόμενα· καὶ πρέπει νὰ συμπάσχει μὲ ὅλους ὅσοι βρίσκονται στὸ κοινόβιο. Διότι πραγματοποιεῖ τὴν ἐντολὴ τοῦ Ἀποστόλου· δηλαδή, ἐὰν κανεὶς θλίβεται, νὰ θλιβεῖ μαζὶ μ' αὐτόν, νὰ τοῦ παρευρεθεῖ, νὰ τὸν παρηγορήσει· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ συμπάθεια καὶ εἶναι καλὸ νὰ συμπάσχεις μὲ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ νὰ βοηθᾶς στὶς θεραπεῖες τους. Διότι, ἐὰν ὁ γιατρὸς ἀμείβεται ὅταν φροντίζει τὸν ἀσθενῆ, πόσο περισσότερο αὐτὸς ποὺ συμπάσχει σὲ ὅλα μὲ τὸν πλησίον, σύμφωνα μὲ τὴ δύναμή του; Διότι, ἐὰν κανεὶς δὲν συμπάσχει σὲ ὅλα φαίνεται νὰ πραγματοποιεῖ τὸ θέλημά του καὶ σ' αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖο συμπάσχει.

316

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ μὲ διέταξες ν' ἀκολουθήσω τὴ μεσότητα, ὅταν συμβαίνει νὰ σχολάσω καὶ νὰ βρῶ εὐκαιρία γιὰ νὰ καθήσω λίγο στὸ κελλί μου, ὑπομένω πολλὴ ἐνόχληση ἀπὸ τοὺς ἀγαπητοὺς μοναχοὺς ἢ κοσμικοὺς ποὺ ἔρχονται ἀπὸ συνήθεια. Ἐὰν ἐμφανισθῶ σ' αὐτοὺς στενοχωριέμαι, ἐὰν πάλι δὲν θελήσω νὰ ἐμφανισθῶ, εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ μείνω στὸ κελλί μου καὶ ἐμποδίζεται ἡ ἀνάγκη τοῦ νοσοκομείου. Μήπως λοιπὸν διατάζεις νὰ πῶ σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ποὺ μένουν ἐκεῖ μαζί μου, νὰ ἔρθει ὁ ἴδιος

ἑνὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἐκεῖ μετ' ἐμοῦ, ἵνα, ὅτε μὴ φθάνω, ἔλθῃ αὐτὸς καὶ φροντίσῃ; ἢ πάντως ἀπέλθω; Ταῦτα ὡς ἄνθρωπος λογίζομαι· ἐὰν δὲ δικαίωμα ᾖ ἐν τῷ λογισμῷ, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ κρατείτω καὶ μὴ τὸ ἐμόν, ὅτι τὸ ἴδιον οὐχ ἵσταται, ἀλλ' εἰς ἀπώλειαν τελευτᾷ.

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Οσον ὁ ἄνθρωπος κατάγεται εἰς ταπείνωσιν, προκόπτει. Τὸ μεῖναί σε ἐν τῷ κελλίῳ σου ἄπρακτόν σε ποιεῖ, ὅτι γίνῃ ἄθλιβος· καὶ ἐν τῷ ἀμεριμνῆσαι πρὸ καιροῦ, ὁ ἐχθρὸς ἑτοιμάζει σοι ταραχὴν πλείω τῆς ἀναπαύσεως, ἵνα ἐνέγκῃ σε εἰπεῖν, 'εἴθε οὐκ ἐγεννήθην'.

Περὶ δὲ τῆς ὀχλήσεως τῶν ἀνθρώπων, εἶπον οἱ πατέρες· ἔστιν ἄνθρωπος ῥέγχων εἰς τὸ ἀποθανεῖν καὶ προσέχων φιλίαις τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ σὺ οὖν μὴ δῷς οὔτε λάβῃς μετ' αὐτῶν· καὶ οὕτως ἀλλοτριοῦνταί σου.

Καὶ περὶ τῆς διακονίας τοῦ ἀδελφοῦ· ἐὰν ποιῇς διὰ σαυτοῦ, σαυτῷ βοηθεῖς· ἐὰν δὲ δι' ἐκείνου, τὸ περισσὸν τοῦ κόπου σου καὶ τῆς εὐχῆς σου ἐκεῖνος λαμβάνει. Προεῖπόν σοι εἰς τὴν ἄλλην ἀπόκρισιν περὶ συμπαθείας, καὶ ἀγώνισαι εἰ πιστεύεις τῷ Ἀποστόλῳ λέγοντι· «τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;»· τοῖς κακουχουμένοις συγκακουχούμενοι, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι.

ΤΙΖ'

Ἐρώτησις

Πῶς δύναμαι, πάτερ, αἰτηθεὶς πρᾶγμα παρά τινος, μετὰ ἱλαρότητος παρασχεῖν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ἀμφιβάλλων; Ὡς γὰρ μετὰ βίας παρέχω εὑρίσκεται ἡ ψυχή μου σκληρὰ καὶ ἀπίαντος.

---

73. Β' Κορ. 11,29.

καὶ νὰ φροντίσει ὅταν δὲν ἔρχομαι ἐγώ; ἢ νὰ μεταβῶ ἐγὼ ὁπωσδήποτε. Αὐτὰ τὰ σκέφτομαι σὰν ἄνθρωπος· ἐὰν ὅμως ὑπάρχει ἐντολὴ στὸ λογισμό, ἂς ἐπικρατήσει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι τὸ δικό μου, διότι τὸ δικό μου δὲν στέκει ἀλλὰ καταλήγει στὸν ἐξαφανισμό.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ὅσο ὁ ἄνθρωπος κατεβαίνει σὲ ταπείνωση, προκόβει. Τὸ νὰ μείνεις ἐσὺ στὸ κελλί σου σὲ κάνει ἄπρακτο, διότι γίνεσαι ἄθλιβος· καὶ μὲ τὸ νὰ ἀμεριμνήσεις πρὶν ἀπὸ τὸν καιρό, ὁ ἐχθρός σοῦ ἑτοιμάζει ταραχὴ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀνάπαυση, γιὰ νὰ σὲ κάνει νὰ πεῖς, 'μακάρι νὰ μὴ γεννιόμουν'.

Γιὰ τὴν ἐνόχληση τῶν ἀνθρώπων, οἱ πατέρες εἶπαν· ὑπάρχει ἄνθρωπος ἑτοιμοθάνατος καὶ προσέχει τὶς φιλίες τοῦ κόσμου αὐτοῦ. Ἐσὺ λοιπὸν νὰ μὴ ἔχεις δοσοληψίες μ' αὐτούς, καὶ ἔτσι θ' ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ σένα.

Ὅσο γιὰ τὴ διακονία τοῦ ἀδελφοῦ, ἐὰν τὴν κάνεις μόνος σου, βοηθᾶς τὸν ἑαυτό σου, ἐὰν ὅμως τὴν κάνεις μὲ ἐκεῖνον, ἐκεῖνος παίρνει τὸ περισσότερο ἀπὸ τὸν κόπο σου καὶ ἀπὸ τὴν προσευχή σου. Σοῦ εἶπα προηγουμένως στὴν ἄλλη ἀπόκριση γιὰ συμπάθεια· ἀγωνίσου λοιπὸν ἐὰν πιστεύεις στὸν Ἀπόστολο ποὺ λέγει· «ποιός ἀσθενεῖ, καὶ δὲν ἀσθενῶ; ποιός σκανδαλίζεται καὶ ἐγὼ δὲν φλογίζομαι;»[73]· ταλαιπωρούμαστε μαζὶ μ' ἐκείνους ποὺ ταλαιπωροῦνται, ἀφοῦ κι' ἐμεῖς εἴμαστε στὸ σῶμα.

317

Ἐρώτηση

Πῶς μπορῶ, πάτερ, ὅταν μοῦ ζητήσει κάποιος κάτι νὰ τοῦ τὸ δώσω μὲ ἱλαρότητα, ἐνῶ ἀμφιβάλλω κατ' ἀρχήν; Διότι, δίνοντάς το μὲ βία, ἡ ψυχή μου φαίνεται σκληρὴ καὶ ὠμή.

ἑνὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἐκεῖ μετ' ἐμοῦ, ἵνα, ὅτε μὴ φθάνω, ἔλθῃ αὐτὸς καὶ φροντίσῃ; ἢ πάντως ἀπέλθω; Ταῦτα ὡς ἄνθρωπος λογίζομαι· ἐὰν δὲ δικαίωμα ᾖ ἐν τῷ λογισμῷ, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ κρατείτω καὶ μὴ τὸ ἐμόν, ὅτι τὸ ἴδιον οὐχ ἵσταται, ἀλλ' εἰς ἀπώλειαν τελευτᾷ.

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Οσον ὁ ἄνθρωπος κατάγεται εἰς ταπείνωσιν, προκόπτει. Τὸ μεῖναί σε ἐν τῷ κελλίῳ σου ἄπρακτόν σε ποιεῖ, ὅτι γίνῃ ἄθλιβος· καὶ ἐν τῷ ἀμεριμνῆσαι πρὸ καιροῦ, ὁ ἐχθρὸς ἑτοιμάζει σοι ταραχὴν πλείω τῆς ἀναπαύσεως, ἵνα ἐνέγκῃ σε εἰπεῖν, 'εἴθε οὐκ ἐγεννήθην'.

Περὶ δὲ τῆς ὀχλήσεως τῶν ἀνθρώπων, εἶπον οἱ πατέρες· ἔστιν ἄνθρωπος ῥέγχων εἰς τὸ ἀποθανεῖν καὶ προσέχων φιλίαις τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ σὺ οὖν μὴ δῷς οὔτε λάβῃς μετ' αὐτῶν· καὶ οὕτως ἀλλοτριοῦνταί σου.

Καὶ περὶ τῆς διακονίας τοῦ ἀδελφοῦ· ἐὰν ποιῇς διὰ σαυτοῦ, σαυτῷ βοηθεῖς· ἐὰν δὲ δι' ἐκείνου, τὸ περισσὸν τοῦ κόπου σου καὶ τῆς εὐχῆς σου ἐκεῖνος λαμβάνει. Προεῖπόν σοι εἰς τὴν ἄλλην ἀπόκρισιν περὶ συμπαθείας, καὶ ἀγώνισαι εἰ πιστεύεις τῷ Ἀποστόλῳ λέγοντι· «τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;»· τοῖς κακουχουμένοις συγκακουχούμενοι, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι.

ΤΙΖ'

Ἐρώτησις

Πῶς δύναμαι, πάτερ, αἰτηθεὶς πρᾶγμα παρά τινος, μετὰ ἱλαρότητος παρασχεῖν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ἀμφιβάλλων; Ὡς γὰρ μετὰ βίας παρέχω εὑρίσκεται ἡ ψυχή μου σκληρὰ καὶ ἀπίαντος.

---

73. Β' Κορ. 11,29.

καὶ νὰ φροντίσει ὅταν δὲν ἔρχομαι ἐγώ; ἢ νὰ μεταβῶ ἐγὼ ὁπωσδήποτε. Αὐτὰ τὰ σκέφτομαι σὰν ἄνθρωπος· ἐὰν ὅμως ὑπάρχει ἐντολὴ στὸ λογισμό, ἂς ἐπικρατήσει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι τὸ δικό μου, διότι τὸ δικό μου δὲν στέκει ἀλλὰ καταλήγει στὸν ἐξαφανισμό.

᾿Απόκριση Ἰωάννη.

Ὅσο ὁ ἄνθρωπος κατεβαίνει σὲ ταπείνωση, προκόβει. Τὸ νὰ μείνεις ἐσὺ στὸ κελλί σου σὲ κάνει ἄπρακτο, διότι γίνεσαι ἄθλιβος· καὶ μὲ τὸ νὰ ἀμεριμνήσεις πρὶν ἀπὸ τὸν καιρό, ὁ ἐχθρὸς σοῦ ἑτοιμάζει ταραχὴ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀνάπαυση, γιὰ νὰ σὲ κάνει νὰ πεῖς, 'μακάρι νὰ μὴ γεννιόμουν'.

Γιὰ τὴν ἐνόχληση τῶν ἀνθρώπων, οἱ πατέρες εἶπαν· ὑπάρχει ἄνθρωπος ἑτοιμοθάνατος καὶ προσέχει τὶς φιλίες τοῦ κόσμου αὐτοῦ. Ἐσὺ λοιπὸν νὰ μὴ ἔχεις δοσοληψίες μ' αὐτούς, καὶ ἔτσι θ' ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ σένα.

Ὅσο γιὰ τὴ διακονία τοῦ ἀδελφοῦ, ἐὰν τὴν κάνεις μόνος σου, βοηθᾶς τὸν ἑαυτό σου, ἐὰν ὅμως τὴν κάνεις μὲ ἐκεῖνον, ἐκεῖνος παίρνει τὸ περισσότερο ἀπὸ τὸν κόπο σου καὶ ἀπὸ τὴν προσευχή σου. Σοῦ εἶπα προηγουμένως στὴν ἄλλη ἀπόκριση γιὰ συμπάθεια· ἀγωνίσου λοιπὸν ἐὰν πιστεύεις στὸν ᾿Απόστολο ποὺ λέγει· «ποιός ἀσθενεῖ, καὶ δὲν ἀσθενῶ; ποιός σκανδαλίζεται καὶ ἐγὼ δὲν φλογίζομαι;»[73]· ταλαιπωρούμαστε μαζὶ μ' ἐκείνους ποὺ ταλαιπωροῦνται, ἀφοῦ κι' ἐμεῖς εἴμαστε στὸ σῶμα.

317

Ἐρώτηση

Πῶς μπορῶ, πάτερ, ὅταν μοῦ ζητήσει κάποιος κάτι νὰ τοῦ τὸ δώσω μὲ ἱλαρότητα, ἐνῶ ἀμφιβάλλω κατ' ἀρχήν; Διότι, δίνοντάς το μὲ βία, ἡ ψυχή μου φαίνεται σκληρὴ καὶ ὠμή.

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Εὰν μάθῃς ὅτι ὁ αἰτῶν κατὰ χρείαν αἰτεῖ, δὸς αὐτῷ χαίρων, ὡς ἐκ τῶν τοῦ Θεοῦ παρέχων· καὶ αὕτη ἐτὶν ἡ ἱλαρότης. Ἐὰν δὲ μάθῃς ὅτι οὐ χρείαν ἔχει, μὴ δῷς αὐτῷ, ἀλλ' εἰπέ, 'ἐντολὴν ἔχω ἐκ τοῦ ἀββᾶ μὴ δοῦναι τίποτε τῷ μὴ χρείαν ἔχοντι', καὶ οὐκ ἔστι τοῦτο σκληρότης.

Ὁ Κύριος συνετίσοι σε.

ΤΙΗ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ ἀνέγνων εἰς τὸ 'Ἀσκητικὸν τοῦ ἁγίου Βασιλείου καὶ εὗρον, ὅτι πᾶς ὃς ἂν ἔχῃ τι καὶ δώσῃ τινί, ἑαυτὸν μᾶλλον καὶ οὐχὶ ἐκεῖνον εὐηργέτησε κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, πῶς δύναται φυλάξαι αὐτήν;

Ἀπόκρισις

Τοῦτο τὸ κεφάλαιον, τῷ κατὰ μόνας εἴρηται καὶ δυναμένῳ ἑαυτὸν κυβερνῆσαι μετὰ διακρίσεως· ὁ γὰρ ἐν τῷ κοινοβίῳ ὑπὸ πατέρα ἐστί, καὶ οὐκ ἔχει ἐντολήν· καὶ οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχει ποιῆσαι τὸ ἴδιον θέλημα.

ΤΙΘ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ καὶ τοῦτο εὗρον ἐν τῷ 'Ἀσκητικῷ τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ὅτι ἀδύνατον μαθητὴν τοῦ Κυρίου γενέσθαι τὸν προσπαθῶς ἔχοντα πρός τι τῶν παρόντων ἢ ἀνεχόμενόν τινος τῶν καὶ ἐπ' ὀλίγον ἀφελκόντων αὐτὸν τῆς ἐντολῆς

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν ξέρεις ὅτι αὐτὸς ποὺ ζητᾶ, ζητᾶ ἀπὸ ἀνάγκη, δός του μὲ χαρά, σὰν νὰ τοῦ δίνεις ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ· καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἱλαρότητα. Ἐὰν ὅμως γνωρίζεις ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκη, νὰ μὴ τοῦ δώσεις, ἀλλὰ πές, 'ἔχω ἐντολὴ ἀπὸ τὸν ἀββᾶ νὰ μὴ δώσω τίποτα σ' αὐτὸν ποὺ δὲν ἔχει ἀνάγκη'· αὐτὸ δὲν εἶναι σκληρότητα.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ σοῦ δώσει σύνεση.

318

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ διάβασα στὸ Ἀσκητικὸ τοῦ ἁγίου Βασιλείου καὶ βρῆκα ὅτι ὁ καθένας ποὺ ἔχει κάτι, ἂν τὸ δώσει σὲ κάποιον, εὐεργετεῖ τὸν ἑαυτό του περισσότερο παρὰ ἐκεῖνον, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, πῶς μπορῶ νὰ τὴ φυλάξω;

Ἀπόκριση

Αὐτὸ τὸ κεφάλαιο ἔχει λεχθεῖ γιὰ ἐκεῖνον ποὺ ἀσκεῖται μόνος του καὶ μπορεῖ νὰ κυβερνήσει μὲ διάκριση τὸν ἑαυτό του· διότι αὐτὸς ποὺ βρίσκεται στὸ κοινόβιο εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ πατέρα καὶ δὲν ἔχει ἐντολή· αὐτὸς δὲν ἔχει καμμία ἐξουσία νὰ κάνει τὸ δικό του θέλημα.

319

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ βρῆκα καὶ αὐτὸ στὸ Ἀσκητικὸ τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνει μαθητὴς τοῦ Κυρίου ἐκεῖνος ποὺ εἶναι κυριευμένος ἀπὸ πάθος γιὰ κάτι ἀπὸ τὰ παρόντα, ἢ ἀνέχεται κάτι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ παρασύρουν γιὰ λίγο ἀπὸ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ μοῦ χρωστοῦν οἱ

τοῦ Θεοῦ· χρεωστοῦσι δέ μοι οἱ συγγενεῖς μου μικρὸν λογάριον, καὶ θέλω αὐτῷ δοῦναι πτωχοῖς, καὶ τάχα οὐ θέλουσιν αὐτὸ παρασχεῖν, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εὰν μὴ κόψῃς τὸ σαρκικὸν φρόνημα καὶ λάβῃς μικρὰν ἀναίδειαν κατὰ Θεόν, ἐμπίπτεις καὶ εἰς ἀνθρωπαρέσκειαν. Ὁ Θεὸς παράσχοι σοι δύναμιν ποιεῖν τὸ θέλημα αὐτοῦ κατὰ πάντα. Ἀμήν.

ΤΚ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Τί ἐστιν ὃ λέγουσιν οἱ πατέρες 'ἀσιώπητον', καὶ πῶς κατορθοῦται;

Ἀπόκρισις

Ως νομίζω, τὸ μὴ σιωπᾶν περὶ τῶν ἰδίων λογισμῶν· ὁ γὰρ σιωπῶν εἰπεῖν αὐτοῦ τοὺς λογισμούς, μένει ἀθεράπευτος· κατορθοῦται δὲ ἐν τῷ ἐπερωτᾶν περὶ αὐτῶν τοὺς πνευματικοὺς πατέρας. Ὡς λογίζομαι εἶπον τῷ ἀδελφῷ μου· εἰ δὲ σὺ κάλλιον αὐτὸ νοεῖς, ὁ Κύριος δώῃ σοι σύνεσιν τὴν παρ' αὐτοῦ, κἀμοὶ τῷ ἐλαχίστῳ δούλῳ αὐτοῦ.

ΤΚΑ'

Ἐρώτησις

Τί ἐστιν ὃ ἐδήλωσάς μοι, πάτερ, ὅτι 'τὸν νήφοντα οὐδὲν βλάπτει ὁ ὕπνος';

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Τοῦ φυλάσσοντος τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, κατὰ τὸν Ἰακώβ, ἀφίσταται ἀπ' αὐτοῦ ὁ ὕπνος· καὶ ὅταν ἁρπάζῃ ὀλίγον, ὡς γρήγορσις ἄλλου εὑρίσκεται ὁ ὕπνος· τὸ πῦρ γὰρ τῆς καύσεως τῆς καρδίας οὐκ ἀφίησιν αὐτὸν κατενεχθῆναι εἰς

συγγενεῖς μου λίγα χρήματα καὶ θέλω νὰ τὰ δώσω στοὺς φτωχούς, καὶ αὐτοὶ ἴσως δὲν θέλουν νὰ τὰ δώσω, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν δὲν κόψεις τὸ σαρκικὸ φρόνημα καὶ νὰ πάρεις μικρὸ θάρρος ἀρεστὸ στὸ Θεό, πέφτεις καὶ σὲ ἀνθρωπαρέσκεια. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσει δύναμη νὰ κάνεις τὸ θέλημά του σὲ ὅλα. Γένοιτο.

320

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ οἱ πατέρες ὀνομάζουν ἀσιώπητο, καὶ πῶς κατορθώνεται;

Ἀπόκριση

Ὅπως νομίζω, εἶναι τὸ νὰ μὴ σιωπᾶς γιὰ τοὺς λογισμοὺς σου· διότι, αὐτὸς ποὺ σιωπᾶ νὰ λέγει τοὺς λογισμοὺς του, μένει ἀθεράπευτος· καὶ κατορθώνεται μὲ τὸ νὰ ἐρωτᾶ γι' αὐτοὺς τοὺς πνευματικοὺς πατέρες. Ἀπάντησα στὸν ἀδελφό μου ὅπως τὸ σκέφτομαι· ἐὰν ὅμως ἐσὺ τὸ καταλαβαίνεις καλύτερα, εἴθε ὁ Κύριος νὰ δώσει τὴν παρ' αὐτοῦ σύνεση σὲ σένα καὶ σὲ μένα τὸν ἐλάχιστο δοῦλο του.

321

Πάτερ, τί σημαίνει αὐτὸ ποὺ μοῦ δήλωσες, ὅτι 'ἐκεῖνον ποὺ εἶναι νηφάλιος δὲν τὸν βλάπτει καθόλου ὁ ὕπνος;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ φυλάγει τὸ ποίμνιό του ἀπομακρύνεται ὁ ὕπνος, ὅπως συνέβηκε μὲ τὸν Ἰακώβ· καὶ ὅταν τὸν ἁρπάζει γιὰ λίγο, ὁ ὕπνος του εἶναι σὰν τὴν ἐγρήγορση ἑνὸς ἄλλου· διότι ἡ φωτιὰ τῆς καύσεως τῆς καρδιᾶς δὲν τὸν

ὕπνον. Συμψάλλει γὰρ τῷ Δαβὶδ μελῳδῶν, «φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον». Ὁ φθάνων τὸ μέτρον τοῦτο καὶ γευσάμενος τῆς γλυκύτητος αὐτοῦ, νοεῖ τὰ λεγόμενα· οὐ μεμέθυσται γὰρ ὁ τοιοῦτος τῷ ὑλικῷ ὕπνῳ, ἀλλὰ χρῆται τῷ φυσικῷ.

ΤΚΒ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν αἰτήσῃ μέ τις εἰσελθεῖν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ ποιῆσαι εὐχὴν ἢ ἐγὼ ἐν τῷ κελλίῳ μου, ἢ θελήσω βαλεῖν χεῖρα βοηθῆσαί τινι εἰς ἔργον, μέχρι τίνος δεῖ παραιτεῖσθαι ἢ φιλονεικεῖν; ἔνθα δηλονότι οὐκ ἔστι παράβασις ἐντολῆς.

Ἀπόκρισις

Ἐὰν εἰσέλθῃς εἰς κελλίον ἀδελφοῦ ἢ αὐτὸς εἰς τὸ κελλίον σου καὶ εἴπῃ σοι 'εὖξαι', ἕως τρίτου εἰπέ, 'συγχώρησον'. Καὶ ἐὰν μετὰ τὸ τρίτον ἐμμείνῃ, τότε μετὰ ταπεινώσεως ποίησον. Καὶ σὺ τρίτον εἰπέ τινι· καὶ ἐὰν μὴ θελήσῃ, ἄφες· κακὴ γάρ ἐστιν ἡ φιλονεικία· καὶ περὶ παντὸς δὲ πράγματος· ἢ ἵνα βαστάξῃς πρᾶγμα παρά τινος, ἢ ἵνα βάλῃς χεῖρα, ἕως τρίτου παρακάλεσον· κἂν μὴ θελήσῃ, παῦσαι μετὰ εἰρήνης καὶ μὴ θλίψῃς αὐτόν.

Καὶ αὕτη ἐστὶν ἀληθινὴ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ· ἐν ᾗ πρόσεχε σεαυτῷ ἐργάσασθαι ἀνυποκρίτως καθαρᾷ καρδίᾳ, τοῦ Θεοῦ σου διδόντος χεῖρα καὶ βοηθοῦντος διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ. Ἀμήν.

ἀφήνει νὰ πέσει σὲ ὕπνο. Αὐτὸς συμψάλλει μὲ τὸν Δαβὶδ μελωδικά· «φώτισε τὰ μάτια μου, μήπως ποτὲ κοιμηθῶ μέχρι θανάτου»[74]. Ὅποιος φθάνει αὐτὸ τὸ μέτρο καὶ γεύεται τὴ γλυκύτητά του κατανοεῖ τὰ λεγόμενα· διότι αὐτὸς δὲν ἔχει μεθύσει μὲ τὸν ὑλικὸ ὕπνο, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ τὸν φυσικό.

322

Ἐρώτηση

Ἐὰν μοῦ ζητήσει κάποιος νὰ μπῶ στὸ κελλί του γιὰ νὰ προσευχηθῶ, ἢ τὸν καλέσω ἐγὼ στὸ κελλί μου, ἢ θελήσω νὰ βάλω τὸ χέρι μου γιὰ νὰ βοηθήσω κάποιον σὲ ἔργο, μέχρι ποιοῦ σημείου πρέπει ν' ἀρνοῦμαι ἢ νὰ φιλονεικῶ; Ὅπου βέβαια δὲν ὑπάρχει παράβαση ἐντολῆς.

Ἀπόκριση

Ἐὰν μπεῖς στὸ κελλὶ τοῦ ἀδελφοῦ ἢ αὐτὸς στὸ κελλί σου καὶ σοῦ πεῖ νὰ προσευχηθεῖς, μέχρι τρεῖς φορὲς πές, 'συγχώρεσέ με'. Καὶ ἐὰν μετὰ ἀπὸ τρεῖς φορὲς ἐπιμείνει, τότε κάνε το μὲ ταπείνωση. Καὶ ἐσὺ ἐπίσης πὲς σὲ κάποιον τρεῖς φορές· καὶ ἐὰν δὲ θελήσει, ἄφησέ τον, διότι ἡ φιλονεικία εἶναι κακή. Καὶ γιὰ κάθε πράγμα, ἢ γιὰ νὰ βαστάξεις κάτι ἀπὸ κάποιον ἢ γιὰ νὰ βοηθήσεις, παρακάλεσε μέχρι τρεῖς φορές, καὶ ἐὰν δὲν θελήσει, σταμάτα εἰρηνικὰ καὶ μὴ τὸν στενοχωρήσεις.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ, στὴν ὁποία πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου νὰ ἐργασθεῖς ἀνυπόκριτα μὲ καθαρὴ τὴν καρδιά, καὶ ὁ Θεὸς θὰ σοῦ δώσει τὸ χέρι του καὶ θὰ σὲ βοηθήσει μὲ τὴ χάρη του. Γένοιτο.

---

74. Ψαλμ. 12,4.

ΤΚΓ'

Ἐρώτησις *αὐτοῦ.*

Ἐὰν φθάσῃ ἀγάπη[1] *καὶ δώσωσί μοι τὸ μέρος μου καὶ μὴ χρῄζω αὐτὸ λαβεῖν, κελεύεις δέξασθαί με αὐτό, ἵνα μὴ δόξω κατ' ἐγκράτειαν μὴ λαμβάνειν, καὶ ἀναλίσκω αὐτὸ τοῖς χρῄζουσιν εἰς τὸ νοσοκομεῖον; ἢ οὔ;*

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Εὰν χρῄζῃς ἐκ τῆς ἀγάπης, ἀδελφέ, λάβε· εἰ δὲ μή γε μὴ λάβῃς· ἐπεὶ γεννᾶταί σοι κενοδοξία.

ΤΚΔ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Ἐπειδὴ συμβαίνει ὅτε ποιῶ τοῖς ἀδελφοῖς ἀγάπην, καὶ ὡς δόξα μοι ἀκολουθεῖ, ἆρα κακόν ἐστιν, ἵνα διὰ τοῦ ἀββᾶ κρυπτῶς ποιῶ ἢ δι' ἐμαυτοῦ· γυμνάζομαι γὰρ οὕτως· πῶς δὲ ἐλευθερωθῇ τις, πάτερ, τῆς δόξης ταύτης; Ὅτι καὶ διὰ τῶν δεξιῶν καὶ τῶν ἀριστερῶν σπείρεται τῷ ἀνθρώπῳ.

Ἀπόκρισις

Τοῖς δυσὶ πράγμασιν ὀφείλεις προσέχειν, ὅτι ἔχουσι πρόφασιν εἰς κενοδοξίαν· ἀλλ' ὅμως τὸ διὰ τοῦ ἀββᾶ ποιῆσαι ἐλαφρότερόν ἐστιν, ὅτι πρὸς ἑαυτὴν ἔχει ἡ καρδία σου τὴν πρόφασιν. Τὸ δὲ διὰ σεαυτοῦ, διπλοῦν ἔχει τὸν πόλεμον· οὐ μόνον ἀπὸ τῆς καρδίας σου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων. Τὸ δὲ ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τῆς φιλοδοξίας καὶ κενοδοξίας, τῶν ἐξελθόντων ἐστὶν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Κύριος παράσχοι σοι τὴν ἐλευθερίαν ταύτην ἐν Χριστῷ

---

75. Δηλαδὴ κοινὴ τράπεζα.

323

Ἐρώτηση

Ἐὰν φθάσει ἀγάπη[75] καὶ μοῦ δώσουν τὸ μερίδιό μου καὶ δὲν θέλω νὰ τὸ πάρω, μὲ διατάζεις νὰ τὸ δεχθῶ, γιὰ νὰ μὴ φανῶ ὅτι δὲν τὸ παίρνω ἀπὸ ἐγκράτεια, καὶ νὰ τὸ μοιράσω σ' ἐκείνους ποὺ τὸ χρειάζονται στὸ νοσοκομεῖο ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν χρειάζεσαι ἀπὸ τὴν ἀγάπη, ἀδελφέ, πάρε, ἐὰν ὄχι, νὰ μὴ πάρεις· διότι σοῦ γεννιέται κενοδοξία.

324

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

πειδὴ συμβαίνει νὰ μὲ ἀκολουθεῖ δόξα ὅταν δίνω ἀγάπη[76] στοὺς ἀδελφούς, ἄραγε εἶναι κακὸ νὰ τὴν δίνω κρυφὰ μέσω τοῦ ἀββᾶ, ἢ ἀπὸ μόνος μου, διότι ἔτσι γυμνάζομαι. Καὶ πῶς, πάτερ, θὰ ἐλευθερωθεῖ κανεὶς ἀπὸ αὐτὴ τὴ δόξα; Διότι σπείρεται στὸν ἄνθρωπο καὶ ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ καὶ ἀπὸ τὰ δεξιά.

Ἀπόκριση

Πρέπει νὰ προσέχεις καὶ τὰ δύο πράγματα, διότι καὶ τὰ δύο ἐνέχουν ἀφορμὴ γιὰ κενοδοξία· ἀλλ' ὅμως τὸ νὰ δίνεις ἀγάπη μέσω τοῦ ἀββᾶ εἶναι ἐλαφρότερο, διότι ἡ καρδιά σου ἔχει μόνη της τὴν πρόφαση. Τὸ νὰ τὴν κάνεις ὅμως μόνος σου, ἔχει διπλὸ πόλεμο, ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν καρδιά σου ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ νὰ ἐλευθερωθεῖς ἀπὸ τὴ φιλοδοξία καὶ τὴν κενοδοξία εἶναι γνώρισμα ἐκείνων ποὺ βγῆκαν ἀπὸ τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ σοῦ δώσει αὐτὴ τὴν ἐλευθερία μὲ τὴ

---

76. Δηλαδὴ ἐλεημοσύνη.

Ἰησοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΚΕ'

Ἐρώτησις

Ὅτε κλείω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐν ταῖς συνάξεσι συνάγονται οἱ λογισμοί· ἆρα καλόν ἐστιν ἢ μή τι δοκῶ ξένον ποιεῖν ἐπὶ τοὺς συμπαρισταμένους ἀδελφοὺς καὶ σκανδαλίζονται;

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Ἐὰν ὅλως ἐν τῷ κλείειν τοὺς ὀθαλμούς σου ἐν ταῖς συνάξεσι συνάγωνται οἱ λογισμοί σου διὰ τὸν Θεόν, μὴ ψηφίσῃς τινάς· κἄν, ὡς εἶπας, δόξῃς ποιεῖν τι ξένον παρὰ τοὺς συμπαρισταμένους σοι ἀδελφούς.

ΤΚS'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Ἐπειδὴ βιβλία ἔχω ἰδικά, καὶ ὁ λογισμὸς λέγει μοι, δοῦναι αὐτὰ τῷ κοινοβίῳ καὶ ἀμεριμνῆσαι, ὁπότε κοινά ἐστι τὰ τοῦ κοινοβίου, καὶ ἑκάστῳ δίδοται ἐν αὐτοῖς ἀναγινώσκειν. Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἱματίων τὸ αὐτὸ λογίζομαι. Εἰπέ μοι, πάτερ, εἰ οὕτω δεῖ ποιῆσαι· καὶ τίνα ὀφείλω κρατῆσαι ἱμάτια διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν.

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Εἰ ἀποκτήσασθαι αὐτὰ θέλεις, καλόν ἐστιν οὕτω ποιῆσαι ὡς εἶπας δοῦναι αὐτὰ ἐν τῷ κοινοβίῳ· ὅλα γὰρ τὰ τοῦ κοινοβίου, τοῦ Θεοῦ εἰσι. Περὶ δὲ ὧν χρῄζεις ἱματίων ἔχε εἰς λόγον τοῦ χειμῶνος, δύο κολόβια στερεὰ καὶ ἓν λε-

βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

325

Ἐρώτηση

Ὅταν κλείνω τὰ μάτια μου στὶς συνάξεις, μαζεύονται οἱ λογισμοί· ἄραγε εἶναι καλό, ἢ μήπως φαίνομαι ὅτι κάνω κάτι παράξενο μπροστὰ στοὺς ἀδελφοὺς ποὺ εἶναι ἐκεῖ παρόντες καὶ σκανδαλίζονται;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν γενικὰ κλείνοντας τὰ μάτια σου στὶς συνάξεις μαζεύονται οἱ λογισμοί σου γιὰ τὸ Θεό, μὴ σκεφθεῖς κανένα· κι ἂν ἀκόμα φανεῖς, ὅπως εἶπες, ὅτι κάνεις κάτι παράξενο μπροστὰ στοὺς ἀδελφοὺς ποὺ εἶναι παρόντες ἐκεῖ μαζὶ μὲ σένα.

326

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ ἔχω δικά μου βιβλία, ὁ λογισμὸς μοῦ λέγει νὰ τὰ δώσω στὸ κοινόβιο καὶ νὰ ἀμεριμνήσω, ὁπότε θὰ εἶναι κοινὰ τὰ βιβλία τοῦ κοινοβίου καὶ θὰ δίνονται στὸν καθένα γιὰ νὰ διαβάζει. Τὸ ἴδιο σκέφτομαι καὶ γιὰ τὰ ἐνδύματα. Πές μου, πάτερ, ἐὰν πρέπει νὰ τὸ κάνω αὐτό, καὶ ποιά ἐνδύματα πρέπει νὰ κρατήσω γιὰ τὴν ἀσθένεια τοῦ σώματος.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν θέλεις ν' ἀποκτήσεις αὐτά, εἶναι καλὸ νὰ κάνεις ἔτσι, ὅπως εἶπες, δηλαδὴ νὰ τὰ δώσεις στὸ κοινόβιο· διότι ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κοινοβίου εἶναι τοῦ Θεοῦ. Ὅσο γιὰ τὰ ἐνδύματα ποὺ χρειάζεσαι, κράτησε γιὰ τὸ χειμώ-

βητωνάριον, καὶ εἰς τὸ θέρος δύο κολόβια ἐλαφρὰ καὶ ἓν λεβητωνάριον· καὶ πάλιν τῷ χειμῶνι θωράκιον, ὅταν γίνηται πάνυ ψύχρα· ἐὰν δὲ οὐ γίνηται, τὸ κουκούλιον. Καὶ μανδύα δύο· ἓν χειμερινὸν καὶ ἓν θερινόν. Καὶ δύο σκεπάσματα ὁμοίως, ἓν βαρὺ καὶ ἓν ἐλαφρόν· ἔχε καὶ τὸ τρίχινον καὶ τὸ προσκεφαλάδιον· χρῄζεις γὰρ αὐτῶν. Περὶ δὲ λανάτου, ἐὰν δέῃ αὐτοῦ, κράτει αὐτό. Καὶ ἐὰν ἔλθῃ σοι ἱμάτιον καὶ χρῄζεις αὐτοῦ, κράτει αὐτὸ καὶ δὸς ἀντ᾽ αὐτοῦ τὸ παλαιὸν τῷ ἀββᾷ· ἐὰν δὲ οὐ χρῄζῃς τοῦ ἐρχομένου, ὡσαύτως δὸς αὐτὸ τῷ ἀββᾷ.

Ὁ Κύριος ἐνδυναμώσοι σε τοῦ ἀκοῦσαι καὶ ποιῆσαι. Αὕτη ἐστὶν ἡ κατὰ Θεὸν προκοπὴ καὶ διόρθωσις.

ΤΚΖ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.*

Ἐπειδὴ εἰς τὴν διακονίαν ταύτην τοῦ νοσοκομείου ἐδοκιμάσατέ με εἶναι, δήλωσόν μοι, πάτερ, εἰ ὀφείλω ἀναγινώσκειν ἰατρικά τινα καὶ ἐπιτηδεύειν αὐτὰ δι᾽ ἐμαυτοῦ ἢ μᾶλλον ἀμεριμνήσω ἀπὸ τῶν τοιούτων, ὡς περισπώντων τὸν νοῦν καὶ ἐκφύγω αὐτά, μήπως καὶ ὡς νήφοντί μοι γεννήσωσι κενοδοξίαν· ἀρκούμενος οἷς οἶδα λόγοις· καὶ ποιῶν ὅσα δι᾽ ἐλαίου καὶ πυριῶν καὶ ἐπιχρισμάτων καὶ τῶν τοιούτων ἁπλῶς, εἰς ἃ καὶ οἱ μὴ ἀναγινώσκοντες ἐπιχειροῦσι. Τί οὖν ποιήσω; Τρέμει γὰρ ἡ καρδία μου εἰς τὴν διακονίαν ταύτην, μήπως ἁμάρτω ἐν αὐτῇ καὶ πρὸς τοῖς πάθεσι καὶ ἄλλας ἁμαρτίας πορίσωμαι.

να δύο στερεὰ κολόβια καὶ ἕνα λεβητωνάρι[76α], καὶ γιὰ τὸ θέρος δύο κολόβια ἐλαφρὰ καὶ ἕνα λεβητωνάρι. Καὶ ἐπίσης γιὰ τὸ χειμώνα ἕνα θωράκιο, ὅταν ὑπάρχει πολὺ κρύο, ἐὰν ὅμως δὲν κάνει πολὺ κρύο, τὸ κουκούλιο. Ἐπίσης καὶ δύο μανδύες· ἕνα χειμερινὸ καὶ ἕνα καλοκαιρινό. Ὅμοια καὶ δύο σκεπάσματα, ἕνα βαρὺ καὶ ἕνα ἐλαφρό· κράτησε καὶ τὸ τρίχινο καὶ τὸ προσκεφαλάδι, διότι τὰ χρειάζεσαι. Τὸ μάλλινο, ἐὰν τὸ χρειάζεσαι, κράτησέ το. Καὶ ἐὰν σοῦ ἔρθει ἔνδυμα καὶ τὸ χρειάζεσαι, κράτησέ το, καὶ δῶσε στὸν ἀββᾶ ἀντὶ γι' αὐτὸ τὸ παλαιό· ἐὰν ὅμως δὲν χρειάζεσαι τὸ ἔνδυμα ποὺ σοῦ στάλθηκε, δῶσε το αὐτὸ στὸν ἀββᾶ.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ σοῦ δώσει δύναμη, ὥστε νὰ τ' ἀκούσεις αὐτὰ καὶ νὰ τὰ κάνεις. Αὐτὴ εἶναι ἡ κατὰ Θεὸν προκοπὴ καὶ διόρθωση.

327

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν μεγάλο Γέροντα.

Ἐπειδὴ μὲ ἀξιώσατε νὰ βρίσκομαι σ' αὐτὴ τὴ διακονία τοῦ νοσοκομείου, δήλωσέ μου, πάτερ, ἐὰν πρέπει νὰ διαβάζω μερικὰ ἰατρικὰ βιβλία καὶ νὰ τὰ μαθαίνω μόνος μου ἢ εἶναι προτιμότερο ν' ἀμεριμνήσω ἀπὸ αὐτά, ἐπειδὴ ἀποσποῦν τὸν νοῦ, καὶ νὰ τὰ ἀποφύγω, μήπως καὶ μοῦ γεννήσουν κενοδοξία, ὅτι τάχα νήφω, ἀρκούμενος στοὺς λόγους ποὺ γνωρίζω, καὶ νὰ παρέχω ἁπλῶς περιποίηση μὲ λάδι καὶ φωτιὰ καὶ ἐπιχρίσματα καὶ τὰ παρόμοια, τὰ ὁποῖα κάμνουν καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲ διαβάζουν. Τί νὰ κάνω λοιπόν; Διότι τρέμει ἡ καρδιά μου σ' αὐτὴ τὴ διακονία, μήπως ἁμαρτήσω σ' αὐτὴ καὶ προσθέσω στὰ πάθη μου καὶ ἄλλες ἁμαρτίες.

76α. Λεβειτωνάρι· εἶναι μοναχικὸς χιτώνας φτιαγμένος ἀπὸ τρίχες.

Ἀπόκρισις *τοῦ μεγάλου Γέροντος.*

Ἐπειδὴ οὔπω ἤλθομεν εἰς τελειότητα, ἵνα τελείως ἀπαλλαγῶμεν τῆς αἰχμαλωσίας τῶν παθῶν, συμφέρει μᾶλλον ἀδολεσχεῖν εἰς τὰ ἰατρικὰ ἢ γὰρ εἰς τὰ πάθη, ἀλλ' οὐκ ὀφείλομεν ἔχειν εἰς αὐτὰ τὴν ἐλπίδα, ἀλλ' εἰς τὸν θανατοῦντα καὶ ζωοποιοῦντα Θεόν, τὸν λέγοντα· «πατάξω, κἀγὼ ἰάσομαι». Ἀναγινώσκων οὖν αὐτὰ ἢ καὶ ἐρωτῶν τινας περὶ αὐτῶν, μὴ ἐπιλάθῃ ὅτι, ἄνευ Θεοῦ ἴασις οὐ γίνεταί τινι. Ὁ ἐπιβάλλων οὖν ἑαυτόν, ὀνόματι τοῦ Θεοῦ ἐπιβάλλειν ὀφείλει καὶ βοηθεῖ αὐτῷ. Ἡ ἰατρικὴ τέχνη οὐ κωλύει τινὰ θεοσεβεῖν, ἀλλ' ἔχε αὐτὴν ὡς τὰ ἐργόχειρα τῶν ἀδελφῶν.

Μετὰ φόβου Θεοῦ ποίει ὃ ποιεῖς καὶ φυλάττῃ εὐχαῖς ἁγίων. Ἀμήν.

ΤΚΗ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Ἐπειδὴ ἄλλοτέ μοι εἶπας, ὅτι καὶ ἐν τούτῳ κόπτει τις τὸ ἴδιον θέλημα, ἐν τῷ 'μὴ φιλονεικῆσαι στῆσαι τὸν ἴδιον λόγον'· τί οὖν, πάτερ, ὅτι προσφέρω πρᾶγμα ἀρρώστῳ ὡς ὠφέλιμον καὶ πολλάκις βλάπτει αὐτὸν καὶ θλίβομαι, ὡς θέλημα ἐν τούτῳ στήσας. Καὶ πάλιν βλέπω ὅτι ὅλην τὴν ἡμέραν ἐν τῷ περισπασμῷ εἰμι καὶ οὐ συγχωροῦμαι σχεδὸν μνημονεῦσαι τοῦ Θεοῦ· καὶ πάλιν ὀχλοῦμαι ὑπὸ τῆς γαστριμαργίας. Εἰπὲ οὖν μοι, τί ποιήσω; Πιστεύω γὰρ ὅτι ἔνθεν μοί ἐστιν ἡ σωτηρία.

Ἀπόκριση τοῦ μεγάλου Γέροντα.

Ἐπειδὴ δὲν φθάσαμε ἀκόμα στὴν τελειότητα, γιὰ νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἐντελῶς ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία τῶν παθῶν, συμφέρει περισσότερο νὰ μελετᾶμε τὰ ἰατρικὰ παρὰ τὰ πάθη, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἔχουμε τὴν ἐλπίδα σ' αὐτά, ἀλλὰ στὸ Θεὸ ποὺ θανατώνει καὶ ζωοποιεῖ, ποὺ λέγει· «ἐγὼ θὰ ἐπιφέρω τὸ χτύπημα καὶ ἐγὼ θὰ δώσω τὴ θεραπεία»[77]. Διαβάζοντας λοιπὸν αὐτὰ ἢ καὶ ἐρωτώντας μερικοὺς γι' αὐτά, μὴ ξεχνᾶς ὅτι δὲ γιατρεύεται κανεὶς χωρὶς τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς ποὺ ἐπιβάλλει λοιπὸν τὸν ἑαυτό του ὀφείλει νὰ τὸν ἐπιβάλλει στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸ τὸν βοηθᾶ. Ἡ ἰατρικὴ τέχνη δὲν ἐμποδίζει κάποιον νὰ θεοσεβεῖ, ἀλλὰ νὰ τὴν ἔχεις ὅπως τὰ ἐργόχειρα τῶν ἀδελφῶν.

Κάμνε μὲ φόβο Θεοῦ αὐτὸ ποὺ κάνεις καὶ θὰ προστατεύεσαι μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

328

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ ἄλλοτε μοῦ εἶπες, ὅτι κόβει κανεὶς τὸ θέλημά του καὶ μ' αὐτό, μὲ τὸ νὰ μὴ φιλονεικεῖ νὰ ἐπιβάλει τὸ λόγο του, τί γίνεται λοιπόν, πάτερ, ὅταν προσφέρω κάτι στὸν ἄρρωστο ὡς ὠφέλιμο καὶ πολλὲς φορὲς τὸν βλάπτει καὶ στενοχωριέμαι· θὰ θεωρηθεῖ ὅτι ἐπιβάλλω τὸ θέλημά μου; Καὶ πάλι, βλέπω ὅτι ὅλη τὴν ἡμέρα εἶμαι μέσα στὸν περισπασμὸ καὶ δὲν εὐκαιρῶ σχεδὸν νὰ μνημονεύσω τὸ Θεό. Ἐπίσης ἐνοχλοῦμαι ἀπὸ τὴ γαστριμαργία. Πές μου λοιπὸν τί νὰ κάνω; Διότι πιστεύω ὅτι ἀπὸ ἐδῶ ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία μου.

77.. Δευτ. 32,39.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Εὰν νομίζων, ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο συμβάλλεται τοῖς ἀσθενοῦσιν, ἱστὰς τὸν σὸν λόγον καὶ συμβῇ ἐκ τούτου βλάβη αὐτοῖς, ὁ Θεὸς προσέχων τῇ καρδίᾳ σου οὐ κατακρίνει σε. Οἶδε γὰρ ὅτι θέλων ὠφελῆσαι ἔβλαψας. Ἐὰν δέ τις ἔμπειρος εἴπῃ σοι καὶ καταφρονήσῃς ἀκοῦσαι αὐτοῦ, ὑπερηφανία ἐστὶ καὶ θέλημα. Πολλοὶ ἀκούουσιν ἀεὶ περὶ πόλεως καὶ συμβαίνει εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν μὴ γινώσκοντας, ὅτι αὕτη ἐστίν.

Ἀδελφέ, ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὴν μνήμην εἶ τοῦ Θεοῦ καὶ οὐ γινώσκεις; Τὸ γὰρ ἔχειν ἐντολὴν καὶ σχολάσαι, φυλάξαι αὐτὴν καὶ ὑποταγή ἐστι καὶ μνήμη Θεοῦ. Καὶ καλῶς εἶπέ σοι ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης, ἔκβαλε πρῶτον τὰ φύλλα καὶ κελεύσει Θεοῦ ἐκβάλλεις καὶ τοὺς καρπούς. Μὴ εἰδὼς οὖν τὸ συμφέρον, ἐξακολούθησον τοῖς εἰδόσι· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ταπείνωσις καὶ εὑρίσκεις τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν. Καὶ καθὼς εἶπας ὅτι 'ἔνθεν μοι ἡ σωτηρία', καλῶς εἶπας τοῦτο· οὐκ ἦν γὰρ ἄνευ τοῦ Θεοῦ ἡ ἔλευσίς σου, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὡδήγησέ σε. Ἐνδυναμώθητι ἐν Κυρίῳ, οὐ γὰρ μικρὸν κέρδος καρποῦσαι ἐκ τοῦ περισπασμοῦ οὗ λέγεις.

Καὶ πρὸς τὴν γαστριμαργίαν πύκτευσον ὡς δυνατὸν καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Κύριος συνιέναι καὶ ποιῆσαι τὸ συμφέρον σοι.

Ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε ἐν Κυρίῳ.

ΤΚΘ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Ἐπειδὴ εἶπας μοι ὅτι 'τὸ ἔχειν ἐντολὴν καὶ σχολάζειν ἐν αὐτῇ καὶ ὑποταγή ἐστι καὶ μνήμη Θεοῦ', παρακαλῶ καὶ τοῦτο μαθεῖν, εἰ δυνατὸν ἐν τῷ τοιούτῳ περισπασμῷ τῆς κατὰ Θεὸν διακονίας καὶ μεταξὺ ἀνθρώπων, ἔχειν αὐτὴν

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ἐάν, νομίζοντας ὅτι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα βοηθεῖ στοὺς ἀσθενεῖς, ἐπιβάλλεις τὸ λόγο σου καὶ συμβεῖ ἀπὸ αὐτὸ βλάβη σ' αὐτούς, ὁ Θεὸς ποὺ προσέχει τὴν καρδιά σου δὲ σὲ κατακρίνει. Διότι γνωρίζει ὅτι ἔβλαψες θέλοντας νὰ ὠφελήσεις. Ἐὰν ὅμως σοῦ μιλήσει κάποιος ἔμπειρος καὶ ἀπαξιώσεις νὰ τὸν ἀκούσεις, αὐτὸ εἶναι ὑπερηφάνεια καὶ θέλημα. Πολλοὶ ἀκοῦν πολλὲς φορὲς γιὰ μιὰ πόλη καὶ συμβαίνει νὰ μποῦν σ' αὐτὴ χωρὶς νὰ γνωρίζουν, ὅτι εἶναι αὐτή.

Ἀδελφέ, ὅλη τὴν ἡμέρα εἶσαι στὴ μνήμη τοῦ Θεοῦ καὶ δὲ τὸ γνωρίζεις; Διότι τὸ νὰ ἔχεις ἐντολὴ καὶ νὰ ἀσχολεῖσαι μὲ αὐτήν, φύλαξέ την, καὶ αὐτὸ εἶναι ὑποταγὴ καὶ ἀνάμνηση Θεοῦ. Καὶ σωστὰ σοῦ εἶπε ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης, βγάλε πρῶτα τὰ φύλλα καὶ μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ Θεοῦ θὰ παράγεις καὶ τοὺς καρπούς. Ἐφόσον λοιπὸν δὲ γνωρίζεις τὸ συμφέρον, ἀκολούθησε ἐκείνους ποὺ τὸ γνωρίζουν· καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ταπείνωση, καὶ θὰ βρεῖς τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ. Καὶ καθὼς εἶπες ὅτι 'ἀπὸ ἐδῶ ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία μου', σωστὰ τὸ εἶπες· διότι ὁ ἐρχομός σου δὲν ἦταν χωρὶς τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὁ Θεὸς σὲ ὁδήγησε. Γίνε δυνατὸς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου, διότι δὲν καρποῦσαι μικρὸ κέρδος ἀπὸ τὸν περισπασμὸ ποὺ λέγεις.

Ἐπίσης ἀγωνίσου κατὰ τῆς γαστριμαργίας, ὅσο ἐπιτρέπουν οἱ δυνάμεις σου, καὶ ὁ Κύριος θὰ σὲ βοηθήσει νὰ καταλάβεις καὶ νὰ κάνεις τὸ συμφέρον σου.

Γίνε ἀνδρεῖος καὶ δυνατὸς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου.

329

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ μοῦ εἶπες, 'τὸ νὰ ἔχεις ἐντολὴ καὶ νὰ ἀσχολεῖσαι μ' αὐτὴ εἶναι ὑποταγὴ καὶ ἀνάμνηση τοῦ Θεοῦ', παρακαλῶ νὰ μάθω καὶ αὐτό, ἐὰν εἶναι δυνατὸν μέσα σὲ τέτοιο περισπασμὸ τῆς διακονίας κατὰ Θεὸν καὶ τῆς συνανα-

τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ ἀδιάλειπτον. Καὶ εἰ δυνατόν ἐστιν, αἴτησόν μέ, πάτερ, εἴ τι συμφέρει μοι· πάντα γὰρ σοὶ καὶ Θεῷ δυνατά.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Περὶ τῆς ἀδιαλείπτου μνήμης κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μέτρον ἕκαστος δύναται· σὺ μόνον ταπεινώθητι, ἐγὼ γὰρ περισσότερόν σου οἶδα τί συμφέρει σοι καὶ αὐτὸ αἰτῶ σοι παρὰ Θεοῦ· ὅτι αὐτῷ πάντα δυνατά.

ΤΛ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Πάλιν προσπίπτω σοι, πάτερ εὔσπλαγχνε, καὶ οὐ παύσομαι ὀχλῶν, ἕως οὗ ἐνδυναμώσῃς με. Ὅταν γὰρ διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν δώῃ μοι ὁ Θεὸς μικρὰν λύπην ἐπὶ τοῖς σφάλμασί μου, ἐγὼ κατὰ μικρὸν διὰ τοῦ ἔξωθεν μετεωρισμοῦ, ἀπόλλω αὐτήν. Δέομαι οὖν σου, πάτερ, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀσφάλισαί μοι, ἵνα ᾖ ὅλον τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ὑμῶν καὶ μὴ ἐξ ἐμοῦ τίποτε· οὐδὲν γὰρ ἰσχύω ὅλως, εἰ μὴ ἐνδυναμωθῶ διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν.

Καὶ περὶ τῆς διοικήσεως τοῦ νοσοκομείου φοβοῦμαι, πάτερ, ὅτι ὡς αὐθεντία ἐστί, μήπως συνεργεῖ μοι πρὸς κενοδοξίαν καὶ παρρησίαν. Καὶ μεταχειρίζεσθαι συνεχῶς ὕλας βρωμάτων, εἰς τὴν γαστριμαργίαν εἰκὸς βαρύνειν με. Ἐὰν οὖν δοκιμάζητε, διὰ ταπεινοτέρου πράγματος προβιβασθῶ, καὶ ἐὰν ἐλαφρωθῶ μικρόν, πάλιν βάλλομαι εἰς τὴν διακονίαν. Οἶδας, πάτερ, οὐκ ἀκηδιάσας ἀπὸ τοῦ πράγματος ταῦτα λέγω· τί γὰρ ποιῶ ὁ ταλαίπωρος; ἀλλὰ

στροφῆς μὲ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἔχω ἀδιάλειπτη αὐτὴν τὴν ἀνάμνηση τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐὰν εἶναι δυνατό, ζήτησε γιὰ μένα ὅ,τι μὲ συμφέρει· διότι ὅλα εἶναι δυνατὰ σὲ σένα καὶ στὸ Θεό.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Γιὰ τὴν ἀδιάλειπτη ἀνάμνηση ὁ καθένας μπορεῖ νὰ τὴν ἐπιτύχει ἀνάλογα μὲ τὸ μέτρο του. Ἐσὺ μόνο ταπεινώσου, διότι ἐγὼ γνωρίζω περισσότερο ἀπὸ σένα τί σὲ συμφέρει καὶ αὐτὸ ζητῶ ἀπὸ τὸν Θεό· διότι ὅλα εἶναι δυνατὰ σ' αὐτόν.

330

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Πάλι σὲ παρακαλῶ, εὔσπλαγχνε πάτερ, καὶ δὲν θὰ σταματήσω νὰ σὲ ἐνοχλῶ, ὥς ποὺ νὰ μὲ ἐνδυναμώσεις. Διότι, ὅταν ὁ Θεὸς μὲ τὶς προσευχές σας μοῦ δίνει μικρὴ λύπη ἐξαιτίας τῶν σφαλμάτων μου, ἐγὼ σιγὰ σιγὰ μὲ τὸν ἀπ' ἔξω μετεωρισμὸ τὴν χάνω. Σὲ παρακαλῶ λοιπόν, πάτερ, ἐξασφάλισέ μου καὶ αὐτό, γιὰ νὰ εἶναι ὅλο τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ δικό σας καὶ τίποτα νὰ μὴ προέρχεται ἀπὸ μένα· διότι, ἐὰν δὲν ἐνδυναμωθῶ μὲ τὶς προσευχές σας, δὲν ἔχω καθόλου δύναμη.

Ἐπίσης καὶ γιὰ τὴ διοίκηση τοῦ νοσοκομείου φοβᾶμαι, πάτερ, μήπως, ἐπειδὴ εἶναι ἀξίωμα, ὑποβοηθεῖ σὲ κενοδοξία καὶ παρρησία. Τὸ νὰ διαχειρίζομαι συνεχῶς ποσότητες φαγητῶν εἶναι φυσικὸ νὰ μὲ βαρύνει στὴ γαστριμαργία. Ἐὰν λοιπὸν κρίνετε σκόπιμο, ἂς ἀρχίσω ἀπὸ ταπεινόερο πρᾶγμα καὶ νὰ προβιβασθῶ, καὶ ἀφοῦ ἐλαφρωθῶ λίγο, πάλι νὰ ἐπιδοθῶ στὴ διακονία. Γνωρίζεις, πάτερ, ὅτι δὲν τὰ λέγω αὐτὰ ἐπειδὴ ἀδιαφορῶ γιὰ τὸ πρᾶγμα· διότι τί κάνω ὁ ταλαίπωρος; Ὅμως φοβᾶμαι, πάτερ,

φοβοῦμαι, πάτερ, μήπως κάθημαι παροξύνων τὰ πάθη μου ταῦτα, εἴτε ἐξ ἐμαυτοῦ, εἴτε ἐκ τῶν δαιμόνων νομίζω, οὐκ οἶδα. Σὺ δέ, πάτερ, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ δήλωσόν μοι, καὶ ἐκ τῶν θορυβούντων με λογισμῶν ἐξάγαγε καὶ ἐνδυνάμωσόν με ταῖς εὐχαῖς σου, ποιῆσαι ὃ λέγεις καὶ συγχώρησόν μοι.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Ἄκουσον, ἀδελφέ, καὶ πληροφορήθητι ἐκ Κυρίῳ, ὅτι ὁπότε ἐπετρέψαμέν σοι ἐλθεῖν εἰς τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ἡ χεὶρ ἡμῶν καὶ ἡ καρδία μετὰ σοῦ ἐστι, μᾶλλον δὲ ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ, τοῦ παρακαλουμένου ὑφ' ἡμῶν διὰ τῆς εὐχῆς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς σου καὶ τῆς ἐνδυναμώσεως τῆς εἰς τὸ πρᾶγμα καὶ τῆς εὐδοκιμήσεως καὶ τῆς σκέπης τῆς ἐν αὐτῷ· οὐκ ἔνι σε ἄλλως σωθῆναι, ἢ οὕτως. Λοιπὸν μὴ ἀκηδιάσῃς, πίπτων, ἐγειρόμενος, σφαλλόμενος, μεμφόμενος σεαυτόν, ἕως ἂν ποιήσῃ Κύριος μετὰ σοῦ τὸ ἔλεος ὃ θέλεις, μόνον μὴ ἀμελήσῃς.

Θάρσει δὲ ὅτι ὁ καταστήσας σε Κύριος εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, αὐτὸς οἰκονομήσει καὶ ἡμεῖς βαστάζομεν μετὰ σοῦ τὴν φροντίδα. Μὴ οὖν διὰ δικαιωμάτων πλανήσῃ σε ὁ διάβολος. Φησὶ γὰρ «διὰ χρηστολογίας καὶ εὐλογίας πλανῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων». Ὁ καθιστῶν σε εἰς τὸ πρᾶγμα τοῦτο, αὐτός ἐστι τὸ πᾶν, ὁ εἰπὼν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, «ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς» καὶ πάλιν, «ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι».

Μὴ φοβοῦ καὶ μηδὲν μελετήσῃς ἀπὸ σαυτοῦ περὶ τοῦ νοσοκομείου, ἀκηδιῶν ἀπὸ τῆς φροντίδος τῆς ἀσθενείας. Ἐὰν γὰρ ἐννοήσῃς τὰ γραφέντα σοι, πρᾶγμα οὐκ ἔχεις· μόνον προσέχειν σεαυτῷ ὀφείλεις κατὰ τὴν δύναμίν σου καὶ ὁ Θεὸς συναντιλαμβάνεταί σου.

---

78. Ρωμ. 16,18.

μήπως κάθομαι παροξύνοντας τὰ πάθη μου αὐτὰ εἴτε ἀπὸ μόνος μου εἴτε ἀπὸ τοὺς δαίμονες, νομίζω, δὲν γνωρίζω. Ἐσὺ ὅμως, πάτερ, δήλωσέ μου τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ βγάλε με ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς ποὺ μὲ θορυβοῦν καὶ ἐνδυνάμωσέ με μὲ τὶς προσευχές σου γιὰ νὰ κάνω αὐτὸ ποὺ λέγεις, καὶ συγχώρεσέ με.

Απόκριση Βαρσανουφίου.

Ἄκουσε, ἀδελφέ, καὶ πληροφορήσου στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ὅτι ἀπὸ τότε ποὺ σοῦ ἐπιτρέψαμε νὰ ἀσκήσεις αὐτὴ τὴν ὑπηρεσία, τὸ χέρι μας καὶ ἡ καρδιά μας εἶναι μαζί σου, ἢ καλύτερα τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ, ποὺ παρακαλεῖται ἀπὸ μᾶς μὲ τὴν προσευχὴ γιὰ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου καὶ γιὰ τὴν ἐνδυνάμωσή σου στὴν ὑπηρεσία, καθὼς καὶ γιὰ τὴν εὐδοκίμηση καὶ τὴν προστασία σ' αὐτήν· δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σωθεῖς διαφορετικά, παρὰ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο. Μὴ κυριευθεῖς λοιπὸν ἀπὸ ἀδιαφορία, πέφτοντας, σηκωνόμενος, σφάλλοντας καὶ κατακρίνοντας τὸν ἑαυτό σου, ὥς ποὺ ὁ Κύριος νὰ χαρίσει σὲ σένα τὸ ἔλεος ποὺ θέλεις· μόνο μὴν ἀμελήσεις.

Ἔχε θάρρος, διότι ὁ Κύριος, ποὺ σὲ ἔβαλε σ' αὐτὸ τὸ ἔργο, αὐτὸς θὰ γίνει ρυθμιστὴς αὐτοῦ καὶ ἐμεῖς βαστάζουμε τὴ φροντίδα μαζί σου. Νὰ μὴ σὲ πλανήσει λοιπὸν ὁ διάβολος μὲ ἐντολές. Διότι λέγει «μὲ χρηστολογίες καὶ εὐλογίες πλανοῦν τὶς καρδιὲς τῶν ἀκάκων»[78]. Αὐτὸς ποὺ σὲ τοποθετεῖ σ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, αὐτὸς εἶναι τὸ πᾶν, αὐτὸς ποὺ εἶπε στοὺς μαθητές του, «νά, ἐγὼ σᾶς στέλνω»[79], καὶ πάλι, «νά, ἐγὼ εἶμαι μαζί σας»[80].

Μὴ φοβᾶσαι καὶ μὴ σκεφθεῖς τίποτε ἀπὸ μόνος σου γιὰ τὸ νοσοκομεῖο, καὶ ἀδιαφορήσεις γιὰ τὴ φροντίδα τῆς ἀσθένειας. Διότι, ἐὰν κατανοήσεις αὐτὰ ποὺ σοῦ γράφω, δὲν ἔχεις εὐθύνη· μόνο ὀφείλεις νὰ προσέχεις τὸν ἑαυτό σου μὲ ὅλη τὴ δύναμή σου, καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσει.

---

79. Ματθ. 10,5.

80. Μαρκ. 6,50.

Ἔρρωστο ἐν Κυρίῳ, ἐνδυναμούμενος ἐν αὐτῷ.

ΤΛΑ΄

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον Γέροντα.*

Ἐὰν σφαλῶσιν οἱ μετ' ἐμοῦ ἀδελφοί, πῶς ἄνευ ταραχῆς διορθώσομαι αὐτούς;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Ἐὰν προτυπώσῃς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, οὐ ταράττῃ, ἀλλ' ἕξιν ποιεῖς ὡς οἱ πατέρες. Ἐὰν δὲ μὴ προσέχῃς καὶ συναρπαγῇς ὡς ἄνθρωπος, εἰπὲ τῷ Θεῷ μετανοῶν, 'συγχώρησόν μοι, Δέσποτα, καὶ ἐλέησόν με'. Καὶ εἰπὲ τοῖς μετὰ σοῦ· 'βλέπετε, ἀδελφοί, ὅτι ἐκ τούτου κατακρινόμεθα καὶ ἀπόλλομεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν'· καὶ μὴ πράξῃς πάνυ, ἀλλ' ἱκανῶς, εἰς ἀκοὴν ὠτίου. Καὶ ἐὰν συντριβῇς ἐν τούτοις, ἔρχεται ἡ κατὰ Θεὸν κατάστασις.

ΤΛΒ΄

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Παρακαλῶ σε, πάτερ, εἰπέ μοι πῶς ὀφείλει εἶναι ὁ τρόπος τῆς διορθώσεως, καὶ πότε χρὴ μωροποιεῖν ἢ ὡς μωρὸν ποιεῖν ἑαυτὸν καὶ παρορᾶν τὸ γινόμενον; Καὶ ἐὰν ἡττηθῶ ἐν τῷ πράγματι, εἰ ὀφείλω ἐν αὐτῷ δεσμὸν ὁρίσαι.

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ποίει ἀεί, ἐὰν οἶδας ὅτι συνετός ἐστι καὶ δέχεται, διὰ νουθεσίας λέγε αὐτῷ· 'ἀδελφέ, ἐὰν ἀμελῶς ποιῶμεν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἀπώλειά ἐστι ψυχῆς'. Ἄρτι καλῶς ἐγένετο τοῦτο; σπούδασον ἀπὸ τοῦ νῦν.

Γίνε δυνατὸς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου, ἐνδυναμούμενος πλησίον αὐτοῦ.

331

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἄλλο γέροντα.

Ἐὰν σφάλλουν οἱ ἀδελφοὶ ποὺ εἶναι μαζί μου, πῶς θὰ τοὺς διορθώσω χωρὶς ταραχή;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν προτυπώσεις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ στὴν καρδιά σου, δὲν θὰ ταράζεσαι, ἀλλὰ θὰ συνηθίσεις ὅπως οἱ πατέρες. Ἐὰν ὅμως δὲν προσέχεις καὶ συναρπαγεῖς σὰν ἄνθρωπος, μετανοώντας, πὲς στὸ Θεό, 'συγχώρεσέ με, Δέσποτα, καὶ ἐλέησέ με'. Καὶ πὲς σ' αὐτοὺς ποὺ εἶναι μαζί σου· 'βλέπετε, ἀδελφοί, ὅτι ἀπὸ αὐτὸ κατακρινόμαστε καὶ χάνουμε τὶς ψυχές μας'· καὶ νὰ μὴ ἐπιμείνεις πολύ, ἀλλὰ τόσο μόνο, ὅσο γιὰ νὰ τὸ ἀκούσουν τὰ αὐτιά τους. Καὶ ἐὰν συντριβεῖς γι' αὐτά, ἔρχεται ἡ κατὰ Θεὸν κατάσταση.

332

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, πές μου, ποιός πρέπει νὰ εἶναι ὁ τρόπος τῆς διορθώσεως καὶ πότε πρέπει νὰ μωροφέρνω; ἢ πρέπει νὰ παριστάνω τὸν μωρὸ καὶ νὰ παραβλέπω ὅ,τι γίνεται; Καὶ ἐὰν τυχὸν νικηθῶ σ' ἕνα θέμα, ἐὰν πρέπει νὰ ὁρίσω δεσμὸ γι' αὐτό.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Πρὸς τοὺς ἀνθρώπους νὰ φέρεσαι πάντοτε ὡς ἑξῆς. Ἐὰν γνωρίζεις ὅτι εἶναι κάποιος συνετὸς καὶ δέχεται νουθεσίες, λέγε του μὲ νουθεσία· 'ἀδελφέ, ἐὰν κάνουμε μὲ ἀμέλεια τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ, ὁδηγεῖ στὴν ἀπώλεια τῆς ψυχῆς'.

Ἐὰν δὲ ᾖ ἀσύνετος, εἰπὲ αὐτῷ· 'πίστευσον, ἀδελφέ, χρείαν ἔχεις παιδευθῆναι ὅτι οὕτως ἀμελεῖς· ἐὰν εἴπω τῷ ἀββᾶ, καλῶς σε παιδεύει'.

Περὶ δὲ τοῦ μωροποιεῖν, πρὸς τὸ σφάλμα ποίει· ἐὰν μικρὸν ᾖ, μωροποίησον· εἰ δὲ μέγα, μὴ μωροποιήσῃς.

Μὴ βάλῃς δεσμὸν κατὰ σοῦ περὶ τῆς ἥττης, μηδὲ καταφρονήσῃς· ὅταν ἔρχῃ εἰς αὐτὴν παρακάλεσον τὸν Θεὸν συγχωρῆσαί σοι, ἐπεὶ ἀμέλεια γίνεται.

ΤΛΓ'

Ἐρώτησις *αὐτοῦ.*

Ἐὰν δὲ σφαλέντος τῶν ἀδελφῶν τινος ἢ αὐτῶν τῶν ἀρρώστων, θέλων διορθώσασθαι αὐτὸν μετὰ ταραχῆς εἴπω τὸν λόγον, ἆρα ὀφείλω βαλεῖν αὐτὸν μετάνοιαν; ἐὰν δὲ καὶ ὀργισθεὶς ἀπέλθῃ τοῦ νοσοκομείου, τί ποιήσω; Καθόλου δὲ ἐπὶ ποίοις ἁμαρτήμασι δεῖ μετάνοιαν βάλλειν; ὅτι ἡ ὑπερηφανία καὶ τὸ δικαίωμα σκοτίζουσι τὸν νοῦν· ἐὰν δέ τις βάλῃ, ἡ κενοδοξία πάλιν ἀκολουθεῖ.

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Μετὰ ταραχῆς μηδὲν λαλήσῃς, τὸ κακὸν γὰρ καλὸν οὐ γεννᾷ, ἀλλὰ μακροθύμησον, ἕως οὗ παύσεται ὁ λογισμὸς καὶ τότε λαλήσεις εἰρηνικῶς, κἂν μὲν πεισθῇ, ἰδοὺ καλῶς, εἰ δὲ μή, λέγεις αὐτῷ· 'εἰ θέλεις λέγω τῷ ἀββᾷ, καὶ εἴ τι δοκιμάζει ποιοῦμεν', καὶ οὕτως ἀναπαύῃ. Ἐὰν δὲ ὀργισθεὶς ἀπέλθῃ, εἰπὲ τῷ ἀββᾷ καὶ ἐπιτιμᾷ αὐτόν. Μὴ βάλῃς δὲ αὐτῷ μετάνοιαν, ἐπεὶ παρέχεις αὐτῷ ὑποψίαν, ὅτι ἀληθῶς ἁμαρτία ἐστὶ καὶ πολεμεῖ σε πλέον.

Ἔγινε στὴν ἀρχὴ σωστὰ αὐτό; Φρόντισε τὸ ἴδιο καὶ στὸ ἑξῆς. Ἐὰν ὅμως εἶναι ἀσύνετος, πές του· 'ἀδελφέ, πίστεψε ὅτι ἔχεις ἀνάγκη νὰ παιδευθεῖς, ἐπειδὴ ἀμελεῖς τόσο πολύ· ἐὰν τὸ πῶ στὸν ἀββᾶ, θὰ σὲ παιδέψει σωστά'.

Ὅσο γιὰ τὴ μωροποιΐα, κάμνε ἀνάλογα μὲ τὸ σφάλμα· ἐὰν εἶναι μικρὸ κάμε τὸν μωρό· ἐὰν ὅμως εἶναι μεγάλο, μὴ ἐνεργήσεις σὰν μωρός.

Γιὰ τὴν ἧττα πάλι, μὴ βάλεις δεσμὸ ἐναντίον σου, οὔτε νὰ τὴν περιφρονήσεις. Ὅταν καταντᾶς σ' αὐτή, παρακάλεσε τὸ Θεὸ νὰ σὲ συγχωρήσει, διότι γίνεται ἀμέλεια.

333

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ὅταν σφάλει κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἢ ἀπὸ τοὺς ἀρρώστους, ἐάν, θέλοντας νὰ τὸν διορθώσω, πῶ τὸν λόγο μὲ ταραχή, ἄραγε ὀφείλω νὰ τοῦ βάλω μετάνοια; Ἐὰν πάλι ὀργισθεῖ καὶ φύγει ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο, τί κάνω; Γενικὰ γιὰ ποιές ἁμαρτίες πρέπει νὰ βάλλω μετάνοια; διότι ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ αὐτοδικαίωση σκοτίζουν τὸν νοῦ, καὶ ἐὰν κάποιος μετανοήσει, ἡ κενοδοξία τὸν ἀκολουθεῖ πάλι.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Τίποτε νὰ μὴ πεῖς μὲ ταραχή, διότι τὸ κακὸ δὲν γεννᾶ καλό, ἀλλὰ μακροθύμησε, ὥς ποὺ νὰ σταματήσει ὁ λογισμὸς καὶ τότε νὰ μιλήσεις εἰρηνικά· καὶ ἐὰν πεισθεῖ, ἔχει καλῶς, διαφορετικά, τοῦ λέγεις· 'ἐὰν θέλεις νὰ τὸ πῶ στὸν ἀββᾶ καὶ ὅ,τι κρίνει ἐκεῖνος θὰ τὸ κάνουμε', καὶ ἔτσι θ' ἀναπαυθεῖς. Ἐὰν ὅμως ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ ὀργή, πές το στὸν ἀββᾶ καὶ θὰ τὸν ἐπιτιμήσει ἐκεῖνος. Μὴ κάνεις μετάνοια σ' αὐτόν, διότι τοῦ δίνεις τὴν ὑποψία, ὅτι ἡ ἐνέργειά σου εἶναι ἀληθινὰ ἁμαρτία, καὶ σὲ πολεμεῖ περισσότερο.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, πρὸς ὃ βλέπεις τὴν ἁμαρτίαν, ποίησον μετὰ σπουδῆς· ἐὰν ᾖ μέγα τὸ σφάλμα, μετάνοιαν βάλε· ἐὰν δὲ μικρόν, εἰπὲ αὐτῷ στόματι τῇ μετανοίᾳ τῆς καρδίας, 'συγχώρησόν μοι, ἀδελφέ'. Φυλάττου δὲ τὴν ὑπερηφανίαν καὶ τὸ δικαίωμα· κωλύουσι γὰρ τὴν μετάνοιαν. Ἔστι δὲ καὶ ἀπὸ κενοδοξίας βαλεῖν.

Καταφρονῶν οὖν τῶν τριῶν τούτων, βάλε ὅπου χρὴ μετὰ ταπεινώσεως καὶ φόβου Θεοῦ καὶ διακρίσεως καὶ εἰς ταῦτα ποίησον τὴν δύναμιν. Καὶ ὁ Θεὸς βοηθεῖ σοι εὐχαῖς ἁγίων.

ΤΛΔ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἀρρώστων φθάσῃ ἡ ὥρα τῆς ψαλμωδίας ἢ τῆς ἁγίας Προσκομιδῆς, ἢ ἄλλη χρεία, καὶ ἴσασιν οἱ μετ' ἐμὲ ἀδελφοὶ δοῦναι ἑκάστῳ, κελεύεις ἵνα ἀπέλθω, ἢ βάρος μού ἐστιν; ἐὰν δὲ καὶ ἐν τῷ κελλίῳ θέλω καθίσαι, ὅτε οὐκ ἔστι μοι χρεία ἐν τῷ νοσοκομείῳ, ἐπιτρέπεις τοῦτο, πάτερ, ἢ οὔ;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν οἱ ἀδελφοὶ ἴσασιν, οὐκ ἔστι σοι βάρος τὸ ἀπελθεῖν, οὔτε δὲ τὸ καθίσαι εἰς τὸ κελλίον σου, μόνον ἐπισκέπτου τοὺς ἀρρώστους.

ΤΛΕ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν δῷ τινι ποτὲ κατὰ χρείαν αὐτοῦ, καὶ ὁρῶ ὅτι ἡ σκνιφεία ὀχλεῖ μοι, ὥστε μὴ δύνασθαι δοῦναι, δώσω αὐτῷ

Στὴν περίπτωση τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, σὲ ὅποιον βλέπεις τὴν ἁμαρτία, ἐνέργησε μὲ προσοχή· ἐὰν τὸ σφάλμα εἶναι μεγάλο, βάλε μετάνοια· ἐὰν εἶναι μικρό, πές του μὲ τὸ στόμα τὴ μετάνοια τῆς καρδιᾶς, 'συγχώρεσέ με, ἀδελφέ'. Φυλάξου ὅμως ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια καὶ τὴν αὐτοδικαίωση, διότι ἐμποδίζουν τὴν μετάνοια. Εἶναι δυνατὸ νὰ βάλεις μετάνοια καὶ ἀπὸ κενοδοξία.

Περιφρονώντας λοιπὸν αὐτὰ τὰ τρία, βάλε μετάνοια, ὅπου πρέπει, μὲ ταπείνωση καὶ φόβο Θεοῦ καὶ διάκριση καὶ κάνε τα ὅλα αὐτὰ μὲ ὅλη τὴ δύναμή σου. Καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσει μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων.

334

Ἐρώτηση

Ἐὰν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἀρρώστων φθάσει ἡ ὥρα τῆς ψαλμωδίας ἢ τῆς ἁγίας προσκομιδῆς, ἢ ἄλλη ἀνάγκη, καὶ γνωρίζουν οἱ ἀδελφοὶ ποὺ εἶναι μαζί μου νὰ δώσουν στὸν καθένα ἐκεῖνα ποὺ χρειάζονται, διατάζεις νὰ φύγω ἢ εἶναι βάρος μου; Ἐὰν πάλι θέλω νὰ καθήσω στὸ κελλί, ὅταν δὲν μὲ χρειάζεται τὸ νοσοκομεῖο, τὸ ἐπιτρέπεις αὐτό, πάτερ, ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν οἱ ἀδελφοὶ γνωρίζουν, δὲν εἶναι βάρος γιὰ σένα τὸ νὰ φύγεις, οὔτε τὸ νὰ καθίσεις στὸ κελλί σου· μόνο νὰ ἐπισκέπτεσαι τοὺς ἀρρώστους.

335

Ἐρώτηση

Ἐὰν κάποτε δώσω σὲ κάποιον πράγματα σύμφωνα μὲ τὴν ἀνάγκη του καὶ βλέπω ὅτι μὲ ἐνοχλεῖ ἡ ἀνέχεια, ὥστε νὰ

ἔλαττον τῆς χρείας, ἢ μόνον σπουδάσω μὴ δοῦναι ἔλαττον τῆς χρείας; Ἐὰν δὲ καὶ κατ' αἰσχύνην ὡς ἀπὸ ἀνθρωπαρεσκείας ἢ κενοδοξίας θέλει ὁ λογισμὸς δοῦναι περισσόν, ἆρα διὰ τὸ πάθος δώσω παραμικρόν; ἢ τὴν χρείαν διὰ τὴν ἐντολήν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ἐὰν θλίβῃ σε ἡ σκνιφεία δοῦναι τὴν χρείαν τῷ πλησίον, πρὸς τὸ πρᾶγμα ποίησον· ἐὰν ἔχῃς πολύ, δὸς ὀλίγον περισσόν· ἐὰν δὲ ὀλίγον, τὴν χρείαν δὸς μετὰ ἀκριβείας. Ἐὰν κατὰ κενοδοξίαν ἢ ἀνθρωπαρέσκειαν θέλῃς δοῦναι, μὴ δῷς ὕπερ, ἀλλὰ τὴν χρείαν ὡσαύτως μετὰ ἀκριβείας.

Ὁ Θεὸς συνετίσοι τὴν καρδίαν σου, ἀδελφέ.

ΤΛΣΤ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν ἐμπέσῃ μοι σκεῦος καὶ χρῄζω αὐτοῦ εἰς τὸ νοσοκομεῖον καὶ βλέπω ὅτι ἔχω προσπάθειαν εἰς αὐτό, ἆρα μὴ πάθος μοί ἐστιν, ἐὰν λάβω αὐτό;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ἐὰν χρῄζῃς τοῦ σκεύους καὶ πολεμῇ σοι ὁ λογισμὸς εἰς αὐτό, εἰπὲ τῷ λογισμῷ, 'χρεία ἐστὶν αὐτοῦ, καὶ διατί κατ' ἐπιθυμίαν;' Καὶ ἐὰν παύσηται ἀπὸ σοῦ τὸ πάθος, λάβε αὐτό· εἰδὲ μή, ἐὰν ᾖ δυνατὸν τὴν χρείαν γενέσθαι δι' ἄλλου σκεύους ποίησον καὶ καταπόνησον τὸ πάθος. Εἰ δὲ οὐκ ἐνδέχεται, λάβε τὸ σκεῦος, μεμφόμενος σεαυτὸν καὶ λέγων· 'εἰ μὴ διὰ τὴν χρείαν, οὐκ εἶχον αὐτὸ λαβεῖν· διότι ἡττήθην τῇ ἐπιθυμίᾳ.

μὴ μπορῶ νὰ δώσω, νὰ τοῦ δώσω λιγώτερο ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται, ἢ νὰ φροντίσω μόνο νὰ μὴ τοῦ δώσω λιγώτερο ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται; Καὶ ἂν ἀπὸ ντροπή, σὰν ἀπὸ ἀνθρωπαρέσκεια ἢ κενοδοξία, ὁ λογισμὸς θέλει νὰ δώσω περισσότερο, ἄραγε ἐξαιτίας τοῦ πάθους νὰ δώσω λίγο περισσότερο; ἢ μόνο τὰ ἀναγκαῖα λόγω τῆς ἐντολῆς;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν σὲ στενοχωρεῖ ἡ ἀνέχεια νὰ δώσεις στὸν πλησίον ἐκεῖνα ποὺ χρειάζεται, κάνε ἀνάλογα μὲ τὴν περίπτωση· ἐὰν ἔχεις πολύ, δῶσε λίγο περισσότερο· ἐὰν λίγο, δῶσε ἀκριβῶς ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται. Ἐὰν θέλεις νὰ δώσεις ἀπὸ κενοδοξία ἢ ἀνθρωπαρέσκεια, μὴ δώσεις περισσότερο, ἀλλὰ πάλι ἀκριβῶς ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται.

Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ συνετίσει τὴν καρδιά σου, ἀδελφέ.

336

Ἐρώτηση

Ἐὰν μοῦ τύχει ἕνα σκεῦος καὶ τὸ χρειάζομαι στὸ νοσοκομεῖο καὶ βλέπω ὅτι ἔχω πόθο γι' αὐτό, μήπως ἄραγε μοῦ εἶναι πάθος νὰ τὸ πάρω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν χρειάζεσαι τὸ σκεῦος καὶ σὲ πολεμεῖ ὁ λογισμὸς σ' αὐτό, πὲς στὸ λογισμό, 'αὐτὸ μοῦ χρειάζεται, γιατί λοιπὸν νὰ τὸ ποθῶ;' Καὶ ἐὰν σοῦ σταματήσει τὸ πάθος, πάρε το, ἀλλιῶς, ἐὰν εἶναι δυνατὸ νὰ ἱκανοποιηθεῖ ἡ ἀνάγκη μὲ ἄλλο σκεῦος, ἐνέργησε ἀνάλογα καὶ διῶξε τὸ πάθος. Ἐὰν δὲν ὑποχωρεῖ, πάρε τὸ σκεῦος, κατακρίνοντας τὸν ἑαυτό σου καὶ λέγοντας· 'ἐὰν δὲν ἦταν γιὰ τὴν ἀνάγκη, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ πάρω· διότι νικήθηκα ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία'.

ΤΛΖ'

Ἐρώτησις

Τίς ποτε ἐχαρίσατό μοι ἱμάτιον, κἀγὼ ὡς μετὰ χαρᾶς ἐδεξάμην μηδὲν ἀντειπών· καὶ ἐρευνήσας ἐμαυτόν, εὗρον ὅτι οὐχ ὡς χρήζων ἔλαβον, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ πλεονεξίαν· καὶ λέγει μοι ὁ λογισμός μου, 'ἀπόστρεψον αὐτό'. Τί οὖν κελεύεις ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Επαινέσωμεν τὸν ἀπὸ ψυχῆς παρασχόντα καὶ ψέξωμεν τὸν ἀπὸ ψυχῆς λαβόντα, καὶ φορέσωμεν αὐτὸ μετὰ ταπεινώσεως, κατακρίνοντες ἑαυτούς. Καὶ τοῦ λοιποῦ φυλαξώμεθα ἀπὸ τῆς πλεονεξίας.

ΤΛΗ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Ἐὰν συμβῇ τινα θέλειν παρασχεῖν μοι πρᾶγμα καὶ χρήζω αὐτοῦ, βλέπω δὲ τὴν καρδίαν μου, ὡς πρὸς πάθος θέλουσαν αὐτὸ δέξασθαι, τί ποιήσω; Λάβω διὰ τὴν χρείαν, ἢ παραιτήσωμαι διὰ τὴν προσπάθειαν;

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Κατα τὴν τροφὴν ἔχει καὶ τοῦτο. Οἶδας ὅτι χρήζομεν τῆς τροφῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ κωλυόμεθα λαβεῖν αὐτὴν μεθ' ἡδονῆς. Ἀλλ' ἐὰν εὐχαριστοῦντες τῷ δόντι αὐτὴν Θεῷ, καὶ κατακρίνοντες ἑαυτοὺς ὡς ἀναξίους λάβωμεν, ὁ Θεὸς ποιεῖ αὐτὴν εἰς ἁγιασμὸν καὶ εὐλογίαν. Ὥστε οὖν, ὅταν χρήζῃς πράγματος καὶ κατευοδῶται, εὐχαρίστησον τῷ κατευο-

337

Ἐρώτηση

Κάποτε μοῦ χάρισε κάποιος ἕνα ἔνδυμα καὶ ἐγὼ τὸ δέχθηκα μὲ χαρά, χωρὶς νὰ φέρω καθόλου ἀντίρρηση· καὶ ὅταν ἐρεύνησα τὸν ἑαυτό μου, βρῆκα ὅτι τὸ πῆρα ὄχι ἐπειδὴ τὸ χρειαζόμουν, ἀλλὰ περισσότερο ἀπὸ πλεονεξία· ὁ λογισμὸς τώρα μοῦ λέγει, 'ἐπίστρεψέ το'. Τί μὲ διατάζεις λοιπὸν νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Ἃς ἐπαινέσουμε ἐκεῖνον ποὺ τὸ ἔδωσε μὲ τὴν ψυχή του, καὶ ἂς ψέξουμε αὐτὸν ποὺ τὸ πῆρε μὲ τὴν ψυχή του, καὶ ἂς τὸ φορέσουμε μὲ ταπείνωση, κατακρίνοντας τὸν ἑαυτό μας. Καὶ στὸ ἑξῆς νὰ φυλαχθοῦμε ἀπὸ τὴν πλεονεξία.

338

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν λοιπὸν συμβεῖ κάποιος νὰ θέλει νὰ μοῦ δώσει ἕνα πρᾶγμα καὶ τὸ χρειάζομαι, ἀλλὰ βλέπω τὴν καρδιά μου νὰ θέλει νὰ τὸ δεχθεῖ ἀπὸ πάθος, τί νὰ κάνω; Νὰ τὸ πάρω ἐξαιτίας τῆς ἀνάγκης ἢ νὰ τὸ ἀφήσω ἐξαιτίας τοῦ σφοδροῦ πόθου;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀνάλογο μὲ τὴν τροφή. Γνωρίζεις ὅτι χρειαζόμαστε τὴν τροφὴ κάθε μέρα καὶ ἐμποδιζόμαστε νὰ την πάρουμε μὲ ἡδονή. Ἀλλὰ ἐὰν λάβουμε τροφὴ εὐχαριστώντας τὸν Θεὸ ποὺ τὴ δίνει καὶ κατακρίνοντας τοὺς ἑαυτούς μας σὰν ἀνάξιους, ὁ Θεὸς τὴν μετατρέπει σὲ ἁγιασμὸ καὶ εὐλογία. Ὥστε λοιπὸν ὅτα χρειάζεσαι κάτι καὶ σοῦ δίνεται,

δώσαντι Θεῷ, κατακρίνων σεαυτὸν ὡς ἀνάξιον, καὶ ὠθεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ σοῦ τὴν προσπάθειαν· «αὐτῷ γὰρ πάντα δυνατά· ἀδυνατεῖ δὲ αὐτῷ οὐδέν».

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΛΘ'

Ἄλλος ἠρώτησε τὸν αὐτόν.

Ἐπειδὴ ἐντολή ἐστι τοῦ Κυρίου, τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν καὶ συγχαίρειν αὐτῷ καὶ συλλυπεῖσθαι ὡς ἰδίῳ μέλει, καὶ τὸ ἰδεῖν αὐτὸν ἐν πενίᾳ καὶ παριδεῖν, ποιεῖ τὴν ἀγάπην παραβαίνειν, κἂν τὰ πρὸς μόνην ἔχῃ τὴν χρείαν, ὥστε μὴ δύνασθαι κἀκείνῳ ἐπαρκέσαι, εἰπέ μοι, πάτερ, ἐν τίνι δείκνυται ἡ ἀγάπη;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Η πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη κατὰ πολλοὺς τρόπους φανεροῦται· οὐχὶ ἐν τῷ δοῦναι αὐτῷ μόνῳ· οἷον ἄκουσον. Ἐὰν ἀπέλθῃς μετὰ τοῦ πλησίον ποῦ ποτε καὶ εὕρῃς τὸν λογισμόν σου θέλοντα τιμηθῆναι ὑπὲρ αὐτὸν καὶ οὐ θέλεις μᾶλλον, ἵνα τὰ ἴσα σου τιμηθῇ, ἐν τούτῳ οὐκ ἔχεις αὐτὸν ὡς σεαυτόν· ὁ γὰρ Ἀπόστολος εἶπε· «τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι». Ἐὰν πρᾶγμα βρώσιμον ἔχῃς καὶ ἴδῃς τὸν λογισμόν σου θέλοντα κατὰ μόνας φαγεῖν αὐτὸ κατ' ἐπιθυμίαν σου παρὰ τὴν χρείαν, ἐν τούτῳ οὐκ ἔχεις αὐτὸν ὡς ἑαυτόν· καὶ γὰρ ἐὰν θελήσωμεν ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ πληρῶσαι τὸν γραφικὸν λόγον, οὐ μὴ σταθῇ μεθ' ἡμῶν· καὶ γὰρ οὐκ ἐγράφη ἡμῖν περὶ ἑνὸς καὶ

εὐχαρίστησε τὸ Θεὸ ποὺ σοῦ τὸ ἔδωσε, κατακρίνοντας τὸν ἑαυτό σου σὰν ἀνάξιο, καὶ ὁ Θεὸς θ' ἀπομακρύνει ἀπὸ σένα τὸ πάθος· «διότι ὅλα εἶναι δυνατὰ σ' αὐτόν, καὶ τίποτα δὲν εἶναι ἀδύνατο σ' αὐτόν»[81].

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

339

Ἄλλος ἐρώτησε τὸν ἴδιο.

Ἐπειδὴ εἶναι ἐντολὴ τοῦ Κυρίου τὸ νὰ ἀγαπᾶ κανεὶς τὸν πλησίον σὰν τὸν ἑαυτό του, καὶ νὰ χαίρεται καὶ νὰ λυπᾶται μαζὶ μ' αὐτὸν σὰν μέλος του, καὶ ἐπειδὴ τὸ νὰ τὸν δεῖ σὲ φτώχεια καὶ νὰ τὸν παραβλέψει, προκαλεῖ παράβαση τῆς ἀγάπης, κι ἂν ἀκόμα ἔχει μόνο τὰ ἀναγκαῖα, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν νὰ ἐπαρκέσουν καὶ σ' ἐκεῖνον, πές μου, πάτερ, μὲ τί φανερώνεται ἡ ἀγάπη;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Η ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον φανερώνεται μὲ πολλοὺς τρόπους· ὄχι μόνο μὲ τὸ νὰ τοῦ δίνεις. Γιὰ παράδειγμα, ἄκουσε. Ἐὰν ἀπομακρυνθεῖς κάποτε μαζὶ μὲ τὸν πλησίον σου κάπου καὶ βρεῖς τὸν λογισμό σου νὰ θέλει νὰ τιμηθεῖς περισσότερο ἀπὸ αὐτὸν καὶ δὲν θέλεις μᾶλλον νὰ τιμηθεῖ αὐτὸς ἐξίσου μὲ σένα, σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση δὲν τὸν θεωρεῖς σὰν τὸν ἑαυτό σου· διότι ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «νὰ δίνετε μεγαλύτερη τιμὴ ὁ ἕνας στὸν ἄλλο»[82]. Ἐὰν ἔχεις κάτι ποὺ τρώγεται καὶ δεῖς τὸν λογισμό σου νὰ θέλει νὰ τὸ φᾶς μόνος ἀπὸ ἐπιθυμία καὶ ὄχι ἀπὸ ἀνάγκη, καὶ σ' αὐτὸ δὲν τὸν ἔχεις σὰν τὸν ἑαυτό σου· διότι, ἐὰν θελήσουμε νὰ ἐκπληρώσουμε μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὸν γραφικὸ λόγο, δὲν θὰ σταθεῖ μὲ τὸ μέρος μας· διότι δὲν γράφηκε

81. Ἰὼβ 42,2.

82. Ρωμ. 12,10.

μόνου ἀνθρώπου, ἀλλὰ πᾶς ἄνθρωπος πλησίον ἀναγορεύεται. Πῶς οὖν δύνασαι εἰς πάντας ἀνθρώπους πληρῶσαι τοῦτο, μὴ ἔχων πᾶσι παρασχεῖν;

Καὶ τὸ θέλειν πάλιν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, ἔστι τοῦτο· ἐὰν ἐμπέσῃ ζημία καὶ ἴδῃς τὸν λογισμόν σου ἡδέως ἔχοντα, ἐκεῖνον μᾶλλον ὑπὲρ σὲ ζημιωθῆναι, ἰδοὺ καὶ ἐν τούτῳ οὐκ ἔχεις αὐτὸν ὡς σεαυτόν. Ἐὰν πάλιν ἴδῃς αὐτὸν ἐπαινούμενον καὶ μὴ συγχαρῇς αὐτῷ, ὅτι καὶ σὺ οὐ συνεπῃνέθης καὶ οὐ λέγεις μᾶλλον ὅτι 'ὁ ἔπαινος τοῦ ἀδελφοῦ εἰς ἐμὲ συντείνει, μέλος γάρ μού ἐστιν', οὐδ' ἐν τούτῳ ἠγάπησας αὐτὸν ὡς σεαυτόν· καὶ ὅσα τοιαῦτα. Πάλιν τὸ ἔχειν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, τοῦτό ἐστιν· ἐὰν ἀκούσῃς παρὰ τῶν πατέρων τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐρωτήσῃ σε ὁ ἀδελφός σου μὴ κατὰ φθόνον κρατήσῃς τὴν ὠφέλειαν ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς εἰδὼς ὅτι ἀδελφός σού ἐστι, εἰπὲ ὃ ἤκουσας κατὰ φόβον Θεοῦ καὶ μὴ ἔχε σεαυτὸν ὡς διδάσκαλον· οὐκ ὠφελεῖ γάρ σε τοῦτο.

ΤΜ'

Ἐρώτησις

Ἆρα καλόν ἐστι τὸ ἔχειν φιλίαν πρὸς συνηλικιώτην;

Ἀπόκρισις

Τὸ μὴ πάνυ προσέχειν φιλίας πρός τινα συνηλικιώτην, καλόν ἐστιν· τοιαύτη γὰρ διάθεσις οὐκ ἀφίησιν ἐλθεῖν τὸ πένθος. Μηδὲ πρὸς ἄλλον τινὰ ἀφαιροῦντά σου τὸ πένθος ἔχε φιλίαν· οὐ γὰρ ὠφελεῖ σε τοῦτο, ἀλλὰ μᾶλλον καταβλάπτει· οὐδεὶς γὰρ δύναται κτήσασθαί τι ἀγαθόν, εἰ μὴ ἐν πολλῷ κόπῳ. Παίδευσον οὖν τοὺς ὀφθαλμούς σου μὴ προσέχειν τινί, καὶ οὐ πληρώσεις σου τὴν καρδίαν τῆς δεινῆς παρρη-

σὲ μᾶς γιὰ ἕνα καὶ μόνον ἄνθρωπο, ἀλλὰ κάθε ἄνθρωπος ἀνακηρύσσεται πλησίον. Πῶς λοιπὸν μπορεῖς νὰ τὸ πραγματοποιήσεις αὐτὸ σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐὰν δὲν ἔχεις νὰ δώσεις σὲ ὅλους;

Καὶ τὸ νὰ θεωρεῖς πάλι τὸν πλησίον σὰν τὸν ἑαυτό σου, φαίνεται ἀπὸ αὐτό. Ἐὰν πέσει ζημιὰ καὶ δεῖς τὸν λογισμό σου νὰ εὐχαριστεῖται, ποὺ ἐκεῖνος ζημιώνεται περισσότερο ἀπὸ σένα, καὶ σ' αὐτὸ πάλι δὲν τὸν θεωρεῖς σὰν τὸν ἑαυτό σου. Ἐὰν πάλι τὸν δεῖς νὰ ἐπαινεῖται καὶ δὲν τὸν συγχαρεῖς, διότι δὲν ἐπαινέθηκες καὶ σὺ μαζὶ μ' ἐκεῖνον, καὶ δὲν λέγεις μᾶλλον ὅτι ὁ ἔπαινος τοῦ ἀδελφοῦ μεταβαίει σὲ μένα, διότι εἶναι μέλος μου, οὔτε σ' αὐτὸ τὸν ἀγάπησες σὰν τὸν ἑαυτό σου· καὶ τόσα ἄλλα παρόμοια. Πάλι τὸ νὰ ἔχεις τὸν πλησίον σὰν τὸν ἑαυτό σου, γίνεται φανερὸ ἀπὸ αὐτό. Ἂν ἀκούσεις ἀπὸ τοὺς πατέρες τὴν ὁδὸ τοῦ Θεοῦ καὶ σ' ἐρωτήσει ὁ ἀδελφός σου, τότε νὰ μὴ κρατήσεις ἀπὸ φθόνο τὴν ὠφέλεια ἀπὸ αὐτόν, ἀλλά, γνωρίζοντας ὅτι εἶναι ἀδελφός σου, πὲς ὅ,τι ἄκουσες σύμφωνα μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ θεωρρεῖς τὸν ἑαυτό σου σὰν διδάσκαλο· διότι αὐτὸ δὲν σὲ ὠφελεῖ.

340

Ἐρώτηση

Ἄραγε εἶναι καλὸ τὸ νὰ ἔχεις φιλία μὲ συνομήλικο;

Ἀπόκριση

Τὸ νὰ μὴ προσέχεις πολὺ τὴ φιλία πρὸς κάποιον συνομήλικο, εἶναι καλό· διότι μιὰ τέτοια διάθεση δὲν ἀφήνει νὰ ἔλθει τὸ πένθος. Ἀλλὰ οὔτε μὲ κάποιον ἄλλον νὰ ἔχεις φιλία ποὺ σοῦ ἀφαιρεῖ τὸ πένθος· διότι αὐτὸ δὲν σὲ ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον σὲ καταβλάπτει· διότι κανένας δὲν μπορεῖ ν' ἀποκτήσει κάποιο ἀγαθὸ ἀλλιῶς, παρὰ μὲ πολὺν κόπο. Παίδευσε λοιπὸν τὰ μάτια σου, ὥστε νὰ μὴ προσέχεις κάποιον, καὶ

σίας, τῆς εἰς ἀπώλειαν φερούσης τοὺς καρποὺς ὅλους τοῦ μοναχοῦ.

ΤΜΑ΄

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Ἐὰν ἀκούσω περί τινος ὅτι ἐν πολέμῳ ἐστὶν ἢ ἐν ἀρρωστίᾳ καὶ ὥσπερ συμπαθήσω αὐτῷ, πρῶτον μὲν εἰπέ μοι ἡ τοιαύτη συμπάθεια, εἰ ἄρα τῶν δαιμόνων ἐστί, θελόντων ἀπασχολῆσαι με ἀπὸ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν. Ἔπειτα δέ, εἰ ὤφειλον μνησθῆναι αὐτοῦ ἐν τῇ προσευχῇ. Καὶ πῶς ἐν περισσοτέρῳ κινδύνῳ καὶ ἁμαρτήμασιν ὑπάρχων μείζοσιν ἐγώ; Ἐὰν δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς αἰτήσῃ περὶ τούτου; Ἐὰν δὲ καί τινι τῶν πατέρων εἴπῃ μοι εἰπεῖν; εἰ μή τι καὶ τὸν ἐμπαθῆ τὸ ὑπερεύχεσθαι τοῦ πλησίον γυμνάζει εἰς τὴν ἀγάπην. Πῶς δοκιμάζεις, πάτερ;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Ὅτι οὐδεὶς ὀφείλει ἀφιέναι τὸν ἴδιον νεκρὸν καὶ ἀπελθεῖν κλαῦσαι τὸν ἄλλον, ἐδήλωσαν οἱ πατέρες τοῖς νεωτέροις. Τῶν τελείων γάρ ἐστι τὸ συμπαθῆσαι τῷ πλησίον· νεωτέρῳ δὲ τὸ συμπαθῆσαι ἄλλῳ, χλεύη δαιμόνων ἐστίν· ἀνοήτως γὰρ κρίνει αὐτόν, ὡς κακῶς ἔχοντα καὶ κινδυνεύοντα καὶ ἔχει ἑαυτὸν ὡς καλῶς ποιοῦντα, ἀλλὰ μᾶλλον συμφέρει ἀμεριμνῆσαι ἀπ' αὐτοῦ. Κἂν γένηται μνήμη αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἢ παρ' ἄλλων ἀκούσῃ περὶ αὐτοῦ, εἴπῃ· 'ὁ Θεὸς ἐλεήσοι κἀμὲ καὶ αὐτόν'.

Ἀπὸ σαυτοῦ δὲ μὴ εἴπῃς τινὶ τῶν γερόντων εὔξασθαι ὑπέρ τινος· τοῦτο γὰρ χρῆσθαί ἐστι τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. Ἐὰν δὲ θέλῃς

δὲν θὰ γεμίσεις τὴν καρδιά σου μὲ τὴ φοβερὴ παρρησία ποὺ ὁδηγεῖ ὅλους τοὺς καρποὺς τοῦ μοναχοῦ σὲ ἀπώλεια.

341

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν ἀκούσω γιὰ κάποιον ὅτι βρίσκεται σὲ πόλεμο ἢ σὲ ἀρρώστια καὶ συμβεῖ νὰ τὸν συμπαθήσω, πρῶτα πές μου, ἄραγε αὐτὴ ἡ συμπάθεια εἶναι τῶν δαιμόνων ποὺ θέλουν νὰ μὲ ἀπασχολήσουν ἀπὸ τὶς δικές μου ἁμαρτίες; Ἔπειτα, μήπως ὄφειλα νὰ τὸν θυμᾶμαι στὴν προσευχή μου; Καὶ πῶς νὰ τὸ κάνω, ἀφοῦ ἐγὼ ζῶ μέσα σὲ περισσότερο κίνδυνο καὶ σὲ μεγαλύτερες ἁμαρτίες; Ἐὰν ὅμως μὲ παρακαλέσει καὶ ὁ ἀδελφὸς γι' αὐτό; Ἐὰν μοῦ πεῖ νὰ πῶ σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς πατέρες νὰ προσευχηθεῖ; Μήπως καὶ τὸ νὰ προσεύχεται κανεὶς γιὰ τὸν πλησίον γυμνάζει τὸν ἐμπαθὴ στὴν ἀγάπη; Ποιά εἶναι ἡ γνώμη σου, πάτερ;

Ἀπόκριση Ἰωάννη

Οἱ πατέρες ἐδήλωσαν στοὺς νεώτερους ὅτι κανένας δὲν πρέπει ν' ἀφήσει τὸν δικό του νεκρὸ νὰ πάει νὰ κλάψει τὸν ἄλλο. Διότι τῶν τελείων γνώρισμα εἶναι νὰ συμπαθοῦν τὸν πλησίον· γιὰ τὸν νεώτερο ὅμως τὸ νὰ συμπαθεῖ ἄλλον εἶναι χλεύασμα δαιμόνων· διότι τὸν κρίνει ἀνόητα ὅτι τάχα εἶναι ἄσχημα καὶ κινδυνεύει καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ὅτι ἐνεργεῖ σωστά, ἀλλὰ μᾶλλον συμφέρει νὰ ἀμεριμνήσει ἀπέναντι σ' αὐτόν. Καὶ ἂν συμβεῖ νὰ τὸν θυμηθεῖ στὴν καρδιά του ἢ ἀκούσει ἀπὸ ἄλλους γι' αὐτόν, νὰ πεῖ· 'εἴθε ὁ Θεὸς νὰ ἐλεήσει καὶ ἐμένα καὶ αὐτόν'.

Ἀπὸ μόνος σου νὰ μὴ πεῖς σὲ κανένα ἀπὸ τοὺς γέροντες 'προσευχήσου γιὰ κάποιον'· διότι ἡ χρήση αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἀνήκει στὴ δική του ἐξουσία. Ἐὰν ὅμως θέλεις ν' ἀποφύγεις αὐτό, τοῦ ὑπενθυμίζεις ὅτι ὁ τάδε θλίβεται· ὁ γέροντας

τοῦτο φυγεῖν, ὑπομιμνήσκεις, ὅτι ὁ δεῖνα θλίβεται· καὶ ὁ γέρων ἀκούων πάντως εὔχεται ὑπὲρ τοῦ ἀσθενοῦντος τῷ πνεύματι.

Ἐὰν δὲ εἴπῃ σοί τις εἰπεῖν τῷ γέροντι, εἰπὲ τὸν λόγον διὰ τὴν ἐντολήν· 'εὖξαι, πάτερ ὑπὲρ τοῦδε'. Ἐὰν δὲ εἴπῃ σοι, 'εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ', ὡσαύτως διὰ τὴν ἐντολήν· 'Κύριε, συγχώρησον ἡμῖν'· ἢ 'ὁ Θεός, βοήθησον ἡμῖν'· ἢ 'σκέπασον ἡμᾶς πρὸς τὸ πρᾶγμα'. Καὶ μὴ νομίσῃς καὶ ταύτην εἶναι ἐξουσίαν· ἠρώτησας γὰρ καὶ ἤκουσας εἰπεῖν. Τὸ συμπαθῆσαι δέ τινι ὡς διὰ τὴν ἀγάπην, οὔπω ἦλθες εἰς τὸ μέτρον τοῦτο. Ἐὰν ὀχλῇ σοι ὁ λογισμὸς περί τινος, τότε ἐρωτᾷς καὶ ἀκούεις τὴν χρείαν.

Ὁ Θεὸς ἐλεήσει σε, ἀδελφέ.

ΤΜΒ'

Ἐρώτησις *αὐτοῦ.*

Εἰπέ μοι, πάτερ, ἕως ποῦ ὀφείλει εἶναι τὸ μέτρον τῆς ἀγάπης ἀδελφοῦ πρὸς τὸν ἀδελφόν.

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Αδελφέ, ἄλλη ἀγάπη ἐστὶν ἡ ἀγάπη τῶν πατέρων πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ ἄλλη ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν. Τὸ μέτρον τῆς ἀγάπης τῶν πνευματικῶν πατέρων πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν, οὐκ ἔχει τι βλαβερόν, οὐδὲ σαρκικόν· ἠσφαλισμένοι γάρ εἰσι τῷ πνευματικῷ φρονήματι. Καὶ εἴτε ἐν λόγοις εἴτε ἐν ἔργοις, σπουδάζουσι πάντοτε ὠφελῆσαι τοὺς νεωτέρους κατὰ πάντα· καὶ οὕτω ἀγαπῶντες, οὐ σιωπῶσιν αὐτοῖς τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν, ἀλλὰ πυκνῶς ἐλέγχουσι καὶ παιδεύουσι τὰ τέκνα αὐτῶν. Πρὸς αὐτοὺς γὰρ εἴρηται, «ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον»· ὡς πολλάκις ποιεῖ σοι ὁ ἀββᾶς σου, καὶ οὐ συνίεις ἐν οἷς ἐλέγχει σε καὶ ἐπιτιμᾷ καὶ παρακαλεῖ σε. Καὶ ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀγάπην οὐ σιωπᾷ σου τὰ

τότε, ἀκούοντάς το, ὁπωσδήποτε προσεύχεται γι' αὐτὸν ποὺ ἀσθενεῖ μὲ τὸ πνεῦμα του.

Ἐὰν πάλι σοῦ πεῖ κάποιος νὰ πεῖς κάτι στὸ γέροντα, πὲς ἐξαιτίας τῆς ἐντολῆς τὸν λόγο· 'πάτερ, προσευχήσου γι' αὐτόν'. Ἐὰν ὅμως σοῦ πεῖ, 'προσευχήσου γιὰ μένα', ὅμοια πὲς ἐξαιτίας τῆς ἐντολῆς· 'Κύριε, συγχώρεσέ μας', ἢ 'Θεέ, βοήθησέ μας', ἢ 'φύλαξέ μας ἀπὸ τὸ πρᾶγμα'. Καὶ νὰ μὴ νομίσεις ὅτι καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐξουσία· διότι ἐρώτησες καὶ ἄκουσες τί νὰ πεῖς. Τὸ νὰ συμπαθήσεις ὅμως κάποιον ἀπὸ ἀγάπη, δὲν ἦλθες ἀκόμα σ' αὐτὸ τὸ μέτρο. Ἐὰν σὲ ἐνοχλεῖ ὁ λογισμὸς γιὰ κάτι, τότε ἐρωτᾶς καὶ ἀκούεις τὴν ἀνάγκη.

Ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἐλεήσει, ἀδελφέ.

342

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Πές μου, πάτερ, μέχρι ποῦ ὀφείλει νὰ εἶναι τὸ μέτρο τῆς ἀγάπης τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς τὸν ἀδελφό.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἀδελφέ, ἄλλη ἀγάπη εἶναι ἡ ἀγάπη τῶν πατέρων πρὸς τὰ τέκνα τους καὶ ἄλλη ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀδελφούς τους. Τὸ μέτρο τῆς ἀγάπης τῶν πνευματικῶν πατέρων πρὸς τὰ τέκνα τους δὲν ἔχει τίποτε βλαβερό, οὔτε σαρκικό· διότι εἶναι ἀσφαλισμένοι μὲ τὸ πνευματικὸ φρόνημα. Καὶ φροντίζουν πάντοτε, εἴτε μὲ λόγια εἴτε μὲ ἔργα, νὰ ὠφελήσουν μὲ κάθε τρόπο τοὺς νεώτερους· καὶ ἀγαπώντας τους ἔτσι, δὲν ἀποσιωποῦν ἀπ' αὐτοὺς τὰ ἐλαττώματά τους, ἀλλὰ συχνὰ ἐλέγχουν καὶ παιδεύουν τὰ τέκνα τους. Διότι πρὸς αὐτοὺς ἔχει λεχθεῖ· «ἔλεγξε, ἐπιτίμησε, παρακάλεσε»[83]· ὅπως πολλὲς φορὲς κάνει σὲ σένα ὁ ἀββᾶς σου καὶ δὲν καταλαβαίνεις σὲ ποιά σὲ ἐλέγχει, σὲ ἐπιτιμᾶ καὶ σὲ παρηγορεῖ. Καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ ἀγάπη

83. Β' Τιμ. 4,2.

σφάλματα, φανεροῦται ὅτι πνευματική ἐστιν ἡ ἀγάπη αὐτοῦ ἡ πρὸς σέ· ἕκαστος δὲ κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ ἀγαπᾷ τὸν πλησίον αὐτοῦ.

Τὸ μέτρον οὖν τῆς τελείας ἀγάπης ἐστί, τὸ μετὰ τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει τις πρὸς τὸν Θεόν, ἀγαπᾶν καὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ ὡς ἑαυτόν. Ἡ δὲ νεότης ὀφείλει φυλάξαι ἐν πᾶσι· διὰ τάχους γὰρ ὑποσκελίζει τοὺς νεωτέρους ὁ διάβολος. Πρῶτον μὲν ἐν τῇ συντυχίᾳ ἄρχονται λαλεῖν ὡς δι' ὠφέλειαν ψυχῆς, τάχα δὲ οὐδὲ οὕτως· καὶ μετὰ τοῦτο εἰς ἄλλα μετατρέπονται, εἰς ἐρεθισμόν, εἰς παρρησίαν, εἰς γέλωτα, εἰς καταλαλιὰν καὶ ἄλλα πολλὰ κακά· ὥστε πληρωθῆναι εἰς αὐτούς, ὅτι «ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε· ταῦτα πάντα ἐπάθετε εἰκῇ»· οὕτω γὰρ ἔρχονται οἱ νεώτεροι εἰς πτῶσιν, ἐκ τοῦ ἀγαπᾶν ἀλλήλους ἀλόγως καὶ συνδιάγειν.

Τὸ δὲ μέτρον τῆς ἀγάπης αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους οὕτως ὀφείλει εἶναι· μὴ καταλαλεῖν ἀλλήλων, μὴ μισεῖν, μὴ ἐξουθενεῖν, μὴ ζητεῖν τὸ ἑαυτῶν· μὴ ἀγαπᾶν διὰ τὸ κάλλος τοῦ σώματος· μὴ διά τινα σωματικὴν ἐργασίαν· μὴ καθέζεσθαι μετ' ἀλλήλων χωρὶς ἀνάγκης μεγάλης, διὰ τὸ μὴ ἐμπίπτειν εἰς τὴν παρρησίαν τὴν ἀπόλλουσαν τοὺς καρποὺς τοῦ μοναχοῦ καὶ ἀφιεῖσαν αὐτὸν ὡς ξύλον ξηρόν.

Ἕως ὧδέ ἐστι τὸ μέτρον τῆς ἀγάπης τῶν νεωτέρων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἵνα ὡς φείδονται ἑαυτῶν διὰ τὴν παρρησίαν καὶ ἀργολογίαν, φείδονται καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, τρέμοντες καθεσθῆναι μετ' ἀλλήλων ἀκαίρως, ἵνα μὴ παγιδευθῶσι εἰς ταύτας τὰς παγίδας καὶ παγιδεύσωσι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, φοβούμενοι τὸν λέγοντα· «οὐαὶ τῷ ποτίζοντι τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀνατροπὴν θολεράν»· καὶ πάλιν· «φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί».

Πρόσεχε σεαυτῷ, ἀδελφέ.

δὲν ἀποσιωπᾶ τὰ σφάλματά σου, φανερώνεται ὅτι ἡ ἀγάπη του πρὸς ἐσένα εἶναι πνευματική· ὁ καθένας ἀγαπᾶ τὸν πλησίον του ἀνάλογα μὲ τὸ μέτρο του.

Τὸ μέτρο λοιπὸν τῆς τέλειας ἀγάπης εἶναι, μετὰ τὴν ἀγάπη ποὺ ἔχει κανεὶς πρὸς τὸν Θεό, νὰ ἀγαπᾶ καὶ τὸν πλησίον του σὰν τὸν ἑαυτό του· ἡ νεότητα ὅμως πρέπει νὰ φυλάγεται σὲ κάθε περίπτωση· διότι ὁ διάβολος ὑποσκελίζει γρήγορα τοὺς νεώτερους. Πρῶτα, στὴ συνάντηση ἀρχίζουν νὰ μιλοῦν τάχα γιὰ ὠφέλεια ψυχῆς, ἴσως μάλιστα οὔτε ἔτσι· καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ στρέφονται σὲ ἄλλα, σὲ ἐρεθισμό, σὲ παρρησία, σὲ γέλωτα, σὲ καταλαλιὰ καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα κακά, ὥστε νὰ πραγματοποιηθεῖ σ' αὐτοὺς τό, «ἐνῶ ἀρχίσατε πνευματικά, τώρα τελειώνετε σαρκικά· ὅλα αὐτὰ τὰ πάθατε χωρὶς λόγο»[84]· διότι ἔτσι ὁδηγοῦνται οἱ νεώτεροι σὲ πτώση, μὲ τὸ νὰ ἀγαποῦν ἀλόγως ὁ ἕνας τὸν ἄλλο καὶ νὰ ζοῦν μαζί.

Τὸ μέτρο τῆς μεταξύ τους ἀγάπης πρέπει νὰ εἶναι αὐτό· νὰ μὴ καταλαλοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, νὰ μὴ μισοῦν, νὰ μὴ ἐξουθενώνουν, νὰ μὴ ζητοῦν τὰ δικά τους· νὰ μὴ ἀγαποῦν γιὰ τὸ κάλλος τοῦ σώματος, οὔτε γιὰ κάποια σωματικὴ ἐργασία· νὰ μὴ κάθονται μαζὶ χωρὶς μεγάλη ἀνάγκη, γιὰ νὰ μὴ πέσουν στὴν παρρησία ποὺ καταστρέφει τοὺς καρποὺς τοῦ μοναχοῦ καὶ τὸν ἀφήνει σὰν ξηρὸ ξύλο.

Μέχρις ἐδῶ εἶναι τὸ μέτρο τῆς ἀγάπης τῶν νεωτέρων μεταξύ τους καὶ γιὰ νὰ φυλάγουν καὶ τοὺς ἀδελφούς τους, ὅπως φυλάγουν τοὺς ἑαυτούς τους ἀπὸ τὴν παρρησία καὶ ἀργολογία, τρέμοντας νὰ καθήσουν ἄκαιρα μαζί, γιὰ νὰ μὴ παγιδευθοῦν σ' αὐτὲς τὶς παγίδες καὶ παγιδεύσουν τοὺς ἀδελφούς τους, φοβούμενοι ἐκεῖνον ποὺ λέγει, «ἀλλοίμονο σ' ἐκεῖνον ποὺ ποτίζει στὸν πλησίον του θολερὴ ἀνατροπή»[85]· καὶ πάλι, «οἱ κακὲς συναναστροφὲς φθείρουν τὰ χρηστὰ ἤθη»[86].

Ἀδελφέ, πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου.

84. Γαλ. 3,3.
85. Ἀββακ. 2,15.
86. Α' Κορ. 15,33.

ΤΜΓ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Τί ποιήσω, ὅτι ὀχλοῦμαι ὑπὸ ρυπαρῶν λογισμῶν, καὶ ἐὰν αἰσθανθῶ ὅτι καὶ ἄλλος ἔχει τούτους, ἀεὶ λέγω· ὅτι 'ἰδοὺ καὶ ἄλλοι κατ' ἐμὲ λογίζονται τὰ κακά'· καὶ πάλιν οὐκ ἔρχεταί μοι κλαυθμὸς οὔτε κατάνυξις καὶ λέγει μοι ὁ λογισμὸς ὅτι 'ἐφ' ὅσον εἰμὶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, οὐ δύναμαι ταῦτα κτήσασθαι'. Ποίησον ἔλεος μετὰ τῆς ἀσθενείας μου καὶ εἰπέ μοι, πάτερ, πῶς σωθῶ ἐκ τούτων.

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Τοὺς ρυπαροὺς λογισμοὺς καὶ τὸ ἀκοῦσαι ἢ αἰσθανθῆναι, ὅτι ἔχει τις τοιοῦτόν τι καὶ εἰπεῖν, 'ἰδοὺ καὶ ἄλλοι κατ' ἐμὲ λογίζονται τὰ κακά', ἀναθεμάτισον τοὺς κακοὺς λογισμοὺς καὶ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ σου εἰπέ, ὅτι 'βελτίων μού ἐστι καὶ ἁγιώτερος' καὶ παύεται ὁ λογισμός.

Περὶ δὲ τοῦ κλαυθμοῦ, ἐὰν μὴ πυκτεύσῃς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὢν μετ' αὐτῶν, ἀγωνίσασθαι μὴ λαβεῖν παρρησίαν μετά τινος, ὁ κλαυθμὸς ἢ ἡ κατάνυξις οὐκ ἔρχεται. Καὶ ἐὰν κατὰ δικαίωμα ποιήσωσί σε φυγεῖν τοὺς ἀδελφούς σου, τὸν ἀγῶνα καὶ τὸ στάδιον ποιοῦσί σε φυγεῖν. Ὥστε πύκτευσον νικῆσαι ὢν μετὰ τῶν ἀνθρώπων τὴν πρὸς αὐτοὺς παρρησίαν· φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος ὅτι καὶ «ἐάν τις ἀθλῇ, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ».

Ποίησον τὴν δύναμίν σου, ἀδελφέ, καὶ συνέρχεταί σοι ὁ Θεὸς ἐν πᾶσι· μὴ ἐπιλάθῃ τοῦ φυλάξαι ταπείνωσιν καὶ ὑπακοὴν καὶ τὴν ὑποταγήν, καὶ σώζῃ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

---

87. Β' Τιμ. 2,5.

343

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Τί νὰ κάνω, διότι ἐνοχλοῦμαι ἀπὸ ρυπαροὺς λογισμούς, καὶ ἐὰν πληροφορηθῶ ὅτι καὶ ἄλλος ἔχει παρόμοιους, πάντοτε λέγω, 'νά, καὶ οἱ ἄλλοι σκέφτονται τὰ κακὰ ὅπως καὶ ἐγώ'. Ἐπίσης δὲν μοῦ ἔρχεται κλαυθμὸς οὔτε κατάνυξη, καὶ ὁ λογισμός μοῦ λέγει· 'ἐφόσον εἶμαι μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν μπορῶ νὰ τ' ἀποκτήσω αὐτά'. Δεῖξε ἔλεος πρὸς τὴν ἀσθένειά μου καὶ πές μου, πάτερ, πῶς θὰ σωθῶ ἀπὸ αὐτά.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Τοὺς ρυπαροὺς λογισμοὺς καὶ τὸ νὰ ἀκούσεις ἢ νὰ αἰσθανθεῖς, ὅτι μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ κάτι τέτοιο, 'νά, καὶ οἱ ἄλλοι σκέφτονται τὰ κακὰ σὰν ἐμένα', ἀναθεμάτισε αὐτοὺς τοὺς κακοὺς λογισμοὺς καὶ πὲς γιὰ τὸν ἀδελφό σου, ὅτι εἶναι καλύτερος ἀπὸ μένα καὶ ἁγιώτερος, καὶ σταματᾶ ὁ λογισμός.

Γιὰ τὸν κλαυθμό, ἐὰν δὲν παλαίψεις πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ζώντας μαζὶ μ' αὐτούς, ἂν δὲν ἀγωνισθεῖς νὰ μὴ ἀποκτήσεις παρρησία μὲ κάποιον, δὲν ἔρχεται ὁ κλαυθμὸς ἢ ἡ κατάνυξη. Καὶ ἐὰν σοῦ δώσουν ἐντολὴ ν' ἀποφύγεις τοὺς ἀδελφούς σου, σὲ κάνουν νὰ ἀποφύγεις τὸν ἀγώνα καὶ τὸ στάδιο. Ἑπομένως ἀγωνίσου γιὰ νὰ νικήσεις, ζώντας μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, τὴν παρρησία πρὸς αὐτούς· διότι ὁ Ἀπόστολος λέγει, «καὶ ἐὰν κάποιος ἀγωνίζεται, δὲν στεφανώνεται, ἐὰν δὲν ἀγωνισθεῖ νόμιμα»[87].

Βάλε ὅλη τὴ δύναμή σου, ἀδελφέ, καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσει σὲ ὅλα. Μὴ ξεχάσεις νὰ φυλάξεις τὴν ταπείνωση καὶ τὴν ὑπακοὴ καὶ τὴν ὑποταγὴ καὶ θὰ σωθεῖς, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

ΤΜΔ'

***Ἐρώτησις** ἑτέρου.*

Ἄλλος ἠρώτησεν; Ἀββᾶ, σωθῆναι θέλω καὶ οὐκ οἶδα τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας· καὶ ὁ λογισμὸς λέγει μοι· 'τί κάθῃ ὧδε ἐν τῷ κοινοβίῳ, μηδὲν ποιῶν; ἄπελθε ἀλλαχοῦ'. Τί οὖν ὀφείλω ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις

Ἀδελφέ, ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς διὰ τῶν θείων Γραφῶν, καὶ οἱ πατέρες τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, ἐν τῷ λέγειν, «ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου καὶ ἀναγγελεῖ σοι, τοὺς πρεσβυτέρους σου καὶ ἐροῦσί σοι». Ὥστε, εἰ θέλεις μὴ πλανηθῆναι προφάσει ταπεινώσεως τοῦ ἀποστῆναι ὅθεν ἔχεις ὠφέλειαν, ἄνευ ἐρωτήσεως κατὰ πνευματικῶν πατέρων μηδὲν ποιήσῃς, καὶ οὐ πλανᾶσαι χάριτι Θεοῦ, «τοῦ πάντας ἀνθρώπους θέλοντος σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν».

ΤΜΕ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Ὁ λογισμὸς λέγει μοι, ὅτι, 'ἐὰν ἀπέλθω πούποτε καὶ ἡσυχάσω, ἔρχομαι εἰς ἡσυχίαν τελείαν'· χρεώστης γάρ εἰμι πολλῶν ἁμαρτιῶν καὶ θέλω ἐλευθερωθῆναι ἀπ' αὐτῶν. Πῶς οὖν ποιήσω, πάτερ;

Ἀπόκρισις

Ἀδελφέ, ὁ χρεώστης ἄνθρωπος, ἐὰν μὴ πρῶτον ἀποδῷ τὸ χρέος, ὅπου δ' ἂν ἀπέλθῃ, κἂν εἰς πόλιν, κἂν εἰς κώμην, ὅπου δ' ἂν καθήσῃ, χρεώστης ἐστί, καὶ οὐκ ἔχει ἐλευθερίαν ποῦ καθίσαι μετὰ ἀναπαύσεως. Ἐὰν δὲ κο-

---

88. Δευτ. 32,7.

344

Ἐρώτηση ἄλλου.

Ἄλλος ἐρώτησε· Ἀββᾶ, θέλω νὰ σωθῶ καὶ δὲν γνωρίζω τὴν ὁδὸ τῆς σωτηρίας· καὶ ὁ λογισμός μοῦ λέγει· 'τί κάθεσαι ἐδῶ στὸ κοινόβιο, χωρὶς νὰ κάνεις τίποτε; πήγαινε ἀλλοῦ'. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἀδελφέ, ὁ Θεὸς μὲ τὶς θεῖες Γραφὲς καὶ οἱ πατέρες μᾶς ἔδωσαν τὴν ὁδὸ τῆς σωτηρίας, λέγοντας, «ἐρώτησε τὸν πατέρα σου καὶ θὰ σοῦ ἀναγγείλει, τοὺς μεγαλυτέρους σου καὶ θὰ σοῦ ποῦν»[88]. Ὥστε, ἐὰν θέλεις νὰ μὴ πλανηθεῖς μὲ τὴν πρόφαση τῆς ταπεινώσεως γιὰ νὰ ἀπομακρυνθεῖς ἀπὸ ὅπου ἔχεις ὠφέλεια, νὰ μὴ κάνεις τίποτε χωρὶς ἐρώτηση στοὺς πνευματικοὺς πατέρες, καὶ δὲν θὰ πλανηθεῖς μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, «ποὺ θέλει νὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθεια»[89].

345

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ὁ λογισμός μοῦ λέγει, ὅτι ἐὰν ἀπομακρυνθῶ κάπου καὶ ἡσυχάσω, φθάνω σὲ τέλεια ἡσυχία· διότι εἶμαι χρεώστης πολλῶν ἁμαρτιῶν καὶ θέλω νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ αὐτές. Τί νὰ κάνω λοιπόν, πάτερ;

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, ὁ ἄνθρωπος ποὺ χρεωστᾶ, ἐὰν δὲν ἀποδώσει πρῶτα τὸ χρέος, ὅπου καὶ ἂν ἀπομακρυνθεῖ, εἴτε σὲ πόλη, εἴτε σὲ χωριό, ὅπου κι ἂν καθήσει, εἶναι χρεώστης καὶ δὲν ἔχει ἐλευθερία, ὥστε νὰ καθήσει μὲ ἀνάπαυση.

89. Β' Τιμ 2,4.

πιάση πρῶτον ἀπὸ τῶν ὀνειδισμῶν τῶν ἀνθρώπων, αἰσχύνεται, καὶ τότε ὅθεν δήποτε ἀποδίδωσι τὸ χρέος, καὶ ὅτε ἐλευθερωθῇ, τότε μετὰ θάρρους καὶ πολλῆς παρρησίας δύναται δημοσιεῦσαι ἢ καθίσαι ὅπου θέλει. Ἐὰν οὖν ὁ ἄνθρωπος ποιήσῃ τὴν δύναμιν αὐτοῦ βαστάξαι ὕβρεις καὶ ὀνειδισμούς, ἀτιμίας τε καὶ ζημίας διὰ τὰς πεπραγμένας αὐτῷ ἁμαρτίας, τὴν ταπείνωσιν μανθάνει καὶ τὸν κόπον, καὶ συγχωροῦνται αὐτῷ αἱ ἁμαρτίαι αὐτοῦ, κατὰ τὸ γεγραμμένον· «ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου».

Κατανόησον δὲ ὅτι πρὸ τοῦ σταυροῦ πόσας ὕβρεις καὶ ὀνειδισμοὺς ὑπέμεινεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Χριστός, καὶ μετὰ ταῦτα ἦλθεν εἰς τὸν σταυρόν· οὕτως οὐ δύναταί τις ἐλθεῖν εἰς ἡσυχίαν τελείαν ἐγκάρπως καὶ κατάπαυσιν ἁγίαν τῆς τελειότητος, ἐὰν μὴ πρῶτον συμπάθῃ τῷ Χριστῷ καὶ ὑπενέγκαι πάντα τὰ παθήματα αὐτοῦ, μνημονεύων τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, ὅτι «ἐὰν συμπάσχωμεν αὐτῷ, καὶ συνδοξασθῶμεν». Μὴ οὖν πλανηθῇς· ἄλλη γὰρ σωτηρίας ὁδὸς οὐκ ἔστι πλὴν ταύτης.

Ὁ Κύριος συνέλθοι σοι κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἵνα, καθώς φησιν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, θεμελιώσῃ σου τὴν οἰκοδομὴν ἐπὶ τὴν στερεὰν πέτραν, ἥτις ἐστὶν ὁ Χριστός.

ΤΜΣΤ'

***Αἴτησις** πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.*

Ἀδελφὸς παρεκάλεσε τὸν μέγαν Γέροντα λέγων.

Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα ἐλεήσῃ με ὁ Θεός, ὅτι ταλαίπωρός εἰμι.

Ἐὰν κοπιάσει πρῶτα ἀπὸ τοὺς ὀνειδισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ντρέπεται, καὶ τότε ἀπὸ ὁπουδήποτε ἀποδίδει τὸ χρέος, καὶ ὅταν ἐλευθερωθεῖ, τότε μὲ θάρρος καὶ πολλὴ παρρησία μπορεῖ νὰ ἐμφανισθεῖ δημόσια ἢ νὰ καθίσει ὅπου θέλει. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος βάλει τὰ δυνατά του νὰ βαστάξει ὕβρεις καὶ ὀνειδισμοὺς καὶ ἀτιμίες καὶ ζημίες γιὰ τὶς ἁμαρτίες ποὺ ἔχουν πραχθεῖ ἀπὸ αὐτόν, μαθαίνει τὴν ταπείνωση καὶ τὸν κόπο καὶ τοῦ συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες του σύμφωνα μ' αὐτὸ ποὺ ἔχει γραφεῖ· «δὲς τὴν ταπείνωσή μου καὶ τὸν κόπο μου καὶ συγχώρεσε ὅλες τὶς ἁμαρτίες μου»[90].

Σκέψου πρὶν ἀπὸ τὸ σταυρὸ πόσες ὕβρεις καὶ ὀνειδισμοὺς ὑπέμεινε ὁ Δεσπότης μας Χριστός, καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἦλθε στὸ σταυρό. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ φθάσει πραγματικὰ στὴν τέλεια ἡσυχία καὶ στὴν ἁγία κατάπαυση τῆς τελειότητας, ἐὰν πρῶτα δὲν πάθει μαζὶ μὲ τὸν Χριστὸ καὶ δὲν ὑποφέρει ὅλα τὰ παθήματά του, ἐνθυμούμενος τὸν Ἀπόστολο ποὺ λέγει, «ἐὰν πάσχουμε μαζὶ μ' αὐτόν, καὶ θὰ δοξασθοῦμε μαζὶ μ' αὐτόν»[91]. Μὴ πλανηθεῖς λοιπόν· διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὁδὸς σωτηρίας ἐκτὸς ἀπὸ αὐτήν.

Εἴθε νὰ ἔλθει μαζί σου ὁ Κύριος σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του, γιὰ νὰ θεμελιώσει, ὅπως λέγει στὸ Εὐαγγέλιο, τὴν οἰκοδομή σου πάνω σὲ σταθερὴ πέτρα, ἡ ὁποία εἶναι ὁ Χριστός.

346

Παράκληση πρὸς τὸν μεγάλο Γέροντα.

Κάποιος ἀδελφὸς παρακάλεσε τὸν μεγάλο Γέροντα λέγοντας.

> 'Προσευχήσου γιὰ μένα, ὥστε νὰ μὲ ἐλεήσει ὁ Θεός, διότι εἶμαι ταλαίπωρος'.

---

90. Ψαλμ. 24,18.
91. Ρωμ. 8,17.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ὁ θέλων ἐλεηθῆναι, φυλαξάτω τὴν ἐντολὴν τοῦ μὴ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ οὐ πίπτει εἰς παρακοήν· καὶ ὁ μὴ πίπτων εἰς παρακοήν, ἐλεεῖται καὶ σώζεται χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ἐπεὶ ὁ τοιοῦτος τῷ λογισμῷ λέγει, 'ἐγὼ καὶ ὁ Θεὸς μόνοι ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐὰν μὴ ποιήσω αὐτοῦ τὸ θέλημα οὐκ αὐτοῦ εὑρίσκομαι, ἀλλὰ τοῦ ἀλλοτρίου, καὶ προσδοκήσει τὴν ἔξοδον αὐτοῦ τὴν ἐκ τοῦ σώματος καθ' ἡμέραν καὶ πῶς ἔχει ἀπαντῆσαι τῷ Θεῷ, καὶ ταχέως κρατεῖ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας.

ΤΜΖ'

Αἴτησις πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἀδελφὸς ἐμπεσὼν εἰς πειρασμόν, καὶ αἰτήσας εὐχὴν παρ' αὐτοῦ τοῦ μεγάλου Γέροντος καὶ κουφισθείς, ἀνήγγειλεν εὐχαριστῶν αὐτῷ, ἅμα δὲ αἰτῶν καὶ περὶ τῆς συμβάσης αὐτῷ κεφαλαλγίας καὶ τοῦ φωτισθῆναι αὐτοῦ τὴν καρδίαν.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ἀδελφέ, προσέχωμεν ἑαυτοῖς κατὰ φόβον Θεοῦ, καὶ ἐὰν ὁ εὔσπλαγχνος Θεὸς κατὰ τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν κουφίσῃ πόλεμον ἀφ' ἡμῶν, μηδὲ οὕτως ἀμελήσωμεν· πολλοὶ γὰρ κουφισθέντες ἠμέλησαν ἑαυτῶν καὶ ἦλθον κατακέφαλα. Ἀλλά, κουφισθέντες, εὐχαριστήσωμεν τῷ Θεῷ, πόθεν ἡμᾶς ἐρρύσατο, καὶ μείνωμεν ἐν τῇ δεήσει τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν ἐν τοῖς αὐτοῖς πάθεσι, μηδὲ ἐν ἄλλοις. Ἐὰν φάγῃ τις προσφάγιον καὶ βλαβῇ εἰς τὸν στόμαχον αὐτοῦ ἢ εἰς τὴν σπλῆνα ἢ εἰς τὸ ἧπαρ, καὶ διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τέχνης τοῦ ἰατροῦ θεραπευθῇ, οὐκ ἔτι ἀμελεῖ ἑαυτοῦ, ἵνα μὴ εἰς χείρονα ἔλθῃ, μνημονεύων τοῦ

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ ἐλεηθεῖ, ἂς φυλάξει τὴν ἐντολὴ νὰ μὴ φάγει ἀπὸ τὸ ξύλο, καὶ δὲν θὰ πέσει σὲ παρακοή· καὶ ὅποιος δὲν πέφτει σὲ παρακοή, ἐλεεῖται καὶ σώζεται μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριτοῦ τοῦ Θεοῦ μας. Ἐπειδὴ αὐτὸς λέγει μὲ τὸ λογισμό, 'ἐγὼ καὶ ὁ Θεὸς εἶμαστε μόνοι στὸν κόσμο, καὶ ἐὰν δὲν κάνω τὸ θέλημά του, δὲν θὰ εἶμαι ἄνθρωπος αὐτοῦ ἀλλὰ τοῦ ξένου', θὰ περιμένει κάθε μέρα τὴν ἔξοδό του ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ πῶς νὰ συναντήσει τὸ Θεό· ἔτσι βαδίζει γρήγορα τὴν ὁδὸ τῆς σωτηρίας.

347

Παράκληση πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἀδελφὸς ποὺ ἔπεσε σὲ πειρασμὸ καὶ ζήτησε προσευχὴ ἀπὸ τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα καὶ ἀνακουφίσθηκε, τοῦ ἐξέφρασε τὶς εὐχαριστίες του· συγχρόνως τὸν παρακάλεσε καὶ γιὰ τὸν πονοκέφαλο ποὺ τοῦ συνέβηκε, καθὼς καὶ νὰ φωτισθεῖ ἡ καρδιά του.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ἀδελφέ, νὰ προσέχουμε τοὺς ἑαυτούς μας σύμφωνα μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐὰν ὁ εὔσπλαγχνος Θεὸς κατὰ τὴ φιλανθρωπία του μᾶς ἀνακουφίσει τὸν πόλεμο, οὔτε τότε νὰ ἀμελήσουμε· διότι πολλοὶ ποὺ ἀνακουφίσθηκαν ἀμέλησαν τὸν ἑαυτό τους καὶ ἔπεσαν κατακέφαλα. Ἀλλά, ἀφοῦ ἀνακουφισθοῦμε, νὰ εὐχαριστήσουμε τὸ Θεό, ἐπειδὴ μᾶς προστάτευσε, καὶ νὰ μείνουμε στὴ δέηση, γιὰ νὰ μὴ πέσουμε στὰ ἴδια πάθη, οὔτε σὲ ἄλλα. Ἐὰν φάγει κάποιος φαγητὸ καὶ ὑποστεῖ βλάβη στὸ στομάχι του ἢ στὴ σπλήνα ἢ στὸ ἧπαρ καὶ μὲ τὴ φροντίδα καὶ τὴν τέχνη τοῦ γιατροῦ θεραπευθεῖ, δὲν ἀμελεῖ πιὰ τὸν ἑαυτό του γιὰ νὰ μὴ ὁδηγηθεῖ σὲ χειρότερα, ἐνθυμούμενος

κινδύνου ἐκείνου, ὡς καὶ ὁ Κύριος εἶπε τῷ θεραπευθέντι παρ' αὐτοῦ· «ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τι πάθῃς».

Ἀδελφέ, οἱ ἄριστοι στρατιῶται καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς εἰρήνης ἀεὶ μελετῶσι τὴν τέχνην τοῦ πολέμου· οὐ συγχωρεῖται γὰρ ὁ στρατιώτης μελετῆσαι ἐν καιρῷ πολέμου εὐχερῶς τὰ τοῦ πολέμου. Εἴρηται γάρ, «ἡτοιμάσθην, καὶ οὐκ ἐταράχθην». Ὅλως οὖν μὴ λάβῃς παρρησίαν μεθ' οὗ ἐπειράσθης πάθους, μηδὲ μετ' ἄλλου· οἱ πατέρες γὰρ ἔλεγον περὶ αὐτῆς, ὅτι ἀπολεῖ τοὺς καρποὺς τοῦ μοναχοῦ· οὐ δύναται οὖν ὁ ἄνθρωπος ἀμεριμνῆσαι περὶ τὸν πόλεμον ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς, ἵνα μὴ ἔλθῃ κάτω παγιδευθεὶς ὑπὸ τοῦ πανούργου ἐχθροῦ, ὃν καταργήσοι ἀφ' ἡμῶν ὁ Κύριος, διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ στόματος αὐτοῦ. Μιμνῄσκου, ὅτι εἶπε γέρων, 'ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν, οὐ δύναται ἀμεριμνῆσαι'.

Περὶ δὲ τῆς κεφαλαλγίας πυκτεῦσαι ὀφείλει τις, τοῦ μὴ χαυνῶσαι ἑαυτόν, καὶ βοηθεῖται. Εὑρὼν γὰρ ὁ Κύριος τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς χαυνωθέντας, εἶπεν αὐτοῖς· «γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν».

Τέκνον, ὁ φωτίσας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, φωτίσοι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας σου, τοῦ συνιέναι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ συμφέρον, καὶ ὁ τῶν δυνάμεων Θεὸς ἐνδυναμώσαι σε καὶ στηρίξαι σε τῇ τελείᾳ πίστει, ὁ εἰπὼν «πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι». Καὶ ἴδοιμί σε ἐν τῇ χώρᾳ τῶν σωζομένων, διὰ τῆς χάριτος τοῦ προστάτου τῶν ψυχῶν ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΜΗ'

Ἀδελφὸς κοσμικὸς τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος, γέρων ὢν καὶ

---

92. Ἰω. 5,15.
93. Ψαλμ. 18,60.

ἐκεῖνον τὸν κίνδυνο, ὅπως καὶ ὁ Κύριος εἶπε σ' ἐκεῖνον ποὺ θεραπεύθηκε ἀπὸ αὐτόν· «πρόσεχε, ἔχεις γίνει ὑγιής· μὴ ἁμαρτάνεις πιά, γιὰ νὰ μὴ πάθεις τίποτε χειρότερο»[92].

Ἀδελφέ, οἱ ἄριστοι στρατιῶτες καὶ στὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης πάντοτε μελετοῦν τὴν τέχνη τοῦ πολέμου· διότι δὲν εὐκαιρεῖ ὁ στρατιώτης νὰ μελετήσει μὲ εὐχέρεια σὲ καιρὸ πολέμου τὰ σχετικὰ μὲ τὸν πόλεμο. Διότι ἔχει λεχθεῖ· «ἑτοιμάσθηκα, καὶ δὲν ταράχθηκα»[93]. Μὴ λάβεις λοιπὸν καθόλου παρρησία ἀπὸ τὸ πάθος μὲ τὸ ὁποῖο πειράχθηκες οὔτε ἀπὸ ἄλλο· διότι οἱ πατέρες ἔλεγαν γιὰ τὴν παρρησία, ὅτι καταστρέφει τοὺς καρποὺς τοῦ μοναχοῦ. Δὲν μπορεῖ λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀμεριμνήσει γιὰ τὸν πόλεμο μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς, γιὰ νὰ μὴ πέσει κάτω παγιδευμένος ἀπὸ τὸν πανοῦργο ἐχθρό, τὸν ὁποῖο εἴθε νὰ καταργήσει ἀπὸ μᾶς ὁ Κύριος μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ στόματός του. Θυμήσου, ὅτι ὁ γέροντας εἶπε, 'ἐὰν ὁ ἄνθρωπος κάνει καινούργιο οὐρανὸ καὶ καινούργια γῆ, δὲν μπορεῖ νὰ ἀμεριμνήσει'.

Σχετικὰ μὲ τὸν πονοκέφαλο, ὀφείλει νὰ ἀγωνισθεῖ κανείς, ὥστε νὰ μὴ χαυνωθεῖ, καὶ θὰ βοηθηθεῖ. Διότι, ὅταν ὁ Κύριος βρῆκε τοὺς μαθητές του χαυνωμένους, τοὺς εἶπε· «ἐπαγρυπνεῖτε καὶ προσευχηθεῖτε γιὰ νὰ μὴ πέσετε σὲ πειρασμό»[94].

Τέκνο μου, ἐκεῖνος ποὺ φώτισε τὰ μάτια τοῦ τυφλοῦ, εἴθε νὰ φωτίσει τὰ μάτια τῆς καρδιᾶς σου γιὰ νὰ καταλάβεις τὸ ἀγαθὸ καὶ τὸ συμφέρον, καὶ ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων εἴθε νὰ σὲ ἐνδυναμώσει καὶ νὰ σὲ στηρίξει στὴν τέλεια πίστη, αὐτὸς ποὺ εἶπε, «ὅλα εἶναι δυνατὰ σ' ἐκεῖνον ποὺ πιστεύει»[95]. Καὶ εἴθε νὰ σὲ δῶ στὴ χώρα τῶν σωζομένων, μὲ τὴ χάρη τοῦ προστάτη τῶν ψυχῶν μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

348

Ἀδελφὸς κοσμικὸς τοῦ ἰδίου μεγάλου Γέροντα, ποὺ ἦταν καὶ ὁ-

94. Ματθ. 26,41.
95. Μάρκ. 9,23.

αὐτός, ἔπεμψεν αἰτῶν αὐτῷ συντυχεῖν. Ὁ δὲ Γέρων ἐδήλωσεν αὐτῷ ταῦτα.

Ἐγὼ ἀδελφὸν τὸν Ἰησοῦν ἔχω· ἐὰν δὲ καταφρονήσας τοῦ κόσμου γένῃ μοναχός, τότε ἀδελφός μου εἶ.

Ταῦτα ἀκούσας μετὰ πολλοῦ κλαυθμοῦ ἀνεχώρησε. Καὶ μετά τινα χρόνον ἐλθὼν ἀπετάξατο ἐκεῖ, καὶ ἀσθενείᾳ σώματος περιπεσὼν καὶ ὑδρωπιάσας, ἔπεμψεν αἰτῶν τὸν Γέροντα περὶ τοῦ πάθους.

Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο ταῦτα.

Η ἀσθένεια αὕτη οὐκ ἦλθέ σοι, ἀλλ' ἢ ἵνα μὴ ἀπέλθῃς ἄκαρπος πρὸς τὸν Θεόν. Ἐὰν οὖν ὑπομείνῃς καὶ εὐχαριστήσῃς, ἀντὶ πολιτείας λογίζεταί σοι, ὅτι οὐκ ἐχρόνισας ἐν τῷ σχήματι τῷ μοναχικῷ. Καὶ ἐκ μέρους δὲ ἡ θλῖψις αὕτη ἐγένετό σοι, ὅτι ἐψήφισάς με τὸν μηδὲν ὄντα, καὶ σαυτόν· ἐμὲ μὲν ὡς μέγαν, σαυτὸν δὲ ὡς ἀδελφὸν τοιούτου ἀνθρώπου, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι τέκνα ἐσμὲν τῆς παραβάσεως Ἀδάμ· καὶ γῆ ἐσμεν καὶ σποδός.

Εὐχαρίστησον οὖν τῷ Θεῷ τῷ ἐνεγκόντι σε εἰς τοιαύτην κατάστασιν. Εἰ εἴχομεν δὲ τὴν ταπείνωσιν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἴχομεν εἰπεῖν· «τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;» καὶ τὰ ἑξῆς.

ΤΜΘ'

Ἀδελφὸς ἀκούσας παρά τινος ἀδελφοῦ περὶ πολέμου, συνεβούλευσεν αὐτῷ ὡς ἠδυνήθη τὰ εἰς ὠφέλειαν, μὴ φθάσας εἰς τοιοῦτον μέτρον. Καὶ εὐθέως ἦλθεν ὁ πόλεμος ἐπάνω αὐ-

ἴδιος γέροντας, ἔστειλε καὶ ζήτησε νὰ τὸν συναντήσει. Καὶ ὁ γέροντας τοῦ δήλωσε αὐτά.

> Ἐγὼ ἔχω ἀδελφὸ τὸν Ἰησοῦ· ἐὰν ὅμως ἔγινες μοναχός, περιφρονώντας τὸν κόσμο, τότε εἶσαι ἀδελφός μου.

Ἀφοῦ ἄκουσε αὐτὰ μὲ πολὺ κλάμα ἔφυγε. Καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ ἦλθε ἐκεῖ καὶ ἀπαρνήθηκε τὸν κόσμο· καὶ ἐπειδὴ ἔπεσε σὲ ἀσθένεια σώματος καὶ ἔπαθε ὕδρωπα, ἔστειλε νὰ παρακαλέσει τὸν Γέροντα γιὰ τὸ πάθος.

Αὐτὸς ἀπάντησε αὐτά.

Η ἀσθένεια αὐτὴ δὲν σοῦ ἦλθε γιὰ κανένα ἄλλο λόγο, παρὰ γιὰ νὰ μὴ φύγεις ἄκαρπος πρὸς τὸ Θεό. Ἐὰν λοιπὸν τὴν ὑπομείνεις καὶ εὐχαριστήσεις τὸ Θεό, θὰ σοῦ ὑπολογισθεῖ σὰν μοναχικὴ ζωή, διότι δὲν ἔζησες πολὺ χρόνο στὸ μοναχικὸ σχῆμα. Καὶ ἡ θλίψη αὐτὴ σοῦ ἔγινε ἀπὸ μία αἰτία, διότι λογάριασες ἐμένα ποὺ δὲν εἶμαι τίποτε καὶ τὸν ἑαυτό σου· ἐμένα σὰν τάχα μεγάλο, καὶ τὸν ἑαυτό σου σὰν ἀδελφὸ τέτοιου ἀνθρώπου, καὶ δὲν γνωρίζεις ὅτι εἴμαστε τέκνα τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδάμ, χῶμα καὶ στάχτη.

Εὐχαρίστησε λοιπὸν τὸ Θεὸ ποὺ σὲ ἔφερε σ' αὐτὴν τὴν κατάσταση· ἐὰν εἴχαμε τὴν ταπείνωση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε· «ποιά εἶναι ἡ μητέρα μου καὶ ποιά εἶναι τὰ ἀδέλφιά μου;»[96] καὶ τὰ ἑξῆς.

349

Κάποιος ἀδελφός, ὅταν ἄκουσε ἀπὸ ἄλλον ἀδελφὸ γιὰ πόλεμο, τὸν συμβούλεψε ὅπως μποροῦσε, ἐκεῖνα ποὺ φέρουν ὠφέλεια, ἂν καὶ δὲν ἔφθασε σὲ τέτοιο μέτρο. Καὶ ἀμέσως ἦλθε ὁ πόλεμος ἐπάνω του. Μόλις κατάλαβε τὸν ἑαυτό

96. Ματθ. 12,48.

τοῦ. Καὶ ὡς οἶδεν ἑαυτὸν βαρούμενον καὶ ἔγνω ὅτι τοῦτο ἐπέστη ἐκ τοῦ μὴ ὁμολογῆσαι τῷ ἀδελφῷ τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν, καὶ ὅτι τοὺς πατέρας δεῖ μᾶλλον ἐρωτᾶν, ἀνήγγειλε τὸ πρᾶγμα τῷ ἄλλῳ γέροντι.

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Αδελφέ, οὐκ ἔστιν ἄλλη ὁδός, ἀλλ' ἢ ἵνα μέμψηται ἑαυτὸν ὁ ἄνθρωπος εἰς ἃ ἐλάλησε, καὶ συγχωρεῖ αὐτῷ ὁ Θεός· καὶ εὐθέως ἐκουφίσθη ἐκ τοῦ πολέμου ὁ ἀδελφὸς καὶ ηὐχαρίστησε τῷ Θεῷ.

ΤΝ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Ἐὰν πρόκεινται δύο πράγματα ἐπιζήμια τῇ ψυχῇ, καὶ ἀνάγκη πάντως ἑνὶ αὐτῶν περιπεσεῖν, τί δεῖ ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις

Εν συγκρίσει δύο βλαβερῶν, δεῖ τὸ ἔλαττον ἐπιλέξασθαι. Γράφει γὰρ εἰς τοὺς πατέρας, ὅτι 'Ἦλθέ τις αἰτήσασθαι κέρμα παρά τινος, καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ, εἰπὼν ὅτι 'οὐκ ἔχω δοῦναί σοι'· καὶ ἐρωτηθεὶς μετὰ ταῦτα διὰ τί οὐκ ἔδωκεν, εἶπεν· ὅτι 'εἰ ἔδωκα, βλάβη ἦν ψυχῆς· καὶ ἐπελεξάμην παραβῆναι μίαν ἐντολήν, καὶ μὴ τελείως τὴν ψυχὴν ἀπολέσαι'.

ΤΝΑ'

***Ἐρώτησις** πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.*

Ἀδελφὸς τῇ κατὰ Θεὸν ἀρετῇ προκόπτων, ἐδήλωσε τῷ μεγάλῳ Γέροντι λέγων· 'εἰπέ μοι, ἀββᾶ, λόγον, ὅτι θλίβομαι'.

του νὰ βαρύνεται καὶ γνώρισε ὅτι τὸ ἔπαθε αὐτὸ ἐπειδὴ δὲν ὁμολόγησε στὸν ἀδελφὸ τὴ δική του ἀσθένεια, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐρωτᾶ μᾶλλον τοὺς πατέρες, ἀνέφερε τὸ πρᾶγμα στὸν ἄλλο γέροντα.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἀδελφέ, δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὁδός, παρὰ νὰ κατηγορήσει ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτό του γι' αὐτὰ ποὺ εἶπε, καὶ ὁ Θεὸς θὰ τὸν συγχωρήσει. Καὶ ἀμέσως ἀνακουφίσθηκε ἀπὸ τὸν πόλεμο ὁ ἀδελφὸς καὶ εὐχαρίστησε τὸ Θεό.

350

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν ὑπάρχουν δύο πράγματα ἐπιζήμια στὴν ψυχὴ καὶ εἶναι ἀναγκασμένη νὰ πέσει στὸ ἕνα ἀπὸ αὐτά, τί πρέπει νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Σὲ σύγκριση δύο βλαβερῶν πραγμάτων πρέπει νὰ διαλέξεις τὸ λιγότερο βλαβερό. Διότι γράφει στὸ Πατερικό, ὅτι ἦλθε κάποιος νὰ ζητήσει νόμισμα ἀπὸ κάποιον καὶ δὲν τοῦ ἔδωσε, λέγοντάς του, 'δὲν ἔχω νὰ σοῦ δώσω'. Καὶ ὅταν ἐρωτήθηκε στὴ συνέχεια, γιατί δὲν τοῦ ἔδωσε, εἶπε· 'διότι, ἐὰν τοῦ ἔδινα, θὰ ἦταν βλάβη γιὰ τὴν ψυχή του· καὶ διάλεξα νὰ παραβῶ μία ἐντολὴ καὶ νὰ μὴ χάσει τελείως τὴν ψυχή του.

351

Ἐρώτηση πρὸς τὸν μεγάλο Γέροντα.

Ἕνας ἀδελφὸς ποὺ πρόκοβε στὴν κατὰ Θεὸν ἀρετή, ἐδήλωσε στὸν μεγάλο Γέροντα λέγοντας· 'πές μου, ἀββᾶ, λόγο, διότι θλίβομαι.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Ο ἅγιος Ἀπόστολος Παῦλος καταλαβὼν τὴν δύναμιν ἔγραφε λέγων· «ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιήσαντες, κομίσησθε τὰς ἐπαγγελίας». Ὁ θέλων οὖν συναναβῆναι εἰς τὸν σταυρὸν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ὀφείλει συγκοινωνὸς γενέσθαι τῶν παθημάτων αὐτοῦ καὶ ἀεὶ ἔχειν τὴν εἰρήνην. Κἀγώ σοι λέγω· 'πύκτευσον εὐχαριστίαν κτήσασθαι εἰς πάντα καὶ ἡ δύναμις τοῦ Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι, καὶ τότε εὑρίσκεις τὴν ἀνάπαυσιν.

ΤΝΒ'

Ἐρώτησις

Τί ποιήσω τὸν βόρβορον ὃν ἔχω, καὶ τὸ δικαίωμα καὶ τὴν λήθην, ὅτι θλίβουσί με δεινῶς;

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Ο ἔχων τὸν βόρβορον εἰς ἑαυτόν, εἰκότως ῥίπτει ἑαυτὸν ὅτε θέλει· ὁ δὲ πεπηγμένος εἰς τὸν βόρβορον, κόπῳ πολλῷ ἀνασπᾷ ἑαυτὸν ἀπ' αὐτοῦ· χεῖρον δέ ἐστι τὸ πεπῆχθαι, παρὰ τὸ ἔχειν αὐτόν.

Περὶ δὲ τοῦ δικαιώματος, κακία οὐδέποτε ἀναιρεῖ κακίαν. Μιμνήσκου οὖν, ὅτι τὸ δικαίωμα οὐ δικαιοῖ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀναπαύῃ.

Περὶ δὲ τῆς λήθης, δύο λῆθαί εἰσί, μία τῇ μιᾷ ἀντιτάσσεται· ὁ φθάνων οὖν ἐπιλαθέσθαι φαγεῖν τὸν ἄρτον αὐτοῦ, ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ αὐτοῦ, οὐ κατακυριεύεται ὑπὸ τῆς λήθης τοῦ ἐχθροῦ.

᾿Απόκριση Βαρσανουφίου.

Ο ἅγιος ᾿Απόστολος Παῦλος, ἀφοῦ ἀπέκτησε τὴ δύναμη τῆς ὑπομονῆς, ἔγραφε αὐτὰ τὰ λόγια· «ἔχετε ἀνάγκη ὑπομονῆς, γιὰ νὰ ἀποκτήσετε τὶς ἐπαγγελίες, ἀφοῦ κάνετε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ»[97]. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ θέλει νὰ ἀνεβεῖ στὸ σταυρὸ μαζὶ μὲ τὸν Χριστό, ὀφείλει νὰ γίνει συγκοινωνὸς τῶν παθημάων του καὶ νὰ ἔχει πάντα τὴν εἰρήνη. Καὶ ἐγὼ σοῦ λέγω· 'ἀγωνίσου ν' ἀποκτήσεις εὐχαριστία σὲ ὅλα καὶ ἡ δύναμη τοῦ Ὑψίστου θὰ σὲ ἐπισκιάσει καὶ τότε θὰ βρεῖς τὴν ἀνάπαυση.

352

Ἐρώτηση

Τί νὰ κάνω μὲ τὸν βόρβορο ποὺ ἔχω καὶ τὴν αὐτοδικαίωση καὶ τὴ λησμοσύνη, ποὺ μὲ στενοχωροῦν φοβερά;

᾿Απόκριση Βαρσανουφίου.

Οποιος ἔχει τὸν βόρβορο μέσα του, εὔκολα ρίχνει τὸν ἑαυτό του ὅταν θέλει· ὅποιος ὅμως εἶναι βουτηγμένος στὸ βόρβορο, μὲ πολὺν κόπο βγάζει τὸν ἑαυτό του ἀπ' αὐτόν· εἶναι χειρότερο τὸ νὰ εἶσαι βουτηγμένος σ' αὐτόν, παρὰ νὰ τὸν ἔχεις μέσα σου.

Σχετικὰ μὲ τὴν αὐτοδικαίωση, ἡ κακία ποτὲ δὲν ἀναιρεῖ τὴν κακία. Θυμήσου ὅτι τὸ δικαίωμα δὲν δικαιώνει τὸν ἄνθρωπο καὶ ἀναπαύσου.

Ὅσο γιὰ τὴ λησμοσύνη, ὑπάρχουν δύο λησμοσύνες καὶ ἡ μία ἀντιτάσσεται στὴν ἄλλη· ὅποιος λοιπὸν φθάνει νὰ ξεχάσει νὰ φάγει τὸν ἄρτο του ἀπὸ τὴ φωνὴ τοῦ στεναγμοῦ του, δὲν κατακυριεύεται ἀπὸ τὴν λησμοσύνη τοῦ ἐχθροῦ.

---

97. Ἑβρ. 10,36.

ΤΝΓʹ

***Αἴτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Πρόσθες ἔλεος καὶ ἀνάσπασόν με ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ λέοντος, ὅτι κατέπιέ με, καὶ οἰκτείρησον τὴν ψυχήν μου ὡς Θεὸς ἄνω· ὑμῖν γὰρ ἐδόθη ἡ ἐξουσία· ὅτι «εἴ τι ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τῷ οὐρανῷ», καὶ μὴ ἐάσῃς τὴν ψυχήν μου εἰς τὴν γέενναν, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ εἰπέ μοι λόγον κατὰ δύναμιν, ἵνα κοινωνὸς γένωμαι τοῦ κόπου σου.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Αὐτὸς ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης, ἁγιᾶσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου τηρηθείη. Παρακλητικώτερον τοῦ λόγου τούτου τοῦ Ἀποστόλου τί εἶχόν σοι πέμψαι; Ἃ ἐγράφη σοι παρ' ἐμοῦ σπούδασον κτήσασθαι· καὶ γὰρ ἐγὼ πλεῖόν σου κοπιῶ· δεόμενος τοῦ Θεοῦ νύκτα καὶ ἡμέραν, ἕως οὗ φθάσῃς εἰς αὐτά. Τοῦτο δὲ μάθε, ἀδελφέ· ὅτι, καθὼς οἶδας, τὴν ψυχήν μου ἡδέως ὑπερτίθημί σου, καὶ ἡ δέησίς μου ὑπὲρ σοῦ ἀδιάλειπτός ἐστιν.

ΤΝΔʹ

***Ἐρώτησις** ἄλλου.*

Ἀδελφὸς ἀποστελλόμενος εἰς ἀπόκρισιν τοῦ κοινοβίου, ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα, 'εἰ ὀφείλει καλούμενος ὑπὸ ἀγαπητῶν συνεσθίειν γυναιξί'. Καὶ ἀπεκρίνατο ὁ γέρων, 'μὴ συνεσθίειν αὐταῖς ὅλως'. Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός· 'καὶ πόθεν οἶδα ὅτε καλοῦμαι ὑπό τινος, εἰ μέλλει ἥξειν γυνὴ συμφαγεῖν ἡμῖν, ἵνα μὴ ἀπέλθω;'

353

Παράκληση τοῦ ἰδίου.

Πρόσθεσε ἔλεος καὶ βγάλε με ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τοῦ λιονταριοῦ, διότι μὲ κατάπιε, καὶ λυπήσου τὴν ψυχή μου, ὅπως ὁ ἐπουράνιος Θεός. Διότι ἡ ἐξουσία δόθηκε σὲ σᾶς· ἐὰν λύσετε κάτι πάνω στὴ γῆ, θὰ εἶναι λυμένο στὸν οὐρανό, καὶ μὴ ἀφήσεις τὴν ψυχή μου στὴν κόλαση, γιὰ νὰ μὴ πεθάνει στὴν ἁμαρτία. Καὶ πές μου λόγο κατὰ δύναμη, γιὰ νὰ γίνω κοινωνὸς τοῦ κόπου σου.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης, εἴθε νὰ σᾶς ἁγιάσει ὅλους καὶ εἴθε νὰ τηρηθεῖ ὁλόκληρο τὸ πνεῦμα σας καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἄμεμπτα στὴν παρουσία τοῦ Κυρίου. Τί θὰ μποροῦσα νὰ σοῦ στείλω παρακλητικώτερο ἀπὸ αὐτὸν τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου; Φρόντισε ν' ἀποκτήσεις ὅσα σοῦ γράφηκαν ἀπὸ μένα· διότι καὶ ἐγὼ θὰ κοπιάσω περισσότερο ἀπὸ σένα, παρακαλώντας τὸ Θεὸ νύχτα καὶ μέρα μέχρι νὰ φθάσεις σ' αὐτά. Μάθε καὶ αὐτό, ἀδελφέ· ὅτι, ὅπως γνωρίζεις, προσφέρω μὲ εὐχαρίστηση τὴν ψυχή μου για σένα, καὶ ἡ δέησή μου γιὰ σένα εἶναι ἀδιάλειπτη.

354

Ἐρώτηση ἄλλου.

Ἀδελφὸς ποὺ στάλθηκε γιὰ ὑπόθεση τοῦ κοινοβίου ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα, ἐὰν πρέπει, ὅταν καλεῖται ἀπὸ ἀγαπητὰ πρόσωπα, νὰ τρώγει μαζὶ μὲ γυναῖκες. Καὶ ὁ γέροντας ἀπάντησε, 'νὰ μὴ τρώγει καθόλου μαζὶ μ' αὐτές'. Καὶ ὁ ἀδελφὸς εἶπε· 'Καὶ πῶς θὰ τὸ μάθω, ὅταν καλοῦμαι ἀπὸ κάποιον, ἂν πρόκειται νὰ ἔλθει γυναῖκα νὰ φάγει μαζί μας, γιὰ νὰ μὴ μεταβῶ;

Ἀπόκρισις

Καὶ εἶπεν ὁ γέρων, 'ἐρώτησον τὸν καλοῦντά σε, εἰ ἔστιν ἐκεῖ γυνή'· καὶ ἐὰν εἴπῃ ὅτι 'ναί', παραίτησαι λέγων· 'συγχώρησόν μοι, ὅτι ἐντολὴν ἔχω μὴ συνεσθίειν γυναικί'.

Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός· 'ἐὰν συμβῇ με ἀπελθεῖν καὶ ἀκοντισθῶ πρὸ ἐρωτήσεως, καὶ δόξῃ ἐλθεῖν γυναῖκα εἰς τὴν τράπεζαν, τί ὀφείλω ποιῆσαι;'

Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Ὀφείλεις λαβεῖν ἰδίᾳ τὸν καλοῦντά σε καὶ εἰπεῖν αὐτῷ· 'συγχώρησόν μοι, ὅτι ἠκοντίσθην εἰπεῖν σοι, ὅτι ἐντολὴν ἔχω μὴ συμφαγεῖν γυναικί, ἀλλὰ ἀπόλυσόν μοι καὶ ὑπάγω'. Κἂν μὲν ἀποστήσῃ τὴν γυναῖκα, μεῖνον· εἰ δὲ μή, ἀναχώρησον καὶ μὴ παρατρώσῃς τὴν ἐντολήν, ἵνα μὴ γένηταί σοι θάνατος ἐκ τῆς παρακοῆς. Καὶ μὴ φοβηθῇς· οὐ γὰρ γίνεταί σοι εἰς σκάνδαλον, ἀλλ' εἰς οἰκοδομήν.

ΤΝΕ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Ἐὰν πεμφθῶ πρός τινα ἀπόκρισιν, μὴ ἔχων ἀπόλυσιν περὶ τροφῆς, καὶ αἰτεῖ με φαγεῖν παρ' αὐτῷ, κἀμοῦ εἰπόντος αὐτῷ ὅτι 'οὐ δύναμαι, μὴ ἔχων κέλευσιν τοῦ ἀββᾶ', ἐπιμείνῃ φιλονεικῶν καὶ βιαζόμενος, τί ποιήσω;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Ἐπειδὴ ἡ φιλονεικία οὐδὲν γεννᾷ ἀγαθόν, εἰ μὴ πρόκειται βλάβη ψυχῆς, κατάδεξαι, καὶ ἐρχόμενος ἀνάγγειλον τῷ ἀββᾷ, αἰτῶν συγχώρησιν ὡς ἁμαρτήσας· εἰ δὲ ἔχει βλάβην, κἂν μυριάκις φιλονεικήσῃ, μὴ ἀνάσχῃ· τοῦτο γὰρ ὁμολογουμένως ἔργον ἐστὶ τοῦ διαβόλου.

Ἀπόκριση

Καὶ ὁ γέροντας εἶπε· Ρώτησε ἐκεῖνον ποὺ σὲ προσκαλεῖ, ἐὰν θὰ εἶναι ἐκεῖ γυναῖκα, καὶ ἐὰν σοῦ πεῖ, 'ναί', παραιτήσου λέγοντας· 'συγχώρεσέ με, διότι ἔχω ἐντολὴ νὰ μὴ τρώγω μαζὶ μὲ γυναίκα'.

Καὶ ὁ ἀδελφὸς εἶπε· 'Ἐὰν συμβεῖ νὰ ἀπέλθω καὶ ἐμπλακῶ πρὶν ἐρωτήσω καὶ φανεῖ νὰ ἔλθει στὸ τραπέζι γυναίκα, τί πρέπει νὰ κάνω;'

Καὶ ὁ γέροντας εἶπε· Ὀφείλεις νὰ πάρεις ἰδιαιτέρως ἐκεῖνον ποὺ σὲ κάλεσε καὶ νὰ τοῦ πεῖς· 'συγχώρεσέ με, διότι παρέλειψα νὰ σοῦ πῶ, ὅτι ἔχω ἐντολὴ νὰ μὴ τρώγω μαζὶ μὲ γυναίκα· γι' αὐτὸ ἐπίτρεψέ με νὰ φύγω'. Ἂν ἀπομακρύνει τὴ γυναίκα, μεῖνε· διαφορετικὰ φύγε καὶ μὴ παραβεῖς τὴν ἐντολή, γιὰ νὰ μὴ σοῦ ἔρθει θάνατος ἐξαιτίας τῆς παρακοῆς. Καὶ μὴ φοβηθεῖς, διότι δὲν σοῦ γίνεται γιὰ σκάνδαλο, ἀλλὰ γιὰ οἰκοδομή.

355

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν σταλῶ γιὰ ὑπόθεση πρὸς κάποιον, χωρὶς νὰ ἔχω ἐντολὴ γιὰ γεῦμα, καὶ μοῦ ζητήσει νὰ φάγω μαζί του, καὶ ἐὰν ἐγὼ τοῦ πῶ ὅτι δὲν μπορῶ, ἀφοῦ δὲν ἔχω ἐντολὴ ἀπὸ τὸν ἀββᾶ, ἐπιμείνει ὅμως ἐκεῖνος φιλονεικώντας καὶ ἐξαναγκάζοντάς με, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐπειδὴ ἡ φιλονεικία δὲν γεννᾶ τίποτε καλό, ἐὰν δὲν εἶναι γιὰ βλάβη τῆς ψυχῆς, δέξου, καὶ ὅταν ἔρθεις, ἀνάγγειλέ το στὸν ἀββᾶ, ζητώντας συγχώρηση, ὡς νὰ ἁμάρτησες· ἐὰν ὅμως ἔχει βλάβη, ἀκόμα καὶ ἐὰν φιλονεικήσει χιλιάδες φορές, νὰ μὴ δεχθεῖς· διότι αὐτὸ ὁμολογουμένως εἶναι ἔργο τοῦ διαβόλου.

ΤΝS'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἐπέμφθην δι' ἀπόκρισιν, καὶ κατέβην εἰς τὸν Ἰορδάνην εὔξασθαι, μὴ αἰτήσας τὸν ἀββᾶν περὶ τούτου ἀπόλυσιν· ἆρα καλῶς ἐποίσα ἢ οὔ;

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Οὐκ ὀφείλεις χωρὶς ἐπιτροπῆς ἀπελθεῖν πούποτε· τὰ γὰρ ἰδίῳ γινόμενα λογισμῷ, κἂν δοκῇ καλὰ εἶναι, οὐκ ἀρέσκει τῷ Θεῷ· τὸ δὲ φυλάξαι τὴν κέλευσιν τοῦ πέμψαντός σε ἀββᾶ σου, τοῦτο καὶ προσευχή ἐστι καὶ τὸν Θεὸν θεραπεύει, τὸν εἰπόντα· «οὐκ ἦλθον ποιῆσαι τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με».

ΤΝΖ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν ἀπερχόμενος μακρὰν πλανηθῶ ἐρωτῆσαι τὸν ἀββᾶν, ποῦ ὀφείλω καταλῦσαι, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Προσέχειν δεῖ τοῖς ἀπαντῶσί σε πράγμασι καὶ οὕτω πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς ἕκαστον ποιεῖν· οὕτω μέν τοι ὡς παραβαίνων ἐντολήν, μὴ ὡς καλὸν ποιῶν· οὕτω γὰρ πληροφορεῖται ὁ ἀββᾶς συγχωρῆσαί σοι.

ΤΝΗ'

Ἐρώτησις *αὐτοῦ.*

98: Ἰω. 5,30.

356

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Στάλθηκα γιὰ ὑπόθεση στὴν ἅγια πόλη καὶ κατέβηκα νὰ προσευχηθῶ στὸν Ἰορδάνη, χωρὶς νὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν ἀββᾶ ἄδεια γι' αὐτό· ἄραγε ἔκανα καλὰ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Δὲν πρέπει νὰ πηγαίνεις πουθενὰ χωρὶς ἐντολή· διότι ὅσα γίνονται μὲ τὸν λογισμό σου, κι ἂν ἀκόμα φαίνονται ὅτι εἶναι καλά, δὲν ἀρέσουν στὸν Θεό. Τὸ νὰ φυλάξεις ὅμως τὴν ἐντολὴ τοῦ ἀββᾶ σου ποὺ σὲ ἔστειλε, αὐτὸ καὶ προσευχὴ εἶναι καὶ ὑπηρετεῖ τὸν Θεὸ ποὺ εἶπε· «δὲν ἦρθα νὰ κάνω τὸ δικό μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποὺ μὲ ἔστειλε»[98].

357

Ἐρώτηση

Ἐάν, φεύγοντας μακριά, ξεχάσω νὰ ἐρωτήσω τὸν ἀββᾶ, ποῦ ὀφείλω νὰ κοιμηθῶ καὶ τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Πρέπει νὰ προσέχεις τὰ πράγματα ποὺ σοῦ τυχαίνουν καὶ ἔτσι νὰ κάνεις τὸ καθένα πρὸς ὠφέλεια τῆς ψυχῆς· κι' αὐτὸ βέβαια μὲ τὴ συνείδηση ὅτι παραβαίνεις τὴν ἐντολὴ καὶ ὄχι ὅτι κάνεις καλά· διότι ἔτσι πληροφορεῖται ὁ ἀββᾶς νὰ σὲ συγχωρήσει.

358

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν ἰδικῶς παραγγείλῃ μοι ὁ ἀββᾶς μὴ ποιῆσαι τόδε τὸ πρᾶγμα καὶ ὡς ἂν παραβῶ, τί χρὴ γενέσθαι;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Μετανόησον τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἀββᾷ καὶ σπούδασον τοῦ λοιποῦ διορθώσασθαι, καὶ ὁ Θεὸς συγχωρεῖ σοι τὸ ἁμάρτημα.

ΤΝΘ'

Ἐρώτησις

Ἀδελφὸς πιστευθεὶς τὴν θύραν τοῦ κοινοβίου καὶ κάμνων μόνος, ἠρώτησε τὸν μέγαν γέροντα, εἰ ὀφείλει λαβεῖν καὶ ἄλλον ἀδελφὸν μεθ' ἑαυτοῦ ἢ οὔ;

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Ἀδελφέ, εἴ τις θέλει ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ὁδεύειν τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, πειρασμοὺς καὶ θλίψεις ὀφείλει προσδοκᾶν καθ' ὥραν. Φησὶ γάρ· «υἱέ, ἐὰν προσέρχῃ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμόν»· καὶ ὁ Κύριος εἶπεν· «ἐρχόμενος πρός με, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθείτω μοι». Ὁ θέλων οὖν αὐτοῦ μαθητὴς γενέσθαι, ἕως θανάτου ὀφείλει ποιῆσαι τὴν ὑπακοήν· τὸ εἶναι οὖν μόνον καὶ κοπιᾶν μικρόν, συμφέρει σοι περισσότερον τοῦ ἔχειν ἄλλον. Χρείας δὲ γενομένης ἀεὶ παραβοηθεῖ σοι ἄλλος· οὐχ οὕτω γὰρ πλεονάζει ἡ παρρησία, ἐὰν παραβοηθῇ σοι, ὡς πλεονάζει, ἐὰν ὁμοῦ ἦτε πάντοτε.

Ἐὰν δὲ μὴ ἀκηδιάσῃς ἀπὸ τοῦ κόπου, εὑρίσκεις ταπείνωσιν· κἂν εὕρῃς ταπείνωσιν, καὶ λαμβάνεις ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

---

99. Σοφ. Σειρ. 2,1.

Ἐὰν ὁ Ἀββᾶς μοῦ παραγγείλει ἰδιαίτερα νὰ μὴ κάνω κάποιο πρᾶγμα καὶ ἐγὼ παραβῶ τὴν ἐντολή, τί πρέπει νὰ γίνει;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Μετανόησε στὸ Θεὸ καὶ στὸν ἀββᾶ καὶ φρόντισε στὸ ἑξῆς νὰ διορθωθεῖς καὶ ὁ Θεὸς θὰ σοῦ συγχωρήσει τὸ ἁμάρτημα.

359

Ἐρώτηση

Ἀδελφὸς ποὺ τοῦ ἐμπιστεύτηκαν τὴ θύρα τοῦ κοινοβίου καὶ κοπίαζε μόνος του, ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα, ἐὰν πρέπει νὰ πάρει καὶ ἄλλον ἀδελφὸ μαζί του ἢ ὄχι.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ἀδελφέ, ἐὰν κανεὶς θέλει νὰ ἔλθει στὸν Ἰησοῦ καὶ βαδίζει τὴν ὁδὸ τῆς σωτηρίας, πρέπει νὰ περιμένει πειρασμοὺς καὶ θλίψεις κάθε στιγμή. Διότι λέγει, «υἱέ, ἐὰν ἔρχεσαι νὰ ὑπηρετήσεις τὸν Κύριο, ἑτοίμασε τὴν ψυχή σου γιὰ πειρασμό»[99]· καὶ ὁ Κύριος εἶπε, «ἐκεῖνος ποὺ ἔρχεται κοντά μου, ν' ἀπαρνηθεῖ τὸν ἑαυτό του καί, σηκώνοντας τὸν σταυρό του καθημερινά, νὰ μ' ἀκολουθήσει»[1]. Ὅποιος λοιπὸν θέλει νὰ γίνει μαθητής του, ὀφείλει νὰ δείξει ὑπακοὴ μέχρι θανάτου. Τὸ νὰ εἶσαι λοιπὸν μόνος καὶ νὰ κοπιάζεις λίγο, σὲ συμφέρει περισσότερο ἀπὸ τὸ νὰ ἔχεις ἄλλον. Ὅταν ὑπάρξει ἀνάγκη πάντα σὲ βοηθᾶ ἄλλος· διότι δὲν αὐξάνεται τόσο ἡ παρρησία ἐὰν σὲ παραβοηθᾶ, ὅπως αὐξάνεται, ἐὰν εἶσθε πάντα μαζί.

Ἐὰν δὲν ἀκηδιάσεις ἀπὸ τὸν κόπο, θὰ βρεῖς ταπείνωση· καὶ ἂν βρεῖς ταπείνωση, παίρνεις ἄφεση ἁμαρτιῶν. Διότι λέγει·

---

1. Λουκᾶ 9,23.

Φησὶ γάρ· «ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου». Ἐὰν ταπεινωθῇς, λαμβάνεις τὴν χάριν, βοηθεῖ σοι ἡ χάρις· κοπιάσας γὰρ ὁ ἅγιος Παῦλος περισσότερον πάντων τῶν Ἀποστόλων, ἔλεγεν· «οὐκ ἐγώ, ἀλλ' ἡ χάρις ἡ σὺν ἐμοί»· ἐὰν πιστεύσῃς ἀδιστάκτως, ἔχεις ἐνδυναμωθῆναι καὶ ποιῆσαι οὐ μόνον τὴν χρείαν τοῦ θυρωρείου, ἀλλὰ καὶ ἔτι ἄλλας χρείας. Ἐπ' ἐλπίδι οὖν πρόσεχε τῷ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ· καὶ ὡς οὐκ οἶδας οἰκονομεῖ ὁ Θεὸς τὸ πρᾶγμα.

Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.

ΤΞ'

Τοῦ αὐτοῦ.

Εὖξαι μοι, πάτερ, δύναμιν καὶ σύνεσιν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἰδιώτης εἰμὶ καὶ ἀσθενής· καὶ ἐπειδὴ συμβαίνει ὅτε ἐξέρχομαι βαστάζων τίποτε ἐκ τοῦ μαγειρείου ἢ τοῦ κελλαρείου, καὶ ἀπαντῶ τισι τῶν πατέρων ἢ λαμπροῖς ἀνθρώποις, τί ποιήσω; Καὶ ἐκ τῶν συμβαινόντων δέ μοι μολυσμῶν, εὖξαι ἵνα λυτρωθῶ.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Ἐὰν πιστεύσῃς, ὅτι ἐκ τῶν ἀγόνων λίθων δύναται ὁ Θεὸς ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ, καὶ ὅτι, ὁ ἀνοίξας τὸ στόμα τῆς ὄνου, δύναται ἀνοῖξαι καὶ σοφίσαι καὶ συνετίσαι καὶ ἐνδυναμῶσαί σε, πάντα δίδωσί σοι ὁ Θεός, ἀδελφέ. Οὐκ οἶδας τὰ πράγματα; Ἡ θύρα τοῦ κοινοβίου, θύρα ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· καὶ οἶδεν ὁ Θεός, ὅτι χρῄζει σοφίας καὶ συνέσεως, γνώσεώς τε καὶ δυνάμεως, βοηθείας καὶ διακρίσεως ὁ δοῦλος αὐτοῦ ὁ θυρωρός· «οἶδε» γάρ φησιν «ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος

«δὲς τὴν ταπείνωσή μου καὶ τὸν κόπο μου καὶ συγχώρεσε ὅλες τὶς ἁμαρτίες μου»[1α]. Ἐὰν ταπεινωθεῖς λαμβάνεις τὴ χάρη καὶ σὲ βοηθᾶ ἡ χάρη. Διότι ὁ ἅγιος Παῦλος, ἐνῶ κοπίασε περισσότερο ἀπὸ ὅλους, ἔλεγε· «ὄχι ἐγώ, ἀλλὰ ἡ χάρη ποὺ εἶναι μαζὶ μὲ μένα»[2]. Ἐὰν πιστέψεις ἀδίστακτα, θὰ ἐνδυναμωθεῖς καὶ θὰ κάνεις ὄχι μόνο τὴν ἀνάγκη τοῦ θυρωρείου, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ ἄλλες ἀνάγκες. Πρόσεχε λοιπὸν μὲ ἐλπίδα τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ· καὶ ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ τὸ πρᾶγμα χωρὶς ἐσὺ νὰ γνωρίζεις.

Ὁ Κύριος μαζί σου.

360

Τοῦ ἰδίου.

Πάτερ, προσευχήσου νὰ μοῦ δοθεῖ ἀπὸ τὸ Θεὸ δύναμη καὶ σύνεση, διότι εἶμαι ἀμόρφωτος καὶ ἀσθενής. Συμβαίνει κάποτε ὅταν βγαίνω ἀπὸ τὸ μαγειρεῖο ἢ ἀπὸ τὸ κελλάρι κρατώντας κάτι νὰ συναντῶ κάποιους πατέρες ἢ ἐπισήμους ἀνθρώπους· τί νὰ κάνω; Προσευχήσου ἐπίσης γιὰ νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ τοὺς μολυσμοὺς ποὺ ἔχω.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ἐὰν πιστεύεις ὅτι μπορεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὶς ἄγονες πέτρες νὰ ἀναστήσει τέκνα στὸν Ἀβραὰμ καὶ ὅτι αὐτὸς ποὺ ἄνοιξε τὸ στόμα τῆς ὄνου, μπορεῖ νὰ ἀνοίξει καὶ τὸ δικό σου στόμα, νὰ σὲ σοφίσει, νὰ σὲ συνετίσει καὶ νὰ σὲ ἐνδυναμώσει, ὁ Θεὸς θὰ σοῦ τὰ δώσει ὅλα, ἀδελφέ. Δὲν γνωρίζεις τὰ πράγματα; Ἡ θύρα τοῦ κοινοβίου εἶναι θύρα τοῦ Θεοῦ καὶ γνωρίζει ὁ Θεός, ὅτι χρειάζεσαι, ὁ δοῦλος του ὁ θυρωρός, σοφία καὶ σύνεση, γνώση καὶ δύναμη, βοήθεια καὶ διάκριση· «διότι γνωρίζει», λέγει «ὁ οὐράνιος Πατέρας σας αὐτὰ ποὺ

1α. Ψαλμ. 24,18.
2. Α΄ Κορ. 15,10.

ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ αἰτῆσαι αὐτόν». Ἐὰν καρτερήσῃς καὶ ὑπομείνῃς, μακαρία ἔσται ἡ ψυχή σου.

Ὅταν δὲ συμβῇ ἐρχόμενον ἢ καὶ βαστάζοντα τίποτε, ἀπαντῆσαί τισι τῶν πατέρων ἢ τῶν μεγάλων τοῦ κόσμου, ἀταράχως θὲς ὃ βαστάζεις, καὶ δέξαι αὐτοὺς μετὰ ταπεινώσεως καὶ φόβου Θεοῦ· καὶ ὁ Θεὸς ποιήσει σου τὴν ἀπάντησιν εἰς δόξαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ εἰς οἰκοδομὴν πάντων, εὐχαῖς ἁγίων. Ἀμήν.

Περὶ δὲ τῶν μολυσμῶν, ἐὰν ταπεινωθῇ ἡ καρδία σου, ἡγουμένου σεαυτὸν γῆν καὶ σποδόν, μετὰ Θεὸν σκεπάζει σε ἡ ταπείνωσις.

ΤΞΑ'

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα λέγων.

Εἰπέ μοι, πάτερ, τίνα δεῖ ἐρωτᾶν περὶ τῶν λογισμῶν· καὶ εἰ χρὴ περὶ τῶν αὐτῶν ἄλλῳ προσάγειν τὴν ἐρώτησιν.

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Ερωτᾶν δεῖ, εἰς ὃν ἔχεις πίστιν καὶ ἔμαθες ὅτι δύναται βαστάσαι λογισμοὺς καὶ πιστεῦσαι αὐτῷ ὡς τῷ Θεῷ. Τὸ δὲ ἐρωτῆσαι ἄλλον τὸν αὐτὸν λογισμόν, ἀπιστίας ἐστὶ καὶ πειρασμοῦ· ἐὰν γὰρ ἔχῃς ὅτι ὁ Θεὸς ἐλάλησε τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ, τίς χρεία πειρασμοῦ; ἢ τίς χρεία πειρᾶσαι τὸν Θεόν, τὸ αὐτὸ ἄλλον ἐρωτῶντα;

ΤΞΒ'

Ἐρώτησις

Καὶ ἐὰν ἐπιμείνῃ ὁ λογισμὸς θλίβων τινὰ μετὰ τὴν ἀπόκρισιν τῶν πατέρων;

---

3. Ματθ. 6,8.

χρειάζεσθε, πρὶν τοῦ τὰ ζητήσετε»[3]. Ἐὰν δείξεις καρτερία καὶ ὑπομονή, θὰ εἶναι μακάρια ἡ ψυχή σου.

Ὅταν συμβεῖ, ἐνῶ βαδίζεις ἢ ἐνῶ βαστάζεις κάτι, νὰ συναντήσεις κάποιους ἀπὸ τοὺς πατέρες ἢ ἀπὸ τοὺς μεγάλους τοῦ κόσμου, ἄφησε κάτω ἀτάραχα αὐτὸ ποὺ κρατᾶς καὶ ὑποδέξου τους μὲ ταπείνωση καὶ φόβο Θεοῦ. Καὶ ὁ Θεὸς θὰ κάνει τὴ συνάντηση πρὸς δόξα τοῦ ὀνόματός του καὶ πρὸς οἰκοδομὴ ὅλων μὲ τὶς εὐχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

Ὅσο γιὰ τοὺς μολυσμούς, ἐὰν ταπεινωθεῖ ἡ καρδιά σου, θεωρώντας τὸν ἑαυτό σου γῆ καὶ στάχτη, ἡ ταπείνωση θὰ σὲ σκεπάσει μαζὶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

361

Ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα, λέγοντας.

Πές μου, πάτερ, ποιόν πρέπει νὰ ἐρωτῶ γιὰ τοὺς λογισμοὺς καὶ ἐὰν πρέπει νὰ ὑποβάλλω σὲ ἄλλον τὴν ἐρώτηση γιὰ τὰ ἴδια.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Πρέπει νὰ ἐρωτᾶς ὅποιον ἔχεις ἐμπιστοσύνη καὶ ἔμαθες ὅτι μπορεῖ νὰ βαστάξει τοὺς λογισμοὺς καὶ νὰ τὸν πιστέψεις ὅπως τὸ Θεό. Τὸ νὰ ἐρωτήσεις ἄλλον γιὰ τὸν τὸν ἴδιο λογισμό, εἶναι γνώρισμα ἀπιστίας καὶ πειρασμοῦ· διότι, ἐὰν γνωρίζεις ὅτι ὁ Θεὸς μίλησε στὸν ἅγιό του, ποιά ἡ ἀνάγκη πειρασμοῦ; ἢ γιατί πρέπει νὰ πειράξεις τὸ Θεό, ἐρωτώντας ἄλλον γιὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα;

362

Ἐρώτηση

Καὶ ἂν ἐπιμείνει ὁ λογισμὸς νὰ θλίβει κάποιον μετὰ τὴν ἀπόκριση τῶν πατέρων;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Ἀργὸς ἔμεινεν ὅτι ἀκούσας οὐ καθαρῶς οὐδὲ ἐπιμελῶς ἐποίησε τὸ προσταχθὲν αὐτῷ· καὶ ὀφείλει ἀνακαλέσασθαι τὸ σφάλμα καὶ ποιήσει καθαρῶς, εἴ τι ἤκουσεν· ἐὰν γὰρ ὁ Θεὸς ᾖ ὁ λαλῶν ἐν τοῖς ἁγίοις, οὐ ψεύδεται.

ΤΞΓ'

Ἐρώτησις

Ἆρα δὲ τὸν αὐτὸν χρὴ περὶ αὐτοῦ ἐκ δευτέρου ἐρωτᾶν ἢ οὔ; Οἶδα, πάτερ, ὅτι ἐρρέθη μοι μὴ ποιῆσαι πρᾶγμα· καὶ ἠρώτησα, πάτερ, τὸν αὐτὸν περὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐρρέθη μοι ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα· καὶ τί ἐστι τοῦτο;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Ἀδελφέ, «τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ ἄβυσσος πολλή»· πρὸς τὴν καρδίαν τοῦ ἐρωτῶντος, ὁ Θεὸς ἐμβάλλει εἰς τὸ στόμα τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἢ πρὸς δοκιμὴν ἢ ὅτι ἡ καρδία αὐτοῦ ἠλλάγη καὶ ἀξιοῦται ἀκοῦσαι ἄλλως· ἢ γοῦν ἄλλοι τινὲς ἀλλάσονται ὄντες ἐν τῷ αὐτῷ πράγματι καὶ δι᾽ αὐτοὺς ἄλλως ὁ Θεὸς λαλεῖ ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ. Καθὼς διὰ Ἡσαΐου ἐλάλησε πρὸς Ἐζεκίαν τὸν βασιλέα· μεθ᾽ ὃ γὰρ εἶπεν αὐτῷ, «διάθου τὰ κατὰ σέ, ὅτι ἀποθνήσκει», ἠλλάγη ἡ καρδία τοῦ βασιλέως καὶ ἐλυπήθη. Καὶ διὰ τούτου πάλιν τοῦ Ἡσαΐου εἶπεν αὐτῷ· «ἰδοὺ προσέθηκεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν ζωήν σου ἄλλα ἔτη δεκαπέντε». Εἰ οὖν ἐλάλησε δι᾽ ἄλλου, εἶχεν ἂν τὸ πρᾶγμα σκάνδαλον, ὅτι ἄλλως λαλοῦσιν οἱ ἅγιοι.

Καὶ πάλιν πρὸς τὴν καρδίαν τῶν Νινευϊτῶν ἐλάλησε διὰ Ἰωνᾶ καὶ εἶπεν· ὅτι «μετὰ τρεῖς ἡμέρας καταστρέφω τὴν πό-

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἔμεινε ἀργός, διότι, ἂν καὶ ἄκουσε, δὲν ἔκανε οὔτε μὲ καθαρότητα οὔτε μὲ ἐπιμέλεια ἐκεῖνο ποὺ τοῦ προστάχθηκε. Ὀφείλει ν' ἀνακαλέσει τὸ σφάλμα καὶ νὰ κάνει καθαρά, ὅ,τι ἄκουσε, διότι, ἐὰν αὐτὸς ποὺ ὁμιλεῖ στοὺς ἁγίους εἶναι ὁ Θεός, δὲν λέγει ψέματα.

363

Ἐρώτηση

Ἄραγε πρέπει νὰ ἐρωτᾶ κανεὶς τὸν ἴδιο γιὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα δεύτερη φορὰ ἢ ὄχι; Γνωρίζω, πάτερ, ὅτι μοῦ λέχθηκε νὰ μὴ κάνω κάτι· καὶ ἐρώτησα, πάτερ, τὸν ἴδιο γιὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα καὶ μοῦ λέχθηκε νὰ τὸ κάνω. Τί σημαίνει αὐτό;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἀδελφέ, «τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ εἶναι μεγάλη ἄβυσσος»[4]· ὁ Θεὸς βάζει στὸ στόμα ἐκείνου ποὺ τοῦ ὁμιλεῖ λόγια ἀνάλογα μὲ τὴν καρδιὰ αὐτοῦ ποὺ ἐρωτᾶ ἢ γιὰ δοκιμὴ ἢ διότι ἡ καρδιά του ἄλλαξε καὶ ἀξιώνεται ν' ἀκούσει διαφορετικά· μερικοὶ ἄλλοι δηλαδὴ ἀλλάζουν, ἐνῶ εἶναι στὸ ἴδιο πρᾶγμα, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ὁμιλεῖ διαφορετικὰ στὸν ἅγιό του. Ὅπως μίλησε μὲ τὸν Ἠσαΐα πρὸς τὸν βασιλιὰ Ἐζεκία· διότι μ' αὐτὸ ποὺ τοῦ εἶπε, «ρύθμισε τὶς ὑποθέσεις σου, διότι πεθαίνεις», ἄλλαξε ἡ καρδιὰ τοῦ βασιλιᾶ καὶ λυπήθηκε. Καὶ μ' αὐτὸν πάλι τὸν Ἠσαΐα τοῦ εἶπε· «νά, ὁ Θεὸς πρόσθεσε στὴ ζωή σου ἄλλα δεκαπέντε χρόνια»[5]. Ἐὰν λοιπὸν μιλοῦσε μὲ ἄλλον, θὰ σκανδάλιζε τὸ πρᾶγμα, ὅτι οἱ ἅγιοι μιλοῦν διαφορετικά.

Καὶ πάλι μὲ τὸν Ἰωνᾶ μίλησε στὴν καρδιὰ τῶν Νινευϊτῶν καὶ εἶπε· «μετὰ ἀπὸ τρεῖς μέρες θὰ καταστρέψω τὴν πόλη»· καὶ

4. Ψαλμ. 35,7.
5. Ἠσ. 38,5.

λιν»· καὶ ὅτε ἠλλάγη εἰς μετάνοιαν ἡ καρδία αὐτῶν, ἔδειξεν ὁ Θεὸς τὴν πολλὴν αὐτοῦ μακροθυμίαν καὶ ἀφῆκε τὴν πόλιν, ὅτι ἠλλάγη εἰς ἀγαθόν. Καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ὀφείλει τις ποτὲ ἀλλάξαι τὸν ἐρωτώμενον ἅγιον, ἀλλ' αὐτὸν πάλιν ἐρωτᾶν· μήποτε χρεία γένηται, ἵνα ἀλλάξῃ ὁ Θεὸς τὴν ἀπόκρισιν προφάσεως γινομένης καὶ γίνεται δι' αὐτοῦ, ἵνα μὴ εὑρεθῇ σκάνδαλον.

ΤΞΔ'

***Ἐρώτησις** αὐτοῦ.*

Δέσποτα, εἶχον πρᾶγμα μετά τινος καὶ ἦν ἀνάγκη, ἵνα ἀπέλθω μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄρχοντα· καὶ ἔλαβον γνώμην τῶν πατέρων περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἐρρέθη μοι, τί ἀπερχόμενος ὀφείλω ποιῆσαι. Καὶ ἐποίησα, ὡς νομίζω, τὴν δύναμίν μου, μὴ παρεξελθεῖν τὰ ῥηθέντα μοι παρ' αὐτῶν· καὶ μὴ εὑρίσκων ὅτι ἀπαντᾷ μοι τὸ πρᾶγμα, κατὰ τὴν ἀπόκρισιν ἐθλιβόμην πάνυ καὶ οὐκ ᾔδειν, τί ποιήσω. Παρεξελθεῖν; ἐφοβούμην τὴν παρακοήν· ἐπιμεῖναι; οὐχ εὕρισκον τὴν ἔκβασιν ὁμοίαν τῇ ἀποκρίσει. Τί ἐστι τοῦτο, πάτερ; καὶ τί ἐχρῆν με ποιῆσαι ἢ λογίσασθαι εἰς τοσαύτην ἀπορίαν ἐμπεσόντα καὶ ἀνάγκην; μή τι δὴ τὸ ἁμάρτημα ἐξ ἐμοῦ ἦν καὶ ἐλάνθανέ με;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Πλησιάζει αὕτη ἡ ἀπόκρισις τῇ πρώτῃ. Πῶς; ἄκουσον. Ἔλαβες ἀπόκρισιν περὶ πράγματος, ὅτι 'τάδε ποίησον', καὶ εὗρες ἐναντίωσιν. Πρῶτον μὲν μέμψασθαι σεαυτὸν ὀφείλεις, μήποτε ἡδύνθη ἡ καρδία σου ἐν τῷ πράγματι καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀφῆκας τὸ πᾶν τῷ Θεῷ· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀφῆκεν ὁ Θεὸς γενέσθαι τὸ πρᾶγμα κατὰ τὴν ἀπόκρισιν τῶν πατέρων· καὶ παρὰ σοῦ γίνεται ἡ αἰτία, σὺ δὲ ἐπιγράφεις τῇ ἀποκρίσει αὐτῶν. Ἐλισσαῖος γὰρ ἔπεμψε τὸν μαθητὴν αὐτοῦ

ὅταν ἡ καρδιά τους ἄλλαξε καὶ μετανόησαν, ὁ Θεὸς ἔδειξε τὴ μεγάλη του μακροθυμία καὶ ἄφησε τὴν πόλη, διότι ἄλλαξε πρὸς τὸ ἀγαθό. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ἀλλάξει ποτὲ τὸν ἐρωτώμενο ἅγιο, ἀλλὰ νὰ ἐρωτᾶ πάλι τὸν ἴδιο, μὴ τυχὸν χρειασθεῖ νὰ ἀλλάξει ὁ Θεὸς τὴν ἀπόκριση, ἂν ὑπάρξει πρόφαση, καὶ γίνεται μ' αὐτόν, γιὰ νὰ μὴ δημιουργηθεῖ σκάνδαλο.

364

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Δέσποτα, εἶχα μὲ κάποιον μιὰ ὑπόθεση καὶ ἦταν ἀνάγκη νὰ πάω μ' αὐτὸν στὸν ἄρχοντα· καὶ πῆρα τὴ γνώμη τῶν πατέρων γιὰ τὸ πρᾶγμα καὶ ὅταν ἔφυγα μοῦ λέχθηκε τί πρέπει νὰ κάνω. Καὶ ἔβαλα, ὅπως νομίζω, τὴ δύναμή μου νὰ μὴ παραβῶ αὐτὰ ποὺ μοῦ εἰπώθηκαν ἀπὸ αὐτούς. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἔβρισκα νὰ μὲ ἱκανοποιεῖ τὸ πρᾶγμα, κατὰ τὴν ἀπόκριση θλιβόμουν πολὺ καὶ δὲν ἤξερα τί νὰ κάνω. Νὰ παρεκκλίνω; φοβόμουν τὴν παρακοή. Νὰ ἐπιμείνω; δὲν ἔβρισκα τὸ ἀποτέλεσμα ὅμοιο μὲ τὴν ἀπόκριση. Τί σημαίνει αὐτό, πάτερ, καὶ τί ἔπρεπε να κάνω ἢ νὰ σκεφτῶ πέφτοντας σὲ τόση ἀπορία καὶ ἀνάγκη; Μήπως ἡ ἁμαρτία ἦταν ἀπὸ μένα καὶ μοῦ διέφευγε;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αὐτὴ ἡ ἀπόκριση μοιάζει μὲ τὴν πρώτη. Πῶς; ἄκουσε. Πῆρες ἀπάντηση γιὰ ἕνα πρᾶγμα ποὺ σοῦ ἔλεγε, 'κάνε αὐτό', καὶ βρῆκες ἐμπόδιο. Πρῶτον ὀφείλεις νὰ κατηγορήσεις τὸν ἑαυτό σου, μήπως ἡ καρδιά σου εὐχαριστήθηκε μὲ τὸ πρᾶγμα καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἐμπιστεύθηκες τὸ πᾶν στὸ Θεο· καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἄφησε ὁ Θεὸς νὰ γίνει τὸ πρᾶγμα σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόκριση τῶν πατέρων. Ἔτσι ἡ αἰτία δημιουργεῖται ἀπὸ σένα, κι ἐσὺ τὴν ἀποδίδεις στὴν ἀπόκριση αὐτῶν. Διότι ὁ Ἐλισσαῖος ἔστειλε τὸν μαθητή του ν' ἀναστήσει νεκρὸ καὶ δὲν

ἐγεῖραι νεκρὸν καὶ οὐκ ἠγέρθη· ἀλλ' οὐχ ἡ αἰτία τοῦ πέμψαντος, ἀλλὰ τοῦ πεμφθέντος· ἐπεί, πῶς αὐτὸς ὕστερον ἤγειρεν αὐτόν; Ὀφείλεις οὖν ποιῆσαι τὴν δύναμίν σου φυλάξαι γενέσθαι κατὰ τὴν ἀπόκρισιν· ἐὰν δὲ μὴ ἀπαντήσῃ γενέσθαι κατ' αὐτήν, μάθε ὅτι ἀλλαγὴ ἐγένετο εἰς ἓν τῶν μερῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀλλάσσει τὰ τῆς ἀποκρίσεως.

Οἷόν τι λέγω. Χρεωστεῖ σοί τις δέκα νομίσματα καὶ οὐκ εὐπορεῖ πάντα δοῦναι. Καὶ ἠρώτησας γέροντα, 'τί ἀπαιτήσω αὐτῷ;' καὶ εἶπε, 'κατὰ δίκαιον τὰ δέκα'· καὶ τοῦτο ἐπληροφορήθη ὁ γέρων εἰπεῖν σοι τὸ μὴ συγχωρῆσαι αὐτῷ, ἐπειδὴ ἦν σκληροκάρδιος. Ἀκούσας δὲ ὅτι μέλλει ἀπαιτεῖσθαι αὐτά, μετεμελήθη, καὶ ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ λέγων, 'Δεσπότα, οὐκ ἔχω δύναμιν ἀποδοῦναι τὰ δέκα, ἀλλὰ πληροφόρησον τὸν ἄρχοντα μὴ ἀναγκάσαι με ἀποδοῦναι εἰς τὸ πλῆρες, καὶ σπουδάζω ἀρέσαι σοι τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς μου'. Καὶ ὁ εὔσπλαγχνος Θεὸς ἀλλάσσει τὸ κρῖμα, καὶ σὺ οὐκ οἶδας. Λοιπὸν τότε, ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν ἐγγύς σου τῇ σαρκὶ ὁ ἐρωτηθεὶς παρὰ σοῦ, δεήθητι τοῦ Θεοῦ ὀνομάζων τὸν αὐτὸν γέροντα καὶ λέγων· 'ὁ Θεὸς τοῦδε, μὴ ἐάσῃς με πλανηθῆναι τοῦ θελήματός σου, μηδὲ τῆς ἀποκρίσεως τοῦ δούλου σου, ἀλλὰ πληροφόρησόν με τί ποιήσω'· καὶ εἴ τι πληροφορεῖ σε, ποίησον, πιστεύων ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ ἐλάλησέ σοι καὶ ὁδηγεῖ σε, εἰδὼς ὅτι πάντως ἐναλλαγή τις ἐγένετο, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἤλλαξε τὰ τῆς ἀποκρίσεως.

ΤΞΕ'

Ἐρώτησις

Δέσποτά μου, ποσάκις δεῖ προσεύξασθαι, ἵνα πληροφορηθῇ ὁ λογισμὸς περὶ τούτου;

ἀναστήθηκε· ἀλλὰ ἡ αἰτία δὲν ἦταν αὐτοῦ ποὺ ἔστειλε, ἀλλὰ ἐκείνου ποὺ στάλθηκε· διότι ἀλλιῶς, πῶς ὁ ἴδιος τὸν ἀνέστησε ὕστερα; Ὀφείλεις λοιπὸν νὰ καταβάλεις ὅλη τὴ δύναμή σου νὰ φυλάξεις τὴν ἀπόκριση, ὥστε νὰ γίνει σύμφωνα μ' αὐτή· ἐὰν ὅμως συμβεῖ νὰ μὴ γίνει σύμφωνα μ' αὐτή, μάθε ὅτι ἔγινε ἀλλαγὴ σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ μέρη καὶ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ἀλλάζει τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀπόκριση.

Ἐννοῶ τὸ ἑξῆς μ' αὐτὸ ποὺ λέγω. Σοῦ χρωστᾶ κάποιος δέκα νομίσματα καὶ δὲν ἔχει νὰ σοῦ τὰ δώσει ὅλα. Ἐρώτησες κάποιο γέροντα, 'τί νὰ τοῦ ζητήσω;' καὶ σοῦ εἶπε, 'τὰ δέκα, σύμφωνα μὲ τὸ δίκαιο'. Καὶ αὐτὸ πληροφορήθηκε ὁ γέροντας νὰ σοῦ πεῖ, γιὰ νὰ μὴ τὸν συγχωρήσεις, ἐπειδὴ ἦταν σκληρόκαρδος. Ὅταν ὅμως ἐκεῖνος ἄκουσε ὅτι πρόκειται νὰ τοῦ τὰ ἀπαιτήσεις αὐτά, μεταμελήθηκε, καὶ παρακάλεσε τὸ Θεὸ λέγοντας· 'Δέσποτα, δὲν ἔχω δύναμη νὰ δώσω τὰ δέκα, ἀλλὰ πληροφόρησε τὸν ἄρχοντα νὰ μὴ μὲ ἀναγκάσει νὰ τὰ δώσω ὅλα, καὶ θὰ φροντίσω τὴν ὑπόλοιπη ζωή μου νὰ σοῦ γίνω ἀρεστός'. Καὶ ὁ εὔσπλαγχνος Θεὸς ἀλλάζει τὸ κρῖμα, καὶ ἐσὺ δὲν τὸ γνωρίζεις. Τότε λοιπόν, ἐπειδὴ αὐτὸς ποὺ ἐρωτήθηκε ἀπὸ σένα δὲν εἶναι κοντά σου σωματικῶς, παρακάλεσε τὸ Θεὸ ὀνομάζοντας τὸν ἴδιο γέροντα καὶ λέγοντας· 'ὁ Θεὸς τοῦ τάδε, μὴ μὲ ἀφήσεις νὰ πλανηθῶ ἀπὸ τὸ θέλημά σου, οὔτε ἀπὸ τὴν ἀπόκριση τοῦ δούλου σου, ἀλλὰ πληροφόρησέ με τί νὰ κάνω'· καὶ ὅ,τι σὲ πληροφορήσει, νὰ τὸ κάνεις, πιστεύοντας ὅτι ὁ Θεὸς σοῦ μίλησε μὲ τὸν ἅγιό του καὶ σὲ ὁδηγεῖ, γνωρίζοντας ὅτι ὁπωσδήποτε ἔγινε κάποια ἀλλαγή, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ἄλλαξε τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀπάντηση.

365

Ἐρώτηση

Δέσποτά μου, πόσες φορὲς πρέπει νὰ προσεύχομαι, γιὰ νὰ πληροφορηθεῖ ὁ λογισμὸς γι' αὐτό.

Ἀπόκρισις

Οταν οὐ δύνασαι ἐρωτῆσαι τὸν γέροντα, τρίτον δεῖ εὔξασθαι περὶ παντὸς πράγματος· καὶ μετὰ ταῦτα θεωρῆσαι ποῦ ρέπει ἡ καρδία, κἂν ἕως τριχός, καὶ τοῦτο ποιῆσαι. Δήλη γάρ ἐστιν ἡ πληροφορία, καὶ πάντως φαίνεται τῇ καρδίᾳ.

ΤΞS'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Τὸ εὔξασθαι τρίτον πῶς χρή, ἐν διαφόροις καιροῖς, ἢ ἐν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ; ἐπειδὴ συμβαίνει μηδὲ ὑπέρθεσιν ἔχειν τὸ πρᾶγμα.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εὰν ἔχῃς ἄνεσιν καιροῦ, εἰς τρεῖς ἡμέρας τὸ τρίτον εὖξαι· ἐὰν δὲ ἔπειξις ᾖ, κατὰ τὴν ὥραν τῆς παραδόσεως τοῦ Σωτῆρος, ὃ δυσχερῶς γίνεται, ἔχε αὐτὸν τύπον, ὅτι ἀπελθὼν τρίτον, τὸν αὐτὸν εἶπε λόγον εὐχόμενος, καὶ εἰ κατὰ τὸ φαινόμενον οὐκ εἰσηκούσθη, ἐπειδὴ ἔδει γενέσθαι πάντως τὴν οἰκονομίαν· διδάσκει γὰρ ἡμᾶς ἐκ τούτου μὴ λυπῆσθαι ὅταν εὐχώμεθα, καὶ πρὸς τὸ παρὸν μὴ εἰσακουώμεθα. Αὐτὸς γὰρ περισσότερον ἡμῶν οἶδε τὸ συμφέρον· τῆς δὲ εὐχαριστίας μὴ ἀποστῶμεν.

ΤΞΖ'

Τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν μετὰ τὴν προσευχὴν χρονίσῃ ἐλθεῖν ἡ πληροφορία, τί δεῖ ποιῆσαί με; ἐὰν δὲ καὶ παρὰ τὴν ἐμὴν αἰτίαν ᾖ καὶ κέκρυπται ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο, πόθεν καταλάβω;

Ἀπόκριση

Ὅταν δὲν μπορεῖς νὰ ἐρωτήσεις τὸν γέροντα, πρέπει νὰ προσεύχεσαι τρεῖς φορὲς γιὰ κάθε πρᾶγμα· καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ νὰ δεῖς πρὸς τὰ ποῦ ρέπει ἡ καρδιά, ἔστω καὶ μία τρίχα, καὶ αὐτὸ νὰ κάνεις. Διότι εἶναι φανερὴ ἡ πληροφορία, καὶ ὁπωσδήποτε φαίνεται στὴν καρδιά.

366

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Τὸ νὰ προσεύχομαι τρεῖς φορές, πῶς πρέπει, σὲ διάφορους καιροὺς ἢ τὴν ἴδια ὥρα; Ἐπειδὴ συμβαίνει νὰ μὴ μπορεῖ νὰ νὰ γίνει μετάθεση τοῦ πράγματος.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν ἔχεις ἄνεση χρόνου, σὲ τρεῖς μέρες νὰ προσεύχεσαι τρεῖς φορές· ἐὰν εἶναι βιαστικό, κατὰ τὴν ὥρα τῆς παραδόσεως τοῦ Σωτῆρος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο γίνεται δύσκολα, ἔχε αὐτὸν τὸν ἴδιο ὡς τύπο· διότι, ἀφοῦ ἀπομακρύνθηκε τρεῖς φορὲς καὶ προσευχήθηκε, εἶπε τὸν ἴδιο λόγο, ἔστω κι ἂν φαινομενικὰ δὲν εἰσακούσθηκε, ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ γίνει ὁπωσδήποτε ἡ θεία οἰκονομία· μᾶς διδάσκει δηλαδὴ μ' αὐτὸ νὰ μὴ λυπόμαστε, ὅταν προσευχόμαστε, καὶ δὲν εἰσακουόμαστε πρὸς τὸ παρόν. Διότι αὐτὸς γνωρίζει τὸ συμφέρον περισσότερο ἀπὸ μᾶς. Ὁπωσδήποτε ὅμως νὰ μὴ ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ τὴν εὐχαριστία.

367

Τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν μετὰ τὴν προσευχὴ ἀργήσει νὰ ἔλθει ἡ πληροφορία, τί πρέπει νὰ κάνω; Ἐὰν πάλι εἶναι ἀπὸ δική μου αἰτία, καὶ αὐτὸ ἔχει κρυφτεῖ ἀπὸ μένα, ἀπὸ ποῦ θὰ τὸ καταλάβω;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν μετὰ τὴν τρίτην προσευχὴν μὴ ἔλθῃ σοι ἡ πληροφορία, γίνωσκε, ὅτι παρὰ σέ ἐστιν ἡ αἰτία· καὶ εἰ μὴ φανερωθῇ σοι τὸ σφάλμα, μέμψαι σεαυτόν, καὶ ἐλεεῖ σε ὁ Θεός.

ΤΞΗ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Πῶς ὀφείλει τις διακεῖσθαι ἐρωτῶν τοὺς πατέρας; ἆρα τὰς ἐρωτήσεις, ἃς ἐρωτᾷ, ἀπαραβάτως χρεωστεῖ ἐπιτελέσαι;

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Οὐ πάσας, ἀλλὰ τὰς κατ' ἐντολὴν αὐτῷ παρεχομένας· ἄλλο γάρ ἐστιν 'ἁπλῆ κατὰ Θεὸν συμβουλή', καὶ ἄλλο 'ἐντολή'. Ἡ συμβουλὴ νουθεσία ἐστὶ χωρὶς ἀνάγκης, δεικνύουσα τῷ ἀνθρώπῳ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς ζωῆς· ἡ δὲ ἐντολὴ ἀπαράβατον ἔχει ζυγόν.

ΤΞΘ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Εἶπας μοι, πάτερ, τὴν διαφορὰν τῆς ἐντολῆς καὶ τῆς κατὰ Θεὸν συμβουλῆς· εἰπέ μοι καὶ τὰ ἑκάστης σύμβολα, καὶ πόθεν γνωρίζονται· καὶ τίς ἑκατέρας αὐτῶν ἡ δύναμις.

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Ἐὰν αὐτὸς προσέρχῃ πατρὶ πνευματικῷ ἐρωτῶν περὶ πράγματος, οὐχ ὡς θέλων ἐντολὴν λαβεῖν, ἀλλὰ κατὰ Θεὸν ἀπόκρισιν ἀκοῦσαι, καὶ ἐρρέθη σοι, τί δεῖ ποιῆσαι, ὀφείλεις καὶ οὕτω πάντως φυλάξαι· κἂν ποιήσας δὲ πει-

Ἀπόκριση

Ἐὰν δὲ σοῦ ἔλθει ἡ πληροφορία μετὰ τὴν τρίτη προσευχή, κατάλαβε ὅτι ἡ αἰτία εἶναι ἀπὸ σένα· καὶ ἐὰν δὲν σοῦ φανερωθεῖ τὸ σφάλμα, κατάκρινε τὸν ἑαυτό σου, καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ ἐλεήσει.

368

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Πῶς πρέπει κανεὶς νὰ ἐνεργεῖ ὅταν ἐρωτᾶ τοὺς πατέρες; ἄραγε τὶς ἀπαντήσεις στὶς ἐρωτήσεις ποὺ κάνει πρέπει νὰ τὶς ἐκτελεῖ ἀπαράβατα;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ὄχι ὅλες, ἀλλὰ ἐκεῖνες ποὺ τοῦ δίνονται μὲ ἐντολή· διότι ἄλλο εἶναι ἁπλὴ κατὰ Θεὸν συμβουλή, καὶ ἄλλο ἐντολή. Ἡ συμβουλὴ εἶναι νουθεσία χωρὶς ἀναγκασμό, ποὺ δείχνει στὸν ἄνθρωπο τὸν εὐθὺ δρόμο τῆς ζωῆς, ἐνῶ ἡ ἐντολὴ ἔχει ἀπαράβατο ζυγό.

369

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Πάτερ, μοῦ εἶπες τὴ διαφορὰ τῆς ἐντολῆς καὶ τῆς κατὰ Θεὸν συμβουλῆς· πές μου καὶ τὰ σύμβολα τῆς καθεμιᾶς, καὶ ἀπὸ ποῦ καταλαβαίνονται· ἐπίσης ποιά εἶναι ἡ σημασία καὶ τῶν δύο.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν σὺ πηγαίνεις σὲ πνευματικὸ πατέρα νὰ ἐρωτήσεις γιὰ κάποιο πρᾶγμα, ὄχι θέλοντας νὰ πάρεις ἐντολή, ἀλλὰ μὲ σκοπὸ ν' ἀκούσεις ἀπόκριση κατὰ Θεόν, καὶ σοῦ λέχθηκε τί πρέπει νὰ κάνεις, ὀφείλεις καὶ τότε ὁπωσδήπο-

ραθῇς ἐκ τούτου θλίψεως, μὴ ταραχθῇς, πρὸς τὸ συμφέρον γάρ σου γίνεται. Ἐὰν δὲ μὴ θελήσῃς ποιῆσαι, οὐκ ἔδοξας μὲν παραβαίνειν ἐντολήν, οὐ κατ' ἐντολὴν γὰρ ἔλαβες, ἀλλ' ἔδοξέ σοι παριδεῖν τὸ συμφέρον, καὶ καταγινώσκειν σεαυτοῦ ὀφείλεις ἐν τούτῳ.

Χρὴ γὰρ ἔχειν, ὅτι πάντα τὰ ἐκπορευόμενα ἐκ στόματος τῶν ἁγίων πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀκουόντων ἐστί· τὸ δ' αὐτό ἐστι κἄν, σοῦ μηδὲν ὅλως ἐρωτήσαντος, ἀφ' ἑαυτοῦ σοι εἶπε, τῷ κατὰ Θεὸν κινούμενος λογισμῷ, ὅπερ καί ποτε συνέβη. Τίς ποτε γὰρ τῶν γερόντων ἐζήτει εἰσελθεῖν ἐν τῇ πόλει, καὶ ἄλλος γέρων ἀφ' ἑαυτοῦ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι, 'ἐὰν εἰσέλθῃς, πίπτεις εἰς πορνείαν'· καὶ παρακούσας εἰσῆλθε καὶ ἔπεσεν. Ἐὰν δὲ ἐρωτᾷς περὶ πράγματος εἰδικῶς, ἐντολὴν θέλω λαβεῖν, ὀφείλεις βαλεῖν μετάνοιαν καὶ παρακαλέσαι, ἵνα δοθῇ σοι ἐντολή· καὶ δοθείσης πάλιν βαλεῖν μετάνοιαν, ἵνα εὐλογήσῃ ὁ ταύτην σοι δούς, λέγων αὐτῷ· 'εὐλόγησόν με, πάτερ, ἐπάνω τῆς ἐντολῆς, καὶ εὖξαι ἵνα αὐτὴν φυλάξω'.

Τοῦτο δὲ μάθε, ἀδελφέ, ὅτι οὐκ ἀργῶς παρέχει ὁ παρέχων ἐντολήν, ἀλλὰ βοηθεῖ τῇ δεήσει καὶ ταῖς προσευχαῖς, ὅπως δυνηθῇς φυλάξαι. Ἐὰν δὲ κατὰ συναρπαγὴν μὴ βάλῃς αὐτῷ μετάνοιαν, ἵνα λάβῃς τὴν εὐλογίαν, μὴ νομίσῃς ἀργὴν εἶναι τὴν ἐντολήν· ἔρρωται γὰρ καὶ οὕτως, ἀλλ' ἀμόρφως καὶ ἀνακολούθως ἐδέξω αὐτήν. Καὶ ἐὰν δυνηθῇς κοπιάσαι, μὴ ὀκνήσῃς ἀπελθεῖν καὶ ἀνακαλέσασθαι τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν εὐλογίαν· εἰ δὲ μὴ δύνῃ τοῦτο ποιῆσαι, ἔχε σεαυτὸν ὡς ἐν παραλείψει δεξάμενον τὴν ἐντολήν.

τε νὰ τὴ φυλάξεις. Καὶ ἂν τὴν ἐκτελέσεις καὶ δοκιμασθεῖς γι' αὐτὸ μὲ θλίψη, μὴ ταραχθεῖς, διότι γίνεται γιὰ τὸ συμφέρον σου. Ἐὰν ὅμως δὲ θελήσεις νὰ τὴν ἐκτελέσεις, δὲν φάνηκες βέβαια ὅτι παραβαίνεις τὴν ἐντολή, διότι δὲν ἔλαβες ἐντολή, ἀλλὰ φάνηκε ὅτι παραβλέπεις τὸ συμφέρον σου καὶ ὀφείλεις νὰ ἐπικρίνεις τὸν ἑαυτό σου γι' αὐτό.

Πρέπει δηλαδὴ νὰ γνωρίζεις ὅτι ὅλα αὐτὰ ποὺ βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἁγίων εἶναι γιὰ τὸ συμφέρον αὐτῶν ποὺ τὰ ἀκοῦνε· τὸ ἴδιο συμβαίνει ἀκόμα καὶ ἄν, χωρὶς νὰ ἐρωτήσεις τίποτε, σοῦ εἶπε κάποιος γέροντας ἀπὸ μόνος του κάτι, κινούμενος ἀπὸ τὸν κατὰ Θεὸ λογισμό, πρᾶγμα ποὺ συνέβηκε κάποτε. Κάποιος δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς γέροντες ζητοῦσε νὰ μπεῖ στὴν πόλη, καὶ ἄλλος γέροντας ἀπὸ μόνος του τοῦ εἶπε, 'ἐὰν μπεῖς, θὰ πέσεις σὲ πορνεία'· παρακούοντας αὐτὸς μπῆκε καὶ ἔπεσε σὲ πορνεία. Ἐὰν ὅμως ἐρωτᾶς εἰδικὰ γιὰ ἕνα πρᾶγμα, λέγοντας, 'θέλω νὰ πάρω ἐντολή', ὀφείλεις νὰ βάλεις μετάνοια καὶ νὰ παρακαλέσεις γιὰ νὰ σοῦ δοθεῖ ἐντολή· καὶ ἀφοῦ σοῦ δοθεῖ, πάλι νὰ βάλεις μετάνοια, γιὰ νὰ σὲ εὐλογήσει αὐτὸς ποὺ σοῦ τὴν ἔδωσε, λέγοντας σ' αὐτόν· 'εὐλόγησέ με, πάτερ, πάνω ἀπὸ τὴν ἐντολὴ καὶ προσευχήσου γιὰ νὰ τὴν φυλάξω'.

Ἀδελφέ, μάθε αὐτό, ὅτι αὐτὸς ποὺ δίνει ἐντολὴ δὲν σοῦ τὴν δίνει μένοντας αὐτὸς στὴ συνέχεια ἀργός, ἀλλὰ βοηθᾶ μὲ τὴ δέηση καὶ μὲ τὶς προσευχές, γιὰ νὰ μπορέσεις νὰ τὴ φυλάξεις. Ἐὰν ὅμως ἀπὸ συναρπαγὴ δὲν βάλεις μετάνοια σ' αὐτὸν γιὰ νὰ πάρεις τὴν εὐλογία, μὴ νομίσεις ὅτι ἡ ἐντολὴ εἶναι ἀργή· ἔχει ἀκόμα κι' ἔτσι δύναμη, ἀλλὰ ἐσὺ τὴ δέχθηκες ἀνάρμοστα καὶ ἀνακόλουθα. Καὶ ἂν μπορέσεις νὰ κοπιάσεις, μὴ διστάσεις νὰ μεταβεῖς καὶ νὰ ζητήσεις ἐκ τῶν ὑστέρων τὴ μετάνοια καὶ τὴν εὐλογία· ἐὰν ὅμως δὲν μπορέσεις νὰ τὸ κάνεις αὐτό, πίστευε μέσα σου, ὅτι δέχθηκες τὴν ἐντολὴ μὲ κάποια παράλειψη.

ΤΟ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν ἐγὼ μὲν ἐρωτήσω λαβεῖν ἐντολήν, ὁ δὲ γέρων οὐκ ἔχει σκοπὸν τοῦ δοῦναι· ἢ τὸ ἐναντίον, ἐγὼ μὲν οὐκ αἰτῶ λαβεῖν, αὐτὸς δὲ ἐντολὴν δίδωσιν, ἆρα λογίζεται εἰς ἐντολήν, καὶ δεῖ πάντως φυλάξαι; ἢ ἐπειδή εἰσι κανόνες ἐκκλησιαστικοὶ καὶ ῥήματα τῶν πατέρων ἐγγράφως κείμενα, ἆρα καὶ ταῦτα ὥσπερ τὴν ἐντολὴν ἀνάγκην ἔχομεν φυλάξαι;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Ἐὰν ἐρωτηθεὶς οὐκ ἔσχε σκοπὸν τοῦ δοῦναι ἐντολήν, οὐ λογίζεταί σοι εἰς ἐντολήν, εἰ καὶ σὺ τοῦτο ᾔτησας. Εἰ δὲ αὐτὸς ἐδοκίμασε δοῦναί σοι ἐντολήν, κἂν σὺ τοῦτο μὴ ᾔτησας, ἐντολή ἐστι καὶ χρεία φυλάξαι. Κἀκεῖνο δὲ ὡς ἐντολὴν δεῖ δέχεσθαι, ὅταν οἱ δογματικοὶ κανόνες τι ἀποφαίνονται ἢ πατέρων ἀπόκρισις ᾖ, ὡς ἐν ἀποφάσει ῥηθεῖσα, ἀλλὰ ταῦτα κατὰ ἐρώτησιν πατέρων βεβαίωσον τῷ σῷ λογισμῷ· οὐ πάντως γὰρ ὅτι ὀρθῶς νοεῖς τὴν τῶν ῥημάτων δύναμιν. Τῇ οὖν ἀποκρίσει αὐτῶν, καὶ ἐν τούτῳ μᾶλλον πείθου, καὶ φύλαξον ἀπαραβάτως, βοηθοῦντός σοι τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, εὐχαῖς ἁγίων. Ἀμήν.

ΤΟΑ'

***Ἐρώτησις** αὐτοῦ.*

Ἐὰν πειρασθεὶς παραβῶ τὴν ἐντολήν, τί ποιήσω;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Ἐάν, λαβὼν τὴν ἐντολὴν παρὰ τῶν ἁγίων, παραβῇς αὐτήν, μὴ θορυβηθῇς μηδὲ ἀπελπίσῃς εἰς τὸ καταργῆσαι αὐτήν· ἀλλὰ μιμνήσκου τοῦ λέγοντος περὶ τοῦ δικαίου· ὅτι «ἑπτάκις τῆς ἡμέρας πίπτει καὶ ἐγείρεται»· καὶ τοῦ Κυρίου

6. Ἐδῶ ὁ ἅγιος ἐννοεῖ τοὺς κανόνες τῶν οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συνόδων καὶ κατὰ μέρος τῶν πατέρων. 7. Παρμ. 24,16.

370

Ἐρώτηση

Ἂν ἐγὼ ζητήσω νὰ πάρω ἐντολή, ὁ γέροντας ὅμως δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ μοῦ δώσει, ἢ τὸ ἀντίθετο, ἐγὼ δὲν ζητήσω νὰ πάρω, καὶ αὐτὸς μοῦ δώσει ἐντολή, ἄραγε θεωρεῖται ἐντολή, καὶ πρέπει νὰ τὴν φυλάξω ὁπωσδήποτε; ἢ ὅταν εἶναι ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες καὶ λόγια τῶν πατέρων ποὺ ὑπάρχουν ἐγγράφως, ἄραγε πρέπει νὰ τὰ φυλάξουμε καὶ αὐτὰ ὅπως τὴν ἐντολή;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν ἐρωτώμενος δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ δώσει ἐντολή, δὲν θεωρεῖται γιὰ σένα ἐντολή, κι ἂν ἀκόμα τὸ ζήτησες ἐσύ. Ἐὰν ὅμως αὐτὸς ἔκρινε καλὸ νὰ σοῦ δώσει ἐντολή, κι ἂν ἀκόμα ἐσὺ δὲν τὸ ζήτησες, εἶναι ἐντολὴ καὶ πρέπει νὰ τὴ φυλάξεις. Καὶ πρέπει νὰ δέχεσαι σὰν ἐντολὴ καὶ ἐκεῖνο, ὅταν δηλαδὴ οἱ δογματικοὶ κανόνες[6] λέγουν κάτι ἢ εἶναι ἀπόκριση πατέρων ποὺ εἰπώθηκε σὰν ἀπόφαση· ἀλλὰ γι' αὐτὰ βεβαίωσε τὸν λογισμό σου μὲ ἐρώτηση πρὸς τοὺς πατέρες· διότι ὁπωσδήποτε δὲν καταλαβαίνεις ὀρθὰ τὸ νόημα τῶν λόγων. Δεῖχνε λοιπὸν ὑπακοὴ στὴν ἀπόκριση αὐτῶν, καὶ πρὸ πάντων σ' αὐτήν, καὶ φύλαγέ την ἀπαράβατα, καὶ ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς σὲ βοηθᾶ μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

371

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν παραβῶ τὴν ἐντολή, ἐπειδὴ πειράχθηκα, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐάν, ἀφοῦ λάβεις ἐντολὴ ἀπὸ τοὺς ἁγίους, τὴν παραβεῖς, μὴ θορυβηθεῖς οὔτε ν' ἀπελπισθεῖς, ὥστε νὰ τὴν καταργήσεις· ἀλλὰ θυμήσου αὐτὸν ποὺ λέγει γιὰ τὸν δίκαιο, ὅτι «ἑπτὰ φορὲς τὴν ἡμέρα πέφτει καὶ σηκώνεται»[7], καὶ

λέγοντος τῷ Πέτρῳ, «ὅτι ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ συγχωρήσεις τῷ ἀδελφῷ σου». Εἰ οὖν ἀνθρώποις ἐνετείλατο οὕτω συγχωρεῖν, πόσῳ μᾶλλον αὐτὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς ὑπερνικῶν τὰ πάντα; ὁ διὰ τοῦ προφήτου καθ' ἑκάστην βοῶν, «ἐπιστρέψατε πρός με καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐλεήμων γάρ εἰμι»; καὶ πάλιν, «καὶ νῦν, Ἰσραήλ»;

Βλέπε δέ, μή, ἀκούσας 'ὅτι οὐ καταργεῖται', ῥᾳθυμήσῃς καὶ ἔλθῃς εἰς ἀμέλειαν, βαρὺ γὰρ τὸ πρᾶγμα τοῦτο· ἀλλὰ μηδὲ ἐπὶ τοῖς δοκοῦσι μικροῖς πράγμασι καταφρόνει τῆς ἐντολῆς, ἀλλὰ κἂν γένηται ἐν αὐτοῖς ἀμέλεια, σπούδασον διορθώσασθαι· ἀπὸ γὰρ τῆς τοιαύτης ῥᾳθυμίας ἔρχεταί τις ἐπὶ τὰ μείζονα σφάλματα.

ΤΟΒ'

Τοῦ αὐτοῦ.

Ὑποβάλλει μοι ὁ λογισμὸς μὴ ἐρωτᾶν τοὺς ἁγίους, μήποτε, μαθὼν καὶ καταφρονήσας διὰ τὴν ἐμαυτοῦ ἀσθένειαν, ἁμάρτω.

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Οὗτος ὁ λογισμὸς δεινότατός ἐστι, μὴ ἀνάσχῃ αὐτοῦ· ἐὰν γὰρ μαθών τις ἁμάρτῃ, καταγινώσκει ἑαυτοῦ πάντως· ἐὰν δὲ μὴ μαθών τις ἁμάρτῃ, οὐδέποτε καταγινώσκει ἑαυτοῦ καὶ ἀνίατα εὑρίσκεται τὰ ἑαυτοῦ πάθη. Διὰ τοῦτο τοιαῦτά τινι ὑποβάλλει ὁ διάβολος, πρὸς τὸ μεῖναι ἀνίατα τὰ πάθη αὐτοῦ. Ὅταν δὲ ὑποβάλῃ σοι τοῦτο ὁ λογισμός, ὅτι 'οὐ δύνασαι πληρῶσαι τὴν ἀπόκρισιν διὰ τὴν ἀσθένειαν', τότε οὕτως ἐρώτα.

τὸν Κύριο ποὺ λέγει στὸν Πέτρο, «νὰ συγχωρήσεις τὸν ἀδελφό σου μέχρι ἑβδομήντα φορὲς τὸ ἑπτά»[8]. Ἐὰν λοιπὸν δόθηκε ἐντολὴ στοὺς ἀνθρώπους νὰ συγχωροῦν ἔτσι, πόσο μᾶλλον αὐτὸς ποὺ εἶναι πλούσιος σὲ ἔλεος καὶ ὑπερνικᾶ τὰ πάντα μὲ τοὺς οἰκτιρμούς; Αὐτὸς ποὺ φωνάζει μὲ τὸν προφήτη κάθε μέρα, «ἐπιστρέψτε σὲ μένα καὶ θὰ ἐπιστρέψω σὲ σᾶς· διότι εἶμαι ἐλεήμονας»[9]; καὶ πάλι, «καὶ τώρα, Ἰσραήλ»[10];

Πρόσεχε ὅμως μήπως, ἀκούοντας ὅτι δὲν καταργεῖται, ραθυμήσεις καὶ φθάσεις σὲ ἀμέλεια, διότι εἶναι βαρὺ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Ἀλλὰ νὰ μὴ περιφρονεῖς τὴν ἐντολὴ οὔτε γιὰ πράγματα ποὺ φαίνονται μικρά, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμα δείξεις ἀμέλεια σ' αὐτά, φρόντισε νὰ τὰ διορθώσεις· διότι ἀπὸ αὐτὴ τὴ ραθυμία προχωρεῖ κανεὶς στὰ μεγαλύτερα σφάλματα.

372

Τοῦ ἰδίου.

Ὁ λογισμὸς μοῦ ὑποβάλλει νὰ μὴ ἐρωτῶ τοὺς ἁγίους, μήπως, μαθαίνοντας ἀπὸ αὐτοὺς καὶ πρειφρονώντας τὰ λόγια τους ἐξαιτίας τῆς ἀδυναμίας μου, ἁμαρτήσω.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αὐτὸς ὁ λογισμὸς εἶναι φοβερώτατος καὶ μὴ τὸν ἀνέχεσαι· διότι, ἐὰν κάποιος ἁμαρτήσει καὶ τὸ μάθει, κατακρίνει ὁπωσδήποτε τὸν ἑαυτό του, ἐὰν ὅμως ἁμαρτήσει κάποιος καὶ δὲν τὸ μάθει, ποτὲ δὲν κατακρίνει τὸν ἑαυτό του καὶ μένουν ἀνίατα τὰ πάθη του. Γι' αὐτὸ ὁ διάβολος ὑποβάλλει σὲ κάποιον τέτοια σκέψη, γιὰ νὰ μείνουν ἀνίατα τὰ πάθη του. Ὅταν ὁ λογισμὸς σοῦ ὑποβάλλει αὐτό, ὅτι δηλαδὴ δὲν μπορεῖς νὰ πραγματοποιήσεις τὴν ἀπόφαση ἐξαιτίας τῆς

---

8. Ματθ. 18,22.
9. Ζαχ. 1,3.
10. Δευτ. 10,12.

'Επειδὴ θέλω τοῦτο ποιῆσαι, εἰπέ μοι, πάτερ, τί ἐστι τὸ συμφέρον· καὶ οἶδα μὲν ὅτι κἂν εἴπῃς μοι, οὐ δύναμαι ποιῆσαι καὶ φυλάξαι τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ μόνον θέλω μαθεῖν, εἰς τὸ καταγινώσκειν ἐμαυτοῦ, ὅτι παρεῖδον τὸ συμφέρον'. Τοῦτο δὲ καὶ ταπείνωσίς σού ἐστίν.

Ὁ Κύριος φυλάξοι τὴν καρδίαν σου, εὐχαῖς ἁγίων. Ἀμήν.

ΤΟΓ'

Ἑτέρου.

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα λέγων, 'τί ἐστι ψευδώνυμος γνῶσις;'

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Ψευδώνυμος γνῶσίς ἐστι τὸ πιστεῦσαι τῷ ἰδίῳ λογισμῷ, ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Καὶ εἴ τις θέλει ἀπαλλαγῆναι τούτου, μὴ πιστευέτω τῷ ἰδίῳ λογισμῷ, ἀλλ' ἐρωτάτω γέροντα καί, ἐὰν ἀποκριθῇ ὁ γέρων καὶ εὑρεθῇ ἡ ἀπόκρισις αὐτοῦ ὡς ἐλογίζετο ὁ ἀδελφός, οὐδὲ τότε ὀφείλει πιστεῦσαι τῷ ἰδίῳ λογισμῷ, λέγων, 'ἐγὼ ὑπὸ δαιμόνων ἐχλευάσθην, ἵνα πεισθῶ τῷ λογισμῷ, ὅτι ἀληθινὴν ἔχω γνῶσιν καὶ πιστεύσαντά με καὶ εἰς ἄλλα φέρουσι κατακέφαλα. Ὁ γέρων γὰρ εἶπε τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἀπὸ Θεοῦ λαλεῖ· καὶ αὐτὸς οὐ χλευάζεται ὅλως ὑπὸ τῶν δαιμόνων'.

Ὡς εἶχον εἶπον τῷ ἀδελφῷ μου· λοιπὸν οὐκ οἶδα εἰ οὕτως ἔχει. Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

ΤΟΔ'

***Ἐρώτησις** ἑτέρου.*

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα, ὅτε βαροῦμαι ὑπὸ

ἀδυναμίας σου, τότε ἐρῶτα ὡς ἑξῆς. 'Ἐπειδὴ θέλω νὰ κάνω αὐτό, πές μου, πάτερ, ποιό εἶναι τὸ συμφέρον· καὶ γνωρίζω βέβαια ὅτι, κι ἂν ἀκόμα μοῦ πεῖς, δὲν μπορῶ νὰ κάνω καὶ νὰ φυλάξω τὸ λεγόμενο· ἀλλὰ θέλω νὰ μάθω γι' αὐτὸ καὶ μόνο, γιὰ νὰ κατακρίνω τὸν ἑαυτό μου, διότι παρέβλεψα τὸ συμφέρον'. Καὶ αὐτὸ εἶναι καὶ ταπείνωσή σου.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ φυλάξει τὴν καρδιά σου μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

373

Ἄλλου.

Ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα, λέγοντας, τί εἶναι ψευδώνυμη γνώση;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ψευδώνυμη γνώση εἶναι τὸ νὰ πιστέψεις στὸ λογισμό σου, ὅτι ἔτσι ἔχει τὸ πρᾶγμα. Ἂν κανεὶς θέλει νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ αὐτό, νὰ μὴ πιστεύει στὸ λογισμό του, ἀλλὰ νὰ ἐρωτᾶ τὸν γέροντα, καὶ ἂν ἀποκριθεῖ ὁ γέροντας καὶ συμβεῖ ἡ ἀπόκρισή του νὰ εἶναι ὅπως σκεπτόταν ὁ ἀδελφός, οὔτε τότε πρέπει νὰ πιστέψει στὸ λογισμό του, λέγοντας, 'ἐγὼ χλευάσθηκα ἀπὸ τοὺς δαίμονες, γιὰ νὰ ὑπακούσω στὸ λογισμό, ὅτι ἔχω ἀληθινὴ γνώση, καὶ ἀφοῦ πιστέψω νὰ μὲ ὁδηγήσουν κατακέφαλα καὶ σὲ ἄλλα'. Ὁ γέροντας εἶπε τὴν ἀλήθεια, διότι ὁμιλεῖ ἀπὸ τὸ Θεό· καὶ αὐτὸς δὲν χλευάζεται καθόλου ἀπὸ τοὺς δαίμονες.

Ἀπάντησα στὸν ἀδελφό μου ὅπως μποροῦσα· δὲν γνωρίζω ὅμως ἂν εἶναι ἔτσι. Προσευχήσου γιὰ μένα.

374

Ἐρώτηση ἄλλου.

Κάποιος ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα· ὅταν βαρύ-

τῶν λογισμῶν καὶ παρακαλῶ τοὺς γέροντας εὔξασθαι ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ ἀκούω τὰ παρ' αὐτῶν λεγόμενα, εὐθέως ἀναπαύεται ἡ ψυχή μου.

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Οταν χειμάζηται τὸ πλοῖον ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἂν ἔχῃ κυβερνήτην, αὐτὸς διὰ τῆς δοθείσης αὐτῷ σοφίας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, σώζει τὸ πλοῖον καὶ εὐφραίνεται ὁ ἐπιβάτης σωζομένου τοῦ πλοίου· καὶ τὸν ἄρρωστον οὐ μετρίως εὐφραίνει ἡ μνήμη τοῦ ἰατροῦ, μάλιστα δὲ τὸ ἐπιτήδευμα. Καὶ τὸν κινδυνεύοντα ἐν τῇ ὁδῷ ὑπὸ τῶν ἐπερχομένων αὐτῷ λῃστῶν, ἐνδυναμοῖ ἡ φωνὴ τῶν τηρητῶν, πόσῳ μᾶλλον ἡ παρουσία αὐτῶν. Καὶ εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, πόσον ὀφείλει παρέχειν εὐφροσύνην ἡ ἀπόκρισις τῶν πατέρων παντὶ τῷ ἀκούοντι; Μάλιστα ὅταν συγκεκέρασται τῇ ἐκτενεῖ προσευχῇ πρὸς τὸν εἰπόντα Θεόν, «εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε». Καὶ ὅταν οἰκειούμενοι τὸ πάθος τοῦ ἰδίου αὐτῶν μέλους, κράζουσι πρὸς τὸν Ἰησοῦν τὸν ἴδιον αὐτῶν Δεσπότην, λέγοντες μετὰ γλυκυτάτων δακρύων, «ἐπιστάτα, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα», πῶς οὐκ ἀνύει εὐφροσύνην τῷ ἀκούοντι, εἰ «πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη»;

Μὴ οὖν ὀκνήσωμεν παρακαλέσαι αὐτούς, εὔξασθαι ὑπὲρ ἡμῶν· κἂν γὰρ ἡμεῖς ἀνάξιοι ὦμεν, ἀλλὰ λαμβάνει πρόσωπον τῶν δούλων αὐτοῦ, ὡς καὶ ἤδη ἐποίησε· «θέλημα γὰρ τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει» καὶ τὰ λοιπά. Πολλάκις, ἀδελφέ, ἀκούσαντες λῃσταὶ τῶν ἀποκρίσεων καὶ τῆς φωνῆς τῶν δυνατωτέρων ἔφυγον· οὕτως, ὅταν ἀκούσωσιν οἱ νοητοὶ λῃσταὶ τῶν ἀποκρίσεων καὶ τῆς φωνῆς τῶν δυνατωτέρων, τῶν ἀκουσάντων παρὰ τοῦ Δεσπότου καὶ προστάτου αὐτῶν Ἰησοῦ, «θαρσεῖ-

---

11. Ἰακ. 5,16.
12. Ματθ. 8,25.

νομαι ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς καὶ παρακαλῶ τοὺς γέροντες νὰ προσευχηθοῦν γιὰ μένα καὶ ἀκούω αὐτὰ ποὺ λέγουν ἀμέσως ἀναπαύεται ἡ ψυχή μου.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Όταν τὸ πλοῖο χτυπιέται ἀπὸ τὰ κύματα, ἂν ἔχει κυβερνήτη, αὐτός, μὲ τὴ σοφία ποὺ τοῦ δόθηκε ἀπὸ τὸ Θεό, σώζει τὸ πλοῖο καὶ ὁ ἐπιβάτης, ὅταν σώζεται τὸ πλοῖο, εὐφραίνεται· καὶ τὸν ἄρρωστο δὲν τὸν εὐφραίνει καὶ λίγο ἡ μνήμη τοῦ γιατροῦ, καὶ μάλιστα τὸ φάρμακο. Καὶ αὐτὸν ποὺ κινδυνεύει στὸ δρόμο ἀπὸ τοὺς ληστὲς ποὺ ἔρχονται ἐναντίον του, τὸν ἐνδυναμώνει ἡ φωνὴ τῶν φυλάκων, καὶ πολὺ περισσότερο ἡ παρουσία αὐτῶν. Καὶ ἐὰν αὐτὰ ἔχουν ἔτσι, πόση εὐφροσύνη ὀφείλει νὰ παρέχει ἡ ἀπόκριση τῶν πατέρων στὸν καθένα ποὺ ἀκούει; Πρὸ πάντων ὅταν ἀναμιγνύεται μὲ τὴν ἐκτενῆ προσευχὴ πρὸς τὸ Θεὸ ποὺ εἶπε, «προσεύχεσθε ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλον γιὰ νὰ θεραπευθεῖτε»[11]. Καὶ ὅταν οἰκειούμενοι τὸ πάθος τοῦ δικοῦ τους μέλους, φωνάζουν πρὸς τὸν Ἰησοῦ τὸν Δεσπότη τους, λέγοντας μὲ γλυκύτατα δάκρυα, «ἐπιστάτη, σῶσε μας, χανόμαστε»[12], πῶς δὲν προξενεῖ εὐφροσύνη σ' ἐκεῖνον ποὺ ἀκούει, ὅτι «ἡ δέηση ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν δίκαιο ἔχει πολλὴ δύναμη»[13];

Ἂς μὴ ἀδιαφορήσουμε λοιπὸν νὰ τοὺς παρακαλέσουμε νὰ προσευχηθοῦν γιὰ μᾶς· διότι κι ἂν ἀκόμα ἐμεῖς εἴμαστε ἀνάξιοι, ὅμως παίρνει τὸ πρόσωπο τῶν δούλων του, ὅπως καὶ ἤδη ἔκαμε· διότι «θὰ κάνει τὸ θέλημα ἐκείνων ποὺ τὸν φοβοῦνται»[14] καὶ τὰ λοιπά. Πολλὲς φορές, ἀδελφέ, ἔφυγαν οἱ ληστὲς ἀκούοντας τὶς ἀπαντήσεις καὶ τὴ φωνὴ τῶν δυνατωτέρων. Ἔτσι καὶ οἱ νοητοὶ ληστές, ὅταν ἀκούσουν τὶς ἀποκρίσεις καὶ τὴ φωνὴ τῶν δυνατωτέρων, αὐτῶν ποὺ ἄκουσαν ἀπὸ τὸν Δεσπότη καὶ

---

13. Ἰακ. 5,16.
14. Ψαλμ. 144,19.

τε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον», καὶ πάλιν, «ἰδού, δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει», φεύγουσι μετὰ τρόμου αἰσχυνόμενοι.

Παρακαλέσωμεν οὖν τοὺς ἁγίους εὔξασθαι ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ οἰκειοῦμεν αὐτοὺς ἑαυτοῖς· οὐ γὰρ μετρίως ὠφελούμεθα ἐκ τούτων. Εὖξαι οὖν καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα κἀγὼ ποιήσω τοῦτο, ἐὰν μή μου κατακυριεύσῃ ἡ τῆς ἀριστερᾶς ἐργασία.

Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. Ἀμήν.

ΤΟΕ'

Τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ εἶπάς μοί ποτε, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως τῶν λογισμῶν, καὶ ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν πραγμάτων, ἡ ἐλευθερία καλή ἐστιν, εἰπέ μοι, πῶς γίνεται ἡ τῆς ἐρωτήσεως ἐλευθερία;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Η ἐλευθερία ἐπὶ τῶν λογισμῶν ἐστι, τὸ τὸν ἐρωτῶντα γυμνῶσαι τελείως τὸν λογισμὸν τῷ ἐρωτωμένῳ, καὶ μὴ κρύψαι τι ἐξ αὐτοῦ, μήτε μὴν σχηματίσασθαί τι ἐντροπῆς ἕνεκα· μήτε ἐκ προσώπου ἄλλου εἰπεῖν αὐτόν, ἀλλ' ἐξ ἰδίου προσώπου καθὼς καί ἐστι· βλάπτει γὰρ μᾶλλον τὸ σχηματίσασθαι.

ΤΟΣ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Εἰπέ μοι, δέσποτα, ποταπή ἐστιν ἡ ἐν τοῖς πράγμασιν ἐλευθερία; καὶ πῶς δεῖ αὐτὴν κεχρῆσθαι;

---

15. Ἰω. 16,33.

προστάτη τους Ἰησοῦ, «ἔχετε θάρρος, ἐγὼ ἔχω νικήσει τὸν κόσμο»[15], καὶ πάλι, «νά, σᾶς ἔχω δώσει τὴν ἐξουσία νὰ πατᾶτε ἐπάνω σὲ φίδια καὶ σὲ σκορπιοὺς καὶ σὲ κάθε δύναμη τοῦ ἐχθροῦ καὶ τίποτε δὲ θὰ σᾶς βλάψει»[16], φεύγουν ντροπιασμένοι μὲ τρόμο.

Ἂς παρακαλέσουμε λοιπὸν τοὺς ἁγίους νὰ προσεύχονται γιὰ μᾶς καὶ ἂς τοὺς πλησιάζουμε, διότι ὠφελούμαστε πολὺ ἀπὸ αὐτούς. Προσευχήσου λοιπὸν καὶ γιὰ μένα, γιὰ νὰ τὸ κάνω καὶ ἐγὼ αὐτό, ἐὰν δὲν μὲ κατακυριεύσει ἡ ἐργασία τῆς ἀριστερᾶς.

Ὁ Κύριος νὰ εἶναι μαζί σου. Γένοιτο.

375

Τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ μοῦ εἶπες κάποτε, ὅτι ἡ ἐλευθερία εἶναι καλὴ καὶ στὴν ἐρώτηση τῶν λογισμῶν καὶ στὴν περίπτωση τῶν ἴδιων τῶν πραγμάτων, πές μου πῶς κατορθώνεται ἡ ἐλευθερία τῆς ἐρωτήσεως;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Η ἐλευθερία στοὺς λογισμοὺς εἶναι τὸ νὰ γυμνώσει αὐτὸς ποὺ ἐρωτᾶ τὸν λογισμό του σ' ἐκεῖνον ποὺ κάνει τὴν ἐρώτηση καὶ νὰ μὴ κρύψει τίποτε ἀπὸ αὐτόν, οὔτε νὰ παραποιήσει κάτι ἀπὸ ντροπή· οὔτε νὰ τοῦ τὰ πεῖ τάχα ἐκ μέρους ἄλλου προσώπου, ἀλλὰ μὲ τὸ δικό του πρόσωπο, ὅπως καὶ εἶναι· διότι βλάπτει περισσότερο ἡ παραποίηση.

376

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Πές μου, δέσποτα, τί λογῆς εἶναι ἡ ἐλευθερία στὰ πράγματα καὶ πῶς πρέπει νὰ τὴ χρησιμοποιοῦμε;

16. Λουκᾶ 10,19.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ἐλευθερία ἐστὶν ἡ φανερῶς λεγομένη ἀλήθεια· τυχὸν γὰρ χρῄζει τις τροφῆς, ἐνδύματος, ἢ καθόλου οἱουδήποτε πράγματος καὶ ὀφείλει λέγειν τῷ δυναμένῳ παρασχεῖν· δεῖ δὲ ταύτην τὴν ἐλευθερίαν γίνεσθαι πρὸς πρόσωπον μὴ σκανδαλιζόμενον εἰς αὐτήν· οὐ γὰρ πάντες οἰκοδομοῦνται ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ ἔχων διάκρισιν, οἰκοδομεῖται καὶ χαίρει· ὁ δὲ μὴ ὢν τοιοῦτος, σκανδαλίζεται. Ὀφείλει δὲ ὁ κεχρημένος αὐτῇ μὴ ἐμπαθῶς κεχρῆσθαι, πρὸς τὸ θεραπεῦσαι τὸ διενοχλοῦν αὐτῷ πάθος, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῆς χρείας συμπλήρωσιν. Ἐὰν δὲ οὔτε τὸ πρόσωπον σκανδαλίζεται, οὔτε ὑποκέηται πάθος, καλὴ ἡ ἐλευθερία· προσέχειν δέ ἐστι μὴ ἐπί τινος ἑτέρου εὐχερῶς ἐν αὐτῇ σκανδαλιζομένου, κέχρηταί τις αὐτῇ, δυαντὸν ἰδίᾳ μᾶλλον ῥηθῆναι περὶ τοῦ ζητουμένου τῷ δυναμένῳ παρασχεῖν καὶ φυλάξαι τὸν λογισμὸν τοῦ ἀδελφοῦ ἀβλαβῆ. Ποτὲ γὰρ τυχὸν ὢν ἀπὸ κόπου χρῄζεις τοῦ ταχύτερον γεύσασθαι καὶ ἀκούων τις σκανδαλίζεται ἢ καὶ περὶ πράγματος αἰτεῖς, καὶ οὐκ οἰκοδομεῖται ὁ ἀδελφός.

Καθὼς οὖν εἴρηται, καλή ἐστιν ἡ ἐλευθερία, ἐν φόβῳ Θεοῦ γενομένη. Ἐὰν γὰρ χρῄζων πράγματος μὴ εἴπῃς, περιμένων ἐκεῖνον ἀφ' ἑαυτοῦ ποιῆσαι, συμβαίνει ὅτι ἀγνοεῖ, ὅτι χρῄζεις, ἢ εἰδὼς ἐπελάθετο ἢ καὶ δοκιμάσαι σε θέλων, τοῦτο ποιεῖ, εἰ ἔχεις ὑπομονήν, καὶ εὑρίσκῃ σκανδαλιζόμενος εἰς αὐτὸν καὶ ἁμαρτάνεις. Ἐὰν οὖν φανερῶς αὐτῷ εἴπῃς, οὐδὲν τούτων γίνεται. Προευτρέπισον δέ σου τὸν λογισμόν, ἵνα, ἐὰν αἰτήσας ὅπερ ζητεῖς μὴ λάβῃς, μὴ θλιβῇς ἢ σκανδαλισθῇς ἢ γογγύσῃς· ἀλλ' εἰπὲ τῷ λογισμῷ, 'ἢ οὐ δύναταί μοι παρασχεῖν ἢ οὐκ εἰμι ἄξιος ἐγώ, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς οὐ συνεχώρησεν αὐτῷ δοῦναι'. Καὶ βλέπε μὴ ἀποβλέπων εἰς τὴν γενομένην ἀποτυχίαν, διὰ τοῦτο

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ελευθερία εἶναι ἡ ἀλήθεια ποὺ λέγεται φανερά. Ἐνδεχομένως δηλαδὴ νὰ χρειάζεται κάποιος τροφή, ἔνδυμα ἢ ὁποιοδήποτε ἄλλο πρᾶγμα καὶ ὀφείλει νὰ τὸ λέγει σ' ἐκεῖνον ποὺ μπορεῖ νὰ τοῦ δώσει. Καὶ πρέπει ἡ ἐλευθερία αὐτὴ νὰ γίνεται σὲ πρόσωπο ποὺ δὲν σκανδαλίζεται μ' αὐτή, διότι δὲν οἰκοδομοῦνται ὅλοι μ' αὐτή· ὅποιος ἔχει διάκριση οἰκοδομεῖται καὶ χαίρεται, ὅποιος ὅμως δὲν ἔχει σκανδαλίζεται. Καὶ πρέπει αὐτὸς ποὺ τὴ χρησιμοποιεῖ, νὰ μὴ τὴ χρησιμοποιεῖ ἐμπαθῶς γιὰ νὰ θεραπεύσει τὸ πάθος ποὺ τὸν ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἱκανοποιήσει τὴν ἀνάγκη. Ἐὰν ὅμως οὔτε τὸ πρόσωπο σκανδαλίζεται, οὔτε ὑφίσταται πάθος, ἡ ἐλευθερία εἶναι καλή. Πρέπει νὰ προσέχει κανεὶς νὰ μὴ τὴ χρησιμοποιεῖ μπροστὰ σὲ κάποιον ἄλλον ποὺ σκανδαλίζεται εὔκολα μ' αὐτήν, ἀλλὰ μᾶλλον ἂν εἶναι δυνατὸ νὰ λεχθεῖ γιὰ τὸ ζητούμενο πρᾶγμα ἰδιαιτέρως σ' ἐκεῖνον ποὺ μπορεῖ νὰ προστατεύσει καὶ νὰ φυλάξει ἀβλαβὴ τὸν λογισμὸ τοῦ ἀδελφοῦ. Διότι ἐνδεχομένως κάποτε ἀπὸ τὸν πολὺ κόπο χρειάζεσαι νὰ γευθεῖς τὸ γρηγορώτερο, καὶ ἀκούοντας κανεὶς σκανδαλίζεται, ἢ ζητᾶς κάποιο πρᾶγμα καὶ δὲν οἰκοδομεῖται ὁ ἀδελφός.

Ὅπως λοιπὸν ἔχει λεχθεῖ, ἡ ἐλευθερία εἶναι καλὴ ὅταν γίνεται μὲ φόβο Θεοῦ. Ἐὰν δηλαδή, ἐνῶ χρειάζεσαι ἕνα πρᾶγμα, δὲν τὸ ζητήσεις, περιμένοντας ἀπὸ ἐκεῖνον νὰ τὸ κάνει μόνος του, συμβαίνει ὅμως ἐκεῖνος ν' ἀγνοεῖ ὅ,τι χρειάζεσαι, ἢ κι ἂν τὸ γνωρίζει τὸ ξέχασε ἢ ἀδιαφορεῖ, θέλοντας νὰ σὲ δοκιμάσει, ἐὰν ἔχεις ὑπομονή, γίνεσαι αἰτία σκανδαλισμοῦ γι' αὐτὸν καὶ ἁμαρτάνεις. Ἐὰν λοιπὸν τοῦ τὸ πεῖς φανερά, τίποτα ἀπὸ αὐτὰ δὲν γίνεται. Προετοίμασε ὅμως τὸν λογισμό σου γιὰ νὰ μὴ θλιβεῖς ἢ σκανδαλισθεῖς ἢ δυσανασχετίσεις ἐὰν μετὰ τὴν αἴτησή σου δὲν πάρεις αὐτὸ ποὺ ζητᾶς· ἀλλὰ πὲς στὸ λογισμό, 'ἢ δὲν μπορεῖ νὰ μοῦ δώσει, ἢ ἐγὼ δὲν εἶμα ἄξιος, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ μοῦ δώσει'. Καὶ πρόσεχε μήπως, ἀποβλέποντας στὴ γενόμενη ἀποτυχία, σταματήσεις γι' αὐτὸ

κόψῃς τὴν πρὸς αὐτὸν ἐλευθερίαν τοῦ μὴ ὅτε δήποτε ἡ χρεία σε ἀπαιτεῖ, πάλιν αἰτῆσαί τι παρ᾽ αὐτοῦ, πανταχοῦ φυλάττων σαυτὸν ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ ἀτάραχον. Ἐὰν δὲ καὶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τις ἐρωτήσῃ σε περὶ οὗ χρῄζεις πράγματος καὶ οὕτως εἰπὲ τὴν ἀλήθειαν· κἂν συναρπαγεὶς εἴπῃς, ‘οὐ χρῄζω’, ἀνάλαβε σεαυτὸν καὶ εἰπέ· ‘συγχώρησόν μοι, ὅτι ἠκοντίσθην, ἐπεὶ χρῄζω λαβεῖν’.

ΤΟΖ'

Τοῦ αὐτοῦ.

Τί οὖν ποιήσω, εἰ ἀμφιβάλλω, εἴ ἐστι πρόσωπον τῶν σκανδαλιζομένων ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐλευθερίᾳ;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Δύνασαι δοκιμάσαι αὐτόν, εἰ σκανδαλίζεται ἢ μή. Ἐὰν γὰρ τυχὸν χρῄζῃς φαγεῖν, μὴ εἴπῃς αὐτῷ δός μοι, ἀλλὰ ὅτι βλέπω ἐμαυτὸν πεινῶντα διὰ τήνδε τὴν αἰτίαν· καὶ ἀκούων ἐκεῖνος φανερὸς γίνεται· καὶ ἐκ τούτου μανθάνεις αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν, εἰ σκανδαλίζεται ἢ μή.

ΤΟΗ'

Ἐρώτησις

Καὶ πῶς ἐρωτηθεὶς ὁ μέγας Γέρων παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου, εἰ ὀφείλει κόψαι τὰς ὀπώρας, τρώγειν ἐπέτρεψεν αὐτὸν μεταλαμβάνειν τῶν παρεχομένων αὐτῷ, οὐ μέντοι αἰτεῖν ἵνα λάβῃ; Δοκεῖ οὖν ἐνταῦθα κωλύειν αὐτὸν τῆς ἐλευθερίας.

Ἀπόκρισις

Ο λογισμὸς ὑποτίθεται τῷ ἀδελφῷ Ἰωάννῃ παντελῶς μὴ φαγεῖν. Καὶ ἐρωτηθεὶς ὁ μέγας Γέρων εἶπεν· ὅτι τοῦτο ἐκ τῶν δαιμόνων ὑπεβλήθη· καὶ βουλόμενος διελέγξαι

τὴν ἐλευθερία πρὸς αὐτόν, ὥστε νὰ μὴ ζητήσεις κάτι ἀπὸ αὐτὸν ὅταν κάποτε τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη, διατηρώντας πάντοτε τὸν ἑαυτό σου ἀτάραχο στὴν ἀποτυχία. Ἐὰν ὅμως καὶ ἀπὸ μόνος του σὲ ἐρωτήσει κάποιος γιὰ τὸ πρᾶγμα ποὺ χρειάζεσαι, πὲς τὴν ἀλήθεια καὶ τότε· καὶ ἂν αἰφνιδιασθεῖς καὶ πεῖς, 'δὲν χρειάζομαι', συγκέντρωσε τὸν ἑαυτό σου καὶ πές, 'συγχώρησέ με ποὺ μοῦ ξέφυγε· διότι ἔχω ἀνάγκη νὰ τὸ πάρω.

377

Τοῦ ἰδίου.

Τί νὰ κάνω λοιπόν, ἐὰν ἀμφιβάλλω, ὅτι εἶναι προσποιητὸς ὁ σκανδαλισμὸς γι' αὐτὴν τὴν ἐλευθερία;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Μπορεῖς νὰ τὸν δοκιμάσεις, ἂν σκανδαλίζεται ἢ ὄχι. Διότι, ἐὰν τυχὸν χρειάζεσαι νὰ φᾶς, μὴ τοῦ πεῖς, 'δός μου', ἀλλὰ ὅτι 'βλέπω τὸν ἑαυτό μου νὰ πεινᾶ γιὰ αὐτὴ ἐδῶ τὴν αἰτία'· καὶ ἀκούοντας αὐτὸ ἐκεῖνος, γίνεται φανερός. Καὶ ἀπὸ αὐτὸ μαθαίνεις τὴν προαίρεσή του, ἐὰν σκανδαλίζεται ἢ ὄχι.

378

Ἐρώτηση

Πῶς ὁ μεγάλος Γέροντας, ὅταν ἐρωτήθηκε ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ Ἰωάννη, ἐὰν ὀφείλει νὰ σταματήσει νὰ δέχεται τὰ ὀπωρικά, τοῦ ἐπέτρεψε νὰ τρώγει αὐτὰ ποὺ τοῦ δίνονται, ἀλλ' ὅμως νὰ μὴ ζητᾶ νὰ τοῦ δώσουν; Φαίνεται λοιπὸν ἐδῶ ὅτι τὸν ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν ἐλευθερία.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ὁ λογισμὸς ὑπέβαλλε στὸν ἀδελφὸ Ἰωάννη νὰ μὴ τρώγει καθόλου. Ὅταν ἐρωτήθηκε ὁ μεγάλος Γέροντας εἶπε, ὅτι αὐτὸ ὑποβλήθηκε ἀπὸ τοὺς δαίμονες· θέλοντας λοι-

αὐτοὺς εἶπεν, ἀπὸ σαυτοῦ μὴ ζητήσῃς καὶ νοεῖς τὴν κακίαν τοῦ ἐχθροῦ· ὁ γὰρ λέγων σοι μηδὲ ὅλως φάγῃς, αὐτὸς ἔχει σοι ὑποθέσθαι γογγύζειν, ἐὰν μικρόν τί σοι δοθῇ, ἢ μηδὲ ὅλως δοθῇ. Τούτου οὖν χάριν οὕτως αὐτῷ ἀπεκρίνατο· ἄλλως τε δὲ ἐντολὴν ταύτην δέδωκεν· ὅπου δὲ οὐκ ἔστιν ἐντολή, τότε συμφέρει ἡ ἐλευθερία.

ΤΟΘ'

Ἐρώτησις *πρὸς τὸν μέγαν.*

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα λέγων.

Δέομαί σου, κύριε ἀββᾶ, ἐπειδὴ πεπλησμένη ἐστὶν ἡ ψυχή μου καὶ ἀεὶ ἤθελόν σε παρακαλέσαι περὶ τούτου καὶ ἐφοβούμην λέγων, μήποτε οὐ ποιῶ καὶ πειράσω τὸ Πνεῦμα Κυρίου καὶ εἶπέ μοι ὁ ἀββᾶς, ὅτι πτῶσις μεγάλη ἐστὶ τῇ ψυχῇ τὸ μὴ ἐρωτῆσαι, δέομαί σου, ἵνα διὰ τὸν Κύριον εὔξῃ ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ δηλώσῃς μοι πῶς σωθῶ, καὶ συγχώρησόν μοι.

Ἀπόκρισις *Βαρσανουφίου.*

Ἀδελφέ, ὀψέποτε ἐξυπνίσθης, μεθ' ὃ προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές σου. Εἰ τοίνυν σωθῆναι θέλεις, μετανόησον καὶ κόψον τὰ θανάσιμα ἐκεῖνα· καὶ εἰπὲ μετὰ τοῦ Δαβίδ, «νῦν ἠρξάμην». Λοιπὸν ἀπὸ τῆς ἄρτι κόψον πάντα τὰ θελήματά σου καὶ τὰ δικαιώματά σου, τὴν καταφρόνησίν τε καὶ ἀμέλειαν, καὶ ἀντ' αὐτῶν κράτει ταπείνωσιν, ὑπακοήν, ὑποταγήν. Ἔχε δὲ σεαυτὸν ἐξουδενωμένον ἐν πᾶσι, καὶ σώζῃ.

Ἐὰν φυλάξῃς ταῦτα, ἔχεις φυλαχθῆναι ἀπὸ παντὸς κακοῦ, ἐὰν δὲ μή, σὺ ὄψει· ἀπαιτηθῆναι γὰρ ἔχεις ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φο-

πὸν νὰ τοὺς ἐλέγξει εἶπε, 'νὰ μὴ ζητήσεις ἀπὸ μόνος σου καὶ θὰ καταλάβεις τὴν κακία τοῦ ἐχθροῦ'· διότι, αὐτὸς ποὺ σοῦ λέγει νὰ μὴ φᾶς τίποτε, αὐτὸς μπορεῖ νὰ σὲ ὑποκινήσει νὰ γογγύζεις, ἐὰν σοῦ δοθεῖ λίγο, ἢ δὲν σοῦ δοθεῖ τίποτε. Γι' αὐτὸ λοιπὸν τοῦ ἀποκρίθηκε ἔτσι· ἀλλιῶς θὰ τοῦ ἔδινε σχετικὴ ἐντολή· καὶ ὅπου δὲν ὑπάρχει ἐντολή, τότε συμφέρει ἡ ἐλευθερία.

379

Ἐρώτηση πρὸς τὸν μεγάλο.

Ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα λέγοντας.

Σὲ παρακαλῶ, κύριε ἀββᾶ, ἐπειδὴ ἡ ψυχή μου εἶναι γεμάτη καὶ πάντα ἤθελα νὰ σὲ παρακαλέσω γι' αὐτὸ καὶ φοβόμουν, λέγοντας, μήπως δὲν ἐπιτελέσω τὴν παραγγελία καὶ πειράξω τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, καὶ μοῦ εἶπε ὁ ἀββᾶς, 'τὸ νὰ μὴ ἐρωτῶ εἶναι μεγάλη πτώση γιὰ τὴν ψυχή', σὲ παρακαλῶ στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου νὰ προσευχηθεῖς γιὰ μένα καὶ νὰ μοῦ δηλώσεις πῶς θὰ σωθῶ, καὶ συγχώρεσέ με.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ἀδελφέ, ἀργὰ ξύπνησες, ἀφοῦ βρώμησαν καὶ σάπησαν τὰ τραύματά σου[17]. Ἐὰν λοιπὸν θέλεις νὰ σωθεῖς, μετανόησε καὶ κόψε ἐκεῖνα τὰ θανάσιμα, καὶ πὲς μαζὶ μὲ τὸν Δαβίδ· «τώρα ἄρχισα»[18]. Λοιπόν, κόψε ἀπὸ τώρα ὅλα τὰ θελήματά σου καὶ τὰ δικαιώματά σου, τὴν καταφρόνηση καὶ τὴν ἀμέλεια, καὶ κράτησε ἀντὶ γι' αὐτὰ τὴν ταπείνωση, τὴν ὑπακοή, τὴν ὑποταγή. Νὰ ἔχεις τὸν ἑαυτό σου ἐξουθενωμένο σὲ ὅλα καὶ θὰ σωθεῖς.

Ἐὰν φυλάξεις αὐτά, μπορεῖς νὰ φυλαχθεῖς ἀπὸ κάθε κακό· ἐὰν ὄχι, ἐσὺ εἶσαι ὑπεύθυνος· διότι πρόκειται νὰ σοῦ απαιτη-

---

17. Ψαλμ. 37,6.
18. Ψαλμ. 76,11.

βερᾷ. Οὐκ ἄρτι μόνον ὅτε ἠρώτησας διὰ τὴν καταφρόνησιν κατακριθῆναι ἔχεις καὶ ἀπαιτηθῆναι ταῦτα πάντα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον. Λοιπὸν πρόσεχε σεαυτῷ καὶ μὴ ἀπολέσῃς τὸν μισθόν· μᾶλλον δὲ τὸν καιρόν, ἀμελῶν τῆς σεαυτοῦ σωτηρίας, ἣν ἀγαπᾷ Κύριος.

ΤΠ'

Τοῦ αὐτοῦ.

Τὸ κόψαι τὸ θέλημα, τί ἐστιν;

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Τοῦτο προκοπή ἐστι κατὰ Θεόν· τὸ δὲ κόψαι τὸ θέλημα τοῦτό ἐστιν, ἵνα ἐν μὲν τοῖς καλοῖς τὸ ἴδιον κόπτῃ τις θέλημα, τὸ δὲ τῶν ἁγίων ποιῇ· ἐν δὲ τοῖς κακοῖς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ φεύγῃ τὸ ἄτοπον.

ΤΠΑ'

Ἐρώτησις

Ὅταν περὶ λεπτῶν λογισμῶν ἐρωτῶ, ὑψηλοφρονεῖ μου ὁ λογισμός, ὡς ἀκριβευόμενος περὶ τῶν τοιούτων.

Ἀπόκρισις

Ἐὰν θέλῃς περὶ λεπτῶν λογισμῶν ἐρωτᾶν τινας τῶν πατέρων καὶ μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μιμνῄσκου, ὅτι ἀπαιτεῖ πρῶτον ὁ ἄνθρωπος τὴν διόρθωσιν τῶν μεγάλων λογισμῶν, τῶν ἀπαγορευθέντων παρὰ τοῦ Ἀποστόλου, πορνείας, ἀσελγείας, φθόνου καὶ τῶν τοιούτων, καὶ λοιπὸν τῶν λεπτῶν μὴ καταφρονεῖν. Ὁ γὰρ περὶ τῶν λεπτῶν σπουδάζων καὶ ἀμελῶν τῶν μεγάλων, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ ἔχοντι οἰκίαν ρερυπωμένην καὶ μεστὴν λοιπῶν ἀτίμων ὑλῶν, εἰς δὲ τὸ μέσον

θοῦν κατὰ τὴ φοβερὴ ἡμέρα· ὄχι δηλαδὴ μόνο τώρα ποὺ ἐρώτησες γιὰ τὴν καταφρόνηση μπορεῖ νὰ κατακριθεῖς καὶ νὰ σοῦ ἀπαιτηθοῦν ὅλα αὐτά, ἀλλὰ καὶ στὸ μέλλον. Πρόσεχε λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου καὶ μὴ χάσεις τὴν ἀμοιβή, ἢ καλύτερα τὸν καιρό, ἀμελώντας τὴ σωτηρία σου, τὴν ὁποία ἀγαπᾶ ὁ Κύριος.

380

Τοῦ ἰδίου.

Τί σημαίνει τὸ 'νὰ κόψεις τὸ θέλημα';

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αὐτὸ εἶναι προκοπὴ κατὰ Θεό· τὸ νὰ κόψεις τὸ θέλημα σημαίνει αὐτό, νὰ κόβει κανεὶς τὸ θέλημά του στὰ καλά, καὶ νὰ κάνει τὸ θέλημα τῶν ἁγίων· καὶ στὰ κακὰ νὰ ἀποφεύγει μόνος του τὸ ἄτοπο.

381

Ἐρώτηση

Ὅταν ἐρωτῶ γιὰ λεπτοὺς λογισμούς, ὑψηλοφρονεῖ ὁ λογισμός μου, ἐπειδὴ λεπτολογῶ γιὰ τέτοια πράγματα.

Ἀπόκριση

Ἐὰν θέλεις νὰ ἐρωτᾶς μερικοὺς ἀπὸ τοὺς πατέρες γιὰ τοὺς λεπτοὺς λογισμοὺς καὶ νὰ μὴ ὑψηλοφρονεῖς, θυμήσου ὅτι ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ἀπαιτεῖται πρῶτα ἡ διόρθωση τῶν μεγάλων λογισμῶν, ποὺ ἀπαγορεύθηκαν ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο, τῆς πορνείας, τῆς ἀσέλγειας, τοῦ φθόνου καὶ τῶν παρόμοιων λογισμῶν· καὶ ἔπειτα νὰ μὴ περιφρονεῖς τοὺς λεπτούς. Διότι ἐκεῖνος ποὺ φροντίζει γιὰ τοὺς λεπτοὺς καὶ ἀμελεῖ τοὺς μεγάλους εἶναι ὅμοιος μὲ ἄνθρωπο ποὺ ἔχει τὸ σπίτι του

αὐτῶν ἔχουσαν λεπτὰ ἄχυρα· καὶ δοκῶν καθαρίζειν αὐτήν, ἤρξατο ἐπαίρειν τὰ ἄχυρα ἀπὸ τῆς οἰκίας καὶ ἀφῆκε τοὺς λίθους καὶ τὰς ἄλλας ὕλας, εἰς ἃς προσκόπτει.

Ἐὰν οὖν ἐπάρῃ τὰ ἄχυρα, οὐδεμίαν εὐμορφίαν λαμβάνει ἡ οἰκία· ἐὰν δὲ ἐπάρῃ τοὺς λίθους καὶ τὰς ὕλας, τότε οὐδὲ τὰ ἄχυρα δύναται ἐᾶσαι, ἀμορφίαν γὰρ ποιοῦσι τῇ οἰκίᾳ. Καὶ τοῦτο ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ὠνείδισε τοὺς Φαρισαίους καὶ Σαδδουκαίους, λέγων αὐτοῖς· «οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, ἅπερ ἦν ἀναγκαῖον ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι».

ΤΠΒ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.*

Ἐὰν ἐρωτήσῃ τις γέροντα περὶ πράγματος καὶ εἴπῃ ὁ γέρων, ὅτι 'τόδε γίνεται'· εἶτα ὑπὸ τῆς φαινομένης τῶν πραγμάτων δυσκολίας καὶ ἐναντιότητος διστάζει, ἆρα ἐκ τούτου κατακρίνεται ὡς ἄπιστος;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν ᾖ ὁ ἐρωτήσας ἀγωνιστής, ἀνακαλεῖται τὴν ἑαυτοῦ ἀπιστίαν· πιστεύων ὅτι οὐ ψεύδεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ λαλοῦν ἐν τῷ στόματι τῶν ἁγίων αὐτοῦ, ὡς θέλει. Φησὶ γάρ· «ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ»· ἐὰν γὰρ οὐ πιστεύῃ, ὅτι ὁ Θεός ἐστιν ὁ λαλῶν ἐν τῷ στόματι τοῦ ἐρωτηθέντος, ὁ τοιοῦτος ἄπιστός ἐστι, καὶ ἐξ ἀρχῆς κατακέκριται· εἰ δὲ πιστεύων διστάζει, ἔστι διορθωθῆναι αὐτόν, ἀκούσαντα τοῦ Ἐκλησιαστοῦ λέγοντος· «ἑπτάκις τῆς ἡμέρας πίπτει ὁ δίκαιος καὶ ἐγείρεται».

---

19. Ματθ. 23,23.
20. Ψαλμ. 59,8.

ἀκάθαρτο καὶ γεμᾶτο ἀπὸ ἄχρηστα ὑλικά, καὶ στὴ μέση τους ἔχει λεπτὰ ἄχυρα· καὶ θελοντας νὰ τὸ καθαρίζει, ἄρχισε νὰ ἀπομακρύνει τὰ ἄχυρα ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ ἄφησε τὶς πέτρες καὶ τὰ ἄλλα ὑλικά, στὰ ὁποῖα σκοντάφτει.

Ἐὰν λοιπὸν ἀπομακρύνει τὰ ἄχυρα, τὸ σπίτι δὲν ἀποκτᾶ καμμιὰ ὀμορφιά· ἐὰν ὅμως ἀπομακρύνει τὶς πέτρες καὶ τὰ ὑλικά, τότε δὲν μπορεῖ νὰ ἀφήσει οὔτε τὰ ἄχυρα, διότι δημιουργοῦν ἀμορφία στὸ σπίτι. Γι' αὐτὸ ὁ Σωτήρας μας κατηγόρησε τοὺς Φαρισαίους καὶ Σαδδουκαίους, λέγοντάς τους· «ἀλλοίμονό σας, διότι δίνετε τὸ δέκατο ἀπὸ τὸ δυόσμο, τὸν ἄνηθο καὶ τὸ κύμινο, καὶ ἀφήσατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου· καὶ αὐτὰ ἔπρεπε νὰ τὰ κάμνετε, καὶ ἐκεῖνα νὰ μὴ τὰ παραμελεῖτε»[19].

382

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν κάποιος ἐρωτήσει τὸν γέροντα γιὰ κάτι καὶ πεῖ ὁ γέροντας νὰ γίνει αὐτό, ἔπειτα ἐκεῖνος διστάζει ἀπὸ τὴν φαινομενικὴ δυσκολία καὶ ἐναντιότητα τῶν πραγμάτων, ἄραγε ἀπὸ αὐτὸ κατακρίνεται σὰν ἄπιστος;

Ἀπόκριση

Ἐὰν αὐτὸς ποὺ ἐρώτησε εἶναι ἀγωνιστής, ἀπομακρύνει τὴν ἀπιστία του, πιστεύοντας ὅτι δὲν ψεύδεται τὸ ἅγιο Πνεῦμα ποὺ ὁμιλεῖ μὲ τὸ στόμα τῶν ἁγίων του, ὅπως θέλει. Διότι λέγει· «ὁ Θεὸς μίλησε στὸν ἅγιό του»[20]. Ἐὰν δηλαδὴ δὲν πιστεύει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ ὁμιλεῖ μὲ τὸ στόμα τοῦ ἐρωτηθέντος, αὐτὸς εἶναι ἄπιστος καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἔχει κατακριθεῖ· ἂν ὅμως, ἐνῶ πιστεύει, διστάζει, εἶναι δυνατὸν νὰ διορθωθεῖ, ἀκούοντας τὸν Ἐκκλησιαστὴ ποὺ λέγει· «ἑπτὰ φορὲς τὴν ἡμέρα πέφτει καὶ σηκώνεται ὁ δίκαιος»[21].

---

21. Παρμ. 24,16.

Καὶ πάλιν προσέχειν δεῖ, ὅτι πολλάκις ὁ Θεὸς διὰ τῶν θείων Γραφῶν ἐλάλησε περὶ τῶν δούλων αὐτοῦ· καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον, τὰ ἐναντία ἀπέβη αὐτοῖς. Οἷον, εἶπεν ὁ Θεός, «τοὺς δοξάζοντάς με, δοξάσω». Καὶ εὑρίσκομέν τινας τῶν ἁγίων ἕως τῆς τελευτῆς ἐν ἀτιμίαις καὶ θλίψεσι πολλαῖς διατελέσαντας· δυνάμεθα οὖν εἰπεῖν, ὅτι τούτους οὐκ ἐδόξασεν ὁ Θεός; Καὶ μὴν σφόδρα ὑπερεδόξασεν αὐτούς, ἀλλ' οἱ μὴ βλέποντες τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς καρδίας, οὐχ ὁρῶσιν αὐτῶν τὴν δόξαν.

Διὰ ταύτης γὰρ τῆς ὑπομονῆς ὁ Ἰὼβ ὑπερεδοξάσθη, καίτοι τοῖς ἀνθρωπίνοις τῶν φίλων αὐτοῦ ὀφθαλμοῖς ἐνομίσθη κατ' ἀξίαν ταῦτα πάσχειν· ἀλλ' ὕστερον ἤκουσε παρὰ τῆς θείας φωνῆς, «οἴει με ἄλλως σοι κεχρηματικέναι, ἢ ἵνα ἀναφανῇς δίκαιος;».

Καὶ Λάζαρος δὲ ὁ πένης, ὁ ἐν τῷ πυλῶνι τοῦ πλουσίου κείμενος ἐν καταφρονήσει πολλῇ καὶ θλίψει σώματος, πάνυ ἐδόξασε τὸν Θεὸν διὰ τῆς ὑπομονῆς. Καὶ ἐπειδὴ εἴπομεν, ὅτι ὁ Θεὸς τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν δοξάζει, τὰ ἐναντία ἐδόκει ἀποβαίνειν τῷ Λαζάρῳ, μείναντι ἐν πολλαῖς θλίψεσιν ἕως θανάτου· ἀλλ' ὕστερον ἐφανερώθη πῶς ἐδόξασεν αὐτὸν ὁ Θεός, βαλὼν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ.

Τί δὲ ἔχομεν εἰπεῖν περὶ τοῦ ἁγίου Παύλου, τοῦ ἀξιωθέντος τῆς θεωρίας αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκούσαντος τὴν θείαν αὐτοῦ φωνὴν (περὶ οὗ ἐμαρτύρησεν ὁ Θεός, ὅτι «ἔσται σκεῦος ἐκλογῆς»), καὶ ἁρπαγέντος εἰς τοὺς οὐρανούς, καὶ ἀκούσαντος τὴν θείαν αὐτοῦ φωνήν, καὶ τὰ ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐδεὶς ἤκουσε; Καὶ ὅμως ὁ τοιοῦτος ἐχαλάσθη δεύτερον διὰ σπυρίδος καὶ σπαργάνης. Ἆρα οὐκ ἦν τοῦτο τοῖς ἀπίστοις καὶ ἀδιακρίτοις ὡς ἄξιον σκανδάλου; Καίτοι ὁ αὐτὸς Παῦλος ἦν ὁ τῆς θείας χάριτος ἀξιωθείς. Τοῦτο δὲ ἐγένετο εἰς δοκιμὴν πολλῶν, εἰ μένουσι τὴν τοιαύτην πίστιν ἔχοντες ἐν τῷ Ἀποστόλῳ. Οὕτω καὶ

---

22. Α' Βασ. 2,30.
23. Ἰὼβ 40,8.

Καὶ πάλι πρέπει νὰ προσέχει, διότι ὁ Θεὸς πολλὲς φορὲς μίλησε διὰ τῶν θείων Γραφῶν γιὰ τοὺς δούλους του, καὶ φαινομενικὰ συνέβηκαν τὰ ἀντιθετα σ' αὐτούς. Γιὰ παράδειγμα, ὁ Θεὸς εἶπε, «θὰ δοξάσω αὐτοὺς ποὺ μὲ δοξάζουν»[22]. Βρίσκουμε ὅμως μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἁγίους νὰ ζοῦν μέχρι τὸ θάνατο μέσα σὲ πολλὲς ἀτιμώσεις καὶ θλίψεις· μποροῦμε λοιπὸν νὰ ποῦμε, ὅτι αὐτοὺς δὲν τοὺς δόξασε ὁ Θεός· καὶ ὅμως τοὺς δόξασε πάρα πολύ, ἀλλὰ αὐτοὶ ποὺ δὲν βλέπουν μὲ τὰ μάτια τῆς καρδιᾶς, δὲν βλέπουν τὴ δόξα τους.

Πράγματι μ' αὐτὴν τὴν ὑπομονὴ ὑπερδοξάσθηκε ὁ Ἰώβ, ἂν καὶ στὰ ἀνθρώπινα μάτια τῶν φίλων του θεωρήθηκε ὅτι ἀντάξια τὰ παθαίνει αὐτά· ἀλλὰ ὕστερα ἄκουσε ἀπὸ τὴ θεία φωνή, «νομίζεις ὅτι γι' ἄλλον λόγο σὲ ὑπέβαλα σὲ δοκιμασίες, καὶ ὄχι γιὰ νὰ ἀποδειχθεῖ ὅτι εἶσαι δίκαιος;»[23].

Καὶ ὁ φτωχὸς Λάζαρος ὅταν καθόταν στὴν πύλη τοῦ πλουσίου πολὺ περιφρονημένος καὶ θλιμμένος σωματικά, μὲ τὴν ὑπομονή του πολὺ δόξασε τὸ Θεό. Καὶ ἐπειδὴ εἴπαμε, ὅτι ὁ Θεὸς δοξάζει αὐτοὺς ποὺ τὸν δοξάζουν, φαινόταν ὅτι θὰ συμβοῦν τὰ ἀντίθετα στὸν Λάζαρο, ποὺ ἔζησε μὲ πολλὲς θλίψεις μέχρι τὸ θάνατο· ἀλλ' ὕστερα φανερώθηκε πῶς τὸν ἐδόξασε ὁ Θεός, τοποθετώντάς τον στοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ.

Τί μποροῦμε νὰ ποῦμε ἐπίσης γιὰ τὸν ἅγιο Παῦλο, ποὺ ἀξιώθηκε νὰ δεῖ τὸν ἴδιο τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἄκουσε τὴ θεία φωνή του[24] (γιὰ τὸν ὁποῖο ἔδωσε ὁ Θεὸς τὴ διαβεβαίωση, ὅτι εἶναι σκεῦος ἐκλογῆς[25]), καὶ ἁρπάχθηκε στοὺς οὐρανοὺς καὶ ἄκουσε ἐκεῖ τὴ θεία φωνή του καὶ τὰ ἀνείπωτα λόγια, τὰ ὁποῖα δὲν ἄκουσε κανένας; Καὶ ὅμως αὐτὸς κατεβάσθηκε δύο φορὲς μὲ καλάθι καὶ δίχτυ ἀπὸ τὸ τεῖχος. Ἄραγε αὐτὸ δὲν εἶναι ἄξιο σκανδάλου γιὰ τοὺς ἄπιστους καὶ ἀδιάκριτους; Καὶ ὅμως ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος ἦταν αὐτὸς ποὺ ἀξιώθηκε τὴ θεία χάρη. Αὐτὸ γινόταν γιὰ δοκιμὴ πολλῶν, ἐὰν ἐπιμένουν νὰ ἔχουν τὴν ἴδια πί-

---

24. Πράξ. 9,3. Α' Κορ. 15,8.
25. Πράξ. 9,15.

εἰς τοὺς λοιποὺς ἁγίους γίνεται πρὸς τὸ συμφέρον τῶν προσερχομένων.

Τί δὲ λέγομεν περὶ ἀνθρώπων, αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος προσευχομένου καὶ λέγοντος, «Πάτερ, εἰ δυνατόν ἐστι παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο», ὃ οἱ Ἀπόστολοι ἀκούσαντες ἐσκανδαλίζοντο, μὴ εἰδότες, ὅτι κατ' οἰκονομίαν πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀνθρώπων πάντων ἐγίνετο;

Ὥστε οὖν καὶ τὰ ἐνταῦθα οὕτω γινόμενα, οὐ γίνεται δι' ἀσθένειαν τοῦ ἐρωτωμένου ἢ τοῦ προσευχομένου, ἀλλὰ διὰ τὴν δοκιμὴν καὶ βεβαίωσιν τῆς πίστεως τῶν προσερχομένων, εἴ γε ἕως τέλους μενοῦσιν ἐστηριγμένοι τῇ πίστει· ἐν αὐτῇ γὰρ μένοντες, εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ἀποβάσεως τοῦ πράγματος βλέπουσι τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ τὴν εἰς αὐτοὺς γινομένην.

Εἰσὶ δέ τινες ἐρωτῶντες ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ἐπιτυχεῖν τινος σαρκικοῦ πράγματος, οὐκ ἔτι διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ὠφέλειαν, καὶ οὗτοι διὰ τάχους ἐπιτυγχάνουσι. Διατί δὲ οὐ μᾶλλον προσέχομεν τοῖς περὶ τὸν Ἀζαρίαν καὶ Ἀνανίαν, οἵτινες, ἔχοντες τὴν πεποίθησιν εἰς τὸν Θεόν, ὅτι δύναται αὐτοὺς σῶσαι ἀπὸ τῆς καμίνου, ἔλεγον τῷ βασιλεῖ, «ὅτι Θεὸν ἔχομεν ἐν οὐρανοῖς, δυνάμενον ἡμᾶς ῥύσασθαι ἐκ τῶν χειρῶν σου καὶ ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρός, ἐὰν δὲ καὶ μή, ἡμεῖς τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν», καὶ οὐ παραχρῆμα ἐδόξασεν αὐτοὺς ὁ Θεός, ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτούς, ἕως οὗ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κάμινον ἑαυτοὺς παρέδωκαν; Καὶ ὡς ἐφανερώθη πᾶσιν ἡ τελεία αὐτῶν εἰς Θεὸν πεποίθησις, ἐρρύσατο αὐτοὺς καὶ ἐδόξασεν αὐτούς, ἐάσας δι' αὐτῶν ὑπόδειγμα τοῖς ὀλιγώρως διακειμένοις πρὸς τὴν ἀνοχὴν τοῦ Θεοῦ, τοῦ εἰπόντος, «ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται».

Ἐάσαντες οὖν τῷ Θεῷ τὸ πᾶν, τῷ εἰδότι περισσότερον

στη στὸν Ἀπόστολο. Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ στοὺς ὑπόλοιπους ἁγίους γιὰ τὸ συμφέρον αὐτῶν ποὺ προσέρχονται πρὸς αὐτούς.

Γιατί ὅμως ὁμιλοῦμε γιὰ ἀνθρώπους, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Σωτήρας προσευχόταν καὶ ἔλεγε, «Πάτερ, ἐὰν εἶναι δυνατόν, ἂς ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ μένα αὐτὸ τὸ ποτήρι»[26], πρᾶγμα ποὺ ὅταν ἄκουσαν οἱ Ἀπόστολοι σκανδαλίσθηκαν χωρὶς νὰ ξέρουν ὅτι αὐτὸ γινόταν κατ' οἰκονομία γιὰ τὸ συμφέρον ὅλων τῶν ἀνθρώπων;

Ὥστε λοιπὸν καὶ αὐτὰ ποὺ γίνονται ἐδῶ ἔτσι, δὲν γίνονται ἐξαιτίας τῆς ἀδυναμίας αὐτοῦ ποὺ ἐρωτᾶται ἢ αὐτοῦ ποὺ προσεύχεται, ἀλλὰ γιὰ τὴ δοκιμασία καὶ βεβαίωση τῆς πίστεως τῶν προσερχομένων σ' αὐτόν, ἐὰν βέβαια μείνουν μέχρι τὸ τέλος στηριγμένοι στὴν πίστη· διότι μένοντας σ' αὐτήν, στὸ τέλος τῆς ἐκβάσεως τοῦ πράγματος βλέπουν τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ ποὺ παρέχεται σ' αὐτούς.

Ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ ἐρωτοῦν μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἐπιτύχουν κάποιο σαρκικὸ πρᾶγμα, καὶ ὄχι ἀκόμα γιὰ τὴν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς· καὶ τὸ πετυχαίνουν γρήγορα. Γιατί δὲν προσέχουμε μᾶλλον τοὺς συντρόφους τοῦ Ἀζαρία καὶ Ἀνανία, οἱ ὁποῖοι, ἔχοντας τὴν πεποίθηση στὸ Θεό, ὅτι μπορεῖ νὰ τοὺς σώσει ἀπὸ τὴν κάμινο, ἔλεγαν στὸ βασιλιά, «ἔχουμε Θεὸ στοὺς οὐρανοὺς ποὺ μπορεῖ νὰ μᾶς σώσει ἀπὸ τὰ χέρια σου καὶ ἀπὸ τὴν κάμινο τῆς φωτιᾶς, ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν μᾶς σώσει, ἐμεῖς δὲν λατρεύουμε τοὺς θεούς σου»[27], καὶ δὲν τοὺς ἐδόξασε ἀμέσως ὁ Θεός, ἀλλὰ τοὺς ἄφησε, ὥς ποὺ παρέδωσαν καὶ τοὺς ἑαυτούς τους σ' αὐτὴν τὴν κάμινο; Καὶ μόλις φανερώθηκε σὲ ὅλους ἡ τέλεια πεποίθησή τους στὸ Θεό, τοὺς ἔσωσε καὶ τοὺς ἐδόξασε, ἀφήνοντας δι' αὐτῶν ὑπόδειγμα σὲ ἐκείνους ποὺ διάκεινται μὲ ἀδιαφορία πρὸς τὴν ἀνοχὴ τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶπε· «αὐτὸς ποὺ θὰ δείξει ὑπομονὴ μέχρι τὸ τέλος, αὐτὸς θὰ σωθεῖ»[28].

Ἀναθέτοντας λοιπὸν τὰ πάντα στὸ Θεό, ποὺ γνωρίζει πε-

---

26. Ματθ. 26,39.
27. Δαν. 3,17
28. Ματθ. 10,22.

ἡμῶν, τί συμφέρει ἡμῖν πνευματικῶς καὶ σαρκικῶς, μὴ ἀπιστήσωμεν τοῖς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων λεγομένοις, ἀλλ' ἐν τῇ ὑπομονῇ τὴν χρηστὴν καὶ ψυχωφελῆ ἐκδεξώμεθα παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔκβασιν, μιμνησκόμενοι τοῦ προφήτου λέγοντος, «τὰ κρίματά σου ἄβυσσος πολλή». Καὶ ὅτι ἀνεξιχνίαστά ἐστιν αὐτοῦ τὰ κρίματα, φανεροῦται ἐκ τῶν ἀποβάντων τοῖς Ἰσραηλίταις. Ἀκούσαντες γὰρ εἰσέρχεσθαι εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, καὶ πρὸς τὰ σαρκικὰ ταῦτα ἀποβλέψαντες, πολλὰ ἐπείρασαν τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀπιστίας, ὅτι μὴ τούτων ἔτυχον· οὐκ ἐνόουν γὰρ ὅτι μέλι καὶ γάλα ἔλεγε τὰ μέλλοντα πνευματικὰ ἀγαθά, ὧν ὁ νόμος σκιὰ ὑπῆρχε, καθὼς καὶ ὁ Ἀπόστολος ἡμῖν ἡρμήνευσεν.

Ὑπὲρ δὲ πάντων τούτων πιστεύσωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ καὶ ἀγαθῷ ἡμῶν Δεσπότῃ, τῷ ἀεὶ προνοοῦντι τῆς ἡμῶν ζωῆς, ὑπὲρ ἃ φρονοῦμεν καὶ νοοῦμεν· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΠΓ'

***Ἐρώτησις** πάλιν τοῦ αὐτοῦ.*

Πάτερ, παρακαλῶ σαφήνισόν μοι τὸ ἐρώτημα· ἐὰν γὰρ τυχὸν ἐρωτήσω τοὺς πατέρας περὶ καρπῶν ἐμοῦ χωρίου, εἰ καλοὶ γένωνται, ἢ καὶ ἐχθρὸν ἔχω καὶ ἐρωτήσω περὶ αὐτοῦ, εἰ δύναταί με βλάψαι, καὶ εἴπωσί μοι περὶ μὲν τῶν καρπῶν ὅτι γίνονται, περὶ δὲ τοῦ ἐχθροῦ, ὅτι οὐ βλάπτει με, καὶ οἱ μὲν καρποὶ ἀπέτυχον, ὁ δὲ ἐχθρὸς προσδοκᾶται βλάπτειν, πῶς ὀφείλω πιστεύειν; Κἂν εὕρω τὸν λογισμὸν χαυνούμενον ἐν τῇ πίστει διὰ τὰ ἐναντίως φαινόμενα, πῶς δεῖ αὐτὸν ἀνακαλεῖσθαι καὶ στηρίζειν; Ποίησον, πάτερ,

ρισσότερο ἀπὸ μᾶς τί μᾶς συμφέρει πνευματικὰ καὶ σαρκικά, ἂς μὴ ἀπιστήσουμε στὰ λεγόμενα ἀπὸ τοὺς ἅγιους πατέρες, ἀλλὰ μὲ τὴν ὑπομονὴ νὰ δεχθοῦμε τὴ χρηστὴ καὶ ψυχωφελῆ ἔκβαση ἀπὸ τὸ Θεό, ἐνθυμούμενοι τὸν προφήτη ποὺ λέγει, «τὰ κρίματά σου εἶναι μεγάλη ἄβυσσος»[29]. Καὶ ὅτι τὰ κρίματά του εἶναι ἀνεξερεύνητα, φανερώνεται ἀπὸ τὰ ὅσα συνέβηκαν στοὺς Ἰσραηλίτες. Διότι ἐκεῖνοι, ἀκούοντας ὅτι θὰ μποῦν σὲ χώρα ποὺ ρέει γάλα καὶ μέλι καὶ ἀποβλέποντας σ' αὐτὰ τὰ σαρκικά, πείραξαν πολὺ τὸ Θεὸ μὲ τὴν ἀπιστία, ὅταν δὲν τὰ βρῆκαν αὐτά· διότι δὲν κατάλαβαν ὅτι ὡς 'μέλι καὶ γάλα' ἐννοοῦσε τὰ μελλοντικὰ πνευματικὰ ἀγαθά, τῶν ὁποίων ὁ νόμος ἦταν σκιά, ὅπως μᾶς ἑρμήνευσε καὶ ὁ Ἀπόστολος.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ἂς πιστέψουμε στὸν φιλάνθρωπο Θεὸ καὶ ἀγαθὸ Δεσπότη μας, ποὺ προνοεῖ πάντα γιὰ τὴ ζωή μας, περισσότερο ἀπὸ ὅσο σκεπτόμαστε καὶ κατανοοῦμε· διότι σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα, στὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

383

Ἐρώτηση πάλι τοῦ ἰδίου.

Πάτερ, σὲ παρακαλῶ, διασαφίνησέ μου τὴν ἐρώτηση. Ἐὰν δηλαδὴ συμβεῖ νὰ ἐρωτήσω τοὺς πατέρες γιὰ τοὺς καρποὺς τοῦ δικοῦ μου χωραφιοῦ, ἐὰν γίνονται καλοί, ἢ ἂν ἔχω ἐχθρὸ καὶ ἐρωτήσω γι' αὐτόν, ἐὰν μπορεῖ νὰ μὲ βλάψει, καὶ μοῦ ποῦν γιὰ τοὺς καρποὺς ὅτι γίνονται, ἐνῶ γιὰ τὸν ἐχθρὸ ὅτι δὲ μὲ βλάπτει, καὶ συμβεῖ οἱ καρποὶ ν' ἀποτύχουν, καὶ ὁ ἐχθρὸς νὰ περιμένει νὰ μὲ βλάψει, πῶς πρέπει νὰ πιστέψω; Καὶ ἂν βρῶ χαυνωμένο τὸν λογισμὸ στὴν πίστη γι' αὐτὰ ποὺ φαίνονται ἀντίθετα, πῶς πρέπει νὰ τὸν ἀνακαλέσω καὶ νὰ τὸν στηρίξω; Δεῖξε, πάτερ, καὶ

29. Ψαλμ. 35,7.

καὶ νῦν τὸ ἔλεός σου μετ' ἐμοῦ, καὶ φώτισόν με εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, καὶ εὖξαι ὑπὲρ τῆς ἀσθενείας μου.

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Τὰ ῥήματα τῶν ἁγίων οὐκ ὀφείλομεν ἀργὰ νομίζειν· ἐνεργῆ γάρ εἰσι καὶ κατὰ Θεὸν εἰρημένα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς εἰς τὰ σαρκικὰ καὶ χρηματικὰ ἡλούμεθα, κατανοῆσαι τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν ἁγίων οὐ δυνάμεθα. Καὶ γὰρ καθὼς τῷ Θεῷ μέλλει περὶ σωτηρίας ψυχῶν, οὕτω καὶ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ. Ὅταν οὖν λαλῶσι πρὸς ἡμᾶς οἱ ἅγιοι, πρῶτον κατανοήσωμεν περὶ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, καὶ εὑρίσκομεν ὅτι, ἐὰν φθάσῃ ἡ θλῖψις ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἢ ζημία προσόδων, πρὸς ὠφέλειαν ἡμῶν γίνεται. Καὶ διὰ τοῦτο φανεροῦται ἡ δύναμις τῶν προρρήσεων, εἰπόντων 'καλὴν εἶναι τὴν πρόσοδον'. Διὰ γὰρ τῆς ἀτυχίας, τὴν ὠφέλειαν ἐγέννησε τῇ ψυχῇ, καὶ ἐγένετο ἐντεῦθεν ἡμῖν καλή. Καὶ περὶ τοῦ ἐχθροῦ, ὅτι βλάπτει· ἐγένετο γὰρ ἡ αὐτοῦ ἔχθρα πρόφασις τῆς ψυχικῆς ἡμῶν ὠφελείας, ἐὰν εὐχαρίστως ἐνέγκωμεν, μεμνημένοι τοῦ εἰπόντος, «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν καὶ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς· καὶ μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι» καὶ τὰ λοιπά. Ἄν τε γὰρ ὦμεν δίκαιοι, εἰς προκοπὴν ἡμῖν γίνεται ὁ ἐξ αὐτῶν πειρασμός· ἄν τε ἁμαρτωλοί, εἰς συγχώρησιν ἁμαρτιῶν καὶ διόρθωσιν, καὶ εἰς γυμνασίαν καὶ διδασκαλίαν ὑπομονῆς εὑρίσκεται.

Ἐὰν δὲ συμβῇ, ἵνα καὶ ἐν αὐτῷ τῷ σαρκικῷ εὖ πάθωμεν, εἴτε ἐν ταῖς προσόδοις, εἴτε εἰς εἰρήνην τὴν παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, πάλιν εἰς αὐτὸν τὸν ἔσω ἄνθρωπον κατανοήσωμεν· ὅτι πρὸς ὠφέλειαν αὐτῷ ἐνήργησεν ἡ τῶν δικαίων εὐχή.

τώρα τὸ ἔλεός σου σὲ μένα καὶ φώτισέ με στὴν εὐθεία ὁδό, καὶ προσευχήσου γιὰ τὴν ἀσθένειά μου.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Τὰ λόγια τῶν ἁγίων δὲν πρέπει νὰ τὰ θεωροῦμε ἀνώφελα· διότι εἶναι ἐνεργὰ καὶ ἔχουν λεχθεῖ μὲ γνώμη τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐμεῖς αἰχμαλωτιζόμαστε στὰ σαρκικὰ καὶ τὰ χρηματικά, δὲν μποροῦμε νὰ κατανοήσουμε αὐτὰ ποὺ λέγονται ἀπὸ τοὺς ἁγίους. Διότι, ὅπως ὁ Θεὸς ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ψυχῶν, ἔτσι καὶ οἱ ἅγιοί του. Ὅταν λοιπὸν οἱ ἅγιοι μιλοῦν σὲ μᾶς, πρῶτα πρέπει νὰ κατανοήσουμε γιὰ τὸν ἐσωτερικὸ ἄνθρωπο καὶ θὰ βροῦμε ὅτι, ἂν φθάσει ἡ θλίψη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἢ ἔλθει ζημία εἰσοδημάτων, αὐτὸ γίνεται γιὰ ὠφέλειά μας. Γι' αὐτὸ φανερώνεται ἡ ἔννοια τῶν προρρήσεων ποὺ εἶπαν ὅτι ἡ ἐσοδειὰ εἶναι καλή· διότι μὲ τὴν ἀτυχία, γέννησε τὴν ὠφέλεια στὴν ψυχὴ καὶ ἔτσι ἔγινε γιὰ μᾶς καλή. Τὰ ἴδια καὶ γιὰ τὸν ἐχθρὸ ποὺ εἶπαν ὅτι βλάπτει· ἡ ἔχθρα του ἔγινε ἀφορμὴ τῆς ψυχικῆς μας ὠφέλειας, ἂν τὴν ὑποφέρουμε μὲ εὐχαρίστηση, ἔχοντας ὑπόψη μας αὐτὸν ποὺ εἶπε, «νὰ εὐχαριστεῖτε τὸ Θεὸ γιὰ τὸ κάθε τι»[30] καὶ νὰ προσεύχεσθε[31] γιὰ τοὺς ἐχθρούς σας, καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ σᾶς πειράζουν καὶ «θὰ εἶστε μακάριοι ὅταν θὰ σᾶς ὀνειδίσουν καὶ θὰ σᾶς καταδιώξουν»[32] καὶ τὰ λοιπά. Διότι, ἂν εἴμαστε δίκαιοι, ὁ πειρασμὸς ἀπὸ αὐτοὺς ἀποβαίνει πρὸς προκοπή μας· καὶ ἂν εἴμαστε ἁμαρτωλοὶ συμβάλλει στὴ συγχώρηση ἁμαρτιῶν καὶ διόρθωση καὶ ἀποβαίνει γυμνασία καὶ διδασκαλία ὑπομονῆς.

Ἐὰν πάλι συμβεῖ νὰ εὐημερήσουμε καὶ στὰ σαρκικά, εἴτε στὶς ἐσοδειὲς εἴτε στὴν εἰρήνη ποὺ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, πάλι θὰ κατανοήσουμε τὰ πράγματα σὲ σχέση μὲ τὸν ἐσωτερικὸ ἄνθρωπο· διότι ἡ εὐχὴ τῶν δικαίων ἐνέργησε γιὰ ὠφέλειά του.

---

30. Α' Θεσ. 5,18.
31. Α' Θεσ. 5,17.
32. Ματθ. 5,11.

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, οὐ δύναται ὁ μισόκαλος σαθρῶσαι ἡμῶν τὴν πίστιν· ἐξ ἀμφοτέρων γὰρ τὰ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἔσω ἡμῶν ἀνθρώπου ἀποβαίνει. Καὶ ἐὰν εἰρηνεύσῃ τις, εὑρίσκει τὴν ἀπόβασιν τῆς προρρήσεως τῶν ἁγίων, ὅτι πρὸς ὠφέλειαν προεερρέθη.

Ὁ Κύριος συνετίσοι σε καὶ φωτίσοι τὴν καρδίαν σου.

ΤΠΔ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν αἰτήσω τοὺς ἁγίους περὶ πάθους ψυχῆς ἢ σώματος, καὶ πιστεύω ὅτι παραχρῆμα θεραπεία ἐστίν, ἆρα οὕτω γίνεται, κἂν μὴ συμφέρει μοι ἡ παραχρῆμα θεραπεία;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Οὐ καλόν ἐστι τέως τὸ ἐξ αὐθεντίας εὔξασθαι, ἰαθῆναι ἀπὸ τοῦ πάθους μὴ γινώσκοντα, εἰ συμφέρει σοι· ἀλλὰ ἀφεῖναι τῷ εἰπόντι, «οἶδεν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ αἰτῆσαι αὐτόν». Οὕτως οὖν εὖξαι τῷ Θεῷ λέγων· 'Δέσποτα, εἰς τὰς χεῖράς σού εἰμι, ἐλέησόν με κατὰ τὸ θέλημά σου· καὶ εἰ συμφέρει μοι, διὰ τάχους θεράπευσόν με'. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ τοὺς ἁγίους αἴτησον εὔξασθαι καὶ ἀδιστάκτως πίστευσον, ὅτι τὸ ὠφελοῦν σε ποιεῖ. Καὶ εὐχαρίστησον αὐτῷ ἐν πᾶσι, μνημονεύων τοῦ, «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε», καὶ ὠφελῇ ψυχῇ καὶ σώματι.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἔτσι ἔχουν αὐτά, ὁ μισόκαλος δὲν μπορεῖ νὰ σαθρώσει τὴν πίστη μας· διότι καὶ ἀπὸ τὰ δύο προκαλεῖται ὠφέλεια τοῦ ἐσωτερικοῦ μας ἀνθρώπου. Καὶ ἂν εἰρηνεύσει κανείς, βρίσκει τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προρρήσεως τῶν ἁγίων ὅτι προλέχθηκε γιὰ ὠφέλεια.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ σὲ συνετίσει καὶ νὰ φωτίσει τὴν καρδιά σου.

384

Ερώτηση

Ἐὰν παρακαλέσω τοὺς ἁγίους γιὰ τὸ πάθος τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώματος, καὶ πιστεύω ὅτι ὑπάρχει ἄμεση θεραπεία, ἄραγε θὰ γίνει ἔτσι, κι ἂν ἀκόμα δὲ μὲ συμφέρει ἡ ἄμεση θεραπεία;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Δὲν εἶναι καλὸ ἀπὸ τώρα νὰ προσεύχεσαι μὲ αὐθεντία, χωρὶς νὰ γνωρίζεις ἂν σὲ συμφέρει νὰ γιατρευθεῖς ἀπὸ τὸ πάθος, ἀλλὰ νὰ τὸ ἀφήσεις σ' ἐκεῖνον ποὺ εἶπε· «ὁ οὐράνιος Πατέρας σας γνωρίζει τί χρειάζεσθε, προτοῦ νὰ τοῦ τὸ ζητήσετε»[33]. Ἔτσι λοιπὸν προσευχήσου στὸ Θεό, λέγοντας· 'Δέσποτα, εἶμαι στὰ χέρια σου, ἐλέησέ με σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά σου· καὶ ἂν μὲ συμφέρει, θεράπευσέ με γρήγορα'. Παρακάλεσε τοὺς ἁγίους νὰ προσευχηθοῦν τὸ ἴδιο καὶ πίστεψε ἀδίστακτα, ὅτι θὰ κάνει αὐτὸ ποὺ σὲ ὠφελεῖ. Καὶ εὐχαρίστησέ τον σὲ κάθε περίπτωση, ἐνθυμούμενος τό, «νὰ τὸν εὐχαριστεῖτε γιὰ τὸ κάθε τι»[34], καὶ θὰ ὠφεληθεῖς στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα.

33. Ματθ. 6,8.
34. Α' Θεσ. 5,18.

ΤΠΕ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Οἱ δὲ πατέρες αἰτούμενοι εὔξασθαι ὑπέρ τινος πειρασμοῦ, τί αἰτοῦσιν; ἀπαλλαγὴν τοῦ πάθους ἢ τὸ συμφέρον αἰτοῦσι; Καὶ πῶς ὁ ἀββᾶς Σισώης καὶ ἄλλοι πατέρες ὑπὲρ τοῦ μαθητοῦ ἀπαλλαγὴν τοῦ πάθους ἤτησαν τὸν Θεόν; Πῶς δὲ νοήσομεν, ὅτι «πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι»; Καὶ πάλιν, εἰ οὐδεὶς πειράζεται παρ' ὃ δύναται, καὶ εἰ ὁ πειρασμὸς κατὰ τὸ συμφέρον γίνεται, καὶ εἰ ὠφελοῦσιν αἱ εὐχαὶ τῶν ἁγίων.

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Αδελφέ, ἐπειδὴ ἀργοί ἐσμεν ἐγὼ καὶ σύ, ἀφίεμεν τὰ πάθη ἡμῶν, καὶ ἄλλα ἀντ' ἄλλων ἐρωτῶμεν. Ὅμως περὶ ὧν ἠρώτησας, τοῦτο νομίζω. Οἱ πατέρες οἱ τέλειοι εὔχονται, ἵνα τὸ συμφέρον ποιήσῃ ὁ Θεὸς μετὰ τοῦ ἀνθρώπου· ἐὰν οὖν συμφέρῃ αὐτῷ, ἀφίησιν ἐπάνω αὐτοῦ τὸ πάθος δι' ὑπομονήν· ἐὰν δὲ συμφέρῃ ἀπαλλαγῆναι τοῦ πάθους, ποιεῖ ἀπαλλαγῆναι· καὶ τοῦτο τῇ προγνώσει ἐπιγράφομεν τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀββᾶς οὖν Σισώης ηὔξατο περὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ, πληροφορηθεὶς εὔξασθαι· καὶ ὁ ἄλλος γέρων, μᾶλλον δὲ καὶ οἱ ἄλλοι κατὰ πληροφορίαν ηὔχοντο.

Τὸ δὲ ὀφείλειν ἔχειν ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον ἐστὶ τὰ συμβαίνοντα τῷ ἀνθρώπῳ φανερόν ἐστιν· ὅτι ὁ Ἀπόστολος λέγει, «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε»· τὸ δέ, «πάντα τῷ πιστεύοντι δυνατά», τὸ ἐπ' ἐλπίδι βαστάξαι τὴν θλῖψιν τῶν παθῶν, τὸ ὑπομένειν, τὸ

385

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ὅταν οἱ πατέρες παρακαλοῦνται νὰ προσευχηθοῦν γιὰ ἕναν πειρασμό, τί ζητοῦν; ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸ πάθος ἢ ζητοῦν τὸ συμφέρον; Καὶ πῶς ὁ ἀββᾶς Σισώης καὶ ἄλλοι πατέρες παρακάλεσαν τὸ Θεὸ γιὰ τὸν μαθητὴ ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸ πάθος; Πῶς θὰ ἐννοήσουμε τό, «ὅλα εἶναι δυνατὰ σ' αὐτὸν ποὺ πιστεύει»[35]; Ἐπίσης, ἂν κανεὶς δὲν πειράζεται παραπάνω ἀπ' ὅτι μπορεῖ, ἂν ὁ πειρασμὸς γίνεται πρὸς τὸ συμφέρον, καὶ ἂν ὠφελοῦν οἱ προσευχὲς τῶν ἁγίων.

Απόκριση Ἰωάννη.

Αδελφέ, ἐπειδὴ ἐγὼ καὶ σὺ εἴμαστε ἄκαρποι, ἀφήνουμε τὰ πάθη μας καὶ ἐρωτᾶμε ἄλλα ἀντὶ ἄλλων. Ὅμως γιὰ ὅσα ἐρώτησες, ἡ γνώμη μου εἶναι αὐτή. Οἱ τέλειοι πατέρες προσεύχονται, γιὰ νὰ κάνει ὁ Θεὸς ἐκεῖνο ποὺ συμφέρει στὸν ἄνθρωπο· ἐὰν λοιπὸν τὸν συμφέρει ἀφήνει πάνω του τὸ πάθος γιὰ ὑπομονή· ἐὰν ὅμως συμφέρει ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸ πάθος, δίνει τὴν ἀπαλλαγή· καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδίδουμε στὴν πρόγνωση τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἀββᾶς Σισώης λοιπὸν προσευχήθηκε γιὰ τὸν μαθητή του, ἐπειδὴ πληροφορήθηκε νὰ προσευχηθεῖ· καὶ ὁ ἄλλος γέροντας, ἢ καλύτερα καὶ οἱ ἄλλοι γέροντες προσεύχονταν σύμφωνα μὲ τὴν πληροφορία.

Τὸ ὅτι πρέπει νὰ γνωρίζεις ὅτι αὐτὰ ποὺ συμβαίνουν στὸν ἄνθρωπο εἶναι γιὰ τὸ συμφέρον του, εἶναι φανερό· διότι ὁ Ἀπόστολος λέγει, «νὰ εὐχαριστεῖτε τὸ Θεὸ γιὰ τὸ κάθε τι»[36]. Τὸ ὅτι πάλι εἶναι δυνατὰ ὅλα σ' ἐκεῖνον ποὺ πιστεύει, σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ βαστάξει τὴ θλίψη τῶν παθῶν μὲ ἐλπίδα, νὰ δείχνει ὑπομονή, νὰ μακροθυμεῖ, καὶ νὰ τὰ ὑποφέρει γενναῖα ὅλα ὅπως

35. Μάρκ. 9,23.
36. Α' Θεσ 5,18.

μακροθυμεῖν, τὸ πάντα φέρειν γενναίως, ὡς ὁ Ἰώβ. Οὐ πειράζει δὲ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ ὃ δύναται, ἀλλ', εἰ μὴ εἰσιν αἱ εὐχαὶ τῶν ἁγίων, ἐνίοτε ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν αὐτοῦ χαυνότητα προδότης γίνεται.

Ὁ Θεὸς συγχωρήσοι τῇ φλυαρίᾳ σου, ἀδελφέ.

ΤΠS'

Τοῦ αὐτοῦ.

Ὅταν ἔχω παράθεσιν τῶν ἁγίων καὶ συμβαίνει μοι ληστρικὴν διαβαίνειν ὁδόν, εἴτε δι' ἰδίαν μου χρείαν, εἴτε δι' εὐσεβὲς πρᾶγμα, εἴτε πρὸς πατέρας ἁγίους, εἰπέ μοι, κύριε ἀββᾶ, πῶς ὀφείλω διαπεράσαι αὐτήν; ἆρα ἀπερισκέπτως, θαρρῶν τῇ παραθέσει; ἢ ποίῳ τρόπῳ; Εἰ δὲ καὶ περιτύχω ἀπροσδοκήτως τοῖς λῃσταῖς, πῶς ὀφείλω διακεῖσθαι ἐν τῷ λογισμῷ; οὐ μόνον περὶ ἐμαυτοῦ καὶ τῶν σὺν ἐμοί, ἀλλὰ καὶ τῶν μετ' ἐμοῦ πραγμάτων· κἂν συμβῇ δέ με μὴ εἰπεῖν τῷ ἀββᾷ περὶ τῶν λῃστῶν, ἆρα ὀφείλω ἀνακάμψαι πρὸς αὐτὸν καὶ εἰπεῖν;

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Ἐὰν φθάσωμεν λαβεῖν παράθεσιν παρά τινος τῶν ἁγίων, ὀφείλομεν θαρρεῖν, ὅτι ἀκριβῶς τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν ἔχομεν. Εἰ γὰρ εἰς τὰ τοῦ κόσμου, ἐάν τις παραδώσῃ τὸν οἶκον αὐτοῦ τινι τῶν μεγάλων, οὐ μικρῶς φροντίζεται ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὴν τιμὴν τοῦ παραδόντος αὐτὸν αὐτῷ, πόσῳ γε μᾶλλον παρὰ τῷ Θεῷ τελειοῦται ἡ τῶν ἁγίων παράθεσις τοῦ φυλάξαι τὸν παραδιδόμενον αὐτῷ ὑπ' αὐτῶν; Φησὶ γὰρ περὶ αὐτοῦ· «ὅτι θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται καὶ σώσει αὐτούς».

ὁ Ἰώβ. Ὁ Θεὸς δὲν πειράζει τὸν ἄνθρωπο περισσότερο ἀπὸ ὅσο μπορεῖ, ἀλλά, ἂν δὲν ὑπάρχουν οἱ προσευχὲς τῶν ἁγίων, μερικὲς φορὲς ὁ ἄνθρωπος ἐξαιτίας τῆς χαυνότητός του γίνεται προδότης.

Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ συγχωρήσει τὴ φλυαρία σου, ἀδελφέ.

386

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ὅταν ἔχω παραγγελία τῶν ἁγίων καὶ συμβαίνει σὲ μένα νὰ διαβαίνω ληστρικὸ δρόμο, εἴτε γιὰ δική μου ἀνάγκη, εἴτε γιὰ εὐσεβὲς πρᾶγμα, εἴτε πρὸς τοὺς ἅγιους πατέρες, πές μου, κύριε ἀββᾶ, πῶς ὀφείλω νὰ περάσω μέσα ἀπὸ αὐτόν; ἄραγε ἔχοντας ἀπερίσκεπτα θάρρος στὴν ἐντολή; ἢ μὲ ποιόν τρόπο. Καὶ ἂν συναντήσω ἀπροσδόκητα καὶ τοὺς ληστές, πῶς πρέπει νὰ διάκειται ὁ λογισμός μου; ὄχι μόνο γιὰ μένα καὶ τοὺς μαζὶ μὲ μένα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ πράγματα ποὺ εἶναι μαζί μου· καὶ ἂν συμβεῖ σὲ μένα νὰ μὴ πῶ στὸν ἀββᾶ γιὰ τοὺς ληστές, ἄραγε ὀφείλω νὰ γυρίσω σ' αὐτὸν καὶ νὰ τοῦ τὸ πῶ;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν ἀξιωθοῦμε νὰ πάρουμε ἐντολὴ ἀπὸ κάποιον ἅγιο, πρέπει νὰ ἐλπίζουμε ὅτι ἔχουμε ὁπωσδήποτε τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἐὰν στὰ κοσμικὰ παραδώσει κάποιος τὸ σπίτι του σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς μεγάλους, ἀπολαμβάνει μεγάλη φροντίδα ἀπ' αὐτὸν ἐξαιτίας τῆς τιμῆς αὐτοῦ ποὺ τοῦ τὸ παρέδωσε, πόσο μᾶλλον πραγματοποιεῖται ἡ αἴτηση τῶν ἁγίων νὰ φυλάξει αὐτὸν ποὺ τοῦ παραδίδεται ἀπὸ αὐτούς; Διότι λέγει γιὰ τὸν ἑαυτό του· «θὰ πραγματοποιήσει τὸ θέλημα ἐκείνων ποὺ τὸν φοβοῦνται, θὰ εἰσακούσει τὴ δέησή τους καὶ θὰ τοὺς σώσει»[37].

---

37. Ψαλμ. 144,19.

Ἐν παντὶ οὖν τρόπῳ ὀφείλομεν ἔχειν τὴν τῶν ἁγίων παράθεσιν τελείαν, εἰς βοήθειαν καὶ εἰς σωτηρίαν ψυχῆς. Ἐὰν δὲ λαβόντες τὴν παράθεσιν εὕρωμεν καὶ θλῖψιν καὶ σκυλμὸν ἐν τοῖς πράγμασιν, ἢ ἐν τῇ ὁδῷ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ περιπέσωμεν πειρασμῷ, μὴ ἐκκακήσωμεν μηδὲ κατάσχωμεν τοὺς παραθεμένους ἡμᾶς ὡς ἀδυνάτους καὶ σκανδαλισθῶμεν εἰς αὐτούς· διότι μετὰ τὴν παράθεσιν ἐγένετο ἡμῖν ἀπώλεια πράγματος, ἢ καὶ πληγὴ σώματος.

Ἀλλὰ μνησθῶμεν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος Ἀπόστολος δυνατὸς ὢν καὶ τέλειος καὶ ἅγιος, πᾶσι τούτοις περιέπεσε καὶ ἐκαυχᾶτο λέγων· «πόσους κινδύνους ὑπέμεινα καὶ ἐκ πάντων με ὁ Κύριος ἐρρύσατο», καὶ ὅτι «πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ρύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος»· καὶ ὅτι «διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»· καὶ πάλιν, «ἀνὴρ ἀπείραστος καὶ ἀδόκιμος καὶ ἄπειρος», καὶ σχῶμεν ἐν τῷ νῷ, ὅτι πᾶν πρᾶγμα ἀγαθόν, ἄνευ θλίψεως οὐ τελειοῦται· ἔχει γὰρ τὸν ἀντικείμενον φθόνον τοῦ διαβόλου. Ἐὰν δὲ συμβῇ ἡμῖν παρελθεῖν ἄνευ θλίψεως, μὴ ὑψηλοφρονήσωμεν, ὅτι ἄξιοι ὄντες ἐσώθημεν ἀπὸ θλίψεως· ἀλλ', εἰδὼς ὁ Θεὸς τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, ὅτι ἀδυνάτως ἔχομεν ὑπενεγκεῖν θλῖψιν, διὰ τῆς παραθέσεως τῶν ἁγίων ἐσκέπασεν ἀπὸ θλίψεως. Καὶ γὰρ περὶ τῶν ὑπομεινάντων ἐν θλίψει ἢ ἐν πειρασμῷ, γέγραπται· «μακάριος, ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι, δόκιμος γενόμενος, λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς».

Πρόσχες δέ, μὴ ὡς ἔχων παράθεσιν τῶν ἁγίων, μετὰ ρᾳθυμίας ποιήσῃς σου τὴν ὁδόν· ἀλλ' ὀφείλεις, ἐὰν ἀκούσῃς τίποτε ἐν τῇ ὁδῷ ἢ περὶ λῃστῶν ἢ περί τινος πράγματος, ἀσφαλίσασθαι σεαυτὸν καὶ ποιῆσαι τὴν δύναμίν σου μὴ περιπεσεῖν ἐν τοῖς πράγμασι τούτοις· ἀλλά, δεόμενος τοῦ Θεοῦ καὶ μιμνησκό-

38. Β' Κορ. 11,26.
39. Ψαλμ. 33,20.
40. Πράξ. 14,22.

Μὲ κάθε τρόπο λοιπὸν ὀφείλουμε νὰ θεωροῦμε τέλεια τὴν αἴτηση τῶν ἁγίων γιὰ βοήθεια καὶ σωτηρία ψυχῆς. Ἐὰν ὅμως, ἀφοῦ λάβουμε τὴν ἐντολή, συναντήσουμε καὶ θλίψη καὶ βάσανα στὰ πράγματα, ἢ περιπέσουμε στὸ δρόμο κατὰ παραχώρηση Θεοῦ σὲ πειρασμό, νὰ μὴ λυπηθοῦμε οὔτε νὰ θεωρήσουμε αὐτοὺς ποὺ μεσίτευσαν γιὰ μᾶς σὰν ἀδύνατους καὶ σκανδαλισθοῦμε μ' αὐτούς, ἐπειδὴ μετὰ τὴν αἴτησή τους συνέβηκε σὲ μᾶς ἀπώλεια πράγματος ἢ καὶ πληγὴ σώματος.

Ἀλλὰ νὰ θυμηθοῦμε ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ποὺ ἦταν δυνατὸς καὶ τέλειος καὶ ἅγιος, ἔπεσε σὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς πειρασμοὺς καὶ καυχόταν λέγοντας, «πόσους κινδύνους ὑπέμεινα καὶ ἀπὸ ὅλους μ' ἔσωσε ὁ Κύριος;»[38] καὶ ὅτι «εἶναι πολλὲς οἱ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ἀπὸ ὅλες αὐτὲς θὰ τοὺς σώσει ὁ Κύριος»[39], καὶ ὅτι «ἐμεῖς πρέπει νὰ μποῦμε μὲ πολλὲς θλίψεις στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»[40]· καὶ πάλι, «ἄνθρωπος ἀπείραστος καὶ ἀδόκιμος καὶ ἄπειρος»[41]· καὶ νὰ ἔχουμε στὸ νοῦ ὅτι κανένα ἀγαθὸ πρᾶγμα δὲν πραγματοποεῖται χωρὶς θλίψη· διότι ἔχει τὸν ἀντικείμενο φθόνο τοῦ διαβόλου. Ἐὰν ὅμως μᾶς συμβεῖ νὰ περάσουμε χωρὶς θλίψη, νὰ μὴ ὑψηλοφρονήσουμε, ὅτι σωθήκαμε ἀπὸ τὴ θλίψη, ἐπειδὴ εἴμαστε ἄξιοι· ἀλλ' ἁπλῶς ὁ Θεός, γνωρίζοντας τὴν ἀσθένειά μας, ὅτι εἴμαστε ἀδύναμοι νὰ ὑποφέρουμε θλίψη, μὲ τὴ μεσιτεία τῶν ἁγίων μᾶς προστάτευσε ἀπὸ τὴ θλίψη. Διότι καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ ὑπέμειναν μὲ θλίψη ἢ μὲ πειρασμό, ἔχει γραφεῖ, «μακάριος εἶναι ὅποιος ὑπομένει πειρασμό, διότι, ἀφοῦ δοκιμασθεῖ, θὰ πάρει τὸ στεφάνι τῆς ζωῆς»[42].

Πρόσεχε ὅμως νὰ μὴ βαδίσεις τὴν ὁδό σου μὲ ραθυμία, ἐπειδὴ ἔχεις τὴ μεσιτεία τῶν ἁγίων· ὀφείλεις, ἐὰν ἀκούσεις τίποτε καθ' ὁδὸν ἢ γιὰ ληστὲς ἢ γιὰ ἄλλο πρᾶγμα, ν' ἀσφαλίσεις τὸν ἑαυτό σου καὶ νὰ βάλεις τὰ δυνατά σου νὰ μὴ περιπέσεις σ' αὐτὰ τὰ πράγματα· ἀλλὰ παρακαλώντας τὸ Θεὸ καὶ ἐνθυμούμε-

---

41. Μᾶλλον πρόκειται γιὰ πατερικὸ χωρίο.
42. Ἰάκ. 1,12.

μενος τῆς τῶν ἁγίων παραθέσεως, πρόσχες, ἢ τὸ μετὰ τῶν ἄλλων παρελθεῖν, ἢ ἐρωτᾶν ποίῳ τρόπῳ δύνασαι ἀσφαλῶς διελθεῖν, ἢ δι' αὐτῆς τῆς ὁδοῦ, ἢ δι' ἑτέρας.

Ἐὰν δὲ καὶ προφάσει δῆθεν εὐσεβοῦς πράγματος θέλῃς διαβῆναι ἢ πρὸς πατέρας ἁγίους, καὶ οὕτως, ἐὰν ἀκούσῃς περὶ λῃστῶν ἢ ἄλλων κινδύνων ἐν τῇ ὁδῷ, μὴ ὡς θαρρῶν ἐμβάλλῃς σεαυτὸν παρελθεῖν ἐκείνην τὴν ὁδὸν πρὸς αὐτούς, δίχα ἀσφαλείας, ἵνα κἂν οὕτω φύγῃς τὴν ὑψηλοφροσύνην καὶ τὸν κίνδυνον· οὐ δεῖ γάρ τινα ἑκόντα ἑαυτὸν ἐμβάλλειν εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ τὸν κατὰ Θεοῦ συγχώρησιν ἐρχόμενον, εὐχαρίστως ὑπομένειν. Εὑρίσκομεν γὰρ καί τινας τῶν ἁγίων θελήσαντας ἀπελθεῖν εἰς ἐπίσκεψιν ἐνδοτέρων ἄλλων ἁγίων καὶ ἀκούσαντες περὶ λῃστῶν καὶ ἄλλων θλίψεων, ὑπερέθεντο ἀπελθεῖν· αὕτη γὰρ ταπείνωσις ἡμῖν εὑρίσκεται. Ἐὰν δὲ οἶδας ἢ ἤκουσας περὶ τῆς ὁδοῦ, ὅτι θλῖψιν ἔχει, σπούδασον ἐρωτῆσαι τὸν ἀββᾶν λέγων, 'τί δοκιμάζεις ποιήσω;' καὶ ὃ λέγει σοι ποίησον. Ἐὰν δὲ κατὰ λήθην μὴ εἴπῃς αὐτῷ καὶ εὑρεθῇς λαβὼν παράθεσιν καὶ μνησθῇς ἐν τῇ ὁδῷ, ὅτι παρηκολούθησε λήθη καὶ οὐκ εἶπας αὐτῷ, οὐ χρεία ἀναλῦσαι· ἀλλὰ δεήθητι τοῦ Θεοῦ, λέγων. 'Δέσποτα, συγχώρησόν μοι καὶ τῇ ἐμῇ ῥᾳθυμίᾳ· καὶ διὰ τὴν παράθεσιν τοῦ ἁγίου σου καὶ τὴν ἀγαθότητα τῆς εὐσπολαγχνίας σου, ὁδήγησόν με κατὰ τὸ θέλημά σου· καὶ σῶσόν με καὶ φύλαξον ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ πονηροῦ πράγματος. Δεδόξασται γάρ σου τὸ ὄνομα εἰς τοὺς αἰῶνας'. Ἀμήν.

ΤΠΖ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἆρα δύναται ἡ πίστις ἄλλου ὠφελῆσαι ἄλλον, μὴ συνεισενεγκόντα πίστιν, καθὼς τὸν παραλυτικὸν ἡ πίστις τῶν βαστασάντων;

νος τὴ μεσιτεία τῶν ἁγίων νὰ περνᾶς μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἢ νὰ ἐρωτᾶς μὲ ποιόν τρόπο μπορεῖς νὰ περάσεις μὲ ἀσφάλεια ἢ ἀπὸ αὐτὸν τὸν δρόμο ἢ ἀπὸ ἄλλον.

Ἐὰν ὅμως μὲ πρόφαση δῆθεν εὐσεβοῦς πράγματος θέλεις νὰ μεταβεῖς πρὸς τοὺς ἅγιους πατέρες καὶ ἀκούσεις τότε γιὰ ληστὲς ἢ ἄλλους κινδύνους στὸ δρόμο, μὴ ἀποφασίσεις θαρραλέα νὰ περάσεις ἐκεῖνον τὸ δρόμο πρὸς αὐτούς, χωρὶς ἀσφάλεια, γιὰ νὰ ἀποφύγεις τουλάχιστον ἔτσι τὴν ὑψηλοφροσύνη καὶ τὸν κίνδυνο· διότι δὲν πρέπει κανεὶς νὰ βάζει ἑκούσια τὸν ἑαυτό του σὲ πειρασμό, ἀλλὰ νὰ ὑπομένει μὲ εὐχαρίστηση ἐκεῖνο ποὺ ἔρχεται κατὰ παραχώρηση Θεοῦ. Διότι βρίσκουμε καὶ μερικοὺς ἁγίους ποὺ θέλησαν νὰ μεταβοῦν πρὸς ἐπίσκεψη ἄλλων ἐσώτερων[43] ἁγίων καὶ μόλις ἄκουσαν γιὰ ληστὲς καὶ ἄλλες θλίψεις ἀνέβαλαν τὴν ἀναχώρηση· διότι αὐτὴ εἶναι ταπείνωση γιὰ μᾶς. Ἐὰν ὅμως γνωρίζεις ἢ ἄκουσες γιὰ τὸν δρόμο ὅτι ὑπάρχει θλίψη, φρόντισε νὰ ἐρωτήσεις τὸν ἀββᾶ λέγοντας, 'τί κρίνεις σωστὸ νὰ κάνω', καὶ κάνε ὅ,τι σοῦ πεῖ. Ἐὰν ὅμως ἀπὸ λησμοσύνη δὲν τοῦ πεῖς καὶ βρεθεῖς νὰ μὴ ἔχεις πάρει εὐλογία καὶ θυμηθεῖς στὸ δρόμο ὅτι σοῦ συνέβηκε λησμοσύνη καὶ δὲν τοῦ εἶπες, δὲ χρειάζεται νὰ ἐπιστρέψεις, ἀλλὰ παρακάλεσε τὸ Θεό, λέγοντας. 'Δέσποτα, συγχώρησε ἐμένα καὶ τὴ ραθυμία μου· καὶ μὲ τὴ μεσιτεία τοῦ ἁγίου σου καὶ τὴν ἀγαθότητα τῆς εὐσπλαγχνίας σου, ὁδήγησέ με κατὰ τὸ θέλημά σου, καὶ σῶσέ με καὶ φύλαξέ με ἀπὸ κάθε κακὸ καὶ πονηρὸ πρᾶγμα. Διότι τὸ ὄνομά σου ἔχει δοξασθεῖ στοὺς αἰῶνες'. Γένοιτο.

387

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἄραγε μπορεῖ ἡ πίστη κάποιου νὰ ὠφελήσει ἄλλον, ἐὰν δὲν πιστεύει, ὅπως ὠφέλησε τὸν παραλυτικὸ ἡ πίστη ἐκείνων ποὺ τὸν ἐβάσταζαν;

43. Ἀσκητὲς δηλαδὴ ποὺ ζοῦσαν στὰ βάθη τῆς ἐρήμου.

Ἀπόκρισις

Εἰ μὴ πιστὸς ἦν καὶ ὁ παραλυτικός, οὐκ εἴα αὐτοὺς βαστάσαι καὶ χαλάσαι αὐτόν· ὥστε ἡ πίστις τῶν ἀμφοτέρων ἔσωσεν αὐτόν. Ἐὰν οὖν μὴ συνεισενέγκῃ ὁ ἄνθρωπος πίστιν τῷ Θεῷ, οὐδὲν ὠφελεῖται. Λοιπὸν μὴ προφασίσῃ τοῦ μηδὲν ποιῆσαι, ῥίπτων ἐπάνω ἄλλων τὸ φορτίων σου ὅλον. Καὶ γὰρ Ἱερεμίας πιστεύων, ὅτι ἐλεεῖ ὁ Θεὸς τὸν λαόν, ηὔχετο ὑπὲρ αὐτοῦ· καὶ ἐπειδὴ οὐ συνεισήνεγκεν αὐτῷ πίστιν, οὐκ εἰσηκούσθη. Καὶ ποῦ ἦν ἡ πίστις τοῦ προφήτου; οὐκ εἶχε κατὰ τοὺς βαστάζοντας τὸν παραλυτικόν; ἢ πάντως ἡ αἰτία τοῦ λαοῦ ἦν; Οὕτως οὖν ἐπὶ τῶν ὁμοίων· οὐκ ἀργῶς γὰρ λέγει· «πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη».

ΤΠΗ'

Ἐρώτησις

Αἰτῶ σε, πάτερ, εἰπέ μοι εἰς τί συνήργησεν ἡ θυγάτηρ τῆς Χαναναίας καὶ ὁ δοῦλος τοῦ ἑκατοντάρχου, ὅτι ἐθεραπεύθησαν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄλλος παραλυτικός, περὶ ὑγείας μόνον αἰτήσας σώματος, ἔλαβε πρῶτον ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· ἐν τίνι οὖν ἐνταῦθα ἡ συνεργία; Καὶ ὁ Κύριος δὲ λέγει τοῖς Ἀποστόλοις· «ὃ ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ᾧ ἂν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφέωνται»· οὐκ εἶπεν, 'ἐὰν συνεργήσωσι'. Λοιπὸν σαφήνισόν μοι ταῦτα παρακαλῶ.

Ἀπόκρισις

Ἀδελφέ, θλῖψίς ἐστι τοῖς ἀγνοοῦσι τὰ πράγματα πῶς ἐστιν. Ἡ θυγάτηρ τῆς Χαναναίας καὶ ὁ δοῦλος τοῦ ἑκατοντάρχου παρεφρόνουν, ἡ μὲν ὑπὸ τῆς μανίας, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ κινδύνου τῆς ἀσθενείας, καὶ οὐκ ἠδύναντο πίστει συν-

44. Ἰακ. 5,16.

Ἀπόκριση

Ἐὰν δὲν ἦταν πιστὸς καὶ ὁ παραλυτικὸς δὲν θὰ τοὺς ἄφηνε νὰ τὸν βαστάξουν καὶ νὰ τὸν κατεβάσουν· ὥστε τὸν ἔσωσε ἡ πίστη καὶ τῶν δύο. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει πίστη στὸ Θεὸ δὲν ὠφελεῖται καθόλου. Μὴ βρεῖς πρόφαση λοιπὸν καὶ δὲν κάνεις τίποτε, ρίχνοντας ὅλο τὸ φορτίο σου πάνω σὲ ἄλλους. Διότι καὶ ὁ Ἱερεμίας, ἐπειδὴ πίστευε ὅτι ὁ Θεὸς ἐλεεῖ τὸν λαό, προσευχόταν γι' αὐτόν· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ λαὸς δὲν πρόσφερε τὴν πίστη του μαζὶ μ' αὐτόν, δὲν εἰσακούσθηκε. Καὶ ποῦ ἦταν ἡ πίστη τοῦ προφήτη; δὲν ἦταν ὅμοια μ' ἐκείνους ποὺ ἐβάσταζαν τὸν παραλυτικο; Ὁπωσδήποτε λοιπὸν αἰτία ἦταν ἡ ἀπιστία τοῦ λαοῦ Τὸ ἴδιο λοιπὸν καὶ στὰ ὅμοια· διότι δὲν λέγει μάταια ὁ ἀπόστολος, «ἡ δέηση ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν δίκαιο ἔχει πολλὴ δύναμη»[44].

388

Ἐρώτηση

Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, πές μου σὲ τί συνήργησε ἡ θηγατέρα τῆς Χαναναίας καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Ἑκατόνταρχου, ὥστε νὰ θεραπευθοῦν; Ἀλλὰ καὶ ὁ ἄλλος παράλυτος, ἐνῶ παρακάλεσε μόνο γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ σώματος, ἔλαβε καὶ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν. Σὲ τί συνίσταται λοιπὸν ἐδῶ ἡ συνεργία; Καὶ ὁ Κύριος λέγει στοὺς Ἀποστόλους· «ὅ,τι λύσετε στὴ γῆ, θὰ εἶναι λυμένο στὸν οὐρανό· καὶ ὅποιου συγχωρήσετε τὶς ἁμαρτίες, θὰ συγχωρηθοῦν»· δὲν εἶπε, ἂν συνεργήσουν. Διασαφήνισέ μου, σὲ παρακαλῶ αὐτά.

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, ὑπάρχει θλίψη σ' αὐτοὺς ποὺ ἀγνοοῦν πῶς εἶναι τὰ πράγματα. Ἡ θυγατέρα τῆς Χαναναίας καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Ἑκατόνταρχου παραφρονοῦσαν, ἡ πρώτη ἀπὸ τὴν μανία καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὸν κίνδυνο τῆς ἀσθένειας, καὶ δὲν μπο-

εργῆσαι τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν δεομένοις. Ὁ δὲ παραλυτικός, τὴν περὶ τῆς ὑγείας τοῦ σώματος πίστιν συνεισενεγκών, ἠξιώθη τοῦ μείζονος, τῇ τοῦ Δεσπότου φιλανθρωπίᾳ. Ἐπὶ γὰρ τοῦ Σωτῆρος, ἵνα πιστεύσωσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἦλθε, σημεῖα ἐκτὸς συνεργίας ἐξ ἀρχῆς ἐγίνετο καὶ ἐθεραπεύοντο ἄνθρωποι δωρεάν, ἵνα πληρωθῇ τὸ προφητικὸν λόγιον, ὅτι «οὗτος τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν».

Ἀνεύθυνοι οὖν γινόμενοι τῶν ἁμαρτιῶν οἱ ἄνθρωποι, τῇ αὐτοῦ χάριτι ἐθεραπεύοντο, μὴ ἀπαιτούμενοι συνεργίαν, εἰ μὴ εἰς τὸ φυλάξαι μετὰ ταῦτα, καθώς φησιν, «ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μή τι χεῖρον πάθῃς». Καὶ περὶ αὐτοῦ πάλιν ὁ Ἰωάννης φησίν· «ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου». Μάθε τί λέγει, «ὅλου τοῦ κόσμου»· οἱ δὲ μὴ δεξάμενοι αὐτὸν οὐκ ἔτυχον θεραπείας καὶ πληροῦται περὶ αὐτῶν, «εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω».

Καὶ ὅτι ἔδωκε τοῖς Ἀποστόλοις ἐξουσίαν θεραπεύειν καὶ ἀφιέναι ἁμαρτίας τῶν συνεργούντων τῇ δεήσει αὐτῶν, αὐτὸς ὁ Ἰάκωβος, ὁ λαβὼν τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν, πεισάτω σε λέγων· «πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη». Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων ἐνεργουμένη, ἐπὶ δὲ τοῦ Σωτῆρος οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὅσοι ἐδέξαντο αὐτὸν ἐσώζοντο καὶ ἐθεραπεύοντο· οἱ δὲ μὴ δεξάμενοι, ἀλλ' ὠθήσαντες αὐτόν, ἀπώλοντο.

Στερεωθῶμεν οὖν τῇ πίστει καὶ σωθησόμεθα ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

---

45. Ματθ. 8,17.
46. Ἰω. 5,15.

ροῦσαν νὰ βοηθήσουν μὲ τὴν πίστη ἐκείνους ποὺ προσεύχονταν γι' αὐτούς. Ἐνῶ ὁ παραλυτικός, ποὺ πρόσφερε τὴν πίστη γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ σώματος, ἀξιώθηκε περισσότερα μὲ τὴν φιλανθρωπία τοῦ Δεσπότη. Πράγματι τὸν καιρὸ τοῦ Σωτήρα στὴ γῆ, γιὰ νὰ πιστέψουν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἦλθε, γινόταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ θαύματα χωρὶς τὴ βοήθεια ἀπὸ τοὺς ἴδιους, καὶ θεραπεύονταν δωρεὰν οἱ ἄνθρωποι, γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ ὁ προφητικὸς λόγος, ὅτι «αὐτὸς ἀνέλαβε τὶς ἀσθένειές μας καὶ βάσταξε τὶς νόσους μας»[45].

Ἀπαλλασσόμενοι λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες, θεραπεύονταν μὲ τὴ χάρη του χωρὶς νὰ τοὺς ζητηθεῖ βοήθεια ἀπὸ μέρους τους, παρὰ μόνο νὰ εἶναι προσεκτικοὶ γιὰ ἀργότερα, ὅπως λέγει, «νά, ἔχεις γίνει ὑγιής· μὴ ἁμαρτάνεις πλέον, γιὰ νὰ μὴ πάθεις τίποτε χειρότερο»[46]. Καὶ γι' αὐτὸν πάλι ὁ Ἰωάννης λέγει· «νὰ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ποὺ σηκώνει τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου»[47]. Μάθε, τί λέγει· «ὅλου τοῦ κόσμου». Ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ δὲν τὸν δέχθηκαν, δὲν θεραπεύθηκαν καὶ ἔτσι βρίσκει ἐκπλήρωση γι' αὐτοὺς ὁ λόγος· «ἐὰν χωρίζεται ὁ ἄπιστος, ἂς χωρισθεῖ»[48].

Τὸ ὅτι πάλι ἔδωσε στοὺς Ἀποστόλους ἐξουσία νὰ θεραπεύουν καὶ νὰ συγχωροῦν τὶς ἁμαρτίες αὐτῶν ποὺ συνενεργοῦν μὲ τὴ δέησή τους, ὁ ἴδιος ὁ Ἰάκωβος, ποὺ πῆρε αὐτὴ τὴν ἐξουσία, ἂς σὲ πείσει λέγοντας· «ἡ δέηση ποὺ γίνεται ἀπὸ δίκαιο ἔχει πολλὴ δύναμη»[49]. Καὶ στὴν περίπτωση βέβαια τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων ὅταν ἐνεργηθεῖ ἀπὸ αὐτούς, στὴν περίπτωση ὅμως τοῦ Σωτήρα ὄχι ἔτσι· ἀλλὰ ὅσοι τὸν δέχθηκαν σώζονταν καὶ θεραπεύονταν, ἐνῶ ὅσοι δὲν τὸν δέχθηκαν ἀλλὰ τὸν ἔδιωξαν, ὁδηγήθηκαν στὴν ἀπώλεια.

Ἂς στερεωθοῦμε λοιπὸν στὴν πίστη καὶ θὰ σωθοῦμε στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

---

47. Ἰω. 1,29.
48. Α' Κορ. 7,15.
49. Ἰακ. 5,16.

ΤΠΘ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Παρακαλῶ σε, δέσποτα, μαθεῖν τίς ἦν ἡ αἰτία τοῦ μαθητοῦ τοῦ ἁγίου Ἐλισσαίου, ὅτι οὐκ ἀνέστη ὁ νεκρός, καὶ διατί προειδὼς ὁ προφήτης ἀπέστειλεν αὐτόν, ἢ ἀποστείλας οὐ προδιωρθώσατο αὐτόν;

Ἀπόκρισις

Μὴ ἐξουθενῶν τὸν μαθητὴν ὁ Ἐλισσαῖος ἔπεμψεν; οὐχί· ἀλλὰ διδάσκων ὡς καλόν ἐστι τὸ μὴ ἐξουθενεῖν τινα, φέρων αὐτὸν εἰς μετάνοιαν τοῦ πιστεῦσαι καὶ ἐγεῖραι. Καὶ ἔμεινεν ἐν τῇ ταυτότητι καὶ διὰ τὴν ἀπιστίαν οὐκ ἤγειρε. Καὶ ᾔδει ὁ προφήτης ὅτι οὐ μὴ ἐγείρῃ, ἀλλ', ἵνα ἄρῃ πᾶσαν ἀπολογίαν ἀπ' αὐτοῦ, νουθετουμένου καὶ μὴ συνιέντος, ἔπεμψε· καθὼς καὶ ὁ Κύριος ᾔδει προδότην τὸν Ἰούδαν, καὶ οὐκ ἐξουδένωσεν αὐτὸν ἕως ὑστέρας ἀναπνοῆς, ἀλλ' ἐνουθέτει καὶ οὐκ ἠθέτησεν αὐτόν, ἕως οὗ ἀπώλετο τελείως· ὅτι αὐτεξούσιοί εἰσιν οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ἵνα δειχθῇ ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεὸς οὐδὲ οἱ ἅγιοι, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποί εἰσιν αἴτιοι τῶν ἰδίων κακῶν, ἀφῆκεν αὐτοῖς τὸ αὐτεξούσιον, ἵνα ὦσιν ἀναπολόγητοι ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἐλεγχόμενοι ὑπ' ἀλλήλων.

Τϟ'

Ἐρώτησις

Τινὲς οἰκοῦντες ἐν μοναστηρίῳ καὶ πολλῶν λυτρωθέντες πειρασμῶν ταῖς εὐχαῖς τῶν ἁγίων πατέρων, ἀκούσαντες

389

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Σὲ παρακαλῶ, δέσποτα, νὰ μάθω ποιά ἦταν ἡ αἰτία τοῦ μαθητῆ τοῦ ἁγίου Ἐλισσαίου, ποὺ δὲν ἀναστήθηκε ὁ νεκρός. Καὶ γιατί, ἐνῶ τὸ γνώριζε ἀπὸ πρὶν ὁ προφήτης, τὸν ἔστειλε, ἤ, στέλνοντάς τον, δὲν τὸν διόρθωσε ἀπὸ πρίν;

Ἀπόκριση

Μήπως ὁ Ἐλισσαῖος ἔστειλε τὸν μαθητή του γιὰ νὰ τὸν ἐξουθενώσει; Ὄχι· ἀλλὰ τὸν ἔστειλε γιὰ νὰ διδάξει, ὅτι εἶναι καλὸ νὰ μὴ ἐξουθενώνει κάποιον ὁδηγώντας τον σὲ μετάνοια, ὥστε νὰ πιστέψει καὶ νὰ ἀναστήσει. Καὶ ἔμεινε στὴν ἀπραξία καὶ ἐξαιτίας τῆς ἀπιστίας δὲν ἀνέστησε. Γνώριζε ὁ προφήτης ὅτι δὲν θὰ τὸν ἀναστήσει, ἀλλὰ γιὰ νὰ τοῦ ἀφαιρέσει κάθε ἀπολογία, ἀφοῦ νουθετήθηκε καὶ δὲν κατάλαβε, τὸν ἔστειλε. Ὅπως καὶ ὁ Κύριος γνώριζε τὸν προδότη Ἰούδα καὶ δὲν τὸν ἐξουθένωσε μέχρι τὴν τελευταία ἀναπνοή, ἀλλὰ τὸν συμβούλευε καὶ δὲν τὸν ἀθέτησε, μέχρι ποὺ χάθηκε τελείως· διότι οἱ ἄνθρωποι εἶναι αὐτεξούσιοι. Καὶ γιὰ νὰ δειχθεῖ ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι αἴτιος τῶν κακῶν[50] οὔτε οἱ ἅγιοι, ἀλλ' ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι αἴτιοι τῶν κακῶν τους, ἄφησε σ' αὐτοὺς τὸ αὐτεξούσιο, γιὰ νὰ εἶναι ἀναπολόγητοι τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως, ἐλεγχόμενοι ἀναμεταξύ τους.

390

Ἐρώτηση

Μερικοὶ ποὺ διέμεναν στὸ μοναστήρι καὶ λυτρώθηκαν ἀπὸ πολλοὺς πειρασμοὺς μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων πατέρων, μόλις ἄκουσαν γιὰ τὴν ἐπιδρομὴ τῶν ληστῶν, βιά-

---

50. «Ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός», εἶναι ὁ τίτλος μιᾶς σχετικῆς ὁμιλίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

περὶ ἐφόδου τῶν λῃστῶν, ἔμελλον ἀναχωρεῖν ἐκ τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἠρώτησαν περὶ τούτου τὸν μέγαν γέροντα.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Τὴν πεῖραν τοῦ Δεσπότου καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ ἡμῶν ἔχομεν, ὡς ἀπὸ πασῶν θλίψεων καὶ πειρασμῶν ἐρρύσατο ἡμᾶς. Καὶ νῦν μὴ διστάζωμεν ὅτι ρύεται καὶ σκεπάζει ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς κακοῦ. Ὅλην οὖν τὴν μέριμναν ἡμῶν καὶ ἐλπίδα ἐπιρρίψωμεν ἐπ' αὐτόν, καὶ ὅπου ἂν διάγητε εὐχαῖς ἁγίων, μὴ φροντίσητε περί τινος κακοῦ. Στήκετε οὖν τῇ πίστει τοῦ Χριστοῦ ἑδραῖοι, μελῳδοῦντες μετὰ τοῦ προφήτου Δαβίδ, «Κύριος ἐμοὶ βοηθὸς καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος» καὶ τὰ λοιπά, καὶ τό, «Κύριος φυλάξοι σε ἀπὸ παντὸς κακοῦ, φυλάξοι τὴν ψυχήν σου ὁ Κύριος. Κύριος φυλάξοι τὴν εἴσοδόν σου καὶ ἔξοδόν σου ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος».

Βλέπετε μὴ μάθωσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι, ἔχοντες τὸν Θεόν, τοὺς ἀνθρώπους φοβεῖσθε· «ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ». Εἴπατε τῇ ἀπίστῳ ψυχῇ ἵνα λάβῃ θάρσος· «Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ Θεὸς Ἰακώβ».

Πάντες ἀσπαζόμεθα ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ λέγοντες· «ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε».

ΤΛΑ'

Ἐρώτησις

Ἀδελφός τις ἀκούσας περὶ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης, ἐδή-

---

51. Ψαλμ. 117,6.
52. Ψαλμ. 120,8.

στηκαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ μοναστήρι, καὶ ἐρώτησαν γι' αὐτὸ τὸν μεγάλο Γέροντα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ἔχουμε τὴν πείρα τοῦ Δεσπότη καὶ φιλάνθρωπου Θεοῦ μας· ὅτι μᾶς ἔσωσε ἀπὸ ὅλες τὶς θλίψεις καὶ τοὺς πειρασμούς. Καὶ τώρα νὰ μὴ διστάζουμε, διότι μᾶς σώζει καὶ μᾶς προφυλάγει ἀπὸ κάθε κακό. Ἂς ἀναθέσουμε λοιπὸν ὅλη τὴ μέριμνα καὶ τὴν ἐλπίδα μας σ' αὐτόν· καὶ ὅπου καὶ ἂν ζεῖτε μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων, νὰ μὴ φροντίσετε γιὰ κανένα κακό. Στέκεσθε λοιπὸν σταθερὰ στερεωμένοι στὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ, μελῳδώντας μαζὶ μὲ τὸν προφήτη Δαβίδ, «ὁ Κύριος εἶναι βοηθός μου καὶ δὲν θὰ φοβηθῶ τί θὰ μοῦ κάνει ὁ ἄνθρωπος»[51] καὶ τὰ λοιπά, καὶ τό, «εἴθε ὁ Κύριος νὰ σὲ φυλάξει ἀπὸ κάθε κακό, εἴθε νὰ φυλάξει τὴν ψυχή σου ὁ Κύριος. Εἴθε ὁ Κύριος νὰ φυλάξει τὴν εἴσοδό σου καὶ τὴν ἔξοδό σου ἀπὸ τώρα μέχρι τὸν αἰώνα»[52].

Προσέχετε νὰ μὴ μάθουν οἱ ἄνθρωποι ὅτι, ἐνῶ ἔχετε τὸ Θεό, φοβᾶσθε τοὺς ἀνθρώπους· «διότι καὶ ἂν βαδίσω ἀνάμεσα ἀπὸ τὴ σκιὰ τοῦ θανάτου, δὲ θὰ φοβηθῶ τὰ κακά, διότι ἐσὺ εἶσαι μαζί μου»[53]. Πέστε στὴν ἄπιστη ψυχὴ γιὰ νὰ πάρει θάρρος· «ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων εἶναι μαζί μας, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰακὼβ εἶναι βοηθός μας»[54].

Ὅλοι σᾶς ἀσπαζόμαστε στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, λέγοντας· «ἐγὼ εἶμαι, μὴ φοβᾶσθε»[55].

391

Ἐρώτηση

Κάποιος ἀδελφός, ὅταν ἄκουσε γι' αὐτὴ τὴν ἀπόκριση,

---

53. Ψαλμ. 22,4.
54. Ψαλμ. 45,12.
55. Ματθ. 14,27.

λωσε τῷ αὐτῷ γέροντι. Δέομαί σου, ὀφείλει τις ἔχων τὴν πεποίθησιν ταύτην οἰκεῖν καὶ ἐν ληστρικῷ τόπῳ ἀφόβως;

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Πάντοτε ὀφείλομεν θαρρεῖν εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὅτι οὐκ ἐᾷ ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐδίδαξεν ἡμᾶς λέγων αὐτός, «εὔχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν». Οὐ χρὴ δὲ ἐπιρρίπτειν ἑαυτούς (εὑρίσκεται γὰρ παράβασις ἐντολῆς Θεοῦ· ἡμᾶς γὰρ αὐτοὺς παραδιδόαμεν εἰς θάνατον), ἀλλ' ὀφείλομεν παραφυλάττεσθαι. Ἐὰν δὲ ἐν εἰρηνικῷ τόπῳ οἰκῶμεν καὶ ἀκούσωμεν περὶ ἐφόδου ληστῶν, οὐκ ὀφείλομεν ταραχθῆναι, ἔχοντες τὴν σκέπην τοῦ Θεοῦ. Βλέπει γὰρ ὁ Θεός, ὅτι ἡμεῖς οὐκ εἰσηνέγκαμεν ἑαυτοὺς εἰς πειρασμόν, οὐδὲ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ παρέβημεν, ἀλλὰ μᾶλλον ταύτην φυλάττοντες, βοῶμεν νυκτὸς καὶ ἡμέρας· «μὴ εἰσηνέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ».

Ἐὰν οὖν εὐχομένων ἡμῶν ταῦτα ἔλθῃ ἡμῖν πειρασμὸς ἢ ἔφοδος ληστῶν, μὴ ἐκλυθῶμεν, πρὸς δοκιμὴν γὰρ ἡμῶν γίνεται καὶ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν. Καὶ εἰ κατὰ συγχώρησιν εἴη, ἔχομεν τὸν στηριγμὸν τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «πιστὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν πρὸς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς ὑπενεγκεῖν». Καὶ γὰρ ἐὰν ἀπὸ ἀκοῆς φύγωμεν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, δύναται ὁ διάβολος μὴ ἐᾶσαι ἡμᾶς ἐν τόπῳ καθίσαι. Ὅταν δὲ ἀσφαλῶς εἰδῶμεν περὶ τοῦ τόπου, ὅτι ὑποψίαν ἔχει κινδύνου, ὀφείλομεν προασφαλίσασθαι· ὅτε δὲ ὁ μὲν τόπος εἰρηνικός, ἐξαίφνης δὲ ἔλθῃ πειρασμός, ὁ Θεὸς βλέ-

δήλωσε στὸν ἴδιο γέροντα· Σὲ παρακαλῶ, πρέπει κανείς, ὅταν ἔχει αὐτὴν τὴν πίστη, νὰ κατοικεῖ ἄφοβα καὶ σὲ ληστρικὸ τόπο;

᾿Απόκριση Βαρσανουφίου.

Πάντα ὀφείλουμε νὰ ἔχουμε θάρρος στὸν Ἰησοῦ, διότι δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ δοκιμασθοῦμε περισσότερο ἀπ᾿ ὅσο μποροῦμε, ἀλλά, ἐπειδὴ μᾶς δίδαξε καὶ μᾶς εἶπε ὁ ἴδιος, «προσεύχεσθε, γιὰ νὰ μὴ πέσετε σὲ πειρασμό»[56], δὲν πρέπει νὰ ρίχνουμε τοὺς ἑαυτούς μας στοὺς πειρασμοὺς (διότι γίνεται παράβαση ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, καθόσον παραδίνουμε τοὺς ἑαυτούς μας στὸ θάνατο), ἀλλ᾿ ὀφείλουμε νὰ προφυλαγόμαστε. Ἐὰν ὅμως κατοικοῦμε σὲ εἰρηνικὸ τόπο καὶ ἀκούσουμε γιὰ ἔφοδο ληστῶν, δὲν πρέπει νὰ ταραχθοῦμε, ἀφοῦ ἔχουμε τὴν προστασία τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Θεὸς βλέπει ὅτι ἐμεῖς δὲν βάλαμε τοὺς ἑαυτούς μας σὲ πειρασμό, οὔτε παραβήκαμε τὴν ἐντολή του, ἀλλὰ μᾶλλον, φυλάγοντας αὐτήν, φωνάζουμε νύχτα καὶ μέρα· «μὴ μᾶς βάζεις σὲ πειρασμό, ἀλλὰ προστάτευσέ μας ἀπὸ τὸν πονηρό»[57].

Ἐὰν λοιπόν, ἐνῶ ἐμεῖς προσευχόμαστε αὐτά, μᾶς συμβεῖ πειρασμὸς ἢ ἔφοδος ληστῶν, νὰ μὴ φοβηθοῦμε, διότι γίνεται γιὰ δοκιμασία μας καὶ κατὰ παραχώρηση Θεοῦ γιὰ τὸ συμφέρον μας. Καὶ ἐὰν γίνει κατὰ παραχώρηση, ἔχουμε τὸ στήριγμα τοῦ ᾿Αποστόλου ποὺ λέγει· «εἶναι ἀξιόπιστος ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος δὲ θὰ μᾶς ἀφήσει νὰ δοκιμασθοῦμε περισσότερο ἀπὸ ὅσο μποροῦμε, ἀλλὰ θὰ δώσει μαζὶ μὲ τὸν πειρασμὸ καὶ τὴν ἀντιμετώπιση κατάλληλη γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ τὸν ὑποφέρουμε»[58]. Διότι, κι ἂν ἀκόμα φύγουμε μὲ τὸ ἄκουσμα ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, μπορεῖ ὁ διάβολος νὰ μὴ μᾶς ἀφήσει νὰ καθήσουμε πουθενά. Ὅταν λοιπὸν μὲ βεβαιότητα γνωρίσουμε ὅτι ὁ τόπος ἔχει ὑποψία κινδύνου, ὀφείλουμε ν᾿ ἀσφαλισθοῦμε ἀπὸ πρίν· ὅταν ὅμως, ἐνῶ ὁ τόπος εἶναι εἰρηνικός, ἔλθει ξαφνικὰ περασμός, ὁ Θεὸς βλέπει

56. Ματθ. 26,41.
57. Ματθ. 6,13.
58. Α΄ Κορ. 10,13.

πει ὅτι οὐκ ἐξ ἡμῶν ἡ αἰτία, σκεπάζει ἡμᾶς κατὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα.

Ἔστι γὰρ πειρασμὸς ἐξ ἡμῶν καὶ ἔστι κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ. Ὁ ἐξ ἡμῶν πρὸς βλάβην ἐστὶ ψυχῆς· καὶ περὶ αὐτοῦ ἔκραζεν Ἰάκωβος ὁ Ἀπόστολος λέγων, «μηδεὶς πειραζόμενος εἴπη, ὅτι ἐκ Θεοῦ πειράζομαι· ὁ γὰρ Θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν» καὶ τὰ λοιπά. Ὁ δὲ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ πρὸς ὠφέλειάν ἐστι ψυχῆς· πρὸς δοκιμὴν γὰρ γίνεται τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ δοκιμὴ φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει», κατὰ τὸ γεγραμμένον· ὁ δὲ μὴ καταισχυνόμενος, σεσωσμένος ἐστίν, ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤϞΒ'

***Ἐρώτησις** αὐτοῦ.*

Ἐπεὶ οὖν εἴρηται «δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ πείρασόν με», καὶ πάλιν, «χαίρετε ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις», ἀλλαχοῦ δέ, «μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, Κύριε», καὶ πάλιν, «εὔξασθε, ἵνα μὴ εἰσέλθετε εἰς πειρασμόν», ὅτι ὡς ἐναντία ἐστί, παρακαλῶ μαθεῖν τὸ διάφορον τῶν πειρασμῶν.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Το εἰπεῖν, «δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ πείρασόν με», ἀγωνιζομένου ἀνθρώπου ἐστί, καὶ αἰτοῦντος δοκιμασθῆναι διὰ τοῦ πειρασμοῦ τοῦ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ ἐπαγομένου, εἴ γε φυλάττοι τὴν ὑπομονὴν ἐν τῇ θλίψει τοῦ πει-

59. Ἰακ. 1,13.
60. Ρωμ. 5,5.
61. Ψαλμ. 25,2.
62. Ἰακ. 1,2.

ὅτι δὲν εἶναι ἀπὸ μᾶς ἡ αἰτία, καὶ μᾶς προστατεύει τότε σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του.

Ὑπάρχει βέβαια πειρασμὸς ἀπὸ μᾶς καὶ ὑπάρχει πειρασμὸς κατὰ παραχώρηση Θεοῦ. Αὐτὸς ποὺ προέρχεται ἀπὸ μᾶς εἶναι γιὰ βλάβη τῆς ψυχῆς· καὶ γι' αὐτὸ φώναζε ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος λέγοντας, «κανένας πειραζόμενος νὰ μὴ πεῖ, 'ὅτι πειράζομαι ἀπὸ τὸ Θεό'· διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀπείραστος ἀπὸ τὰ κακὰ»[59] καὶ τὰ λοιπά. Ὁ πειρασμὸς ὅμως κατὰ παραχώρηση τοῦ Θεοῦ εἶναι γιὰ ὠφέλεια τῆς ψυχῆς, διότι γίνεται γιὰ δοκιμασία τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ δοκιμασία ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ ἐλπίδα, καὶ ἡ ἐλπίδα δὲν ντροπιάζει»[60], σύμφωνα μὲ ἐκεῖνο ποὺ ἔχει γραφεῖ. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ντροπιάζεται ἔχει σωθεῖ, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

392

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔχει λεχθεῖ, «δοκίμασέ με Κύριε καὶ πείραξέ με»[61], καὶ πάλι, «νὰ χαίρεσθε ὅταν πέσετε σὲ ποικίλους πειρασμούς»[62], καὶ ἀλλοῦ, «Κύριε, μὴ μᾶς ὁδηγεῖς σὲ πειρασμό»[63], καὶ πάλι, «προσευχηθεῖτε γιὰ νὰ μὴ πέσετε σὲ πειρασμό»[64], καὶ ἐπειδὴ αὐτὰ φαίνονται ὡς ἀντίθετα, σὲ παρακαλῶ νὰ μάθω τὴ διαφορὰ τῶν πειρασμῶν.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τὸ νὰ πεῖ κάποιος, «Κύριε, δοκίμασέ με καὶ πείραξέ με»[65], εἶναι γνώρισμα ἀνθρώπου ποὺ ἀγωνίζεται καὶ ζητεῖ νὰ δοκιμασθεῖ μὲ τὸν πειρασμὸ ποὺ προέρχεται κατὰ παραχώρηση Θεοῦ, ἐφόσον βέβαια φυλάγει τὴν ὑπομονὴ

63. Ματθ. 6,13.
64. Ματθ. 26,42.
65. Ψαλμ. 25,2.

ρασμοῦ· ἡ γὰρ ὑπομονή, ὡς εἴρηται, εἰς δοκιμὴν καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ φέρει τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἐντεῦθέν ἐστιν ἀκριβῶς ἡ χαρὰ καὶ ἡ προκοπή· οὐ συνεργεῖ γὰρ τὸ θέλημα τοῦ ἀγωνιζομένου, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνταγωνίζεται, καὶ εἰς κόπον ἐμβάλλει ἑαυτὸν ὁ ἄνθρωπος, ὥστε μὴ ἡττηθῆναι τῷ πειρασμῷ.

Τὸ δὲ εἰπεῖν, «μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν», τοῦτο σημαίνει, μὴ ἐάσῃς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἰδίου θελήματος καὶ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας πειρασθῆναι· ἐκ τοῦ ἐμπεσεῖν γὰρ εἰς τοιοῦτον πειρασμὸν γεννᾶται ὁ θάνατος. Καὶ περὶ τούτου ὁ Σωτὴρ λέγει· «εὔξασθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν». Διὰ τοῦτο ὁ δίκαιος τὰς δύο εὐχὰς εὔχεται, αἰτῶν μὲν τὸ πειρασθῆναι κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ, εἰς δοκιμὴν σωτηρίας, αἰτῶν δὲ πάλιν μὴ πειρασθῆναι ἐξ ἰδίου θελήματος καὶ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας εἰς ἀπώλειαν ψυχῆς.

ΤϞΓʹ

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Πῶς δύναμαι κτήσασθαι τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν τῇ σκληρᾷ μου καρδίᾳ ἀσάλευτον; Καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ ποιεῖν με πρᾶγμα, πρὶν αὐτὸ τελειώσω, μεταφέρω τὸν νοῦν ἐξ αὐτοῦ εἰς ἄλλο, προφάσει δῆθεν φόβου Θεοῦ, ἆρα καλόν ἐστι τοῦτο ἢ οὔ;

Ἀπόκρισις

Εἴ τις θέλει ἔχειν πάντοτε φόβον Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ ἀσάλευτον, ἀπὸ τούτου τοῦ ὑποδείγματος δύναται κατανοῆσαι. Ὅταν θέλῃ τις ποτὲ ἀποδημῆσαι, φορεῖ τὰ ὑποδήματα· φησὶ γὰρ ἡ Γραφή, «ὅτι τὰ ὑποδήματα σημεῖόν ἐστι

στὴ θλίψη τοῦ πειρασμοῦ· διότι ἡ ὑπομονή, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, φέρνει τὸν ἄνθρωπο στὴ δοκιμὴ καὶ στὰ ὑπόλοιπα ἀγαθά. Καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἀκριβῶς προέρχεται ἡ χαρὰ καὶ ἡ προκοπή· διότι δὲ συνεργεῖ στὸν πειρασμὸ τὸ θέλημα τοῦ ἀγωνιζομένου, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνταγωνίζεται, καὶ ὁ ἄνθρωπος βάζει τὸν ἑαυτό του σὲ κόπο, ὥστε νὰ μὴ νικηθεῖ ἀπὸ τὸν πειρασμό.

Τὸ νὰ πεῖ ὅμως, «μὴ μᾶς βάζεις σὲ πειρασμό»[66], αὐτὸ σημαίνει, νὰ μὴ μᾶς ἀφήσεις νὰ πειρασθοῦμε ἀπὸ δικό μας θέλημα καὶ ἀπὸ δική μας ἐπιθυμία· διότι ἀπὸ τὴν πτώση μέσα σὲ τέτοιο πειρασμὸ γεννιέται ὁ θάνατος. Καὶ ὁ Σωτήρας λέγει σχετικὰ μ' αὐτό· «προσευχηθεῖτε, γιὰ νὰ μὴ πέσετε σὲ πειρασμό»[67]. Γι' αὐτὸ ὁ δίκαιος προσεύχεται τὶς δύο προσευχές· ζητεῖ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος νὰ πειραχθεῖ κατὰ παραχώρηση Θεοῦ, γιὰ δοκιμασία σωτηρίας, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ μὴ πειραχθεῖ ἀπὸ δικό του θέλημα καὶ δική του ἐπιθυμία, πρᾶγμα ποὺ ὁδηγεῖ στὴν ἀπώλεια τῆς ψυχῆς.

393

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

> Πῶς μπορῶ ν' ἀποκτήσω ἀσάλευτο τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ στὴ σκληρὴ καρδιά μου; Καὶ ἐπειδή, ὅταν κάνω κάτι, πρὶν τὸ τελειώσω μεταφέρω τὸ νοῦ ἀπὸ αὐτὸ σὲ ἄλλο, μὲ πρόφαση δῆθεν τὸ φόβο Θεοῦ, ἄραγε αὐτὸ εἶναι καλὸ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Ὁποιος θέλει νὰ ἔχει πάντα στὴν καρδιά του ἀσάλευτο φόβο Θεοῦ, μπορεῖ νὰ τὸ καταλάβει ἀπὸ αὐτὸ τὸ παράδειγμα. Ὅταν θέλει κανεὶς νὰ ἀποδημήσει κάποτε, φορᾶ τὰ ὑποδήματα· διότι ἡ Γραφὴ λέγει, ὅτι «τὰ ὑποδήματα

66. Ματθ. 6,13.
67. Ματθ. 26,42.

ἑτοιμασίας»· καὶ γέγραπται· «ἡτοιμάσθην καὶ οὐκ ἐταράχθην». Ἐὰν οὖν κατανοήσῃ ἑαυτόν τις, ὅτι μέλλει ἔργον ποιήσειν, ἀπὸ τῆς σαρκικῆς ἑτοιμασίας ὀφείλει νοῆσαι τὴν πνευματικὴν καὶ λαβεῖν τὰ πνευματικὰ ὑποδήματα, τουτέστι τὴν ἑτοιμασίαν τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ μνησθῆναι, ὅτι πάντα κατὰ φόβον τοῦ Θεοῦ ὀφείλει διαπράξασθαι, καὶ ἑτοιμάσαι τὴν καρδίαν ἐπικαλέσασθαι τὸν Θεόν, τοῦ ἐπιχορηγῆσαι αὐτῷ τὸν αὐτοῦ φόβον.

Προτιθεμένου γὰρ αὐτοῦ τὸν τοιοῦτον φόβον πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν ἑκάστῳ πράγματι, ἐγγίνεται αὐτῷ ἀσάλευτος ἐν τῇ καρδίᾳ. Προσέχειν δὲ δεῖ μὴ μεταφέρειν τὸν νοῦν ἀπὸ τοῦ προκειμένου πράγματος εἰς ἄλλο, προφασιζόμενον εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· οὐ γὰρ ὀρθῶς ἐστιν ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, ἀλλὰ ρεμβασμὸς καὶ πλάνη τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλὰ καθ' ἕκαστον κεφάλαιον δεῖ σπουδὴν ποιεῖσθαι, ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὸν αὐτὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· χρὴ δὲ καὶ κολλᾶσθαι ἁγίοις πατράσι, καὶ ἀπὸ τῶν θεωρημάτων αὐτῶν καὶ τῆς λαλιᾶς καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν, καὶ τοῦ καλοῦ αὐτῶν βίου ἐμπιπλώμεθα τῆς κατὰ Θεὸν κατανύξεως· τὰ πρόβατα γὰρ Ἰακὼβ προσέχοντα ταῖς ἐν τοῖς ὕδασι ράβδοις, ἐκίσσων καὶ ἔτικτον κατὰ τὰς ράβδους. Καὶ ἐὰν ἐντυπώσωμεν ἑαυτοῖς τὰ αὐτῶν ὑποδείγματα, ὥστε τῷ αὐτῷ τρόπῳ κεχρῆσθαι τοῖς πράγμασιν, οὐ βραδυνοῦμεν βαδίζειν ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτῶν.

ΤΔ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ πολλάκις ἐπέρχεταί μοι μνήμη τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐθέως μνημονεύων τῆς κρίσεως κατανύσσομαι, πῶς ὀφείλω δέξασθαι ταύτην τὴν μνήμην;

εἶναι σημάδι ἑτοιμασίας»[68]· καὶ ἔχει γραφεῖ· «ἑτοιμάσθηκα καὶ δὲν ταράχθηκα»[69]. Ἂν λοιπὸν κατανοήσει κανεὶς τὸν ἑαυτό του, ὅτι πρόκειται νὰ ἐπιδοθεῖ σὲ ἔργο, ὀφείλει ἀπὸ τὴ σαρκικὴ ἑτοιμασία νὰ κατανοήσει τὴν πνευματικὴ καὶ νὰ πάρει τὰ πνευματικὰ ὑποδήματα, δηλαδὴ τὴν ἑτοιμασία τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ θυμηθεῖ, ὅτι ὀφείλει νὰ τὰ κάνει ὅλα σύμφωνα μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἑτοιμάσει τὴν καρδιὰ νὰ ἐπικαλεσθεῖ τὸ Θεὸ γιὰ νὰ τοῦ χορηγήσει τὸν φόβο του.

Ὅταν λοιπὸν αὐτὸς ἔχει αὐτὸν τὸν φόβο γιὰ κάθε πρᾶγμα μπροστὰ στὰ μάτια του, γίνεται ἀσάλευτος στὴν καρδιά. Πρέπει νὰ προσέχει νὰ μὴ μεταφέρει τὸ νοῦ ἀπὸ τὸ προκείμενο πρᾶγμα σὲ ἄλλο, βρίσκοντας πρόφαση στὸ φόβο τοῦ Θεοῦ· διότι δὲν εἶναι σωστὰ ὁ δρόμος του, ἀλλὰ ρεμβασμὸς καὶ πλάνη τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλὰ σὲ κάθε κεφάλαιο πρέπει νὰ φροντίσει νὰ ἔχει στὸν ἑαυτό του τὸν ἴδιο φόβο τοῦ Θεοῦ. Πρέπει ἐπίσης καὶ νὰ προσκολλώμαστε στοὺς ἅγιους πατέρες καὶ ἀπὸ τὶς θεωρίες τους, τὴν ὁμιλία καὶ τὸ στεναγμό τους καὶ τὴν καλὴ ζωή τους νὰ γεμίζουμε μὲ τὴν κατὰ Θεὸ κατάνυξη· διότι τὰ πρόβατα τοῦ Ἰακώβ, ἐπειδὴ πρόσεχαν τὶς ράβδους μέσα στὰ νερά, κυοφοροῦσαν καὶ γεννοῦσαν κατ' ἀναλογία μὲ τὶς ράβδους. Καὶ ἂν ἐντυπώσουμε μέσα μας τὰ ὑποδείγματα αὐτῶν, ὥστε νὰ χρησιμοποιοῦμε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο τὰ πράγματα, δὲν θὰ ἀργήσουμε νὰ βαδίζουμε στὸ δρόμο μαζὶ μ' αὐτούς.

394

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ πολλὲς φορὲς μοῦ ἔρχεται ἀνάμνηση τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀμέσως, φέροντας στὴ μνήμη τὴν κρίση, κυριεύομαι ἀπὸ κατάνυξη, πῶς πρέπει νὰ δεχθῶ αὐτὴν τὴν ἀνάμνηση;

---

68. Ἰεζ. 24,17 καὶ 24,23.

69. Ψαλμ. 118,60.

Ἀπόκρισις

Οἵαν ὥραν ἔρχεταί σοι μνήμη, ἤτοι κατάνυξις περὶ ὧν ἥμαρτες ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ, πρόσχες μή ποτέ σοι τοῦτο ὑπὸ τῆς ἐνεργείας τοῦ διαβόλου ᾖ εἰς πλείονα κατάκρισιν. Κἂν λέγῃς, ʻπῶς γινώσκω τὴν ἀληθινὴν καὶ τὴν ἐκ τῆς διαβολικῆς ἐνεργείαςʼ, ἄκουσον. Ὅταν ἔρχηταί σοι ἡ τοιαύτη μνήμη καὶ σπουδάζῃς ἔργοις δεῖξαι τὴν διόρθωσιν, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινή, δι' ἧς συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι· ἐὰν δὲ ἴδῃς ὅτι μνησθεὶς κατενύγης, καὶ εἰς τὰς αὐτὰς ἢ καὶ χείρονας ἁμαρτίας ἐμπίπτεις, γνωστὸς ἔστω σοι, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ τοῦ ἀντικειμένου μνήμη· πρὸς τὸ κατακρῖναι δὲ τὴν ψυχήν, τὴν τοιαύτην ὑποβάλλουσι μνήμην.

Ἰδοὺ οὖν ἔχεις φανερὰς τὰς δύο ὁδούς· εἰ θέλεις οὖν φοβηθῆναι τὴν κατάκρισιν, φεῦγε τὰ ἔργα αὐτῆς.

ΤϛΕʹ

Ἐρώτησις

Πότε δὲ καιρὸν ἔχει τὸ λαμβάνειν κατὰ νοῦν τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ φόβου αὐτοῦ εἰς τὸ ἐξ αὐτῶν κατανυγῆναι εἰς διόρθωσιν ἁμαρτημάτων;

Ἀπόκρισις

*Τὸ πῦρ θερμοτέραν ἔχει τὴν φύσιν, καὶ ὁ θέλων χρήσασθαι τῷ πυρί, οὐ πάντοτε ἅπτει, ἀλλὰ θέλει ἔχειν αὐτὸ κεκρυμμένον, ἵνα, ὅταν θελήσῃ, ἅψῃ καὶ θερμάνῃ. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα χρὴ ποιεῖν. Εἰσέρχονται γὰρ ὑποβολαὶ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ σπείρει ἀκαίρως μετασχηματίζων εἰς φόβον Θεοῦ, θέλων ἢ ἐμβαλεῖν τινα εἰς λύπην, ἢ ταράξαι αὐτοῦ τὸν νοῦν, μὴ σχολάζοντα διακρῖναι τὰ κατὰ τὸν λογισμόν, διὰ τὴν προκειμένην πρόφασιν τῆς παρούσης αὐτοῦ ἐργασίας· τοιαύτη

Ἀπόκριση

Ὁποια στιγμὴ σοῦ ἔρχεται ἀνάμνηση, δηλαδὴ κατάνυξη γιὰ ὅσα ἁμάρτησες ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ, πρόσεχε μήπως αὐτὸ σοῦ εἶναι κάποτε ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τοῦ διαβόλου καὶ ἀποβεῖ σὲ περισσότερη κατάκρισή σου. Καὶ ἂν ἐρωτᾶς, 'πῶς μπορῶ νὰ γνωρίζω τὴν ἀληθινὴ μνήμη καὶ αὐτὴν ποὺ προέρχεται ἀπὸ διαβολικὴ ἐνέργεια', ἄκουσε. Ὅταν σοῦ ἔρχεται αὐτὴ ἡ ἀνάμνηση καὶ φροντίζεις νὰ δείξεις μὲ ἔργα τὴ διόρθωση, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινή, μὲ τὴν ὁποία συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες· ἐὰν ὅμως δεῖς, ὅτι μὲ τὴν ἀνάμνηση κυριεύθηκες ἀπὸ κατάνυξη καὶ πέφτεις στὶς ἴδιες ἢ καὶ σὲ χειρότερες ἁμαρτίες, γνώριζε ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀνάμνηση τοῦ ἐχθροῦ. Ὑποβάλλουν αὐτὴ τὴν ἀνάμνηση γιὰ νὰ κατακρίνουν τὴν ψυχή.

Νά, λοιπόν, ἔχεις φανεροὺς τοὺς δύο δρόμους· ἐὰν θέλεις λοιπὸν νὰ φοβηθεῖς τὴν κατάκριση, ἀπόφευγε τὰ ἔργα της.

395

Ἐρώτηση

Πότε εἶναι καιρὸς νὰ φέρνω στὸ νοῦ τὴ θύμηση τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν φόβο του, ὥστε νὰ κυριευθῶ μὲ κατάνυξη ἀπὸ αὐτὰ πρὸς διόρθωση τῶν ἁμαρτιῶν;

Ἀπόκριση

Ἡ φωτιὰ ἔχει θερμότερη τὴ φύση καὶ ὅποιος θέλει νὰ χρησιμοποιήσει τὴ φωτιὰ δὲν τὴν ἀνάβει πάντοτε, ἀλλὰ θέλει νὰ τὴν ἔχει κρυμμένη, γιὰ νὰ τὴν ἀνάψει καὶ νὰ θερμάνει ὅταν θελήσει. Ἔτσι πρέπει νὰ κάνεις καὶ ἐδῶ. Διότι εἰσέρχονται ὑποβολὲς ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ καὶ σπέρνει ἄκαιρα, μεταβάλλοντας τὸ σχῆμα του σὲ φόβο Θεοῦ, μὲ σκοπὸ ἢ νὰ βάλει κάποιον σὲ λύπη, ἢ νὰ ταράξει τὸν νοῦ του, ἐὰν αὐτὸς δὲν φροντίζει νὰ διακρίνει τὰ σχετικὰ μὲ τὸν λογισμὸ ἐξαιτίας τῆς προκείμενης πρόφασης τῆς ἐργασίας του αὐτῆς. Διότι τέτοια

γάρ ἐστιν ἡ τέχνη καὶ τῶν συλούντων τὰς οἰκίας τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν γὰρ μὴ εὕρωσιν αὐτοὺς ἀσχολουμένους, οὐ δύνανται περιγενέσθαι αὐτῶν.

Ἀεὶ δὲ μνημόνευε τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ λέγοντος, «καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι»· καὶ λέγε σεαυτῷ, 'ποιήσω τέως κατὰ φόβον Θεοῦ τὸ προκείμενον, καὶ τότε σχολάζω σοι ποιῆσαί σου τὸ λογάριον, οὐκ ἐν τῇ ἐμῇ σοφίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ δυνάμει τοῦ τὰς καρδίας καὶ νεφροὺς ἐξετάζοντος Θεοῦ ἡμῶν'. Ἔστω δέ σοι καιρὸς ἐπιτήδειος οὗτος· ὁ τῆς πρωϊνῆς καὶ ἑσπερινῆς ὥρας εἰς διάκρισιν λογισμῶν, οὕτως· 'πῶς παρῆλθεν ἡ νὺξ ἢ ἡ ἡμέρα'· κἂν ἴδῃς τίποτε σφάλμα, σπούδασον διορθώσασθαι, τοῦ Χριστοῦ βοηθοῦντος.

ΤϞϚʹ

***Ἐρώτησις** αὐτοῦ.*

Ἐπειδὴ πολλάκις τῶν πλειόνων μου ἁμαρτημάτων τὴν μνήμην ἀπόλλυσιν ἡ λήθη ἐπερχομένη μοι, ἔστι δ' ὅτε καὶ αὐτῶν τελείως ὅλως οὐ μνημονεύω, τί ποιήσω;

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Εἰσί τινες ἀγράμματοι, καὶ ἔχουσι συναλλάκτας ἀληθινούς, καὶ πίστει τῇ πρὸς αὐτοὺς φερόμενοι, ἐὰν ἐπιλάθωνταί τινος, ἀεὶ λέγουσιν αὐτοῖς, ὅτι, 'ὅσον οἴδατε ὅτι χρεωστοῦμεν, ἀποδίδομεν'. Καὶ σὺ οὖν τινα συναλλάκτην ἀληθινώτερον τοῦ Θεοῦ ἔχεις εὑρεῖν, εἰδότα καὶ τὰ μήπω γεγονότα. Ἀνάθου οὖν αὐτῷ περὶ τῶν εἰς λήθην παραπτωμάτων, καὶ εἰπὲ αὐτῷ· 'Δέσποτα, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο σφάλμα ἐστί, τὸ ἐπιλαθέσθαι τῶν ἐμῶν πλημμελημάτων, σοὶ μόνῳ τῷ καρδιογνώστῃ ἡμαρ-

εἶναι ἡ τέχνη καὶ αὐτῶν ποὺ διαρπάζουν τὰ σπίτια τῶν ἀνθρώπων. Πράγματι ἐὰν δὲν τοὺς βροῦν ἀπασχολημένους, δὲν μποροῦν νὰ τοὺς νικήσουν.

Πάντοτε ὅμως νὰ θυμᾶσαι τὸν Ἐκκλησιαστὴ ποὺ λέγει, «ὑπάρχει καιρὸς γιὰ κάθε πρᾶγμα»[70]· καὶ λέγε στὸν ἑαυτό σου· 'θὰ κάνω τώρα τὸ προκείμενο ἔργο κατὰ φόβο Θεοῦ καὶ ἔπειτα θὰ φροντίσω γιὰ χάρη σου νὰ κάνω τὸν λογαριασμό σου, ὄχι μὲ τὴ δική μου σοφία, ἀλλὰ μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ μας ποὺ ἐξετάζει τὶς καρδιὲς καὶ τὰ νεφρά. Καὶ κατάλληλος καιρὸς ἂς σοῦ εἶναι αὐτός· ὁ καιρὸς τῆς πρωϊνῆς καὶ βραδυνῆς ὥρας, γιὰ διάκριση λογισμῶν καὶ ὡς ἑξῆς· 'πῶς πέρασε ἡ νύχτα ἢ ἡ μέρα'· καὶ ἂν δεῖς κάποιο σφάλμα, φρόντισε νὰ τὸ διορθώσεις, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ.

396

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ πολλὲς φορὲς ἡ λησμοσύμη ποὺ μοῦ ἔρχεται ἐξαλείφει τὴ θύμιση τῶν περισσοτέρων ἁμαρτιῶν μου, συμβαίνει μάλιστα μερικὲς φορὲς νὰ μὴ τὶς θυμᾶμαι καθόλου, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἶναι μερικοὶ ἀγράμματοι ποὺ ἔχουν σωστοὺς συναλλάκτες καὶ φερόμενοι πρὸς αὐτοὺς μὲ ἐμπιστοσύνη, ἂν ξεχάσουν κάτι, πάντα τοὺς λέγουν, 'ὅσα γνωρίζετε ὅτι χρεωστοῦμε σᾶς τὰ δίνουμε'. Καὶ ἐσὺ λοιπὸν μπορεῖς νὰ βρεῖς κάποιον συναλλάκτη ἀληθινώτερο, τὸ Θεό, ποὺ γνωρίζει καὶ αὐτὰ ποὺ δὲν ἔχουν γίνει. Ἀνάθεσε λοιπὸν σ' αὐτὸν τὰ παραπτώματα τὰ σχετικὰ μὲ τὴ λησμοσύνη καὶ πές του· 'Δέσποτα, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ εἶναι σφάλμα, ἡ λησμοσύνη δηλαδὴ τῶν

---

70. Ἐκκλ. 3,1.

τον ἐν πᾶσι πάντα μοι, συγχώρησον κατὰ τὴν σὴν φιλανθρωπίαν. Ἐκ τούτου γὰρ φανεροῦται ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς δόξης σου, ἐν τῷ μὴ ποιῆσαι ἁμαρτωλοῖς κατὰ τὰς αὐτῶν ἁμαρτίας· δεδοξασμένος γὰρ εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας'. Ἀμήν.

ΤΙΖ'

Ἐρώτησις

Ἔστιν ὅτε σκανδαλίζομαι ἐν πράγματι, καὶ εὐθέως φανεροῦται, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἐσκανδαλίσθην, καὶ ἐκ τούτου καταισχύνομαι· ἆρα οὖν τοῦτο ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι πρὸς διόρθωσιν ἢ ἐκ τοῦ πονηροῦ πρὸς κατάκρισιν;

Ἀπόκρισις *Βαρσανουφίου.*

Ἐὰν προσέχωμεν τῇ δυνάμει τῆς προτέρας ἀποκρίσεως, εὑρίσκεται ἔχουσα ὁμοίως, καὶ αὕτη ἡ ἐρώτησις. Καθὼς γὰρ ἐν ἐκείνῃ εἴρηται, ὅτι, ἐὰν μὴ ἔργοις φανερώσωμεν τὴν μνήμην τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐκ ταύτης κατάνυξιν, κατακρινόμεθα, οὕτω καὶ ἐνταῦθα· ἐὰν μὲν ἔργοις διορθωσώμεθα τὸν ἔλεγχον, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι πρὸς σωτηρίαν ἡμετέραν· ἐὰν δὲ μή, ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ διαβόλου ἐστὶ πρὸς κατάκρισιν ἡμετέραν.

ΤΙΗ'

Ἐρώτησις *αὐτοῦ.*

Ἐὰν ἀπολέσω πρᾶγμα καὶ φοβούμενος τὴν κατάκρισιν, οὐ κατακρίνω τινὰ ὡς ἔχοντα τὸ πρᾶγμα, ὅμως δὲ ὑπο-

πλημμελημάτων μου, καὶ ἁμάρτησα σὲ σένα τὸν μόνο καρδιογνώστη, συγχώρεσέ με πάντοτε σὲ ὅλα, σύμφωνα μὲ τὴ φιλανθρωπία σου. Διότι ἀπὸ αὐτὸ φανερώνεται ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς δόξας σου, στὸ νὰ μὴ ἀποδίδεις στοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀνάλογα μὲ τὶς ἁμαρτίες τους· διότι εἶσαι δοξασμένος στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

397

Ἐρώτηση

Μερικὲς φορὲς σκανδαλίζομαι σὲ κάτι καὶ ἀμέσως φανερώνεται ὅτι δὲν σκανδαλίσθηκα σωστά, καὶ ντρέπομαι γι' αὐτό. Ἄραγε λοιπὸν αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ πρὸς διόρθωση, ἢ ἀπὸ τὸν πονηρὸ πρὸς κατάκριση;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν προσέξουμε τὴ σημασία τῆς προηγούμενης ἀποκρίσεως[71], φαίνεται νὰ εἶναι ἴδια καὶ αὐτὴ ἡ ἐρώτηση. Ὅπως δηλαδὴ σ' ἐκείνη ἔχει λεχθεῖ, ὅτι, 'ἐὰν δὲν φανερώσουμε μὲ ἔργα τὴ θύμηση τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν κατάνυξη ἀπὸ αὐτή, κατακρινόμαστε', ἔτσι καὶ ἐδῶ· ἐὰν διορθώσουμε μὲ ἔργα τὸν ἔλεγχο, προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ γιὰ σωτηρία μας· ἐὰν ὄχι, τότε προέρχεται ἀπὸ ἐπιβουλὴ τοῦ διαβόλου γιὰ κατάκρισή μας.

398

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν χάσω κάτι, καὶ φοβούμενος τὴν κατάκριση, δὲν κατακρίνω κάποιον ὅτι ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὅμως τὸν ὑποψιάζο-

---

71. Ἐννοεῖ τὴν ἀπόκριση ἀριθ. 394.

νοῶ αὐτόν, μὴ ἄτοπόν ἐστι τὸ ἀποπειρᾶσθαι, εἰ ἀληθῶς αὐτὸ ἔχει; οὐ γὰρ βαστάζω ἀπολέσαι αὐτό.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Οὐκ ἔστιν ἄτοπον τὸ ἀποπειρᾶσθαι εἰ ἔχει αὐτό· ἐὰν δὲ εὑρεθῇ ἔχων αὐτό, μὴ σπουδάσῃς καταισχῦναι αὐτόν· ἀλλ' ἀρκέσθητι τῇ ἀπολαύσει τοῦ πράγματος.

ΤΛΘ'

Ἐρώτησις ἢ Αἴτησις.

Φιλόχριστος ἐξηγόρευσε τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ τῷ αὐτῷ Γέροντι, αἰτήσας καὶ συγχώρησιν αὐτῶν.

Ὁ δὲ Γέρων ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ.

Ἐκφαίνων αὐτοῦ τὰς ἁμαρτίας δικαιοῦται ἀπ' αὐτῶν, κατὰ τὴν Γραφὴν τὴν λέγουσαν, «εἰπὲ σὺ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς»· καὶ πάλιν, «εἶπα ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου».

Τοῦ λοιποῦ ἀσφαλισώμεθα, ἀδελφέ, καὶ τὰ πρῶτα συνεχώρησεν ὁ Θεός.

Υ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Εἰπέ μοι, πάτερ, πῶς ἡ ψυχή μου ἔχουσα πολλὰ τραύματα οὐ κλαίει;

μαι, μήπως εἶναι παράλογο νὰ προσπαθήσω νὰ βρῶ, ἂν αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια; διότι δὲν ὑποφέρω τὴν ἀπώλειά του.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Δὲν εἶναι παράλογο τὸ νὰ ἐρευνήσεις, ἂν τὸ ἔχει· ἂν ὅμως βρεθεῖ ὅτι τὸ ἔχει, νὰ μὴ φροντίσεις νὰ τὸν ντροπιάσεις, ἀλλὰ ν' ἀρκεσθεῖς στὴν ἀπόλαυση τοῦ πράγματος.

399

Ἐρώτηση ἢ Αἴτηση

Κάποιος φιλόχριστος ἐξομολογήθηκε τὶς ἁμαρτίες του στὸν ἴδιο γέροντα, ζητώντας καὶ συγχώρησή τους.

Καὶ ὁ γέροντας ἀποκρίθηκε καὶ τοῦ εἶπε.

Ὅποιος φανερώνει τὶς ἁμαρτίες του δικαιώνεται ἀπὸ αὐτὲς σύμφωνα μὲ τὴ Γραφὴ ποὺ λέγει, «πὲς ἐσὺ πρῶτος τὶς ἁμαρτίες σου, γιὰ νὰ δικαιωθεῖς»[72]· καὶ πάλι, «εἶπα, θὰ ἐξαγορεύσω στὸν Κύριο σὲ βάρος μου τὴν ἀνομία μου καὶ σὺ συγχώρεσες τὴν ἀσέβεια τῆς καρδιᾶς μου»[73].

Ἂς ἐξασφαλισθοῦμε γιὰ τὰ μελλοντικά, ἀδελφέ, διότι τὰ πρῶτα μᾶς τὰ συγχώρεσε ὁ Θεός.

400

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Πές μου, πάτερ, πῶς, ἐνῶ ἡ ψυχή μου ἔχει πολλὰ τραύματα, δὲν κλαίει;

---

72. Ἠσ. 43,26.
73. Ψαλμ. 31,5.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Ὁ αἰσθανόμενος τί ἀπώλεσε, θέλει αὐτὸ κλαίειν. Καὶ ὁ ἐπιποθῶν πρᾶγμα, πολλὰς ὁδοιπορίας καὶ θλίψεις βαστάζει, καρτερῶν ἵνα ἐπιτύχῃ τοῦ ποθουμένου.

ΥΑ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Ἐὰν θέλῃ τις ποιῆσαι πρᾶγμα καλὸν διὰ ἴδιον μέντοι κέρδος, εἴτε δι' ἄλλο αὐτοῦ θέλημα, ἆρα λογίζεται αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην;

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Οἴδαμεν, ὅτι, ἐὰν νηστεύων τίς ποτε συμμίξῃ τῇ νηστείᾳ αὐτοῦ τί ποτε τοῦ ἰδίου θελήματος, ἢ πραγματεύμενος ἀνθρωπίνην δόξαν καὶ κέρδος ἐξ αὐτῆς, βδελυκτὴ γίνεται ἡ νηστεία αὐτοῦ τῷ Θεῷ. Καὶ οἱ Ἰσραηλῖται γὰρ ἐνήστευσαν, καὶ διὰ τὸ ἀδικεῖν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς νηστείας καὶ πληροῦν τὸ θέλημα αὐτῶν, ὠνείδισεν αὐτοὺς ὁ Θεός, διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγων· «οὐ ταύτην τὴν νηστείαν ἐξελεξάμην, λέγει Κύριος».

Οὕτως οὖν καὶ ἐνταῦθα· πᾶν πρᾶγμα καλὸν γινόμενον μὴ δι' αὐτὴν καὶ μόνην τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἴδιον θέλημα μεμιγμένον εὑρίσκεται, μεμιασμένον καὶ φευκτὸν τῷ Θεῷ τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἐκ τοῦ θείου δὲ νόμου ἐστὶ γνῶναι τοῦτο· φησί, γὰρ «μεμιγμένον σπέρμα μὴ σπείρῃς ἐν τῷ ἀγρῷ σου· μηδὲ ποιήσῃς σεαυτῷ χιτῶνα ἐξ ἐρίου καὶ λίνου». Καὶ ἐὰν θέλωμεν γνῶναι ὅτι ἐπὶ τῶν ἐργατῶν εἴρηται, ὁ Ἐκκλησιαστὴς σημαίνει λέγων,

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ἐκεῖνος ποὺ αἰσθάνεται τί ἔχασε, θέλει νὰ τὸ κλαίει. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμεῖ κάποιο πρᾶγμα, ὑπομένει πολλὲς ὁδοιπορίες καὶ θλίψεις, δείχνοντας καρτερία, ὥστε νὰ ἐπιτύχει ἐκεῖνο ποὺ ποθεῖ.

401

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν θέλει κανεὶς νὰ κάνει καλὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ γιὰ δικό του κέρδος ἢ γιὰ ἄλλο θέλημά του, ἄραγε αὐτὸ τοῦ λογίζεται γιὰ δικαίωσή του;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Γνωρίζουμε, ὅτι, ἂν νηστεύοντας κανεὶς ἀναμείξει ποτὲ στὴν νηστεία του κάτι ἀπὸ τὸ δικό του θέλημα, ἢ ἐπιδιώκει ἀνθρώπινη δόξα ὡς καὶ κέρδος ἀπὸ αὐτήν, γίνεται ἡ νηστεία του βδελυκτὴ στὸ Θεό. Διότι καὶ οἱ Ἰσραηλίτες νήστεψαν, ἀλλ' ἐξαιτίας τῆς ἀδικίας ποὺ διέπραξαν κατὰ τὶς ἡμέρες τῆς νηστείας καὶ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ θελήματός τους, τοὺς κατηγόρησε ὁ Θεός, λέγοντάς τους μὲ τὸν προφήτη Ἠσαΐα· «δὲ διάλεξα αὐτὴ τὴ νηστεία ἐγώ, λέγει ὁ Κύριος»[74].

Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἐδῶ· κάθε καλὸ πρᾶγμα ποὺ δὲν γίνεται γι' αὐτὴν καὶ μόνο τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἔχει ἀνάμικτο καὶ τὸ θέλημα ἐκείνου ποὺ τὸ κάνει, τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἶναι μιαρὸ καὶ ἀποφευκτὸ στὸ Θεό. Καὶ μπορεῖς νὰ τὸ γνωρίσεις αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὸν θεῖο νόμο, διότι λέγει· «νὰ μὴ σπέρνεις στὸν ἀγρό σου ἀνακατεμένο σπέρμα, οὔτε νὰ κάνεις γιὰ τὸν ἑαυτό σου χιτώνα ἀπὸ μαλλὶ καὶ λινάρι»[75]. Καὶ ἂν θέλουμε νὰ γνωρίσουμε ὅτι αὐτὸ ἔχει λεχθεῖ γιὰ τοὺς ἐργάτες, ὁ Ἐκκλησιαστὴς μᾶς τὸ δεί-

---

74. Ἠσ. 58,5.
75. Λευϊτ. 13,47-52.

«διὰ παντὸς ἔστωσαν τὰ ἱμάτιά σου λευκά», σημαίνων, ὅτι ὀφείλει τὸ ἔργον εἶναι πάντοτε καθαρόν. Ἐὰν οὖν ἔχῃ τὸ γινόμενόν τι τοῦ ἰδίου θελήματος τοῦ ποιοῦντος, ἐρρυπώθη τὸ ἔργον καὶ οὐκ ἔστιν ἀρεστὸν τῷ Θεῷ. Καὶ ὁ Κύριος περὶ τῶν ἔργων τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἔλεγε· «προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, τῶν ἐρχομένων πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες· ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς».

Ὥστε σπουδάσωμεν δι' οὐδὲν ἄλλο ποιεῖν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, εἰ μὴ διὰ μόνον τὸν Θεόν· ἐὰν γὰρ μὴ οὕτω γένηται, οὐ χρῄζει ἡμῶν ὁ Θεός, ἵνα δι' ἡμῶν γένηται· οὐ λείπει γὰρ τῷ Θεῷ, δι' οὗ θέλει γίνεσθαι ἀμέμπτως τὸ ἔργον αὐτοῦ. Ποιοῦντες οὖν τὸ ἀγαθὸν νήψωμεν, μήπως διὰ τὸ θέλημα ἡμῶν ἀνωφελῆ ποιήσωμεν τὸν κόπον.

ΥΒ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Ἐπειδὴ βραδὺς ὢν εἰς τὴν μάθησιν, ταχύτερον μανθάνω τοὺς Ψαλμούς, ἆρα ἐκ τοῦ Θεοῦ συνέβη μοι τοῦτο, ἢ ἐκ τῶν δαιμόνων;

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Οσα παρέχει σοι ὁ Θεὸς μάθε μετὰ ταπεινώσεως· τὸ γὰρ μαθεῖν εὐχερῶς τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀπὸ τοῦ διαβόλου γίνεται· σπέρμα γάρ ἐστι τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ', ἐὰν μή τις προσέχῃ τῷ Θεῷ, σπείρει καὶ αὐτὸς τὰ ζιζάνια αὐτοῦ. Ἐὰν θέλῃς ταπεινῶσαι τὸν λογισμόν, εἰπὲ αὐτῷ ὑπόδειγμα. Ἐάν τις λάβῃ παρὰ τοῦ δεσπότου αὐτοῦ ἀργύριον, κατὰ τοὺς δούλους ἐκείνους, καὶ μὴ κερδάνῃ καὶ πλεονάσῃ, τί πανθάνει; Καὶ λέγει σοι, ὅτι 'κατὰ τὸν δοῦλον ἐκεῖνον, τὸν χώσαντα τοῦ δεσπότου

χνει, λέγοντας, «ἂς εἶναι γιὰ πάντα τὰ ἱμάτιά σου λευκά»[76], δείχνοντας μὲ αὐτό, ὅτι πρέπει τὸ ἔργο νὰ εἶναι πάντα καθαρό. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὸ ποὺ γίνεται ἔχει κάτι ἀπὸ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποὺ τὸ κάνει, λερώθηκε τὸ ἔργο καὶ δὲν εἶναι ἀρεστὸ στὸ Θεό. Καὶ ὁ Κύριος ἔλεγε στοὺς μαθητές του γιὰ τὰ ἔργα· «προσέχετε τοὺς ἑαυτούς σας ἀπὸ τοὺς ψευδοπροφῆτες, ποὺ ἔρχονται σὲ σᾶς μὲ ἐνδύματα προβάτων, ἐνῶ ἀπὸ μέσα εἶναι ἅρπαγες λύκοι· θὰ τοὺς ἀναγνωρίσετε ἀπὸ τοὺς καρπούς τους»[77].

Ἐπομένως ἂς φροντίσουμε νὰ κάνουμε τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ γιὰ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνο γιὰ τὸ Θεό· διότι, ἐὰν δὲν γίνεται ἔτσι, ὁ Θεὸς δὲν μᾶς χρειάζεται, γιὰ νὰ γίνεται ἀπὸ μᾶς· διότι δὲ λείπει στὸ Θεὸ τὸ μέσο, μὲ τὸ ὁποῖο θέλει νὰ γίνεται ἄμεμπτα τὸ ἔργο του. Κάμνοντας λοιπὸν τὸ ἀγαθὸ ν' ἀγρυπνοῦμε, μήπως ἐξαιτίας τοῦ θελήματός μας κάνουμε τὸν κόπο ἀνωφελῆ.

402

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐνῶ εἶμαι ἀργὸς στὴ μάθηση, μαθαίνω γρηγορώτερα τοὺς Ψαλμούς. Ἄραγε αὐτὸ μοῦ συνέβηκε ἀπὸ τὸ Θεὸ ἢ ἀπὸ τοὺς δαίμονες;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Μάθε μὲ ταπείνωση ὅσα σοῦ παρέχει ὁ Θεός, διότι τὸ νὰ μαθαίνεις μὲ εὐχέρεια τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ δὲ γίνεται ἀπὸ τὸν διάβολο· εἶναι σπέρμα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ ἐὰν κάποιος δὲν προσέχει στὸ Θεό, σπέρνει καὶ ὁ διάβολος τὰ ζιζάνιά του. Ἐὰν θέλεις νὰ ταπεινώσεις τὸν λογισμό, πές του ἕνα παράδειγμα. Ἐὰν κάποιος παίρνει ἀπὸ τὸ δεσπότη του ἀργύριο σύμφωνα μὲ ἐκείνους τοὺς δούλους καὶ δὲν κερδίσει καὶ δὲν πλουτίσει, τί παθαίνει; Καὶ σοῦ ἀπαντᾶ, ὅτι 'παθαίνει σύμφωνα

76. Ἐκκλ. 9,8.
77. Ματθ. 7,16.

αὐτοῦ τὸ ἀργύριον'. Καὶ εἶπε αὐτῷ· 'οὐκοῦν μὴ ὑψηλοφρόνει, γεμίσας τὸν ἀέρα λόγων ἀκάρπων· εἰς κατάκριμά μου γάρ εἰσιν'.

ΥΓ'

Ἐρώτησις

Ἐπεὶ οὖν τὸ ἀγαθὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι, δίδοται καὶ ἁμαρτωλοῖς τοῦτο· διατί δίδοται;

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Πᾶσα δόσις ἀγαθή, δηλονότι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν»· ἀγαθοῦ γὰρ ὄντος αὐτοῦ, πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐξ αὐτοῦ γίνονται, τοῖς μὲν δικαίοις ὡς ἀξίοις, τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς ὡς εὐεργετουμένοις ἐλθεῖν εἰς μετάνοιαν, κατὰ τὸν ἅγιον Παῦλον, λέγοντα· «ἐγὼ γάρ εἰμι πρῶτος τῶν ἁμαρτωλῶν· ἀλλ' ἠλεήθην πρὸς τὸ ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξασθαι τὸν Χριστὸν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν μακροθυμίαν.

ΥΔ'

Ἐρώτησις

Πῶς δύναται κατ' ἀξίαν εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι, οἱ μηδὲν ὄντες, συγχωρῶσί τινι ἕως μικροῦ πράγματος, ἢ ὡς ἐξαιροῦντες αὐτὸν ἀπὸ θλίψεων δεινῶν, καὶ χάριτας ὁμολογεῖ καὶ κηρύττει τὸ ἀγαθὸν τοῦτο πᾶσι, πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ διαπαντὸς εὐεργετούμενοι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, οἵοις στόμασι δυνάμεθα αὐτῷ εὐχαριστῆσαι, πρὸ μὲν πάντων δημιουργήσαντι ἡμᾶς, ἔπειτα παρασχόντι ἡμῖν

μὲ ἐκεῖνον τὸ δοῦλο, ποὺ σκέπασε μὲ χῶμα τὸ ἀργύριο τοῦ δεσπότη'[77α]. Καὶ πές του· 'Μὴ ὑψηλοφρονεῖς λοιπόν, διότι γέμισες τὸν ἀέρα μὲ ἄκαρπα λόγια, ποὺ εἶναι γιὰ κατάκριμά μου'.

403

Ἐρώτηση

Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ ἀγαθὸ δίνεται ἀπὸ τὸ Θεό, αὐτὸ δίνεται καὶ στοὺς ἁμαρτωλούς· γιατί δίνεται;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Κάθε ἀγαθὴ δόση προέρχεται ἀσφαλῶς ἀπὸ τὸ Θεό»[78]· διότι, ἀφοῦ αὐτὸς εἶναι ἀγαθός, ὅλα τὰ ἀγαθὰ γίνονται ἀπὸ αὐτόν· στοὺς δίκαιους σὰν ἄξιους, ἐνῶ στοὺς ἁμαρτωλοὺς σὰν εὐεργετούμενους, γιὰ νὰ ὁδηγηθοῦν σὲ μετάνοια, σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Παῦλο, ποὺ λέγει· «διότι ἐγὼ εἶμαι πρῶτος ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλούς· ἀλλὰ ἐλεήθηκα, ὥστε ὁ Χριστὸς σὲ μένα πρῶτα νὰ δείξει ὅλη τὴ μακροθυμία του.

404

Ἐρώτηση

Πῶς μποροῦμε νὰ εὐχαριστοῦμε ἐπάξια τὸ Θεό;

Ἀπόκριση

Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι, ποὺ δὲν εἶναι τίποτε, συγχωροῦν κάποιον γιὰ μικρὸ πρᾶγμα ἢ τὸν βγάζουν ἀπὸ φοβερὲς θλίψεις, καὶ αὐτὸς ἐκδηλώνει εὐγνωμοσύνη καὶ κηρύττει σὲ ὅλους αὐτὸ τὸ ἀγαθό, πόσο μᾶλλον ἐμεῖς, ποὺ εὐεργετούμαστε συνέχεια ἀπὸ τὸ Θεό, μὲ τί στόματα μποροῦμε νὰ τὸν εὐχαριστήσουμε, πρὶν ἀπὸ ὅλα διότι μᾶς δημιούργησε, καὶ ἔπειτα

77α. Ματθ. 25,18.

78. Ἰακ. 1,17.

βοήθειαν πρὸς τοὺς ἀντικειμένους, σύνεσιν καρδίας, ὑγείαν σώματος, φῶς ὀφθαλμῶν, πνοὴν ζωῆς, καὶ τὸ μεῖζον πάντων, τόπον μετανοίας καὶ τὸ λαβεῖν αὐτοῦ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ στερέωσιν καρδίας· «ἄρτος» γάρ φησι «στηρίζει καρδίαν ἀνθρώπου». Καὶ εἰ περὶ τοῦ αἰσθητοῦ ἄρτου νομίζει τις αὐτὸ εἰρῆσθαι, πῶς αὐτὸ πάλιν τὸ Πνεῦμα λέγει, ὅτι «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ρήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ»; Εἰ περὶ αἰσθητῶν καὶ φθαρτῶν πραγμάτων οἱ ἄνθρωποι ἀμοιβὰς καὶ χάριτας ποιοῦσι, τί δυνάμεθα ἀνταποδοῦναι τῷ σταυρωθέντι ὑπὲρ ἡμῶν, ἐὰν θέλωμεν ἀνταποδοῦναι καὶ ἡμεῖς; Ὀφείλομεν ἕως θανάτου ὑπενεγκεῖν δι' αὐτόν.

Μὴ οὖν κοπιάσῃς θέλων καταλαβεῖν τὴν ὀφειλομένην τῷ Θεῷ παρὰ τῶν ἀνθρώπων εὐχαριστίαν, μάλιστα ἁμαρτωλῶν, ὑπὲρ αὐτῶν γὰρ ἀπέθανεν. Ἐὰν φυλακισθῇ ἄνθρωπος διὰ σὲ ὑπὲρ τὴν δύναμίν σου, θέλεις εὐχαριστῆσαι αὐτῷ, πόσῳ μᾶλλον τῷ ὑπὲρ σοῦ ἀποθανόντι; Τοῦτο μάθε, ὅτι οὐδέποτε κατ' ἀξίαν φθάνομεν εὐχαριστεῖν· ἀλλ' ὅμως κατὰ τὴν ἡμῶν δύναμιν, εὐχαριστήσωμεν αὐτῷ καὶ στόματι καὶ καρδίᾳ, καὶ φιλάνθρωπός ἐστι τοῦ συμψηφίσαι καὶ συναριθμῆσαι ἡμᾶς μετὰ τῆς χήρας ἐκείνης τῶν δύο λεπτῶν.

Ταῦτα περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰρήσθω. Οἱ γὰρ δίκαιοι κατακοπτόμενοι καὶ θανατούμενοι ὑπερευχαριστοῦσι, κατὰ τὸν ἅγιον Παῦλον λέγοντα, «εὐχαριστεῖτε», δῆλον ὅτι Θεῷ.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

διότι μᾶς ἔδωσε βοήθεια πρὸς τοὺς ἐχθρούς, σύνεση καρδιᾶς, ὑγεία σώματος, φῶς ὀφθαλμῶν, πνοὴ ζωῆς καὶ τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ ὅλα, τόπο μετάνοιας καὶ τὸ νὰ παίρνουμε τὸ σῶμα του καὶ τὸ αἷμα του γιὰ συγχώρηση ἁμαρτιῶν καὶ στερέωση καρδιᾶς· διότι λέγει, «ὁ ἄρτος στηρίζει τὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου»[79]. Καὶ ἂν νομίζει κανεὶς ὅτι αὐτὸ ἔχει λεχθεῖ γιὰ τὸν αἰσθητὸ ἄρτο, πῶς πάλι τὸ ἴδιο τὸ ἅγιο Πνεῦμα λέγει, ὅτι «ὁ ἄνθρωπος δὲ θὰ ζήσει μόνο μὲ ἄρτο, ἀλλὰ μὲ κάθε λόγο ποὺ ἐκπορεύεται μὲ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ»[80]; Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι ἀνταποδίδουν ἀμοιβὲς καὶ χάρες γιὰ αἰσθητὰ καὶ φθαρτὰ πράγματα, τί θὰ πρέπει νὰ ἀνταποδώσουμε ἐμεῖς σ' αὐτὸν ποὺ σταυρώθηκε γιὰ μᾶς, ἐὰν θέλουμε ν' ἀνταποδώσουμε καὶ ἐμεῖς; Ὀφείλουμε νὰ ὑποφέρουμε γι' αὐτὸν μέχρι θανάτου.

Νὰ μὴ κοπιάσεις λοιπὸν θέλοντας νὰ καταλάβεις τὴν ὀφειλόμενη εὐχαριστία στὸ Θεὸ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους, διότι γι' αὐτοὺς πέθανε. Ἂν φυλακισθεῖ ἄνθρωπος γιὰ σένα, θέλεις νὰ τὸν εὐχαριστήσεις περισσότερο ἀπὸ τὴ δύναμή σου, πόσο μᾶλλον αὐτὸν ποὺ πέθανε γιὰ σένα; Μάθε αὐτό, ὅτι ποτὲ δὲ φθάνουμε σὲ σημεῖο νὰ τὸν εὐχαριστοῦμε ἐπάξια· ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ τὸν εὐχαριστήσουμε κατὰ τὴ δύναμή μας καὶ μὲ τὸ στόμα καὶ μὲ τὴν καρδιά. Καὶ αὐτὸς εἶναι φιλάνθρωπος καὶ θὰ συμψηφίσει καὶ θὰ συναριθμήσει καὶ ἐμᾶς μαζὶ μὲ τὴ χήρα ἐκείνη τῶν δύο λεπτῶν.

Αὐτὰ ἔχουν λεχθεῖ γιὰ τοὺς ἁμαρτωλούς. Διότι οἱ δίκαιοι κατασφαζόμενοι καὶ θανατούμενοι τὸν ὑπερευχαριστοῦν, σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Παῦλο ποὺ λέγει· «εὐχαριστεῖτε αὐτόν»[81], δηλαδὴ τὸ Θεό.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

---

79. Ψαλμ. 103,15.
80. Ματθ. 4,4.
81. Α΄ Θεσ. 5,18.

ΟΕ'

Ἐρώτησις *αὐτοῦ.*

Ἆρα δυνατόν ἐστι τοὺς δαίμονας ἀγαθοποιῆσαί τινα; καὶ πῶς φανεροῦται ὅτι δαιμονιῶδές ἐστι; καὶ τίς ἡ διαφορὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ θεϊκοῦ ἀγαθοῦ;

Ἀπόκρισις *Βαρσανουφίου.*

Ενδέχεται μὲν δόξῃ γίνεσθαί τινι ἀγαθὸν πρὸς ἀπάτην ἐκ τοῦ πονηροῦ. Ἀλλὰ πᾶν ἀγαθὸν γινόμενον ἐκ τοῦ διαβόλου πρὸς τὴν ἀπάτην τοῦ ἀνθρώπου, ψηλαφώμενον μετὰ ἀκριβείας, εὑρίσκεται μετασχηματισμός· ψεύστης γάρ ἐστι καὶ ἀλήθειαν ἐν αὐτῷ οὐχ εὑρίσκεις, καθὼς τὰ ἔσχατα τῆς ἐκβάσεως μαρτυρεῖ. Τὰ γὰρ ἔσχατα τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, σκότος, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, λέγοντα περὶ τῶν ἀγγέλων τοῦ διαβόλου τῶν μετασχηματιζομένων εἰς διακόνους δικαιοσύνης, «ὧν τὸ τέλος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν»· καὶ κατὰ τὸν Σωτῆρα λέγοντα· «ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς».

Ἐὰν ἐρευνήσῃς ἐν γνώσει καὶ διακρίσει, εὑρίσκεις πάντως εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ διαβόλου νομιζόμενον ἀγαθόν, μὴ ὂν τίποτε ἴχνος ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἢ κενοδοξίαν ἢ τάραχον ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον· τὸ δὲ τοῦ Θεοῦ ἀγαθόν, ἀεὶ πλεονάζει φωτισμὸν καὶ ταπείνωσιν καρδίας καὶ εἰς γαλήνην φέρει τὸν ἄνθρωπον. Ἐὰν δὲ μὴ εἰδότες πάθωμέν τι ἐκ τῆς ἀπάτης τοῦ πονηροῦ καὶ ὕστερον μάθωμεν τὸν πειρασμόν, ἀνακαλεσώμεθα ἑαυτοὺς καὶ προσφύγωμεν τῷ δυναμένῳ καταργῆσαι τὸν πειρασμόν. Γινώσκειν μὲν δεῖ, ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις εὐθὺς ἐξαρχῆς εὐκατάληπτός ἐστιν ἡ διαφορά,

405

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἄραγε εἶναι δυνατὸν οἱ δαίμονες νὰ κάνουν καλὸ σὲ κάποιον; καὶ πῶς φανερώνεται ὅτι αὐτὸ εἶναι δαιμονιῶδες; Καὶ ποιά ἡ διαφορὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ θεϊκοῦ ἀγαθοῦ;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ενδέχεται βέβαια νὰ φανεῖ ὅτι γίνεται κάποιο ἀγαθὸ πρὸς ἀπάτη ἀπὸ τὸν πονηρό. Ἀλλὰ κάθε ἀγαθὸ ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν διάβολο γιὰ ἐξαπάτηση τοῦ ἀνθρώπου, ἂν ψηλαφηθεῖ μὲ ἀκρίβεια, βρίσκεται νὰ εἶναι μετασχηματισμός· διότι εἶναι ψεύτης καὶ δὲν βρίσκεις ἀλήθεια σ' αὐτόν, ὅπως βεβαιώνουν τὰ ἔσχατα τῆς ἐκβάσεως. Διότι τὰ ἔσχατα τοῦ φωτός του εἶναι σκοτάδι, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο ποὺ λέγει γιὰ τοὺς ἀγγέλους τοῦ διαβόλου ποὺ μετασχηματίζονται σὲ διακόνους δικαιοσύνης, «τῶν ὁποίων τὸ τέλος εἶναι σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα τους»[82], καὶ σύμφωνα μὲ τὸν Σωτῆρα ποὺ λέγει· «ἀπὸ τοὺς καρπούς τους θὰ τοὺς καταλάβετε»[83].

Ἐὰν ἐρευνήσεις μὲ γνώση καὶ διάκριση θὰ βρεῖς ὁπωσδήποτε στὸ ἀπὸ τὸν διάβολο θεωρούμενο ἀγαθὸ νὰ μὴ ὑπάρχει οὔτε ἴχνος ἀγαθοῦ, παρὰ κενοδοξία ἢ ταραχὴ ἢ κάτι ἄλλο παρόμοιο, ἐνῶ τὸ ἀγαθὸ τοῦ Θεοῦ πάντοτε εἶναι γεμᾶτο μὲ φωτισμὸ καὶ ταπείνωση καρδιᾶς καὶ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴ γαλήνη. Ἐὰν ὅμως χωρὶς νὰ γνωρίζουμε πάθουμε κάτι ἀπὸ τὴν ἀπάτη τοῦ πονηροῦ καὶ μάθουμε ὕστερα τὸν πειρασμό, ἂς ἀνακαλέσουμε τοὺς ἑαυτούς μας καὶ ἂς προσφύγουμε σ' αὐτὸν ποὺ μπορεῖ νὰ καταργήσει τὸν πειρασμό. Πρέπει νὰ γνωρίζουμε ὅτι στοὺς ἄλλους ἡ διαφορὰ εἶναι εὐθὺς ἐξαρχῆς ἀντιληπτή, ἐνῶ στοὺς ἁμαρτωλοὺς γίνεται ἀντιληπτὴ ἀπὸ τὴν ἔκβαση· ὅπως ἂν

82. Β' Κορ. 11,15.
83. Ματθ. 7,16.

τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς ἐκ τῆς ἀποβάσεως· ὥσπερ ἐάν τις δόκιμος χρυσοχόος λάβῃ χρυσὸν δύναται πρὸ τοῦ πυρῶσαι εἰπεῖν, τί ἐστίν, ὁ δὲ μὴ δόκιμος, ἡνίκα πυρώσῃ, τότε μανθάνει.

ΥϚ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν φανερωθῇ τὸ ἐκ τῶν δαιμόνων νομιζόμενον ἀγαθόν, σαφήνισόν μοι πῶς τις ἐκφύγῃ τὸν ἐξ αὐτοῦ κίνδυνον;

Ἀπόκρισις

Τὸ λογίζεσθαι τὰ καλὰ ὡς καλά, ὀφείλομεν ἀεί. Ἐὰν δὲ δοκιμασθῇ τὸ καλὸν γινόμενον, εὑρεθῇ δὲ κακόν, χρὴ ἀποβάλλειν αὐτό. Ὃν τρόπον γὰρ βλέπει τις βρώσιμόν τι καὶ νομίζει καλὸν εἶναι, γευόμενος δὲ εὑρίσκει αὐτὸ πικρὸν καὶ εὐθὺς ἀποβάλλει ἀπὸ τοῦ στόματος καὶ ναρκεῖ ἀπ' αὐτοῦ διὰ τὴν πικρίαν, οἷον κάρυον, ἀμύγδαλον καὶ τὰ λοιπά, οὐκ ἐγκαλεῖται διὰ τὴν γεῦσιν· ἀλλ', ἐὰν μάθῃ τὴν πικρίαν αὐτοῦ καὶ ἐμμείνῃ τρώγων αὐτό, ἐμπιπλᾷ τὴν γαστέρα αὐτοῦ τῆς πικρίας καὶ αἴτιος ὁ αὐτὸς τυγχάνει.

Οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Ἐὰν οὖν χλευασθῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ μάθῃ καὶ εἴπῃ, 'ἐχλευάσθην, Δέσποτα Κύριε, συγχώρησόν μοι', συγχωρεῖ· ἐλεήμων γάρ ἐστι. Τοῦτο δὲ μάθε, ἀγαπητέ, ὅτι ὁ Θεὸς οὐκ ἀφίησί τινα πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύναται. Ἐν παντὶ οὖν προσφέρωμεν αὐτῷ τὴν ἱκεσίαν, καὶ αὐτὸς διακρινεῖ ἡμῶν τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τοῦ νομιζομένου ἀγαθοῦ.

Αὐτῷ ἡ δοξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΥΖ'

Ἐὰν φαίνηταί μοι τὸ πρᾶγμα, ὅτι κατὰ Θεόν ἐστι, ἀντιπράττει δὲ ἐναντίον ὁ λογισμός, κωλύων με ποιῆσαι αὐτό,

κάποιος δόκιμος χρυσοχόος πάρει χρυσὸ μπορεῖ πρὶν τὸν βάλλει στὴ φωτιὰ νὰ πεῖ τί εἶναι, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν εἶναι δόκιμος, ὅταν τὸν πυρώσει, τότε μαθαίνει.

406

Ἐρώτηση

Ἐὰν φανερωθεῖ τὸ νομιζόμενο ἀπὸ τοὺς δαίμονες ἀγαθό, διασαφήνισέ μου, πῶς θὰ ἀποφύγει κανεὶς τὸν κίνδυνο ἀπὸ αὐτό;

Ἀπόκριση

Ὀφείλουμε πάντοτε νὰ θεωροῦμε τὰ καλὰ ὡς καλά. Ἐὰν ὅμως δοκιμασθεῖ τὸ καλὸ ποὺ γίνεται καὶ βρεθεῖ κακό, πρέπει νὰ τὸ ἀποβάλλουμε. Ὅπως δηλαδή, ὅταν κάποιος βλέπει κάτι φαγώσιμο καὶ νομίζει ὅτι εἶναι καλό, ὅταν ὅμως τὸ γεύεται τὸ βρίσκει πικρὸ καὶ ἀμέσως τὸ ἀποβάλλει ἀπὸ τὸ στόμα καὶ μουδιάζει ἀπὸ αὐτὸ ἐξαιτίας τῆς πίκρας, ὅπως εἶναι τὸ καρύδι, τὸ ἀμύγδαλο καὶ τὰ ὑπόλοιπα, καὶ δὲν κατηγορεῖται γιὰ τὴ γεύση αὐτοῦ· ἐὰν ὅμως μάθει τὴν πίκρα του καὶ ἐξακολουθήσει νὰ τὸ τρώγει γεμίζει τὴν κοιλιά του μὲ τὴν πίκρα καὶ γίνεται ὁ ἴδιος αἴτιος.

Ἔτσι καὶ ἐδῶ. Ἐὰν λοιπὸν χλευασθεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ μάθει καὶ πεῖ, 'χλευάσθηκα, Δέσποτα Κύριε, συγχώρεσέ με', τὸν συγχωρεῖ, διότι εἶναι ἐλεήμων. Καὶ μάθε αὐτό ἀγαπητέ, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἀφήνει κανένα νὰ πειρασθεῖ περισσότερο ἀπὸ ὅσο μπορεῖ. Σὲ κάθε τι λοιπὸν νὰ τοῦ προσφέρουμε ἱκεσία, καὶ αὐτὸς θὰ διακρίνει τὸ ἀγαθό μας ἀπὸ τὸ θεωρούμενο ἀγαθό.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

407

Ἐὰν μοῦ φαίνεται κάποιο πρᾶγμα ὅτι εἶναι κατὰ Θεό, ἀντιτίθεται ὅμως ὁ λογισμός μου καὶ μὲ ἐμποδίζει νὰ τὸ

ὡς μὴ ὂν ἀγαθόν, πόθεν δύναμαι κατανοῆσαι, εἴ ἐστιν ἀληθῶς ἀγαθόν;.

Ἀπόκρισις

Ἐὰν φαίνηταί σοι τὸ πρᾶγμα ὅτι κατὰ Θεόν ἐστιν, ἀντιπράττῃ δὲ ἐναντίος λογισμός, ἐκ τούτου δοκιμάζεται εἴ ἐστιν ἀληθῶς κατὰ Θεόν· ἐὰν γὰρ ἡμῶν προσευχομένων στερεοῦται ἡ καρδία ἡμῶν εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ αὔξει μᾶλλον, ἢ γὰρ μειοῦται, τότε κἄν τε ἐπιμείνῃ ὁ ἐναντίος λογισμὸς θλίβων ἡμᾶς, κἄν τε μή, μάθωμεν ὅτι κατὰ Θεόν ἐστι τὸ πρᾶγμα· τῷ γὰρ ἀγαθῷ θλῖψις μὲν ἀντίκειται ἐκ τοῦ φθόνου τοῦ διαβόλου, αὐτὸ δὲ διὰ προσευχῆς μᾶλλον πλεονάζει. Ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ διαβόλου ὑπεβλήθη τὸ νομιζόμενον ἀγαθόν, πρὸς ὃ καὶ ἡ ἀντίστασις αὐτοῦ ἐστι, τότε καὶ αὐτὸ τὸ δοκοῦν ἀγαθὸν μειοῦται, καὶ ἡ δοκοῦσα εἶναι ἀντίστασις· ὁ γὰρ ἐχθρὸς δοκεῖ ἀνθίστασθαι τῷ λογισμῷ τῷ παρ' αὐτοῦ ὑποβαλλομένῳ, ὥστε ἐκ τούτου πλανῆσαι ἡμᾶς, ἡγεῖσθαι αὐτὸ ὡς ἀγαθόν.

ΥΗ'

Ἐρώτησις *τοῦ αὐτοῦ.*

Τί οὖν; Ὅταν γίνηται τὸ ἀγαθὸν ἀθλίπτως, οὐκ ἔστι κατὰ Θεόν; καὶ ὅταν συμβῇ μικρὰν ποιῆσαι εὐποιΐαν καὶ εὑρεῖν τὸν λογισμὸν ἄθλιπτον, ἆρα ἀκαίρως ἐποίησα καὶ οὐκ ἀρέσκει τῷ Θεῷ τὸ γινόμενον; Φώτισόν μου τὴν καρδίαν, πάτερ, παρακαλῶ.

Ἀπόκρισις

Ἐάν τις ἀγαθὸν ποιήσας εὕρῃ τὸν λογισμὸν ἄθλιπτον, οὐκ ὀφείλει θαρρῆσαι, ὅτι ἄνευ θλίψεως παρέρχεται. Πᾶν γὰρ ἀγαθὸν τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ ἐστι καὶ οὐ ψεύδεται ὁ λέγων· «στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν

πράξω, ἐπειδὴ τάχα δὲν εἶναι ἀγαθό, ἀπὸ ποῦ μπορῶ νὰ καταλάβω, ἂν εἶναι πραγματικὰ ἀγαθό;

Ἀπόκριση

Ἐὰν σοῦ φαίνεται τὸ πρᾶγμα ὅτι εἶναι κατὰ Θεό, ἀντιπράττει ὅμως ὁ ἀντίθετος λογισμός, ἀπὸ τὸ ἑξῆς δοκιμάζεται ἐὰν εἶναι πραγματικὰ κατὰ Θεό. Δηλαδὴ ἄν, ἐνῶ ἐμεῖς προσευχόμαστε, στερεώνεται ἡ καρδιά μας στὸ ἀγαθὸ καὶ μᾶλλον αὐξάνεται παρὰ μειώνεται, τότε ἀκόμα εἴτε ἐπιμείνει ὁ ἀντίθετος λογισμὸς νὰ μᾶς θλίβει εἴτε ὄχι, πρέπει νὰ ξέρουμε ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι κατὰ Θεό· διότι στὸ ἀγαθὸ ἀντιτίθεται θλίψη ἀπὸ τὸ φθόνο τοῦ διαβόλου, αὐτὸ ὅμως μὲ τὴν προσευχὴ αὐξάνεται περισσότερο. Ἐὰν πάλι τὸ θεωρούμενο ἀγαθὸ ὑποβλήθηκε ἀπὸ τὸν διάβολο καὶ πρὸς αὐτὸ ἀναφέρεται ἡ ἀντίσταση αὐτῶν, τότε καὶ αὐτὸ τὸ φαινομενικὰ ἀγαθὸ μειώνεται, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ φαινομενικὴ ἀντίστασή του· διότι ὁ ἐχθρὸς ἀντιστέκεται στὸ λογισμὸ ποὺ ὑποβάλλεται ἀπὸ αὐτόν, ὥστε μὲ αὐτὸ νὰ μᾶς πλανήσει νὰ τὸ θεωρήσουμε ὡς ἀγαθό.

408

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Τί λοιπὸν συμβαίνει; Ὅταν τὸ ἀγαθὸ γίνεται χωρὶς θλίψη δὲν εἶναι κατὰ Θεό; Καὶ ὅταν συμβεῖ νὰ κάνω μικρὴ εὐεργεσία καὶ βρῶ τὸν λογισμὸ χωρὶς θλίψη, ἄραγε ἄκαιρα τὸ ἔκανα καὶ δὲν ἀρέσει στὸ Θεὸ αὐτὸ ποὺ γίνεται; Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, φώτισέ μου τὴν καρδιά.

Ἀπόκριση

Ἐὰν κανείς, ἀφοῦ ἔκανε ἀγαθό, βρεῖ τὸν λογισμὸ χωρὶς νὰ ἔχει θλίψη, δὲν πρέπει νὰ πάρει θάρρος, διότι τὸ ἀγαθὸ χωρὶς θλίψη παρέρχεται. Πράγματι κάθε ἀγαθὸ εἶναι τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ψεύδεται ἐκεῖνος ποὺ λέγει·

ζωήν». Κἂν γὰρ μὴ τῷ καιρῷ τῆς πράξεως τοῦ ἀγαθοῦ συμβῇ θλῖψις, ἀλλὰ δεῖ μετὰ ταῦτα θλιβῆναι τὸν ἄνθρωπον. Ἡνίκα δὲ μετὰ προθυμίας ποιῇ τις τὸ ἀγαθον, οὐκ αἰσθάνεται αὐτῆς, ἀλλ' οὐδὲ πάλιν αἰσθάνεται, ὅτι πολυτρόπως ἡ θλῖψις συμβαίνει. Κἂν θέλωμεν ἀκριβολογήσασθαι, πάντως εὑρίσκομεν αὐτὴν ἢ διὰ κενοδοξίας κεκρυμμένην, καὶ τοῦτο γὰρ τῶν θλίψεών ἐστιν, ἢ διὰ προσώπου κωλύοντος ἡμᾶς, ἢ διὰ τὸ μετὰ ταῦτα χρῄζειν τῶν παρ' ἡμῶν ἐν εὐποιΐᾳ δοθέντων. Μὴ εὑρίσκοντες γὰρ εἰς τὰς χεῖρας, εἰς μετάμελον τρεπόμεθα· καὶ τότε ποῦ εὑρίσκομεν τὸν ἄθλιπτον λογισμόν;

Πρὸ ταῦτα οὖν οὐ δεῖ θαρρῆσαι· τηρεῖ γὰρ τὴν θλῖψιν καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα τοῖς ἀσυνέτοις· ὁ γὰρ συνιεῖς πάντοτε, ἀεὶ προσδόκα τὴν θλῖψιν. Ἐὰν μὴ σήμερον, αὔριον, καὶ οὐ ταράττῃ· «ἡτοιμάσθην γάρ», φησί, «καὶ οὐκ ἐταράχθην»· καὶ μακάριος ὁ ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν πάντοτε, «ὅτι τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς», καὶ λογιζόμενος, ὅτι ὡς θέλει δυνατός ἐστιν οἰκονομῆσαι μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ· ὁ γὰρ τοιοῦτος, οὐ μεταγινώσκει περὶ τῶν δοθέντων. Κἂν οὖν εὕρωμεν θλῖψιν, μάθωμεν, ὅτι πρὸς δοκιμὴν ἡμῶν συγχωρεῖ ὁ Θεός· ἐπεὶ οὐδέποτε παραβλέπει τοὺς φοβουμένους αὐτόν· μάλιστα τοὺς διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ποιοῦντας.

ΥΘ'

Ἐρώτησις

Ἆρα ἐνθυμεῖταί τι ἀγαθὸν ἐξ ἰδίας προαιρέσεως ὁ ἄνθρωπος;

«στενὴ καὶ γεμάτη θλίψεις εἶναι ἡ ὁδὸς ποὺ ὁδηγεῖ στὴ ζωή»[84]· διότι, κι ἂν ἀκόμα δὲν συμβεῖ θλίψη κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐκτλέσεως τοῦ ἀγαθοῦ, ὅμως στὴ συνέχεια πρόκειται νὰ θλιβεῖ ὁ ἄνθρωπος. Ὅταν κάνει κανεὶς μὲ προθυμία τὸ ἀγαθό, δὲν τὴν αἰσθάνεται, ἀλλὰ οὔτε ἔπειτα τὴν αἰσθάνεται, διότι ἡ θλίψη συμβαίνει μὲ πολλοὺς τρόπους. Καὶ ἂν θέλουμε νὰ ἀκριβολογήσουμε, ὁπωσδήποτε τὴ βρίσκουμε ἢ κρυμμένη μὲ τὴν κενοδοξία, διότι καὶ αὐτὸ εἶναι ἐπακόλουθο τῶν θλίψεων, ἢ μὲ πρόσωπο ποὺ μᾶς ἐμποδίζει ἢ μὲ τὸ νὰ χρειαζόμαστε ἔπειτα ἐκεῖνα ποὺ δώσαμε μὲ τὴν εὐεργεσία. Διότι, μὴ βρίσκοντάς τα στὰ χέρια μας, στρεφόμαστε σὲ μεταμέλεια· καὶ τότε ποῦ βρίσκουμε τὸν χωρὶς θλίψη λογισμό;

Δὲν πρέπει λοιπὸν πρὶν ἀπὸ αὐτὰ νὰ δείχνουμε θάρρος· διότι φυλάγει τὴν θλίψη καὶ στὰ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ γιὰ τοὺς ἀσύνετους· ὅ,τι παρατηρεῖς πάντοτε, νὰ προσδοκᾶς πάντοτε τὴ θλίψη. Ἐὰν ὄχι σήμερα, αὔριο, καὶ μὴ ταράζεσαι· διότι λέγει «ἑτοιμάσθηκα καὶ δὲν ταράχθηκα»[85]· καὶ μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πάντα μπροστὰ στὰ μάτια του τό, «ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς εἶναι τοῦ Κυρίου»[86], καὶ σκέπτεται, ὅτι εἶναι δυνατὸς νὰ οἰκονομήσει τὰ πράγματα μὲ τοὺς δούλους του ὅπως θέλει· διότι αὐτὸς δὲ μετανοεῖ γιὰ ἐκεῖνα ποὺ ἔδωσε. Καὶ ἂν ἀκόμα λοιπὸν συναντήσουμε θλίψη, ἂς ξέρουμε ὅτι ὁ Θεὸς τὴν παραχωρεῖ γιὰ δοκιμασία μας· διότι ποτὲ δὲν παραβλέπει ἐκείνους ποὺ τὸν φοβοῦνται, καὶ πρὸ πάντων ἐκείνους ποὺ τὸ κάνουν χάριν τοῦ ὀνόματός του.

409

Ἐρώτηση

Ἄραγε ὁ ἄνθρωπος ἐνθυμεῖται κάτι ἀγαθὸ ἀπὸ δική του προαίρεση;

84. Ματθ. 7,14.
85. Ψαλμ. 118,60.
86. Α΄ Κορ. 10,26.

Ἀπόκρισις

Συμβαίνει μὲν πολλάκις ὑπὸ κινήσεως τοῦ φυσικοῦ λογισμοῦ ἐνθυμεῖσθαί τινα τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐπιγράφειν δεῖ τῷ Θεῷ· ἡ γὰρ φύσις ποίημα αὐτοῦ ἐστι. Γινώσκειν δὲ ὀφείλομεν, ὅτι οὐκ ἄγομεν αὐτὸ εἰς τέλος, εἰ μὴ διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς. Ὅταν γὰρ προτιθώμεθα αὐτὴν πρὸ ὀφθαλμῶν, τότε στερεοῦται ἐν αὐτῇ ἡ καρδία ἡμῶν πληρῶσαι τὸ ἀγαθόν.

ΥΙ΄

Ἐρώτησις

Ὁμοίως ὅταν ποιῶ τι ἀγαθόν, πῶς ὀφείλω ταπεινῶσαί μου τὸν λογισμόν; Καὶ πῶς βαστάσω τὴν ἐμαυτοῦ μέμψιν, πράξας τὸ ἀγαθόν;

Ἀπόκρισις

Εἰς ταπείνωσιν τοῦ λογισμοῦ, ὅταν ποιήσῃς πᾶν ἀγαθὸν καὶ φυλάξῃς πάσας τὰς ἐντολάς, μνημόνευσον τοῦ εἰπόντος· «ὅταν ταῦτα πάντα ποιήσητε, εἴπατε, ὅτι 'ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν, ὅτι, ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν'». Πόσῳ μᾶλλον ὅτι οὔπω ἐφθάσαμεν πληρῶσαι μίαν ἐντολήν; Καὶ οὕτω δεῖ φρονεῖν πάντοτε καὶ ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ βαστάζειν τὴν μέμψιν, καὶ ὅτι οὐκ οἶδα εἰ ἀρέσκει τῷ Θεῷ.

Τὸ γὰρ ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μέγα ἐστί· τὸ δὲ πληρῶσαι, μεῖζον· συμπλήρωσις γάρ ἐστι πασῶν τῶν ἐντολῶν· τὸ γὰρ ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μερικόν ἐστι καὶ μικρότερον τοῦ πληρῶσαι. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἀπόστολος· «τῶν ὄπισθεν ἐπιλανθανόμενος καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος». Λοιπὸν

Ἀπόκριση

Συμβαίνει πολλὲς φορὲς νὰ θυμηθεῖ κάποιος τὸ ἀγαθὸ ἀπὸ κίνηση τοῦ φυσικοῦ λογισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τότε πρέπει νὰ τὸ ἀποδίδει στὸ Θεό· διότι ἡ φύση εἶναι ποίημά του. Καὶ πρέπει νὰ γνωρίζουμε ὅτι δὲν μποροῦμε νὰ τὸ τελειώσουμε, παρὰ μόνο μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ. Διότι, ὅταν βάζουμε αὐτὴν τὴν ἐντολὴ μπροστὰ στὰ μάτια, τότε στερεώνεται σ' αὐτὴν ἡ καρδιά μας γιὰ νὰ πραγματοποιήσει τὸ ἀγαθό.

410

Ἐρώτηση

Ὅμοια, ὅταν κάνω κάτι ἀγαθό, πῶς ὀφείλω νὰ ταπεινώσω τὸν λογισμό μου; Καὶ πῶς θὰ τηρήσω τὴ μέμψη τοῦ ἑαυτοῦ μου, ἀφοῦ ἔκανα τὸ ἀγαθό.

Ἀπόκριση

Ὡς πρὸς τὴν ταπείνωση τοῦ λογισμοῦ, ὅταν κάνεις κάθε ἀγαθὸ καὶ φυλάξεις ὅλες τὶς ἐντολές, θυμήσου ἐκεῖνον ποὺ εἶπε· «ὅταν τὰ κάνετε ὅλα αὐτά, πέστε, ὅτι εἴμαστε ἀχρεῖοι δοῦλοι, διότι ἔχουμε κάνει ἐκεῖνο ποὺ ὀφείλουμε νὰ κάνουμε»[87], πόσο μᾶλλον ἐμεῖς ποὺ δὲν φθάσαμε νὰ πραγματοποιήσουμε οὔτε μία ἐντολή; Καὶ ἔτσι πρέπει νὰ σκεπτόμαστε πάντοτε καὶ νὰ τηροῦμε τὴ μέμψη στὸ ἀγαθὸ ἔργο, μὲ τὴ σκέψη ὅτι δὲν γνωρίζω, ἂν ἀρέσει στὸ Θεό.

Πράγματι τὸ νὰ κάνεις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι μεγάλο πρᾶγμα, τὸ νὰ τὸ ἐκπληρώσεις ὅμως εἶναι μεγαλύτερο· διότι αὐτὸ εἶναι συμπλήρωση ὅλων τῶν ἐντολῶν. Τὸ νὰ κάνεις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι μερικὸ καὶ μικρότερο τῆς ἐκπληρώσεως. Γι' αὐτὸ ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «ξεχνώντας τὰ ὀπίσω καὶ ἐπεκτει-

87. Λουκᾶ 17,10.

γὰρ ὅσον τις ἐπεκτείνεται, οὐκ ἔχει διακοπήν, ἀλλὰ πάντοτε βλέπει ἑαυτὸν ὑστερούμενον, καὶ προκόπτει. Αὐτὸς γὰρ εἶπεν· «ὅσοι τέλειοι, τοῦτο φρονοῦμεν», τουτέστι τὸ προκόπτειν· εἶπε δέ, ὅτι, εἰ καὶ ἄλλο τι φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὑμῖν ἀποκαλύψει ὁ Κύριος.

ΥΙΑ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Ὅταν ποιῶ ἐντολήν, πῶς δύναμαι φυγεῖν τὴν ὑψηλοφροσύνην, ἵνα εἰδῶ, ὅτι καὶ ἀγαθὸν ποιήσας, ἀλλότριός εἰμι αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, τὰ καλὰ πράγματα, καλὰ ὀφείλομεν ἔχειν καὶ προστρέχειν αὐτοῖς ὡς καλοῖς· οὐ πρέπει γὰρ τὸ καλὸν ἔχειν ὡς κακόν, ἀλλ' ὅτε μὴ πράττῃ τις τὸ καλὸν κατὰ τὸ ἀρέσκον Θεῷ· καὶ τοῦτο εὑρίσκεται κακῶς γινόμενον, διὰ τὴν τοῦ ποιοῦντος διάκρισιν. Σπουδὴν δέ τις ὀφείλει ἔχειν τοῦ πάντοτε τὸ καλὸν ποιεῖν· καὶ ὑστεροῦντι, Θεοῦ χάριτι προσγίνεται αὐτῷ τὸ κατὰ φόβον Θεοῦ γενέσθαι.

Ὅταν οὖν γίνηται διὰ σοῦ τὸ ἀγαθόν, εὐχαρίστησον τῷ δοτῆρι τῶν ἀγαθῶν, ὡς αὐτοῦ ὑπάρχοντος τοῦ ἀγαθοῦ· σεαυτὸν δὲ μέμψαι λέγων, 'εἰ καλῶς κἀγὼ μετῆλθον τὸ πρᾶγμα, συμμέτοχος εἶχον εἶναι τοῦ ἀγαθοῦ'· καὶ τότε εὑρίσκεις δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ μετὰ κατανύξεως καταξιῶσαί σε τοῦ γενομένου διὰ σοῦ ἀγαθοῦ.

νόμενος στὰ ἐμπρός»[88]. Ὅσο λοιπὸν ἐπεκτείνεται κάποιος, δὲν ἔχει διακοπή, ἀλλὰ πάντοτε βλέπει τὸν ἑαυτό του νὰ ὑστερεῖ καὶ ἔτσι προκόβει. Διότι αὐτὸς εἶπε· «ὅσοι εἴμαστε τέλειοι σκεπτόμαστε αὐτό»[89], δηλαδὴ τὴν προκοπή· καὶ εἶπε ἐπίσης ὅτι, «ἐὰν σκέπτεστε καὶ κάτι ἄλλο, καὶ αὐτὸ θὰ σᾶς τὸ ἀποκαλύψει ὁ Κύριος»[89].

411

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ὅταν ἐκτελῶ ἐντολή, πῶς μπορῶ νὰ ἀποφύγω τὴν ὑψηλοφροσύνη, γιὰ νὰ γνωρίσω, ὅτι, κι ἂν ἀκόμη ἔκανα ἀγαθό, εἶμαι ξένος πρὸς αὐτό;

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, τὰ καλὰ πράγματα ὀφείλουμε νὰ τὰ θεωροῦμε καλὰ καὶ νὰ προστρέχουμε σ' αὐτὰ ὡς καλά· διότι δὲν πρέπει τὸ καλὸ νὰ τὸ θεωρεῖ κανεὶς σὰν κακό, παρὰ μόνο ὅταν δὲν κάνει τὸ καλὸ σύμφωνα μ' αὐτὸ ποὺ ἀρέσει στὸ Θεό· καὶ αὐτὸ συμβαίνει νὰ γίνεται ἄσχημα ἐξαιτίας τῆς διακρίσεως αὐτοῦ ποὺ τὸ κάνει. Ὀφείλει κανεὶς νὰ φροντίζει, ὥστε νὰ κάνει πάντοτε τὸ καλό· καὶ ἐὰν ὑστερεῖ, μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, προστίθεται σ' αὐτὸν ἡ δύναμη, ὥστε νὰ γίνει αὐτὸ σύμφωνα μὲ τὸ φόβο Θεοῦ.

Ὅταν λοιπὸν γίνεται ἀπὸ σένα τὸ ἀγαθό, εὐχαρίστησε τὸν δωρητὴ τῶν ἀγαθῶν, μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι αὐτὸς εἶναι τὸ ἴδιο τὸ ἀγαθό, καὶ κατάκρινε τὸν ἑαυτό σου λέγοντας, 'ἐὰν ἐνεργοῦσα καὶ ἐγὼ τὸ πρᾶγμα καλῶς θὰ ἤμουν συμμέτοχος τοῦ ἀγαθοῦ'. Καὶ τότε βρίσκεις τὸν τρόπο νὰ παρακαλέσεις τὸ Θεὸ μὲ κατάνυξη νὰ σὲ καταξιώσει τὸ ἀγαθὸ ποὺ γίνεται διὰ μέσου σοῦ.

---

88. Φιλ. 3,13.
89. Φιλ. 3,15.

ΥΙΒ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.*

Ἐὰν συμβῇ με μακροθυμῆσαι ἐν πράγματι καὶ ὑψηλοφρονεῖ ὁ λογισμός, τί οὖν δεῖ με λογίζεσθαι;

Ἀπόκρισις

Καὶ ἤδη εἶπόν σοι, ὅτι 'ἐὰν συμβῇ σε ὅτι δήποτε ἀγαθὸν ποιῆσαι, γινώσκειν ὀφείλεις ὅτι αὕτη ἡ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ ἐστι διὰ τὴν ἰδίαν ἀγαθότητα'· πάντας γὰρ ἐλεεῖ. Πρόσεχε δὲ σεαυτῷ, μὴ διὰ τὴν σὴν ἀσθένειαν ἀπολέσῃς τὸ παρ' αὐτοῦ γινόμενον πρὸς σὲ ἔλεος, ὅπερ καὶ εἰς πάντας γίνεται τοὺς ἁμαρτωλούς. Εἰ οὖν αὐτὸς καλῶς ἔδωκε, σὺ μὴ ἀπολέσῃς κακῶς. Ὁ τρόπος δὲ τῆς ἀπωλείας τοῦ πράγματος ἔστιν οὗτος· τὸ ἐπαινέσαι σεαυτὸν μακροθυμήσαντα, καὶ ἐπιλαθέσθαι τοῦ εὐεργατήσαντός σε Θεοῦ. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ κατάκρισιν σεαυτῷ προξενεῖς, τολμῶν σεαυτῷ τοῦτο ἐπιγράφειν, ἐφ' ᾧ μᾶλλον δεῖ τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμπειν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ. Φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος, «τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;».

Λέγε δὲ τῷ ἐπαινοῦντί σε ἐν οἱῳδήποτε πράγματι λογισμῷ, ὅτι οἱ ἐν θαλάσσῃ πλέοντες, κἂν συμβῇ αὐτοὺς γαληνιάσαι, ἀλλ' ἔτι ἐν τῷ πελάγει ὑπάρχουσι καὶ προσδοκῶσι τὴν ζάλην καὶ τὸν κίνδυνον καὶ τὸ ναυάγιον καὶ οὐδὲν αὐτοὺς ὠφέλησεν ἡ πρὸς μικρὸν γαλήνη· τότε γὰρ καὶ μόνον ἔχουσι τὸ ἀσφαλές, ὅταν εἰς αὐτὸν ἔλθωσι τὸν λιμένα· πολλοὶ δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ στομίῳ ἐναυάγησαν.

Οὕτω γοῦν καὶ ὁ ἁμαρτωλός, ἐφ' ὅσον ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ, τρέμειν ὀφείλει τὸ ναυάγιον πάντοτε. Μηδέποτε οὖν πλανηθῇς

412

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν μοῦ συμβεῖ νὰ μακροθυμήσω σὲ κάτι καὶ ὑψηλοφρονεῖ ὁ λογισμός, τί πρέπει τότε νὰ σκέπτομαι;

Ἀπόκριση

Σοῦ εἶπα ἤδη, ὅτι, ἐὰν σοῦ συμβεῖ νὰ κάνεις ὁποιοδήποτε ἀγαθό, ὀφείλεις νὰ γνωρίζεις ὅτι αὐτὴ ἡ δωρεὰ εἶναι τοῦ Θεοῦ, προερχόμενη ἀπὸ τὴν ἀγαθότητά του· διότι ὅλους τοὺς ἐλεεῖ. Καὶ πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, μήπως ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειάς σου χάσεις τὸ ἔλεος ποὺ σοῦ παρέχει αὐτός, πρᾶγμα ποὺ γίνεται σὲ ὅλους τοὺς ἁμαρτωλούς. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὸς τὸ ἔδωσε καλῶς, ἐσὺ νὰ μὴ τὸ χάσεις κακῶς. Καὶ ὁ τρόπος τῆς ἀπώλειας τοῦ πράγματος εἶναι αὐτός· τὸ νὰ ἐπαινέσεις τὸν ἑαυτό σου ποὺ μακροθύμησε καὶ νὰ ξεχάσεις τὸ Θεὸ ποὺ σὲ εὐεργέτησε. Καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ προξενεῖς καὶ κατάκριση στὸν ἑαυτό σου, τολμώντας ν' ἀποδώσεις αὐτὸ στὸν ἑαυτό σου, ἐνῶ μᾶλλον πρέπει νὰ ἀναπέμπεις τὴν εὐχαριστία στὸν φιλάνθρωπο Θεό. Διότι ὁ Ἀπόστολος λέγει· «τί ἔχεις λοιπὸν ποὺ δὲν τὸ ἔλαβες; καὶ ἐὰν τὸ ἔλαβες, γιατί καυχιέσαι σὰν νὰ μὴ τὸ ἔλαβες;»[90].

Λέγε λοιπὸν στὸ λογισμὸ ποὺ σὲ ἐπαινεῖ γιὰ ὁποιοδήποτε πρᾶγμα, ὅτι αὐτοὶ ποὺ πλέουν στὴ θάλασσα, κι ἂν ἀκόμα τοὺς συμβεῖ νὰ βροῦν γαλήνη, βρίσκονται ἀκόμα στὸ πέλαγος καὶ προσδοκοῦν τὴν τρικυμία καὶ τὸν κίνδυνο καὶ τὸ ναυάγιο, καὶ καθόλου δὲν τοὺς ὠφέλησε ἡ πρὸς στιγμὴ γαλήνη. Διότι τότε καὶ μόνο ἔχουν τὴν ἀσφάλεια, ὅταν φθάσουν μέσα στὸ λιμάνι· πολλοὶ μάλιστα ναυάγησαν καὶ σ' αὐτὸ ἀκόμα τὸ στόμιό του.

Ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ ἁμαρτωλός, ἐφόσον βρίσκεται μέσα στὸν κόσμο, ὀφείλει νὰ τρέμει πάντοτε τὸ ναυάγιο. Νὰ μὴ πλα-

---

90. Α΄ Κορ. 4,7.

πιστεῦσαι τῷ ἐπαινοῦντί σε λογισμῷ ἐπὶ καλῷ πράγματι· τὸ γὰρ καλὸν τοῦ Θεοῦ ἐστι, καὶ οὐ δυνάμεθα θαρρῆσαι, ὅτι παραμένει μεθ' ἡμῶν διὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν· καὶ πῶς τολμήσωμεν ὑψηλοφρονῆσαι;

ΥΙΓ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν δὲ εἴπω τῷ λογισμῷ, θέλων αὐτὸν ταπεινῶσαι, ὅτι οὐδὲ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐγένετό μοι ἡ μακροθυμία, ἀλλ' ἐκ τοῦ πονηροῦ πρὸς ἀπάτην εἰς τὸ ὑψηλοφρονῆσαι, μὴ παροργίζω ἐν τούτῳ τὸν Θεόν, ἐπειδὴ πάντα τὰ καλὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ;

Ἀπόκρισις

Οὐκ ἔστι βαρὺ τὸ λέγειν 'μὴ εἶναι αὐτὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ'· οὐ γὰρ παροργίζεται ἐν τούτῳ ὁ Θεός, ἐπειδὴ εἰς καθαίρεσιν τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ λέγεται παρὰ σοῦ· καὶ γάρ τις τῶν ἁγίων εἶπέ τισιν ἐλθοῦσι πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ ἀποθανόντος ἐν τῇ ὁδῷ ὄνου μετ' αὐτῶν, καὶ θαυμάσαντες ἐκεῖνοι ἠρώτησαν, 'πόθεν ἔμαθε;' Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· 'οἱ δαίμονές μοι εἶπον'. Καίτοι ἐκ Θεοῦ ὑπῆρξεν αὐτῷ ἡ γνῶσις τοῦ γενομένου, ἀλλὰ πρὸς ὠφέλειαν ἐκείνων τοῦτο ἀπεκρίνατο· καὶ οὐ παρώργισε τὸν Θεόν.

ΥΙΔ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν οὖν γίνωνται ὀπτασίαι ἁμαρτωλῷ, ἆρα οὐκ ὀφείλει ὅλως πιστεύειν ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ εἰσιν;

νηθεῖς λοιπὸν ποτὲ νὰ πιστέψεις στὸ λογισμὸ ποὺ σὲ ἐπαινεῖ γιὰ κάποιο καλὸ πρᾶγμα· διότι τὸ καλὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν μποροῦμε νὰ πάρουμε θάρρος ὅτι θὰ παραμένει μαζί μας ἐξ αἰτίας τῆς ἀμέλειάς μας. Πῶς λοιπὸν θὰ τολμήσουμε νὰ ὑψηλοφρονήσουμε;

413

Ἐρώτηση

Ἐὰν ὅμως πῶ στὸ λογισμό, θέλοντας νὰ τὸν ταπεινώσω, ὅτι ἡ μακροθυμία δὲν μοῦ ἔγινε ἀπὸ τὸ Θεό, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν πονηρὸ γιὰ ἐξαπάτηση, ὥστε νὰ ὑψηλοφρονήσω, μήπως παροργίζω μ' αὐτὸ τὸ Θεό, ἐπειδὴ ὅλα τὰ καλὰ προέρχονται ἀπὸ τὸ Θεό;

Ἀπόκριση

Δὲν εἶναι βαρὺ τὸ νὰ λέγεις ὅτι 'αὐτὸ δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ Θεό'· δὲν παροργίζεται μ' αὐτὸ ὁ Θεός, ἐφ' ὅσον τὸ λέγεις γιὰ καθαίρεση τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ. Πράγματι κάποιος ἀπὸ τοὺς ἁγίους εἶπε σὲ μερικοὺς ποὺ ἦρθαν σ' αὐτὸν γιὰ τὸν ὄνο ποὺ εἶχαν μαζί τους καὶ πέθανε στὸ δρόμο· ἀπορώντας ἐκεῖνοι τὸν ἐρώτησαν, ἀπὸ ποῦ τὸ ἔμαθε. Καὶ τοὺς εἶπε, 'οἱ δαίμονες μοῦ τὸ εἶπαν', ἂν καὶ βέβαια ἡ γνώση τοῦ συμβάντος τοῦ εἶχε δοθεῖ ἀπὸ τὸ Θεό· ὅμως αὐτὸς ἔδωσε αὐτὴν τὴν ἀπόκριση γιὰ νὰ ὠφελήσει ἐκείνους, καὶ δὲν παρόργισε τὸ Θεό.

414

Ἐρώτηση

Ἐὰν λοιπὸν γίνονται ὀπτασίες στὸν ἁμαρτωλό, δὲν ὀφείλει αὐτὸς νὰ πιστεύει γενικὰ ὅτι προέρχονται ἀπὸ τὸ Θεό;

Ἀπόκρισις

Οταν τοῦτο γίνηται ἁμαρτωλῷ, φανερόν ἐστιν ὅτι ἐκ τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἐστί, πρὸς τὸ ἀπατῆσαι τὴν ἀθλίαν ψυχὴν εἰς ἀπώλειαν. Οὐ δεῖ οὖν οὐδέποτε πιστεύειν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐπιγινώσκειν τὰς ἰδίας ἁμαρτίας καὶ τὴν αὐτοῦ ἀσθένειαν, καὶ ἐν τρόμῳ καὶ φόβῳ πάντοτε διάγειν.

ΥΙΕ'

Ἐρώτησις

Ἆρα καὶ ὅτε ἐν σχήματι τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ φαίνωνται, καὶ τότε δεῖ αὐτοὺς ἀποστρέφεσθαι;

Ἀπόκρισις

Τότε πολλῷ πλέον τὴν αὐτῶν πονηρίαν καὶ τὴν πλάνην ἀποστρέφεσθαι καὶ ἀναθεματίζειν χρή. Μηδέποτε οὖν πλανηθῇς, ἀδελφέ, εἰς τὴν τοιαύτην δαιμονιώδη πληροφορίαν· τοῖς γὰρ ἁγίοις αἱ θεϊκαὶ γίνονται ὀπτασίαι· καὶ ἀεὶ προτρέχει γαλήνη καὶ εἰρήνη καὶ εὐθυμία ἐν ταῖς ἑαυτῶν καρδίαις. Καὶ ὅμως τὴν ἀλήθειαν ἐπιγινώσκοντες, ἀναξίους ἑαυτοὺς κρίνουσι· πόσῳ μᾶλλον χρὴ τοὺς ἁμαρτωλοὺς μηδέποτε τούτοις πιστεύειν, εἰδότας τὴν ἰδίαν ἀναξιότητα.

ΥΙS'

Ἐρώτησις.

Εἰπέ μοι, δέσποτα, πῶς τολμᾷ ὁ διάβολος εἴτε κατ' ὀπτασίαν εἴτε κατὰ φαντασίαν ὀνείρων δεῖξαι τὸν Δεσπότην Χριστὸν ἢ τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν;

Ἀπόκριση

Ὅταν γίνεται αὐτὸ στὸν ἁμαρτωλό, εἶναι φανερὸ ὅτι προέρχεται ἀπὸ τοὺς πονηροὺς δαίμονες, γιὰ νὰ ἀπατήσουν τὴν ἄθλια ψυχή του καὶ νὰ τὴν ὁδηγήσουν στὴν ἀπώλεια. Δὲν πρέπει λοιπὸν ποτὲ νὰ τοὺς πιστεύει κανείς, ἀλλὰ ν' ἀναγνωρίζει τὶς ἁμαρτίες του καὶ τὴν ἀσθένειά του καὶ νὰ ζεῖ πάντα μὲ τρόμο καὶ φόβο.

415

Ἐρώτηση

Ἄραγε καὶ ὅταν ἐμφανίζονται μὲ τὸ σχῆμα τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ, καὶ τότε πρέπει νὰ τοὺς ἀποστρεφόμαστε;

Ἀπόκριση

Τότε πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ ἀποστρεφόμαστε καὶ νὰ ἀναθεματίζουμε τὴν πονηρία καὶ τὴν πλάνη τους. Ποτὲ λοιπὸν νὰ μὴ πλανηθεῖς, ἀδελφέ, μ' αὐτὴ τὴ δαιμονιώδη πληροφορία· διότι οἱ θεϊκὲς ὀπτασίες γίνονται μόνο στοὺς ἁγίους, καὶ πάντοτε προηγεῖται γαλήνη καὶ εἰρήνη καὶ εὐθυμία στὶς καρδιές τους. Καὶ ὅμως αὐτοί, ἂν καὶ γνωρίζουν τὴν ἀλήθεια, κρίνουν ἀνάξιους τοὺς ἑαυτούς τους. Πόσο περισσότερο πρέπει οἱ ἁμαρτωλοὶ νὰ μὴ τοὺς πιστεύουν ποτέ, γνωρίζοντας τὴν ἀναξιότητά τους;

416

Ἐρώτηση

Πές μας, δέσποτα, πῶς τολμᾶ ὁ διάβολος εἴτε μὲ ὀπτασία εἴτε μὲ φαντασία ὀνείρων νὰ δείξει τὸν Δεσπότη Χριστὸ ἢ τὴν ἁγία Κοινωνία;

Ἀπόκρισις

Οὐκ αὐτὸν τὸν Δεσπότην Χριστὸν οὐδὲ τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν δύναται δεῖξαι· ἀλλὰ ψεύδεται καὶ σχηματίζεται οἱονδήποτε ἄνθρωπον καὶ ψιλὸν ἄρτον. Ἀμέλει τὸν ἅγιον Σταυρὸν οὐ δύναται δεῖξαι· οὐχ εὑρίσκει γὰρ αὐτὸν ἑτέρῳ σχήματι τυπῶσαι. Ἐπειδὴ γινώσκομεν αὐτοῦ τὸ ἀληθινὸν σημεῖον καὶ τὸν τύπον, καὶ αὐτῷ χρήσασθαι οὐ τολμᾷ, ἐν αὐτῷ γὰρ καθηρέθη αὐτοῦ ἡ δύναμις καὶ δι᾽ αὐτοῦ τὴν θανατηφόρον πληγὴν ἐδέξατο.

Τὸν Δεσπότην Χριστὸν κατὰ σάρκα οὐ γινώσκομεν, καὶ πειρᾶται ἡμᾶς διὰ τοῦ ψεύδους πεῖσαι, ὅτι αὐτός ἐστιν, ἵνα, τῇ πλάνῃ ὡς ἀληθείᾳ πιστεύσαντες, ἀπολώμεθα. Ὅταν οὖν ἴδῃς κατ᾽ ὄναρ τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ, μάθε ὅτι ἀληθινὸν καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ τὸ ὄναρ ἐστί· ἀλλὰ σπούδασον παρὰ τῶν ἁγίων λαμβάνειν αὐτοῦ τὴν διάκρισιν καὶ μὴ πίστευε τῷ λογισμῷ τῷ ἰδίῳ.

Ὁ Κύριος φωτίσοι τοὺς λογισμοὺς τῆς διανοίας σου, ἀδελφέ, φυγεῖν πᾶσαν ἀπάτην τοῦ ἐχθροῦ.

ΥΙΖ´

Ἐρώτησις

Λέγει μοι ὁ λογισμός, ὅτι, 'ἐὰν φανῇ σοι ὁ ἅγιος Σταυρός, ὡς ἀνάξιος εὑρίσκῃ, καὶ ἔχεις ὑψηλοφρονῆσαι', καὶ δειλίαν μοι καὶ φόβον ἐμβάλλει.

Ἀπόκρισις

Περὶ τούτου μὴ μεριμνήσῃς· ἐὰν γὰρ ὅλως φανῇ σοι ὁ ἅγιος Σταυρός, αὐτὸς καταργεῖ τὸ φύσημα τῆς ὑψηλοφροσύνης· ὅπου γὰρ ὁ Θεός, ἐκεῖ κακὸν οὐκ ἔστι.

Ἀπόκριση

Δὲν μπορεῖ αὐτὸς νὰ δείξει οὔτε τὸν ἴδιο τὸν Δεσπότη Χριστό, οὔτε τὴν ἁγία Κοινωνία, ἀλλὰ ψεύδεται καὶ παίρνει τὸ σχῆμα ὁποιουδήποτε ἀνθρώπου καὶ ἁπλοῦ ἄρτου. Χωρὶς ἀμφιβολία δὲν μπορεῖ νὰ δείξει τὸν ἅγιο Σταυρό, διότι δὲ βρίσκει νὰ τὸν τυπώσει μὲ ἄλλο σχῆμα. Ἐπειδὴ γνωρίζουμε τὸ ἀληθινὸ σημεῖο καὶ τὸν τύπο αὐτοῦ, δὲν τολμᾶ νὰ τὸν χρησιμοποιήσει, διότι μ' αὐτὸν καταργήθηκε ἡ δύναμή του καὶ ἀπὸ αὐτὸν δέχθηκε τὴ θανατηφόρα πληγή.

Δὲν γνωρίζουμε κατὰ σάρκα τὸν Δεσπότη Χριστὸ καὶ προσπαθεῖ νὰ μᾶς πείσει μὲ τὸ ψέμα, ὅτι εἶναι αὐτός, γιὰ νὰ καταστραφοῦμε, πιστεύοντας τὴν πλάνη ὡς ἀλήθεια. Ὅταν λοιπὸν δεῖς στὸ ὄνειρο τὸν τύπο τοῦ Σταυροῦ, μάθε ὅτι τὸ ὄνειρο εἶναι ἀληθινὸ καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεό· ἀλλὰ φρόντισε νὰ λάβεις τὴ διάκριση αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς ἁγίους καὶ νὰ μὴ ἔχεις ἐμπιστοσύνη στὸν δικό σου λογισμό.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ φωτίσει τοὺς λογισμοὺς τῆς διάνοιάς σου, ἀδελφέ, γιὰ νὰ ἀποφύγεις κάθε ἀπάτη τοῦ ἐχθροῦ.

417

Ἐρώτηση

Ὁ λογισμός μοῦ λέγει, 'ἐὰν σοῦ φανεῖ ὁ ἅγιος Σταυρός, θεωρεῖσαι ἄξιος καὶ μπορεῖς νὰ ὑψηλοφρονήσεις· αὐτὸ μοῦ προκαλεῖ δειλία καὶ φόβο.

Ἀπόκριση

Μὴ μεριμνήσεις γι' αὐτό· ἐὰν σοῦ ἐμφανισθεῖ ὁ ἅγιος Σταυρός, αὐτὸς θὰ καταργήσει τὸ φούσκωμα τῆς ὑψηλοφροσύνης· διότι, ὅπου βρίσκεται ὁ Θεός, ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει κακό.

ΥΙΗ'

Ἐρώτησις

Ἤκουσα ὅτι, ἐὰν φανῇ τινι ἐνύπνιον ἐκ τρίτου, καὶ αὐτὸ ἀληθινόν ἐστι· οὕτως ἔχει, πάτερ;

Ἀπόκρισις

Οὐκ ἔχει οὐδ' οὕτως, οὐδὲ δεῖ πιστεύειν τῷ τοιούτῳ ἐνυπνίῳ· ὁ γὰρ ἅπαξ φαινόμενός τινι ἐν ψεύδει, δύναται καὶ τρίτον καὶ πολλάκις τοῦτο ποιῆσαι. Μὴ οὖν χλευασθῇς, ἀλλὰ πρόσεχε σεαυτῷ, ἀδελφέ.

ΥΙΘ'

Ἐρώτησις

Ἔστιν ὅτε βλέπω ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ὅτι οἱ πονηροὶ λογισμοὶ κύκλῳ εἰσὶ τοῦ ἐμοῦ λογισμοῦ ὡς θηρία καὶ ὅτι οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἀδικεῖ με· τί ἐστι τοῦτο;

Ἀπόκρισις

Τοῦτο ἀπάτη ἐστὶ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ κεκρυμμένην ἔχει τὴν ὑψηλοφροσύνην, εἰς τὸ πεῖσαί σε, ὅτι οὐδέν σε δύνανται ἀδικῆσαι οἱ πονηροὶ λογισμοί, καὶ οὕτως ἐπαρθῇ ἡ καρδία σου. Ἀλλὰ σὺ μὴ πλανηθῇς, ἀλλὰ μιμνήσκου τῆς σαυτοῦ ἀσθενείας καὶ τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἐπικαλοῦ τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς βοήθειαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

ΥΚ'

Ἐρώτησις

Δύναταί τις εἰπεῖν, ὅτι ἐνοικεῖ ἐν ἁμαρτωλῷ τὸ Πνεῦμα τὸ

418

Ἐρώτηση

Ἄκουσα ὅτι, ἐὰν σὲ κάποιον ἐμφανισθεῖ ὄνειρο γιὰ τρίτη φορά, καὶ αὐτὸ εἶναι ἀληθινό. Εἶναι σωστὸ αὐτό, πάτερ;

Ἀπόκριση

Δὲν εἶναι οὔτε αὐτὸ σωστό, οὔτε πρέπει νὰ πιστεύεις αὐτὸ τὸ ὄνειρο· διότι ἐκεῖνος ποὺ ἐμφανίζεται μία φορὰ σὲ κάποιον μὲ ψέμα, μπορεῖ καὶ τρεῖς καὶ πολλὲς φορὲς νὰ τὸ κάνει αὐτό. Μὴ χλευασθεῖς λοιπόν, ἀλλὰ πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, ἀδελφέ.

419

Ἐρώτηση

Μερικὲς φορὲς βλέπω στὴν καρδιά μου ὅτι οἱ πονηροὶ λογισμοὶ βρίσκονται κυκλικὰ γύρω ἀπὸ τὸν δικό μου λογισμὸ σὰν θηρία καὶ ὅτι κανένας ἀπὸ αὐτοὺς δὲν μὲ ἀδικεῖ. Τί σημαίνει αὐτό;

Ἀπόκριση

Αὐτὸ εἶναι ἀπάτη τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἔχει κρυμμένη τὴν ὑψηλοφροσύνη, ὥστε νὰ σὲ πείσει, ὅτι δὲν μποροῦν νὰ σὲ ἀδικήσουν καθόλου οἱ πονηροὶ λογισμοί, καὶ ἔτσι νὰ ἐπαρθεῖ ἡ καρδιά σου. Ἐσὺ ὅμως μὴ πλανηθεῖς, ἀλλὰ νὰ θυμᾶσαι τὴν ἀσθένειά σου καὶ τὶς ἁμαρτίες σου καὶ νὰ ἐπικαλεῖσαι τὸ ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ γιὰ βοήθεια κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

420

Ἐρώτηση

Μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ, ὅτι τὸ ἅγιο Πνεῦμα κατοικεῖ μέσα

ἅγιον; Κἂν εἴπῃ, πάτερ, οὐκ ἔχει, πῶς φυλάττονται οἱ ἁμαρτωλοί;

Ἀπόκρισις

Οἱ ἅγιοι καταξιοῦνται ἔχειν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ναὸς αὐτοῦ γίνονται· «ἐνοικήσω γὰρ ἐν αὐτοῖς», φησί, «καὶ ἐμπεριπατήσω». Οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ ἀλλότριοι τούτου τυγχάνουσι κατὰ τὸ εἰρημένον, «εἰς κακότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία»· φυλάττονται δὲ τῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι. Ἐν πᾶσιν οὖν ἀναπέμψωμεν εὐχαριστίαν τῇ ἀφάτῳ αὐτοῦ ἀγαθότητι καὶ φιλανθρωπίᾳ.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΥΚΑ'

Ἐρώτησις

Ὅτε θλίβωμαι ἔν τινι καὶ προσεύχωμαι καὶ βοηθῇ ἡ ἄφατος τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης, ἐπαίρεται ὁ λογισμός μου ὡς εἰσακουσθείς. Τί οὖν ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Ὅταν, προσευξάμενος καὶ ἐπιτυχών, ἐπαρθῇς, φανερόν ἐστιν, ὅτι οὔτε κατὰ Θεὸν ηὔξω, οὔτε ἐκ τοῦ Θεοῦ τὴν βοήθειαν ἔλαβες, ἀλλ' ἐκ τῶν δαιμόνων ἐνηργήθης, ἵνα ἐπαρθῇ ἡ καρδία σου. Ἡνίκα γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ γίνεται, οὐκ ἐπαίρεται ἡ ψυχή, ἀλλὰ μᾶλλον ταπεινοῦται· καὶ θαυμάζει τὸ μέγα ἔλεος τοῦ Θεοῦ, πῶς καταδέχεται ἐλεεῖν τοὺς ἁμαρτωλούς, ἀναξίους ὄντας καὶ πάντοτε παροργίζοντας. Καὶ ὑπερευχαριστεῖ τῇ ἐνδόξῳ καὶ ἀφάτῳ ἀγαθότητι αὐτοῦ, ὅτι οὐ κατὰ τὰς ἁμαρτίας

σὲ ἁμαρτωλὸ ἄνθρωπο; καὶ ἂν πεῖ, πάτερ, ὅτι δὲν κατοικεῖ, πῶς φυλάγονται οἱ ἁμαρτωλοί;

Ἀπόκριση

Οἱ ἅγιοι καταξιώνονται νὰ ἔχουν τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ γίνονται ναός του· διότι λέγει, «θὰ κατοικήσω μέσα σ' αὐτοὺς καὶ θὰ περπατήσω μέσα σ' αὐτούς»[91]. Οἱ ἁμαρτωλοὶ ὅμως εἶναι ξένοι αὐτοῦ, σύμφωνα μὲ τὸ λόγιο, «ἡ σοφία δὲ θὰ μπεῖ σὲ κακότεχνη ψυχή»[92], καὶ φυλάγονται μὲ τὴν ἀγαθότητά του. Σὲ κάθε περίπτωση λοιπὸν ἂς ἀναπέμψουμε εὐχαριστία πρὸς τὴν ἀπερίγραπτη ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπία αὐτοῦ.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

421

Ἐρώτηση

Ὅταν θλίβομαι γιὰ κάτι καὶ προσεύχομαι καὶ μὲ βοηθεῖ ἡ ἀπερίγραπτη ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ὁ λογισμός μου, ἐπειδὴ εἰσακούσθηκε, ὑψηλοφρονεῖ. Τί νὰ κάνω λοιπόν;

Ἀπόκριση

Ὅταν, ἀφοῦ προσευχηθεῖς καὶ ἐπιτύχεις, ὑψηλοφρονήσεις, εἶναι φανερό, ὅτι οὔτε προσευχήθηκες ὅπως ἀρέσει στὸ Θεό, οὔτε ἔλαβες τὴ βοήθεια ἀπὸ τὸ Θεό, ἀλλὰ ἐνεργήθηκες ἀπὸ τοὺς δαίμονες, γιὰ νὰ ἀλαζονευθεῖ ἡ καρδιά σου. Διότι, ὅταν ἡ ἐπιτυχία προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεό, δὲν ὑψηλοφρονεῖ ἡ ψυχή, ἀλλὰ μᾶλλον δείχνει ταπεινοφροσύνη, καὶ θαυμάζει τὸ μεγάλο ἔλεος τοῦ Θεοῦ, πῶς καταδέχεται νὰ ἐλεεῖ τοὺς ἁμαρτωλούς, ἐνῶ εἶναι ἀνάξιοι καὶ πάντα τὸν ἐξοργίζουν. Καὶ ὑπερευχαριστεῖ τὴν ἔνδοξη καὶ ἀπερίγραπτη ἀγαθό-

---

91. Β' Κορ. 6,16.
92. Σοφ. Σολ. 1,4.

ἡμῶν παραδίδωσιν ἡμᾶς, ἀλλ' ἐν τῇ πολλῇ αὐτοῦ ἀνεξικακίᾳ μακροθυμεῖ καὶ ἐλεεῖ, καὶ οὐκ ἔτι ἐπαίρεται, ἀλλὰ τρέμει καὶ δοξολογεῖ.

ΥΚΒ'

***Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Εἶπας, πάτερ, ὅτε περὶ τῆς μακροθυμίας ἠρώτησα, ὅτι 'καὶ αὕτη καὶ πᾶν ἀγαθὸν ἔργον δωρεὰ τοῦ Θεοῦ ἐστι'· καὶ νῦν περὶ τῆς προσευχῆς εἶπας ὅτι 'οὐκ ἔστιν ἐκ Θεοῦ βοήθεια'. Σαφήνισον οὖν μοι, παρακαλῶ, τίς ἡ τούτων διαφορά;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν ἐξ ἀρχῆς μὲν κατὰ κενοδοξίαν ἐγένετο τὸ ἀγαθὸν ἔργον, ἤγουν, ἡ προσευχή, διαβολικὸν ἀναμφιβόλως ἐστίν. Ἐὰν δὲ τὴν μὲν ἀρχὴν οὐκ ἔσχες τὴν κενοδοξίαν, ὕστερον δὲ ἐδέξω αὐτήν, ἐνταῦθα τὸ καλῶς γενόμενον κατέστρεψας διὰ τὴν κενοδοξίαν, ὥσπερ ὁ τοῖχον οἰκοδομῶν, καὶ στραφεὶς καταλύων αὐτόν. Ἐὰν δὲ ἡ κενοδοξία ἐπολέμει, αὐτὸς δὲ οὐ προσεδέξω, οὐδέν σε ἔβλαψεν.

ΥΚΓ'

Ἐρώτησις

Πολλάκις, ὅτε ψάλλω, αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ὡς ὑψηλοφρονοῦντα. Τί οὖν ὀφείλω εἰπεῖν τῷ λογισμῷ;

τητά του, διότι δὲν μᾶς παραδίδει στὴν καταστροφὴ σύμφωνα μὲ τὶς ἁμαρτίες μας, ἀλλὰ μὲ τὴ μεγάλη ἀνεξικακία του δείχνει μακροθυμία καὶ εὐσπλαχνία, καὶ δὲν ὑψηλοφρονεῖ πλέον, ἀλλὰ τρέμει καὶ δοξολογεῖ.

422

Ἐρώτηση

Πάτερ, ὅταν ἐρώτησα γιὰ τὴ μακροθυμία, εἶπες ὅτι ‘καὶ αὐτὴ καὶ κάθε ἀγαθὸ ἔργο εἶναι δωρεὰ τοῦ Θεοῦ’· καὶ τώρα εἶπες γιὰ τὴν προσευχὴ ὅτι ‘δὲν ὑπάρχει βοήθεια ἀπὸ τὸ Θεό’. Σὲ παρακαλῶ λοιπόν, διασαφήνισέ μου, ποιά εἶναι ἡ διαφορά τους.

Ἀπόκριση

Ἂν τὸ ἀγαθὸ ἔργο, δηλαδὴ ἡ προσευχή, ἔγινε ἐξαρχῆς μὲ κενοδοξία, εἶναι ἀναμφίβολα διαβολικὸ ἔργο. Ἂν ὅμως στὴν ἀρχὴ δὲν εἶχες τὴν κενοδοξία, καὶ τὴ δέχθηκες ὕστερα, τότε κατέστρεψες ἐξαιτίας τῆς κενοδοξίας ἐκεῖνο ποὺ ἔγινε καλά, ὅπως ἐκεῖνος ποὺ οἰκοδομεῖ ἕναν τοῖχο, ἀλλὰ στρέφεται καὶ τὸν γκρεμίζει. Ἂν ὅμως ἡ κενοδοξία σὲ πολεμοῦσε, ἀλλὰ ἐσὺ δὲν τὴν δέχθηκες, δὲν σὲ ἔβλαψε σὲ τίποτε.

423

Ἐρώτηση

Πολλὲς φορές, ὅταν ψάλλω, αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτό μου σὰν νὰ ὑψηλοφρονεῖ· τί πρέπει λοιπὸν νὰ πῶ στὸ λογισμό;

Ἀπόκρισις

Ὅτε ὑψοῦται ἡ καρδία ἐν τῇ ψαλμῳδίᾳ, μιμνήσκου ὅτι γέγραπται, «οἱ παραπικραίνοντες μὴ ὑψούσθωσαν ἐν ἑαυτοῖς» («παραπικράναι» δέ ἐστι, τὸ μὴ ψάλλειν συνετῶς κατὰ φόβον Θεοῦ), καὶ ἐρεύνησον, εἰ μὴ ρέμβεται ὁ λογισμός σου ἐν τῷ ψάλλειν· καὶ πάντως εὑρήσεις ὅτι ρέμβεται, καὶ παροξύνεις τὸν Θεόν.

ΥΚΔ'

Ἐρώτησις

Ὅτε βαροῦμαι ἐν τοῖς λογισμοῖς, εἴτε ἐν τῇ ψαλμῳδίᾳ, εἴτε χωρὶς ψαλμῳδίας, καὶ ἐπικαλοῦμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς βοήθειαν, ὑποτίθεταί μοι ὁ ἐχθρὸς ὅτι ἔπαρσιν ἔχει, ὡς δοκοῦν καλὸν ποιεῖν ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ. Πῶς οὖν δεῖ ἔχειν περὶ τούτου;

Ἀπόκρισις

Οἴδαμεν, ὅτι οἱ κακῶς ἔχοντες πάντοτε χρῄζουσι τοῦ ἰατροῦ καὶ τῶν αὐτοῦ φαρμάκων· καὶ οἱ χειμαζόμενοι ἀδιαλείπτως προστρέχουσι τῷ λιμένι, μήποτε καταλάβῃ αὐτοὺς ναυάγιον. Διὰ τοῦτο γὰρ βοᾷ καὶ ὁ προφήτης λέγων· «Κύριε, καταφυγὴ ἐγενήθης ἡμῖν ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ»· καὶ πάλιν, «ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, βοηθὸς ἐν θλίψεσι ταῖς εὑρούσαις ἡμᾶς σφόδρα». Εἰ δὲ καταφυγὴ ἡμῶν ἐστι, μνησθῶμεν, ὅτι λέγει, «ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσεις με».

Μάθωμεν οὖν ὅτι στηκούσης τῆς θλίψεως, ἐπικαλεῖσθαι δεῖ ἀδιαλείπτως τὸν ἐλεήμονα Θεόν· ἐπικαλούμενοι δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μὴ ἐπαρθῶμεν τῷ λογισμῷ. Ἐὰν γὰρ μὴ ᾖ τις ἄφρων, ἐκδικούμενος ὑπό τινος οὐκ ἐπαίρεται. Οἱ οὖν χρῄζον-

---

93. Ψαλμ. 65,7. 94. Ψαλμ. 89,1. 95. Ψαλμ. 45,1.

'Απόκριση

Όταν ὑψώνεται ἡ καρδιὰ κατὰ τὴν ψαλμωδία, θυμήσου ὅτι ἔχει γραφεῖ, «αὐτοὶ ποὺ μὲ παραπικραίνουν, νὰ μὴ ὑψηλοφρονοῦν»[93] (τὸ 'παραπικραίνω' σημαίνει νὰ μὴ ψάλλει κανεὶς συνετὰ σύμφωνα μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ). Ἐρεύνησε λοιπόν, ἂν δὲν ὀνειροπολεῖ ὁ λογισμός σου κατὰ τὴν ψαλμωδία· καὶ ὁπωσδήποτε θὰ βρεῖς ὅτι ὀνειροπολεῖ, καὶ παροργίζεις τὸ Θεό.

424

Ἐρώτηση

Ὅταν βαραίνομαι στοὺς λογισμούς, εἴτε κατὰ τὴν ψαλμωδία, εἴτε χωρὶς ψαλμωδία, καὶ ἐπικαλοῦμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γιὰ βοήθεια, ὁ ἐχθρὸς μοῦ ὑποβάλλει ὅτι ὑπάρχει σ' αὐτὸ ἔπαρση, ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι πετυχαίνω καλὸ μὲ τὴν ἀδιάλειπτη ἀνάμνηση τοῦ Θεοῦ. Πῶς λοιπὸν πρέπει νὰ τὸ ἐκλαμβάνω αὐτό;

'Απόκριση

Γνωρίζομε ὅτι οἱ ἀσθενεῖς πάντα χρειάζονται τὸ γιατρὸ καὶ τὰ φάρμακά του· καὶ οἱ θαλασσοδαρμένοι προστρέχουν ἀδιάλειπτα στὸ λιμάνι, γιὰ νὰ μὴ τοὺς πιάσει ναυάγιο. Γι' αὐτὸ βέβαια φωνάζει καὶ ὁ προφήτης καὶ λέγει· «Κύριε, μᾶς ἔγινες καταφυγὴ καὶ δύναμη, βοηθὸς στὶς θλίψεις ποὺ μᾶς βρῆκαν»[95]. Ἐὰν ὅμως εἶναι καταφυγή μας, ἂς θυμηθοῦμε ὅτι λέγει· «νὰ μὲ ἐπικαλεσθεῖς τὴν ἡμέρα τῆς θλίψεώς σου, καὶ ἐγὼ θὰ τρέξω σὲ σένα καὶ θὰ μὲ δοξάσεις»[96].

Ἂς μάθουμε λοιπὸν ὅτι, ὅταν ὑπάρχει θλίψη, πρέπει νὰ ἐπικαλούμαστε ἀδιάλειπτα τὸν ἐλεήμονα Θεό· ὅταν ἐπικαλούμαστε ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴ ὑψηλοφρονήσουμε στὸ λογισμό. Διότι, ἐὰν κανεὶς δὲν εἶναι ἄφρονας, δὲν ὑψηλοφρονεῖ

96. Ψαλμ. 49,15.

τες τοῦ Θεοῦ, ἐπικαλώμεθα τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς βοήθειαν κατὰ τῶν ἐναντίων. Καὶ ἐὰν μὴ παραφρονῶμεν, οὐκ ὀφείλομεν ἐπαίρεσθαι τῷ λογισμῷ· χρῄζοντες γὰρ ἐπικαλούμεθα, καὶ θλιβόμενοι προσφεύγομεν. Ἐπὶ δὲ τούτοις πᾶσι μανθάνομεν, ὅτι τὸ ἀδιαλείπτως ὀνομάζειν τὸν Θεόν, φάρμακόν ἐστιν ἀναιρετικόν, οὐ μόνον πάντων τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς πράξεως. Καθὼς γὰρ ὑποβάλλει ὁ ἰατρὸς τὸ φάρμακον, εἴτε ἔμπλαστρον, ἐπάνω τοῦ τραύματος τοῦ πάσχοντος καὶ ἐνεργεῖ, μὴ εἰδότος τοῦ ἀρρωστοῦντος τὸ πῶς, οὕτω καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὀνομαζόμενον ἀναιρεῖ, καὶ ἡμῶν μὴ εἰδότων τὸ πῶς, πάντα τὰ πάθη.

ΥΚΕ'

Ἐρώτησις

Ὅτε δοκεῖ ἡσυχάζειν ὁ λογισμὸς καὶ ἄθλιπτος εἶναι, ἆρα οὐκ ἔστι καλόν, καὶ τότε ἀδολεσχεῖν ἐν τῇ ἐπικλήσει τοῦ ὀνόματος τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ; Ἐπειδὴ ὑποτίθεταί μοι ὁ λογισμός, ὅτι νῦν ἀφ' οὗ εἰρηνεύομεν, οὐ χρεία ἐστὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

Οὐκ ὀφείλομεν ἔχειν τοιαύτην εἰρήνην, ἐὰν ἔχωμεν ἑαυτοὺς ἁμαρτωλούς· φησὶ γάρ, «οὐκ ἔστιν εἰρήνη τοῖς ἁμαρτωλοῖς», λέγει Κύριος. Εἰ οὖν οὐκ ἔστιν εἰρήνη τοῖς ἁμαρτωλοῖς, αὕτη ποία εἰρήνη ἐστί; Φοβηθῶμεν ὅτι γέγραπται, «ὅταν λέγωσιν εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, αἰφνίδιος ἐφίσταται αὐτοῖς ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ

ὅταν ἐκδικεῖται ἀπὸ κάποιον. Ὅσοι λοιπὸν χρειαζόμαστε τὸ Θεό, ἃς ἐπικαλούμαστε τὸ ὄνομά του γιὰ βοήθεια κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Καὶ ἂν δὲν παραφρονοῦμε, δὲν πρέπει νὰ ὑψηλοφρονήσουμε στὸ λογισμό· διότι τὸν ἐπικαλούμαστε, ἐπειδὴ ἔχουμε ἀνάγκη, καὶ καταφεύγουμε σ' αὐτὸν ἐπειδὴ θλιβόμαστε. Καὶ ἐκτὸς ἀπὸ ὅλα αὐτὰ μαθαίνουμε, ὅτι τὸ νὰ ἐπικαλεῖσαι ἀδιάλειπτα τὸ Θεό, εἶναι φάρμακο ἀναιρετικό, ὄχι μόνο ὅλων τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς πράξεως. Ὅπως δηλαδὴ ὁ γιατρὸς βάζει τὸ φάρμακο ἢ τὸ ἔμπλαστρο πάνω στὸ τραῦμα τοῦ ἀσθενοῦς καὶ αὐτὸ ἐνεργεῖ χωρὶς ὁ ἄρρωστος νὰ γνωρίζει τὸ πῶς, ἔτσι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπικαλούμενο ἀναιρεῖ ὅλα τὰ πάθη, χωρὶς ἐμεῖς νὰ γνωρίζουμε τὸ πῶς.

425

Ἐρώτηση

Ὅταν φαίνεται νὰ ἡσυχάζει ὁ λογισμός, καὶ εἶναι χωρὶς ψλίψη, ἄραγε εἶναι καλὸ τότε νὰ ἀσχολούμαστε μὲ τὴν ἐπίκληση τοῦ ὀνόματος τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ; Ἐπειδὴ ὁ λογισμός μοῦ λέγει ὅτι τώρα, ἀφοῦ εἰρηνεύουμε, δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη αὐτοῦ.

Ἀπόκριση

Δὲν πρέπει νὰ ἔχουμε τέτοια εἰρήνη, ἐὰν θεωροῦμε τοὺς ἑαυτούς μας ἁμαρτωλούς· διότι λέγει ὁ Κύριος, «δὲν ὑπάρχει εἰρήνη στοὺς ἁμαρτωλούς»[97]. Ἐὰν λοιπὸν δὲν ὑπάρχει εἰρήνη στοὺς ἁμαρτωλούς, αὐτὴ ποιά εἰρήνη εἶναι; Ἂς φοβηθοῦμε, διότι ἔχει γραφεῖ· «ὅταν λέγουν ὅτι ὑπάρχει εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, ἐπέρχεται αἰφνίδιος ὄλεθρος σ' αὐτούς, ὅπως ὁ

97. Παρβ. Ψαλμ 37,3.

ἐκφεύξωνται». Ἔνι δὲ ὅτε καὶ κατὰ πανουργίαν ποιοῦσιν οἱ ἐχθροὶ τῷ ἡσυχάσαι τὴν καρδίαν μικρόν, ὥστε μὴ ἐπικαλέσασθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· οὐκ ἀγνοοῦσι γὰρ ὅτι ἐκνευρίζονται ἀπὸ τῆς ἐπικλήσεως αὐτοῦ.

Εἰδότες οὖν μὴ παυσώμεθα ἐπικαλούμενοι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς βοήθειαν· αὕτη γὰρ εὐχή ἐστι· καί φησιν, «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε»· τὸ δὲ «ἀδιαλείπτως» πέρας ἢ μέτρον οὐκ ἔχει.

ΥΚS'

Ἐρώτησις

Ὅταν ἐπαινῶσι με οἱ ἄνθρωποι ἢ ὁ λογισμὸς ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ὁρῶ ἐμαυτὸν βαρούμενον ἐξ αὐτοῦ, τί ὀφείλω ποιῆσαι πρὸς αὐτόν;

Ἀπόκρισις

Ὅταν ἐπαινῇ σε ὁ λογισμὸς καὶ οὐ δύνασαι ἀβλαβῶς παρελθεῖν αὐτόν, σπούδασον ἐπικαλέσασθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ εἰπὲ αὐτῷ· 'γέγραπται· «λαός μου, οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς πλανῶσιν ὑμᾶς καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν ταράσσουσιν»'.

Ὅτι δὲ ὁ ἔπαινος οὗτος, ἀδελφέ, οὐδέν ἐστιν, ἀλλ' ἀπάτη, βοᾷ ὁ προφήτης λέγων, ὅτι «πᾶς ἄνθρωπος χόρτος καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου»· καὶ ὅτι ὁ δεχόμενος ἔπαινον ἀνθρώπων οὐκ ὠφελεῖται, φησὶν αὐτὸς ὁ Δεσπότης· «πῶς δύνασθε πιστεύειν εἰς ἐμέ, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες;».

---

98. Α' Θεσ. 5,3.
99. Α' Θεσ. 5,17

ἀνυπόφορος πόνος τῆς ἐγκυμοσύνης, καὶ δὲν θὰ ξεφύγουν»[98]. Μερικὲς φορὲς καὶ μὲ πανουργία οἱ ἐχθροὶ κάνουν τὴν καρδιὰ νὰ ἡσυχάσει λίγο, ὥστε νὰ μὴ ἐπικαλεσθεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· διότι δὲν ἀγνοοῦν ὅτι ἐκνευρίζονται ἀπὸ τὴν ἐπίκληση αὐτοῦ.

Γνωρίζοντας λοιπὸν αὐτό, ἂς μὴ σταματήσουμε νὰ ἐπικαλούμαστε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γιὰ βοήθεια, διότι αὐτὴ εἶναι προσευχή, ἀφοῦ λέγει, «νὰ προσεύχεσθε ἀδιάλειπτα»[99], καὶ τὸ ἀδιάλειπτο δὲν ἔχει τέλος ἢ μέτρο.

426

Ἐρώτηση

Ὅταν μὲ ἐπαινοῦν οἱ ἄνθρωποι ἢ ὁ λογισμός μου μέσα στὴν καρδιὰ καὶ βλέπω τὸν ἑαυτό μου νὰ βαρύνεται ἀπὸ αὐτά, τί πρέπει νὰ τοῦ κάνω;

Ἀπόκριση

Ὅταν σὲ ἐπαινεῖ ὁ λογισμὸς καὶ δὲν μπορεῖς νὰ τὸν περάσεις χωρὶς βλάβη, φρόντισε νὰ ἐπικαλεσθεῖς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ πές του· 'ἔχει γραφεῖ, «λαέ μου, ὅποιοι σᾶς μακαρίζουν σᾶς πλανοῦν καὶ ταράσσουν τὸ πάτημα τῶν ποδιῶν σας»[1]'.

Τὸ ὅτι ὁ ἔπαινος αὐτός, ἀδελφέ, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ἀπάτη, τὸ φροντοφωνάζει ὁ προφήτης ποὺ λέγει· «κάθε ἄνθρωπος εἶναι χόρτο καὶ κάθε δόξα ἀνθρώπου μοιάζει μὲ ἄνθος χόρτου»[1α]. Καὶ ὅτι ὅποιος δέχεται ἔπαινο ἀνθρώπων δὲν ὠφελεῖται, λέγει ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης· «πῶς μπορεῖτε νὰ πιστεύετε σὲ μένα, ἀφοῦ δέχεσθε δόξα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους;»[2]. Ἐὰν ὅμως γίνεται κάτι σύμφωνα μὲ τὸ Θεό, πρέπει νὰ θυμόμαστε

---

1. Ἠσ. 3,12.
1α. Ἰακ. 1,10.
2. Ἰω. 5,44.

Εἴ τι δὲ κατὰ Θεὸν γίνεται, ὀφείλομεν μνημονεύειν, ὅτι «ὁ καυχώμενος, ἐν Κυρίῳ καυχάσθω»· καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος φθάσας εἰς μεγάλα μέτρα, εἰς ἑαυτὸν οὐκ ἐκαυχᾶτο, ἀλλ' ἐβόα, λέγων, «χάριτι δὲ Θεοῦ εἰμι, ὅ εἰμι».

Αὐτῷ γὰρ ἀληθῶς ἡ δόξα καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΥΚΖ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν οὖν ψάλλω ἢ προσεύχομαι ἢ ἀναγινώσκω καὶ ἀνακύψῃ ἄτοπος λογισμός, κατανοήσω αὐτὸν καὶ διακόψω τὴν ψαλμῳδίαν ἢ τὴν προσευχὴν ἢ τὴν ἀνάγνωσιν, ἵνα καὶ διὰ τῶν τοιούτων λογισμῶν ἀντιπράξω αὐτῷ;

Ἀπόκρισις

Καταφρόνησον αὐτοῦ καὶ πρόσεχε μετὰ ἀκριβείας τῇ ψαλμῳδίᾳ καὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἀναγνώσει, τοῦ δύνασθαι δύναμιν λαβεῖν ἀπὸ τῶν λεγομένων· ἐὰν γὰρ ἀνασχώμεθα σχολάζειν τοῖς λογισμοῖς τοῦ ἐχθροῦ, οὐδέποτε ἔχομέν τι ἀγαθὸν πρᾶξαι, ὅπερ ἐκεῖνος πραγματεύεται. Καὶ ὅταν βλέπῃς τὴν αὐτῶν συνοχὴν τοιαύτην οὖσαν, ὥστε καὶ παρεμποδίσαι τῇ ψαλμῳδίᾳ ἢ τῇ προσευχῇ ἢ τῇ ἀναγνώσει, μηδὲ οὕτως ἀντιφιλονεικήσῃς αὐτοῖς· οὐκ ἔστι γὰρ τοῦτο τῆς σῆς δυνάμεως. Ἀλλὰ σπούδασον ἐπικαλέσασθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔρχεται εἰς σὴν βοήθειαν καὶ καταργεῖ τὰ μηχανήματα τῶν ἐχθρῶν.

Αὐτοῦ γὰρ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν

καυχιέται, ἂς καυχιέται στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»[3]. Διότι καὶ ὁ Ἀπόστολος, ποὺ ἔφθασε σὲ μεγάλα μέτρα, δὲν καυχιόταν γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ φώναζε, λέγοντας· «μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ εἶμαι αὐτὸ ποὺ εἶμαι»[4].

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

427

Ἐρώτηση

Ἂν λοιπὸν ψάλλω ἢ προσεύχομαι ἢ διαβάζω, καὶ προκύψει παράλογος λογισμός, πρέπει νὰ τὸν ἐξετάσω καὶ νὰ διακόψω τὴν ψαλμωδία ἢ τὴν προσευχὴ ἢ τὴν ἀνάγνωση, ὥστε νὰ ἀντιπράξω μ' αὐτοὺς τοὺς λογισμοὺς σ' αὐτὸν τὸν ἄτοπο;

Ἀπόκριση

Περιφρόνησέ τον καὶ πρόσεχε μὲ ἀκρίβεια τὴν ψαλμωδία καὶ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν ἀνάγνωση, ὥστε νὰ μπορέσεις νὰ πάρεις δύναμη ἀπὸ αὐτὰ ποὺ λέγονται· διότι, ἐὰν ἀπασχοληθοῦμε μὲ τοὺς λογισμοὺς τοῦ ἐχθροῦ, δὲ θὰ μπορέσουμε ποτὲ νὰ κάνουμε κάτι καλό, πρᾶγμα ποὺ ἐπιζητεῖ ἐκεῖνος. Καὶ ὅταν βλέπεις τὴ συνοχή τους νὰ εἶναι τέτοια, ὥστε νὰ παρεμποδίζουν τὴν ψαλμωδία ἢ τὴν προσευχὴ ἢ τὴν ἀνάγνωση, οὔτε τότε νὰ μὴ ἀντιφιλονεικήσεις μ' αὐτούς· διότι αὐτὸ δὲν ἀνήκει στὴ δική σου δύναμη. Ἀλλὰ φρόντισε νὰ ἐπικαλεσθεῖς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ σοῦ ἔρθει βοήθεια καὶ θὰ καταργήσει τὶς μηχανορραφίες τῶν ἐχθρῶν. Διότι ἡ δύναμη καὶ ἡ δόξα εἶναι δική του στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

---

3. Α' Κορ. 1,31.
4. Α' Κορ. 15,10.

ΥΚΗ΄

Ἐρώτησις

Πῶς τις κτᾶται κατάνυξιν ἐν προσευχῇ καὶ ἀναγνώσει καὶ ψαλμῳδίᾳ;

Ἀπόκρισις

Ἡ κατάνυξις ἀπὸ τοῦ ἐνδελεχισμοῦ τῆς ὑπομνήσεως ἔρχεται τῷ ἀνθρώπῳ. Ὅτε οὖν προσεύχεταί τις, ὀφείλει προσευχόμενος ἀγαγεῖν τὰς πράξεις αὐτοῦ εἰς τὴν ἰδίαν μνήμην καὶ πῶς κρίνονται οἱ τὰ τοιαῦτα πράττοντες καὶ τὴν φωνὴν τὴν φοβεράν, ὅτι «πορεύεσθε ἀπ᾽ ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον» καὶ τὰ λοιπά. Μνήμην δὲ ἁμαρτιῶν λέγω, οὐχὶ ἑκάστης, μήποτε καὶ διὰ παρενθέτου εἰσενέγκῃ ὁ ὑπεναντίος ἄλλην αἰχμαλωσίαν, ἀλλὰ τὸ μνησθῆναι μόνον, ὅτι κατάχρεοί ἐσμεν ἁμαρτιῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐὰν ἐμμείνῃ σκληρότης μὴ ἐνδώσωμεν· γίνεται γὰρ πολλάκις παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡ ἀνοχὴ εἰς δοκιμασίαν ἀνθρώπου, εἰ ὑπομείνῃ.

Καὶ περὶ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς ψαλμῳδίας, τὸ γρηγορῆσαι τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ λεγόμενα καὶ ἀναλαβεῖν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν τὴν δύναμιν τὴν ἐν αὐτοῖς ἐγκειμένην. Ἐὰν μὲν περὶ ἀγαθῶν, ἵνα ζηλώσῃ εἰς τὸ ἀγαθόν, ἐὰν δὲ περὶ ἀνταποδόσεως κακῶν, ἵνα φύγῃ τὴν προσδοκωμένην ἀπειλὴν τοῖς τὰ κακὰ πράττουσι. Καὶ ἐμμένων ἐν ταῖς αὐτῶν ὑπομνήσεσι, μὴ ἐνδώσῃς ἐπιμενούσης τῆς σκηρότητος· ἐλεήμων γάρ ἐστι καὶ οἰκτίρμων ὁ Θεὸς καὶ μακρόθυμος, προσδεχόμενος ἡμῶν τὴν σπουδήν. Μνημόνευε δὲ ἀεὶ τοῦ λέγοντος Ψαλμῳδοῦ, «ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέσχε μοι» καὶ τὰ λοιπά.

Ἀδολεσχῶν δὲ ἐν τούτοις, ἔλπισον ὅτι καταλαμβάνει σε τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ διὰ τάχους.

428

Ἐρώτηση

Πῶς ἀποκτᾶ κανεὶς κατάνυξη στὴν προσευχή, στὴν ἀνάγνωση καὶ τὴν ψαλμωδία;

Ἀπόκριση

Η κατάνυξη ἔρχεται στὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ ἀδιάλειπτο τῆς ὑπομνήσεως. Ὅταν λοιπὸν προσεύχεται κάποιος, ὀφείλει προσευχόμενος νὰ ὁδηγεῖ τὶς πράξεις του στὴ μνήμη του, καὶ τὸ πῶς κρίνονται ἐκεῖνοι ποὺ κάνουν αὐτὰ καὶ τὴ φοβερὴ φωνή, «φύγετε ἀπὸ μένα σεῖς οἱ καταραμένοι στὸ πῦρ τὸ αἰώνιο»[5] καὶ τὰ λοιπά. Καὶ θύμιση ἁμαρτιῶν ἐννοῶ ὄχι τὴν καθεμιὰ χωριστά, μὴ τυχὸν ὁ ἐχθρός, παρεμβάλοντας ἄλλη σκέψη, τὸν ὁδηγήσει σὲ ἄλλη αἰχμαλωσία, ἀλλὰ τὸ νὰ θυμηθεῖ μόνο, ὅτι εἴμαστε γεμᾶτοι μὲ ἁμαρτίες. Καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτά, ἂν ἐπιμείνει ἡ σκληρότητα, ἂς μὴ ὑποχωρήσουμε· διότι ἡ ἀνοχὴ πολλὲς φορὲς δείχνεται ἀπὸ τὸ Θεὸ πρὸς δοκιμασία τοῦ ἀνθρώπου, ἂν θὰ ὑπομείνει.

Ὡς πρὸς τὴν ἀνάγνωση καὶ τὴν ψαλμωδία, ἡ κατάνυξη ἀποκτᾶται μὲ τὸ νὰ ἀγρυπνεῖ ὁ νοῦς του σ' ἐκεῖνα ποὺ λέγονται ἀπὸ αὐτόν, καὶ νὰ βάλει στὴν ψυχή του τὴ δύναμη ποὺ βρίσκεται σ' αὐτὰ τὰ λόγια. Ἐὰν γίνεται λόγος γιὰ ἀγαθά, νὰ μιμηθεῖ τὸ ἀγαθό· ἐὰν γίνεται γιὰ ἀνταπόδοση κακῶν, ν' ἀποφύγει τὴν προσδοκώμενη ἀπειλὴ ἐκείνων ποὺ πράττουν τὰ κακά. Καὶ ἐπιμένοντας στὶς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, νὰ μὴ ὑποχωρήσεις στὴν ἐπιμονὴ τῆς σκληρότητας· διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων καὶ μακρόθυμος καὶ ἀποδέχεται τὴν προσπάθειά μας. Καὶ νὰ θυμᾶσαι πάντοτε τὸν ψαλμωδὸ ποὺ λέγει, «μὲ ὑπομονὴ χωρὶς διακοπὴ ὑπέμεινα τὸν Κύριο καὶ μὲ πρόσεξε»[6] καὶ τὰ λοιπά.

---

5. Ματθ. 25,41.
6. Ψαλμ. 39,1.

ΥΚΘ'

Ἐρώτησις

Ὅτε ζητῶ μετὰ ἀκριβείας προσέχειν τῇ δυνάμει τῶν ῥημάτων τοῦ Ψαλμῳδοῦ, συμβαίνει πολλάκις ἐξ αὐτῶν γενέσθαι μοι πονηροὺς λογισμούς.

Ἀπόκρισις

Ἐὰν ἴδῃς ὅτι ἀπ' αὐτῶν τῶν ῥημάτων τῆς ψαλμῳδίας ἐμηχανήσατο ὁ ἐχθρὸς παρασχεῖν σοι πόλεμον, οὐ χρὴ μετὰ ἀκριβείας καταλαβεῖν τὴν δύναμιν τῶν λεγομένων, ἀλλὰ νηφόντως καὶ ἀρεμβάστως αὐτὰ ψάλλειν. Κἂν γὰρ αὐτὰ λέγῃς μόνον, οἱ ἐχθροὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἴσασι καὶ οὐ δύνανταί σοι ἀντιστῆναι· καὶ γίνεταί σοι ἡ ψαλμῳδία ἀντὶ ἱκεσίας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἰς κατάργημα τῶν ἐχθρῶν.

ΥΛ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν ἐν τῇ ψαλμῳδίᾳ ὦ ἢ μετὰ ἀνθρώπων καὶ θλίβωμαι ἐκ τῶν λογισμῶν καὶ ὀνομάσω τὸν Θεὸν ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ δυνάμενος ἐν τῷ στόματι, ἢ καὶ μνησθῶ αὐτοῦ μόνον, ἆρα οὐκ ἐξαρκεῖ μοι τοῦτο εἰς βοήθειαν;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν στήκοντός σου ἐν τῷ καιρῷ τῆς ψαλμῳδίας ἢ μετὰ ἀνθρώπων, ἔλθῃ σοι ὀνομάσαι τὸν Θεόν, μὴ νομίσῃς ὅτι, ἐὰν μὴ εἴπῃς στόματι, οὐκ ὀνομάζεις αὐτόν· ἀλλὰ μιμνήσκου, ὅτι καρδιογνώστης ἐστὶ καὶ εἰς καρδίαν προσέχει·

Ἀσχολούμενος λοιπὸν ἐπίμονα μ' αὐτά, ἔλπισε ὅτι τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ θὰ φθάσουν γρήγορα σὲ σένα.

429

Ἐρώτηση

Ὅταν προσπαθῶ νὰ προσέξω μὲ ἀκρίβεια τὴ δύναμη τῶν λόγων τοῦ ψαλμωδοῦ, συμβαίνει πολλὲς φορὲς νὰ μοῦ γεννιοῦνται ἀπὸ αὐτὰ πονηροὶ λογισμοί.

Ἀπόκριση

Ἐὰν δεῖς ὅτι ὁ ἐχθρὸς μηχανεύθηκε νὰ σοῦ δώσει πόλεμο ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ λόγια τῆς ψαλμωδίας, δὲν πρέπει νὰ ἀναζητεῖς μὲ ἀκρίβεια τὴν ἔννοια τῶν λεγομένων, ἀλλὰ νὰ τὰ ψάλλεις μὲ νηφαλιότητα καὶ χωρὶς ρεμβασμό. Διότι καὶ μόνο ἂν τὰ λέγεις, οἱ ἐχθροὶ γνωρίζουν τὴ δύναμη αὐτῶν καὶ δὲν μποροῦν νὰ σοῦ ἀντισταθοῦν. Ἔτσι ἡ ψαλμωδία σοῦ γίνεται ἱκεσία στὸ Θεὸ καὶ κατάργηση τῶν ἐχθρῶν.

430

Ἐρώτηση

Ἐὰν εἶμαι στὴν ψαλμωδία ἢ μαζὶ μὲ ἀνθρώπους, καὶ θλίβομαι ἀπὸ τοὺς λογισμούς, καὶ ὀνομάσω τὸ Θεὸ στὴν καρδιά, μὴ μπορώντας μὲ τὸ στόμα, ἢ καὶ ἁπλῶς τὸν θυμηθῶ, ἄραγε δὲν μοῦ ἀρκεῖ αὐτὸ γιὰ βοήθεια;

Ἀπόκριση

Ἐάν, ἐνῶ στέκεσαι κατὰ τὴν ὥρα τῆς ψαλμωδίας ἢ εἶσαι μαζὶ μὲ ἀνθρώπους, σοῦ ἔλθει νὰ ὀνομάσεις τὸ Θεό, μὴ νομίσεις ὅτι, ἐὰν δὲν τὸν ἀναφέρεις μὲ τὸ στόμα, δὲν τὸν ὀνομάζεις· ἀλλὰ θυμήσου ὅτι εἶναι καρδιογνώστης καὶ

καὶ ὀνόμασον αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ εἶπεν ἡ Γραφή· «κλεῖσον τὴν θύραν σου καὶ πρόσευξαι τῷ Πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ»· ἵνα κλείσωμεν τὸ στόμα καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ προσευξώμεθα αὐτῷ.

Ὁ κλείων οὖν τὸ στόμα καὶ ὀνομάζων τὸν Θεὸν ἢ προσευχόμενος αὐτῷ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τὴν τοῦτο λέγουσαν ἐντολὴν πληροῖ· ἐὰν δὲ καὶ μὴ ὀνομάσῃς ἐν αὐτῇ, μνησθῇς δὲ μόνον, τοῦτο μᾶλλον ὀξύτερόν ἐστι τοῦ ὀνομάσαι καὶ ἀρκεῖ σοι πρὸς βοήθειαν.

ΥΛΑ'

Ἐρώτησις

Ἆρα οὖν καλόν ἐστι τὸ τινὰ ἐκ τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διὰ παντὸς μελετᾶν ἢ προσεύχεσθαι, μὴ συνεργούσης ὅλως τῆς αὐτοῦ γλώττης; Ὅτε δὲ συμβαίνει μοι τοῦτο, βυθίζεται ὁ λογισμός μου, καὶ αἰσθάνομαι βαρέως καὶ δοκῶ βλέπειν ὡς πράγματα καὶ φαντασίας, καὶ ὡς ἐν ὀνείροις διάγω.

Ἀπόκρισις

Τοῦτο τῶν τελείων ἐστί, τῶν δυναμένων κυβερνᾶν τὸν νοῦν καὶ εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἔχειν, τὸ μὴ πλαγιάσαι καὶ βυθισθῆναι εἰς μετεωρισμὸν βαθύτατον ἢ φαντασίαν· ὁ δὲ μὴ δυνάμενος ἔχειν διαπαντὸς τὴν κατὰ Θεὸν νῆψιν, ἁρπάσει καὶ παραδώσει τὴν μελέτην καὶ τῇ γλώττῃ. Καὶ γὰρ οἱ κολυμβῶντες εἰς τὴν θάλασσαν, οἱ μὲν τεχνῖται αὐτῶν, θαρροῦντες ῥίπτουσιν ἑαυτοὺς εἰς αὐτήν, εἰδότες ὅτι τοὺς ἐπισταμένους καλῶς τὴν τέχνην βυθίσαι ἡ θάλασσα οὐ δύναται. Ὁ

προσέχει στὴν καρδιά· ὀνόμασέ τον λοιπὸν στὴν καρδιά σου. Διότι αὐτὸ σημαίνει ἐκεῖνο ποὺ εἶπε ἡ Γραφή, «κλεῖσε τὴ θύρα σου καὶ προσευχήσου στὸν Πατέρα σου ποὺ βρίσκεται μέσα κρυμμένος»[7]· νὰ κλείσουμε τὸ στόμα καὶ νὰ προσευχηθοῦμε σ' αὐτὸν μὲ τὴν καρδιά.

Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ κλείνει τὸ στόμα καὶ ὀνομάζει τὸ Θεὸ ἢ προσεύχεται σ' αὐτὸν μὲ τὴν καρδιά του, πραγματοποιεῖ τὴν ἐντολὴ ποὺ τὸ λέγει αὐτό· ἐὰν ὅμως δὲν τὸν ὀνομάσεις καὶ μὲ τὴν καρδιά, ἀλλὰ μόνο τὸν θυμηθεῖς, αὐτὸ εἶναι περισσότερο ἰσχυρώτερο ἀπὸ τὸ νὰ τὸν ὀνομάσεις, καὶ σοῦ ἀρκεῖ γιὰ βοήθεια.

431

Ἐρώτηση

Ἄραγε εἶναι καλὸ τὸ νὰ μελετᾶ κανεὶς συνέχεια τὸ Θεὸ μέσα στὴν καρδιά του ἢ νὰ προσεύχεται χωρὶς νὰ συνεργήσει καθόλου ἡ γλώσσα του; Ὅταν μοῦ συμβαίνει αὐτό, βυθίζεται ὁ λογισμός μου καὶ αἰσθάνομαι βαριὰ καὶ νομίζω σὰν νὰ βλέπω πράγματα καὶ φαντασίες καὶ ζῶ σὰν σὲ ὄνειρα.

Ἀπόκριση

Αὐτὸ ἀνήκει στοὺς τέλειους, ποὺ μποροῦν νὰ κυβερνοῦν τὸ νοῦ καὶ νὰ τὸν ἔχουν στὸ φόβο τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μὴ λοξοδρομήσουν καὶ βυθισθοῦν σὲ βαθύτατη ἀεροβασία ἢ φαντασία· ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει διαρκῶς τὴν κατὰ Θεὸ νήψη, θ' ἁρπάξει καὶ θὰ παραδώσει τὴ μελέτη καὶ στὴ γλώσσα. Διότι καὶ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ κολυμβοῦν στὴ θάλασσα, ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι τεχνίτες πέφτουν σ' αὐτὴν μὲ θάρρος, γνωρίζοντας ὅτι ἡ θάλασσα δὲν μπορεῖ νὰ βυθίσει αὐτοὺς ποὺ

7. Ματθ. 6,6.

δὲ ἀρχόμενος τῆς τοιαύτης τέχνης, ὅταν αἰσθάνηται τοῦ βυθισμοῦ τῶν ὑδάτων, ἀπὸ τῆς συνοχῆς διὰ τὸ μὴ πνιγῆναι, ἁρπάζει ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ πελάγους εἰς τὸν αἰγιαλόν· καὶ λαμβάνων μικρὰν ψυχήν, πάλιν χαλᾷ ἑαυτὸν εἰς τὸ πέλαγος, καὶ δοκιμάζει τὰ αὐτὰ ποιῶν πρὸς τὸ μαθεῖν τελείως τὴν τέχνην, ἕως οὗ φθάσῃ τὸ μέτρον τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐπισταμένων.

ΥΛΒ'

Ἐρώτησις

Τί ἐστιν ὃ λέγει τις τῶν πατέρων, 'οὐ τὸ εἰσελθεῖν τοὺς λογισμούς ἐστι τὸ κατάκριμα, ἀλλὰ τὸ κακῶς αὐτοὺς διοικῆσαι', ὁ δὲ ἀββᾶς Ἰωσὴφ εἶπεν ἑνὶ τῶν ἀδελφῶν, 'κόψον ταχέως τοὺς λογισμούς', ἄλλῳ δὲ εἶπεν, 'ἄφες αὐτοὺς εἰσελθεῖν, καὶ δὸς καὶ λάβε μετ' αὐτῶν, καὶ γίνῃ δόκιμος'.

Ἀπόκρισις

Τ*ὸ εἰσελθεῖν τοὺς λογισμούς, τὸ σπαρῆναί ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι κατάκριμα· τὸ δὲ συγκαταθέσθαι ἐστὶ τὸ κακῶς αὐτοὺς διοικῆσαι, καὶ ἔστι κατάκριμα· ἡ διαφορὰ δὲ τοῦ ἐᾶσαι εἰσελθεῖν τοὺς λογισμοὺς καὶ τοῦ κόψαι αὐτοὺς αὕτη ἐστί· τοῦ δυναμένου ἀντιστῆναι καὶ πολεμῆσαι καὶ μὴ ἡττηθῆναι, ἔστι τὸ ἐᾶσαι εἰσελθεῖν· τοῦ δὲ ἀσθενοῦντος καὶ μὴ δυναμένου, ἀλλὰ συγκατατιθεμένου, τοῦτό ἐστι τὸ κόψαι, διὰ τοῦ φυγεῖν πρὸς τὸν Θεόν.*

ξέρουν τὴν τέχνη καλά. Ἐνῶ ὁ ἀρχάριος σ' αὐτὴν τὴν τέχνη, ὅταν αἰσθάνεται τὸ βυθισμὸ τῶν ὑδάτων, ἀπὸ τὴν ἀγωνία μήπως πνιγεῖ, ἁρπάζει καὶ μεταφέρει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸ πέλαγος στὴν ἀκρογιαλιά, καί, ἀφοῦ πάρει λίγη δύναμη, ρίχνεται πάλι στὸ πέλαγος, καὶ ἐπιχειρεῖ ξανά, κάνοντας τὰ ἴδια, γιὰ νὰ μάθει τέλεια τὴν τέχνη, ὥς ποὺ νὰ φθάσει τὸ μέτρο ἐκείνων ποὺ γνώριζαν τὴν τέχνη αὐτὴ πρὶν ἀπὸ αὐτόν.

432

Ἐρώτηση

Τί σημαίνει ἐκεῖνο ποὺ λέγει κάποιος ἀπὸ τοὺς πατέρες, ὅτι 'δὲν εἶναι τὸ κατάκριμα τὸ νὰ εἰσέλθουν οἱ λογισμοί, ἀλλὰ τὸ νὰ τοὺς κατευθύνει κανεὶς κακῶς', ἐνῶ ὁ ἀββᾶς Ἰωσὴφ εἶπε σὲ ἕναν ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς, 'κόψε γρήγορα τοὺς λογισμούς', καὶ σὲ ἄλλον εἶπε, 'ἄφησέ τους νὰ εἰσέλθουν καὶ κάνε δοσοληψίες μ' αὐτοὺς καὶ θὰ γίνεις δόκιμος'[7α].

Ἀπόκριση

Ἡ ἴσοδος τῶν λογισμῶν σημαίνει τὸ νὰ σπαροῦν αὐτοί, καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ἀξιοκατάκριτο, ἐνῶ ἡ συγκατάθεση εἶναι ἡ κακὴ διαχείρισή τους, καὶ εἶναι ἀξιοκατάκριτη. Ἡ διαφορὰ τοῦ νὰ ἀφήσεις νὰ εἰσέλθουν οἱ λογισμοὶ καὶ τοῦ νὰ τοὺς κόψεις, εἶναι αὐτή· ἐκεῖνος ποὺ μπορεῖ ν' ἀντισταθεῖ καὶ νὰ πολεμήσει καὶ νὰ μὴ ἡττηθεῖ μπορεῖ νὰ τοὺς ἀφήσει νὰ εἰσέλθουν, ἐνῶ ὁ ἀδύναμος πνευματικὰ καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲ μπορεῖ ν' ἀντισταθεῖ ἀλλὰ συγκατατίθεται πρέπει νὰ τοὺς ἀποκόψει, καταφεύγοντας στὸ Θεό.

7α. Ἀποφθέγματα Γερόντων, τῆς σειρᾶς «Φιλοκαλία», Ἰωσήφ, σ. 340.

ΥΛΓ'

Ἐρώτησις

Ὅταν εὑρεθῶ ἐν τόπῳ, ἔνθα εἰσὶ λείψανα ἁγίων Μαρτύρων, ὀχλεῖταί μου ὁ λογισμός, ὥστε πολλάκις ἀπιέναι καὶ προσκυνεῖν αὐτά, καὶ ὁσάκις ἂν παρέλθω δι' αὐτῶν, ὑποβάλλει μοι τὴν κεφαλὴν κλίνειν. Ἆρα δεῖ οὕτω ποιεῖν;

Ἀπόκρισις

Οὐ χρὴ οὕτω ποιεῖν· ἀλλά, ἐὰν ἅπαξ προσκυνήσῃς, ἀρκεῖ σοι τοῦτο. Μὴ οὖν ἀνάσχου αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ὅταν ἔτυχες χωρὶς ὀχλήσεως ἰδίᾳ προαιρέσει τρίτον προσκυνήσας. Ἠκούσαμεν γάρ, ὅτι τὰ μετὰ ταραχῆς καὶ λύπης καὶ τὰ περισσὰ ταῦτα πάντα, τῶν δαιμόνων εἰσί. Καὶ τὸ κλίνειν δὲ τὴν κεφαλὴν ὁμοίως ἅπαξ ἀρκεῖ, ἢ ὅτε πολὺ ἕως τρίτου· καὶ τοῦτο χωρὶς ἀνάγκης ὑποβαλλομένης τῷ λογισμῷ.

ΥΛΔ'

Ἐρώτησις

Ἔστιν ὅτε ὑποβάλλει μοι δειλίαν, ἵνα προφάσει αὐτῆς εἰσέρχωμαι εὔξασθαι.

Ἀπόκρισις

Προφάσει τῆς δειλίας μὴ εἰσέλθῃς, ἀλλ' ἀκαίρως εἰσέρχου προφάσει τῆς εὐχῆς, τοῦ παρακαλέσαι τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἁγίους περὶ τῆς σαυτοῦ σωτηρίας.

433

Ἐρώτηση

Ὅταν βρεθῶ σὲ τόπο, ὅπου ὑπάρχουν λείψανα ἁγίων Μαρτύρων, ἐνοχλεῖται ὁ λογισμός μου, ὥστε πολλὲς φορὲς νὰ πηγαίνω καὶ νὰ προσκυνῶ αὐτά, καὶ ὅσες φορὲς συμβεῖ νὰ περάσω ἀπὸ αὐτά, μὲ προτρέπει νὰ σκύβω τὸ κεφάλι· ἄραγε πρέπει νὰ κάνω ἔτσι;

Ἀπόκριση

Δὲν πρέπει νὰ κάνεις ἔτσι, ἀλλά, ἐὰν προσκυνήσεις μία φορά, σοῦ ἀρκεῖ αὐτό. Μὴ δέχεσαι λοιπὸν αὐτὴν τὴν προτροπή, καὶ μάλιστα ὅταν ἔτυχες χωρὶς ἐνόχληση μὲ τὴν προαίρεσή σου νὰ τὰ προσκυνήσεις τρεῖς φορές. Διότι ἀκούσαμε, ὅτι τὰ σχετικὰ μὲ ταραχὴ καὶ λύπη καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ περιττά, εἶναι τῶν δαιμόνων. Καὶ ἐπίσης τὸ νὰ κλίνεις τὸ κεφάλι μία φορὰ ἀρκεῖ, ἢ τὸ πολὺ μέχρι τρεῖς φορές· καὶ αὐτὸ χωρὶς ἀνάγκη ποὺ ὑποβάλλεται ἀπὸ τὸ λογισμό.

434

Ἐρώτηση

Συμβαίνει μερικὲς φορὲς ὁ λογισμὸς νὰ μοῦ ὑποβάλλει δειλία, ὥστε στὴν προσευχὴ νὰ εἰσέρχομαι μὲ τὴν πρόφαση αὐτῆς.

Ἀπόκριση

Νὰ μὴ εἰσέλθεις μὲ πρόφαση τὴ δειλία, ἀλλὰ νὰ εἰσέρχεσαι ἄκαιρα καὶ ἔχοντας ὡς πρόφαση τὴν προσευχή, γιὰ νὰ παρακαλέσεις τὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἁγίους γιὰ τὴ σωτηρία σου.

ΥΛΕ'

Ἐρώτησις

Εἶπάς μοι 'διὰ τὴν δειλίαν μὴ εἰσιέναι'· καὶ ὅτε θέλω εἰσελθεῖν καὶ εὔξασθαι περὶ τῆς ἐμῆς σωτηρίας, ὑποβάλλει μοι τὴν δειλίαν, ἵνα κωλύσω τὴν εὐχήν, διὰ τὸ παραγγελθῆναί μοι παρ' ὑμῶν προφάσει τῆς δειλίας μὴ εἰσελθεῖν.

Ἀπόκρισις

Μηδὲ οὕτως ἀνάσχου αὐτοῦ, ἀλλ' εἴσελθε καὶ εὖξαι· τὴν γὰρ δειλίαν μηδὲν ὅλως λογίζου, μήτε πρὸς τὴν εὐχήν σε κινοῦσαν, μήτε τῆς εὐχῆς ἀποτρέπουσαν, ἀλλὰ πάντα πράττε ἐν καιρῷ καὶ φόβῳ Θεοῦ.

ΥΛΣ'

Ἐρώτησις

Καὶ περὶ τοῦ πολλάκις κατασφραγίζεσθαι ἐνοχλεῖ μοι, εἴτε ἐν νυκτί, εἴτε ἐν ἡμέρᾳ.

Ἀπόκρισις

Ἐὰν νήφωμεν, καὶ τὸ ἅπαξ κατασφραγίσασθαι εἴτε ἐν νυκτὶ εἴτε ἐν ἡμέρᾳ, ἀρκεῖ ἡμῖν πρὸς φυλακὴν καὶ σωτηρίαν· ἐὰν γὰρ πιστεύωμεν, ὅτι στήκει ἀκριβῶς ἡ πρώτη σφραγίς, οὐ χρεία τῆς δευτέρας· τὸ γὰρ ζητεῖν δευτέραν, σημαίνει, ὅτι οὐκ ἔχομεν στήκουσαν τὴν πρώτην. Καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου ἔνι τοῦτο θεωρῆσαι· ἐὰν γὰρ σφραγίσῃ τις θησαυρὸν καὶ στήκει ἡ πρώτη σφραγίς, οὐ χρείαν ἔχει ἄλλης σφραγῖδος. Ἀλλὰ τοῦτο πράττουσιν οἱ δαίμονες, ἵνα εἰς ἀκηδίαν

435

Ἐρώτηση

Μοῦ εἶπες νὰ μὴ εἰσέλθω ἐξαιτίας τῆς δειλίας· ὅταν ὅμως θέλω νὰ εἰσέλθω καὶ νὰ προσευχηθῶ γιὰ τὴ σωτηρία μου καὶ μοῦ ὑποβάλλει ὁ λογισμὸς τὴ δειλία, γιὰ νὰ ἐμποδίσω τὴν προσευχή, ἐπειδὴ μοῦ παραγγείλατε ἐσεῖς νὰ μὴ εἰσέλθω μὲ πρόφαση τὴ δειλία, τί νὰ κάμω;

Ἀπόκριση

Οὔτε ἔτσι νὰ δέχεσαι τὸ λογισμό, ἀλλὰ νὰ εἰσέλθεις καὶ νὰ προσευχηθεῖς· τὴ δειλεία νὰ μὴ τὴ σκέπτεσαι καθόλου, οὔτε ὅταν σὲ προτρέπει γιὰ προσευχή, οὔτε ὅταν σὲ ἀποτρέπει ἀπὸ τὴν προσευχή, ἀλλὰ πάντοτε νὰ τὴν κάμνεις στὴν ὥρα της καὶ μὲ φόβο Θεοῦ.

436

Ἐρώτηση

Πολλὲς φορὲς ὁ λογισμὸς μὲ ἐνοχλεῖ σχετικὰ μὲ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, εἴτε τὴν ἡμέρα εἴτε τὴ νύχτα.

Ἀπόκριση

Ἐὰν εἴμαστε ἐπάγρυπνοι, καὶ μία φορὰ νὰ κάνουμε τὸ σταυρό μας, εἴτε τὴ νύχτα εἴτε τὴν ἡμέρα, μᾶς ἀρκεῖ πρὸς φύλαξη καὶ σωτηρία μας· διότι, ἐὰν πιστεύουμε ὅτι στέκεται μὲ ἀκρίβεια ἡ πρώτη σφραγίδα μὲ τὸ σταυρό, δὲν χρειαζόμαστε τὴ δεύτερη· τὸ νὰ ζητοῦμε τὴ δεύτερη, σημαίνει ὅτι δὲν ἔχουμε σταθερὴ τὴν πρώτη. Αὐτὸ εἶναι δυνατὸ νὰ τὸ διαπιστώσουμε καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Ἐὰν δηλαδὴ σφραγίσει κάποιος θησαυρὸ καὶ εἶναι σταθερὴ ἡ πρώτη σφραγίδα, δὲν ἔχει ἀνάγκη ἄλλης σφραγίδας. Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ἐνερ-

καὶ ὀλιγωρίαν ἐνάξωσιν ἡμᾶς, τοῦ μὴ ὅλως μετὰ νήψεως κἂν ἅπαξ, καθαρῶς ποιῆσαί τι. Διὰ τοῦτο ὀλίγον κατὰ φόβον Θεοῦ ποιήσωμεν, καὶ συμφέρει, ἢ πολλὰ μετὰ ταραχῆς τῶν ἐχθρῶν· φησὶ γάρ, «κρεῖσσον ὀλίγον τῷ δικαίῳ».

Ταῦτα δὲ λέγω, ὅταν μετὰ νήψεως ὄχλησιν ὑποβάλλωσιν, ἐπείγοντες ἡμᾶς ποιῆσαί τι ἀκαίρως. Ἐπεὶ ὅταν βλέπωμεν τὸν λογισμὸν μετὰ χαρᾶς κατασφραγίζοντα, οὔτε κατὰ δειλίαν, οὔτε κατά τινα ὄχλησιν, χρησώμεθα τοῦτο κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἐν φόβῳ Θεοῦ· τὸ γὰρ κατὰ προαίρεσιν γινόμενον ἀρέσκει μᾶλλον τῷ Θεῷ.

ΥΛΖ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν κατασφραγίσωμαι τῇ ἀριστερᾷ, ἐὰν μὴ δύνωμαι τοῦτο τῇ δεξιᾷ, μὴ ἄτοπον εἴη;

Ἀπόκρισις

Εγὼ τέως ὅταν θέλω σφραγίσαι τὴν δεξιάν μου, τῇ ἀριστερᾷ τοῦτο ποιῶ.

ΥΛΗ'

Ἐρώτησις

Ὅτε προσεύχομαι περὶ πολλῶν κεφαλαίων, ἆρα ὀφείλω μνημονεύειν ἑκάστου ἐν τῇ εὐχῇ;

γοῦν οἱ δαίμονες, γιὰ νὰ μᾶς βάλουν σὲ ἀδιαφορία καὶ ὀλιγωρία, γιὰ νὰ μὴ κάνουμε γενικὰ κάτι καθαρὰ καὶ μὲ νήψη ἔστω καὶ μία φορά. Γι' αὐτὸ συμφέρει περισσότερο νὰ κάνουμε λίγα καὶ μὲ φόβο Θεοῦ, παρὰ πολλὰ μὲ ταραχὴ τῶν ἐχθρῶν, διότι λέγει ἡ Γραφή, «καλύτερο εἶναι τὸ λίγο γιὰ τὸν δίκαιο»[8].

Αὐτὰ τὰ λέγω νὰ τὰ κάνουμε, ὅταν μᾶς ὑποβάλλουν τὴν ἐνόχληση μὲ νήψη, πιέζοντάς μας νὰ κάνουμε κάτι ἄκαιρα. Διότι, ὅταν βλέπουμε τὸ λογισμὸ νὰ κάνει τὴ σφραγίδα τοῦ σταυροῦ μὲ χαρά, χωρὶς δειλία οὔτε μὲ κάποια ἐνόχληση, ἂς κάνουμε χρήση τῆς σφραγίδας τοῦ σταυροῦ ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις καὶ μὲ φόβο Θεοῦ· διότι αὐτὸ ποὺ γίνεται κατὰ προαίρεση ἀρέσει περισσότερο στὸ Θεό.

437

Ἐρώτηση

Ἐὰν κάνω τὸ σταυρό μου μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι, σὲ περίπτωση ποὺ μπορῶ νὰ τὸν κάνω μὲ τὸ δεξί, μήπως εἶναι ἄτοπο;

Ἀπόκριση

Ἐγὼ κάποτε, ὅταν θέλω νὰ σφραγίσω τὸ δεξί μου χέρι, τὸ κάνω μὲ τὸ ἀριστερό.

438

Ἐρώτηση

Ὅταν προσεύχομαι γιὰ πολλὰ κεφάλαια, ὀφείλω ἄραγε νὰ μνημονεύω τὸ καθένα στὴν προσευχή;

---

8. Ψαλμ. 36,16

Ἀπόκρισις

Ἐὰν περὶ πολλῶν κεφαλαίων θέλῃς εὔξασθαι, ἀφ' οὗ οἶδεν ὁ Θεὸς τίνων χρῄζομεν, προσεύχου λέγων· 'Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁδήγησόν με κατὰ τὸ θέλημά σου'. Ἐὰν δὲ περὶ παθῶν, λέγε· 'ἴασαί με κατὰ τὸ θέλημά σου'. Ἐὰν δὲ περὶ πειρασμῶν, λέγε· 'σὺ οἶδας τὸ συμφέρον μου, βοήθησόν μου τῇ ἀσθενείᾳ, καὶ δὸς κατὰ τὸ θέλημά σου ἔκβασιν τῶν πειρασμῶν'

ΥΛΘ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν βραδύνω ἐν τῇ προσευχῇ, ἆρα τὰ αὐτὰ ῥήματα ὀφείλω ἐπιμεῖναι λέγων;

Ἀπόκρισις

Οὐ πάντως, ἀλλὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν· τοῦτο δὲ μόνον χρὴ παραφυλάττειν, ὥστε τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ τοῦ πάντα διδόναι δυναμένου, ἵνα σκοπὸς ᾖ καὶ τῆς εὐχῆς τὸ κατὰ θέλημα Θεοῦ γενέσθαι τὸ αἰτούμενον.

ΥΜ'

Ἐρώτησις

Ἐάν τις θέλων εὐσεβῶς διοικῆσαι πράγματα, ἢ ὡς ταῦτα παραπέμψαι τινὶ κατὰ τὸ ἀρέσκον Θεῷ, καὶ ἀγνοεῖ πῶς ὀφείλει χρήσασθαι καὶ οὐχ εὑρίσκει παρὰ πατέρων ὁδηγηθῆναι, τί ὀφείλει προσευχόμενον λέγειν;

Ἀπόκριση

Ἐὰν θέλεις νὰ προσευχηθεῖς γιὰ πολλὰ κεφάλαια, ἐφόσον ὁ Θεὸς γνωρίζει ποιά πράγματα χρειαζόματε, προσευχήσου λέγοντας· 'Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁδήγησέ με σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά σου'. Ἐὰν πρόκειται γιὰ πάθη, λέγε· 'θεράπευσέ με σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά σου'. Ἐὰν πάλι πρόκειται γιὰ πειρασμούς, λέγε· 'ἐσὺ γνωρίζεις τὸ συμφέρον μου, βοήθησε τὴν ἀσθένειά μου καὶ δῶσε τὴν ἔκβαση τῶν πειρασμῶν σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά σου'.

439

Ερώτηση

Ἐὰν ἀργήσω στὴν προσευχή, ἄραγε ὀφείλω νὰ ἐπιμείνω λέγοντας τὰ ἴδια λόγια;

Ἀπόκριση

Ὄχι ὁπωσδήποτε, ἀλλὰ τὸ νόημα αὐτῶν. Μόνο πρέπει νὰ προσέχεις πάρα πολὺ αὐτό, ὥστε νὰ κάνεις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποὺ μπορεῖ νὰ δώσει τὰ πάντα, γιὰ νὰ εἶναι σκοπὸς καὶ τῆς προσευχῆς τὸ νὰ γίνει τὸ ζητούμενο σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

440

Ἐρώτηση

Ἐὰν κάποιος θέλει νὰ διοικήσει πράγματα μὲ εὐσέβεια, ἢ νὰ τὰ ἀναθέσει σὲ κάποιον σύμφωνα μ' αὐτὸ ποὺ ἀρέσει στὸ Θεό, καὶ ἀγνοεῖ πῶς ὀφείλει νὰ τὰ χειρισθεῖ καὶ δὲ βρίσκει καθοδήγηση ἀπὸ τοὺς πατέρες, τί ὀφείλει νὰ λέγει ὅταν προσεύχεται;

Ἀπόκρισις

Οὕτω προσευχέσθω· 'Κύριε, εἰς τὰς χεῖράς σού εἰμι· σὺ γινώσκεις τὸ συμφέρον, ὁδήγησόν με κατὰ τὸ θέλημά σου, καὶ μὴ ἐάσῃς με πλανηθῆναι ἐλθεῖν εἰς κατάχρησιν πράγματος· σὰ γάρ ἐστι τὰ πράγματα, καὶ σὺ αὐτῶν δεσπόζεις· ὡς Δεσπότης οἰκονόμησον γενέσθαι ἐν τῷ φόβῳ σου· ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας'. Ἀμήν.

ΥΜΑ'

Ἐρώτησις

Ὅτε κάθημαι, εἴτε ἀναγινώσκων εἴτε ἐργόχειρον ποιῶν, καὶ θέλω προσεύξασθαι, ἀπαιτεῖ με ὁ λογισμὸς προσέχειν εἰς ἀνατολάς. Πῶς χρή, πάτερ, ποιεῖν;

Ἀπόκρισις

Εἴτε κάθῃ εἴτε περιπατεῖς εἴτε ἐργάζῃ εἴτε ἐσθίεις εἴθ' ἕτερόν τι ποιεῖς εἴτε αὐτὴν τὴν χρείαν τοῦ σώματος, κἂν πρὸς ἀνατολάς, κἂν πρὸς δύσιν ἔτυχες ἀποβλέπων, μὴ διακριθῇς προσεύχεσθαι· ἀδιαλείπτως γὰρ τοῦτο ποιεῖν, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἐνετάλθημεν. Καὶ πάλιν γέγραπται· «ὁδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν, Κύριος ὄνομα αὐτῷ»· ὅπερ δείκνυσι πανταχοῦ εἶναι τὸν Θεόν. Καὶ ὅτε δὲ τὴν κεφαλὴν ἐσκεπασμένην ἔχῃς, μὴ παραιτήσῃ τὴν εὐχήν, ἐκεῖνο μόνο παραφυλαττόμενος, τὸ μὴ ἐν καταφρονήσει τοῦτο ποιεῖν.

ΥΜΒ'

Ἐρώτησις

Λέγει μοι ὁ λογισμός, ὅτι 'εἰς πάντα ἁμαρτάνεις καὶ ὀφεί-

---

9. Ψαλμ. 67,5.

Ἀπόκριση

Νὰ προσεύχεται ὡς ἑξῆς· 'Κύριε, εἶμαι στὰ χέρια σου· ἐσὺ γνωρίζεις τὸ συμφέρον μου· ὁδήγησέ με σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά σου, καὶ μὴ μὲ ἀφήσεις νὰ πλανηθῶ καὶ νὰ φθάσω σὲ κατάχρηση πράγματος, διότι τὰ πράγματα εἶναι δικά σου, καὶ ἐσὺ τὰ κυβερνᾶς· ὡς Δεσπότης ρύθμισε νὰ γίνουν σύμφωνα μὲ τὸ φόβο σου. Διότι δική σου εἶναι ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες'. Γένοιτο.

441

Ἐρώτηση

Ὅταν κάθομαι, εἴτε διαβάζοντας εἴτε κάνοντας ἐργόχειρο, καὶ θέλω νὰ προσευχηθῶ, ὁ λογισμός μου ἀπαιτεῖ νὰ προσέχω στὴν ἀνατολή· τί πρέπει νὰ κάνω, πάτερ;

Ἀπόκριση

Εἴτε κάθεσαι εἴτε περπατᾶς εἴτε ἐργάζεσαι εἴτε τρώγεις εἴτε κάνεις κάτι ἄλλο εἴτε αὐτὴν ἀκόμα τὴν ἀνάγκη τοῦ σώματος, μὴ διστάσεις νὰ προσευχηθεῖς εἴτε ἔτυχε νὰ βλέπεις πρὸς τὴν ἀνατολὴ εἴτε πρὸς τὴ δύση· διότι μᾶς δόθηκε ἐντολὴ νὰ τὸ κάνουμε αὐτὸ ἀδιάκοπα καὶ σὲ κάθε τόπο. Καὶ πάλι ἔχει γραφεῖ, «ἑτοιμάστε δρόμο σ' αὐτὸν ποὺ πηγαίνει στὴ δύση, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα εἶναι 'Κύριος'»[9], τὸ ὁποῖο δείχνει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντοῦ. Καὶ ὅταν ἔχεις σκεπασμένο τὸ κεφάλι, μὴν ἀποφύγεις νὰ προσευχηθεῖς, προσέχοντας μόνο αὐτό, τὸ νὰ μὴ τὸ κάνεις αὐτὸ μὲ περιφρόνηση.

442

Ἐρώτηση

Ὁ λογισμός μοῦ λέγει, ὅτι σὲ ὅλα ἁμαρτάνεις καὶ ὀφεί-

λεις ἐν ἑκάστῳ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ ἐνθυμήσει λέγειν ὅτι 'ἥμαρτον'· ἐὰν γὰρ μὴ ὁμολογήσῃς τὸ ἁμάρτημα, ἔχεις σεαυτὸν μὴ ἁμαρτήσαντα'. Καὶ πάνυ θλίβομαι ἐπ' ἀμφοτέρων· οὔτε γὰρ ἐξαρκῶ τοῦτο λέγειν ἐν ἑκάστῳ, κἂν μὴ εἴπω, δοκῶ μοι ἡμαρτηκέναι.

Ἀπόκρισις

Οφείλομεν πάντοτε πληροφορίαν ἔχειν, ὅτι εἰς πάντα ἁμαρτάνομεν καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν ἔργῳ καὶ ἐν ἐνθυμήσει· τὸ δὲ ἐν ἑκάστῳ λέγειν ὅτι ἥμαρτον, οὐ δυνάμεθα· ἀλλ' αὕτη τῶν δαιμόνων ἐστὶν ἡ ἐνέργεια, βουλομένων ἡμᾶς εἰς ἀκηδίαν ἐμβαλεῖν. Ὁμοίως καὶ διὰ τὸ μὴ λέγειν περὶ ἑκάστου διακεῖσθαι ὅτι οὐχ ἡμάρτομεν. Ἀλλὰ μνημονεύσωμεν τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ λέγοντος· «καιρὸς τοῦ λαλῆσαι καὶ καιρὸς τοῦ σιωπῆσαι». Καὶ κατὰ πρωὶ ὑπὲρ τῆς νυκτὸς καὶ καθ' ἑσπέραν ὑπὲρ τῆς ἡμέρας εἴπωμεν ἐν προσευχῇ μετὰ κατανύξεως τῷ Δεσπότῃ Θεῷ. 'Δέσποτα, πάντα συγχώρησόν μοι διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον καὶ ἴασαι τὴν ψυχή μου, ὅτι ἥμαρτόν σοι'· καὶ ἐξαρκεῖ σοι τοῦτο. Ὥσπερ γὰρ ἐὰν ἔχῃ τις συναλλάκτην καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ διαφόρως καὶ οὐ δύναται καθάπαξ ποιεῖν πρὸς αὐτὸν λόγον καὶ οὕτω πληροῖ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα.

ΥΜΓ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ συμβαίνει μοι ὅτι στιχολογῶ τοὺς Ψαλμοὺς ῥέμβεσθαὶ ἢ πλανᾶσθαι, τί ποιήσω;

λεις σὲ κάθε λόγο καὶ ἔργο καὶ θύμηση νὰ λέγεις, 'ἁμάρτησα· διότι, ἂν δὲν ὁμολογήσεις τὸ ἁμάρτημα, θεωρεῖς τὸν ἑαυτό σου ὡς νὰ μὴ ἁμάρτησε'. Καὶ θλίβομαι πολὺ καὶ γιὰ τὰ δύο· διότι οὔτε μπορῶ νὰ τὸ λέγω αὐτὸ σὲ κάθε περίπτωση, καὶ ἂν δὲν τὸ πῶ, νομίζω ὅτι ἔχω ἁμαρτήσει.

Ἀπόκριση

Ὀφείλουμε νὰ ἔχουμε πάντοτε τὴ βεβαιότητα, ὅτι ἁμαρτάνουμε σὲ ὅλα καὶ στὸ λόγο καὶ στὸ ἔργο καὶ στὴ θύμηση· τὸ νὰ λέμε σὲ κάθε περίπτωση ὅτι ἁμαρτήσαμε, δὲ μποροῦμε· ἀλλὰ αὐτὴ εἶναι ἡ ἐνέργεια τῶν δαιμόνων, ποὺ θέλουν νὰ μᾶς ὁδηγήσουν σὲ ἀκηδία. Ὅμοια καὶ γιὰ τὸ ὅτι δὲν λέμε γιὰ κάθε περίπτωση, πρέπει νὰ ξέρομε ὅτι δὲν ἁμαρτήσαμε. Ἀλλὰ ἂς θυμηθοῦμε τὸν Ἐκκλησιαστὴ ποὺ λέγει· «ὑπάρχει καιρὸς γιὰ ὁμιλία καὶ καιρὸς γιὰ σιωπή»[10]. Τὸ πρωὶ γιὰ τὴ νύχτα καὶ τὴ νύχτα γιὰ τὴν ἡμέρα ἂς ποῦμε κατὰ τὴν προσευχὴ μὲ κατάνυξη στὸν Δεσπότη Θεό· 'Δέσποτα, συγχώρεσέ μού τα ὅλα γιὰ τὸ ἅγιο ὄνομά σου καὶ θεράπευσε τὴν ψυχή μου, διότι ἁμάρτησα σὲ σένα'· καὶ αὐτὸ σοῦ ἀρκεῖ. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ὅταν ἔχει κανεὶς συναλλάκτη καὶ παίρνει ἀπὸ αὐτὸν ποικιλοτρόπως καὶ δὲν μπορεῖ κάθε φορὰ νὰ κάνει πρὸς αὐτὸν λογαριασμὸ καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο κάνει τὶς συναλλαγές του, ἔτσι καὶ ἐδῶ.

443

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ μοῦ συμβαίνει ὅταν στιχολογῶ τοὺς ψαλμοὺς νὰ ὀνειροπολῶ ἢ νὰ πλανιέμαι, τί νὰ κάνω;

10. Ἐκκλ. 3,7.

Ἀπόκρισις

Ἐὰν πλανηθῇς, ἀνάλαβε ἀφ' ὧν καταλαμβάνεις ῥητῶν τοῦ προκειμένου Ψαλμοῦ, καὶ ἐὰν ἅπαξ καὶ δὶς καὶ τρὶς ἀναλαβὼν οὐχ εὑρίσκῃς μνημονεῦσαί τινος ῥητοῦ ἢ μνημονεύσας οὐχ εὑρίσκεις εἰς τὰ ἔμπροσθεν προβῆναι, ἀνάλαβε ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ αὐτοῦ Ψαλμοῦ. Σκοπὸς γὰρ τῷ ἐχθρῷ διὰ τῆς λήθης ἐμποδίσαι τῇ δοξολογίᾳ. Τὸ δὲ εἰπεῖν ἐκ τῶν ἑξῆς, δοξολογία ἐστί. Τὸ δὲ μὴ ῥέμβεσθαί ἐστι τῶν ἐχόντων καθαρὰ τὰ αἰσθητήρια· ἡμεῖς δὲ ἀσθενεῖς ἐσμεν. Ὅταν δὲ λαμβάνωμεν αἴσθησιν τοῦ ῥεμβασμοῦ, νήψωμεν ἔκτοτε κατανοεῖν τὰ λεγόμενα, ἵνα μὴ γένωνται εἰς τὴν ἡμῶν κατάκρισιν.

ΥΜΔ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν δὲ εἰς τὴν εὐχὴν ῥεμφθῶ, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν προσεύχῃ τῷ Θεῷ καὶ ῥεμφθῇς, ἀγώνισαι ἕως οὗ ἀρεμβάστως εὔξῃ· καὶ γρηγόρησόν σου τὸν νοῦν μὴ μετεωρισθῆναι. Ἐὰν δὲ τοῦτο, ὅτι ἀσθενεῖς ἐσμεν, ἐπιμείνῃ, κἂν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς εὐχῆς νύξον σου τὴν καρδίαν καὶ εἰπὲ μετὰ κατανύξεως. 'Κύριε, ἐλέησόν με καὶ συγχώρησόν μοι πάντα τὰ πλημμελήματά μου', καὶ λαμβάνεις συγχώρησιν μετὰ ὅλων τῶν πλημμελημάτων καὶ τοῦ ῥεμβασμοῦ τοῦ γενομένου εἰς τὴν εὐχήν.

ΥΜΕ'

Ἐρώτησις

Ὅτε στιχολογεῖ ἀδελφὸς ἐν τῇ ψαλμῳδίᾳ, ποτὲ μὲν εἰρη-

Ἀπόκριση

Αν πλανηθεῖς, ἐπανάλαβε τὰ ρητὰ τοῦ ψαλμοῦ αὐτοῦ ποὺ τὰ θυμᾶσαι, καὶ ἂν ἐπαναλαμβάνοντας μία φορὰ καὶ δύο καὶ τρεῖς δὲν βρίσκεις νὰ θυμηθεῖς κανένα ρητό, ἢ ἂν θυμηθεῖς δὲν μπορεῖς νὰ προχωρήσεις, πάρε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸν ἴδιο ψαλμό. Διότι σκοπὸς τοῦ ἐχθροῦ εἶναι νὰ ἐμποδίσει τὴ δοξολογία μὲ τὴ λησμοσύνη. Τὸ νὰ λέγει κανεὶς στὴ συνέχεια εἶναι δοξολογία. Τὸ νὰ μὴ ὀνειροπολεῖ εἶναι γνώρισμα ἐκείνων ποὺ ἔχουν καθαρὰ τὰ αἰσθητήρια· ἐμεῖς ὅμως εἴμαστε ἀσθενεῖς. Ὅταν καταλαβαίνουμε τὸ ὀνειροπόλημα, ἂς συγκεντρώσουμε ὅλη τὴν προσοχή μας γιὰ νὰ κατανοοῦμε στὴ συνέχεια τὰ λεγόμενα, ὥστε νὰ μὴ ἀποβοῦν πρὸς κατάκρισή μας.

444

Ἐρώτηση

Ἐὰν ὀνειροπολήσω στὴν προσευχή, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Εὰν προσεύχεσαι στὸ Θεὸ καὶ ὀνειροπολήσεις, ἀγωνίσου ὡς ποὺ νὰ προσευχηθεῖς χωρὶς ὀνειροπολήματα· καὶ κατάστησε ἐπάγρυπνο τὸν νοῦ σου, ὥστε νὰ μὴ κυριευθεῖ ἀπὸ μετεωρισμό. Ἐὰν ὅμως αὐτὸ ἐπιμείνει, διότι εἴμαστε ἀσθενεῖς, ἀκόμα καὶ στὸ τέλος τῆς προσευχῆς κέντησε τὴν καρδιά σου καὶ πὲς μὲ κατάνυξη· 'Κύριε, ἐλέησέ με καὶ συγχώρησέ μου ὅλα τὰ πλημμελήματά μου', καὶ μαζὶ μὲ ὅλα τὰ πλημμελήματά σου θὰ λάβεις συγχώρηση καὶ τοῦ ὀνειροπολήματος ποὺ σοῦ συνέβηκε στὴν προσευχή.

445

Ἐρώτηση

Ὅταν στιχολογεῖ ὁ ἀδελφὸς στὴν ψαλμωδία, ὁ λογισμὸς

νεύει μου ὁ λογισμός, ποτὲ δὲ ῥέμβεται. Τί οὖν ὀφείλω ποιεῖν;

Ἀπόκρισις

Οτε εἰρηνεύῃ ὁ λογισμός σου καὶ βλέπῃς σεαυτὸν λαμβάνοντα κατάνυξιν ἀπὸ τῆς στιχολογίας τοῦ ἀδελφοῦ, χρῆσαι τούτῳ τῷ πράγματι. Ἐὰν δὲ ἴδῃς ὅτι αἰχμαλωτίζεται ὁ νοῦς εἰς ἄλλας ἐνθυμήσεις, νύξον αὐτὸν προσέχειν τῇ δοξολογίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ.

ΥΜΣΤ'

Ἐρώτησις

Ἀλλὰ συμβαίνει μοι ἐκ τοῦ θέλειν με κατανοῆσαι τὰ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ λεγόμενα γενέσθαι μοι πόλεμον εἰς αὐτόν.

Ἀπόκρισις

Καὶ αὕτη αἰχμαλωσία ἐστί· μετοικίζει γὰρ ὁ ἐχθρὸς τὸν νοῦν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἀλλὰ πάλιν νύξον σεαυτόν, ὅτε βλέπῃς ἐλθόντα τὸν πόλεμον καὶ εἰπὲ αὐτῷ μετὰ ἐπιτιμίας. 'Ποῦ ὑπάγεις, ταλαίπωρε; μνήσθητι τῶν μενουσῶν σε βασάνων, ὅτι ταύτας ὑφίστανται οἱ ταῦτα πράττοντες ἢ ἐνθυμούμενοι. Οὐκ ἀκαίρως γὰρ προσέφερεν Ἰὼβ ὑπὲρ τῶν τέκνων, λέγων, «μήποτε ἐνενόησάν τι πονηρὸν πρὸς τὸν Θεὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν»'. Καὶ ταῦτα λέγων, θὲς τὸν νοῦν σου εἰς τὴν στιχολογίαν. Ἐὰν δὲ ἴδῃς πάλιν, ἐπιτίμησον αὐτῷ καὶ τοῦτο ἔστω σοι ἕως τρίτου· κἂν ἐπιμείνῃ, τότε ἀπόστησον αὐτόν, καὶ μὴ ἐάσῃς αὐτὸν ἀργόν, ἀλλὰ λογίζου τὴν κρίσιν καὶ τὰς αἰωνίους κολάσεις· καὶ προσεύχου τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ, λέγων τό, 'Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με'.

μου ἄλλοτε εἰρηνεύει καὶ ἄλλοτε ὀνειροπολεῖ· τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Ὅταν εἰρηνεύει ὁ λογισμός σου καὶ βλέπεις ὅτι ἀποκτᾶς κατάνυξη ἀπὸ τὴ στιχολογία τοῦ ἀδελφοῦ, ἐπωφελήσου ἀπὸ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Ἐὰν ὅμως δεῖς ὅτι αἰχμαλωτίζεται ὁ νοῦς σου σὲ ἄλλες ἐνθυμήσεις, κέντησέ τον νὰ προσέχει στὴ δοξολογία τοῦ ἀδελφοῦ.

446

Ἐρώτηση

Ἀλλὰ μοῦ συμβαίνει, ἐπειδὴ θέλω νὰ κατανοήσω αὐτὰ ποὺ λέγονται ἀπὸ τὸν ἀδελφό, νὰ μοῦ προκαλεῖται πόλεμος πρὸς αὐτόν.

Ἀπόκριση

Καὶ αὐτὴ εἶναι αἰχμαλωσία· διότι ὁ ἐχθρὸς μεταφέρει τὸν νοῦ ἀπὸ τόπο σὲ τόπο. Ἀλλὰ κέντησε πάλι τὸν ἑαυτό σου, ὅταν βλέπεις ὅτι ὁ πόλεμος ἦρθε, καὶ πές του μὲ ἐπιτίμηση· 'Ποῦ πηγαίνεις, ταλαίπωρε; θυμήσου τὰ βάσανα ποὺ σὲ περιμένουν· διότι τέτοια βάσανα ὑφίστανται αὐτοὶ ποὺ κάνουν ἢ σκέπτονται αὐτά. Διότι ὁ Ἰὼβ δὲν ἀνέφερε χωρὶς λόγο γιὰ τὰ παιδιά, λέγοντας, «μήπως σκέφθηκαν κάτι πονηρὸ γιὰ τὸ Θεὸ στὶς καρδιές τους;»[11]. Καὶ λέγοντας αὐτά, στρέψε τὸ νοῦ σου στὴ στιχολογία. Ἐὰν ὅμως δεῖς ὅτι σοῦ συμβαίνει πάλι, ἐπιτίμησέ τον, καὶ αὐτὸ νὰ τὸ κάνεις μέχρι τρεῖς φορές· καὶ ἂν ἐπιμείνει, τότε ἀπομάκρυνέ τον. Καὶ νὰ μὴ τὸν ἀφήσεις ἀργό, ἀλλὰ σκέψου τὴν κρίση καὶ τὶς αἰώνιες κολάσεις, καὶ προσευχήσου στὸ ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ, λέγοντας τό, 'Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησέ με'.

11. Ἰὼβ 1,5.

ΥΜΖ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν ἱστάμενός τις ἐν ψαλμῳδίᾳ μετὰ τῶν ἀδελφῶν, οὐκ οἶδε τοὺς Ψαλμοὺς μετ' αὐτῶν εἰπεῖν, τί συμφέρει; ἀκούειν αὐτῶν ἢ ψάλλειν ἐξ ὧν οἶδε;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν μὴ οἶδε τοὺς Ψαλμοὺς οὓς ἀντιφωνοῦσιν, ἀντὶ τοῦ ἀκούειν αὐτῶν, συμφέρει μᾶλλον ἵνα ψάλλῃ ἐξ ὧν οἶδε· τὸ γὰρ ἀκοῦσαι ἔχει μετεωρισμόν.

ΥΜΗ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδή, ὅτε ἐπέρχεταί μοι πονηρὸς λογισμός, ἅμα τῷ αἰσθανθῆναι αὐτοῦ κινεῖται καὶ ἀποπηδᾷ ἡ καρδία μου, φοβουμένη ἵνα μὴ διὰ τὴν ἀσθένειαν κατακυριευθῇ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ὅτε τοῦτο ποιῶ αἰσθάνομαι πολλοῦ βάρους ἐν τῇ ψυχῇ καὶ θλίβομαι, καταξίωσον εἰπεῖν μοι, πῶς με δεῖ ποιεῖν ἐν τῇ ἀκηδίᾳ τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ καὶ πῶς ἀπελαύνεται.

Ἀπόκρισις

Κίνησίς ἐστι τὸ μὴ πεισθῆναι μηδὲ συγκαταθέσθαι τῷ πονηρῷ λογισμῷ, ἀλλὰ προστρέχειν τῷ Θεῷ ἀταράχως καὶ μὴ εἴπῃς, 'Ἵνα μὴ προλάβῃ με θορυβοῦμαι'. Ἐκ γὰρ τοῦ ὑποδείγματος τούτου μάθε τὴν δύναμιν. Ἐάν τις ἐνάγῃ πρός τινα περὶ πράγματος καὶ μάθῃ ὁ ἐναγόμενος, ὅτι οὐ δύναται πρὸς αὐτὸν ἀπαντῆσαι, φέρει τὰ δεύτερα· ἐὰν δὲ ἔχῃ γεοῦχον ἰσχυρόν, μετὰ θάρρους προσέρχεται αὐτῷ, ἵνα ἐκδικήσῃ

447

Ἐρώτηση

Ἐάν, ὅταν στέκεται κανεὶς στὴν ψαλμωδία μὲ τοὺς ἀδελφούς, δὲ γνωρίζει νὰ πεῖ μαζὶ μ' αὐτοὺς τοὺς ψαλμούς, τί συμφέρει; νὰ τοὺς ἀκούει ἢ νὰ ψάλλει ὁ ἴδιος ὅσους γνωρίζει;

Ἀπόκριση

Ἐὰν δὲ γνωρίζει τοὺς ψαλμοὺς ποὺ ἀντιφωνοῦν, ἀντὶ νὰ τοὺς ἀκούει, συμφέρει περισσότερο νὰ ψάλλει ὅσους γνωρίζει· διότι ἡ ἀκρόαση ἐνέχει ἀεροβατήματα.

448

Ἐρώτηση

Ἐπειδή, ὅταν μοῦ ἔρχεται πονηρὸς λογισμός, μόλις τὸν αἰσθανθῶ, ἡ καρδιά μου κινεῖται καὶ ἀναπηδᾶ, φοβούμενη μήπως κατακυριευθεῖ ἀπὸ αὐτὸν ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειας, καὶ ὅταν κάνω αὐτὸ αἰσθάνομαι πολὺ βάρος στὴν ψυχὴ καὶ θλίβομαι, ἀξίωσε νὰ μοῦ πεῖς, πῶς πρέπει νὰ ἐνεργῶ στὴν ἀκηδία τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ καὶ πῶς ἀπομακρύνεται.

Ἀπόκριση

Κίνηση εἶναι τὸ νὰ μὴ πεισθεῖς οὔτε νὰ συναινέσεις στὸν πονηρὸ λογισμό, ἀλλὰ νὰ προστρέχεις στὸ Θεὸ ἀτάραχα καὶ νὰ μὴ πεῖς, 'θορυβοῦμαι γιὰ νὰ μὴ μὲ προλάβει'. Μάθε τὸ νόημα αὐτοῦ ἀπὸ αὐτὸ τὸ παράδειγμα. Ἐὰν ἐνάγει κανεὶς κάποιον γιὰ ἕνα πρᾶγμα καὶ μάθει ὁ ἐναγόμενος ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ἀπαντήσει σ' αὐτόν, ἀποτυγχάνει. Ἐὰν ὅμως ἔχει ἰσχυρὸ προστάτη, προσέρχεται σ' αὐτὸν μὲ θάρρος γιὰ νὰ τὸν

αὐτόν· καὶ οὐ ταράττεται, τὴν πεποίθησιν ἔχων ἐπ' αὐτόν. Καὶ πάλιν, ἐὰν προληφθῇ τίς ποτε ἐν τῇ ὁδῷ πεσεῖν εἰς χεῖρας λῃστοῦ, ἂν χρονίσῃ ἀντιμαχόμενος καὶ μὴ ἐάσῃ αὐτὸν λαβεῖν παρ' αὐτοῦ τίποτε, ἰδοὺ καλῶς· ἐὰν δὲ καὶ λάβῃ, γνωρίσῃ μόνον τὸν λῃστὴν καὶ τὸν τόπον αὐτοῦ καὶ δραμεῖται πρὸς τὸν ἄρχοντα καὶ αὐτὸς τὴν ἐκδίκησιν ποιεῖ· καὶ οὐ μόνον τὰ παρ' αὐτοῦ ληφθέντα αὐτὸν ποιεῖ λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν λῃστὴν κολάζει.

Ἐὰν εἰσέλθῃ οὖν ὁ λογισμός, μὴ ταραχθῇς, ἀλλὰ κατανόησον τί θέλει πρᾶξαι καὶ ἀντίπραξον ἀταράχως, τὸν Κύριον ἐπικαλούμενος· οὐ γὰρ τὸ εἰσελθεῖν τὸν λῃστὴν εἰς τὴν οἰκίαν ἐστὶ τὸ κακόν, ἀλλὰ τὸ λαβεῖν τὰ ἐν οἰκίᾳ. Ἐὰν δὲ ἐξέλθῃ μετὰ ἀτιμίας, αὕτη δόξα τοῦ οἰκοδεσπότου ἐστί· ἀτιμία δέ ἐστι τὸ ἐξελθεῖν αὐτὸν μηδὲν λαβόντα.

Ἐὰν οὖν ἔλθῃ ὁ Κύριος εἰς τὴν γῆν τῆς Ἰουδαίας, τουτέστι εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, τότε ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. Αὐτῷ οὖν κράξον κατὰ τοὺς Μακεδόνας Παύλῳ· «πάρελθε διὰ Μακεδονίας, βοήθησον ἡμῖν», καὶ κατὰ τοὺς μαθητὰς βόησον αὐτῷ, «ἐπιστάτα, σῶσον ἡμᾶς· ἀπολλύμεθα»· καὶ ἐγείρεται καὶ ἐπιτιμᾷ τοῖς ἀνέμοις τοῖς νοητοῖς καὶ ἡσυχάζουσιν.

Αὐτοῦ γάρ ἐστιν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΥΜΘ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ εἶπας ὅτι 'κίνησίς ἐστι τὸ μὴ πεισθῆναι τῷ λογισμῷ τοῦ πονηροῦ, ἀλλὰ προστρέχειν τῷ Θεῷ ἀταράχως', παρακαλῶ σε ἔτι σαφήνισόν μοι περὶ τῆς κινήσεως.

δικαιώσει· καὶ δὲν ταράζεται, στηρίζοντας τὴν πεποίθηση σ' αὐτόν. Καὶ πάλι, ἐὰν συμβεῖ κανεὶς κάποτε στὸ δρόμο νὰ πέσει στὰ χέρια ληστῆ, ἂν ἀντισταθεῖ σταθερὰ καὶ δὲν τὸν ἀφήσει νὰ τοῦ πάρει τίποτε, ἔχει καλῶς· ἂν ὅμως τοῦ πάρει, ἀλλὰ μάθει τὸν ληστὴ καὶ τὸν τόπο του καὶ τρέξει στὸν ἄρχοντα, αὐτὸς θὰ λάβει τὴν ἐκδίκηση· καὶ ὄχι μόνο τοῦ δίνει τὴ δυνατότητα νὰ πάρει αὐτὰ ποὺ τοῦ πῆρε ἐκεῖνος, ἀλλὰ τιμωρεῖ καὶ τὸν ἴδιο τὸν ληστή.

Ἐὰν εἰσέλθει λοιπὸν ὁ λογισμός, νὰ μὴ ταραχθεῖς, ἀλλὰ κατανόησε τί θέλει νὰ κάνει, καὶ ἀντίπραξε ἀτάραχα, ἐπικαλούμενος τὸν Κύριο· διότι τὸ κακὸ δὲν εἶναι τὸ νὰ μπεῖ ὁ ληστὴς στὸ σπίτι, ἀλλὰ τὸ νὰ πάρει αὐτὰ ποὺ εἶναι μέσα στὸ σπίτι. Ἐὰν ὅμως ἐξέλθει μὲ ἀτιμία, αὐτὴ εἶναι δόξα τοῦ οἰκοδεσπότη· καὶ ἀτιμία εἶναι τὸ νὰ ἐξέλθει αὐτὸς χωρὶς νὰ πάρει τίποτα.

Ἐὰν λοιπὸν ἔλθει ὁ Κύριος στὴ γῆ τῆς Ἰουδαίας, δηλαδὴ στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου, τότε διώχνει τὰ δαιμόνια. Φώναξέ τον λοιπὸν κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Μακεδόνων ποὺ φώναζαν τὸν Παῦλο, «πέρασε μέσα ἀπὸ τὴν Μακεδονία, βοήθησέ μας»[12], καὶ φώναξέ τον ὅπως οἱ μαθητές, «ἐπιστάτη, σῶσε μας, χανόμαστε»[13]. Καὶ αὐτὸς σηκώνεται καὶ ἐπιτιμᾶ τοὺς νοητοὺς ἀνέμους καὶ ἡσυχάζουν. Διότι δική του εἶναι ἡ δύναμη καὶ ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

449

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ εἶπες ὅτι 'κίνηση εἶναι τὸ νὰ μὴ πεισθεῖς στὸν λογισμὸ τοῦ πονηροῦ, ἀλλὰ νὰ προστρέχεις ἀτάραχα στὸ Θεό', σὲ παρακαλῶ ἀκόμα, διασαφήνισέ μου γιὰ τὴν κίνηση.

---

12. Α΄ Κορ. 16,5.
13. Λουκᾶ 8,24.

Ἀπόκρισις

Ἐὰν ἐνάγηταί τίς ποτε ὑπό τινος, καὶ ἀπέλθῃ αὐτὸς ὁ ἐναγόμενος πρὸς τὸν ἄρχοντα, κίνησις λέγεται· λέγουσι γάρ, ἐπειδὴ ἐνῆγε κατ' αὐτοῦ, ἐκινήθη ἀπελθεῖν πρὸς τὸν ἄρχοντα. Κἂν χρονίζωσι δοκιμαζόμενοι μετ' ἀλλήλων, οὐ δίδωσι λόγον διὰ τὸν χρόνον τῆς δίκης ὁ κινηθείς· τὰ ἔσχατα γὰρ τοῦ πράγματος καὶ τὸ τέλος τῆς ἐκβάσεως ζητεῖται. Τοῦτο γάρ ἐστι, «καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ τὴν πτέρναν». Ἡ πτέρνα οὖν τέλος σημαίνει.

Στερεωθείη οὖν ἡ καρδία σου εὐχαῖς ἁγίων. Ἀμήν.

ΥΝ'

Ἐρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γεροντα, λέγων.

Ποίησον ἔλεος καὶ εἰπέ μοι, πῶς σωθῶ· ἔταξα γὰρ εἰς τὸν λογισμόν μου ὑποταγῆναι τῇ σῇ ἐπιστολῇ.

Ἀπόκρισις

Εἰ ἀληθῶς σωθῆναι θέλεις, ἄκουσον ἔργῳ· ἆρον ἀπὸ τῆς γῆς τοὺς πόδας σου καὶ ἀνάγαγε εἰς τὸν οὐρανὸν τὸν νοῦν σου, καὶ ἐκεῖ γενηθήτω σου ἡ μελέτη νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ ὅσην ἔχεις δύναμιν καταφρονήθητι νύκτα καὶ ἡμέραν, πυκτεύων ἰδεῖν σεαυτὸν ὑποκάτω παντὸς ἀνθρώπου. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ὁδός. Ἐκτὸς αὐτῆς ἄλλη οὐκ ἔστι τῷ σωθῆναι θέλοντι ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι αὐτὸν Χριστῷ. Τρεχέτω ὁ

Ἀπόκριση

Ἐὰν δικάζεται κάποιος ἀπὸ κάποιον καὶ μεταβεῖ ὁ ἴδιος ὁ ἐναγόμενος στὸν ἄρχοντα, αὐτὸ λέγεται κίνηση· διότι λέγουν, ἐπειδὴ ἔκανε δίκη ἐναντίον του, κινήθηκε νὰ μεταβεῖ στὸν ἄρχοντα· καὶ ἂν ἀκόμα χρονίζουν δικαζόμενοι μεταξύ τους, ἐκεῖνος ποὺ κινήθηκε δὲν δίνει λόγο γιὰ τὸν χρόνο τῆς δίκης· διότι ζητοῦνται τὰ τελευταῖα τῆς ὑποθέσεως καὶ τὸ τέλος τῆς ἐκβάσεως. Διότι αὐτὸ σημαίνει, «καὶ σὺ θὰ τρυπήσεις τὴν πτέρνα του»[14]. Ἡ πτέρνα λοιπὸν σημαίνει τὸ τέλος.

Εἴθε λοιπὸν νὰ στερεωθεῖ ἡ καρδιά σου μὲ τὶς εὐχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

450

Ἐρώτηση

Κάποιος ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα, λέγοντας.

Δεῖξε ἔλεος καὶ πές μου, πῶς θὰ σωθῶ· διότι ἔταξα στὸν λογισμό μου νὰ ὑποταγεῖ στὴν ἐπιστολή σου.

Ἀπόκριση

Ἐὰν θέλεις ἀληθινὰ νὰ σωθεῖς, ἄκουσε ποιός εἶναι πραγματικά ὁ τρόπος· σήκωσε τὰ πόδια σου ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἀνέβασε τὸν νοῦ σου στὸν οὐρανό, καὶ ἐκεῖ ἂς μεταφερθεῖ ἡ μελέτη σου νύχτα καὶ μέρα· καὶ δέξου ὅσο σοῦ εἶναι δυνατὸ νὰ περιφρονηθεῖς νύχτα καὶ μέρα, ἀγωνιζόμενος νὰ δεῖς τὸν ἑαυτό σου κάτω ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς δρόμος. Δὲν ὑπάρχει ἄλλος δρόμος ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸν γιὰ ἐκεῖνον ποὺ θέλει νὰ σωθεῖ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ ποὺ τὸν ἐνδυνα-

14. Γεν. 3,15.

θέλων, τρεχέτω ὁ θέλων, τρεχέτω ὁ θέλων, τρεχέτω, ἵνα καταλάβῃ. Μαρτύρομαι ἐνώπιον Θεοῦ τοῦ ζῶντος καὶ θέλοντος ζωὴν αἰώνιον χαρίσασθαι παντὶ τῷ θέλοντι· εἰ θέλεις, ἔργασαι, ἀδελφέ.

ΥΝΑ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον γέροντα.

Διατί ἐτριπλασίασεν ὁ Καλόγηρος, τὸ 'ὁ θέλων τρεχέτω';

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Δεικνύων ὁ γέρων τὸ χρήσιμον τῆς ὁδοῦ ταύτης καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῆς ἀναγκαιοτέρα, ἐκ τρίτου εἶπε τὸν λόγον. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἐν μὲν τῷ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίῳ εἶπε πρὸς ἅπαξ τὸ «ἀμήν», ἐν δὲ τῷ κατὰ Ἰωάννην ἐδιπλασίασε, διὰ τοῦ εἰπεῖν, «ἀμήν, ἀμήν, λέγω ὑμῖν», ἐπειδὴ περὶ ἀναγκαιοτέρων ἐνταῦθα αὐτοῖς διελέγετο.

ΥΝΒ'

Ἐρώτησις

Παρακαλῶ μαθεῖν, πόθεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ Πεντηκοστῇ ἀκηδία καὶ νυσταγμὸς παρὰ τὴν συνήθειαν συμβαίνει μοι;

Ἀπόκρισις

Ἐπειδὴ λάκκος ἐσμὲν καὶ οὐ πηγή, πάσχομεν ταῦτα· τοὐτέστιν ἀσθενεῖς ἐσμεν καὶ οὐ δυνατοὶ μεῖναι ἐν ταυτότητι· λοιπὸν ἀλλάσσονται οἱ ἀέρες καὶ μεγαλύνονται αἱ ἡμέραι, καὶ πάσχομεν τοῦτο· ἐπεὶ οἱ τέλειοι πατέρες οὐ πάσχουσιν αὐτό.

14α. Ἰω. 1,51 καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα μέρη.

μώνει. Ἂς τρέχει ὅποιος θέλει, ἂς τρέχει ὅποιος θέλει, ἂς τρέχει ὅποιος θέλει· ἂς τρέχει, γιὰ νὰ φθάσει. Δίνω διαβεβαίωση ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ζεῖ καὶ θέλει νὰ χαρίσει τὴν αἰώνια ζωὴ σὲ ὅποιον τὴ θέλει· ἐὰν θέλεις, ἀδελφέ, νὰ σωθεῖς, ἐργάσου.

451

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἄλλο γέροντα.

Γιατί ὁ καλόγηρος εἶπε τρεῖς φορὲς τό, 'ὅποιος θέλει ἂς τρέχει';

Ἀπόκριση Ἰωάννη

Εἶπε τρεῖς φορὲς τὸν λόγο γιὰ νὰ δείξει ὁ γέροντας τὸ χρήσιμο αὐτοῦ τοῦ δρόμου καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀναγκαιότερος ἀπὸ αὐτόν. Διότι καὶ ὁ Κύριος στὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο εἶπε μία φορὰ τὸ «ἀμήν», ἀλλὰ στὸ κατὰ Ἰωάννη τὸ διπλασίασε, μὲ τὸ νὰ πεῖ, «ἀμήν, ἀμὴν σᾶς λέγω»· ἐπειδὴ ἐδῶ τοὺς μιλοῦσε γιὰ ἀναγκαιότερα πράγματα[17].

452

Ἐρώτηση

Παρακαλῶ νὰ μάθω, ἀπὸ ποῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ μοῦ συμβαίνει, ἀντίθετα μὲ τὴ συνήθεια, ἀκηδία καὶ νυσταγμός;

Ἀπόκριση

Παθαίνουμε αὐτά, ἐπειδὴ εἴμαστε λάκκος καὶ ὄχι πηγή· δηλαδὴ εἴμαστε ἀσθενεῖς καὶ ὄχι δυνατοὶ νὰ μείνουμε στὴν ταυτότητα. Ἀλλάζουν λοιπὸν οἱ ἀέρες καὶ μεγαλώνουν οἱ μέρες, καὶ παθαίνουμε αὐτό. Βέβαια οἱ τέλειοι πατέρες δὲν τὸ παθαίνουν.

ΥΝΓ'

Ἐρώτησις

Ἐάν τινα ἴδω ποιοῦντα πρᾶγμα ἄτοπον, ἆρα οὐκ ὀφείλω κρίνειν τὸ ἄτοπον; Καὶ πῶς φύγω τὴν ἐκ τούτου τοῦ πλησίον κατάκρισιν;

Ἀπόκρισις

Αὐτὸ μὲν τὸ πρᾶγμα, τὸ ὂν ἀληθῶς ἄτοπον, οὐ δυνάμεθα μὴ κρίνει ἄτοπον· ἐπεὶ πῶς ἐκφύγωμεν τὴν ἐξ αὐτοῦ βλάβην, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν εἰπόντος, «προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν τῶν ἐρχομένων πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες· ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς»; Αὐτὸν δὲ τὸν τοῦτο ποιοῦντα, οὐ δεῖ κατακρίνειν διὰ τὸ «μὴ κρίνετε ἵνα μὴ κριθῆτε»· καὶ ὅτι χρὴ ἡμᾶς αὐτοὺς ἔχειν ἁμαρτωλοτέρους πάντων καὶ ὅτι χρὴ τὸ ἁμάρτημα τοῦ ἀδελφοῦ οἰκεῖον λογίζεσθαι καὶ τὸν διάβολον μισεῖν τὸν ἀπατήσαντα αὐτόν. Καθὼς γὰρ ἐάν τις ὠθήσῃ τινὰ εἰς φραγμόν, αὐτὸν τὸν ὠθήσαντα μεμφόμεθα, οὕτω καὶ ἐνταῦθα.

Συμβαίνει δὲ καὶ πρᾶγμα γίνεσθαι παρά τινος, ὅπερ τοῖς μὲν ὁρῶσι φαίνεται ἄτοπον, ἀγαθῷ δὲ σκοπῷ γίνεται τοῦ ποιοῦντος, ὥσπερ τότε συνέβη τῷ ἁγίῳ γέροντι. Παρερχόμενος γὰρ διὰ τοῦ ἱππικοῦ ἀγῶνος, εἰσῆλθεν ἐν γνώσει· καὶ θεωρήσας ἕκαστον σπουδάζοντα προλαβεῖν καὶ τὸν ἄλλον νικῆσαι, εἶπε τῷ λογισμῷ· 'βλέπεις πῶς οἱ τοῦ διαβόλου προθύμως ἀγωνίζονται; πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ κληρονόμοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν;' καὶ ἀπῆλθεν, ἔτι προθυμότερος ἐκ τῆς τοιαύτης θεωρίας, ἐπὶ τὸν πνευματικὸν δρόμον καὶ ἀγῶνα.

Καὶ πάλιν, οὐκ οἴδαμεν εἰ τῇ μετανοίᾳ χρώμενος ὁ ἁμαρτή-

453

Ἐὰν δῶ κάποιον νὰ κάνει ἄτοπο πρᾶγμα, ἄραγε δὲν ὀφείλω νὰ κρίνω τὸ ἄτοπο; Καὶ πῶς θὰ ἀποφύγω τὴν κατάκριση τοῦ πλησίον γι' αὐτό;

Ἀπόκριση

Τὸ πρᾶγμα αὐτό, ποὺ εἶναι ἀληθινὰ ἄτοπο, δὲν μποροῦμε νὰ μὴ τὸ κρίνουμε ἄτοπο· διότι πῶς ἀλλιῶς θὰ ἀποφύγουμε τὴ βλάβη ἀπὸ αὐτό, σύμφωνα μὲ τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου ποὺ εἶπε, «προσέχετε ἀπὸ τοὺς ψευδοπροφῆτες ποὺ ἔρχονται σὲ σᾶς μὲ ἐνδύματα προβάτων, ἐνῶ ἀπὸ μέσα εἶναι ἅρπαγες λύκοι· θὰ τοὺς γνωρίσετε ἀπὸ τοὺς καρπούς τους»[15]. Ἐκεῖνον ὅμως ποὺ τὸ ἔκανε δὲν πρέπει νὰ τὸν κατακρίνουμε ἐξαιτίας τῆς ἐντολῆς «μὴ κρίνετε γιὰ νὰ μὴ κριθεῖτε»[16], καὶ διότι πρέπει νὰ θεωροῦμε τοὺς ἑαυτούς μας ἁμαρτωλότερους ὅλων καὶ διότι πρέπει τὸ ἁμάρτημα τοῦ ἀδελφοῦ νὰ τὸ θεωροῦμε δικό μας καὶ νὰ μισοῦμε τὸν διάβολο ποὺ ἀπάτησε αὐτόν. Ὅπως δηλαδή, ἐὰν κάποιος σπρώξει κάποιον σὲ φράχτη, κατακρίνουμε ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἔσπρωξε, ἔτσι καὶ ἐδῶ.

Συμβαίνει ὅμως νὰ γίνεται ἕνα πρᾶγμα ἀπὸ κάποιον, τὸ ὁποῖο φαίνεται ἄτοπο σ' ἐκείνους ποὺ τὸ βλέπουν, γίνεται ὅμως μὲ καλὸ σκοπὸ ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ τὸ κάνει, ὅπως ἀκριβῶς συνέβηκε τότε στὸν ἅγιο γέροντα. Περνώντας δηλαδὴ ἀπὸ τὸ ἱπποδρόμιο μπῆκε μέσα ἐπίτηδες. Καὶ ὅταν εἶδε τὸν καθένα νὰ βιάζεται νὰ προλάβει καὶ νὰ νικήσει τὸν ἄλλον εἶπε στὸ λογισμό· 'βλέπεις πῶς ἀγωνίζονται πρόθυμα οἱ ἄνθρωποι τοῦ διαβόλου; πόσο περισσότερο πρέπει ν' ἀγωνιζόμαστε ἐμεῖς οἱ κληρονόμοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν;' Καὶ ἔφυγε, ἀκόμα προθυμότερος ἀπ' αὐτὴ τὴ θέα, στὸν πνευματικὸ δρόμο καὶ ἀγώνα.

Καὶ ἐπίσης δὲν γνωρίζουμε ἐὰν ὁ ἀδελφὸς ποὺ ἁμάρτησε

---

15. Ματθ. 7,16.
16. Ματθ. 7,1.

σας ἀδελφὸς εὐάρεστος γένηται τῷ Θεῷ διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ ἐξομολογήσεως· ὁ γὰρ Φαρισαῖος ἐκ τῆς ἰδίας ἀλαζονείας κατακριθεὶς ἀνεχώρησε.

Ταῦτα οὖν εἰδότες μιμησώμεθα τὴν τοῦ τελώνου ταπείνωσιν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς κατακρίνωμεν, καὶ δικαιούμεθα· καὶ φύγωμεν τὴν τοῦ Φαρισαίου ἀλαζονείαν, ἵνα μὴ κατακριθῶμεν.

ΥΝΔ'

Ἐρώτησις

Φιλόχρηστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα· πολλάκις συμβαίνει με μετά τινων εὑρισκόμενον αἰδεῖσθαι αὐτῶν, ὥστε τὸ πρόσωπόν μου ἀλλοιοῦσθαι καὶ καταπίπτειν καὶ μὴ δύνασθαι ἀντιβλέπειν εἰς αὐτοὺς ἢ διαλέγεσθαι. Καὶ ἐκ τούτου στενοχωρεῖταί μου καὶ ἀπορεῖ ἡ καρδία· κἂν τι λαλήσω, ἀφροσύνης καὶ ἀκαταστασίας καὶ κενοδοξίας πληροῦται ὁ λόγος· καὶ γέλως πολλάκις ἀναμεμιγμένος συνεξέρχεται τῷ λόγῳ, μηδεμίαν χάριν ἔχων· καὶ ὡς ἐμοῦ μὴ θέλοντος γίνεται, καὶ πάνυ ἐκ τούτου θλίβομαι. Ἀπορῶ οὖν τί ποιήσω. Ἐὰν γὰρ λαλήσω περιπίπτω τοῖς τοιούτοις, κἂν σιωπήσω ἄκαιρον δοκῶ ποιεῖν, καὶ μάλιστα ἐκείνων πρός με λαλούντων πολλακις. Τί οὖν ἐστι τοῦτο, πάτερ, τῶν ἁγίων εὐχῶν ὑμῶν προκειμένων;

Ἀπόκρισις

Τοῦτο συμβαίνει ἡμῖν ἀπὸ τοῦ φθόνου τοῦ διαβόλου· θέλων γὰρ μήτε ἡμᾶς ὠφεληθῆναι, μήτε τοὺς συντυγχάνοντας ἡμῖν, προσφέρει ἡμῖν τὸ ζιζάνιον τοῦτο, πρὸς τὸ εἰ δυνατὸν σκανδαλίσαι καὶ τοὺς συντυγχάνοντας ἡμῖν. Ἀλλ' ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἐκτὸς ταραχῆς καὶ πάσης ἀκαταστασίας καὶ παντὸς θορύβου τυγχάνει. Ἐὰν οὖν πρὸ τῆς συντυχίας καταρτί-

γίνεται κατόπιν μετανοίας εὐάρεστος στὸ Θεὸ μὲ τὴν ταπεινοφροσύνη καὶ τὴν ἐξομολόγηση. Διότι ὁ Φαρισαῖος ἔφυγε ἀξιοκατάκριτος ἐξαιτίας τῆς ἀλαζονείας του.

Γνωρίζοντας λοιπὸν αὐτά, ἂς μιμηθοῦμε τὴν ταπείνωση τοῦ τελώνη καὶ ἂς κατακρίνομε τοὺς ἑαυτούς μας, καὶ θὰ δικαιωθοῦμε· καὶ ἂς ἀποφύγουμε τὴν ἀλαζονεία τοῦ Φαρισαίου, γιὰ νὰ μὴ κατακριθοῦμε.

454

Ἐρώτηση

Φιλόχρηστος ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα· πολλὲς φορὲς μοῦ συμβαίνει ὅταν βρίσκομαι μὲ κάποιους νὰ τοὺς ντρέπομαι, ὥστε νὰ ἀλλοιώνεται τὸ πρόσωπό μου καὶ νὰ πέφτει καὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰ τοὺς κοιτάζω ἢ νὰ τοὺς μιλῶ. Ἀπὸ αὐτὸ στενοχωριέται καὶ ἀπορεῖ ἡ καρδιά μου. Καὶ ἂν πῶ κάτι, ὁ λόγος γεμίζει μὲ ἀφροσύνη καὶ ἀκαταστασία καὶ κενοδοξία καὶ πολλὲς φορὲς ἐξέρχεται μαζὶ μὲ τὸ λόγο ἀνακατεμένο γέλιο, χωρὶς νὰ ἔχει καμμιὰ χάρη· καὶ ἐπειδὴ γίνεται χωρὶς νὰ τὸ θέλω, πολὺ στενοχωριέμαι ἀπὸ αὐτό. Ἀπορῶ λοιπὸν τί νὰ κάνω· διότι, ἐὰν ὁμιλήσω πέφτω σ' αὐτὸ τὰ κατάντημα, καὶ ἂν σιωπήσω, νομίζω ὅτι κάνω κάτι ἄκαιρο, καὶ μάλιστα ὅταν ἐκεῖνοι πολλὲς φορὲς μοῦ μιλοῦν. Τί σημαίνει λοιπὸν αὐτό, πάτερ, μὲ τὶς ἅγιες εὐχές σας;

Ἀπόκριση

Αὐτὸ μᾶς συμβαίνει ἀπὸ τὸν φθόνο τοῦ διαβόλου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν θέλει νὰ ὠφεληθοῦμε οὔτε ἐμεῖς οὔτε αὐτοὶ ποὺ μᾶς συναντοῦν, μᾶς προσφέρει αὐτὸ τὸ ζιζάνιο, γιὰ νὰ σκανδαλίσει, ἂν εἶναι δυνατό, καὶ αὐτοὺς ποὺ μᾶς συναντοῦν. Ἀλλ' ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἔξω ἀπὸ κάθε ταραχὴ καὶ ἀκαταστασία καὶ θόρυβο. Ἐὰν λοιπὸν πρὶν ἀπὸ τὴν συνά-

σωμεν ἑαυτοὺς ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ καὶ πρόσχωμεν ἐν τῇ καρδίᾳ μετὰ νήψεως, τίνος ἕνεκα ταραττόμεθα καὶ γελῶμεν; ἐν γὰρ τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ γέλως οὐκ ἔστι. Περὶ τῶν ἀφρόνων φησίν, ὅτι «ἐν τῷ γέλωτι ὑψοῦσι τὴν φωνὴν αὐτῶν» καὶ τεταραγμένος ἐστὶν ὁ λόγος τῶν ἀφρόνων καὶ ἄχαρις τυγχάνει. Περὶ δὲ τοῦ δικαίου φησίν, ὅτι «μόλις μέχρι μειδιάματος».

Ἐὰν οὖν φέρωμεν ἑαυτοῖς τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι μετὰ ταπεινώσεως καὶ ἡσύχου λογισμοῦ ὀφείλομεν ποιῆσαι τὴν ἡμῶν συντυχίαν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν, καὶ ἐν τούτοις ἀγαπῶμεν καὶ τὴν φοβερὰν κρίσιν τοῦ Θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχωμεν, ὁ καταρτισμὸς οὗτος ἐξορίζει πάντα λογισμὸν πονηρὸν ἀπὸ τῆς καρδίας ἡμῶν· ὅπου γὰρ ἡσυχία καὶ πρᾳότης καὶ ταπείνωσις, οἰκεῖ ὁ Θεός. Ἔχομεν οὖν τὰ κατὰ τὴν συμβαίνουσαν συντυχίαν.

Ἐὰν δὲ ἐπιμείνῃ ὁ ἐχθρὸς πολεμῶν ἡμᾶς ἐν τούτοις, ἐν τῇ αὐτοῦ ἀναιδείᾳ νομίζων παγιδεῦσαι, καὶ καταβαλεῖν ἡμᾶς, μὴ ἐνδώσωμεν καὶ ἁρπάσῃ ἡμᾶς· ἀλλὰ μὴν μετὰ τὸ ἅπαξ, συνιῶμεν ἐν τῷ δευτέρῳ, καὶ οὕτω καθεξῆς. Φησὶ γὰρ «ἑπτάκις τῆς ἡμέρας πίπτει ὁ δίκαιος καὶ ἐγείρεται». Τὸ δὲ ἐγερθῆναι σημαίνει ὅτι ἀγωνίζεται· ὁ ἀγωνιζόμενος δὲ τοιοῦτός ἐστι πίπτων καὶ ἐγειρόμενος, ἕως οὗ ὕστερον φανεῖται τίς γένηται.

Ἐπὶ τούτοις δὲ πᾶσι συνιῶμεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τὸ ἅγιον· ὅτι, ὅπου ὁ Θεός, ἐκεῖ πάντα τὰ ἀγαθά. Δῆλον δὲ καὶ ὅπου ὁ διάβολος, ἐκεῖ πάντα τὰ κακά. Καὶ φανερόν ἐστιν, ὅτι, ἐὰν κατὰ κενοδοξίαν ἢ κατὰ ἀνθρωπαρέσκειαν ἢ καθ' οἱονδήποτε τρόπον κακίας ταραχωδῶς λαλήσωμεν, ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστί.

Καὶ μνησθῶμεν τοῦ ἁγίου Παύλου λέγοντος Τιμοθέῳ, ὅτι «ὁ λόγος σου μετὰ χάριτος ἔστω, ἅλατι ἠρτυμένος». Καὶ ἐὰν

ντηση ἐφοδιάσουμε τοὺς ἑαυτούς μας μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ προσέξουμε στὴν καρδιὰ μὲ ἐγρήγορση, γιὰ ποιό λόγο θὰ ταραζόμαστε καὶ θὰ γελᾶμε; διότι δὲν ὑπάρχει γέλιο στὸ φόβο τοῦ Θεοῦ. Γιὰ τοὺς ἄφρονες λέγει, ὅτι «ὑψώνουν τὴ φωνή τους στὸ γέλιο»[17], καὶ εἶναι ταραγμένος ὁ λόγος τῶν ἀφρόνων καθὼς καὶ ἄχαρος. Ἐνῶ γιὰ τὸν δίκαιο λέγει, ὅτι φθάνει «μόλις μέχρι μειδιάματος»[17]·

Ἐὰν λοιπὸν φέρουμε στοὺς ἑαυτούς μας τὴ μνήμη τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ὀφείλουμε νὰ κάνουμε τὴ συνάντησή μας μὲ τοὺς ἀδελφούς μας μὲ ἥσυχο λογισμὸ καὶ γι' αὐτὰ νὰ τοὺς ἀγαποῦμε, καὶ νὰ ἔχουμε μπροστὰ στὰ μάτια τὴ φοβερὴ κρίση τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ὁ καταρτισμὸς ἐξορίζει ἀπὸ τὴν καρδιά μας κάθε πονηρὸ λογισμό· διότι ὅπου ὑπάρχει ἡσυχία καὶ πραότητα καὶ ταπείνωση, κατοικεῖ ὁ Θεός. Ἔχουμε λοιπὸν τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴν προετοιμαζόμενη συνάντηση.

Ἐὰν ὅμως ἐπιμείνει ὁ ἐχθρὸς νὰ μᾶς πολεμᾶ σ' αὐτά, νομίζοντας ὅτι θὰ μᾶς παγιδεύσει μὲ τὴν ἀναίδειά του καὶ θὰ μᾶς καταβάλει, νὰ μὴ ἐνδώσουμε καὶ μᾶς ἁρπάξει· ἀλλὰ ἀντιθέτα μετὰ τὸ πρῶτο νὰ φθάσουμε στὸ δεύτερο, καὶ οὕτω καθεξῆς. Διότι λέγει «ὁ δίκαιος ἑπτὰ φορὲς τὴν ἡμέρα πέφτει καὶ σηκώνεται»[18]. Τὸ νὰ σηκωθεῖ σημαίνει ὅτι ἀγωνίζεται. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἀγωνίζεται εἶναι τέτοιος, ἐπειδὴ πέφτει καὶ σηκώνεται, ὥς ποὺ νὰ φανεῖ ἀργότερα τί θὰ γίνει.

Μαζὶ μὲ ὅλα αὐτὰ νὰ μάθουμε νὰ ἐπικαλούμαστε τὸ ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ· διότι ὅπου βρίσκεται ὁ Θεός, ἐκεῖ ὑπάρχουν ὅλα τὰ ἀγαθά. Καὶ βέβαια ὅπου βρίσκεται ὁ διάβολος, ἐκεῖ ὑπάρχουν ὅλα τὰ κακά. Καὶ εἶναι φανερό, ὅτι, ἐὰν μιλήσουμε μὲ ταραχὴ ἀπὸ κενοδοξία ἢ ἀπὸ ἀνθρωπαρέσκεια ἢ ἀπὸ ὁποιοδήποτε τρόπο κακίας, ὅλα αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὸν διάβολο.

Ἂς θυμηθοῦμε καὶ τὸν ἅγιο Παῦλο ποὺ λέγει στὸν Τιμόθεο, «ὁ λόγος σου νὰ εἶναι μὲ χάρη, ἀρτυμένος μὲ ἅλας»[19]. Καὶ

17. Σοφ. Σειρὰχ 21,20.
18. Παρμ. 24,16.
19. Κολ. 4,6.

ἀδολεσχήσωμεν ἐν τούτοις, ὁ παντοκράτωρ Θεὸς διὰ τῆς αὐτοῦ εὐσπλαγχνίας δίδωσιν ἡμῖν κατάστασιν τελείαν, κατὰ τὸν φόβον αὐτοῦ.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΥΝΕ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Τίς ποτε προετρέψατό τινα τῶν πατέρων γεύσασθαι παρ' αὐτῷ· ὁ δὲ παρῃτήσατο ὡς μὴ δυνάμενος. Ἄλλος δέ τις ᾔτησεν αὐτὸν ποιῆσαι μόνον εὐχὴν ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, καὶ ὡς εἰσῆλθεν ἐβιάσατο αὐτὸν μεῖναι γεύσασθαι· καὶ πολλῇ ἀνάγκῃ βιασθεὶς ἔμεινε· γνοὺς δὲ ὁ ἐξ ἀρχῆς αὐτὸν προτρεψάμενος, πάνυ ἐλυπήθη. Ἆρα κατὰ Θεόν ἐστιν αὕτη ἡ λύπη;

Ἀπόκρισις

Ὅταν προφάσει δῆθεν εὐλόγου πράγματος καὶ ψυχωφελοῦς ταράττηταί τις καὶ λυπῆται καὶ ὀργίζηται κατὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, φανερὸν γίνεται, ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο κατὰ Θεόν· πάντα γὰρ τὰ τοῦ Θεοῦ εἰρηνικὰ καὶ ὠφέλιμα, καὶ εἰς ταπείνωσιν φέροντα τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὸ ἑαυτὸν κατακρίνειν. Φησὶ γὰρ ὅτι «ὁ δίκαιος ἐν πρωτολογίᾳ ἑαυτοῦ κατήγορος γίνεται»· ὁ δοκῶν γὰρ θέλειν τί ποτε κατὰ Θεὸν καὶ κωλυόμενος ὑπό τινος, εἶτα κατακρίνων τὸν κωλύσαντα καὶ καταλαλῶν αὐτοῦ, ἐκ τούτων φανεροῦται, ὅτι οὐκ εἶχε κατὰ Θεὸν τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ· φησὶ γάρ· «ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς». Ὁ γὰρ ἔχων τὴν πρόθεσιν κατὰ Θεὸν καὶ κωλυόμενος, μᾶλλον ταπεινοῦται καὶ ἡγεῖται ἑαυτὸν ἀνάξιον, καὶ ὡς

ἐὰν ἀσχοληθοῦμε ἐπίμονα μ' αὐτά, ὁ παντοκράτορας Θεὸς μὲ τὴν εὐσπλαγχνία του θὰ μᾶς δώσει τέλεια κατάσταση, σύμφωνα μὲ τὸ φόβο του.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

455

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Κάποιος κάποτε ζήτησε ἀπὸ κάποιον πατέρα νὰ γευματίσει μαζί του· αὐτὸς ὅμως ἀρνήθηκε, ἐπειδὴ δὲ μποροῦσε. Κάποιος ἄλλος τὸν παρακάλεσε νὰ κάνει μόνο μιὰ προσευχὴ στὸ κελλί του, καὶ μόλις μπῆκε τὸν πίεσε νὰ μείνει γιὰ νὰ γευματίσει καὶ αὐτός, καὶ ἀφοῦ πιέστηκε μὲ πολλὴ βία, ἔμεινε. Ὅταν τὸ ἔμαθε ἐκεῖνος ποὺ τὸν παρακάλεσε ἀπὸ τὴν ἀρχή, στενοχωρέθηκε πολύ. Ἄραγε αὐτὴ ἡ λύπη εἶναι κατὰ Θεό;

Ἀπόκριση

Όταν ταράζεται κανεὶς καὶ λυπᾶται καὶ ὀργίζεται κατὰ τοῦ πλησίον του μὲ τὴν πρόφαση δῆθεν εὐλόγου καὶ ψυχοφελοῦς πράγματος, γίνεται φανερό, ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι κατὰ Θεό· διότι ὅλα τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ εἶναι εἰρηνικὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ ὁδηγοῦν τὸν ἄνθρωπο σὲ ταπείνωση καὶ σὲ κατάκριση τοῦ ἑαυτοῦ του. Διότι λέγει· «ὁ δίκαιος γίνεται πρῶτος κατήγορος τοῦ ἑαυτοῦ του»[20]· διότι αὐτὸς ποὺ φαίνεται ὅτι θέλει κάτι κατὰ Θεὸ καὶ ἐμποδίζεται ἀπὸ κάποιον, καὶ ἔπειτα κατακρίνει αὐτὸν ποὺ τὸν ἐμπόδισε καὶ τὸν καταλαλεῖ, μὲ αὐτὸ φανερώνει, ὅτι δὲν εἶχε τὴν προθεσή του κατὰ Θεό· διότι λέγει, «θὰ τοὺς καταλάβετε ἀπὸ τοὺς καρπούς τους»[21]. Αὐτὸς ποὺ ἔχει τὴν πρόθεση κατὰ Θεὸ καὶ ἐμποδίζεται, περισσότερο ταπεινώνεται καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ἀνάξιο, καὶ θεωρεῖ ὡς

20. Παρμ. 18,17.
21. Ματθ. 7,16.

προφήτην ἔχει τὸν κωλύσαντα αὐτόν· ὅτι ὡς προγινώσκων τὴν ἀναξιότητα αὐτοῦ ἐκώλυσεν αὐτόν.

Ἐὰν οὖν κατὰ ἀγάπην Θεοῦ καλέσῃς τινὰ ἐλθεῖν εἰς τὸ κελλίον σου, ἢ καὶ αἰτήσῃς λαβεῖν παρά τινός τί ποτε, ὡς κατὰ πίστιν, καὶ μὴ πεισθῇ δοῦναί σοι, ἄλλος δέ τις αἰτήσῃ αὐτὸν καὶ καταδέξηται δοῦναι, μὴ ἐάσῃς τὸν δαίμονα τῆς ὀργῆς ταράξαι σου τὴν καρδίαν· πᾶν γὰρ πρᾶγμα ἔχον ταραχὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστιν. Ἀλλὰ μᾶλλον ταπεινώθητι, λέγων, ὅτι 'ἐγὼ ἀνάξιος εὑρέθην, καὶ τοῖς πατράσιν ἐφανέρωσεν ὁ Θεὸς τὰς ἁμαρτίας μου, καὶ τὴν ἀναξιότητα'· «καὶ δίδωσι τὴν χάριν ὁ διδοὺς ταπεινοῖς». Ὁ ἔχων γὰρ τὴν ταπείνωσιν, οὐκ ἀεὶ θέλει τὰ ὑπὲρ αὐτόν, ἀλλὰ πάντοτε κάτω τρέχει εἰς τὴν ταπείνωσιν.

Καὶ κατανόησον τὸν ἑκατόνταρχον τὸν προσελθόντα τῷ Ἰησοῦ διὰ τὸν παῖδα αὐτοῦ καὶ ἀκούσαντα, «ἐγὼ θεραπεύσω αὐτὸν» τρέχοντα εἰς τὴν ταπείνωσιν καὶ λέγοντα, «Δέσποτα, οὔκ εἰμι ἱκανός, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς». Τίς οὐκ ἂν ἥρπασε τοῦτο; Ἀλλ' ἡ ταπείνωσις οὐδὲ τοῦτο ἐζήτησε, κατακρίνουσα ἑαυτὴν ἀναξίαν· καὶ ὁ καρδιογνώστης Θεός, ὁ δεχόμενος τὴν προαίρεσιν τῶν ἀνθρώπων, ἐπῄνεσε τὴν πίστιν αὐτοῦ, λέγων, ὅτι «ἐν ὅλῳ τῷ Ἰσραὴλ τοιαύτην πίστιν οὐχ εὗρον». Καὶ ἔπαινον αὐτῷ προεξένησε μέγαν ἡ ταπείνωσις, καὶ ὑγείαν τῷ παιδὶ αὐτοῦ παρέσχε. Καὶ πολλὰ τὰ χαρίσματα τὰ διδόμενα τῇ ταπεινώσει.

Δράμωμεν εἰς αὐτήν, ἵνα τὴν χάριν αὐτῆς λάβωμεν, καὶ τὸν ἔπαινον παρὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἑαυτὸν ταπεινώσαντος, καὶ ὑπηκόου γενομένου μέχρι θανάτου, καὶ τύπον ἡμῖν δόντος ταπεινώσεως.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

---

22. Παρμ. 3,34.
23. Ματθ. 8,7.

προφήτη ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἐμπόδισε· διότι τὸν ἐμπόδισε, ἐπειδὴ γνώριζε ἀπὸ πρὶν τὴν ἀναξιότητά του.

Ἐὰν λοιπὸν καλέσεις κάποιον νὰ ἔλθει στὸ κελλί σου κατὰ ἀγάπη Θεοῦ ἢ καὶ ζητήσεις νὰ πάρεις κάτι ἀπὸ κάποιον μὲ ἐμπιστοσύνη καὶ δὲν πεισθεῖ νὰ σοῦ τὸ δώσει, καὶ κάποιος ἄλλος τὸν παρακαλέσει καὶ καταδεχθεῖ νὰ τὸ δώσει, νὰ μὴ ἀφήσεις τὸν δαίμονα τῆς ὀργῆς νὰ ταράξει τὴν καρδιά σου· διότι κάθε πρᾶγμα ποὺ ἔχει ταραχὴ δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ Θεό. Ἀλλὰ μᾶλλον δεῖξε ταπείνωση λέγοντας, 'ἐγὼ βρέθηκα ἀνάξιος, καὶ ὁ Θεὸς φανέρωσε τὶς ἁμαρτίες μου καὶ τὴν ἀναξιότητά μου στοὺς πατέρες', καὶ σοῦ «δίνει τὴ χάρη αὐτὸς ποὺ τὴν δίνει στοὺς ταπεινούς»[22]. Αὐτὸς ποὺ ἔχει τὴν ταπείνωση, δὲν θέλει πάντοτε τὰ παραπάνω ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ πάντοτε τρέχει κάτω, στὴν ταπείνωση.

Σκέψου τὸν ἑκατόνταρχο ποὺ προσῆλθε στὸν Ἰησοῦ γιὰ τὸ παιδί του καὶ ἄκουσε, «ἐγὼ θὰ ἔλθω καὶ θὰ τὸ θεραπεύσω»[23], πῶς πρόστρεξε στὴν ταπείνωση καὶ εἶπε, «Δέσποτα, δὲν εἶμαι ἱκανὸς γιὰ νὰ μπεῖς κάτω ἀπὸ τὴ στέγη μου»[24]. Ποιός δὲν θὰ ἅρπαζε τέτοια εὐκαιρία; ἀλλὰ ἡ ταπείνωση δὲν ζήτησε οὔτε αὐτό, κατακρίνοντας τὸν ἑαυτό της ἀνάξιο· καὶ ὁ καρδιογνώστης Θεός, αὐτὸς ποὺ δέχεται τὴν προαίρεση τῶν ἀνθρώπων, ἐπαίνεσε τὴν πίστη του λέγοντας· «σὲ ὅλον τὸ Ἰσραὴλ δὲν βρῆκα τέτοια πίστη»[25]. Καὶ ἡ ταπείνωση προξένησε καὶ σ' αὐτὸν μεγάλο ἔπαινο καὶ ἔδωσε στὸ παιδί του ὑγεία. Πολλὰ εἶναι τὰ χαρίσματα ποὺ δίνονται στὴν ταπείνωση.

Ἂς τρέξουμε σ' αὐτήν, γιὰ νὰ λάβουμε τὴ χάρη της, καὶ τὸν ἔπαινο ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ποὺ ταπείνωσε τὸν ἑαυτό του καὶ ἔγινε ὑπήκοος μέχρι θανάτου, καὶ μᾶς ἔδωσε παράδειγμα ταπεινώσεως.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

---

24. Ματθ. 8,8.
25. Ματθ. 8,10.

ΥΝS'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ οὖν, πάτερ, ὁ ἑκατόνταρχος τῇ ὑπερβαλλούσῃ ταπεινώσει χρησάμενος, ἀνάξιον ἑαυτὸν ἔκρινε τῆς παρουσίας τοῦ Δεσπότου, καὶ ἐπῃνέθη αὐτοῦ ἡ πίστις, ὁ δὲ Ἀβραὰμ καὶ προετρέψατο καὶ προσέπεσεν, ὥστε ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν σκηνήν, εἰ καὶ ὡς ἀνθρώπῳ προσῆλθεν, ἀγνοῶν ὅτι ὁ Δεσπότης ἦν, ἄρα οὐκ εἶχε τὴν ταπείνωσιν ὁ Ἀβραάμ, ἀλλὰ μείζων ἐστὶ τῆς τοῦ πατριάρχου ἡ τοῦ ἑκατοντάρχου ἀρετή; Ἡ γὰρ ταπείνωσις, ὡς ἀεὶ διδάσκετε, τὰ πρωτεῖα φέρει τῶν ἀρετῶν. Εἰπέ μοι οὖν τὴν δύναμιν καὶ τὴν διαφορὰν τῆς ἑκατέρων ἀρετῆς· ὅτι ὁ μὲν οὐ κατεδέξατο τὴν παρουσίαν καὶ ἐπῃνέθη· ὁ δὲ σφόδρα αὐτὴν ἠσπάσατο, καὶ ἐπῃνέθη.

Ἀπόκρισις

Οἱ δύο τέλειοι ἦσαν τῇ πίστει τῇ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πρὸς τὸ ἁρμόδιον τοῦ καιροῦ ἐχρήσαντο τῇ πίστει καὶ τῇ ταπεινώσει. Καὶ γὰρ εἶπε καὶ ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, ὅτι «ἐγώ εἰμι γῆ καὶ σποδός»· καὶ τὸ ἡγεῖσθαι ἑαυτὸν οὕτω, δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ τῆς ξενοδοχίας ἄξιον ἑαυτὸν ἡγεῖτο. Καὶ ὅμως, ἐπειδὴ τέλειος ἦν, πάντα ἄνθρωπον ἐδέχετο, μὴ διακρίνων τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ τῶν ἁγίων. Περὶ αὐτοῦ γὰρ ἐρρέθη καὶ τοῦ Λώτ, ὅτι «τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους». Εἰ ἔμαθεν οὖν ὁ Ἀβραάμ, ὅτι ὁ Δεσπότης ἐστί, χρήσασθαι εἶχε τῇ φωνῇ τοῦ ἑκατοντάρχου· τοῦ γὰρ ἡγουμένου ἑαυτὸν «γῆν καὶ σποδόν», οὐδὲν ταπεινότερον εὑρίσκομεν.

456

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ λοιπόν, πάτερ, ὁ ἑκατόνταρχος ἀπὸ ὑπερβολικὴ ταπείνωση ἔκρινε ἀνάξιο τὸν ἑαυτό του γιὰ τὴν παρουσία τοῦ Δεσπότη στὸ σπίτι του καὶ ἐπαινέθηκε ἡ πίστη του, ἐνῶ ὁ Ἀβραὰμ καὶ τὸν προέτρεψε καὶ τὸν παρακάλεσε, ὥστε νὰ ἔλθει στὴν σκηνή του, ἂν καὶ προσῆλθε σὰν πρὸς ἄνθρωπο, ἀγνοώντας ὅτι ἦταν ὁ Δεσπότης, ἄραγε ὁ Ἀβραὰμ δὲν εἶχε τὴν ταπείνωση, ἀλλὰ εἶναι μεγαλύτερη ἡ ἀρετὴ τοῦ ἑκατόνταρχου ἀπὸ τὴν ἀρετὴ τοῦ πατριάρχη; Διότι ἡ ταπείνωση, ὅπως διδάσκετε πάντοτε, κατέχει τὰ πρωτεῖα τῶν ἀρετῶν. Πές μου λοιπὸν τὴ σημασία καὶ τὴ διαφορὰ τῆς ἀρετῆς τῶν δύο· διότι ὁ πρῶτος δὲν καταδέχθηκε τὴν παρουσία του καὶ ἐπαινέθηκε, ἐνῶ ὁ ἄλλος τὴν δέχθηκε μὲ πολλὴ προθυμία καὶ ἐπαινέθηκε.

Ἀπόκριση

Καὶ οἱ δύο ἦταν τέλειοι στὴν πίστη πρὸς τὸ Θεό, καὶ χρησιμοποίησαν αὐτὴν καὶ τὴν ταπείνωση ἀνάλογα μὲ τὸν καιρό. Ὁ πατριάρχης Ἀβραὰμ εἶπε, «ἐγὼ εἶμα χῶμα καὶ στάχτη»· καὶ μὲ τὸ νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ἔτσι, δείχνει ὅτι δὲν τὸν θεωροῦσε ἄξιο οὔτε τῆς φιλοξενίας. Καὶ ὅμως, ἐπειδὴ ἦταν τέλειος, δεχόταν κάθε ἄνθρωπο, χωρὶς νὰ διακρίνει τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ τοὺς ἁγίους. Διότι γι' αὐτὸν λέχθηκε καὶ τὸν Λώτ, «μὴ ξεχνᾶτε τὴ φιλοξενία· διότι μ' αὐτὴ ἔτυχε νὰ φιλοξενήσουν μερικοὶ ἀγγέλους χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν»[25α]. Ἐὰν λοιπὸν γνώριζε ὁ Ἀβραὰμ ὅτι εἶναι ὁ Δεσπότης, θὰ μποροῦσε νὰ χρησιμοποιήσει τὰ λόγια τοῦ ἑκατόνταρχου· διότι δὲ βρίσκουμε κανένα ταπεινότερον ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του «χῶμα καὶ στάχτη».

25α. Ἑβρ. 13,2.

Καὶ ὁ ἑκατόνταρχος δὲ τῷ ἁρμότοντι καιρῷ ἐχρήσατο τῇ ταπεινώσει, γνοὺς αὐτὸν εἶναι τὸν Σωτῆρα· ἡμεῖς δὲ λέγομεν, ὅτι καὶ τὸ ἔργον εἶχε τῆς φιλοξενίας, οὐκ ἐκτὸς γὰρ ἔργων ἡ πίστις αὐτοῦ ἦν· οὐδὲ ἐπῄνει ὁ Χριστὸς ἀργὴν πίστιν, ἤγουν καὶ τὰ ἔργα εἶχεν αὐτοῦ ἡ πίστις. Καὶ καιρῷ τῆς ξενοδοχίας ἐχρήσατο ἂν καὶ αὐτὸς τῇ παρακλήσει τοῦ πατριάρχου Ἀβραὰμ πρὸς πάντας. Ἀμφοτέρους οὖν τελείους εὑρίσκομεν.

ΥΝΖ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ οὖν ἐγὼ ἁμαρτωλός εἰμι, μήτε ταπείνωσιν ἔχων τὴν ἀληθῆ καὶ γνησίαν, δι' ἣν ἐπῃνέθη ὁ ἑκατόνταρχος, μήτε τῆς φιλοξενίας ἀγάπην, δι' ἣν Ἀβραὰμ Θεὸν ξενίσαι κατηξιώθη, τί ὀφείλω ποιῆσαι; Ἆρα ὀφείλω ἀποβλέπων πρὸς τὴν ἐμαυτοῦ ἀναξιότητα παραιτητεῖσθαι τῶν ἁγίων τὴν παρουσίαν καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς ζημιοῦσθαι κέρδος; ἢ μᾶλλον προστρέχειν οὐ τρόπῳ φιλοξενίας, ἀλλ' ὡς ἀσθενὴς τὴν ψυχὴν καὶ τῆς παρ' αὐτῶν ἰατρείας δεόμενος; Ἴδιον γὰρ τῶν ἀσθενούντων τὸ ἐπιζητεῖν τῶν ἰατρῶν τὴν παρουσίαν καὶ οὐ λογίζεται αὐτοῖς τοῦτο εἰς φιλοξενίαν· κἂν αὐτοὺς μὴ προσκαλέσωνται οὐκ ἔδοξαν ταπεινοφροσύνης ἀρετὴν ἔχειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνοίας. Δίδαξόν με οὖν, πάτερ, εἰ προτρέψομαι ὡς δεόμενος ἢ παραιτήσομαι ὡς ἀνάξιος.

Ἀπόκρισις

Πρότρεψαι ὡς κακῶς ἔχων καὶ χρῄζων τοῦ ἰατροῦ· τοῦτο δὲ μάθε, ὅτι τὸ παιδίον τὸ γεννώμενον, οὐκ εὐθὺς γίνεται εἰς ἄνδρα τέλειον· ἀλλὰ διέρχεται διὰ τῆς ἁπαλῆς τροφῆς, καὶ τότε ἔρχεται εἰς στερεὰν τροφήν· τῶν τελείων

Καὶ ὁ ἑκατόνταρχος εἶχε τὴν ταπείνωση στὸν ἁρμόζοντα καιρό, ἐπειδὴ γνώριζε ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Σωτήρας. Ἐμεῖς ὅμως λέμε, ὅτι εἶχε καὶ τὸ ἔργο τῆς φιλοξενίας, διότι ἡ πίστη του δὲν ἦταν χωρὶς ἔργα· οὔτε θὰ ἐπαινοῦσε ὁ Χριστὸς ἀργὴ πίστη, δηλαδὴ ἡ πίστη του εἶχε καὶ τὰ ἔργα. Στὸν καιρὸ τῆς φιλοξενίας θὰ χρησιμοποιοῦσε καὶ αὐτὸς τὴν παράκληση τοῦ πατριάρχη Ἀβραὰμ πρὸς ὅλους. Καὶ τοὺς δύο λοιπὸν τοὺς βρίσκουμε τέλειους.

457

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγὼ εἶμαι ἁμαρτωλός, οὔτε ἔχω τὴν ἀληθινὴ καὶ γνήσια ταπείνωση μὲ τὴν ὁποία ἐπαινέθηκε ὁ ἑκατόνταρχος, οὔτε τὴν ἀγάπη τῆς φιλοξενίας, μὲ τὴν ὁποία καταξιώθηκε ὁ Ἀβραὰμ νὰ φιλοξενήσει τὸ Θεό, τί ὀφείλω νὰ κάνω; Ἄραγε ὀφείλω, βλέποντας τὴν ἀναξιότητά μου, νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ τὴν παρουσία τῶν ἁγίων καὶ νὰ ζημιωθῶ τὸ κέρδος ἀπὸ αὐτήν; ἢ μᾶλλον νὰ προστρέξω ὄχι μὲ τρόπο φιλοξενίας, ἀλλὰ σὰν ἀσθενὴς στὴν ψυχὴ ποὺ ἔχει ἀνάγκη θεραπείας ἀπὸ αὐτούς; Διότι γνώρισμα τῶν ἀσθενῶν εἶναι νὰ ἐπιζητοῦν τὴν παρουσία τῶν ἰατρῶν καὶ αὐτὸ δὲν λογίζεται σ' αὐτοὺς ὡς φιλοξενία. Καὶ ἂν ἀκόμα δὲν τοὺς προσκαλέσουν δὲν θεωροῦνται ὅτι ἔχουν τὴν ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης ἀλλὰ τῆς ἀνοίας. Δίδαξέ με λοιπόν, πάτερ, ἐὰν πρέπει νὰ τοὺς προσκαλέσω ὡς κάποιος ποὺ ἔχω ἀνάγκη ἢ νὰ παραιτηθῶ ὡς ἀνάξιος.

Ἀπόκριση

Νὰ τοὺς προσκαλέσεις ἐπειδὴ εἶσαι ἀσθενὴς καὶ χρειάζεσαι ἰατρό. Μάθε καὶ αὐτό, ὅτι τὸ παιδὶ ποὺ γεννιέται, δὲ γίνεται ἀμέσως τέλειος ἄνδρας, ἀλλὰ τρέφεται στὴν ἀρχὴ μὲ ἁπαλὴ τροφὴ καὶ ἔπειτα ἔρχεται στὴ στερεὴ τρο-

γάρ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα».

Ξενοδοχοῦντες οὖν μὴ εἴπωμεν, 'ἐντολὴν πληροῦμεν', ἀλλὰ δεόμενοι τῶν ἰατρῶν ὡς κακῶς ἔχοντες· καὶ χρῷ τούτοις ἕως οὗ εἰσενέγκῃ σε ὁ Θεὸς εἰς τὰ τέλεια.

ΥΝΗ'

Ἐρώτησις

Τί ἐστι παρρησία καὶ γέλως ἀπρεπής;

Ἀπόκρισις

Ἔστι παρρησία καὶ παρρησία· ἔστι παρρησία ἀπὸ ἀναιδείας καὶ αὕτη ἐστὶ γεννήτρια πάντων τῶν κακῶν, καὶ ἔστι παρρησία ἀπὸ ἱλαρότητος, καὶ αὕτη μὲν οὐ πάνυ ὠφελεῖ τὸν κεχρημένον αὐτῇ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν ἰσχυρῶν καὶ δυνατῶν ἐστι τὸ φυγεῖν τὰς δύο, εἰ οὐ δυνάμεθα ἡμεῖς διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν τὰς δύο φυγεῖν, κἂν χρησώμεθα τῇ παρρησίᾳ τῆς ἱλαρότητος, προσέχοντες τὸ μὴ ἐκ ταύτης δοῦναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ εἰς σκάνδαλον. Οἱ γὰρ μετὰ ἀνθρώπων ὄντες, ἐὰν μὴ ὦσι τέλειοι ἀπαλλαγῆναι τῆς δευτέρας ταύτης παρρησίας οὐ δύνανται. Εἰ οὖν ἀδυνατοῦμεν, ἔστω ἡμῖν πρὸς οἰκοδομὴν καὶ οὐχὶ σκάνδαλον, μάλιστα ὅταν σπουδάσωμεν συντομῆσαι καὶ τὴν αὐτῆς ὁμιλίαν· καὶ γὰρ οὐ πάνυ ὠφελεῖ ἡ μακρολογία, κἂν δοκῇ μὴ ἔχειν τι ἄτοπον.

Περὶ δὲ τοῦ γέλωτος, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν· γέννημα γάρ ἐστι τῆς παρρησίας. Ἐὰν μὲν ἔχῃ τις παρρησίαν αἰσχρολογίας, δηλονότι καὶ γέλωτα ἔχει αἰσχρόν· ἐὰν δὲ παρρησίαν ἱλαρότη-

φή· διότι ἡ στερεὴ τροφὴ εἶναι τῶν τελείων· γι' αὐτὸ εἶπε καὶ ὁ Ἀπόστολος, «σᾶς ἐπότισα γάλα καὶ ὄχι τροφή»[26].

Ὅταν φιλοξενοῦμε λοιπόν, νὰ μὴ ποῦμε ὅτι πραγματοποιοῦμε ἐντολή, ἀλλ' ὅτι χρειαζόματε τοὺς ἰατρούς, ἐπειδὴ εἴμαστε ἄρρωστοι. Καὶ χρησιμοποίει αὐτοὺς μέχρι ποὺ νὰ σὲ ὁδηγήσει ὁ Θεὸς στὰ τέλεια.

458

Ἐρώτηση

Τί εἶναι παρρησία καὶ ἀπρεπὲς γέλιο;

Ἀπόκριση

Υπάρχει παρρησία καὶ παρρησία· ὑπάρχει παρρησία ἀπὸ ἀναίδεια, καὶ αὐτὴ εἶναι γεννήτρια ὅλων τῶν κακῶν, καὶ ὑπάρχει παρρησία ἀπὸ ἱλαρότητα, ποὺ καὶ αὐτὴ δὲν ὠφελεῖ καὶ πολὺ αὐτὸν ποὺ τὴν ἔχει. Ἀλλά, ἐπειδὴ τὸ νὰ ἀποφύγει κανεὶς καὶ τὶς δύο παρρησίες εἶναι γνώρισμα τῶν ἰσχυρῶν καὶ τῶν δυνατῶν, ἐὰν ἐμεῖς δὲν μποροῦμε νὰ τὶς ἀποφύγουμε καὶ τὶς δύο, ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειάς μας, ἄς ἔχουμε τουλάχιστο τὴν παρρησία τῆς ἱλαρότητας, προσέχοντας νὰ μὴ δώσουμε ἀπὸ αὐτὴ στὸν ἀδελφὸ ἀφορμὴ γιὰ σκάνδαλο. Διότι ἐκεῖνοι ποὺ ζοῦν μαζὶ μὲ ἀνθρώπους, ἐὰν δὲν εἶναι τέλειοι, δὲ μποροῦν ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ αὐτὴ τὴ δεύτερη παρρησία. Ἐὰν λοιπὸν ἀδυνατοῦμε νὰ τὴν ἀποφύγουμε, ἄς μᾶς εἶναι πρὸς οἰκοδομὴ καὶ ὄχι γιὰ σκάνδαλο, μάλιστα ὅταν φροντίσουμε νὰ συντομεύσουμε καὶ τὴν ὁμιλία μας· διότι δὲν ὠφελεῖ πολὺ ἡ μακρολογία, κι ἂν ἀκόμα φαίνεται ὅτι δὲν ἔχει τίποτε ἄτοπο.

Ὡς πρὸς τὸ γέλιο, ἔχει τὴν ἴδια σημασία· διότι εἶναι γέννημα τῆς παρρησίας. Ἐὰν ἔχει κανεὶς παρρησία αἰσχρολογίας εἶναι φανερὸ ὅτι ἔχει καὶ αἰσχρὸ γέλιο· ἐὰν πάλι ἔχει παρρησία

26. Α' Κορ. 3,2.

τος, ἐκ τούτου δηλονότι καὶ γέλωτα ἔχει ἱλαρόν. Καὶ καθὼς εἴρηται περὶ τῆς παρρησίας, ὅτι οὐκ ὠφελεῖ τὸ κεχρῆσθαι αὐτῇ, οὕτω καὶ ἐν τῷ γέλωτι αὐτῆς, οὐ χρὴ ἐγχρονίζειν οὐδὲ ἐκχεῖσθαι, ἀλλὰ ἄγχειν τὸν λογισμὸν μετὰ σεμνότητος διεξελθεῖν αὐτόν· καὶ γὰρ οἱ ἐκχεόμενοι εἰς αὐτόν, μαθέτωσαν, ὅτι καὶ εἰς πορνείαν ἐμπίπτουσιν ἅπαντες.

ΥΝΘ΄

Ἐρώτησις

Παρακαλῶ σε, πάτερ, ἵνα μοι εἴπῃς, ποταπή ἐστιν ἡ πρέπουσα ἱλαρότης, καὶ πῶς δεῖ τὸν ἁμαρτωλὸν αὐτῇ κεχρῆσθαι, πρὸς τὸ μὴ παρεξελθεῖν τὰ ἴδια μέτρα;

Ἀπόκρισις

Οἱ μὲν τέλειοι τελείως προσέχουσιν ἑαυτοῖς, κατὰ τὸν τεχνίτην τὸν ἐπιστάμενον τελείως τὴν τέχνην αὐτοῦ· ἐὰν γὰρ συμβῇ αὐτὸν συντυχίαν ποιῆσαι, ὡς ἐργάζεται, πρός τινας, οὐ κωλύει ἡ ἐκείνων ὁμιλία τὸ συναρμόσαι τὰ ἐπιτήδεια τῆς τέχνης· ἀλλ᾽ ἀεὶ μὲν λαλεῖ μετὰ τῶν παρόντων, ὅλος δὲ ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς τὴν προκειμένην τέχνην ῥέπει. Οὕτως ὀφείλει ὁ συντυγχάνων τισίν, ἱλαρὸν μὲν δεικνύειν τὸ πρόσωπον καὶ τὸν λόγον, ἔχειν δὲ ἔσωθεν τὸν λογισμὸν στενάζοντα· καὶ γὰρ περὶ τούτου ἐγράφη «ὅτι καὶ ὁ στεναγμὸς τῆς καρδίας μου ἐνώπιόν σού ἐστι διὰ παντός». Ὥσπερ δὲ ὁ ἄτεχνος τεχνίτης, ἐὰν ἐργαζόμενος συντυγχάνῃ, κινδυνεύει ἀφανίσαι τὴν τέχνην, οὕτω καὶ ὁ τῇ ἱλαρότητι χρώμενος. Χρῄζει οὖν ὁ τοιοῦτος μεγάλης ἀσφαλείας προσέχειν τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις καὶ τῇ τῆς ὄψεως ἱλαρότητι, μήπως ἐξέλθῃ παντελῶς τῆς τοῦ πένθους ὁδοῦ.

Ὁ οὖν τοιοῦτος μέλλων συντυχίαν ποιεῖν, ὀφείλει ἐρωτᾶν

ἱλαρότητας, εἶναι φανερὸ ὅτι ἐξαιτίας αὐτῆς ἔχει καὶ ἱλαρὸ γέλιο. Καὶ ὅπως ἔχει λεχθεῖ γιὰ τὴν παρρησία, ὅτι δὲν ὠφελεῖ τὸ νὰ τὴν χρησιμοποιεῖ κανείς, ἔτσι καὶ στὸ γέλιο αὐτῆς, δὲν πρέπει νὰ χρονοτριβεῖ σ' αὐτὸ οὔτε νὰ διαχέεται, ἀλλὰ νὰ πιέζει τὸν λογισμὸ νὰ τὸ ξεπεράσει μὲ σεμνότητα· διότι ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ ξεσποῦν σ' αὐτό, ἂς μάθουν ὅτι πέφτουν σὲ πορνεία.

459

Ἐρώτηση

Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, νὰ μοῦ πεῖς, τί λογῆς εἶναι ἡ πρέπουσα ἱλαρότητα, καὶ πῶς πρέπει νὰ τὴν ἔχει ὁ ἁμαρτωλός, γιὰ νὰ μὴ ξεπεράσει τὰ μέτρα του;

Ἀπόκριση

Οἱ τέλειοι προσέχουν τέλεια τοὺς ἑαυτούς τους, σύμφωνα μὲ τὸν τεχνίτη ποὺ γνωρίζει τέλεια τὴν τέχνη του· διότι, ἐὰν τοῦ συμβεῖ νὰ συναντηθεῖ μὲ κάποιους ὅταν ἐγάζεται, ἡ ὁμιλία μ' ἐκείνους δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ συναρμόζει τὰ ἐπιτήδεια τῆς τέχνης, ἀλλὰ διαρκῶς ὁμιλεῖ μὲ τοὺς παρόντες, ὅλος ὅμως ὁ νοῦς του κλίνει πρὸς τὴν τέχνη ποὺ ἀσκεῖ. Ἔτσι ὀφείλει αὐτὸς ποὺ συναντᾶ κάποιους, νὰ δείχνει ἱλαρὸ τὸ πρόσωπο καὶ τὸν λόγο, καὶ νὰ ἔχει μέσα του τὸν λογισμὸ νὰ στενάζει· διότι γι' αὐτὸ γράφηκε, «καὶ ὁ στεναγμὸς τῆς καρδιᾶς μου εἶναι διαρκῶς ἐνώπιόν σου»[27]. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἄπειρος τεχνίτης, ἐὰν συναντήσει κάποιον ὅταν ἐργάζεται, κινδυνεύει νὰ ἀφανίσει τὴν τέχνη, ἔτσι καὶ αὐτὸς ποὺ ἔχει τὴν ἱλαρότητα. Χρειάζεται λοιπὸν αὐτὸς μεγάλη ἀσφάλεια, γιὰ νὰ προσέχει τοὺς λόγους του καὶ τὴν ἱλαρότητα τῆς ὄψεως, μήπως ἐξέλθει ἐντελῶς ἀπὸ τὸν δρόμο τοῦ πένθους.

Ὁ τέτοιος ἄνθρωπος λοιπόν, ὅταν πρόκειται νὰ συναντηθεῖ

27. Ψαλμ. 37,10.

τὸν λογισμόν, πῶς δεῖ ποιεῖν, καὶ οὕτως ἑτοιμάζειν ἑαυτόν. Γέγραπται γάρ, «ἡτοιμάσθην καὶ οὐκ ἐταράχθην»· τὸ δὲ ἑτοιμάσαι ἑαυτὸν τοῦτό ἐστι, τὸ διακρίνειν τὰ πρόσωπα διὰ ποίαν αἰτίαν θέλουσιν ἡμῖν συντυχεῖν· καὶ κατὰ τὸν σκοπὸν τοῦ ἐρχομένου ἑτοιμάσαι τὸν λογισμὸν ἐν φόβῳ Θεοῦ. Εἰ μὲν ἕνεκεν ἀσπασμοῦ γίνεται ἡ συντυχία, ἵνα χρήσηται ταύτῃ μετὰ χάριτος ἐν τοῖς ἁρμόττουσιν αὐτῇ λόγοις· εἰ δὲ πατέρων ἐστὶν ὑποδοχή, γενέσθω μετὰ χαρᾶς κατὰ τὸν Ἀβραάμ, νίψαντα τοὺς πόδας τοῦ Δεσπότου καὶ τῶν ἀγγέλων καὶ δεξάμενον αὐτοὺς μετὰ παρακλητικῶν λόγων· τὴν γὰρ φανέρωσιν τῆς ἱλαρότητος ἐν ἑκάστῳ δεικνύει ἡμῖν ἡ εὐκαιρία τῶν πραγμάτων.

Ὅταν γὰρ τυχὸν προτρεπώμεθα τοὺς ἐρχομένους εἰς τὸ λαβεῖν τι ἢ βρώσιμον ἢ πόσιμον, μετὰ ἱλαρότητος τοῦτο ποιήσωμεν, συντομίζοντες δὲ αὐτὴν διὰ τὴν σύγχυσιν τοῦ λογισμοῦ.

ΥΞ'

Ἐρώτησις

Τίς ὁ κενόδοξος καὶ τίς ὁ ὑπερήφανος; καὶ πῶς ἔρχεταί τις εἰς ὑπερηφανίαν;

Ἀπόκρισις

Ἐκ τοῦ θέλειν τινὰ τὴν ἀνθρωπαρέσκειν, ἔρχεται εἰς τὴν κενοδοξίαν· αὐξανομένης δὲ αὐτῆς ἔρχεται ἡ ὑπερηφανία.

Συγχώρησον, ἀδελφέ, καὶ εὔχου ὑπὲρ ἡμῶν.

ΥΞΑ'

Ἐρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα.

---

28. Ψαλμ. 118,60.

μὲ κάποιον, ὀφείλει νὰ ἐρωτᾶ τὸν λογισμό, 'τί πρέπει νὰ κάνει' καὶ ἔτσι νὰ ἑτοιμάζει τὸν ἑαυτό του. Διότι ἔχει γραφεῖ, «ἑτοιμάσθηκα καὶ δὲν ταράχθηκα»[28]· καὶ τὸ νὰ ἑτοιμάσει τὸν ἑαυτό του, σημαίνει νὰ διακρίνει γιὰ ποιά αἰτία θέλουν τὰ πρόσωπα νὰ μᾶς συναντήσουν· καὶ νὰ ἑτοιμάσει τὸν λογισμὸ μὲ φόβο Θεοῦ, σύμφωνα μὲ τὸν σκοπὸ αὐτοῦ ποὺ ἔρχεται. Ἐὰν λοιπὸν ἡ συνάντηση γίνεται γιὰ ἀσπασμό, νὰ τὴν ἀντιμετωπίζει χαριτωμένα μὲ τοὺς λόγους ποὺ τῆς ἁρμόζουν· ἐὰν ὅμως πρόκειται γιὰ ὑποδοχὴ πατέρων, νὰ γίνει μὲ χαρὰ καὶ σύμφωνα μὲ τὸν Ἀβραάμ, ποὺ ἔνιψε τὰ πόδια τοῦ Δεσπότη καὶ τῶν ἀγγέλων καὶ τοὺς δέχθηκε μὲ παρακλητικοὺς λόγους· διότι ἡ εὐκαιρία τῶν πραγμάτων μᾶς δείχνει τὴ φανέρωση τῆς ἱλαρότητας στὸν καθένα.

Ὅταν λοιπὸν συμβαίνει νὰ προτρέπουμε αὐτοὺς ποὺ ἔρχονται νὰ πάρουν κάτι βρώσιμο ἢ πόσιμο, νὰ τὸ κάνουμε μὲ ἱλαρότητα, ἀλλὰ συντομεύοντάς την, πρὸς ἀποφυγὴ συγχύσεως τοῦ λογισμοῦ.

460

Ἐρώτηση

Ποιός εἶναι ὁ κενόδοξος καὶ ποιός ὁ ὑπερήφανος; Καὶ πῶς φθάνει κανεὶς στὴν ὑπερηφάνεια;

Ἀπόκριση

Μὲ τὸ νὰ θέλει κάποιος τὴν ἀνθρωπαρέσκεια, ἔρχεται στὴν κενοδοξία· καὶ ὅταν αὐτὴ αὐξάνεται, ἔρχεται ἡ ὑπερηφάνεια.

Συγχώρεσέ με, ἀδελφέ, καὶ προσευχήσου γιὰ μᾶς.

461

Ἐρώτηση

Ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα.

Εἰπέ μοι, πάτερ, εἰ ἡ κατάνυξις ἣν δοκῶ ἔχειν, ἀληθής ἐστι καὶ εἰ ὀφείλω κατὰ μόνας ἐνταῦθα διάγειν· καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅτι ὀχλοῦμαι ὑπὸ σωματικοῦ πολέμου.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ὁ νῦν κλαυθμὸς καὶ ἡ κατάνυξις οὐκ ἔστιν ἀληθής, ἀλλ' ὑπάγει καὶ ἔρχεται. Ὁ γὰρ ἀληθὴς κλαυθμός, ὁ μετὰ κατανύξεως, δοῦλος γίνεται τοῦ ἀνθρώπου, ἀχωρίστως ὑποτεταγμένος, καὶ τοῦ ἔχοντος αὐτόν, πόλεμος οὐ περιγίνεται, ἀλλὰ καὶ τὰ πρῶτα πταίσματα ἐξαλείφει καὶ ἐκπλύνει τὰ σπιλώματα· καὶ διηνεκῶς ὀνόματι Θεοῦ φυλάττει τὸν ἄνθρωπον τὸν κτησάμενον αὐτήν· καὶ ἐξορίζει τὸν γέλωτα καὶ τὸν μετεωρισμὸν καὶ κρατεῖ πένθος ἀδιάλειπτον· θυρεὸς γάρ ἐστιν, ἀποστρέφων πάντα τὰ πεπυρωμένα βέλη τοῦ διαβόλου. Ὁ ἔχων αὐτὸν οὐ πλήσσεται ὑπὸ πολέμου τὸ σύνολον· κἂν μετὰ ἀνθρώπων ᾖ, κἂν μετὰ πορνῶν γυναικῶν μεθ' ἡμῶν ἐστι καὶ πολεμεῖ.

Τὸ σημεῖον οὖν τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς γενναιότητος ἔδειξά σοι. Καὶ μὴ νομίσῃς ὅτι οὐκ ἠδύνατο ὁ Θεὸς κουφίσαι ἀπὸ σοῦ τὸν πόλεμον· ἠδύνατο μὲν γάρ, μάλιστα διὰ τοὺς ὑπερευχομένους σου ἁγίους· ἀλλ' ἀγαπῶν σε, θέλει σε διὰ πολέμων καὶ γυμνασίων πολλῶν παιδευθῆναι, ἵνα ἔλθῃς εἰς τὰ μέτρα τῆς εὐδοκιμήσεως· οὐκ ἔρχῃ δὲ εἰς ταῦτα, ἐὰν μὴ φυλάξῃς πάντα τὰ ἐνταλθέντα σοι διὰ τῶν ἐμῶν συλλαβῶν τοῦ κενοδόξου διδασκάλου.

Περὶ δὲ τοῦ εἶναι κατὰ μόνας, τοῦτο ἱκανότης ἐστὶ καὶ ὅτε ἔρχεταί σοι, ἀπ' ἐμαυτοῦ πέμπω καὶ λέγω σοι. Ἔργασαι, τέκνον, τέως, ὡς εἶπον σοι, καὶ πιστεύω ὅτι προκόψαι ἔχεις ἐν Χριστῷ· μὴ φοβοῦ.

Εἴη ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. Ἀμήν.

ΥΞΒ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον γέροντα.

Πές μου, πάτερ, ἐὰν εἶναι ἀληθινὴ ἡ κατάνυξη τὴν ὁποία ἔχω καὶ ἐὰν ὀφείλω νὰ ζῶ μόνος μου ἐδῶ· καὶ προσευχήσου γιὰ μένα, διότι ἐνοχλοῦμαι ἀπὸ σωματικὸ πόλεμο.

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, ὁ τωρινὸς κλαυθμὸς καὶ ἡ κατάνυξη δὲν εἶναι ἀληθινή, ἀλλὰ πηγαίνει καὶ ἔρχεται. Διότι ὁ ἀληθινὸς κλαυθμός, αὐτὸς ποὺ γίνεται μὲ κατάνυξη, γίνεται δοῦλος τοῦ ἀνθρώπου, ὑποταγμένος ἀχώριστα, καὶ δὲν γίνεται πόλεμος σ' αὐτὸν ποὺ τὸν ἔχει ἀλλὰ καὶ ἐξαλείφει τὰ πρῶτα πταίσματα καὶ ξεπλένει τὰ σπιλώματα· φυλάγει συνεχῶς στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὴν ἀπέκτησε, ἐξορίζει τὸ γέλιο καὶ τὸν μετεωρισμὸ καὶ κρατεῖ ἀδιάλειπτο πένθος· διότι εἶναι ἀσπίδα ποὺ ἀποστρέφει ὅλα τὰ πυρωμένα βέλη τοῦ διαβόλου. Αὐτὸς ποὺ τὸν ἔχει δὲν πλήσσεται καθόλου ἀπὸ πόλεμο· κι ἂν ἀκόμα εἶναι μὲ ἀνθρώπους, κι ἂν ἀκόμα εἶναι μὲ πόρνες γυναῖκες, εἶναι μαζί μας καὶ πολεμεῖ.

Σοῦ ἔδειξα λοιπὸν τὸ σημάδι τῆς ἀσθένειας καὶ τῆς γενναιότητας. Μὴ νομίσεις ὅτι δὲ θὰ μποροῦσε ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἀνακουφίσει ἀπὸ τὸν πόλεμο· διότι θὰ μποροῦσε, μάλιστα ἐξαιτίας τῶν ἁγίων ποὺ προσεύχονται γιὰ σένα, ἀλλὰ ἐπειδὴ σὲ ἀγαπᾶ, θέλει νὰ παιδευθεῖς μὲ πολλοὺς πολέμους καὶ γυμνάσια, γιὰ νὰ φθάσεις στὰ μέτρα τῆς εὐδοκιμήσεως. Καὶ δὲν θὰ φθάσεις σ' αὐτά, ἐὰν δὲν φυλαξεις ὅλα ὅσα διατάχθηκες μὲ τὰ λόγια ἐμοῦ τοῦ κενόδοξου διδασκάλου.

Σχετικὰ μὲ τὸ νὰ εἶναι κανεὶς μόνος του, αὐτὸ εἶναι ἱκανότητα, καὶ ὅταν τὴν ἀποκτήσεις, ἀπὸ μόνος μου θὰ στείλω καὶ θὰ σοῦ πῶ. Ἐργάσου, τέκνο, μέχρι τότε, ὅπως σοῦ εἶπα, καὶ πιστεύω ὅτι μπορεῖς νὰ προκόψεις μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ· μὴ φοβᾶσαι.

Εἴθε νὰ εἶναι ὁ Κύριος μαζί σου. Γένοιτο.

462

Τοῦ ἰδίου πρὸν τὸν ἄλλο γέροντα.

Παρακαλῶ σε, κύριε ἀββᾶ, ἵνα εὔξῃ ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅπως δώῃ μοι ὁ Κύριος μικρὰν ταπείνωσιν· καὶ ἐπειδὴ λέγουσιν οἱ πατέρες, ὅτι 'ἐὰν μή τις ἐκκόψῃ τὴν ῥίζαν τοῦ πάθους, πάλιν καιρῷ εἰς αὐτὸ ἐμπίπτει', πῶς ἐκκόπτει τις τὴν ῥίζαν τοῦ πάθους καὶ τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς φιλαργυρίας; Καὶ ἐπειδὴ εἶπέ μοι ὁ μέγας Γέρων, ὅτι 'ὁ νῦν κλαυθμὸς οὐκ ἔστιν ἀληθής, ἀλλ' ὑπάγει καὶ ἔρχεται', ἀπὸ ποίας διαθέσεως ἔρχεταί μοι τοῦτο; καὶ εἰ ὀφείλω βιάσασθαι ἐμαυτὸν εἰς αὐτὸ ἢ ἀφεῖναι ἕως ἔλθῃ ἡ ἀληθινὴ κατάνυξις.

Ἀπόκρισις

Ἀδελφέ, δίδωσιν ἡμῖν ὁ Θεὸς τὴν ταπείνωσιν καὶ ὠθοῦμεν αὐτήν. Καὶ πάλιν λέγομεν, εὖξαι ἵνα δώῃ ἡμῖν ὁ Θεὸς τὴν ταπείνωσιν'. Ἡ ταπείνωσίς ἐστι τὸ κόψαι ἐν πᾶσι τὸ ἴδιον θέλημα καὶ ἀμεριμνῆσαι ἀπὸ πάντων.

Περὶ δὲ τοῦ κόψαι τὴν ῥίζαν, ὡς εἶπας, τῶν παθῶν, διὰ τοῦ κόψαι τὸ θέλημα καὶ θλῖψαι ἑαυτὸν κατὰ τὸ ἐγχωροῦν καὶ βασανίσαι τὰ αἰσθητήρια φυλάξαι τὴν τάξιν αὐτῶν εἰς τὸ μὴ χρήσασθαι κακῶς, κόπτεται ἡ ῥίζα οὐ μόνον τούτων, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν.

Τὸ δὲ ἀπελθεῖν σε καὶ ἐξελθεῖν τὸν νῦν κλαυθμὸν τὸν μὴ ἀληθινόν, διὰ τοῦ χαυνοῦσθαι ἅπαξ τὸν λογισμὸν καὶ θερμανθῆναι γίνεται. Ὅταν οὖν μείνῃ, ἡ θερμότης γίνεται μεγάλη καὶ μόνιμος ἡ κατάνυξις, καὶ ταύτῃ ἕπεται ὁ ἀληθινὸς κλαυθμός, περὶ οὗ ὀφείλεις φροντίσαι βιαζόμενος σεαυτόν, ἵνα ἔλθῃ σοι.

Ἀδελφέ, μὴ καταφρονήσῃς φυλάξαι τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ γέροντος καὶ σώζῃ· ἐφλυάρησά σοι κἀγώ, ἀδελφέ, ἀλλ' οὐκ ἀπ' ἐργασίας, οὐδ' ἀπὸ πνεύματος· πιστεύω δὲ ὅτι, ὅσα σοι εἶπεν ὁ γέρων καὶ λέγει, ἀπὸ πράξεως τῆς πρότερον λαλεῖ καὶ ἀπὸ ἁγίου Πνεύματός ἐστιν. Ὅμως τὸ συνειδὸς μαρ-

Σὲ παρακαλῶ, κύριε ἀββᾶ, νὰ προσευχηθεῖς γιὰ μένα, γιὰ νὰ μοῦ δώσει ὁ Κύριος μικρὴ ταπείνωση. Ἐπειδὴ λέγουν οἱ πατέρες, ὅτι 'ἐὰν δὲν κόψει κανεὶς τὴ ρίζα τοῦ πάθους, πάλι μὲ τὸν καιρὸ πέφτει σ' αὐτό', πῶς κόβει κανεὶς τὴ ρίζα τοῦ πάθους καὶ τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς φιλαργυρίας; Καὶ ἐπειδὴ ὁ μεγάλος Γέροντας μοῦ εἶπε, ὅτι 'ὁ τωρινὸς κλαυθμὸς δὲν εἶναι ἀληθινός, ἀλλὰ πηγαίνει καὶ ἔρχεται', ἀπὸ ποιά διάθεση μοῦ ἔρχεται αὐτό; καὶ ἂν πρέπει νὰ πιέσω τὸν ἑαυτό μου σ' αὐτὸν ἢ νὰ τὸν ἀφήσω, ὥς ποὺ νὰ ἔλθει ἡ ἀληθινὴ κατάνυξη.

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, ὁ Θεὸς μᾶς δίνει τὴν ταπείνωση καὶ τὴν διώχνουμε. Καὶ πάλι λέμε, 'προσευχήσου γιὰ νὰ μᾶς δώσει ὁ Θεὸς ταπείνωση'. Ταπείνωση εἶναι τὸ νὰ κόψεις σὲ ὅλα τὸ θέλημά σου καὶ νὰ ἀμεριμνήσεις ἀπὸ ὅλα.

Ὡς πρὸς τὴν ἀποκοπὴ τῆς ρίζας τῶν παθῶν, ὅπως εἶπες, σοῦ λέγω αὐτό· κόβοντας τὸ θέλημα καὶ πιέζοντας τὸν ἑαυτό σου κατὰ τὸ δυνατὸ καὶ βασανίζοντας τὰ αἰσθητήρια γιὰ νὰ φυλάξουν τὴν τάξη τους, ὥστε νὰ μὴ χρησιμοποιοῦνται κακῶς, κόβεται ἡ ρίζα ὄχι μόνο αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπολοίπων.

Ἡ ἀπομάκρυνση πάλι ἀπὸ σένα καὶ ἡ ἔξοδος τοῦ τωρινοῦ κλαυθμοῦ, ποὺ δὲν εἶναι ἀληθινός, γίνεται μὲ τὴ χαύνωση τοῦ λογισμοῦ καὶ τὴ θέρμη. Ὅταν λοιπὸν μείνει, ἡ θερμότητα γίνεται μεγάλη καὶ ἡ κατάνυξη μόνιμη καὶ αὐτὴν τὴν ἀκολουθεῖ ὁ ἀληθινὸς κλαυθμός, γιὰ τὸν ὁποῖο ὀφείλεις νὰ φροντίσεις, πιέζοντας τὸν ἑαυτό σου, γιὰ νὰ σοῦ ἔλθει.

Ἀδελφέ, μὴ παραλείψεις νὰ φυλάξεις τὰ λόγια καὶ τὶς ἐντολὲς τοῦ γέροντα καὶ θὰ σωθεῖς· σοῦ φλυάρησα καὶ ἐγώ, ἀδελφέ, ἀλλὰ ὄχι ἀπὸ τὴν πράξη οὔτε ἀπὸ τὸ Πνεῦμα. Πιστεύω ὅτι ὅσα σοῦ εἶπε καὶ σοῦ λέγει ὁ Γέροντας, σοῦ τὰ λέγει ἀπὸ προηγούμενη πράξη καὶ προέρχονται ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Ὅμως ἡ συνείδηση μοῦ μαρτυρεῖ, δὲ θέλω καθόλου νὰ σὲ πλα-

τυρεῖ μοι, ὅτι οὐ θέλω σε πλανῆσαι ὅλως ἐν οὐδενὶ πράγματι· διὰ τοῦτο πιστεύω, ὅτι οὔτε οἱ λόγοι μου βλάπτουσί σε, οὔτε αἱ συμβουλίαι μου. Οἶδε γὰρ ὅτι οὐ θέλω, ἀλλ' ἀντίψυχός σου πάντως ἐρωτῶντος, καὶ θέλοντος σωθῆναι, θέλω εἶναι, ἐὰν ἐνδυναμώσῃ με ὁ Κύριος.

Δῴη σοι ὁ Θεὸς βοήθειαν ἐκ Σιών, καὶ ἴδῃς τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου.

Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀδελφέ.

ΥΞΓ'

Ἐρώτησις

Φιλόχριστός τις ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα, εἰ χρὴ πολυπραγμονεῖν τὰ περὶ τῶν θείων μυστηρίων, καὶ εἰ προσιὼν αὐτοῖς ὁ ἁμαρτωλός, ὡς ἀνάξιος κατακρίνεται.

Ἀπόκρισις

Προσερχόμενος εἰς τὰ Ἅγια, πρόσχες, δεχόμενος τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἔχειν ἀδιστάκτως, ὅτι ἀλήθειά ἐστι. Τὸ δὲ πῶς, μὴ πολυπραγμόνει, κατὰ τὸν εἰπόντα, «λάβετε φάγετε, τοῦτο γάρ μού ἐστι τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα»· καὶ ταῦτα ἡμῖν ἔδωκεν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Ὁ πιστεύων οὕτως, ἐλπίζομεν, ὅτι οὐ κατακρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη ἔχει τὴν κατάκρισιν. Μὴ οὖν ὡς κρίνων σεαυτὸν ἁμαρτωλὸν κωλύσῃς προσελθεῖν, ἀλλ' ἔχων ὅτι ὁ προσερχόμενος τῷ Σωτῆρι ἁμαρτωλὸς ἀξιοῦται ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, καθὼς εἰς τὴν Γραφὴν εὑρίσκομεν τοὺς προσελθόντας αὐτῷ μετὰ πίστεως καὶ ἀκούσαντας τῆς θείας φωνῆς, ὅτι «ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου αἱ πολλαί». Εἰ οὖν ἄξιος ἦν προσελθεῖν αὐτῷ, ἁμαρτίας

νήσω σὲ κανένα πρᾶγμα· γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι οὔτε τὰ λόγια μου, οὔτε οἱ συμβουλές μου σὲ βλάπτουν. Διότι γνωρίζει ὅτι δὲν θέλω τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ εἶμαι ἀντίψυχός σου, ὅταν ἐρωτᾷς καὶ θέλεις νὰ σωθεῖς, ἂν μὲ ἐνδυναμώσει ὁ Κύριος.

Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσει βοήθεια ἀπὸ τὴν Σιὼν καὶ νὰ δεῖς τὰ ἀγαθὰ τῆς Ἰερουσαλὴμ ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς σου.

Προσευχήσου γιὰ μένα, ἀδελφέ.

463

Ἐρώτηση

Κάποιος φιλόχριστος ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα, ἐὰν πρέπει νὰ πολυεξετάζει τὰ σχετικὰ μὲ τὰ θεῖα μυστήρια· καὶ ἐὰν ὁ ἁμαρτωλός, ὅταν προσέρχεται σ' αὐτά, κατακρίνεται ὡς ἀνάξιος.

Ἀπόκριση

Ὅταν προσέρχεσαι στὰ Ἅγια, πρόσεχε δεχόμενος τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ πίστευε ἀδίστακτα ὅτι εἶναι ἀλήθεια. Τὸ πῶς εἶναι ἀλήθεια, μὴ τὸ πολυεξετάζεις, σύμφωνα μ' ἐκεῖνον ποὺ εἶπε, «λάβετε, φάγετε, διότι αὐτὸ εἶναι τὸ σῶμα μου καὶ τὸ αἷμα μου»[29]· καὶ αὐτὰ μᾶς τὰ ἔδωσε γιὰ συγχώρηση ἁμαρτιῶν. Αὐτὸς ποὺ πιστεύει ἔτσι, ἐλπίζουμε ὅτι δὲν κατακρίνεται· αὐτὸς ποὺ δὲν πιστεύει, ἤδη ἔχει τὴν κατάκριση. Ἑπομένως νὰ μὴ ἐμποδίσεις τὸν ἑαυτό σου νὰ προσέλθει, ἐπειδὴ τὸν κρίνεις ὡς ἁμαρτωλό, ἀλλὰ νὰ γνωρίζεις ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς ποὺ προσέρχεται στὸ Σωτήρα, ἀξιώνεται συγχώρηση ἁμαρτιῶν, ὅπως βρίσκουμε στὴ Γραφή, σχετικὰ μὲ ἐκείνους ποὺ προσῆλθαν σ' αὐτὸν μὲ πίστη καὶ ἄκουσαν τὴ θεία φωνή· «συγχωροῦνται οἱ πολλὲς ἁμαρτίες σου»[30]. Ἐὰν λοιπὸν

---

29. Ματθ. 26,27.
30. Λουκᾶ 5,20.

οὐκ εἶχε· ἐπειδὴ δὲ ἁμαρτωλὸς ἦν καὶ χρεώστης, ἔλαβε συγχώρησιν τῶν ὀφελημάτων. Καὶ αὐτοῦ ἄκουσον τοῦ Κυρίου λέγοντος· «οὐκ ἦλθον σῶσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλούς»· καὶ πάλιν, «οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες».

Ἔχε οὖν σεαυτὸν ἁμαρτωλὸν καὶ κακῶς ἔχοντα, καὶ πρόσελθε τῷ δυναμένῳ σῶσαι τὸν ἀπολωλότα.

ΥΞΔ'

Τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως.

Δέσποτα, πῶς συνεχώρησεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Σωτὴρ ὁ Χριστὸς τῷ Ἰούδᾳ, προδότῃ ὄντι, μετασχεῖν τοῦ μυστικοῦ δείπνου; Ὁ γὰρ ἅγιος Ἰωάννης ἐν τῇ κατὰ Ματθαῖον ἑρμηνείᾳ λέγει· χρὴ τὸν ἀνάξιον εἴργεσθαι τῆς φρικτῆς τοῦ μυστηρίου τραπέζης. Καὶ ὁ ἅγιος δὲ Παῦλος κρίματι τὸν τοιοῦτον ὑπεύθυνον εἶναι ἀποφαίνεται· ὅπερ οὐκ ἐᾷ τινα, συνειδότα ἑαυτῷ ἁμαρτήματα, θαρρῆσαι ποτὲ τῷ τιμίῳ καὶ φρικτῷ προσελθεῖν μυστηρίῳ καὶ τῆς ἐντεῦθεν ζωῆς μετασχεῖν. Τί οὖν χρὴ ποιῆσαι; πάνυ γάρ με ἁμαρτωλὸν ὄντα, τὸ πρᾶγμα θορυβεῖ.

Ἀπόκρισις

Ἵνα δείξῃ ὁ Θεὸς τὴν μεγάλην αὐτοῦ φιλανθρωπίαν καὶ πῶς ἀνέχεται τοῦ ἀνθρώπου ἕως ὑστέρας ἀναπνοῆς, ὥστε μετανοῆσαι καὶ ζῆν αὐτόν, διὰ τοῦτο καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔνιψε καὶ τῶν μυστηρίων ἀφῆκε μετασχεῖν, ἵνα

31. Ματθ. 9,13.

ἦταν ἄξιος νὰ προσέλθει σ' αὐτόν, δὲν θὰ εἶχε ἁμαρτίες· ἐπειδὴ ἦταν ἁμαρτωλὸς καὶ χρεώστης, πῆρε συγχώρηση τῶν ὀφελημάτων. Καὶ ἄκουσε καὶ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο ποὺ λέγει· «δὲν ἦρθα νὰ σώσω δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλούς»[31]· καὶ πάλι, «δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἰατροῦ οἱ ὑγιεῖς ἀλλὰ οἱ ἀσθενεῖς»[32].

Θεώρει λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου ἁμαρτωλὸ καὶ ἀσθενῆ καὶ πρόσελθε σ' ἐκεῖνον ποὺ μπορεῖ νὰ σώσει αὐτὸν ποὺ βρίσκεται στὴν ἀπώλεια.

464

Τοῦ ἰδίου ὁμοίως.

Δέσποτα, πῶς ἐπέτρεψε ὁ Δεσπότης μας ὁ Σωτήρας Χριστὸς τὸν Ἰούδα, ἀφοῦ ἦταν προδότης, νὰ λάβει μέρος στὸ μυστικὸ δεῖπνο; Διότι ὁ ἅγιος Ἰωάννης[33] στὴν ἑρμηνεία τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου λέγει, ὅτι πρέπει ν' ἀποκλείεται ὁ ἀνάξιος ἀπὸ τὴ φρικτὴ τοῦ μυστηρίου Τράπεζα. Καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος ἀποφαίνεται ὅτι τέτοιος ἄνθρωπος εἶναι ὑπεύθυνος κρίματος. Αὐτὸς ὁ λόγος δὲν ἀφήνει κάποιον ποὺ ἔχει συναίσθηση τῶν ἁμαρτιῶν του νὰ πάρει κάποτε θάρρος νὰ προσέλθει στὸ τίμιο καὶ φρικτὸ μυστήριο καὶ νὰ μετάσχει τῆς ἀπ' αὐτὸ προσφερόμενης ζωῆς. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάνω; Διότι, ἐπειδὴ εἶμαι πολὺ ἁμαρτωλός, μὲ ἀνησυχεῖ πολὺ τὸ πρᾶγμα.

Ἀπόκριση

Γιὰ νὰ δείξει ὁ Θεὸς τὴ μεγάλη φιλανθρωπία του καὶ πῶς ἀνέχεται τὸν ἄνθρωπο μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς, ὥστε νὰ μετανοήσει καὶ νὰ ζήσει, γι' αὐτὸ ἔπλυνε καὶ τὰ πόδια του καὶ τὸν ἄφησε νὰ λάβει μέρος στὰ μυστήρια, γιὰ

---

32. Λουκᾶ 5,32.

33. Δηλαδὴ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος.

ἐπάρῃ αὐτοῦ πᾶσαν ἀπολογίαν. Καὶ τῶν ἀεὶ λεγόντων, ὅτι, 'εἰ ἀφῆκεν αὐτὸν ἀπολαῦσαι τούτων, οὐκ ἂν ἀπώλετο καὶ αὐτοκατάκριτος ἐγένετο'· καὶ ἐπληρώθη αὐτῷ τὸ τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, «εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω». Καὶ περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ μὴ μετανοούντων τὸ αὐτό.

Τὸ δὲ κωλῦσαι αὐτοὺς κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην διὰ μαθημάτων ἦν καὶ ἐπιτιμήσεως κρίσεως καὶ κολάσεως· οὐ γὰρ εἶπε ὠθῆσαι αὐτούς, οὐδὲ κόψαι ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, οὐδὲ γὰρ ὁ Ἰησοῦς τοιοῦτον ἐποίησε τῷ Ἰούδᾳ. Ἐὰν δὲ μείνωσιν ἐν τοῖς αὐτοῖς καὶ μετὰ ἀναισχυντίας προσέρχωνται, αὐτοκατάκριτοι γίνονται, ἀποχωρίζοντες ἑαυτοὺς τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Οἱ δὲ προσερχόμενοι τοῖς ἁγίοις μυστηρίοις ἁμαρτωλοί, ὡς τετραυματισμένοι καὶ δεόμενοι ἐλέους, τούτους ἰᾶται ὁ Κύριος καὶ ἀξίους ποιεῖ τῶν αὐτοῦ μυστηρίων, ὁ εἰπών, «οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν», καὶ πάλιν, «οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες».

Πάλιν δὲ λέγω, ὃ ἔλεγεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης, κωλῦσαι τοὺς ἁμαρτάνοντας τῶν ἁγίων μυστηρίων, τὸ διαμαρτύρασθαι αὐτοῖς ἐστι τὴν κατάκρισιν· καὶ γὰρ «ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει», καὶ ὁ τοιοῦτος ἐκβεβλημένος ἐστὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ· οὐδὲ γὰρ ἔλαβεν, εἰ μὴ κρίμα. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ εἶπε, 'μὴ κόψαι', ἵνα ἑαυτοῖς ἐκφέρωσι τὴν ἀπόφασιν· οὐδεὶς δὲ ὀφείλει εἰπεῖν ἑαυτὸν ἄξιον τῆς μεταλήψεως· ἀλλ' ὅτι ἀνάξιός εἰμι καὶ πιστεύω, ὅτι ἁγιάζομαι μεταλαμ-

---

34. Α' Κορ. 7,15.

νὰ ἀφαιρέσει ἀπὸ αὐτὸν κάθε ἀπολογία καθὼς καὶ ἐκείνων ποὺ πάντοτε λέγουν, ὅτι 'ἂν τὸν ἄφηνε νὰ τὰ ἀπολαύσει, δὲν θὰ χανόταν καὶ δὲ θὰ γινόταν αὐτοκατάκριτος'· καὶ πραγματοποιήθηκε σ' αὐτὸν ἐκεῖνο ποὺ λέγει ὁ Ἀπόστολος, «ἐὰν ὁ ἄπιστος χωρίζεται, ἂς χωρισθεῖ»[34]. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ δὲν μετανοοῦν.

Ἡ ἐντολὴ πάλι νὰ τοὺς ἐμποδίζει κανεὶς σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Ἰωάννη, ἐννοοῦσε μὲ διδασκαλία καὶ ἐπιτίμηση, σχετικὰ μὲ τὴν κρίση καὶ κόλαση· διότι δὲν εἶπε νὰ τοὺς ὠθήσεις, οὔτε νὰ τοὺς κόψεις ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἀφοῦ οὔτε ὁ Ἰησοῦς ἔκανε κάτι τέτοιο στὸν Ἰούδα. Ἐὰν ὅμως μείνουν στὰ ἴδια πταίσματα καὶ προσέρχονται μὲ ἀδιαντροπιά, γίνονται αὐτοκατάκριτοι, ἀποχωρίζοντας τοὺς ἑαυτούς τους ἀπὸ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Τοὺς ἁμαρτωλοὺς ποὺ προσέρχονται στὰ ἅγια μυστήρια σὰν τραυματισμένοι καὶ χρειαζόμενοι ἔλεος, τοὺς θεραπεύει ὁ Κύριος καὶ τοὺς κάνει ἄξιους τῶν μυστηρίων του, αὐτὸς ποὺ εἶπε, «δὲν ἦρθα νὰ καλέσω δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς σὲ μετάνοια»[35], καὶ πάλι, «δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἰατροῦ οἱ ὑγιεῖς, ἀλλὰ οἱ ἄρρωστοι»[36].

Πάλι ὅμως λέγω ἐκεῖνο ποὺ ἔλεγε ὁ ἅγιος Ἰωάννης, ἡ ἐμπόδιση τῶν ἁμαρτωλῶν ἀπὸ τὰ ἅγια μυστήρια εἶναι ἡ μαρτυρία τῆς συνειδήσεώς τους ὅτι εἶναι ἀξιοκατάκριτοι· διότι «αὐτὸς ποὺ τρώγει καὶ πίνει ἀνάξια τρώγει καὶ πίνει κρίμα γιὰ τὸν ἑαυτό του»[37], καὶ αὐτὸς εἶναι ἀπομακρισμένος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ· διότι δὲν ἔλαβε τίποτε, παρὰ μόνο κρίμα. Καὶ γι' αὐτὸ εἶπε, νὰ μὴ τοὺς κόψουμε, γιὰ νὰ ἀποφασίσουν μόνοι τους· κανένας δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ τὸν ἑαυτό του ἄξιο τῆς μεταλήψεως· ἀλλὰ ὅτι εἶμαι ἀνάξιος καὶ πιστεύω ὅτι ἁγιάζομαι ὅταν μεταλαμβάνω. Καὶ γίνεται σ' αὐτὸν ἔτσι σύμφωνα μὲ τὴν πίστη του

35. Ματθ. 9,13.
36. Λουκᾶ 5,31.
37. Α' Κορ. 11,29.

βάνων. Καὶ γίνεται αὐτῷ οὕτω κατὰ τὴν πίστιν αὐτοῦ διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΥΞΕ'

Ἐρώτησις

Τὸ εἰπεῖν τὸν Ἰούδαν, «ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον» καὶ τὸ ῥίψαι τὰ ἀργύρια, οὐ δοκεῖ μετανοίας εἶναι;

Ἀπόκρισις

Τότε μετάνοια ἦν τῷ Ἰούδᾳ, εἰ τῷ Κυρίῳ μετενόησε· φησὶ γάρ· «ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, ᾧ ἥμαρτες καὶ οὐκ ἄλλῳ». Αὐτὸς δὲ καὶ τὸ χεῖρον ἐποίησε· ἀπελθὼν δὲ ἀπώλεσεν ἑαυτὸν διὰ τῆς ἀνελπιστίας, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐδέχθη.

ΥΞϚ'

Ἐρώτησις

Δέσποτα, εἰπέ μοι, τί ἐστι 'Θεοῦ θέλημα' καὶ τί 'συγχώρησις' καὶ ὁποῖα τὰ ἐξ ἀμφοτέρων ἀποτελέσματα.

Ἀπόκρισις

Όταν ἔρχηταί σοι πρᾶγμα θλιβερόν, ἐρεύνησον, εἰ καταγινώσκει σου ὁ λογισμὸς ἔν τινι περὶ τοῦ πράγματος· καὶ ἐὰν μὴ εὕρῃς, πρὸς δοκιμὴν ἦλθέ σοι τὸ πρᾶγμα. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ 'κατὰ θέλημα Θεοῦ'. Ἐὰν δὲ εὕρῃς, τοῦτό ἐστι 'κατὰ συγχώρησιν' πρὸς παιδείαν· ὅμως καὶ τὰ δύο ὠφέλιμα τῷ ἀνθρώπῳ.

μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

465

Ἐρώτηση

Τὸ νὰ πεῖ ὁ Ἰούδας, «ἁμάρτησα, διότι παρέδωσα ἀθῶο αἷμα» καὶ τὸ νὰ ρίξει τὰ ἀργύρια, δὲ φαίνεται ὅτι εἶναι δεῖγμα μετάνοιας;

Ἀπόκριση

Τότε θὰ ἦταν μετάνοια γιὰ τὸν Ἰούδα, ἐὰν μετανοοῦσε στὸν Κύριο· διότι λέγει, «πήγαινε πρῶτα νὰ συμφιλιωθεῖς μὲ τὸν ἀδελφό σου στὸν ὁποῖο ἁμάρτησες καὶ ὄχι σὲ ἄλλον»[38]. Αὐτὸς ὅμως ἔκανε καὶ τὸ χειρότερο· ἀφοῦ ἔφυγε, κατέστρεψε τὸν ἑαυτό του μὲ τὴν ἀνελπιστία καὶ γι' αὐτὸ δὲν δέχθηκε.

466

Ἐρώτηση

Δέσποτα, πές μου, τί εἶναι θέλημα Θεοῦ καὶ τί παραχώρηση, καὶ ποιά τὰ ἀποτελέσματα καὶ τῶν δύο.

Ἀπόκριση

Ὅταν σοῦ συμβαίνει θλιβερὸ πρᾶγμα, ἐρεύνησε, ἐὰν σὲ κατακρίνει ὁ λογισμός σου ὡς πρὸς κάτι γιὰ τὸ πρᾶγμα αὐτό· καὶ ἐὰν δὲν βρεῖς, τὸ πρᾶγμα ἦρθε γιὰ δοκιμασία σου. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ κατὰ θέλημα Θεοῦ. Ἐὰν ὅμως βρεῖς νὰ σὲ κατηγορεῖ, αὐτὸ εἶναι κατὰ παραχώρηση γιὰ παιδαγωγία· ὅμως καὶ τὰ δύο εἶναι ὠφέλιμα στὸν ἄνθρωπο.

---

38. Ματθ. 5,24.

ΥΞΖ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ καλόν ἐστιν, ὡς ἐδιδάξατε, τὸ ἀφιέναι τῷ Θεῷ τὸ θέλημα, ὅπερ φυλάττει τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἀτάραχον, ὁ δὲ κατ' ἐμὲ ἀσθενής, ἐὰν ἴδῃ πρᾶγμα μέλλον ἀπόλλυσθαι, ἢ ταράττεται ἢ μακροθυμῶν μεταμελεῖται ὡσαύτως, ἀπολέσας τὸ πρᾶγμα διὰ τῆς μακροθυμίας, ποῖον βέλτιον, καὶ πῶς χρὴ ἐλθεῖν εἰς διόρθωσιν, καὶ τί δεῖ λογίζεσθαι, ἵνα τις φύγῃ τὴν ταραχήν;

Ἀπόκρισις

Εἶπεν ὁ Κύριος· «χαίρετε ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις». Τῶν ποικίλων οὖν πειρασμῶν ἐστι καὶ οὗτος, εἰς ὃν ὀφείλει χαίρειν ὁ ἄνθρωπος. Ἐὰν δὲ ᾖ ἀσθενὴς καὶ μὴ δυνάμενος μακροθυμῆσαι χαίρων ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ πράγματος καὶ ῥίπτων τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ, πολεμῆσαι ὀφείλει πρῶτον πρὸς τὴν ταραχήν, λέγων ἑαυτῷ, 'πρόσχες μὴ ταραχθῇς. Ἐὰν δὲ ᾖ θέλημα Θεοῦ τὸ σωθῆναι τὸ πρᾶγμα, σώζεται'· καὶ εἴ τι ἀποβαίνει, δέξεται εὐχαρίστως. Οὐδὲν γὰρ ἀγαθὸν τῇ σπουδῇ ἡμῶν κατορθοῦται, ἀλλὰ τῇ δυνάμει καὶ τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅμως ἀπαιτεῖ τὴν κατὰ Θεὸν σπουδὴν παρ' ἡμῶν ὁ Θεός, οὐ κατά τινα πανουργίαν ἢ ψεῦδος· ταῦτα γάρ εἰσι τοῦ πονηροῦ.

ΥΞΗ'

Ἐρώτησις

Ὅτε παρεμπίπτουσι πολλοὶ λογισμοὶ ῥυπαροὶ καὶ εὐλαβοῦμαι ἀναθέσθαι τινὶ ἐξ αὐτῶν, τί ποιήσω;

467

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ εἶναι καλό, ὅπως διδάξατε, τὸ νὰ ἀφήνει κανεὶς τὸ θέλημα στὸ Θεό, πρᾶγμα το ὁποῖο ἐξασφαλίζει τὸ ἀτάραχο στὸν ἄνθρωπο, καὶ αὐτὸς ποὺ εἶναι ἀσθενὴς σὰν ἐμένα, ἂν δεῖ ὅτι ἕνα πρᾶγμα πρόκειται νὰ χαθεῖ, ἢ ταράζεται ἢ μακροθυμώντας μεταμελεῖται ἐπίσης, ἐπειδὴ ἔχασε τὸ πρᾶγμα ἀπὸ τὴ μακροθυμία· ποιό εἶναι καλύτερο; Καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργήσει γιὰ τὴ διόρθωση, καθὼς καὶ τί πρέπει νὰ σκέπτεται κανεὶς γιὰ ν' ἀποφύγει τὴν ταραχή.

Ἀπόκριση

Ο Κύριος εἶπε· «νὰ χαίρεσθε ὅταν πέσετε σὲ ποικίλους πειρασμούς»[39]. Ἕνας λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ποικίλους πειρασμοὺς εἶναι καὶ αὐτός, στὸν ὁποῖο ὀφείλει νὰ χαίρεται ὁ ἄνθρωπος. Ἐὰν εἶναι ἀσθενὴς καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μακροθυμήσει χαιρούμενος γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ πράγματος καὶ ὑποτασσόμενος στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὀφείλει νὰ πολεμήσει πρῶτα πρὸς τὴν ταραχή, λέγοντας στὸν ἑαυτό του, 'πρόσεχε μὴ ταραχθεῖς· ἐὰν εἶναι θέλημα Θεοῦ νὰ σωθεῖ τὸ πρᾶγμα, σώζεται'· καὶ τότε θὰ δεχθεῖ εὐχάριστα ὅ,τι συμβεῖ. Διότι τίποτε καλὸ δὲν κατορθώνεται μὲ τὴ φροντίδα μας, ἀλλὰ μὲ τὴ δύναμη καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅμως ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ τὴν κατὰ Θεὸ φροντίδα μας, ὄχι βέβαια μὲ κάποια πανουργία ἢ ψέμα· διότι αὐτὰ εἶναι τοῦ πονηροῦ.

468

Ἐρώτηση

Ὅταν εἰσορμοῦν πολλοὶ ἀκάθαρτοι λογισμοὶ καὶ διστάζω νὰ ἐμπιστευθῶ κάποιον ἀπὸ αὐτούς, τί νὰ κάνω;

---

39. Ἰακ. 1,2.

Ἀπόκρισις

Εἰπὲ τῷ Θεῷ· ‛Δέσποτα, συγχώρησόν μοι, εἴ τι παρὰ τὸ θέλημά σου ἐνεθυμήθην, ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ· ὅτι σοῦ ἐστι τὸ ἔλεος, εἰς τοὺς αἰῶνας'. Ἀμήν.

ΥΞΘ'

Ἐρώτησις

Ἆρα τὰ καλὰ διηγήματα ἀπὸ Γραφῆς καὶ βίον πατέρων, καλόν ἐστι πάντοτε διηγεῖσθαι ἢ οὔ;

Ἀπόκρισις

Ὅτι ἡδὺ τὸ μέλι, γνωστόν ἐστι πᾶσι καὶ ὅτι ὁ Παροιμιαστὴς εἶπε, «μέλι εὑρὼν φάγε τὸ ἱκανόν, μήποτε ἐμπλησθεὶς ἐμέσῃς». Καὶ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀγνώστως. Ἔστι γὰρ σακκία καὶ σακκία· ἔστι σακκίον, ὅπερ χωρεῖ ἓν μόδιον· καὶ ἄλλο χωρεῖ τρία· ἐὰν οὖν θελήσῃ τις ἀναγκάσαι τὸ τοῦ ἑνὸς μοδίου χωρῆσαι τὸ μέτρον τῶν τριῶν, οὐ δύναται δέξασθαι. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα, οὐ δυνάμεθα ἰσῶσαι πάντας ἀνθρώπους· καὶ γὰρ δύναται ὁ μὲν ἀβλαβῶς λαλῆσαι, ὁ δὲ οὐ δύναται.

Καλὴ μὲν οὖν καὶ θαυμαστὴ ἡ σιωπὴ πρὸ πάντων· καὶ αὐτὴν ἐτίμων οἱ πατέρες καὶ ἠσπάζοντο καὶ ἐν αὐτῇ ἐδοξάσθησαν. Δεικνύων γὰρ τὴν καλλονὴν αὐτῆς Ἰακὼβ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς λαλιᾶς κατάκρισιν, ἔλεγε· «βαλῶ τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῷ στόματι», καὶ ὁ πρὸ τούτου πατριάρχης Ἀβραάμ, μετὰ τὴν λαλιὰν τῶν καλῶν ἐκείνων παρακλήσεων, εἶπεν, ὅτι «εἰμὶ γῆ καὶ σποδός· ἔτι

Ἀπόκριση

Πὲς στὸ Θεό· 'Δέσποτα, σύγχώρησέ με, ἐὰν σκέφθηκα κάτι παρὰ τὴ θέλησή σου, ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοία· διότι δικό σου εἶναι τὸ ἔλεος στοὺς αἰῶνες'. Γένοιτο.

469

Ἐρώτηση

Ἄραγε τὰ καλὰ διηγήματα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴ Γραφὴ καὶ ἀπὸ τὸν βίο τῶν πατέρων, εἶναι καλὸ νὰ τὰ διηγούμαστε πάντοτε ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Εἶναι γνωστὸ σὲ ὅλους ὅτι τὸ μέλι εἶναι γλυκὸ καὶ ὅτι ὁ Παροιμιαστὴς εἶπε, «ὅταν βρεῖς μέλι, φάγε μὲ μέτρο, μὴ τυχὸν χορτάσεις καὶ κάνεις ἐμετό»[40]. Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ πράγματα. Διότι ὑπάρχουν σακκιὰ καὶ σακκιά· ὑπάρχει σακκί, τὸ ὁποῖο χωρεῖ ἕνα μόδιο καὶ ἄλλο ποὺ χωρεῖ τρία· ἐὰν θελήσει λοιπὸν κάποιος νὰ ἀναγκάσει τὸ σακκὶ τοῦ ἑνὸς μοδίου νὰ χωρέσει τὸ μέτρο τῶν τριῶν, δὲν μπορεῖ νὰ τὸ δεχθεῖ. Ἔτσι καὶ ἐδῶ, δὲ μποροῦμε νὰ ἐξισώσουμε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· διότι μπορεῖ ὁ ἕνας νὰ μιλήσει ἀβλαβῶς, ὁ ἄλλος ὅμως δὲ μπορεῖ.

Πρὸ πάντων λοιπὸν εἶναι καλὴ καὶ θαυμαστὴ ἡ σιωπή, καὶ αὐτὴν τιμοῦσαν καὶ ἀσπάζονταν οἱ πατέρες καὶ μὲ αὐτὴν δοξάσθηκαν. Διότι δείχνοντας ὁ Ἰακὼβ τὴν καλλονή της καὶ τὴν κατάκριση ἀπὸ τὴ λαλιά, ἔλεγε· «θὰ βάλω τὸ δάχτυλο στὸ στόμα»[41]· καὶ ὁ πρὶν ἀπὸ αὐτὸν πατριάρχης Ἀβραάμ, μετὰ τὴ λαλιὰ τῶν καλῶν ἐκείνων παρακλήσεων εἶπε, «εἶμαι χῶμα καὶ

40. Παρμ. 25,16.
41. Ἰὼβ 40,4 καὶ 29,9. Συνεπῶς ὄχι ὁ Ἰακώβ, ἀλλ' ὁ Ἰώβ.

ἅπαξ προσθήσω καὶ λαλήσω ἐνώπιον τοῦ Κυρίου», δεικνύων τὴν μετὰ ταῦτα σπουδήν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν οὐκ ἐφθάσαμεν τὴν τῶν τελείων βαδίζειν ὁδόν, λαλήσωμεν τὰ συντείνοντα πρὸς οἰκοδομήν, ἀπὸ τῶν ρημάτων τῶν πατέρων καὶ μὴ βάλωμεν ἑαυτοὺς εἰς διηγήματα Γραφῶν· καὶ γὰρ κίνδυνον ἔχει τὸ πρᾶγμα τῷ μὴ εἰδότι. Πνευματικῶς γὰρ εἴρηνται καὶ ὁ σαρκικὸς διακρῖναι τὰ πνευματικὰ οὐ δύναται· φησὶ γάρ· «τὸ γράμμα ἀποκτέννει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ».

Φύγωμεν οὖν εἰς τὰ ρήματα τῶν πατέρων καὶ εὑρίσκομεν τὴν ἐν αὐτοῖς ὠφέλειαν. Καὶ τοῦτο μετὰ συντομίας, μνημονεύοντες τοῦ εἰπόντος· «ἐκ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτίαν». Κἂν εἴπῃ ὁ λογισμός, 'καλοί εἰσιν οἱ λόγοι ἢ τὰ διηγήματα', μνησθῶμεν ὅτι οὔκ ἐσμεν ἐργάται τῶν ὑφ' ἡμῶν λαλουμένων, καὶ νομίζομεν ὅτι καὶ ἄλλους οἰκοδομοῦμεν ταῦτα λέγοντες· κατακρινόμεθα δὲ μᾶλλον, μὴ ὄντες αὐτῶν ἐργάται· ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο κωλύομεν τὴν κατὰ Θεὸν ἐν αὐτοῖς ὁμιλίαν. Συμφέρει γὰρ ἐν αὐτοῖς ὁμιλεῖν, ἢ εἰς ἄλλα ἄτοπα· ἀλλ', ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν εἰς ὑψηλοφροσύνην ἢ καυχήματος λογισμόν, ὀφείλομεν ἔχειν ὡς καί ἐστιν, ὅτι μὴ πράξαντες τὰ παρ' ἡμῶν λαλούμενα εἰς κατάκρισιν λαλοῦμεν αὐτά. Καὶ περὶ τούτων, ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων σφαλμάτων, δεηθῶμεν τοῦ Θεοῦ λέγοντες· 'μὴ κρίνῃς με λαλήσαντα ταῦτα'.

ΥΟ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδή ἐστί τινα διηγήματα μέσα, μήτε ἁμαρτίαν ἔχοντα μήτε ὠφέλειαν, ὥστε διηγεῖσθαι λοιπὸν περὶ ἀκαταστασίας πόλεως ἢ εἰρήνης, ἢ περὶ τῆς αὐτῶν εὐθηνίας, ἢ περὶ

στάχτη· ἀκόμα μιὰ φορὰ θὰ μιλήσω ἐνώπιον τοῦ Κυρίου», δείχνοντας τὴν στὴ συνέχεια φροντίδα. Ἀλλά, ἐπειδὴ ἐμεῖς ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειάς μας δὲν φθάσαμε νὰ βαδίζουμε τὴν ὁδὸ τῶν τελείων, θὰ ποῦμε ἐκεῖνα ποὺ συμβάλλουν πρὸς οἰκοδομὴ ἀπὸ τὰ λόγια τῶν πατέρων καὶ ἂς μὴ ὑπεισέλθουμε σὲ διηγήματα Γραφῶν· διότι τὸ πρᾶγμα ἔχει κίνδυνο γιὰ ἐκεῖνον ποὺ δὲν γνωρίζει. Ἐκεῖνα ἔχουν λεχθεῖ πνευματικὰ καὶ ὁ σαρκικὸς δὲ μπορεῖ νὰ διακρίνει τὰ πνευματικά. Διότι λέγει· «τὸ γράμμα σκοτώνει, τὸ πνεῦμα ὅμως ζωοποιεῖ»[42].

Ἂς καταφύγουμε λοιπὸν στὰ λόγια τῶν πατέρων καὶ θὰ βροῦμε τὴν ὠφέλεια σ' αὐτά. Καὶ αὐτὸ μὲ συντομία, ἐνθυμούμενοι ἐκεῖνον ποὺ εἶπε· «δὲν θὰ ἀποφύγεις τὴν ἁμαρτία ἀπὸ τὴν πολυλογία»[43]. Καὶ ἂν πεῖ ὁ λογισμός, 'καλοὶ εἶναι οἱ λόγοι ἢ τὰ διηγήματα', ἂς θυμηθοῦμε ὅτι δὲν εἴμαστε ἐργάτες αὐτῶν ποὺ ἀναφέρουμε καὶ κακῶς νομίζουμε ὅτι λέγοντας αὐτὰ οἰκοδομοῦμε καὶ ἄλλους· πολὺ περισσότερο κατακρινόμαστε, ἐὰν δὲν εἴμαστε ἐργάτες τους, ἀλλὰ παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἐμποδίζουμε τὴν μὲ βάση αὐτὰ ὁμιλία κατὰ Θεό. Διότι συμφέρει νὰ ὁμιλοῦμε γι' αὐτά, παρὰ γιὰ ἄλλα ἄτοπα· ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ πέσουμε σὲ ὑψηλοφροσύνη ἢ σὲ λογισμὸ καυχήματος, πρέπει νὰ τὰ ἐκλαμβάνουμε ὅπως εἶναι, διότι, ἂν δὲν πράξουμε τὰ ὅσα λέμε, τὰ λέμε γιὰ κατάκρισή μας. Καὶ γι' αὐτά, ὅπως καὶ γιὰ τὰ ἄλλα σφάλματα, ἂς παρακαλέσουμε τὸ Θεό, λέγοντας· 'μὴ μὲ κρίνεις ποὺ εἶπα αὐτὰ τὰ λόγια'.

470

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ ὑπάρχουν μερικὰ μέσα διηγήματα, ποὺ δὲν ἔχουν οὔτε ἁμαρτία οὔτε ὠφέλεια, ὅπως εἶναι οἱ διηγήσεις γιὰ ἀκαταστασία πόλεως ἢ εἰρήνης, ἢ γιὰ τὴν εὐημερία αὐ-

---

42. Β' Κορ. 3,6.
43. Παρμ. 10,19.

πολέμων κινουμένων, ἢ ὅσα τοιαῦτα· μὴ ἄτοπόν ἐστιν ἐκ τούτων λαλεῖν;

Ἀπόκρισις

Εἰ ἐν τοῖς καλοῖς διηγήμασιν ἡ σιωπὴ ἀναγκαιοτέρα ἐστί, πολλῷ μᾶλλον ἐν τοῖς μέσοις· ἀλλ', ἐὰν μὴ δυνάμεθα σιωπῆσαι, νικώμεθα δὲ πρὸς τὴν αὐτῶν λαλιάν, μὴ χρονίζωμεν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ, ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν ἐκ τῆς πολυλογίας εἰς τὴν τῶν ἐχθρῶν παγίδα.

ΥΟΑ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ οὖν πολλάκις ἐκ τῶν μέσων λαλῶν ἔρχομαι εἰς τὴν πολυλογίαν, ἐξ ἧς οὐκ ἐκφεύγει τις ἁμαρτίαν, τί με δεῖ ποιεῖν;

Ἀπόκρισις

Μετρήσωμεν ἑαυτοὺς ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ· ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἐλαλήσαμεν ἅπαξ ἡττηθέντες τῷ λογισμῷ, κωλύσωμεν τὸ δεύτερον κατὰ τὸ δυνατόν· ἐὰν δὲ καὶ τῷ δευτέρῳ ἡττηθῶμεν, ἐσώμεθα ἕτοιμοι κωλῦσαι τὸ τρίτον· καὶ οὕτω κατὰ πρόσβασιν ὅλων τῶν διηγημάτων. Ἐὰν γὰρ τυχὸν εὑρεθῇ ὁ ἀριθμὸς τούτων ἕως δέκα, εἴ τις ἡττᾶται εἰς τὰ ἐννέα καὶ κωλύει τὸ ἕν, καλλιώτερος εὑρίσκεται τοῦ τὰ δέκα διηγησαμένου.

ΥΟΒ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν οὖν εὑρεθῶ μετά τινων λαλούντων περὶ σαρκικοῦ ἢ πνευματικοῦ πράγματος, τί ποιήσω; λαλήσω ἢ οὔ;

τῶν, ἢ γιὰ τοὺς πολέμους ποὺ ἀνακινοῦνται ἢ ὅσα ἄλλα τέτοια, μήπως εἶναι ἄτοπο νὰ ἀναφερόμαστε σ' αὐτά;

᾿Απόκριση

Ἐὰν ἡ σιωπὴ εἶναι ἀναγκαία στὰ καλὰ διηγήματα, πολὺ περισσότερο στὰ μέσα. Ἐὰν ὅμως δὲν μποροῦμε νὰ σιωπήσουμε καὶ συρόμαστε στὴν ὁμιλία γι' αὐτά, νὰ μὴ μακρύνουμε τὴν ὁμιλία, γιὰ νὰ μὴ πέσουμε ἀπὸ τὴν πολυλογία στὴν παγίδα τῶν ἐχθρῶν.

471

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ λοιπὸν πολλὲς φορὲς μιλώντας ἀπὸ τὰ μέσα διηγήματα φθάνω στὴν πολυλογία, ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν ἀποφεύγει κανεὶς τὴν ἁμαρτία, τί πρέπει νὰ κάνω;

᾿Απόκριση

Ἂς μετρήσουμε τοὺς ἑαυτούς μας μ' αὐτὸν τὸν τρόπο· ἐὰν γνωρίζουμε ὅτι μιλήσαμε κάποια φορὰ καὶ νικηθήκαμε ἀπὸ τὸ λογισμό, ἂς ἐμποδίσουμε τὴ δεύτερη κατὰ τὸ δυνατόν· ἂν ὅμως νικηθοῦμε καὶ τὴ δεύτερη, ἂς εἴμαστε ἕτοιμοι νὰ ἐμποδίσουμε τὴν τρίτη· καὶ αὐτὸ νὰ κάνουμε στὴ συνέχεια μὲ ὅλα τὰ διηγήματα. Διότι, ἐὰν τυχὸν φθάσει ὁ ἀριθμός τους μέχρι τὸ δέκα, ὅποιος νικιέται στὰ ἐννέα καὶ ἐμποδίζει τὸ ἕνα, εἶναι καλύτερος ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ διηγήθηκε τὰ δέκα.

472

Ἐρώτηση

Ἐὰν λοιπὸν βρεθῶ μὲ κάποιους ποὺ μιλοῦν γιὰ κάτι σαρκικὸ ἢ πνευματικό, τί νὰ κάνω, νὰ μιλήσω ἢ ὄχι.

Ἀπόκρισις

Ἐὰν εὑρεθῇς εἰς συντυχίαν τινῶν διηγουμένων περὶ πράγματος κοσμικοῦ ἢ πνευματικοῦ, δόξον καὶ σὺ λέγειν τινὰ μὴ ἔχοντα βλάβην ψυχῆς· ἀλλ' ἐν γνώσει πρὸς τὸ φυγεῖν τοὺς ὑπ' ἐκείνων ἐπαίνους, μήποτε νομισθῇς αὐτοῖς σιωπηλὸς καὶ βαρηθῇς ἐκ τούτου. Ἀλλ' ἐὰν καὶ τοῦτο ποιήσῃς, πρόσχες, λαλῶν ὀλίγα, μὴ κατακρίνῃς ἐκείνους ὡς πολλὰ λαλοῦντας· οὐκ οἶδας γὰρ εἰ βαρεῖ σε ὁ εἷς λόγος, ὃν ἐλάλησας, ἤ περ ἐκείνους οἱ πολλοί.

ΥΟΓ'

Ἐρώτησις

Πόθεν μοι συμβαίνει τοῦτο, μετὰ ταραχῆς ἐν πράγματι λαλεῖν μετά τινος καὶ πολλάκις μεταμελοῦμαι καὶ εἰς αὐτὸ πάλιν ἐμπίπτω καὶ μὴ θέλων, θλίβει δέ με ἡ ἀκηδία;

Ἀπόκρισις

Τοῦτο συμβαίνει, ἐκ τοῦ μὴ ἔχειν τὴν καρδίαν ἡμῶν εἰς ἐργασίαν· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τῇ ἀκηδίᾳ περιπίπτομεν καὶ ἄλλοις κακοῖς πολλοῖς.

ΥΟΔ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ εἶπεν ὁ μέγας Γέρων ὅτι 'ἕως αἰσθάνεταί τις ταραχῆς τῷ λογισμῷ, κἂν μέχρι τριχός, ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστι', σαφήνισόν μοι αὐτό.

Ἀπόκριση

Ἐὰν βρεθεῖς σὲ συνάντηση μὲ κάποιους ποὺ διηγοῦνται γιὰ κάποιο πρᾶγμα κοσμικὸ ἢ πνευματικό, ἀποφάσισε καὶ σὺ νὰ λέγεις πράγματα ποὺ δὲν ἔχουν βλάβη ψυχῆς· ἀλλὰ μὲ τὴν πεποίθηση ὅτι τὸ κάνεις γιὰ ν' ἀποφύγεις τοὺς ἐπαίνους ἀπὸ ἐκείνους, μήπως θεωρηθεῖς ἀπὸ αὐτοὺς σιωπηλὸς καὶ στενοχωρηθεῖς ἀπὸ αὐτό. Ἀλλὰ ἐὰν τὸ κάνεις καὶ αὐτό, πρόσεχε νὰ λὲς λίγα καὶ μὴ κατακρίνεις ἐκείνους ὅτι λέγουν πολλά, διότι δὲν γνωρίζεις ἐὰν ἐνοχλεῖ ἐσένα ὁ ἕνας λόγος ποὺ εἶπες, περισσότερο ἀπὸ ὅσο ἐκείνους οἱ πολλοί.

473

Ἐρώτηση

Ἀπὸ ποῦ μοῦ συμβαίνει αὐτό, νὰ ὁμιλῶ μὲ κάποιον μὲ ταραχὴ γιὰ ἕνα πρᾶγμα καὶ πολλὲς φορὲς νὰ μετανοιώνω καὶ πάλι νὰ πέφτω σ' αὐτὸ χωρὶς νὰ τὸ θέλω; Ἐπίσης μὲ στενοχωρεῖ καὶ ἡ ἀκηδία.

Ἀπόκριση

Αὐτὸ συμβαίνει, ἐπειδὴ δὲν ἔχουμε τὴν καρδιά μας στὴν ἐργασία. Γι' αὐτὸ λοιπὸν πέφτουμε καὶ στὴν ἀκηδία καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα κακά.

474

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ εἶπε ὁ μεγάλος Γέροντας ὅτι, 'ὅταν αἰσθάνεται κανεὶς ταραχὴ στὸ λογισμό, ἀκόμα καὶ μέχρι μιὰ τρίχα, προέρχεται ἀπὸ τὸν πονηρό', διασαφήνισέ μού το αὐτό.

Ἀπόκρισις

Ἐάν τι λογίζῃ ποιῆσαι καὶ βλέπῃς ταραχὴν ἐν τῷ λογισμῷ καὶ ἐπικαλουμένου σου τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἐπιμείνῃ κἂν ἕως τριχός, τότε νόησον, ὅτι ὃ θέλεις ποιῆσαι ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστι καὶ μὴ ποιήσῃς αὐτό. Ἐὰν δὲ μετὰ τὸ λογίσασθαι ὑποβληθῇ ταραχὴ καὶ κατακυριευθῇ ὑπ᾽ αὐτοῦ ὁ λογισμός, καὶ οὕτως οὐ χρὴ ὃ ἐλογίσω ποιῆσαι. Οὐδὲν γὰρ μετὰ ταραχῆς γινόμενον ἀρέσκει Θεῷ. Ἐαν δὲ ἀντιπράττῃ τις τῇ ταραχῇ, οὐ δεῖ ἡγεῖσθαι τὸ πρᾶγμα, πάντως εἶναι βλαβερόν, ἀλλὰ διακρίνειν αὐτό, εἴ ἐστι καλὸν ἢ μή. Καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔστι καλόν, παραιτεῖσθαι, εἰ δὲ καλόν ἐστι, ποιῆσαι αὐτό, καταφρονοῦντα τῆς ταραχῆς διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ.

ΥΟΕ'

Ἐρώτησις

Συμβαίνει ὅτι διαλέγομαί τινι καὶ μετὰ τὸ ἄρξασθαι τοῦ λόγου ὑποβάλλει τὴν ταραχήν. Τί οὖν ποιήσω; Ἐὰν γὰρ περιμείνω διακρῖναι τὸν λόγον πρὸς τὸ μαθεῖν, ὡς εἶπας, εἰ καλός ἐστιν ἢ μή, καταγινώσκομαι ὑπὸ τοῦ ἀκούοντος, ὡς αἰφνιδίως σιωπήσας.

Ἀπόκρισις

Ἐὰν οὐκ ᾖ φανερόν σοι ὅτι ἁμαρτίαν ἔχει ὁ λόγος, δεῖ πληρῶσαι αὐτὸν καὶ μετὰ ταῦτα διακρίνειν εἰ κακῶς ἐλαλήθη καὶ οὕτω παιδεύειν τὸν λογισμόν, κατακρίνοντα σεαυτὸν ὡς κακῶς λαλήσαντα τοῦ μὴ προσθῆναι ἔτι. Γέγραπται γάρ· «τέκνον, ἥμαρτες, μὴ προσθήσῃ»· καὶ προσέχειν ἀπ᾽ ἄρτι λογίζεσθαι εἰ πρὸς τὸ συμφέρον λαλεῖται τὰ λαλούμενα

'Απόκριση

Εάν σκέφτεσαι νὰ κάνεις κάτι καὶ βλέπεις ταραχὴ στὸ λογισμό, καὶ ἂν ἐπικαλεσθεῖς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἐπιμείνει ἀκόμα ἔστω καὶ μιὰ τρίχα, τότε κατάλαβε, ὅτι αὐτὸ ποὺ θέλεις νὰ κάνεις εἶναι ἀπὸ τὸν πονηρό, καὶ μὴ τὸ κάνεις. Ἐὰν ὅμως ἡ ταραχὴ ὑποβληθεῖ μετὰ τὸ λογισμὸ καὶ κατακυριευθεῖ ἀπὸ αὐτὴ ὁ λογισμός, καὶ τότε δὲν πρέπει νὰ κάνεις αὐτὸ ποὺ σκέφθηκες. Διότι τίποτε ποὺ γίνεται μὲ ταραχὴ δὲν ἀρέσει στὸ Θεό. Ἐὰν ὅμως ἀντιπράττει κανεὶς στὴν ταραχή, δὲν πρέπει νὰ νομίσει ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ὁπωσδήποτε βλαβερό, ἀλλὰ νὰ τὸ διακρίνει, ἐὰν εἶναι καλὸ ἢ ὄχι. Καὶ ἐὰν δὲν εἶναι καλὸ νὰ παραιτηθεῖ, ἐὰν ὅμως εἶναι καλό, νὰ τὸ κάνει, ἀφοῦ περιφρονήσει τὴν ταραχὴ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

475

Ἐρώτηση

Συμβαίνει νὰ συζητῶ μὲ κάποιον καὶ μόλις ἀρχίζω τὸν λόγο μοῦ ὑποβάλλει τὴν ταραχή. Τί νὰ κάνω λοιπόν; Διότι, ἐὰν περιμένω νὰ διακρίνω τὸν λόγο γιὰ νὰ μάθω, ὅπως εἶπες, ἐὰν εἶναι καλὸς ἢ ὄχι, θὰ κατακριθῶ ἀπὸ αὐτὸν ποὺ ἀκούει, ἐπειδὴ σιώπησα ξαφνικά.

'Απόκριση

Εάν δὲν σοῦ εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ λόγος ἔχει ἁμαρτία, πρέπει νὰ τὸν πραγματοποιήσεις καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ νὰ διακρίνεις, ἐὰν εἰπώθηκε κακῶς, καὶ ἔπειτα νὰ παιδεύεις τὸν λογισμό, κατακρίνοντας τὸν ἑαυτό σου ὅτι μίλησες ἄσχημα, γιὰ νὰ μὴ τὸ ξανακάνεις πιά. Διότι ἔχει γραφεῖ· «τέκνο, ἁμάρτησες, μὴ προσθέσεις ἄλλο ἁμάρτημα»[44]· καὶ νὰ προ-

44. Ἰω. 8,11.

καὶ τότε κεχρῆσθαι τῇ ὁμιλίᾳ. Ἐὰν δὲ φανερὸν ᾖ, ὅτι ἁμαρτίαν ἔχει ὁ λογισμός, τότε, καὶ μὴ ὑποβαλλομένης ταραχῆς, σπούδασον ἀποκόψαι αὐτόν, ἢ προσποιούμενος ἐπιλαθέσθαι αὐτοῦ, ἢ μεταφέρων αὐτὸν εἰς ἄλλην ὁμιλίαν χρησιμωτέραν, ἵνα μὴ ὑποπέσῃς τῇ ἐξ αὐτοῦ κατακρίσει.

ΥΟΣ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ εἶπας, πάτερ, ὅτι 'πρὶν ἄρξασθαι τῆς ὁμιλίας χρὴ διασκορπίσασθαι τὸν λογισμόν', τί οὖν ὅτε ἀπαιτεῖ ἡ χρεία ρηθῆναι τὸν λόγον; ἢ ὡς ἐν συντυχίᾳ κάθημαι καὶ ἵνα μὴ δόξω σιωπῇ προσιέναι, θέλω κἀγὼ λαλῆσαι πρὸς τὰ λεγόμενα καὶ οὐ βλέπω φανερὰν ἁμαρτίαν ἐν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ δοκεῖ μοι καλὸς εἶναι ἢ μέσος· τί οὖν κελεύεις ποιήσω, μὴ ἔχων καιρὸν ἀκριβῶς διακρῖναι, εἰ ἔστιν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένη ἁμαρτία;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν καλὸς φαίνηται ὁ λόγος ἢ καὶ μέσος καὶ ἀπαιτεῖ ἡ χρεία λαληθῆναι αὐτόν, πλήν, εἰ βλέπεις ἐκ τοῦ λόγου ἐσομένην σοι κενοδοξίαν, ἢ ἐπαινούντων σε τῶν ἀκουόντων οἱωσδήποτε, χρὴ προσδιαμαρτύρασθαι τὸν λογισμόν, μὴ δέξαθαι τὴν κενοδοξίαν. Ἐὰν δὲ ἴδῃς ὅτι νικᾶσαι ὑπ' αὐτῆς, συμφέρει μᾶλλον σιωπῆσαι ἢ βλαβῆναι.

ΥΟΖ'

Ἐρώτησις

Ἐφανέρωσάς μοι, πάτερ, πῶς τὰ μετὰ ταραχῆς καὶ κενο-

σέχεις ἀπὸ τώρα σκεπτόμενος ἐὰν τὰ λεγόμενα λέγονται γιὰ τὸ συμφέρον, καὶ τότε νὰ χρησιμοποιεῖς τὴν ὁμιλία. Ἐὰν ὅμως εἶναι φανερό, ὅτι ὁ λογισμὸς ἔχει ἁμαρτία, τότε καὶ ἂν ἀκόμα δὲν προξενεῖται ταραχή, φρόντισε νὰ τὸν ἀποκόψεις, ἢ προσποιούμενος ὅτι τὸν ξέχασες, ἢ μεταφέροντας αὐτὸν σὲ ἄλλη ὁμιλία χρησιμώτερη, γιὰ νὰ μὴ ὑποπέσεις στὴ κατάκριση ποὺ προέρχεται ἀπὸ αὐτόν.

476

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ εἶπες, πάτερ, ὅτι πρὶν ἀρχίσω τὴν ὁμιλία πρέπει νὰ διασκορπίσω τὸ λογισμό, τί πρέπει νὰ κάνω λοιπὸν ὅταν ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη νὰ εἰπωθεῖ ὁ λόγος; Ἢ ὅταν εἶμαι μὲ συντροφιά, καὶ γιὰ νὰ μὴ φανῶ ὅτι παραμένω σιωπηλός, θέλω καὶ ἐγὼ νὰ πῶ κάτι στὰ λεγόμενα καὶ δὲν βλέπω φανερὴ ἁμαρτία στὸ λόγο, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι καλὸς ἢ μέσος; Τί μὲ διατάζεις λοιπὸν νὰ κάνω, ἐὰν δὲν ἔχω καιρὸ νὰ διακρίνω ἀκριβῶς, ἐὰν εἶναι κρυμμένη ἡ ἁμαρτία σ' αὐτόν;

Ἀπόκριση

Εάν ὁ λόγος φαίνεται καλὸς ἢ καὶ μέσος καὶ ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη νὰ εἰπωθεῖ αὐτός, νὰ μιλήσεις. Ἂν ὅμως βλέπεις ὅτι σοῦ δημιουργεῖται ἀπὸ τὸν λόγο κενοδοξία, ἢ ἂν σὲ ἐπαινοῦν ὁπωσδήποτε αὐτοὶ ποὺ ἀκούουν, πρέπει νὰ διαμαρτυρηθεῖς ἀπὸ πρὶν στὸ λογισμό, νὰ μὴ δεχθεῖ τὴν κενοδοξία. Ἐὰν ὅμως δεῖς ὅτι νικιέσαι ἀπὸ αὐτήν, συμφέρει μᾶλλον νὰ σιωπήσεις παρὰ νὰ βλαβεῖς.

477

Ἐρώτηση

Πάτερ, μοῦ φανέρωσες, πῶς αὐτὰ ποὺ γίνονται μὲ ταραχὴ

δοξίας γινόμενα τῶν δαιμόνων ἐστί· καὶ εὐχαριστῶ τῷ Κυρίῳ τῷ φωτίσαντί με διὰ τῆς πνευματικῆς ὑμῶν διδασκαλίας καὶ χαρισαμένῳ τοῖς ἁμαρτωλοῖς διὰ τῶν ἁγίων γνῶναι τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς· ἀλλὰ παρακαλῶ καὶ τοῦτο δίδαξόν με, τί ἐστι τὸ δικαίωμα;

Ἀπόκρισις

Δικαίωμά ἐστιν, ὅπερ καύχησιν μὲν οὐκ ἔχει, ἄρνησιν δὲ τοῦ σφάλματος· ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας καὶ τοῦ Κάϊν καὶ τῶν τοιούτων· ἁμαρτήσαντες γὰρ καὶ θέλοντες ἑαυτοὺς δικαιῶσαι, ἠρνήσαντο τὸ ἁμάρτημα.

ΥΟΗ'

Ἐρώτησις

Ἔστιν ὅτε οὐ μόνον ὑποβάλλει μοι ταραχήν, ἀλλὰ καὶ κατεπείγει με ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα, ἢ εἰπεῖν τὸν λόγον· συμβαίνει δὲ ὅτε ἐκ τοῦ ἐναντίου κωλύει με πληρῶσαι τὸν λόγον ἢ τὸ πρᾶγμα καὶ ἀνθίσταται διακόψαι θέλων. Τί οὖν ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Προεῖπον, ὅτι περὶ παντὸς λογισμοῦ καὶ πράγματος, δεῖ διακρίνειν, εἰ καλόν ἐστιν ἢ μή, ὅπερ καταφρονεῖν ποιεῖ τούτων ἁπάντων. Κἂν μὲν ᾖ καλόν, ποίησον αὐτό, εἰ δὲ μή, μὴ ποιήσῃς. Πλήν, ἵνα μὴ τὸ καλὸν διὰ τοῦ θορύβου γένηται, ἐξετάζειν δεῖ τὸν ἡγεμονικὸν λογισμόν, κατὰ ποῖον λόγον ταῦτα ποιεῖ· καὶ ἐὰν κατὰ φόβον Θεοῦ ἐξετάσῃς, οὐκ ἀφίησιν ὁ Θεὸς πλανηθῆναι· πῶς γάρ, ὅτε εἰς ἑαυτὸν ὤμοσε λέγων, «ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ

---

45. Ἰεζ. 33,11.

καὶ κενοδοξία εἶναι τῶν δαιμόνων· καὶ εὐχαριστῶ τὸν Κύριο ποὺ μὲ φώτισε μὲ τὴν πνευματική σας διδασκαλία καὶ χάρισε στοὺς ἁμαρτωλοὺς νὰ γνωρίσουν διὰ τῶν ἁγίων τὴν ὁδὸ τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ παρακαλῶ δίδαξέ με καὶ αὐτό· τί εἶναι τὸ δικαίωμα;

Ἀπόκριση

Δικαίωμα εἶναι, ὅ,τι δὲν ἔχει καύχηση, ἔχει ὅμως ἄρνηση τοῦ σφάλματος· ὅπως στὴν περίπτωση τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας καὶ τοῦ Κάϊν καὶ τῶν ὁμοίων· διότι, ἐπειδὴ ἁμάρτησαν καὶ ἤθελαν νὰ δικαιώσουν τοὺς ἑαυτούς τους, ἀρνήθηκαν τὸ ἁμάρτημα.

478

Ἐρώτηση

Μερικὲς φορὲς ὄχι μόνο μοῦ ὑποβάλλει ταραχή, ἀλλὰ μὲ πιέζει νὰ κάνω τὸ πρᾶγμα ἢ νὰ πῶ τὸν λόγο γρήγορα. Συμβαίνει ἐπίσης μερικὲς φορὲς ἀντιθέτως νὰ μὲ ἐμποδίζει νὰ πραγματοποιήσω τὸν λόγο ἢ τὸ πρᾶγμα καὶ ἀντιστέκεται θέλοντας νὰ μὲ διακόψει· τί νὰ κάνω λοιπόν;

Ἀπόκριση

Προεῖπα, ὅτι πρέπει νὰ διακρίνουμε σὲ κάθε λογισμὸ καὶ πρᾶγμα, ἐὰν εἶναι καλὸ ἢ ὄχι, κάτι τὸ ὁποῖο κάνει νὰ περιφρονοῦμε ὅλα αὐτά. Καὶ ἂν εἶναι καλὸ νὰ τὸ κάνεις, ἐὰν ὅμως ὄχι, νὰ μὴ τὸ κάνεις. Ἀλλ' ὅμως γιὰ νὰ μὴ γίνει τὸ καλὸ μὲ θόρυβο, πρέπει νὰ ἐξετάζουμε τὸν ἡγεμονικὸ λογισμὸ μὲ ποιόν τρόπο τὰ κάνει αὐτά· καὶ ἐὰν βρεῖς ὅτι τὰ κάνει σύμφωνα μὲ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ, δὲν σὲ ἀφήνει ὁ Θεὸς νὰ πλανηθεῖς· διότι πῶς εἶναι δυνατό, ὅταν ὁρκίσθηκε στὸν ἑαυτό του λέγοντας, «ἐγὼ ζῶ, λέγει ὁ Κύριος· δὲν θέλω τὸν θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς ποὺ νὰ ἐπιστρέψει καὶ νὰ ζήσει αὐτός»[45], καὶ

ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν»; μάλιστα βλέπων σε ἐξετάζοντα τὸν λογισμὸν περὶ σωτηρίας ψυχῆς καὶ ἐπιστροφῆς τῆς εἰς αὐτόν; Πανταχοῦ οὖν ἐπικαλοῦ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

ΥΟΘʹ

Ἐρώτησις

Ἔστιν ὅτε ἐπικαλοῦμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅμως ἐναπομένει τῷ λογισμῷ ὥσπερ τι βάρος ἐκ τούτων· ποσάκις οὖν δεῖ ἐπικαλεῖσθαι;

Ἀπόκρισις

Αρκεῖ σοι τὸ ἅπαξ καὶ προσθῆναι μὴ ἀνάσχῃ, ἀλλὰ καταφρόνησον τοῦ βάρους· τῶν γὰρ δαιμόνων ἐστί. Τοῦτο δὲ λέγω ἡνίκα οὐ κεκώλυται τὸ λαλῆσαι ἢ ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα, διὰ τὸ καλὸν εἶναι αὐτὸ ἢ μέσον· τότε γὰρ ἀρκέσει τὸ ἅπαξ, ἤγουν τὸ τρίτον.

ΥΠʹ

Ἐρώτησις

Ὅτε θέλω λαλῆσαι καλὸν πρᾶγμα ἢ ποιῆσαι, καὶ φοβούμενος τὸ μὴ γενέσθαι μοι ἐν αὐτῷ ταραχὴν ἐν τῇ καρδίᾳ, ἀποφεύγω αὐτό. Ἆρα καλῶς ποιῶ ἢ οὔ;

Ἀπόκρισις

Εάν, μέλλων πρᾶγμα ποιεῖν ἢ λέγειν, δειλιᾷς μήποτε κινηθῇ σοι ἐξ αὐτοῦ ταραχὴν καὶ διὰ τοῦτο ἀποφεύγεις αὐτό, οὐκ ὀρθῶς ποιεῖς· νῶτα γὰρ παρέχεις τῷ ἐχθρῷ καὶ οὐκ ἐκφεύγεις τὴν ταραχήν. Οὐ λείπει γὰρ αὐτῷ ἐν ἑκάστῳ πράγματι ὑποβαλεῖν σοι ταραχὴν καὶ χεῖρον γίνεταί σοι τὸ πά-

μάλιστα ὅταν σὲ βλέπει νὰ ἐξετάζεις τὸ λογισμὸ γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἐπιστροφή της σ' αὐτόν; Παντοῦ λοιπὸν νὰ ἐπικαλεῖσαι τὸ ὄνομά του.

479

Ἐρώτηση

Μερικὲς φορὲς ἐπικαλοῦμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ὅμως ἐναπομένει στὸ λογισμὸ κάποιο βάρος ἀπὸ αὐτά· πόσες φορὲς λοιπὸν πρέπει νὰ τὸ ἐπικαλοῦμαι;

Ἀπόκριση

Σοῦ ἀρκεῖ νὰ τὸ ἐπικαλεσθεῖς μία φορά, καὶ μὴ προβεῖς σὲ ἐπανάληψη, ἀλλὰ περιφρόνησε τὸ βάρος· διότι αὐτὸ εἶναι τῶν δαιμόνων. Αὐτὸ τὸ λέγω σὲ περίπτωση ποὺ δὲν ἔχει ἐμποδισθεῖ ἡ ὁμιλία ἢ ἡ ἐκτέλεση τοῦ πράγματος, ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι καλὸ ἢ μέσο· διότι τότε θὰ εἶναι ἀρκετὸ ἡ μία φορά, καὶ ὄχι οἱ τρεῖς.

480

Ἐρώτηση

Ὅταν θέλω νὰ πῶ ἢ νὰ κάνω κάτι καλό, ἐπειδὴ φοβᾶμαι νὰ μὴ δημιουργηθεῖ ταραχὴ ἀπὸ αὐτὸ στὴν καρδιά μου, τὸ ἀπογεύγω· ἄραγε κάνω καλὰ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Εάν, ὅταν πρόκειτια νὰ κάνεις ἢ νὰ πεῖς κάτι, δειλιάζεις μήπως σοῦ κινηθεῖ ταραχὴ ἀπὸ αὐτὸ καὶ γι' αὐτὸ τὸ ἀποφεύγεις, δὲν κάνεις σωστά· διότι παρέχεις νῶτα στὸν ἐχθρὸ καὶ δὲν ἀποφεύγεις τὴν ταραχή. Πράγματι δὲν στερεῖται αὐτὸς τῆς ἱκανότητας νὰ σοῦ ὑποβάλει ταραχὴ σὲ κάθε πρᾶγμα καὶ νὰ σοῦ γίνει χειρότερο τὸ πάθος. Ὅταν ὅμως κά-

θος. Ἐκ δὲ τοῦ ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα μετὰ προσευχῆς καὶ φόβου Θεοῦ, διὰ τῆς αὐτοῦ βοηθείας καταργεῖται ἡ ταραχή.

ΥΠΑʹ

Ἐρώτησις

Καὶ πῶς εἶπάς μοι, πάτερ, ὅτι 'καλή ἐστιν ἡ σιωπή'; ἐὰν οὖν ταύτῃ χρήσωμαι, δοκῶ ἀποφεύγειν καὶ βλάπτομαι. Πῶς οὖν ἐστιν;

Ἀπόκρισις

Ὅτε κατὰ ἄσκησιν μετέρχῃ τὴν σιωπήν, τότε καλή ἐστιν· ὅτε δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ φοβούμενος τὴν ταραχὴν σιωπᾷς, βλαβερόν ἐστι.

ΥΠΒʹ

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ δὲ τὸν ἄνθρωπον αὐτεξούσιον ἐποίησεν ὁ Θεὸς καὶ οὐ βιάζεται αὐτὸν ποιῆσαι τὸ δίκαιον, εἰπέ μοι, πάτερ, πῶς βοηθεῖ τῷ ἀδικουμένῳ; καὶ πῶς εἴρηται «ἀθετεῖ λογισμοὺς λαῶν, καὶ ἀθετεῖ βουλὰς ἀρχόντων»; Καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα ρυσθῶ ἐκ τῆς διαβολικῆς ἀπιστίας, καὶ νήψω εἰς τὴν πνευματικὴν ὑμῶν διδασκαλίαν.

Ἀπόκρισις

Ὁ Θεὸς οὐ καταναγκάζει ποιῆσαι τὸ δίκαιον διὰ τὸ αὐτεξούσιον· ἀλλ' ἐὰν ἀδικῆταί τις καὶ ᾖ ἄξιον ρυσθῆναι τῆς ἀδικίας, κωλύει ὁ Θεὸς τὸν ἀδικοῦντα καὶ οὐ λογίζεται αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, διὰ τὸ κακὴν ἔχειν τὴν προαίρεσιν,

νεις τὸ πρᾶγμα μὲ προσευχὴ καὶ φόβο Θεοῦ, μὲ τὴ βοήθειά του καταργεῖται ἡ ταραχή.

481

Ἐρώτηση

Καὶ πῶς μοῦ εἶπες, πάτερ, ὅτι 'εἶναι καλὴ ἡ σιωπή'; Ἐὰν τὴν χρησιμοποιήσω, φαίνομαι ὅτι ἀποφεύγω καὶ βλάπτομαι· πῶς εἶναι λοιπὸν σωστό;

Ἀπόκριση

Ὅταν ἀκολουθεῖς τὴ σιωπὴ σύμφωνα μὲ τὴν ἄσκηση, τότε εἶναι καλή· ὅταν ὅμως ὄχι ἔτσι, ἀλλὰ σιωπᾶς ἐπειδὴ φοβᾶσαι τὴν ταραχή, εἶναι βλαβερό.

482

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἔκανε αὐτεξούσιο τὸν ἄνθρωπο καὶ δὲν τὸν ἐξαναγκάζει νὰ κάνει τὸ δίκαιο, πές μου, πάτερ, πῶς βοηθεῖ αὐτὸν ποὺ ἀδικεῖται, καὶ πῶς ἔχει λεχθεῖ, «ἀθετεῖ λογισμοὺς λαῶν, καὶ ἀθετεῖ σκέψεις ἀρχόντων»[46]; Καὶ προσευχήσου γιὰ μένα γιὰ νὰ σωθῶ ἀπὸ τὴ διαβολικὴ ἀπιστία καὶ νὰ ἀφιερωθῶ στὴν πνευματικὴ σας διδασκαλία.

Ἀπόκριση

Ὁ Θεὸς δὲν καταναγκάζει κάποιον νὰ κάνει τὸ δίκαιο ἐξαιτίας τοῦ αὐτεξουσίου· ἀλλά, ἐὰν ἀδικεῖται κάποιος καὶ εἶναι ἄξιος νὰ προστατευθεῖ ἀπὸ τὴν ἀδικία, ὁ Θεὸς ἐμποδίζει αὐτὸν ποὺ ἀδικεῖ καὶ δὲ θεωρεῖται αὐτὸ σ' αὐ-

---

46. Ψαλμ. 32,10.

καὶ προαιρεῖσθαι αὐτὸν πληρῶσαι πᾶσαν ἀδικίαν. Ἠδίκουν γὰρ οἱ Χαλδαῖοι τοὺς περὶ τὸν Ἀζαρίαν, ρίπτοντες αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· καὶ ἐπειδὴ ἄξιοι ἦσαν τοῦ λυτρωθῆναι, ἐφείσατο αὐτῶν ὁ Θεὸς καὶ ἐκώλυσε τὸ πῦρ ἀδικῆσαι αὐτούς. Καὶ οὐκ ἐπιγράφομεν τὸ δίκαιον τοῦτο τοῖς Χαλδαίοις, διὰ τὸ κακὸν ἔχειν τὸ θέλημα, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ διασκεδάσαντι τὰς τῶν ἐθνῶν βουλάς, διὰ τοὺς φοβουμένους αὐτόν, κἂν κωλυθῇ δὲ ἡ κακία διὰ τοὺς ἀξίους, ἀλλ' οἱ ἄδικοι ἀξίως τῶν κακιῶν τῆς ἀδικίας αὐτῶν λαμβάνουσι τὸν μισθόν.

Πρόσεχε σεαυτῷ μὴ πλανηθῇς ἀπὸ τῆς ἀληθείας, εἰς ἣν ὁδηγεῖ σε ὁ Θεὸς τῆς δόξης, εὐχαῖς ἁγίων. Ἀμήν.

ΥΠΓ'

Ἐρώτησις

Ἀδελφὸς συνεργαζόμενος ἄλλῳ ἀδελφῷ ἐτυπτήθη παρ' αὐτοῦ κατ' ἐνέργειαν τοῦ διαβόλου· καὶ ἐντεῦθεν ταραχθεὶς ἠβουλήθη ἀποχωρίσαι τοῦ συνεργάζεσθαι αὐτῷ· καὶ ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, περὶ ὧν ἠρώτησας, μὴ θορυβηθῇς τοῦ ποιῆσαί τί ποτε μετὰ ταραχῆς, μάλιστα περὶ ἀνθρώπου τεταραγμένου ἀπὸ λογισμῶν καὶ φθόνου τοῦ διαβόλου, καθὼς καὶ σὺ ἐπειράσθης καὶ ἠγριώθης ἀπὸ λογισμῶν καιρῷ· κἂν μνημονεύσῃς πῶς καὶ σὺ τότε ἔπαθες, οὐκ ἐξουδενώσῃς τὸν ἀδελφόν σου ἐν τῷ πειρασμῷ αὐτοῦ. Πολλοὶ γὰρ τῶν ἀσθενούντων ἀπὸ τῆς καρώσεως τοῦ ἐγκεφάλου τῆς ἀπὸ τοῦ σφοδροτάτου πυρετοῦ, εἴ τι δήποτε καὶ ἐνθυμοῦνται καὶ λαλοῦσι·

τὸν γιὰ δικαίωση, ἐπειδὴ ἔχει κακὴ τὴν προαίρεση, καὶ ἔχει τὴ διάθεση νὰ πραγματοποιήσει κάθε ἀδικία. Πράγματι ἀδικοῦσαν οἱ Χαλδαῖοι τοὺς γύρω ἀπὸ τὸν Ἀζαρία, ρίχνοντάς τους στὴν κάμινο τοῦ πυρός· καὶ ἐπειδὴ ἦταν ἄξιοι τῆς λυτρώσεως, τοὺς λυπήθηκε ὁ Θεὸς καὶ ἐμπόδισε τὴ φωτιὰ νὰ τοὺς ἀδικήσει. Καὶ δὲν ἀποδίδουμε αὐτὸ τὸ δίκαιο στοὺς Χαλδαίους, ἐπειδὴ εἶχαν κακὸ τὸ θέλημα, ἀλλὰ στὸ Θεὸ ποὺ διέλυσε τὶς σκέψεις τῶν ἐθνῶν, γιὰ χάρη αὐτῶν ποὺ τὸν φοβοῦνται. Κι ἂν ἀκόμα ἐμποδισθεῖ ἡ κακία γιὰ τοὺς ἄξιους, ὅμως οἱ ἄδικοι παίρνουν τὴν ἀμοιβὴ ἀντάξια τῶν κακιῶν τῆς ἀδικίας.

Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, γιὰ νὰ μὴ πλανηθεῖς ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, στὴν ὁποία σὲ ὁδηγεῖ ὁ Θεὸς τῆς δόξας μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

483

Ἐρώτηση

Ἀδελφὸς ποὺ συνεργαζόταν μὲ ἄλλον ἀδελφό, χτυπήθηκε ἀπὸ αὐτὸν ἀπὸ ἐνέργεια τοῦ διαβόλου· καὶ ἐπειδὴ ταράχθηκε ἀπὸ αὐτό, θέλησε ν' ἀποχωρισθεῖ ἀπὸ τὴ συνεργασία μ' αὐτόν· καὶ ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα σχετικὰ μ' αὐτό.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ἀδελφέ, σχετικὰ μὲ ὅσα ἐρώτησες, μὴ θορυβηθεῖς καὶ κάνεις κάτι μὲ ταραχή, μάλιστα ἀφοῦ πρόκειται γιὰ ἄνθρωπο ποὺ ἔχει ταραχθεῖ ἀπὸ λογισμοὺς καὶ ἀπὸ φθόνο τοῦ διαβόλου, ὅπως καὶ σὺ πειράχθηκες κάποτε καὶ ἀγριώθηκες ἀπὸ τοὺς λογισμούς· καὶ ἂν θυμηθεῖς πῶς ἔπαθες καὶ σὺ τότε, δὲν θὰ ἐξουθενώσεις τὸν ἀδελφό σου στὸν πειρασμό του. Διότι πολλοὶ ἀσθενεῖς ἐξαιτίας τῆς ζάλης τοῦ ἐγκεφάλου ποὺ προκαλεῖται ἀπὸ σφοδρότατο πυρετό, ὁτιδήποτε τοὺς ἔρθει στὴ μνήμη τὸ λέγουν· καὶ ἂν ὑβρίζουν τοὺς ὑγιεῖς καὶ αὐτοὺς ποὺ

κἂν ὑβρίζωσι τοὺς ὑγιαίνοντας καὶ ὑπηρετοῦντας αὐτοῖς, οὐκ ἴσασι, κατεκυρίευσε γὰρ αὐτῶν ἡ νόσος.

Οὕτω καὶ νῦν, κἂν εἴπῃ τις αὐτῷ περὶ ἰατροῦ, οὐ δέχεται ἰατρείαν, οὐδὲ γὰρ οἶδε τί αὐτῷ συμφέρει· καὶ ὡσεὶ λῆρον δέχεται τὰ αὐτῷ λεγόμενα παρά τινος, καὶ ὑβρίζων καὶ ὀργιζόμενος καὶ αἰτῶν βρώματα βλάπτοντα ἢ ὠφελοῦντα, οὐκ οἶδε τί ποιεῖ. Οὕτως ἐστὶν ὁ πειραζόμενος· κἂν ἀπόλλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, οὐκ οἶδε, κἂν τοὺς ἁγίους τοὺς συμπάσχοντας αὐτῷ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὑβρίσῃ ἢ ἐξουθενώσῃ οὐκ οἶδε, κεκάρωται γὰρ τῷ πάθει τοῦ νοσήματος τοῦ ὑπεναντίου, τοῦ ἀεὶ στρέφοντος αὐτῷ τὰ πράγματα, ἕως οὗ ποιήσῃ αὐτὸν ἀρνήσασθαι καὶ αὐτὸν τὸν Θεόν.

Οὕτω καὶ ὧδε ἐν τῷ μέρει τούτῳ. Ἀλλ' εἰδὼς ταῦτα καὶ ὅτι οἰκονομικῶς ἀφίησιν ὁ Θεὸς ἡμᾶς πειρασθῆναι, ἵνα δόκιμοι φανῶμεν αὐτῷ, ἵνα βαστάζωμεν τὸν πλησίον ἐν καιρῷ τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας, αἰσθητῆς τε καὶ νοητῆς· «ἀλλήλων», γάρ φησι, «τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ». Εἴ τις οὖν συνέλθῃ τῷ ἀσθενοῦντι, οὐκ ἐν τῷ ποιεῖν τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐστι ἢ τῷ δοῦναι αὐτῷ τὰ βλάπτοντα αὐτόν, ἀλλ' ἐν τῷ βαστάσαι τὰς ὕβρεις αὐτοῦ καὶ φυλάξαι μὴ δοῦναι αὐτό τι βλαβερόν.

Οὕτω καὶ ὧδε, ἐν τῷ μέρει τούτῳ. Οὐκ ἐν τῷ ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ ἀρρωστοῦντός ἐστιν ἡ κηδεμονία, ἀλλ' ἐν τῷ εὔξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ· κἂν μὴ ᾖ ἱκανὸς δεηθήτω τῶν δυναμένων δυσωπῆσαι τὸν Δεσπότην Θεὸν ῥύσασθαι αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐπικειμένου αὐτῷ πειρασμοῦ καὶ γίνεται ὁ τοιοῦτος κατὰ τὴν Μάρθαν καὶ Μαρίαν, ἀδελφὰς τοῦ Λαζάρου, λεγούσας τῷ Δεσπότῃ ἐγεῖραι τὸν αὐτῶν ἀδελφόν. Κἂν ποιήσῃ τις ταῦτα, μὴ μέγα φρονήσῃ, καθὼς γὰρ γίνεται αὐτῷ ὑπὸ ἄλλων, οὕτω καὶ αὐτὸς ποιεῖ· «ἐν ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖ τις, ἀντιμετρηθήσεται αὐτῷ». Καὶ μὴ νομίσῃς ὅτι ἐδάρης παρ' αὐτοῦ, ὅτι μέγα τι ἔπαθες· ὅτι ὁ

τοὺς ὑπηρετοῦν, δὲν τὸ γνωρίζουν, διότι τοὺς κατακυρίευσε ἡ ἀσθένεια.

Ἔτσι καὶ τώρα,. Ἂν τοῦ πεῖ κανεὶς γιὰ γιατρό, δὲ δέχεται γιατρειά, διότι δὲ γνωρίζει οὔτε τί τοῦ συμφέρει· καὶ δέχεται ὅσα τοῦ λέγει κάποιος σὰν ἀνοησία καὶ ὑβρίζει καὶ ὀργίζεται, καὶ ζητᾶ τροφὲς ποὺ τὸν βλάπτουν παρὰ τὸν ὠφελοῦν· δὲ γνωρίζει τί κάνει. Ἔτσι εἶναι αὐτὸς ποὺ πειράζεται· κι ἂν ἀκόμα χάσει τὴν ψυχή του, δὲν τὸ γνωρίζει, κι ἂν ἀκόμα ὑβρίσει ἢ ἐξουδενώσει τοὺς ἁγίους ποὺ συμπάσχουν μ' αὐτὸν γιὰ τὴν ψυχή του, δὲ τὸ γνωρίζει, διότι ζαλίστηκε ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ νοσήματος τοῦ ἐχθροῦ ποὺ στρέφει πάντοτε σ' αὐτὸν τὰ πράγματα, ὡς ποὺ νὰ τὸν κάνει ν' ἀρνηθεῖ καὶ τὸν ἴδιο τὸ Θεό.

Ἔτσι καὶ ἐδῶ στὴν περίπτωση αὐτή. Ἀλλὰ γνωρίζοντας αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ ὅτι ὁ Θεὸς κατ' οἰκονομία μᾶς ἀφήνει νὰ πειραχθοῦμε, γιὰ νὰ φανοῦμε ἄξιοι σ' αὐτὸν ἀπὸ τὴ δοκιμασία, πρέπει νὰ βαστάζουμε τὸν πλησίον κατὰ τὸν καιρὸ τῆς αἰσθητῆς καὶ νοητῆς ἀσθένειας· διότι λέγει, «νὰ βαστάζετε ὁ ἕνας τὰ βάρη τοῦ ἄλλου, καὶ ἔτσι θὰ ἐκπληρώσετε τὸ νόμο τοῦ Χριστοῦ»[47]. Ἐὰν δηλαδὴ ἔλθει κανεὶς κοντὰ στὸν ἀσθενῆ, δὲν τὸ κάνει γιὰ νὰ κάνει τὸ θέλημά του ἢ γιὰ νὰ τοῦ δώσει αὐτὰ ποὺ τὸν βλάπτουν, ἀλλὰ γιὰ νὰ βαστάξει τὶς ὕβρεις του καὶ νὰ προσέξει νὰ μὴ τοῦ δώσει τίποτε βλαβερό.

Ἔτσι καὶ ἐδῶ στὴν περίπτωση αὐτή. Ἡ κηδεμονία δὲν εἶναι στὸ νὰ κάνει κανεὶς τὸ θέλημα τοῦ ἀρρώστου, ἀλλὰ στὸ νὰ προσεύχεται γι' αὐτόν· καὶ ἂν δὲν εἶναι ἱκανός, ἂς ζητήσει ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ μποροῦν νὰ παρακαλέσουν τὸν Δεσπότη Θεὸ νὰ σώσει αὐτὸν ἀπὸ τὸν ἐπικείμενο πειρασμό, καὶ αὐτὸς θὰ γίνει ὅπως ἡ Μάρθα καὶ ἡ Μαρία, οἱ ἀδελφὲς τοῦ Λαζάρου, ποὺ ἔλεγαν στὸν Δεσπότη ν' ἀναστήσει τὸν ἀδελφό τους. Καὶ ἂν κανεὶς κάνει αὐτά, νὰ μὴ μεγαλοφρονήσει, διότι, ὅπως γίνεται σ' αὐτὸν ἀπὸ ἄλλους, ἔτσι κάνει καὶ αὐτός· διότι «μὲ ὅποιο μέτρο μετρᾶ κανείς, μ' αὐτὸ θὰ ἀντιμετρηθεῖ»[47α]. Καὶ μὴ νομίσεις, ὅτι

47. Γαλ. 6,2.

47α. Ματθ. 7,20.

Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἐδάρη καὶ ὅλα τὰ ἑξῆς. Καὶ μὴ σαλευθῇς ἀπὸ τοῦ τόπου σου, μεταβῆναι καὶ ἀφορισθῆναι ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ σου· οὐ γάρ ἐστι κατὰ Θεόν, ἀλλὰ πλήρωμα θελήματος διαβόλου. Κἂν ποιήσῃς τοῦτο, οὐδὲ οὕτω παύεται, ἀλλ' ἔτι εἰς χεῖρον ἔρχεται. Ἀπὸ κακοῦ γὰρ οὐδὲν ἐκβαίνει ἀγαθόν, ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ἀνυποταξία καὶ ἀσυνεσία· «ὅπου γὰρ ἔρις καὶ ζῆλος, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα».

Οὐδεὶς θεραπεύεται ἀπὸ τούτων εἰς τὸν αἰῶνα, εἰ μὴ ὁ κόπτων τὸ ἴδιον θέλημα καὶ ἀγωνιζόμενος μὴ περιεργάζεσθαι τὸν πλησίον, μήτε ποτὲ εἰπεῖν, 'τί ἐστι τοῦτο ἢ τοῦτο'· ὁ δὲ λέγων, 'τοῦτο κἀγὼ θέλω', υἱὸς διαβόλου γίνεται καὶ ἀλλότριος τοῦ Θεοῦ· καὶ φανερόν ἐστιν, ὅτι τὸ ἴδιον θέλημα θέλει ποιῆσαι καὶ οὐ τὸ τοῦ Θεοῦ.

Ἀνδρίζου, ἀδελφέ, ὁ Θεὸς σκεπάσοι σε· καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς εὖξαι ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ ἀγάπησον αὐτὸν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΥΠΔ'

Ἐρώτησις

Ἀδελφὸς ᾔτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα εὔξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ· 'συγχώρησόν μοι, ὅτι πολλὰ ὀχλῶ σοι· ἀλλὰ πιστεύω εἰς τὸν Θεόν, ὅτι διὰ τῶν εὐχῶν σου ἐνδυναμοῖ με, καὶ οὐκ ἔτι ὀχλῶ σοι τοσοῦτον.

Ἀπόκρισις *Βαρσανουφίου.*

Ὅσοι εἰσὶ Θεοῦ τέκνα, καὶ κληρονόμοι πάντως τῆς χρηστότητος καὶ μακροθυμίας καὶ ἀνοχῆς αὐτοῦ καὶ φιλανθρωπίας καὶ ἀγάπης εἰσίν· εἰ γὰρ Θεοῦ τέκνα, καὶ θεοὶ τυγχάνουσι· εἰ θεοί, καὶ κύριοι· καὶ εἰ φῶς ὁ Θεός, καὶ

---

48. Κατὰ τὴν πρὸ τῆς σταυρώσεως διαδικασία.

49. Ἰακ. 3,16.

ἔχεις πάθει κάτι μεγάλο, ἐπειδὴ χτυπήθηκες ἀπὸ αὐτόν· διότι καὶ ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς δέχθηκε χτυπήματα, καὶ ὅλα τὰ παρόμοια[48]. Καὶ μὴ σαλευθεῖς ἀπὸ τὸν τόπο σου καὶ φύγεις καὶ χωρισθεῖς ἀπὸ τὸν ἀδελφό του· διότι δὲν εἶναι ἀρεστὸ στὸ Θεό, ἀλλὰ ἐκτέλεση θελήματος διαβόλου. Καὶ ἂν τὸ κάνεις αὐτό, οὔτε ἔτσι θὰ σταματήσει, ἀλλὰ θὰ ἔρθει σὲ ἀκόμα χειρότερα· διότι ἀπὸ τὸ κακὸ δὲν προκύπτει κανένα ἀγαθό, ἀλλὰ αὐτὴ εἶναι ἀνυποταξία καὶ ἀσυνεσία· «ὅπου ὑπάρχει ἔριδα καὶ ζήλεια, ἐκεῖ ὑπάρχει ἀκαταστασία καὶ κάθε φαῦλο πρᾶγμα»[49].

Κανένας δὲ θεραπεύεται ἀπὸ αὐτὰ στὸν αἰώνα, παρὰ αὐτὸς ποὺ κόβει τὸ θέλημά του καὶ ἀγωνίζεται νὰ μὴ περιεργάζεται τὸν πλησίον, γιὰ νὰ μὴ πεῖ ποτέ, ‘τί εἶναι αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο’. Καὶ αὐτὸς ποὺ λέγει, ‘καὶ ἐγὼ θέλω αὐτό’, γίνεται υἱὸς τοῦ διαβόλου καὶ ξένος τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶναι φανερὸ ὅτι θέλει νὰ κάνει τὸ δικό του θέλημα καὶ ὄχι τοῦ Θεοῦ.

Γίνε λοιπὸν ἀνδρεῖος, ἀδελφέ, καὶ εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σὲ προστατεύσει· καὶ προσευχήσου μὲ ὅλη σου τὴν ψυχὴ γιὰ τὸν ἀδελφό σου καὶ ἀγάπησέ τον στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

484

Αἴτηση

Ἀδελφὸς παρακάλεσε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα νὰ προσευχηθεῖ γι’ αὐτόν· ‘συγχώρεσέ με, διότι σὲ ἐνοχλῶ πολύ, ἀλλὰ πιστεύω στὸ Θεό, ὅτι μὲ τὶς προσευχές σου θὰ μὲ ἐνδυναμώσει καὶ δὲ θὰ σὲ ἐνοχλῶ πιὰ τόσο πολύ.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ὅσοι εἶναι τέκνα τοῦ Θεοῦ, εἶναι ὁπωσδήποτε καὶ κληρονόμοι τῆς χρηστότητας καὶ τῆς μακροθυμίας, τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ· διότι, ἐὰν εἶναι τέκνα Θεοῦ, εἶναι καὶ θεοί· ἐὰν εἶναι θεοί, εἶναι

αὐτοὶ φωστῆρες. Εἰ οὖν ὀχλεῖται αἰτούμενος ὁ Θεὸς καὶ ἀκηδιᾷ, καὶ αὐτοί· εἰ δὲ μὴ αἰτούμενος λυπεῖται, αἰτούμενος δὲ χαίρει, καὶ αὐτοί. Ζήτησον τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, φησὶν ἡ Παλαιὰ Γραφή· ἡ δὲ Νέα δεικνύουσα τὴν τελειότητα φάσκει, «τὴν ψυχὴν τίθεσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων»· καθὼς ὁ τέλειος καὶ Υἱὸς τελείου τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ ἡμῶν τέθεικε. Αἰτούμενοι οὖν οἱ ἅγιοι χαίρουσι τέλειοι ὄντες, καθὼς ὁ Πατὴρ αὐτῶν τέλειός ἐστιν. Αἰτήσατε οὖν αὐτοὺς καὶ παρέχουσιν ἀόκνως, οὐ γάρ εἰσι κατ' ἐμὲ χαῦνοι καὶ ῥᾴθυμοι· καὶ εὔξασθε εἶναί με ἐν τούτοις.

Καὶ αἰτῶ τὸν Θεὸν δοῦναι ὑμῖν τὰ αἰτήματα ὑμῶν, πρῶτον, δύναμιν ἐξ ὕψους καὶ ἀγάπην τὴν εἰς αὐτόν· καὶ στηρίξαι ἐν τῷ φόβῳ αὐτοῦ καὶ τῇ πίστει τὰς καρδίας ὑμῶν. Μείνατε οὖν μὴ διστάζοντες, ἀπεκδεχόμενοι τὸ ἔλεος αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς ποιεῖ ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΥΠΕ'

Ἐρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν τοῦ κοινοβίου ἐν ᾧ ἦσαν οἱ ἅγιοι γέροντες, δοῦναι αὐτῷ πλησίον κελλίον· καὶ συνέθετο δοῦναι. Παρέβαλε δὲ ἐν τοσούτῳ πρός τινα μοναχόν, καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν ἐκεῖνος οἰκῆσαι εἰς διαφέρον αὐτῷ κελλίον. Ὁ δὲ ἀδελφὸς ἀπεκρίθη μὴ δύνασθαι αὐτὸ ποιῆσαι, χωρὶς γνώμης τῶν γερόντων καὶ τοῦ ἀββᾶ τοῦ συνταξαμένου δοῦναι αὐτῷ τὸ κελλίον· καὶ ἐλθὼν ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα, τί δεῖ ποιῆσαι.

καὶ κύριοι· καὶ ἐὰν ὁ Θεὸς εἶναι φῶς καὶ αὐτοὶ εἶναι φωστῆρες. Ἐὰν λοιπὸν ὁ Θεὸς ἐνοχλεῖται, ὅταν παρακαλεῖται, καὶ ἀδιαφορεῖ, καὶ αὐτοὶ τὸ ἴδιο. Ἐὰν ὅμως ὅταν τὸν παρακαλοῦν δὲν λυπεῖται, ἀλλὰ χαίρεται, καὶ αὐτοὶ τὸ ἴδιο. «Ζήτησε ἀπὸ τὸν πλησίον του σὰν ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου», λέγει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη· ἐνῶ ἡ Νέα, δείχνοντας τὴν τελειότητα, λέγει, «νὰ θυσιάζετε τὴν ψυχή σας ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο»[49α], «ὅπως ὁ τέλειος καὶ Υἱὸς τοῦ τέλειου πρόσφερε τὴν ψυχή του γιὰ μᾶς». Ὅταν παρακαλοῦνται οἱ ἅγιοι, χαίρονται, ἐπειδὴ εἶναι τέλειοι, ὅπως εἶναι τέλειος ὁ Πατέρας τους. Ζητῆστε λοιπὸν ἀπ' αὐτοὺς καὶ θὰ σᾶς παράσχουν ἀκούραστα, διότι δὲν εἶναι, ὅπως ἐγώ, χαῦνοι καὶ ράθυμοι· καὶ προσευχηθεῖτε νὰ εἶμαι ἀνάμεσα σ' αὐτούς.

Καὶ παρακαλῶ τὸ Θεὸ νὰ σᾶς δώσει τὰ αἰτήματά σας, πρῶτα, δύναμη ἐξ ὕψους καὶ τὴν ἀγάπη πρὸς αὐτόν· καὶ εἴθε νὰ στηρίξει τὶς καρδιές σας στὸ φόβο του καὶ στὴν πίστη πρὸς αὐτόν. Ἐπιμείνατε λοιπὸν χωρὶς δισταγμό, περιμένοντας τὸ ἔλεός του· καὶ αὐτὸς θὰ κάνει περισσότερα ἀπὸ ὅσα ζητοῦμε ἢ σκεπτόμαστε.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

485

Ἐρώτηση

Ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἀββᾶ τοῦ κοινοβίου στὸ ὁποῖο ἦταν οἱ ἅγιοι γέροντες, νὰ τοῦ δώσει κοντινὸ κελλί· καὶ συμφώνησε νὰ τοῦ δώσει· ἐπισκέφθηκε ὅμως κάποιον μοναχό, καὶ ἐκεῖνος τὸν παρακάλεσε νὰ κατοικήσει σὲ ἕνα διπλανό του κελλί. Ὁ ἀδελφὸς τότε ἀποκρίθηκε ὅτι δὲ μπορεῖ νὰ τὸ κάνει αὐτὸ χωρὶς τὴ γνώμη τῶν γερόντων καὶ τοῦ ἀββᾶ ποὺ συμφώνησε νὰ τοῦ δώσει τὸ κελλί. Ἦλθε λοιπὸν καὶ ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα, τί πρέπει νὰ κάνει.

49α. Ἰω. 10,11·15 . 15,13.

Ἀπόκρισις *Ἰωάννου.*

Αδελφέ, ὁ Κύριος ἡμῶν ἐνετείλατο ἔχειν ἀλλήλους ὑπερέχοντας ἑαυτῶν. Ἐὰν οὖν διὰ τὴν ἀγάπην ἣν πρὸς σὲ ἔχομεν κατὰ Θεόν, εἴπωμέν σοι ὅτι 'παρ' ἡμῖν οἴκησον', ἔργῳ δεικνύομεν ἑαυτοὺς ὑπερέχοντας τοῦ ἀδελφοῦ. Ἐὰν δὲ πάλιν εἴπωμέν σοι, ὅτι 'παρ' ἐκείνῳ μένε', τάχα λογίζεται ἡ ἀγάπη σου, ὅτι ὠθοῦμεν σε ἀφ' ἡμῶν, ὡς μὴ ἔχοντες ἀγάπην πρὸς σέ. Ἀλλὰ σὺ δοκίμασον τὰς γειτονίας τῶν τόπων καὶ τὴν ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς σου ἐξ αὐτῶν, καὶ κέχρησο τῷ λόγῳ τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ταῦτα ἀπὸ τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης ἐλάλησα. Συγχώρησόν μοι, ἀδελφέ μου, διὰ τὸν Κύριον.

ΥΠΣ΄

Ἐρώτησις *πρὸς τὸν μέγαν.*

Μοναχός τις οἰκῶν ἐν ἀλλοτρίῳ κελλίῳ, ᾠκοδόμησεν ἑαυτῷ πλησίον κελλίον· καὶ παρέβαλεν αὐτῷ τις ἀδελφὸς χρῄζων κελλίου, καὶ προετρέψατο αὐτὸν ἐκεῖνος οἰκῆσαι ἐν τῷ κτισθέντι αὐτοῦ κελλίῳ· ὁ δὲ ἐπεζήτει δωρηθῆναι αὐτῷ τοῦτο δι' ἐγγράφου. Καὶ συνετάξατο δωρεῖσθαι, εἰ ἐπιτρέψουσι τοῦτο οἱ γέροντες, ἐπὶ τῷ μέντοι ἀντλεῖν καθ' ἑβδομάδα ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ κεράμια δύο ὕδατος. Καὶ ἠρώτησαν τὸν μέγαν Γέροντα περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις *Βαρσανουφίου.*

Τοῦτο μοναχῶν οὐκ ἔστι· εἰ γὰρ ἔγγραφον θέλετε παρ' ἀλλήλων καὶ εἰς δίκας μέλλετε ἔρχεσθαι, τὸ ἔργον τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀγάπης· ἀλλὰ μᾶλλον ἀγράφως διαγάγει ὁ ἀδελφὸς ἐν τῷ κελλίῳ· κἂν θελήσῃ ὁ κύριος τοῦ κελλίου καιρῷ ἐκβαλεῖν αὐτόν, μετὰ ταπεινώσεως ὀφείλει ἐξελθεῖν, μηδὲν

᾿Απόκριση Ἰωάννη.

Ἀδελφέ, ὁ Κύριος μᾶς ἔδωσε ἐντολὴ νὰ θεωροῦμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο ἀνώτερο ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας. Ἐὰν λοιπὸν σοῦ ποῦμε ἐξαιτίας τῆς ἀγάπης τὴν ὁποία σοῦ ἔχουμε κατὰ Θεό, 'μεῖνε κοντά μας', δείχνουμε ἔμπρακτα τοὺς ἑαυτούς μας νὰ ὑπερέχουν τοῦ ἀδελφοῦ. Ἐὰν πάλι σοῦ ποῦμε, 'μεῖνε κοντὰ σ' ἐκεῖνον', θὰ νομίζει ἴσως ἡ ἀγάπη σου ὅτι σὲ ἀπωθοῦμε ἀπὸ κοντά μας, σὰν νὰ μὴ σὲ ἀγαπᾶμε. Ἐξέτασε λοιπὸν ἐσὺ μόνος σου τὴ γειτονιὰ τῶν τόπων καὶ τὴν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς σου ἀπὸ αὐτὲς καὶ χρησιμοποίησε τὸν λόγο τοῦ ᾿Αποστόλου ποὺ λέγει· «ἐξετάζοντάς τα ὅλα, νὰ κρατᾶτε τὸ καλό»[50].

Αὐτὰ τὰ εἶπα ἀπὸ τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπη. ᾿Αδελφέ μου, συγχώρεσέ με γιὰ τὸν Κύριο.

486

Ἐρώτηση πρὸς τὸν μεγάλο Γέροντα.

Κάποιος μοναχὸς ποὺ κατοικοῦσε σὲ ξένο κελλί, οἰκοδόμησε ἐκεῖ κοντὰ δικό του κελλὶ καὶ τὸν ἐπισκέφθηκε ἕνας ἀδελφὸς ποὺ χρειαζόταν κελλὶ καὶ τὸν προέτρεψε νὰ κατοικήσει ἐκεῖνος τὸ κελλὶ ποὺ χτίστηκε ἀπὸ αὐτόν· καὶ αὐτὸς ζητοῦσε νὰ τοῦ δωρηθεῖ μὲ ἔγγραφο. Καὶ συμφώνησε νὰ τοῦ δωρηθεῖ, ἐὰν τὸ ἐπιτρέψουν οἱ γέροντες, μὲ τὸν ὅρο νὰ ἀντλεῖ κάθε ἑβδομάδα μέσα ἀπὸ αὐτὸ δύο στάμνες νερό. Καὶ ἐρώτησαν τὸν μεγάλο Γέροντα γι' αὐτό.

᾿Απόκριση Βαρσανουφίου.

Αὐτὸ δὲν εἶναι γνώρισμα τῶν μοναχῶν· διότι, ἐὰν θέλετε ἔγγραφο ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, καὶ ἐὰν πρόκειται νὰ ἔρθετε σὲ δίκες, αὐτὸ δὲν εἶναι ἔργο ἀγάπης. ᾿Αλλὰ μᾶλλον ἔτσι ἀγράφως πρέπει νὰ μείνει ὁ ἀδελφὸς στὸ κελλὶ καὶ ἂν θελήσει ὁ κύριος τοῦ κελλιοῦ μὲ τὸν καιρὸ νὰ τὸν βγάλει, πρέ-

50. Α' Θεσ.. 5,21.

ὅλως ἀντιλέγων. Ἐὰν δὲ καὶ αὐτὸς ὁ κύριος τοῦ κελλίου ἀπέλθῃ, θέλων γεμίσαι τὰ δύο κεράμια τοῦ ὕδατος καὶ μὴ παράσχῃ αὐτῷ ἐκεῖνος ὁ μένων ἐν τῷ κελλίῳ, οὐδὲ αὐτὸς ὀφείλει ταραχθῆναι, ἀλλὰ λαβεῖν τὸ κεράμιον κοῦφον καὶ ἀπελθεῖν, λέγων αὐτῷ· 'συγχώρησόν μοι διὰ τὸν Κύριον, ἀδελφέ, ὅτι ἔθλιψά σε, καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ'. Ὀφείλει δὲ προσέχειν ἑαυτῷ, ἵνα μετὰ ταῦτα μὴ ταραχθῇ ἀπὸ τῆς ὀργῆς· καὶ διὰ τὴν ταπείνωσιν αὐτοῦ σκεπάζει ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἀδελφον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἔχθρας τοῦ διαβόλου καὶ κατανύσσεται δραμεῖν ὀπίσω αὐτοῦ καὶ βαλεῖν αὐτῷ μετάνοιαν, ὥστε ἀνακάμψαι καὶ γεμίσαι, ἢ καὶ βαστάσαι μετ' αὐτοῦ τὸ κεράμιον. Καὶ τότε ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ σκεπάζει ἀμφοτέρους καὶ σώζει αὐτοὺς ὁ φιλάνθρωπος Θεός.

ΥΠΖ'

Ἐρώτησις

Τί οὖν ὅτε χρῄζει φιλοκαλίας τὸ κελλίον; ἆρα ὀφείλει ἀναλίσκειν ὁ μένων ἐν αὐτῷ, ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ, ἀλλὰ προσδοκᾷ ὅτε δήποτε ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις

Ε*ἴ τις ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὅτι πάντα ὅσα ἔχει τοῦ Θεοῦ ἐστι, καὶ τῶν πιστῶν ὅλων κοινά, καὶ ἴδιον οὐδεὶς ἔχει τι, οὐκ ὀφείλει ταῦτα λογίσασθαι· σαρκικοῦ γὰρ λογισμοῦ ἐστι ταῦτα. Καὶ γὰρ κἂν φθάσῃ ἀναλώσας καὶ μὴ μείνῃ ἐκεῖ, ἄλλος ἀδελφὸς εὑρίσκων τὴν ἀνάπαυσιν, ἀεὶ εὐλογεῖ τὸν ἀναλώσαντα καὶ κοπιάσαντα ἐν τῷ τόπῳ. Καὶ εἰ εἴχομεν ἀληθινὸν τὸν λέγοντα, «ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖς ἀντιμετρηθήσεταί σοι», καὶ*

πει νὰ φύγει μὲ ταπείνωση, χωρὶς νὰ πεῖ ἀπολύτως τίποτε. Ἐὰν ὅμως πάει καὶ αὐτὸς ὁ κύριος τοῦ κελλιοῦ, θέλοντας νὰ γεμίσει τὶς δύο στάμνες τοῦ νεροῦ καὶ δὲν τοῦ τὸ ἐπιτρέψει ἐκεῖνος ποὺ μένει στὸ κελλί, οὔτε αὐτὸς πρέπει νὰ ταραχθεῖ, ἀλλὰ νὰ βάλει μὲ ταπείνωση μετάνοια καὶ νὰ πάρει ἄδεια τὴ στάμνα καὶ νὰ ἀπομακρυνθεῖ λέγοντάς του· 'συγχώρεσέ με γιὰ τὸν Κύριο, ἀδελφέ, διότι σὲ στενοχώρησα, καὶ προσευχήσου γιὰ μένα'. Ὀφείλει ὅμως νὰ προσέχει τὸν ἑαυτό του, γιὰ νὰ μὴ ταραχθεῖ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἀπὸ τὴν ὀργή· καὶ ἐξαιτίας τῆς ταπεινώσεώς του θὰ προστατεύσει ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἀδελφό του ἀπὸ τὴν ἔχθρα τοῦ διαβόλου, ποὺ ἀποκτώντας κατάνυξη θὰ τρέξει πίσω του καὶ θὰ βάλει μετάνοια σ' αὐτόν, ὥστε νὰ ἐπιστρέψει καὶ νὰ γεμίσει ἢ καὶ νὰ βαστάξει μαζί του τὴ στάμνα. Καὶ τότε ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ σκεπάζει καὶ τοὺς δύο καὶ τοὺς σώζει ὁ φιλάνθρωπος Θεός.

487

Ἐρώτηση

Τί πρέπει νὰ γίνει ὅταν χρειάζεται περιποίηση τὸ κελλί; Ἄραγε ὀφείλει νὰ ξοδεύει αὐτὸς ποὺ μένει σ' αὐτό, ἂν δὲν εἶναι δικό του, ἀλλὰ περιμένει κάποτε νὰ φύγει ἀπὸ αὐτό;

Ἀπόκριση

Ἐὰν κανεὶς ἔχει ὑπόψη του ὅτι ὅλα ὅσα ἔχει εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ κοινὰ ὅλων τῶν πιστῶν, καὶ ὅτι τίποτε δὲν ἔχει κανεὶς δικό του, δὲν πρέπει νὰ τὰ σκέπτεται αὐτά· καθόσον αὐτὰ εἶναι τοῦ σαρκικοῦ λογισμοῦ. Διότι, καὶ ἂν προλάβει νὰ ξοδέψει καὶ δὲν μείνει ἐκεῖ, ἄλλος ἀδελφὸς βρίσκοντας ἀνάπαυση στὸ κελλὶ πάντα θὰ εὐλογεῖ αὐτὸν ποὺ ξόδεψε καὶ κοπίασε στὸν τόπο. Καὶ ἂν εἴχαμε ἀληθινὴ πίστη σ' Ἐκεῖνον ποὺ λέγει, «μὲ ὅποιο μέτρο μετρᾶς, μ' αὐτὸ θὰ ἀντιμετρη-

ὅτι, «ἀνταποδίδως ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ», καὶ πάλιν, «δώῃ σοι κατὰ τὴν καρδίαν σου», οὐκ ἀφήκαμεν αὐτὸν ἀπελαθῆναι ἀκαίρως, ἀλλ' ἀεὶ βοᾶν πρὸς αὐτόν, «οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπω».

ΥΠΗ'

Ἐρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Συγχώρησόν μοι, κύριε πάτερ, ὅτι τολμῶ λαλῆσαι· ἐπειδὴ βλέπω τὸν κύριον τὸν ἀββᾶν ὡς ἀγαπῶντά τινα ὑπὲρ τοὺς ἄλλους, καὶ θλίβει μὲ ὁ λογισμὸς λέγων, ὅτι 'ἀνθρωπαρεσκεῖ'· εἴ τι γὰρ θέλουσί τινες, δίδωσιν αὐτοῖς, ἐμοὶ δὲ οὐ δίδωσιν· ἅπαξ γὰρ ᾔτησα μίαν θυρίδα καὶ οὐκ ἐποίησε· καὶ πάλιν μικρὸν ἄσβεστον καὶ οὐκ ἔδωκεν, ἄλλοις δὲ δίδωσιν. Ἆρα πῶς ποιεῖ ταῦτα; καὶ τί ἀποκριθῶ τῷ λογισμῷ;

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Ἀδελφέ, ὑπομονῆς χρεία· καὶ γὰρ ὁ Κύριος εἶπε, «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν», καὶ ὁ Ἀπόστολος, «ὑπομονῆς γὰρ χρείαν ἔχετε» καὶ τὰ λοιπά. Εἰ ἤθελεν ὁ Θεὸς δοκιμάσαι, εἰ ὑπομένεις τί ποτε, σὺ εὑρεθῇς μὴ ἔχων ὑπομονήν. Πόσα ἔτη ἔχετε οὕτω τὰ κελλία καὶ οὐδὲν εἴπατε, καὶ ἐν τῷ ἰδεῖν ἄλλους ποιοῦντας τί ποτε, τότε εὐθέως καίεσθαι ὡς ἀπὸ πυρός; Διατί οὐκ εἶπας τῷ λογισμῷ, 'ὅλον τὸν καιρὸν ἔμεινα, καὶ ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας οὐχ ὑπομείνω;' ἐὰν εἴπῃ σοι ὁ λογισμός, 'καὶ πῶς ἄλλοις ἐποίησεν;' εἰπέ, 'ὅτι αὐτοὶ ἅγιοί εἰσιν, ἐγὼ δὲ ἀνάξιος, ἄξιος δὲ πάσης θλίψεως'.

51. Ματθ. 7,3.
52. Ρωμ. 2,6.
53. Ψαλμ. 19,5.

θεῖς»[51], καὶ «νὰ ἀνταποδίδεις στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα του»[52], καὶ πάλι, «εἴθε νὰ σοῦ δώσει κατὰ τὴν καρδιά σου»[53], δὲν θὰ τὸν ἀφήναμε ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀκαίρως, ἀλλὰ πάντα θὰ τὸν φωνάζαμε, «οὔτε θὰ σὲ στενοχωρήσω, οὔτε θὰ σὲ ἐγκαταλείψω»[54].

488

Ἐρώτηση

Ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Συγχώρεσέ με, κύριε πάτερ, διότι τολμῶ νὰ μιλήσω, ἐπειδὴ βλέπω τὸν κύριο ἀββᾶ νὰ ἀγαπᾶ κάποιον περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ μὲ στενοχωρεῖ ὁ λογισμὸς λέγοντας, ὅτι ἀνθρωπαρεσκεῖ· διότι, ἐὰν θέλουν μερικοὶ κάτι, τοὺς δίνει, ἐμένα ὅμως δὲν μοῦ δίνει· μία φορὰ μάλιστα ζήτησα μία θυρίδα καὶ δὲν μοῦ τὴν ἔκανε, καὶ μιὰ ἄλλη λίγη ἀσβέστη καὶ δὲν μοῦ ἔδωσε, ἐνῶ στοὺς ἄλλους δίνει. Ἄραγε πῶς τὰ κάνει αὐτά; καὶ τί νὰ ἀποκριθῶ στὸ λογισμό;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ἀδελφέ, χρειάζεται ὑπομονή, διότι καὶ ὁ Κύριος εἶπε, «μὲ τὴν ὑπομονή σας θ' ἀποκτήσετε τὶς ψυχές σας»[55], καὶ ὁ Ἀπόστολος, «διότι ἔχετε ἀνάγκη ὑπομονῆς»[56] καὶ τὰ λοιπά. Ἐὰν ἤθελε ὁ Θεὸς νὰ σὲ δοκιμάσει, ἐὰν ὑπομένεις κάτι, ἐσὺ θὰ βρεθεῖς νὰ μὴ ἔχεις ὑπομονή. Πόσα χρόνια ἔχετε ἔτσι τὰ κελλιὰ καὶ δὲν εἴπατε τίποτε, καὶ βλέποντας ἄλλους νὰ κάνουν κάτι, τότε ἀμέσως καίγεσθε σὰν ἀπὸ φωτιά; Γιατί δὲν εἶπες στὸ λογισμό, 'ὅλον τὸν καιρὸ ὑπέμεινα καὶ δὲ θὰ ὑπομείνω γιὰ λίγες μέρες;' Ἐὰν σοῦ πεῖ ὁ λογισμός, 'καὶ πῶς ἔκανε στοὺς ἄλλους;' ἐσὺ πές του, 'διότι αὐτοὶ εἶναι ἅγιοι, ἐνῶ ἐγὼ ἀνάξιος καὶ ἄξιος κάθε θλίψεως'.

---

54. Ἑβρ. 13,5. 55. Λουκᾶ 21,19. 56. Ἑβρ. 10,36

Ἐὰν ἔχῃς τὸν Ἀββᾶν σου ἀνθρωπάρεσκον, μὴ ὄντα οὕτως, σὺ ἀπόλλεις τὴν ψυχήν σου· εἰ δὲ ἀληθῶς ἐστιν ἀνθρωπάρεσκος, σὺ ἀπολογίαν οὐ δίδως ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸς ὑπὲρ σοῦ. Ὀφείλει δὲ ὁ ζητῶν πρᾶγμα, δοκιμάσαι τὸν καιρὸν καὶ τὰ ἐπιτήδεια καὶ τὴν σχολήν, καὶ τότε μανθάνει, διὰ τί οὐ γίνεται ὃ θέλει. Ἐὰν δὲ μὴ εὕρῃ, οὐκ ὀφείλει τινὰ μέμψασθαι ἀλλ' ἑαυτόν, λέγων, 'ἐγώ εἰμι ὁ ἀνάξιος'· καὶ εὑρίσκεις ἔξοδον τῷ λογισμῷ, ἀδελφέ.

Αὕτη ἐστὶν ἡ ὁδὸς τῶν θελόντων σωθῆναι καὶ ζῆσαι κατὰ Θεόν.

ΥΠΘ'

Τίς ποτε τῶν πατέρων γέρων, ᾤκησεν ἐν τῷ κοινοβίῳ, ἐν ᾧ ἦσαν οἱ ἅγιοι γέροντες· καὶ ἐρωτώμενος παρὰ τοῦ ὑπηρετοῦντος αὐτῷ, 'τί θέλεις ποιήσω σοι φαγεῖν', ἔλεγεν αὐτῷ μετ' ὀργῆς· 'εἴτε θέλεις ποίησον'· καὶ ἐθλίβετο ὁ ἀδελφός, μὴ εἰδὼς τί ποιήσῃ. Καὶ ἠρωτήθη ὁ αὐτὸς μέγας Γέρων, εἰ ἄρα καλῶς ποιεῖ οὕτω λέγων ἢ οὔ.

Καὶ ἀπεκρίθη.

Ἐμοὶ μὲν οὐκ ἔξεστι κατακρίναι τινά· ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάζει. Ἀλλ' ὡς φαίνεταί μοι ἡ τοιαύτη ἀπόκρισις θλῖψιν παρέχει τῷ πλησίον, κἂν κατὰ ἄσκησιν αὐτὸ ποιῇ· ἀλλ' ὀφείλει λέγειν τῷ ἀδελφῷ μετὰ ταπεινώσεως, ὅτι 'τόδε τὸ πρᾶγμα δέχεται ἡ ἕξις μου ἄρτι'· κἂν σαπρῶς αὐτὸ ποιήσῃ ὁ ἀδελφός, ὀφείλει εὐχαριστεῖν, κἂν κακῶς αὐτῷ ὑπηρετῇ· ἐὰν γὰρ ποιοῦντος τοῦ ἀδελφοῦ τὸ πρᾶγμα, εἴτε καλῶς εἴτε σαπρῶς, ἐκεῖνος εἰς ὀργὴν κινεῖται, χεῖρον πάντων τῶν παθῶν ἐστι τοῦτο. Ὁ τοιοῦτος γὰρ ἀλόγως ὀργίζεται, καὶ αὕτη οὐκ ἔστι γνῶσις Θεοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνέργεια διαβολική· ὅμως ὁ ὑπηρετῶν ὀφείλει μακροθυμεῖν· ὅς τις γὰρ βαστάζει τὸν

Ἐὰν θεωρεῖς τὸν ἀββᾶ σου ἀνθρωπάρεσκο, ἐνῶ δὲν εἶναι ἔτσι, ἐσὺ χάνεις τὴν ψυχή σου· ἐὰν ὅμως ἀληθινὰ εἶναι ἀνθρωπάρεσκος, ἐσὺ δὲν θὰ δώσεις ἀπολογία γι' αὐτόν, ἀλλὰ αὐτὸς γιὰ σένα. Ὀφείλει αὐτὸς ποὺ ζητᾶ κάτι, νὰ ἐξετάσει τὸν καιρὸ καὶ τὰ ἐπιτήδεια καὶ τὴ φροντίδα, καὶ τότε μαθαίνει, γιατί δὲ γίνεται αὐτὸ ποὺ θέλει. Ἐὰν ὅμως δὲν βρεῖ, δὲν πρέπει νὰ κατηγορήσει κάποιον, ἀλλὰ τὸν ἑαυτό του, λέγοντας, 'ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀνάξιος'· καὶ θὰ βρεῖς ἔξοδο στὸ λογισμό, ἀδελφέ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ὁδὸς αὐτῶν ποὺ θέλουν νὰ σωθοῦν καὶ νὰ ζήσουν κατὰ Θεό.

489

Κάποτε κάποιος γέροντας ἀπὸ τοὺς πατέρες κατοίκησε σὲ κοινόβιο, στὸ ὁποῖο ἦταν οἱ ἅγιοι γέροντες· καὶ ὅταν ἐρωτοῦσε ἐκεῖνος ποὺ τὸν ὑπηρετοῦσε, 'τί θέλεις νὰ σοῦ κάνω νὰ φάγεις', τοῦ ἔλεγε μὲ ὀργή, 'ἂν θέλεις κάνε κάτι'· καὶ στενοχωριόταν ὁ ἀδελφός, ἐπειδὴ δὲν ἤξερε τί νὰ κάνει. Καὶ ἐρωτήθηκε ὁ ἴδιος μεγάλος Γέροντας, ἂν ἄραγε κάνει καλὰ νὰ λέγει ἔτσι ἢ ὄχι.

Καὶ ἀποκρίθηκε.

Σὲ μένα δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ κατακρίνω κάποιον· διότι ὁ καθένας βαστάζει τὸ δικό του φορτίο. Ἀλλά, ὅπως μοῦ φαίνεται, αὐτὴ ἡ ἀπόκριση παρέχει θλίψη στὸν πλησίον, ἀκόμα καὶ ἂν τὸ κάνει αὐτὸ πρὸς ἄσκηση. Πρέπει λοιπὸν νὰ λέγει στὸν ἀδελφὸ μὲ ταπένωση, ὅτι 'αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δέχεται τώρα ἡ διάθεσή μου', κι ἂν ἀκόμα ὁ ἀδελφὸς τοῦ τὸ κάνει ἄσχημα· καὶ ὀφείλει νὰ τὸν εὐχαριστεῖ, κι ἂν ἀκόμα τὸν ὑπηρετεῖ ἄσχημα. Ἐάν, ὅταν κάνει ὁ ἀδελφὸς τὸ πρᾶγμα, εἴτε καλὰ εἴτε ἄσχημα, ἐκεῖνος κινεῖται σὲ ὀργή, αὐτὸ εἶναι τὸ χειρότερο ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη. Διότι αὐτὸς ὀργίζεται χωρὶς λόγο, καὶ αὐτὴ δὲν εἶναι γνώση Θεοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον διαβολικὴ ἐνέργεια. Ὅμως αὐτὸς ποὺ ὑπηρετεῖ ὀφείλει νὰ μακροθυμεῖ· διότι σὲ

ἀδελφὸν αὐτοῦ κατὰ φόβον Θεοῦ, ἐπ᾽ αὐτὸν ἀναπαύεται τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

ΥΖ᾽

Ὁ αὐτὸς τιμώμενος καὶ κατὰ φόβον Θεοῦ θεραπευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ καὶ τῆς ἀδελφότητος τοῦ κοινοβίου, οὐκ ᾐσθάνετο τῆς θεραπείας· ἀλλ᾽ ὡς μᾶλλον θλιβόμενος καὶ μὴ δεόντως ὑπηρετούμενος, λάθρα ἀνεχώρησεν· αὐτοὶ δὲ γνόντες μετὰ ταῦτα ποῦ διάγει, ἠβουλήθησαν ἀπελθεῖν καὶ παρακαλέσαι αὐτὸν ὑποστρέψαι πρὸς αὐτούς· ἤκουσαν γὰρ ὅτι θλίβεται· καὶ ἠρώτησαν τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα, εἰπόντες καὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου, «μήποτε τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος».

Ἀπόκρισις

Ὁ Ἀπόστολος ἐπεὶ παρέδωκεν ἐκεῖνον τῷ σατανᾷ, εἶπε τοῦτο· χώραν εἶχεν ἐκεῖνος τοῦ λυπηθῆναι, ὡς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ἀφορισθείς. Διὰ τοῦτο βλέπων αὐτὸν μετανοοῦντα, εἶπε κυρωθῆναι εἰς αὐτὸν ἀγάπην. Εἰ οὖν οἴδατε ὅτι ὑμεῖς ἐδιώξατε αὐτόν, χρὴ ἀπελθόντας βαλεῖν μετάνοιαν, ἵνα ἔλθῃ· εἰ δὲ ἰδίῳ θελήματι ἀπῆλθε, κἂν ἀπέλθητε ἐπ᾽ αὐτὸν ὑμεῖς διὰ τὸν Θεόν, τὸ δικαίωμα αὐτοῦ ἔρχεται ἐπ᾽ αὐτόν· μέλλει γὰρ διακεῖσθαι ὅτι εἰς τὴν θλῖψιν πάλιν ἐπανέρχεται. Καὶ εἰ συμβῇ αὐτῷ οἱαδήποτε ἀφορμή, ἀεὶ λέγει, 'ἔξω ἤμην καὶ ἠνάγκασάν με εἰσελθεῖν'.

Ἀλλ᾽ ἄφετε αὐτὸν συντριβῆναι μικρὸν ὑπὸ τῶν λογισμῶν, μεταμελούμενον ὅτι ἐξῆλθε· κἂν γὰρ θλίβηται τῷ σώματι, ἀλλ᾽ ὠφελεῖται τῷ πνεύματι· περιαιρεῖται γὰρ αὐτοῦ ἡ ἔπαρσις καὶ τὸ δικαίωμα, ἐν τῷ βλέπειν ἑαυτὸν ἐν θλίψεσι πολλαῖς, καὶ τότε μνημονεύει τῆς ἀναπαύσεως τοῦ κοινοβίου· καὶ μετὰ ταπεινώσεως ἀναλύει, ἀναλαμβάνων ἀντὶ τῆς ἀχαριστίας τὴν εὐχαριστίαν.

ὅποιον βαστάζει τὸν ἀδελφό του κατὰ φόβο Θεοῦ, σ' αὐτὸν ἀναπαύεται τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

490

Ὁ ἴδιος τιμώμενος καὶ ὑπηρετούμενος κατὰ φόβο Θεοῦ ἀπὸ τὸν ἀββᾶ καὶ τὴν ἀδελφότητα τοῦ κοινοβίου, δὲν αἰσθανόταν τὴν ὑπηρεσία· ἀλλὰ θλιβόμενος μᾶλλον, διότι τάχα δὲν ὑπηρετοῦνταν ὅπως ἔπρεπε, ἀναχώρησε κρυφά. Αὐτοὶ ὅταν ἀργότερα ἔμαθαν ποῦ ζεῖ, θέλησαν νὰ μεταβοῦν καὶ νὰ τὸν παρακαλέσουν νὰ ἐπιστρέψει σ' αὐτούς· διότι ἄκουσαν ὅτι στενοχωριέται. Καὶ ἐρώτησαν τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα, ἀφοῦ εἶπαν καὶ τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου, «μήπως αὐτὸς καταποθεῖ ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ λύπη»[57].

Ἀπόκριση

Ὁ Ἀπόστολος τὸ εἶπε αὐτό, ὅταν παρέδωσε ἐκεῖνον στὸ σατανᾶ· ἐκεῖνος εἶχε λόγο νὰ λυπηθεῖ, διότι ἀφορίσθηκε ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο. Γι' αὐτό, ὅταν τὸν εἶδε νὰ μετανοεῖ, εἶπε ν' ἀποδοθεῖ σ' αὐτὸν ἡ ἀγάπη. Ἐὰν λοιπὸν γνωρίζετε ὅτι ἐσεῖς τὸν διώξατε, πρέπει νὰ πᾶτε νὰ κάνετε μετάνοια γιὰ νὰ ἔρθει. Ἐὰν ὅμως ἔφυγε ἀπὸ δικό του θέλημα, κι ἂν ἀκόμα μεταβεῖτε ἐσεῖς σ' αὐτὸν στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ δικαίωμά του πέφτει σ' αὐτόν· διότι θὰ πιστεύει ὅτι ἐπανέρχεται πάλι στὴ θλίψη. Καὶ ἂν τοῦ συμβεῖ ὁποιαδήποτε ἀφορμή, πάντοτε θὰ λέγει, 'ἤμουν ἔξω καὶ μὲ ἀνάγκασαν νὰ εἰσέλθω'.

Ἀφῆστε τον λοιπὸν νὰ συντριβεῖ λίγο ἀπὸ τοὺς λογισμούς, καὶ νὰ μετανοιώσει ποὺ ἐξῆλθε· διότι, καὶ ἂν ἀκόμα θλίβεται στὸ σῶμα, ὅμως ὠφελεῖται στὸ πνεῦμα· ἀφαιρεῖται ἡ ἔπαρσή του καὶ τὸ δικαίωμα μὲ τὸ νὰ βλέπει τὸν ἑαυτό του σὲ πολλὲς θλίψεις, καὶ τότε, ἐνθυμούμενος τὴν ἀνάπαυση τοῦ κοινοβίου, μὲ ταπείνωση θὰ ἐπιστρέψει, ἐκφράζοντας τὴν εὐχαριστία ἀντὶ τῆς ἀχαριστίας.

57. Β' Κορ. 2,7.

ΥϞΑ'

Ἐρώτησις

Τί οὖν, ὅτε μεταμελεῖται μέν, αἰσχύνεται δὲ ἐπαναλῦσαι;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν μεταμεληθῇ καὶ βαστάσῃ τὴν ἑαυτοῦ μέμψιν λέγων, 'ὅτι ἐγὼ αἴτιός εἰμι ἐν πᾶσι', τότε ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν διὰ τοῦ προφήτου, «εἰπὲ πρῶτος τὰς ἀνομίας σου ἵνα δικαιωθῇς», βλέπει, ὅτι κατεπραΰνθη αὐτοῦ ἡ καρδία, καὶ ὁδηγεῖ αὐτὸν ἐν τῷ φόβῳ αὐτοῦ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ· φησὶ γάρ, «ὁδηγήσει πρᾳεῖς ἐν κρίσει, διδάξει πρᾳεῖς ὁδοὺς αὐτοῦ». Καὶ εἰ ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ τῷ πρώτῳ ὠφελεῖται πλέον, πληροφορεῖ τὴν καρδίαν αὐτοῦ μετὰ ταπεινώσεως ἐκεῖ ἐπαναλῦσαι.

ΥϞΒ'

Ἐρώτησις

Ἀδελφὸς στρατευόμενος ἐν τῷ κόσμῳ ἀπετάξατο εἰς τὸ κοινόβιον· καὶ ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα εἰ δύναται μετανοῆσαι.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Ἀδελφέ, ὁ Θεὸς οὐκ ἀποβάλλεταί τινα, ἀλλὰ πάντας καλεῖ εἰς μετάνοιαν· ὀφείλει οὖν ὁ προσερχόμενος αὐτῷ ἐξ ὅλης καρδίας προσελθεῖν καὶ σπείρει ἐπ' ἐλπίδι τοῦ θερίζειν καὶ προσδοκᾶν πειρασμὸν ἕως ὑστέρας ἀναπνοῆς.

491

Ἐρώτηση

Τί λοιπὸν πρέπει νὰ γίνει, ἂν μεταμελεῖται βέβαια, ντρέπεται ὅμως νὰ γυρίσει;

Ἀπόκριση

Ἐὰν μεταμεληθεῖ καὶ βαστάξει τὴν κατηγορία του λέγοντας, 'ἐγὼ εἶμαι αἴτιος γιὰ ὅλα', τότε ὁ Θεὸς ποὺ εἶπε μὲ τὸν προφήτη, «πὲς πρῶτος τὶς ἀνομίες σου γιὰ νὰ δικαιωθεῖς»[58], βλέπει ὅτι καταπραΰνθηκε ἡ καρδιά του καὶ τὸν ὁδηγεῖ μὲ τὸν φόβο του πρὸς τὸ συμφέρον του. Διότι λέγει, «θὰ ὁδηγήσει τοὺς πράους μὲ κρίση, θὰ διδάξει στοὺς πράους τοὺς δρόμους του»[59]. Καὶ ἂν ὠφελεῖται περισσότερο στὸν πρῶτο τόπο, θὰ πληροφορήσει τὴν καρδιά του νὰ γυρίσει μὲ ταπείνωση ἐκεῖ.

492

Ἐρώτηση

Ἀδελφὸς ποὺ ἦταν στρατευμένος στὰ κοσμικά, τὰ ἀπαρνήθηκε καὶ πῆγε στὸ κοινόβιο· καὶ ἐρώτησε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα, ἂν μπορεῖ νὰ μετανοήσει.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ἀδελφέ, ὁ Θεὸς δὲ διώχνει κανένα, ἀλλ' ὅλους τοὺς καλεῖ σὲ μετάνοια· ὀφείλει λοιπὸν αὐτὸς ποὺ προσέρχεται σ' αὐτὸν νὰ προσέλθει μὲ ὅλη τὴν καρδιά του, νὰ σπείρει μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ θερίσει· καὶ νὰ περιμένει πειρασμὸ μέχρι τὴν τελευταία ἀναπνοή του.

---

58. Ἡσ. 43,26.
59. Ψαλμ. 24,9.

ΥϞΓ'

Ἐρώτησις

Καὶ νῦν ἀντιλαμβάνεται αὐτοῦ ὁ Θεός;

Ἀπόκρισις

Τέκνον, τὸ στάδιον ἤνοικται· καὶ ὁ θέλων σωθῆναι ἀκούει τοῦ Ἰησοῦ βοῶντος πρὸς αὐτὸν καὶ λέγοντος, «δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς· καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾷός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι». Βλέπε τί ἀκούεις· «πρᾷος καὶ ταπεινός», ἵνα ταῦτα μάθωμεν παρ' αὐτοῦ, οὐκ ὀφείλει ἐκλύεσθαι καὶ φοβεῖσθαι ὁ προσερχόμενος Θεῷ· ἐπεὶ οὐδέποτε βάλλει ἀρχὴν εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς γὰρ εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ προσέχει καὶ τὴν προαίρεσιν διακρίνει· καὶ αὐτὸς οἶδε τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι οὐδὲν ἐφ' ἑαυτοῦ δύναται κατορθῶσαι, ἀλλ' αὐτός ἐστι τὸ πᾶν, καὶ αὐτὸς δίδωσι τῷ ἀξίῳ δύναμιν, τοῦ ποιῆσαι δύναμιν. Ἐπεί, ἐὰν κρατήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ ἰσχυροῦ, ποῦ εὑρίσκεται ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος; καὶ ἐὰν κρατήσῃ τὴν σοφίαν τοῦ σοφοῦ καὶ ἀλλοιώσῃ αὐτοῦ τὴν καρδίαν, εὑρίσκεται ἡ σοφία αὐτοῦ ὡς ἰδώτου καὶ ἄφρονος. Πεποιθότες οὖν προσέλθωμεν αὐτῷ, εἰδότες, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἐπιχορηγῶν ἡμῖν δύναμιν εἰς ἀγῶνα.

Σὺ οὖν ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ στεφανωθῆναι. Ὁ Κύριος συνέλθοι σοι τῷ θελήματι αὐτοῦ, εὐχαῖς ἁγίων. Ἀμήν.

ΥϞΔ'

***Δέησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.*

Ἐπειδὴ οἱ λογισμοί μου φαντάζουσί με τὸν κόσμον, ἐρεθί-

60. Ματθ. 11,28–30.

493

Ἐρώτηση

Καὶ τώρα τὸν βοηθάει ὁ Θεός;

Ἀπόκριση

Τέκνο, τὸ στάδιο ἔχει ἀνοίξει καὶ ὅποιος θέλει νὰ σωθεῖ ἀκούει τὸν Ἰησοῦ ποὺ φωνάζει πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει· «ἐλᾶτε σὲ μένα ὅλοι οἱ κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς ἀναπαύσω· καὶ μάθετε ἀπὸ μένα ὅτι εἶμαι πρᾶος καὶ ταπεινὸς στὴν καρδιά, καὶ θὰ βρεῖτε ἀνάπαυση στὶς ψυχές σας· διότι ὁ ζυγός μου εἶναι χρηστὸς καὶ τὸ φορτίο μου ἐλαφρό»[6]. Πρόσεχε τί ἀκοῦς· «εἶναι πρᾶος καὶ ταπεινός», γιὰ νὰ μάθουμε αὐτὰ ἀπὸ αὐτόν, ὅτι ὅποιος προσέρχεται στὸ Θεὸ δὲν πρέπει νὰ παραλύει καὶ νὰ φοβᾶται· διότι ἀλλιῶς ποτὲ δὲ βάζει ἀρχὴ στὸ δρόμο του.

Πράγματι ὁ Θεὸς προσέχει στὴν καρδιά του καὶ διακρίνει τὴν προαίρεση· καὶ ὁ ἴδιος γνωρίζει τὴν ἀσθένεια τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ κατορθώσει τίποτα ἀπὸ μόνος του, ἀλλὰ Αὐτὸς εἶναι τὸ πᾶν, καὶ Αὐτὸς δίνει δύναμη στὸν ἄξιο, ὥστε νὰ ἐπιτύχει. Διότι, ἐὰν ὁ Θεὸς κρατήσει τὴ δύναμη τοῦ ἰσχυροῦ, ποῦ καταντᾶ ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος; καὶ ἂν κρατήσει τὴ σοφία τοῦ σοφοῦ καὶ ἀλλοιώσει τὴν καρδιά του, καταντᾶ ἡ σοφία αὐτοῦ σὰν τοῦ ἀνόητου καὶ ἄφρονα. Ἂς προσέλθουμε λοιπὸν σ' αὐτὸν μὲ πίστη, γνωρίζοντας ὅτι αὐτὸς εἶναι ποὺ μᾶς χορηγεῖ δύναμη στὸν ἀγώνα.

Ἐσὺ λοιπὸν ἑτοίμασε τὴν ψυχή σου, ὄχι μόνο γιὰ τὸν ἀγώνα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν στέφανο. Εἴθε ὁ Κύριος νὰ ἔλθει μαζί σου μὲ τὸ θέλημά του, μὲ τὶς εὐχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

494

Δέηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο.

Ἐπειδὴ οἱ λογισμοί μου μὲ κάνουν νὰ φαντάζομαι τὸν κό-

ζοντές με πρὸς αὐτὸν ἐπανελθεῖν, ποίησον ἔλεος μετ' ἐμοῦ, ἵνα σκεπασθῶ διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν, ἐπειδὴ εἰς αὐτὰς τὰς ἁμαρτίας ἔτι ὤν, ἐδεήθην τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τὴν σκέπην ὑμῶν ἀξιωθῆναι.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Τέκνον ἀγαπητόν, ἀνδρίζου ἐν Κυρίῳ· ὁ Θεὸς ἐκάλεσέ σε, μὴ ἐκλυθῇς, ἀλλὰ θάρσει· ἡ ἀρχὴ τῆς κατὰ Θεὸν ἐργασίας πολέμους ἔχει, ἀλλ' ὁ Κύριος συντρίβει αὐτούς. Ἡ τοῦ κόσμου στρατεία σκότος ἐστί, καὶ ἡ κληρονομία αὐτῆς κόλασις αἰωνία· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ φῶς ἐστι, καὶ ἡ κληρονομία αὐτῆς ζωὴ αἰώνιος. Μάλαξον τέως τὰ δύο ψιχία ταῦτα, καὶ τότε ἐπίλεξαι ὃ θέλεις· καὶ ἔρχεταί πρός σέ τις μεγαλόφωνος καὶ ἐξυπνίζει σου τὴν καρδίαν τὴν ἀκμὴν ψυχράν· καὶ ποιεῖ σε ὀξυποδεῖν ὡς δεῖ. Μὴ θροηθῇς· ἔστι γὰρ ὁ χειραγωγῶν σε πρὸς τὸν Δεσπότην.

ΥϞΕ'

Τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως.

Ἐπειδὴ ἡ θλῖψις τοῦ νυνὶ κινηθέντος μοι πολέμου ἐξ ἐμοῦ ἐγένετο, ἐλέησόν με, δέσποτα, ἵνα αἱ εὐχαί σου καταργήσωσιν αὐτόν· ἀπωλόμην γὰρ τὸ ἐν ἐμοί, συντυχὼν τοῖς πρὸς ἐμὲ ἐλθοῦσι κατὰ σάρκα μου ἀδελφοῖς. Ἔμεινα γὰρ φανταζόμενος τὴν αὐτῶν συντυχίαν καὶ δοκῶν μετ' αὐτῶν συνδιάγειν. Ἀλλὰ βοήθησον τῇ πολλῇ ἀσθενείᾳ μου καὶ τῇ δειλίᾳ τῇ πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. Πῶς γὰρ εὔξασθαι τὸν Θεὸν οὐκ οἶδα τὸν καλέσαντά με, σπουδάσας ἀθετῆσαι αὐτὸν καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἐπιλαθόμενος τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ πασῶν.

Διὸ παρακαλῶ, ἐλέησόν με, ὅτι πολὺ ἥμαρτον καὶ οἱ

σμο, ἐρεθίζοντάς με νὰ ἐπανέλθω σ' αὐτόν, ἐλέησέ με, γιὰ νὰ προστατευθῶ μὲ τὶς προσευχές σας, ἐπειδή, ἐνῶ ἤμουν ἀκόμα σ' αὐτὲς τὶς ἁμαρτίες, παρακάλεσα τὸ Θεὸ ν' ἀξιωθῶ νὰ εἶμαι κάτω ἀπὸ τὴν προστασία σας.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αγαπητό μου τέκνο, γίνε ἀνδρεῖος μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου· ὁ Θεὸς σὲ κάλεσε· μὴ φοβηθεῖς λοιπόν, ἀλλὰ ἔχε θάρρος· ἡ ἀρχὴ τῆς κατὰ Θεὸν ἐργασίας ἔχει πολέμους, ἀλλὰ ὁ Κύριος τοὺς συντρίβει. Ἡ στρατεία τοῦ κόσμου εἶναι σκοτάδι, καὶ ἡ κληρονομία της αἰώνια κόλαση· ἐνῶ ἡ στρατεία τοῦ Θεοῦ εἶναι φῶς καὶ ἡ κληρονομία της αἰώνια ζωή. Μαλάκωσε τώρα αὐτὰ τὰ δύο ψίχουλα καὶ ἔπειτα διάλεξε ὅποιο θέλεις· καὶ θὰ σοῦ ἔρθει κάποιος μεγαλόφωνος καὶ θὰ ξυπνίσει τὴν καρδιά σου, ποὺ εἶναι ἀκόμη ψυχρή, καὶ θὰ σὲ κάνει νὰ ὀρθοποδήσεις ὅπως πρέπει. Μὴ ταραχθεῖς· διότι ὑπάρχει αὐτὸς ποὺ θὰ σὲ ὁδηγήσει πρὸς τὸν Δεσπότη.

495

Τοῦ ἰδίου ὁμοίως.

Ἐπειδὴ ἡ θλίψη τοῦ πολέμου ποὺ μοῦ ἀνακινήθηκε τώρα δημιουργήθηκε ἀπὸ μένα τὸν ἴδιο, ἐλέησέ με, δέσποτα, γιὰ νὰ τὸν καταργήσουν οἱ προσευχές σου· διότι ἔχασα αὐτὸ ποὺ ἦταν μέσα μου, ὅταν συνάντησα τοὺς κατὰ σάρκα ἀδελφούς μου ποὺ μὲ ἐπισκέφθηκαν. Διότι συνέχισα νὰ σκέπτομαι τὴ συνάντησή τους καὶ νὰ νομίζω ὅτι ζῶ μαζὶ μ' αὐτούς. Ἀλλὰ βοήθησέ με στὴ μεγάλη μου ἀσθένεια καὶ τὴ δειλία ποὺ ἔχω πρὸς τὸν δρόμο τῆς σωτηρίας. Διότι δὲν γνωρίζω πῶς νὰ προσευχηθῶ στὸν Θεὸ ποὺ μὲ κάλεσε, ἀφοῦ βιάστηκα νὰ τὸν ἀθετήσω καὶ σὲ μία ὥρα ξέχασα ὅλες τὶς εὐεργεσίες του.

Γι' αὐτὸ σὲ παρακαλῶ, ἐλέησέ με, διότι ἁμάρτησα

πόλεμοι ἐκ τῆς ἐμῆς ἀσθενείας καὶ ὀλιγοπιστίας γινόμενοι, οὐκ ἀφίστανταί μου. Καὶ εἰ ἐγχωρεῖ καὶ συμφέρει ἀποστῆναι τοὺς ἐμοὺς ἔρχεσθαι πρός με, ἕνεκεν τοῦ μὴ φέρειν μοι δελεασμῶν τοῦ κόσμου· καὶ τοῦτο ὑμεῖς γινώσκετε. Ψυχρᾶς γὰρ οὔσης τῆς καρδίας μου πρὸς ταραχὴν καὶ ὁδὸν τοῦ πολέμου ἔρχονται πρός με· μικρὸν δὲ ἀποστάντων τῶν λογισμῶν χθὲς ἀπ᾿ ἐμοῦ διὰ τῆς σκέπης ὑμῶν, σήμερον ὡς ἐκάθισα μικρὸν κατ᾿ ἰδίαν, ἵνα μάθω ἕνα ψαλμόν, ἐπέθεντό μοι τοσοῦτον, ὥστε ἀπὸ τῆς ὀλιγωρίας καὶ ἱδροῦν με. Διὸ δέομαι μὴ ἐγκαταλείπῃς με τοῖς ἐχθροῖς μου, ἀλλὰ τῇ δυνάμει σου τὴν ἀδυναμίαν μου στήριξον καὶ ἐκείνους κατάργησον, ὅτι ἱκανῶς ἐνεπλήσθησάν μου καὶ σὺ βλέπεις τὴν καρδίαν μου, ὅτι τοὺς πολέμους οὐχ ἡδέως φέρω· ἵνα μὴ ἡττηθῶ διὰ τὴν ἀσθένειάν μου καὶ τὸ ἀγνοεῖν με τὴν πονηρίαν αὐτῶν, ἵνα μὴ εἰς τὰς παγίδας αὐτῶν ἐμπέσω, εἰς ἃς πρὸ τοῦ προφυγεῖν ὑμῖν ἐκυλιόμην. Συγχώρησόν μοι, καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ ἀγαθέ.

Ἀπόκρισις *Βαρσανουφίου.*

Αδελφὲ ἀγαπητέ, ματρίκιον ἔχει ὁ Δεσπότης ἡμῶν Θεός, εἰς ὃ γράφονται οἱ προσερχόμενοι δουλεύειν αὐτῷ γνησίως καὶ προῖκα γράφονται ἀπὸ πρώτης ἡμέρας. Παρεκάλεσα αὐτὸν «τὸν μὴ θέλοντα τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν», ὥστε τάξαι σε εἰς αὐτὸ μετὰ τῶν σωζομένων· καὶ ἠλέησε καὶ σὲ μετ᾿ ἐμοῦ καὶ παραχρῆμα ἔταξέ σε, ὁ «πάντας ἀνθρώπους θέλων σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν».

Δωρεὰν οὖν ἔλαβες. Ἐν σοὶ λοιπὸν κεῖται τὸ μὴ εἶναι ἐν τῇ τοιαύτῃ γραφῇ, ἢ τὸ εἶναι. Σοὶ οὖν θέλοντι βοηθεῖ ὁ λέγων, «ἐὰν

πολὺ καὶ δὲν ἀπομακρύνονται ἀπὸ μένα οἱ πόλεμοι ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τὴν ἀσθένεια καὶ ὀλιγοπιστία μου. Καὶ ἐὰν εἶναι δυνατὸν καὶ συμφέρει νὰ κρατήσω σὲ ἀπόσταση τοὺς δικούς μου ποὺ ἔρχονται σὲ μένα, γιὰ νὰ μὴ μοῦ φέρουν δελεασμοὺς τοῦ κόσμου. Ἐσεῖς τὸ γνωρίζετε κι αὐτό. Ὄντας δηλαδὴ ἡ καρδιά μου ψυχρή, μοῦ ἔρχονται οἱ λογισμοὶ γιὰ ταραχὴ καὶ συνέχιση τοῦ πολέμου. Καὶ ἐνῶ χθὲς ἀπομακρύνθηκαν λίγο οἱ λογισμοὶ ἀπὸ μένα μὲ τὴν προστασία σας, σήμερα μόλις κάθισα λίγο μόνος μου, γιὰ νὰ μάθω ἕναν ψαλμό, μὲ βάρυναν τόσο, ὥστε νὰ ἱδρώνω ἀπὸ τὴν ὀλιγωρία. Γι' αὐτό, παρακαλῶ, νὰ μὴ μὲ ἐγκαταλείψεις στοὺς ἐχθρούς μου, ἀλλὰ στήριξε τὴν ἀδυναμία μου μὲ τὴ δύναμή σου καὶ κατάργησε ἐκείνους, διότι ἀρκετὰ μὲ γέμισαν, καὶ σὺ βλέπεις τὴν καρδιά μου, ὅτι δὲν ὑποφέρω εὐχάριστα τοὺς πολέμους· γιὰ νὰ μὴ νικηθῶ ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειάς μου καὶ ἀπὸ τὴν ἄγνοια τῆς πονηρίας τους, γιὰ νὰ μὴ πέσω μέσα στὶς παγίδες τους, στὶς ὁποῖες κυλιόμουν πρὶν προσφύγω σὲ σᾶς. Συγχώρεσέ με, καὶ προσευχήσου γιὰ μένα, ἀγαθὲ πάτερ.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ἀγαπητὲ ἀδελφέ, ὁ Δεσπότης μας Θεὸς ἔχει μητρῶο, στὸ ὁποῖο γράφονται αὐτοὶ ποὺ προσέρχονται νὰ δουλεύουν γνήσια γι' αὐτὸν καὶ γράφονται δωρεὰν ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα. Παρακάλεσα αὐτὸν «ποὺ δὲν θέλει τὸν θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψει καὶ νὰ ζήσει αὐτός»[61], ὥστε νὰ σὲ ἐντάξει σ' αὐτὸ μαζὶ μ' ἐκείνους ποὺ σώζονται· καὶ ἐλέησε καὶ σένα καὶ σὲ ἔνταξε ἀμέσως μαζὶ μὲ μένα, «αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθεια»[62].

Πῆρες λοιπὸν δωρεά. Ἑπομένως ἀπὸ σένα ἐξαρτᾶται τὸ νὰ μὴ εἶσαι ἢ νὰ εἶσαι σ' αὐτὴ τὴ γραφή. Ἐὰν λοιπὸν θέλεις, θὰ σὲ

61. Ἰεζ. 33,11. 62. Α' Τιμ. 2,4.

θέλητε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε», καὶ τὰ λοιπά. Ἰδοὺ εἴρηκα, πρόσεχε μὴ ἐκπέσῃς τῆς τηλικαύτης στρατείας, μήποτε καὶ ἀνίατον τραῦμα νοσήσῃς· ταύτης γὰρ ἐκπεσών, οὐδὲ ἐν τῷ κόσμῳ χρησιμεύσεις. Ὁ Κύριος σκεπάσοι σε ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ σώσοι εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν. Ἀμήν.

Τέκνον, «ἄφες τοὺς νεκροὺς λοιπὸν θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς», καὶ βλέπεις πῶς δοξάζεται ὁ Θεὸς ἐν βουλῇ ἁγίᾳ.

ΥϞϚ'

***Δέησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.*

Ἀββᾶ, διὰ τὸν Κύριον ἐλέησόν με· ἐπειδὴ κατ' ἰδίαν μου ἀναπαυομένου, ἐπεγείρονται φαντασίαι, ἀλλὰ καὶ συνοχὴ ὡς τινων ἐπερχομένων μοι, ὥστε καὶ καθεύδοντά με συνέχεσθαι καὶ μὴ δύνασθαι ἀναπαῆναί με. Καὶ ἐπειδὴ δειλός εἰμι τῇ φύσει, πλέον ὁ πόλεμος ἐπεγείρεταί μοι καὶ οὐ συγχωρεῖ μοι ὑπνῶσαι, εἰ μὴ μικρόν, καὶ τοῦτο, ὡς εἶπον, ἐν συνοχῇ καὶ μικροψυχίᾳ, ὥστε ἐκ τούτου αἰσθάνεσθαι καὶ ἀτονίαν ἐν τῷ σώματι καὶ μὴ δύνασθαι σχεδὸν κινῆσαι ἐμαυτόν. Λοιπόν, δέσποτα, τὸ συμφέρον αὐτὸς οἶδας, καὶ αὐτὸ ποίησον μετ' ἐμοῦ, πάτερ ἀγαθέ. Συγχώρησόν μοι τῷ ἁμαρτωλῷ καὶ πολὺ κακῶς ἔχοντι.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Ἀδελφέ, δοξάσαι τὸν Θεὸν ὀφείλεις, πῶς δεικνύει τὴν γραφὴν ἀληθεύουσαν· φησὶ γάρ· «πιστὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε». Κατὰ τὴν δύναμίν σου οὖν ἐᾷ σε γυμνάζεσθαι»· τοὺς δὲ μεγάλους

---

63. Ἠσ. 1,19.
64. Ματθ. 8,22.

βοηθήσει αὐτὸς ποὺ λέγει, «ἐὰν θέλετε καὶ μὲ ὑπακούσετε, θὰ φάγετε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς»[63] καὶ τὰ λοιπά. Νά, σοῦ μίλησα· πρόσεχε νὰ μὴ ἐκπέσεις ἀπὸ αὐτὴ τὴ στρατεία, μήπως καὶ ὑποστεῖς ἀνίατο τραῦμα· διότι, ἂν ἐκπέσεις ἀπὸ αὐτήν, δὲν θὰ εἶσαι χρήσιμος οὔτε στὸν κόσμο. Εἴθε ὁ Κύριος νὰ σὲ προστατεύσει ἀπὸ τὸν πονηρὸ καὶ νὰ σὲ σώσει στὴν αἰώνια ζωή. Γένοιτο.

Τέκνο, «ἄφησε στὸ ἑξῆς τοὺς νεκροὺς νὰ θάψουν τοὺς νεκρούς τους»[64], καὶ θὰ γνωρίσεις πῶς δοξάζεται ὁ Θεὸς μὲ βουλὴ ἁγία.

496

Δέηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Ἀββᾶ, ἐλέησέ με στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου· ἐπειδὴ ὅταν ἀναπαύομαι μόνος μου, ξυπνοῦν φαντασίες, ἀλλὰ καὶ θλίψη, σὰν νὰ ἐφορμοῦν κάποιοι ἐναντίον μου, ὥστε καὶ ὅταν κοιμᾶμαι νὰ ὑποφέρω καὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰ ἀναπαυθῶ. Καὶ ἐπειδὴ ἐκ φύσεως εἶμαι δειλός, σηκώνεται περισσότερο ὁ πόλεμος ἐναντίον μου καὶ δὲν μὲ ἀφήνει νὰ κοιμηθῶ, παρὰ μόνο λίγο, καὶ αὐτὸ ὅπως εἶπα μὲ θλίψη καὶ μικροψυχία, ὥστε νὰ αἰσθάνομαι ἐξαιτίας αὐτοῦ ἀτονία στὸ σῶμα καὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰ κινήσω σχεδὸν τὸν ἑαυτό μου. Ἐσὺ λοιπόν, δέσποτα, γνωρίζεις τὸ συμφέρον· καὶ αὐτὸ κάνε σὲ μένα, ἀγαθὲ πάτερ. Συγχώρεσέ με τὸν ἁμαρτωλὸ καὶ βαριὰ ἀσθενῆ.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ἀδελφέ, πρέπει νὰ δοξάσεις τὸ Θεό, πῶς δείχνει τὴ Γραφὴ νὰ ἀληθεύει· διότι λέγει· «εἶναι ἀξιόπιστος ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος δὲ θὰ σᾶς ἀφήσει νὰ πειραχθεῖτε περισσότερο ἀπὸ ὅσο μπορεῖτε»[65]. Κατὰ τὴ δύναμή σου λοιπὸν σὲ ἀφήνει νὰ γυμνάζεσαι· ἐνῶ τοὺς μεγάλους τοὺς δοκιμάζει σὲ

65. Α΄ Κορ. 10,13.

κατὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν, εἰς μεγάλους πειρασμοὺς δοκιμάζει καὶ χαίρουσιν. Εἰς προκοπὴν γὰρ φέρει τὸν ἄνθρωπον ὁ πειρασμός· ὅπου γὰρ πρόκειται ἀγαθόν, ἐκεῖ πόλεμος γίνεται.

Μὴ οὖν φοβηθῇς τοὺς πειρασμούς, ἀλλὰ χάρηθι, ὅτι εἰς προκοπήν σε φέρουσι. Καταφρόνησον οὖν αὐτὸν καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεὸς καὶ σκεπάζει σε.

ΥϞΖ'

***Δέησις** τοῦ αὐτοῦ.*

Πάτερ ἅγιε, ἀσθενὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ὑπάρχων, οὐκ ἔχω παρρησίαν δεηθῆναί τι παρὰ τοῦ εὐσπλάγχνου Θεοῦ· διὸ προσπίπτω σοι δεηθῆναι ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἵνα ἀξιωθῶ δουλεύειν αὐτῷ καὶ παράσχῃ μοι δύναμιν καὶ σύνεσιν· πάντων γὰρ τούτων, ὡς οἶδε καὶ ἡ καρδία σου , δέομαι, μηδὲν ὢν παντάπασι. Πιστεύω γάρ, πάτερ ἀγαθέ, ὅτι αἱ σαὶ εὐχαὶ ἱκαναί εἰσι δυσωπῆσαι τὸν Θεὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν μου, ἵνα παρίδῃ αὐτὰς καὶ ἄξιόν με ποιήσῃ τοῦ ἄρξασθαι τῆς εὐλογημένης ὁδοῦ· ἵνα ἐν γνώσει τῇ ὁδηγίᾳ τοῦ ἐλέους σου, εὐλογημένε, ὁδεύων, εὐχαριστήσω συνήθως τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, τῷ διὰ σοῦ πάντων τῶν ἀγαθῶν παρέχοντι τῇ ἀφροσύνῃ μου καὶ παρρησίᾳ καὶ εὔχου ὑπὲρ ἐμοῦ.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου*

Ἀδελφέ, μᾶλλον δὲ τέκνον· ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἐνδυναμώσοι σε ἐν τῇ ἁγίᾳ κλήσει αὐτοῦ, ᾗ ἐκάλεσέ σε, καὶ καταξιώσοι σε τῆς τάξεως τῆς υἱοθεσίας, ἧς ὀλίγοι ἀξιοῦνται καὶ στηρίξοι σου τὴν καρδίαν κατὰ τὴν καρδίαν Ἄννης, ἵνα γεννήσῃς καρποὺς εὐπροσδέκτους τῷ Θεῷ, κατὰ τὸν Σαμουήλ· καὶ συνᾴσῃς αὐτῷ ᾆσμα καινὸν τῷ Θεῷ καὶ προ-

μεγάλους πειρασμούς, ἀνάλογα μὲ τὴ δύναμή τους, καὶ αὐτοὶ χαίρονται, διότι ὁ πειρασμὸς ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ προκοπή. Ὅπου ὑπάρχει ἀγαθό, ἐκεῖ γίνεται πόλεμος.

Μὴ φοβηθεῖς λοιπὸν τοὺς πειρασμούς, ἀλλὰ νὰ χαίρεσαι, διότι σὲ ὁδηγοῦν σὲ προκοπή. Περιφρόνησέ τον καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσει καὶ θὰ σὲ προστατεύσει.

497

Δέηση τοῦ ἰδίου.

Ἅγιε πάτερ, ἐπειδὴ εἶμαι ἀσθενὴς καὶ ἁμαρτωλός, δὲν ἔχω παρρησία νὰ ζητήσω κάτι ἀπὸ τὸν εὔσπλαγχνο Θεό. Γι' αὐτὸ σὲ παρακαλῶ νὰ προσευχηθεῖς γιὰ μένα τὸν ἁμαρτωλό, γιὰ νὰ ἀξιωθῶ νὰ δουλεύω σ' αὐτὸν καὶ νὰ μοῦ δώσει δύναμη καὶ σύνεση. Ὅπως γνωρίζει καὶ ἡ καρδιά σου, τὰ χρειάζομαι ὅλα αὐτά, ἐπειδὴ δὲν εἶμαι ἀπολύτως τίποτε. Πιστεύω, ἀγαθὲ πάτερ, ὅτι οἱ δικές σου προσευχὲς εἶναι ἱκανὲς νὰ συγκινήσουν τὸ Θεὸ γιὰ τὶς ἁμαρτίες μου, γιὰ νὰ τὶς παραβλέψει καὶ νὰ μὲ κάνει ἄξιο, ὥστε ν' ἀρχίσω τὸν εὐλογημένο δρόμο, τὸν ὁποῖο, βαδίζοντας μὲ γνώση καὶ μὲ τὴν ὁδηγία τοῦ ἐλέους σου, εὐλογημένε, θὰ εὐχαριστήσω ὅπως πρέπει τὸν φιλάνθρωπο Θεό, ποὺ παρέχει διὰ σοῦ ὅλα τὰ ἀγαθὰ στὴν ἀφροσύνη καὶ παρρησία μου· καὶ νὰ προσεύχεσαι γιὰ μένα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ἀδελφέ, ἢ μᾶλλον, τέκνο μου· ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς εἴθε νὰ σὲ ἐνδυναμώσει στὴν ἅγια κλήση του, στὴν ὁποία σὲ κάλεσε, καὶ εἴθε νὰ σὲ ἀξιώσει τῆς τάξεως τῆς υἱοθεσίας, τὴν ὁποία λίγοι ἀξιώνονται, καὶ εἴθε νὰ στηρίξει τὴν καρδιά σου ἀνάλογα μὲ τὴν καρδιὰ τῆς Ἄννας, γιὰ νὰ γεννήσει καρποὺς εὐπρόσδεκτους στὸ Θεό, κατ' ἀναλογία μὲ τὸν Σαμουήλ, ὥστε νὰ ψάλεις μαζὶ μ' αὐτὸν καινούργιο ᾆσμα στὸ Θεό, νὰ προκόψεις μὲ ἀγαθὰ ἔργα στὸ δρόμο ποὺ

κόψῃς ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς ἐν τῇ προκειμένῃ σοι ὁδῷ καὶ δουλεύσῃς αὐτῷ γνησίως, ὡς δόκιμος στρατιώτης. Μὴ οὖν ὀκλάσῃς μηδὲ παραλυθῇς, ἀλλὰ δράμε προθύμως τὴν πόλιν τῶν ἁγίων καὶ ἐκλεκτῶν κληρώσασθαι, πίστιν, ἐλπίδα καὶ ἀγάπην κτῆσαι, καὶ φέρουσί σε εἰς τὴν ἁγίαν ταπείνωσιν, τὴν μητέρα πασῶν τῶν ἀρετῶν, καὶ σωθήσῃ εἰς αἰῶνας αἰώνων. Ἀμήν.

ΥϞΗʹ

***Δέησις** τοῦ αὐτοῦ*

Ἐπειδὴ ἁμαρτωλὸς ὑπάρχω καὶ οὔκ εἰμι ἱκανὸς ὡς ἀσθενῶν τῷ σώματι, τί ποτε ποιῆσαι ἀγαθὸν καὶ ἀρέσκον Θεῷ, δέομαί σου, δέσποτα, αὐτὸς δεήθητι ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ παροργίσαντος αὐτὸν καὶ μηδέν, ὡς εἶπον, δυναμένου ποιῆσαι, τῆς ἀσθενείας μοι ἐμποδιζούσης.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Μακάριος εἶ, ἀδελφέ, ἐὰν ὅλως αἰσθάνῃ, ὅτι ἔχεις ἁμαρτίας· ὁ γὰρ αἰσθανόμενος, πάντως βδελύσσεται αὐτὰς καὶ ἀφίσταται αὐτῶν. Καὶ μέρος ἐστὶ μετανοίας τὸ αἰσθανθῆναι αὐτῶν καὶ αἰτῆσαι βοήθειαν παρὰ τῶν πατέρων, διὰ τῶν πρὸς Θεὸν εὐχῶν ῥυσθῆναι ἀπ' αὐτῶν καὶ τῶν μενουσῶν αὐτὸν κολάσεων.

Ἡμεῖς οὖν εὐχόμεθα, καὶ σὺ ποίησον τὴν δύναμίν σου κτήσασθαι ταπείνωσιν, ὑποταγήν, καὶ μὴ κρατήσῃς σεαυτῷ θέλημα ἔν τινι, ἐξ αὐτοῦ γὰρ ὀργὴ τίκτεται. Καὶ μὴ κρίνῃς μηδὲ ἐξουδενώσῃς τινά· ἐκ τούτου γὰρ ἀμβλύνεται ἡ καρδία καὶ τυφλοῦται ὁ νοῦς καὶ ἐκεῖθεν ἔρχεται ἡ ἀμέλεια καὶ γεννᾶται ἡ σκληροκαρδία. Ἀλλὰ νῆψον διὰ παντὸς εἰς τὴν τοῦ θείου νόμου μελέτην, ἐξ ἧς θερμαίνεται ἡ καρδία τῷ ἐπουρανίῳ πυρί. Φησὶ γὰρ «καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ». Καὶ μὴ λυ-

66. Ψαλμ. 38,4.

βρίσκεται μπροστά σου, καὶ νὰ δουλέψεις γνήσια σ' αὐτόν, ὡς ἄξιος στρατιώτης. Μὴ λυγίσεις λοιπὸν οὔτε νὰ παραλυθεῖς, ἀλλὰ τρέξε πρόθυμα νὰ φθάσεις στὴν πόλη τῶν ἁγίων καὶ ἐκλεκτῶν, γιὰ ν' ἀποκτήσεις πίστη, ἐλπίδα καὶ ἀγάπη, ποὺ θὰ σὲ ὁδηγήσουν στὴν ἅγια ταπείνωση, τὴ μητέρα ὅλων τῶν ἀρετῶν, καὶ θὰ σωθεῖς στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

498

Δέηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ εἶμαι ἁμαρτωλὸς καὶ δὲν εἶμαι ἱκανός, ἀφοῦ ἀσθενῶ στὸ σῶμα, νὰ κάνω τίποτα καλὸ καὶ ἀρεστὸ στὸ Θεό, σὲ παρακαλῶ, δέσποτα, νὰ δεηθεῖς ἐσὺ γιὰ μένα ποὺ τὸν ἐξόργισα καί, ὅπως εἶπα, δὲ μπορῶ νὰ κάνω τίποτε, ἐπειδὴ μὲ ἐμποδίζει ἡ ἀσθένεια.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ἀδελφέ, εἶσαι μακάριος, ἐὰν αἰσθάνεσαι ὁπωσδήποτε ὅτι ἔχεις ἁμαρτίες· διότι αὐτὸς ποὺ τὶς αἰσθάνεται, ὁπωσδήποτε τὶς σιχαίνεται καὶ ἀπομακρύνεται ἀπὸ αὐτές. Καὶ εἶναι μέρος τῆς μετάνοιας τὸ νὰ τὶς αἰσθανθεῖ κανεὶς καὶ νὰ ζητήσει βοήθεια ἀπὸ τοὺς πατέρες, ὥστε μὲ τὶς προσευχές τους πρὸς τὸ Θεὸ νὰ προστατευθεῖ ἀπὸ αὐτὲς καὶ ἀπὸ τὶς τιμωρίες ποὺ τὸν περιμένουν.

Ἐμεῖς λοιπὸν προσευχόμαστε, καὶ σὺ βάλε ὅλη τὴ δύναμή σου ν' ἀποκτήσεις ταπείνωση, ὑποταγή, καὶ νὰ μὴ κρατήσεις στὸν ἑαυτό σου θέλημα σὲ κάτι, διότι ἀπὸ αὐτὸ γεννιέται ἡ ὀργή. Καὶ νὰ μὴ κρίνεις οὔτε νὰ ἐξουθενώσεις κάποιον· διότι ἀπὸ αὐτὸ ἀμβλύνεται ἡ καρδιὰ καὶ τυφλώνεται ὁ νοῦς καὶ ἔρχεται ἀπὸ ἐκεῖ ἡ ἀμέλεια καὶ γεννιέται ἡ σκληροκαρδία. Ἀλλὰ ἀγρύπνα γιὰ πάντα στὴ μελέτη τοῦ θείου νόμου, ἀπὸ τὴν ὁποία θερμαίνεται ἡ καρδιὰ μὲ τὴν ἐπουράνια φωτιά. Διότι λέγει, «καὶ μὲ τὴ μελέτη μου θ' ἀνάψει φωτιά»[66]. Καὶ νὰ μὴ λυπηθεῖς, διότι

πηθῆς· ἐκ Θεοῦ γάρ ἐστιν ἡ κλῆσίς σου, ἀδελφέ. Καὶ μὴ χαυνωθῇς μηδὲ παραλυθῇς· οὐ γὰρ ἀπαιτεῖ σε ὁ Θεὸς ὑπὲρ τὴν δύναμίν σου, ἀλλὰ κατὰ τὸ δυνατόν.

Φύλαξον τὸ στόμα σου ἀπὸ ἀργοῦ λόγου καὶ ματαιολογίας καὶ τοῦ μὴ μελετᾶν ἐν τῇ καρδίᾳ σου εἰς κακοὺς λόγους, καὶ ρίψον τὴν δύναμίν σου σὺν τῇ τῶν ἁγίων εὐχῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ λέγων· «ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ», καὶ ἐλεεῖ σε, καὶ φυλάττει σε, καὶ σκεπάζει σε ἀπὸ παντὸς πονηροῦ, τοῦ ἐλθεῖν ἀπὸ τοῦ σκότους εἰς τὸ ἀληθινὸν φῶς, ἀπὸ τῆς πλάνης εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Υϟθʹ

***Δέησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον γέροντα Ἰωάννην.*

Ἀββᾶ, διὰ τὸν Κύριον συγχώρησον τῇ προπετείᾳ μου καὶ ἀφροσύνῃ, καὶ βοήθησόν μοι διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου· εἰ γὰρ μίαν ἁμαρτίαν ὁ πράττων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δέεται πολλῆς μετανοίας, τί ποιήσω ἐγὼ ὁ συντραφεὶς τῇ ἁμαρτίᾳ, ὃς παροργίζων τὸν Θεὸν οὐκ ἐπαυσάμην τὸ κατὰ δύναμίν μου, καὶ δέομαι τῶν ὑμετέρων εὐχῶν, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ ἡ ἁμαρτία; Καὶ ἐπειδὴ χρείαν ἔχω συνεχῶς διδάσκεσθαι τὴν ὁδὸν ταύτην, ἄνθρωπος ἀπὸ ἀπαντηρίων καὶ πολλῶν κακιῶν ἐνταῦθα ἐλθὼν τῇ πολλῇ εὐσπλαγχνίᾳ τοῦ Θεοῦ, δέομαί σου, πάτερ ὅσιε, ποίησον ἔλεος μετ' ἐμοῦ, καὶ ὡς δοκιμάζεις, ὁδήγησόν με, καὶ εὔχου ὑπὲρ ἐμοῦ εἰς τὸ φυλάττειν τὰς ἁγίας σου ἐντολάς, ἅς με κελεύεις ποιεῖν.

ἀπὸ τὸ Θεὸ εἶναι ἡ κλήση σου, ἀδελφέ. Καὶ νὰ μὴ χαυνωθεῖς οὔτε νὰ παραλύσεις· διότι ὁ Θεὸς δὲν ἀπαιτεῖ ἀπὸ σένα παραπάνω ἀπὸ τὴ δύναμή σου, ἀλλὰ ἀνάλογα μὲ τὴ δύναμή σου.

Φύλαξε τὸ στόμα σου ἀπὸ ἀργὸ λόγο καὶ ἀπὸ ματαιολογία καὶ ἀπὸ τὸ νὰ μὴ μελετᾶς στὴν καρδιά σου κακοὺς λόγους, καὶ ρίξε τὴ δύναμή σου μαζὶ μὲ τὴν προσευχὴ τῶν ἁγίων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, λέγοντας, «ἐλέησέ με τὸν ἁμαρτωλό»[67], καὶ θὰ σὲ ἐλεήσει, θὰ σὲ φυλάγει καὶ θὰ σὲ προστατεύει ἀπὸ κάθε πονηρό, ὥστε νὰ ἔλθεις ἀπὸ τὸ σκοτάδι στὸ ἀληθινὸ φῶς, ἀπὸ τὴν πλάνη στὴν ἀλήθεια, ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωή, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

499

Δέηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἄλλο γέροντα Ἰωάννη.

Ἀββᾶ, στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, συγχώρησε τὴν ἀπερισκεψία μου καὶ τὴν ἀφροσύνη μου καὶ βοήθησέ με γιὰ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου· διότι, ἐὰν αὐτὸς ποὺ πράττει μία ἁμαρτία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ χρειάζεται πολλὴ μετάνοια, τί θὰ κάνω ἐγὼ ποὺ ἀνατράφηκα μαζὶ μὲ τὴν ἁμαρτία, ποὺ δὲ σταμάτησα νὰ ἐξοργίζω τὸ Θεὸ ὅσο μοῦ τὸ ἐπέτρεπαν οἱ δυνάμεις μου, καὶ χρειάζομαι τὶς δικές σας προσευχές, γιὰ νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ μένα ἡ ἁμαρτία; Καὶ ἐπειδὴ ἔχω ἀνάγκη νὰ διδάσκομαι συνεχῶς αὐτὸν τὸν δρόμο, διότι εἶμαι ἄνθρωπος ποὺ ἦρθα ἐδῶ ἀπὸ πολέμους καὶ πολλὰ κακά, ἐξαιτίας τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ, σὲ παρακαλῶ, ὅσιε πάτερ, νὰ δείξεις ἔλεος σὲ μένα, καί, ὅπως κρίνεις σωστό, ὁδήγησέ με, καὶ νὰ προσεύχεσαι γιὰ μένα, γιὰ νὰ φυλάγω τὶς ἅγιες ἐντολές, τὶς ὁποῖες μὲ διατάζεις νὰ κάνω.

---

67. Λουκᾶ 18,13.

Ἀπόκρισις

Ἀδελφέ, ἐπειδὴ τῷ σταυρωθέντι ὑπὲρ ἡμῶν προσῆλθες, καὶ σὺ λάβε σου τὸν σταυρὸν καὶ ἐξακολούθησον αὐτῷ, ἐπιρρίπτων ἐπ᾽ αὐτὸν πᾶσάν σου τὴν μέριμναν, τὸν ποιοῦντα ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν· αὐτῷ γὰρ μέλλει περὶ ἡμῶν. Μὴ οὖν θροηθῇς, καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Χριστός. Μόνον δέ, τέκνον, ἔχει ἐν τῷ νῷ τὸν λόγον τῆς θείας Γραφῆς, καὶ τὴν ἑτοιμασίαν ἣν λέγει· «υἱέ, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμόν· καὶ ὅτι ἀνὴρ ἀπείραστος ἀδόκιμος»· καὶ πάλιν, «μακάριος ἄνθρωπος, ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος», καὶ τὰ λοιπά.

Οὐ φοβερίζων σε, ἀδελφέ, ταῦτα λέγω σοι, ἀλλὰ στηρίζων σου τὴν καρδίαν ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ· οὕτω γὰρ προέκοψαν πάντες οἱ ἅγιοι, διὰ πειρασμῶν καὶ θλίψεων πολλῶν· καὶ εὐηρέστησαν συμβοηθούσης αὐτοῖς τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος. Μὴ φοβηθῇς μηδὲ ἐκλυθῇς· πιστεύομεν γὰρ ὅτι ὁ Θεός ἐστιν ὁ φυτεύων σε καὶ ἀρδεύων καὶ αὐξάνων, εὐχαῖς ἁγίων. Ἀμήν.

Φ

Ἐρώτησις

Τί ποιήσω, πάτερ, ὅτι ὀχλοῦμαι ὑπὸ τῆς πορνείας;

Ἀπόκρισις

Ὅσον δύνῃ κακουχήθητι· τοῦτο δέ ἐστι κατὰ τὴν δύναμίν σου· καὶ μὴ ἔσο πεποιθὼς ἐπὶ τοῦτο, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν ἀγάπην καὶ σκέπην τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ἀκηδιάσῃς· ἡ γὰρ ἀκηδία εἰς πᾶσαν ἀρχὴν κακὴν βάλλει ἑαυτήν.

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, ἐπειδὴ προσῆλθες σ' αὐτὸν ποὺ σταυρώθηκε γιὰ μᾶς, πάρε καὶ σὺ τὸν σταυρὸ καὶ ἀκολούθησέ τον, ρίχνοντας ὅλη τὴ μέριμνά σου ἐπάνω σ' αὐτὸν ποὺ κάνει περισσότερα ἀπὸ ὅσα ζητᾶμε ἢ σκεπτόμαστε, διότι αὐτὸς νοιάζεται γιὰ μᾶς. Μὴ ταραχθεῖς λοιπόν, καὶ θὰ σὲ βοηθήσει ὁ Χριστός. Μόνο, τέκνο μου, νὰ ἔχεις στὸ νοῦ σου τὸ λόγο τῆς θείας Γραφῆς καὶ τὴν ἑτοιμασία τὴν ὁποία ζητᾶ· «υἱέ μου, ἐὰν προσῆλθες νὰ δουλέψεις στὸν Κύριο, ἑτοίμασε τὴν ψυχή σου γιὰ τὸν πειρασμό· καὶ ὅτι ὁ ἀπείραστος ἄνθρωπος εἶναι ἀδοκίμαστος»[68]· καὶ πάλι, «μακάριος ὁ ἄνθρωπος ποὺ ὑπομένει πειρασμό, διότι γίνεται δοκιμασμένος»[69], καὶ τὰ λοιπά.

Ἀδελφέ, δὲ σοῦ τὰ λέγω αὐτὰ γιὰ νὰ σὲ φοβερίσω, ἀλλὰ γιὰ νὰ στηρίξω τὴν καρδιά σου μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ στὸ δρόμο του· διότι ἔτσι πρόκοψαν ὅλοι οἱ ἅγιοι, μὲ πειρασμοὺς καὶ πολλὲς θλίψεις, καὶ εὐαρέστησαν τὸ Θεὸ μὲ τὴ βοήθεια τῆς χάριτός του. Μὴ φοβηθεῖς οὔτε νὰ παραλύσεις· διότι πιστεύουμε ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ σὲ φυτεύει καὶ σὲ ποτίζει καὶ σὲ αὐξάνει, μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

500

Ἐρώτηση

Τί νὰ κάνω, πάτερ, ποὺ ἐνοχλοῦμαι ἀπὸ τὴν πορνεία;

Ἀπόκριση

Ταλαιπωρήσου ὅσο μπορεῖς· καὶ αὐτὸ σημαίνει κατ' ἀναλογία μὲ τὴ δύναμή σου· καὶ νὰ μὴ ἔχεις ἐμπιστοσύνη σ' αὐτό, ἀλλὰ στὴν ἀγάπη καὶ προστασία τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ κυριευθεῖς ἀπὸ ἀκηδία· διότι ἡ ἀκηδία ὑπεισέρχεται σὲ κάθε κακὴ ἀρχή.

68. Σοφ. Σειρὰχ 2,1.
69. Ἰακ. 1,12.

ΦΑ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδή, ἐὰν λαλῶ τῷ ἀδελφῷ μου, πολλάκις μετ' ὀργῆς λέγω τὸν λόγον· καὶ ἐὰν ὡς ἀγάπῃ θελήσω, εὐθέως μετὰ ἡδύτητος αἰσχρᾶς καὶ κινήσεως τοῦ σώματος κακῶς κινοῦμαι, μηδὲ εἰς πρόσωπον ἀτενίσαι τοῦ ἀδελφοῦ ἄνευ τούτων δυνάμενος, τί ποιήσω, πάτερ;

Ἀπόκρισις

Τὸ λαλῆσαι μετ' ὀργῆς ἢ κινουμένου τοῦ σώματος τῷ ἀδελφῷ μετὰ ἀγάπης, τὰ δύο θάνατός ἐστιν· ἀφεὶς οὖν τὰ ἀμφότερα, μετὰ ἕξεως λάλει τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεός· καὶ σὺν πᾶσι τούτοις, φύλαξον τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

ΦΒ'

Ἐρώτησις

Τί ποιήσω ὀχλούμενος ὑπὸ τοῦ πολέμου τῆς γαστριμαργίας καὶ τῶν ἄλλων παθῶν καὶ τῆς φιλαργυρίας;

Ἀπόκρισις

Ὅταν πολεμῇ σε τὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας, ἀγώνισαι ὅσον ἔχεις δύναμιν, μὴ δοῦναι τῷ σώματι ὅσον χρῄζει κατὰ Θεόν. Καὶ ἐπὶ τῆς φιλαργυρίας ὁμοίως· ἕως οὗ ὁ πόλεμος ὀχλεῖ σοι μὴ κτήσῃς περισσὸν τίποτε ἕως χιτῶνος, καὶ εἰς ὄστρακα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν λεπτὴν ὕλην ἀγώνισαι· μετὰ δὲ τὸ νικῆσαι σὺν Θεῷ τὸν πόλεμον, κτῆσαι τὴν χρείαν σου κατὰ Θεόν. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων παθῶν τὸ αὐτὸ ποίει.

501

Ἐρώτηση

Ἐπειδή, ἂν μιλῶ στὸν ἀδελφό μου, πολλὲς φορὲς λέγω τὸ λόγο μὲ ὀργή, καὶ ἂν θελήσω νὰ μιλήσω μὲ ἀγάπη, ἀμέσως κινοῦμαι κακῶς μὲ αἰσχρὴ εὐχαρίστηση καὶ κίνηση τοῦ σώματος, μὴ μπορώντας νὰ κοιτάξω τὸν ἀδελφὸ οὔτε στὸ πρόσωπο χωρὶς αὐτά, τί νὰ κάνω, πάτερ;

Ἀπόκριση

Τὸ νὰ μιλήσεις στὸν ἀδελφό σου μὲ ὀργὴ ἢ μὲ ἀγάπη συνοδευόμενη ἀπὸ κίνηση τοῦ σώματος, αὐτὰ τὰ δύο εἶναι θάνατος. Ἀφήνοντας λοιπὸν καὶ τὰ δύο, μίλα φυσικὰ στὸν ἀδελφό σου, καὶ θὰ σὲ βοηθήσει ὁ Θεός· καὶ μαζὶ ὅλα αὐτά, φύλαξε τὰ μάτια σου, καὶ προσευχήσου γιὰ μένα.

502

Ἐρώτηση

Τί νὰ κάνω, ἐπειδὴ ἐνοχλοῦμαι ἀπὸ τὸν πόλεμο τῆς γαστριμαργίας, καὶ τῶν ἄλλων παθῶν, καθὼς καὶ τῆς φιλαργυρίας;

Ἀπόκριση

Ὅταν σὲ πολεμεῖ τὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας, ἀγωνίσου μὲ ὅση δύναμη ἔχεις, νὰ μὴ δώσεις στὸ σῶμα ὅσο χρειάζεται, κατὰ Θεό. Καὶ γιὰ τὴ φιλαργυρία παρόμοια. Ὅσο θὰ σὲ ἐνοχλεῖ ὁ πόλεμος νὰ μὴ ἀποκτήσεις τίποτε περιττὸ μέχρι χιτώνα, καὶ κοπίασε στὰ ὄστρακα καὶ σ' αὐτὴ τὴ λεπτὴ ὕλη. Μετὰ τὴ νίκη ὅμως στὸν πόλεμο μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἀπόκτησε ὅσα σοῦ χρειάζονται κατὰ Θεό. Τὸ ἴδιο κάνε καὶ μὲ τὰ ἄλλα πάθη.

ΦΓ'

Ἐρώτησις

Ἀδελφὸς συνοικῶν γέροντι ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα Ἰωάννην περὶ διαίτης καὶ ὕπνου καὶ τῆς αὐτῷ συμβαινούσης ταραχῆς πρὸς τὰ δοκοῦντα αὐτῷ μὴ ὀρθῶς παρὰ τοῦ γέροντος γίνεσθαι.

Ἀπόκρισις

Οἱ γέροντες λέγουσιν, ὅτι ἀναπαῦσαι τὸν πλησίον, ἀρετή ἐστι καὶ μεγάλη, μάλιστα ὅταν οὐ δι' ἧτταν ἢ ἀσωτίαν ποιεῖ τις τὸ πρᾶγμα. Σὺ τὸ ἀρκετὸν τοῦ σώματος φύλαξον, κἂν φάγῃς τρίτον, οὐ βλάπτῃ· τί γὰρ ἐὰν φάγῃ ἄνθρωπος ἅπαξ ἀδιακρίτως; τί αὐτῷ ὠφελεῖ; Μάθε οὖν μετ' ἐλευθερίας τὸν λογισμὸν τοῦ γέροντος. Ὁπότε γὰρ κατὰ Θεὸν ζῆτε ἀμφότεροι, καὶ αὐτὸς κατὰ φόβον Θεοῦ ὀφείλει εἰπεῖν τὴν ἐλευθερίαν· καὶ εἴ τι λέγει ὅτι ἀναπαύει αὐτόν, αὐτὸ ποίησον, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ δὲ ὕπνος δύο τρόπους ἔχει· ἔστιν ὅτε ἀπὸ πολυφαγίας βαρεῖται τὸ σῶμα, καὶ ἔστιν ἀπὸ ἀδυναμίας· τὸ μὴ δύνασθαί τινα λειτουργῆσαι, καὶ ἔρχεται ὁ ὕπνος· τῇ δὲ πολυφαγίᾳ ἐπακολουθεῖ ὁ πόλεμος τῆς πορνείας· βαρεῖ γὰρ αὐτὸν εἰς τὸν ὕπνον πρὸς τὸ μολῦναι αὐτοῦ τὸ σῶμα. Λοιπὸν ὁ διακρίνων μανθάνει πῶς καὶ πόθεν γίνεται αὐτῷ τοῦτο. Ποιῆσαι δὲ τὴν δύναμιν ἡμῶν ἀπαιτούμεθα καὶ οὐδὲν περισσόν· καὶ ἡ σκέπη τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἔλεός ἐστιν ἐνδυναμῶσαι τὴν ἀδυναμίαν ἡμῶν· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀδελφέ, καὶ ποίησον ἀγάπην λαλῶν τῷ πλησίον. Διάκρινον, εἰ μὲν μετὰ ταπεινώσεως καὶ διακρίσεως ἀταράχως λαλεῖς, λάλησον, εἰ δέ ἐστί τί ποτε μὴ τοιοῦτον, ἄγξον

503

Ἐρώτηση

Ἀδελφὸς ποὺ συγκατοικοῦσε μὲ γέροντα ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα Ἰωάννη γιὰ τὴ δίαιτα καὶ τὸν ὕπνο καὶ τὴν ταραχὴ ποὺ συμβαίνει σ' αὐτὸν ἀπὸ ὅσα τοῦ φαίνονται ὅτι δὲν κάνει σωστὰ ὁ γέροντας.

Ἀπόκριση

Οἱ γέροντες λέγουν, ὅτι τὸ νὰ ἀναπαύσει κανεὶς τὸν πλησίον εἶναι μεγάλη ἀρετή, μάλιστα ὅταν δὲν τὸ κάνει αὐτὸ ἀπὸ ἧττα ἢ ἀσωτία. Ἐσὺ φύλαξε τὴν ἐπάρκεια τοῦ σώματος καὶ ἂν φάγεις μέρα παρὰ μέρα δὲν βλάπτεσαι· διότι τί σημασία ἔχει ἐὰν φάγει ὁ ἄνθρωπος μία φορὰ ἀδιακρίτως; Τί τὸν ὠφελεῖ; Μάθε λοιπὸν μὲ ἐλευθερία τὸν λογισμὸ τοῦ γέροντα. Διότι, ἀφοῦ ζεῖτε καὶ οἱ δύο κατὰ Θεό, καὶ αὐτὸς σύμφωνα μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ ὀφείλει νὰ πεῖ τὴν ἐλευθερία· καὶ ἂν λέγει ὅτι κάτι τὸν ἀναπαύει, κάνε το καὶ σύ, καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ὕπνος ὅμως ἔχει δύο τρόπους· μερικὲς φορὲς βαραίνει τὸ σῶμα ἀπὸ πολυφαγία καὶ μερικὲς φορὲς ἀπὸ ἀδυναμία. Ὅταν δὲν μπορεῖ κάποιος νὰ λειτουργήσει, ἔρχεται ὁ ὕπνος. Τὴν πολυφαγία ἀκολουθεῖ ὁ πόλεμος τῆς πορνείας· διότι αὐτὸς τὸν βαραίνει στὸν ὕπνο, γιὰ νὰ μολύνει τὸ σῶμα του. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ διακρίνει μαθαίνει πῶς καὶ ἀπὸ ποῦ τοῦ γίνεται αὐτό. Μᾶς ζητεῖται λοιπὸν νὰ κάνουμε ὅ,τι μᾶς ἐπιτρέπουν οἱ δυνάμεις μας καὶ τίποτα περισσότερο· καὶ ἡ προστασία τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἔλεος εἶναι γιὰ νὰ δυναμώσουν τὴν ἀδυναμία μας· διότι σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

Προσευχήσου γιὰ μένα, ἀδελφέ, καὶ μίλα μὲ ἀγάπη στὸν πλησίον. Κάνε διάκριση· ἐὰν μιλᾶς ἀτάραχα μὲ ταπείνωση καὶ διάκριση, μίλησε· ἐὰν ὅμως συμβαίνει κάτι διαφορετικό, ρίξε τὸ λογισμὸ καὶ καταντρόπιασέ τον, καὶ θὰ σταματήσει. Καὶ μὴ

τὸν λογισμὸν καὶ καταίσχυνον αὐτὸν καὶ παύεται. Καὶ μὴ ταραχθῇς ἐπὶ πράγματι παρ' αὐτοῦ γινομένῳ, λέγων· 'ὁ Θεὸς οἶδε τὸ συμφέρον', καὶ ἀναπαύῃ· ὑπόμνησον δὲ αὐτὸν μετὰ ταπεινώσεως καὶ ἄφες αὐτὸν ὡς θέλει ποιῆσαι.

Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀδελφὲ τιμιώτατε.

ΦΔ'

Ἐρώτησις

Ἐάν τις μένῃ μετὰ γέροντος καὶ οὐκ ᾖ ἱκανὸς ὁ γέρων ἀποκρίνασθαι ἐρωτώμενος, θλίβεται δὲ ὁ ἀδελφὸς ὑπὸ λογισμῶν, ἆρα ὀφείλει ἐρωτᾶν ἄλλον γέροντα, εἴτε κατὰ γνώμην αὐτοῦ, εἴτε παρὰ γνώμην, ἢ ὡς συντριβόμενος ὑπὸ τῶν λογισμῶν;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν οἶδεν ὅτι θέλει ὁ ἀββᾶς αὐτοῦ ὠφελῆσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὀφείλει θαρρῆσαι αὐτῷ, ὅτι 'λογισμοὺς ἔχω, τί δοκιμάζεις ποιήσω;' Καὶ αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ ὡς ἄνθρωπος ἔχων υἱὸν ἀρρωστοῦντα, καὶ μετὰ σπουδῆς λαμβάνων αὐτὸν εἰς ἰατρόν, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ μισθοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ παρέχων, οὕτω καὶ αὐτὸς μετὰ χαρᾶς λαμβάνει τὸν μαθητὴν αὐτοῦ πρὸς ἄνθρωπον ἔχοντα τοῦτο τὸ χάρισμα· ἤγουν πέμπει αὐτὸν πρὸς αὐτόν. Εἰ δὲ οἶδεν ὅτι οὐ δύναται τοῦτο βαστάσαι ὁ γέρων, μηδὲν αὐτῷ εἴπῃ· ἀλλ' ἐὰν εὕρῃ εὐκαιρίαν, οἰκονομοῦντος τοῦ Θεοῦ πρόφασιν, ἐρωτῆσαι ἄλλον γέροντα πνευματικὸν περὶ τῶν λογισμῶν αὐτοῦ, παρακαλῶν αὐτὸν μὴ μαθεῖν τὸν ἀββᾶν αὐτοῦ, ἐπεὶ ῥίπτει αὐτὸν εἰς τὸ πάθος τοῦ φθόνου, καὶ γίνεται αὐτῷ εἰς μεγάλην θλῖψιν, τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ ἐρωτῆσαι. Καὶ μὴ σκανδαλισθῇ εἰς αὐτόν, ὡς μὴ ἔχοντα τοιοῦτον χάρισμα, οὐ πᾶσι γὰρ ἐδόθη.

ταραχθεῖς γιὰ πρᾶγμα ποὺ γίνεται ἀπὸ αὐτόν, λέγοντας, 'ὁ Θεὸς γνωρίζει τὸ συμφέρον', καὶ ἀναπαύεσαι. Ὑπενθύμισέ τον μὲ ταπείνωση καὶ ἄφησέ τον νὰ κάνει ὅπως θέλει.

Προσευχήσου γιὰ μένα, τιμιώτατε ἀδελφέ.

504

Ἐρώτηση

Ἐὰν κανεὶς μένει μὲ γέροντα καὶ δὲν εἶναι ἱκανὸς ὁ γέροντας νὰ ἀποκρίνεται ὅταν ἐρωτᾶται, θλίβεται ὅμως ὁ ἀδελφὸς ἀπὸ λογισμούς, ἄραγε πρέπει νὰ ἐρωτᾶ ἄλλον γέροντα, εἴτε σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη αὐτοῦ. εἴτε ἀντίθετα ἀπὸ τὴ γνώμη, ἐπειδὴ συντρίβεται ἀπὸ τοὺς λογισμούς;

Ἀπόκριση

Ἐὰν γνωρίζει ὅτι ὁ ἀββᾶς θέλει νὰ ὠφελήσει τὴν ψυχή του, ὀφείλει νὰ ἔχει ἐμπιστοσύνη σ' αὐτόν, καὶ νὰ τοῦ πεῖ, 'ἔχω λογισμούς· τί κρίνεις σωστὸ νὰ κάνω;' Καὶ αὐτὸς ἀπὸ μόνος του, σὰν ἄνθρωπος ποὺ ἔχει ἄρρωστο υἱὸ καὶ μὲ φροντίδα τὸν ὁδηγεῖ στὸ γιατρό, καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ παρέχει καὶ ἀμοιβὴ γι' αὐτόν, ἔτσι καὶ αὐτὸς ὁδηγεῖ μὲ χαρὰ τὸν μαθητὴ σὲ ἄνθρωπο ποὺ ἔχει αὐτὸ τὸ χάρισμα· δηλαδὴ τὸν στέλλει πρὸς αὐτόν. Ἐὰν ὅμως γνωρίζει ὅτι ὁ γέροντας δὲν μπορεῖ νὰ τὸ βαστάξει αὐτό, νὰ μὴ πεῖ τίποτα σ' αὐτόν, ἀλλά, ἂν βρεῖ εὐκαιρία, ἀφοῦ οἰκονομήσει πρόφαση ὁ Θεός, νὰ ἐρωτήσει ἄλλον πνευματικὸ γέροντα γιὰ τοὺς λογισμούς του, παρακαλώντας τον νὰ μὴ τὸ μάθει ὁ ἀββᾶς του, διότι ἀλλιῶς τὸν ρίχνει στὸ πάθος τοῦ φθόνου, καὶ τοῦ προξενεῖ μεγάλη θλίψη μὲ τὸ νὰ ἐρωτήσει χωρὶς τὴν ἔγκρισή του. Καὶ νὰ μὴ σκανδαλισθεῖ μὲ αὐτόν, ἐπειδὴ δὲν ἔχει τέτοιο χάρισμα[69α], διότι αὐτὸ δὲν δόθηκε σὲ ὅλους. Ἂν βέβαια ψάξει, θὰ βρεῖ ὅτι ὁ ἀββᾶς του

69α. Ὁ ἀδελφὸς δὲν πρέπει νὰ σκανδαλισθεῖ ποὺ ὁ γέροντας δὲν ἔχει τὸ πνευματικὸ χάρισμα, διότι αὐτὸ δὲν δόθηκε σ' ὅλους.

Καὶ ἐὰν ψηλαφήσῃ, εὑρίσκει ὅτι πάντως ἔχει ὁ ἀββᾶς αὐτοῦ ἄλλο χάρισμα. Τὰ γὰρ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος διάφορά εἰσι καὶ τοῖς ἀνθρώποις μεμερισμένα· τῷ μὲν οὕτως, τῷ δὲ οὕτως. Ἐφ' ὅσον δὲ οὐχ εὑρίσκει καιρὸν τοῦ ἐρωτῆσαι, ὑπομείνῃ δεόμενος τοῦ Θεοῦ βοηθῆσαι αὐτῷ.

ΦΕ'

Ἐρώτησις

Ἀδελφὸς κινούμενος εὐχερῶς εἰς ὀργὴν ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα περὶ τούτου.

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Εἰ ἐπύκτευες τοῦ ἀποθανεῖν ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου καὶ δέξασθαι μικρὰν ταπείνωσιν, εἶχες ἀναπαῆναι καὶ εὐλυτῶσαι ἀπὸ πολλῶν κινδύνων. Ταπεινωθήτω ἡ καρδία σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ συναντιλαμβάνεται ἡμῖν εἰς πάντα.

ΦS'

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα.

Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ, ὅτι ἀσθενῶ ψυχῇ καὶ σώματι, ἵνα ἐνδυναμώσῃ με ὁ Κύριος εἰς τὸ εὐχαριστῆσαι αὐτῷ· καὶ ὑπὲρ τοῦ συνόντος μοι ἀδελφοῦ, ὅτι καὶ αὐτὸς χρῄζει ἐλέους.

***Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.*

Ὁ Κύριος ἐνδυναμώσοι σε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ὡς ᾔτησας. Ἰδοὺ καὶ τοῦτο ἔργον ἐστὶν ἀγαθὸν τὸ συνελθεῖν τῷ μετὰ σοῦ ἀδελφῷ κατὰ δύναμιν. Καὶ ὁ εἰπών, «πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν», ἐμβάλλοι αὐτὸ εἰς σὴν καρδίαν καὶ τὴν ἐμήν, καὶ ἴδω σε θάλλοντα ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβά-

70. Λουκᾶ 12,49.

ἔχει ὁπωσδήποτε ἄλλο χάρισμα. Διότι τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος εἶναι διάφορα καὶ μοιρασμένα στοὺς ἀνθρώπους· σὲ ἄλλον ἔτσι, σὲ ἄλλον ἀλλιῶς. Ἐφόσον ὅμως δὲν βρίσκει καιρὸ νὰ ἐρωτήσει, νὰ δείξει ὑπομονή, παρακαλώντας τὸ Θεὸ νὰ τὸν βοηθήσει.

505

Ἐρώτηση

Ἀδελφὸς παρασυρόμενος εὔκολα σὲ ὀργὴ ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα γι' αὐτό.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ἐὰν ἀγωνιζόσουν νὰ πεθάνεις ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο καὶ νὰ δεχθεῖς λίγη ταπείνωση, θὰ μποροῦσες ν' ἀναπαυθεῖς καὶ νὰ γλυτώσεις ἀπὸ πολλοὺς κινδύνους. Ἂς ταπεινωθεῖ ἡ καρδιά σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀγαθότητά του θὰ μᾶς βοηθήσει σὲ ὅλα.

506

Ἀδελφὸς παρακάλεσε τὸν μεγάλο Γέροντα.

Προσευχήσου γιὰ μένα, πάτερ, διότι ἀσθενῶ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα, γιὰ νὰ μὲ ἐνδυναμώσει ὁ Κύριος, ὥστε νὰ τὸν εὐχαριστήσω. Ἐπίσης καὶ γιὰ τὸν ἀδελφὸ ποὺ εἶναι μαζί μου, διότι χρειάζεται καὶ αὐτὸς ἔλεος.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ σὲ ἐνδυναμώσει σὲ κάθε ἀγαθὸ ἔργο, ὅπως ζήτησες. Νά, καὶ αὐτὸ εἶναι ἀγαθὸ ἔργο, τὸ νὰ εἶστε ἑνωμένοι κατὰ δύναμη μὲ τὸν ἀδελφὸ ποὺ εἶναι μαζί σου. Καὶ αὐτὸς ποὺ εἶπε, «ἦρθα νὰ βάλω φωτιὰ στὴ γῆ»[70] εἴθε νὰ βάλει αὐτὴν στὴν δική σου καρδιὰ καὶ στὴ δική μου καὶ νὰ σὲ δῶ θαλερὸ σὰν τοὺς κέδρους τοῦ Λιβάνου καὶ ἀνθισμένο

νου, καὶ ἀνθοῦντα ὡς φοίνικα ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ μου. Καὶ γὰρ τούτων οὕτως ἐχόντων, κἀγὼ γεύομαί σου τῶν ἀγαθῶν καὶ εὐφραίνομαι, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΦΖ'

Ἐρώτησις

Πάτερ, εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ παρακαλῶ μαθεῖν πόθεν ἡ τοσαύτη ἀδυναμία συμβαίνει, καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν μου καὶ εἰς τὸ ἐργόχειρόν μου, καὶ ἀπὸ τῆς ὀλιγωρίας ἐπὶ τὸ φαγεῖν καὶ κοιμηθῆναι κλίνει ὁ λογισμός.

Ἀπόκρισις

Περὶ τῆς εὐχῆς, εἰ ἄρα ἔχω εὐχήν, οὐ δύναμαι εὔξασθαι περὶ τῆς ἐμαυτοῦ ψυχῆς περισσότερον τῆς σῆς· τρέμω γὰρ τὸν λέγοντα, «ζήτησον τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν». Ἀλλ' ἐγὼ τέως ποιῶ μου τὴν δύναμιν, τοῦ δὲ Θεοῦ ἐστι τὸ ἔλεος, ὃς ἐποίησε μεθ' ἡμῶν ἤδη μέγα ἔλεος καὶ ποιεῖ· οὐκ ἀρνοῦμαι ὅτι ἐποίησεν, ἐπεὶ ἀχαριστία εὑρίσκεται.

Περὶ δὲ τῆς ἀδυναμίας, τὸ ἅπαξ εἶναι οὕτω καὶ ἅπαξ οὕτως, ἡ ὁδὸς οὕτως ἐστί· περιπατεῖ τις ὀλίγον λείαν ὁδόν, καὶ πάλιν εὑρίσκει κρημνοὺς καὶ ὄρη, καὶ ἀπαντᾷ πάλιν εἰς εὐθεῖαν ὁδόν. Ἐπειδὴ δὲ λέγει, «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε, ὀφειλέται ἐσμέν», περὶ δὲ τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ κοιμηθῆναι, προηγείσθω ἡ εὐχαριστία. Μελέτησον εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου ὅτι, «εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ἕτερον ποιεῖτε» καὶ φύλαξον ἐν παντί, καὶ φυλάττει σε ὁ τῆς εὐχαριστίας Θεός.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

---

71. Ματθ. 5,43. Μάρκ. 12,31. Λουκᾶ 10,27. Γαλ. 5,14.
72. Α' Θεσ. 5,18.

σὰν τὸν φοίνικα στὸν παράδεισο τοῦ Θεοῦ μου. Διότι, ἂν αὐτὰ συμβαίνουν ἔτσι, τότε καὶ ἐγὼ θὰ γεύομαι τὰ ἀγαθά σου καὶ θὰ εὐφραίνομαι στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

507

Ἐρώτηση

Πάτερ, προσευχή σου γιὰ μένα, καὶ παρακαλῶ νὰ μάθω ἀπὸ ποῦ μοῦ συμβαίνει ἡ τόση μεγάλη ἀδυναμία καὶ στὴ λειτουργία μου καὶ στὸ ἐργόχειρό μου· ἀπὸ τὴν ὀλιγωρία ὁ λογισμὸς κλίνει στὸ φαγητὸ καὶ στὸν ὕπνο.

Ἀπόκριση

Γιὰ τὴν προσευχή, ἐὰν πράγματι ἔχω προσευχή, δὲ μπορῶ νὰ προσεύχομαι γιὰ τὴ δική μου ψυχὴ περισσότερο ἀπὸ τὴ δική σου, διότι τρέμω ἐκεῖνον ποὺ λέγει· «ζή-«τησε τὸν πλησίον σου σὰν τὸν ἑαυτό σου»[71]. Ἀλλὰ ἐγὼ μέχρι τώρα κάνω τὰ δυνατά μου, ἐνῶ τὸ ἔλεος εἶναι τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς χάρισε μεγάλο ἔλεος καὶ μᾶς χαρίζει· δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι μᾶς χάρισε, διότι θὰ εἶναι ἀχαριστία.

Ὅσο γιὰ τὴν ἀδυναμία, τὸ νὰ εἶναι τὴ μία φορὰ ἔτσι καὶ τὴν ἄλλη ἀλλιῶς, ὁ δρόμος εἶναι αὐτός. Περπατᾶ κανεὶς λίγο ὁμαλὸ δρόμο, καὶ πάλι βρίσκει γκρεμοὺς καὶ βουνά, καὶ ἔπειτα βαδίζει πάλι στὸν εὐθὺ δρόμο. Ἐπειδὴ ὅμως λέγει, «γιὰ τὸ κάθε τι νὰ εὐχαριστεῖτε»[72], «εἴμαστε ὀφειλέτες»[73], στὸ φαγητὸ καὶ τὸ ποτὸ καὶ τὸν ὕπνο νὰ προηγεῖται ἡ εὐχαριστία. Μελέτησε τὸ ρητὸ τοῦ Ἀποστόλου, «εἴτε τρώγετε, εἴτε πίνετε, εἴτε κάνετε κάτι ἄλλο»[74], καὶ ἐφάρμοσέ το σὲ κάθε περίπτωση, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εὐχαριστίας θὰ σὲ φυλάγει.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

---

73. Ρωμ. 8,12.

74. Α' Κορ. 10,31.

ΦΗ'

Τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος πρὸς τὸν αὐτόν, ἐρωτήσαντα, εἰ δεῖ κεχρῆσθαι φαρμάκῳ.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, οἱ χρώμενοι ἰατροῖς καὶ οἱ μὴ χρώμενοι, ἐπ' ἐλπίδι Θεοῦ χρῶνται, λέγοντες· 'ἐν ὀνόματι Κυρίου πιστεύομεν ἑαυτοὺς ἰατροῖς, ὅτι παρέχει τὴν ἴασιν δι' αὐτῶν'· καὶ οἱ μὴ χρώμενοι, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ οὐ χρῶνται, καὶ θεραπεύει αὐτούς. Ἐὰν οὖν χρήσῃ, οὐχ ἥμαρτες· καὶ ἐὰν μὴ χρήσῃ, μὴ ὑψηλοφρονήσῃς· τοῦτο δὲ ἵνα μάθῃς, ὅτι, ἐὰν χρήσῃ ἰατροῖς, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γίνεται καὶ οὐδὲν ἄλλο. Ἐὰν δὲ θέλῃς τὸν λόγον τοῦ Ἡλιοὺ κρατῆσαι ὃν ἔλεγε, «τὴν σήμερον ἀμεριμνεῖς».

ΦΘ'

Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ, καὶ εἰπέ μοι τί ἐστι ὅτι τὴν νύκτα ὡς θέλω ψάλαι, ὄκνου αἰσθάνομαι, καὶ μάλιστα ὅτε γίνεται ψῦχρα· καὶ λοιπὸν τὰς πολλὰς καθεζόμενος ψάλλω δῆθεν καὶ εὔχομαι. Ἐπεὶ οὖν φοβοῦμαι μὴ ἀπὸ ῥᾳθυμίας ταῦτα πάσχω, καταξίωσον, πάτερ, φώτισόν μου λοιπὸν τὸν νοῦν, ἵνα ποιήσω εἴ τι λέγω.

Ἀπόκρισις

Τὸ ὑπὲρ ἀλλήλων εὔχεσθαι πάντες ἐνετάλθημεν. Περὶ δὲ ὧν ἠρώτησας μαθεῖν θέλων τί ἐστιν, ἔστι μέρος μεμιγμένον τοῦ σπέρματος τῶν δαιμόνων καὶ μέρος τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος· ὥστε οὖν τὸ ψάλλειν ἢ τὸ εὔξασθαι

75. Έννοεῖ ν' ἀφήνεις τὸ θέμα στὸ Θεό.

508

Τοῦ ἰδίου μεγάλου Γέροντα πρὸς τὸν ἴδιο

ποὺ ἐρώτησε, ἐὰν πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖ φάρμακα.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, ἐκεῖνοι ποὺ χρησιμοποιοῦν γιατρούς, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν χρησιμοποιοῦν, τὸ κάνουν μὲ τὴν ἐλπίδα στηριγμένη στὸ Θεό, οἱ πρῶτοι λέγοντας, 'στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἐμπιστευόμαστε τοὺς ἑαυτούς μας στοὺς γιατρούς, διότι μέσω αὐτῶν παρέχει τὴ γιατρειά· καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν τοὺς χρησιμοποιοῦν, δὲν τοὺς χρησιμοποιοῦν μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ ὀνόματός του, καὶ τοὺς θεραπεύει. Ἐὰν λοιπὸν χρησιμοποίησες, δὲν ἁμάρτησες, καὶ ἂν δὲν χρησιμοποίησες, μὴ ὑψηλοφρονήσεις. Κι αὐτὸ συμβαίνει γιὰ νὰ μάθεις, ὅτι, ἂν χρησιμοποίησες γιατρούς, γίνεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τίποτε ἄλλο. Ἐὰν ὅμως θέλεις ἐφάρμοσε τὸν λόγο τοῦ Ἠλία, ὁ ὁποῖος ἔλεγε, «νὰ ἀμεριμνεῖς ἀπὸ σήμερα»[75].

509

Πάτερ, προσευχήσου γιὰ μένα καὶ πές μου, τί σημαίνει ποὺ τὴ νύχτα, ὅταν θέλω νὰ ψάλλω, αἰσθάνομαι ὀκνηρία, καὶ μάλιστα ὅταν εἶναι ψύχρα· καὶ ἔτσι τὶς περισσότερες φορὲς καθιστὸς ψάλλω δῆθεν καὶ προσεύχομαι. Ἐπειδὴ λοιπὸν φοβᾶμαι μήπως αὐτὰ τὰ παθαίνω ἀπὸ ραθυμία, καταξίωσέ με, πάτερ, νὰ λάβει ὁ νοῦς μου ἀπὸ ἐδῶ καὶ στὸ ἑξῆς φωτισμό, γιὰ νὰ κάνω ὅ,τι λέγω.

Ἀπόκριση

Ολοι διαταχθήκαμε νὰ προσευχόμαστε ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλον. Ὅσο γι' αὐτὰ ποὺ ἐρώτησες θέλοντας νὰ μάθεις τί εἶναι, ἕνα μέρος εἶναι ἀνακατεμένο μὲ τὸ σπέρμα τῶν δαιμόνων καὶ ἕνα μέρος εἶναι ἀπὸ ἀσθένεια τοῦ σώμα-

καθήμενον μετὰ κατανύξεως, οὐκ ἐμποδίζει τὸ εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ τὴν λειτουργίαν. Ἐὰν γὰρ στήκων ποιήσῃ τις μετὰ ρεμβασμοῦ, εἰς οὐδὲν λογίζεται ὁ κόπος αὐτοῦ.

Ὁ Κύριος βοηθήσοι σοι, ἀδελφέ. Ἀμήν.

ΦΙ'

Ἐρώτησις

Παρακαλῶ τὴν ἁγιωσύνην σου, πάτερ, ἐπεὶ ἀσθενῶ ψυχῇ καὶ σώματι, ἔχω δὲ ἱκανὰς ἡμέρας τῷ σώματι ἐπιπλεῖον ἀσθενῶν, ὥστε τὰς πρωινὰς τρέφεσθαι, πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὸ χαράδριον κεῖμαι καὶ ἔστιν ὅτε εὐχαριστεῖ ἡ ψυχή μου λέγουσα, ὅτι 'ὁ Θεὸς συνεχώρησέ μοι τὴν ἀσθένειαν ταύτην διὰ τὰς πολλάς μου ἁμαρτίας'. Μίαν μίαν δὲ θλίβομαι λέγων μετ' ὀλιγωρίας, ὅτι 'οὔκ εἰμι ἄξιος ὡς πάντες, φαγεῖν τὸν ἄρτον μου ἅπαξ τῆς ἡμέρας μετὰ ἀναπαύσεως'. Καὶ πάλιν λέγει μοι ὁ λογισμός, 'μὴ ἀντειπεῖν ἔνι τῷ Θεῷ; οὐκ οἶδε τὰ πάντα; μὴ χωρὶς αὐτοῦ δύναταί τι γενέσθαι; ὑπόμεινον μετ' εὐχαριστίας'. Δέομαί σου, πάτερ, διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ δήλωσόν μοι πῶς ὀφείλω παρελθεῖν, ἵνα μὴ ὑπὸ τῆς λύπης καταποθῶ.

Ἀπόκρισις

Η ἁγιωσύνη σου τῇ ἁγιωσύνῃ μου ἔγραψεν εὔξασθαι ὑπὲρ τῆς σῆς θεοφιλίας. Καὶ ἐγὼ δὲ ὁ ἀσύνετος πατὴρ δέομαί σου τοῦ συνετοῦ υἱοῦ τὸ αὐτὸ ποιῆσαι καὶ εὔξασθαι ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἀναλίσκοντος αὐτοῦ τὰς ἡμέρας ἐν ματαιότητι· σὺ μὲν λέγεις, ὅτι κἂν ἅπαξ εὐχαριστεῖς τῷ Θεῷ, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ δύναμαι σιωπῆσαι, ὡς ὑπολαμβάνω λέγω· ὅτι, ἐὰν μὴ δι' ἡδονὴν ἐσθίῃ τις, ἀλλὰ δι' ἀσθένειαν

τος· ὥστε λοιπὸν τὸ νὰ ψάλλεις ἢ νὰ προσεύχεσαι καθιστὸς μὲ κατάνυξη, δὲν ἐμποδίζει τὴ λειτουργία νὰ εὐαρεστήσεις τὸ Θεό. Διότι, ἂν τὴν κάνει κανεὶς ὄρθιος μὲ ὀνειροπολήματα, δὲν ὑπολογίζεται καθόλου ὁ κόπος του.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ σὲ βοηθήσει, ἀδελφέ. Γένοιτο.

510

Ἐρώτηση

Πάτερ, παρακαλῶ τὴν ἁγιωσύνη σου, ἐπειδὴ ἀσθενῶ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα, καὶ ἔχω ἀρκετὲς ἡμέρες ποὺ ἀσθενῶ περισσότερο στὸ σῶμα, ὥστε νὰ τρώγω τὶς πρωϊνὲς ὧρες, πολλὲς φορὲς μάλιστα μένω ξαπλωμένος στὴν ψάθα καὶ μερικὲς φορὲς εὐχαριστεῖ ἡ ψυχή μου λέγοντας, 'ὁ Θεὸς μοῦ παραχώρησε αὐτὴ τὴν ἀσθένεια γιὰ τὶς πολλὲς ἁμαρτίες μου', κάπου κάπου ὅμως θλίβομαι λέγοντας μὲ ὀλιγωρία, 'δὲν εἶμαι ἄξιος, ὅπως ὅλοι, νὰ φάγω τὸν ἄρτο μου μία φορὰ τὴν ἡμέρα μὲ ἀνάπαυση', καὶ πάλι μοῦ λέγει ὁ λογισμός, 'μήπως ἐπιτρέπεται νὰ ἀντείπεις στὸ Θεό; δὲ γνωρίζει αὐτὸς τὰ πάντα; μήπως μπορεῖ νὰ γίνει κάτι χωρὶς αὐτόν; ὑπόμεινε μὲ εὐχαριστία', σὲ παρακαλῶ, πάτερ, γιὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, προσευχήσου γιὰ μένα καὶ δήλωσέ μου, πῶς πρέπει νὰ τὰ ἀντιμετωπίσω, γιὰ νὰ μὴ καταποθῶ ἀπὸ τὴ λύπη.

Ἀπόκριση

Η ἁγιωσύνη σου ἔγραψε στὴν ἁγιωσύνη μου νὰ προσευχηθεῖ γιὰ τὴ θεοφιλία σου. Καὶ ἐγὼ ὅμως ὁ ἀσύνετος πατέρας παρακαλῶ ἐσένα τὸν συνετὸ υἱὸ νὰ κάνεις τὸ ἴδιο καὶ νὰ προσευχηθεῖς γιὰ μένα ποὺ περνῶ τὶς ἡμέρες μὲ ματαιότητα. Διότι ἐσὺ λές, ὅτι, ἔστω καὶ μία φορά, εὐχαριστεῖς τὸ Θεό, ἐνῶ ἐγὼ ποτέ. Ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲ μπορῶ νὰ σιωπήσω, σοῦ λέγω αὐτὸ ποὺ νομίζω· ὅτι, ἂν κανεὶς τρώγει ὄχι γιὰ ἡδονή

σώματος, ὁ Θεὸς οὐ κατακρίνει αὐτόν· διὰ τὴν πλησμονὴν γὰρ καὶ διὰ τὰ σκιρτήματα τοῦ σώματος κωλύονται αἱ βρώσεις. Ὅπου δὲ πρόκειται ἀσθένεια, ἐκεῖ πρόκειται ἡ τούτων ἀργία τῆς ἐνεργείας· ὅπου γὰρ ἀσθένεια, ἐκεῖ ἐπίκλησις Θεοῦ. Λογίζομαι οὖν ὅτι τὸ δοῦναι τὴν χρείαν τῷ σώματι, ὡς ἀληθῶς χρεία ἐστί, καὶ τὸ εὐχαριστεῖν ἐν τῇ ἀσθενείᾳ οὐ κατακρίνει τὸν ἄνθρωπον· οὐ γὰρ ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ τὴν δύναμιν.

Ὡς εἶχον ἐλάλησα· οὐ πάντως λέγω ὅτι ἀλήθειαν λαλῶ, ἀλλ' εἴ τι εἶχεν ἡ καρδία μου ἐξέφηνα. Λοιπὸν δοκίμασον καὶ σύ, καὶ εὑρίσκεις τὸ συμφέρον, καὶ συγχώρησόν μοι τῷ μηδέποτε δυνηθέντι σιωπῆσαι.

ΦΙΑ'

Ὁ αὐτὸς ἀσθενῶν καὶ μὴ δυνάμενος ἱστάμενος ποιῆσαι τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ, μηδὲ μονοσιτεῖν, παρεκάλεσε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα εὔξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ δηλῶσαι αὐτῷ περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

Οταν ἔμελλον οἱ Ἑβραῖοι ἐλευθεροῦσθαι ἐκ τῆς τῶν Αἰγυπτίων δουλείας, στένωσιν καὶ θλῖψιν μεγάλην ὑπέμειναν ἀναμέσον θαλάσσης καὶ βαρβάρων χειρῶν· καὶ μετ' ἐκεῖνα τὰ σημεῖα καὶ τέρατα, ἃ εἶδον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν γεγονότα ἐν τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ τῇ χώρᾳ αὐτῶν πάσῃ, ἐπελάθοντο τοῦ ταῦτα ποιήσαντος Θεοῦ καὶ ἤγγισαν εἰς ἀπόγνωσιν σωτηρίας, ὁρῶντες Φαραὼ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ πᾶσαν μέλλοντας ἐπιπεσεῖν αὐτοῖς. Μόνος δὲ Μωϋσῆς ὑπελείφθη ἐν τοῖς πρὸς τὸν παντοδύναμον Θεόν. Καὶ «ἐπειδὴ ἐγγὺς Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ», κράζοντι ἀπὸ καρδίας

ἀλλὰ γιὰ ἀσθένεια σώματος, ὁ Θεὸς δὲν τὸν κατακρίνει· διότι οἱ τροφὲς ἀπαγορεύονται μόνο γιὰ τὸν κορεσμὸ καὶ γιὰ τὰ σκιρτήματα τοῦ σώματος. Ὅπου ὑπάρχει ἀσθένεια, ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ ἀργία τῆς ἐνέργειας αὐτῶν· διότι, ὅπου ὑπάρχει ἀσθένεια, ἐκεῖ ὑπάρχει ἐπίκληση Θεοῦ. Σκέπτομαι λοιπὸν ὅτι τὸ νὰ δώσουμε τὰ ἀναγκαῖα στὸ σῶμα, ὅταν εἶναι πραγματικὰ ἀνάγκη, καὶ τὸ νὰ εὐχαριστήσουμε στὴν ἀσθένεια, δὲν κατακρίνει τὸν ἄνθρωπο· διότι ὁ Θεὸς δὲν ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο περισσότερο ἀπὸ τὴ δύναμή του.

Μίλησα ὅπως μποροῦσα· δὲν λέγω βέβαια ὅτι λέγω τὴν ἀλήθεια, ἀλλά, ὅ,τι εἶχε ἡ καρδιά μου, τὸ φανέρωσα. Ἐξέτασε λοιπὸν καὶ σὺ τὸ πρᾶγμα καὶ θὰ βρεῖς τὸ συμφέρον, καὶ συγχώρεσε ἐμένα ποὺ δὲν μπόρεσα νὰ σιωπήσω ποτέ.

511

Ὁ ἴδιος, ἐπειδὴ ἀσθενοῦσε καὶ δὲν μποροῦσε νὰ κάνει τὴ λειτουργία του ὄρθιος, οὔτε νὰ τρώγει μόνο μία φορὰ τὴν ἡμέρα, παρακάλεσε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα νὰ προσευχηθεῖ γι' αὐτὸν καὶ νὰ τοῦ δηλώσει γι' αὐτό.

Ἀπόκριση

Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἐλευθερωθοῦν οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ τὴν ὑποδούλωση τῶν Αἰγυπτίων, ὑπέμειναν καταπίεση καὶ μεγάλη θλίψη ἀνάμεσα στὴ θάλασσα καὶ στὰ βαρβαρικὰ χέρια· καὶ μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ σημεῖα καὶ τέρατα, τὰ ὁποῖα εἶδαν τὰ μάτια τους νὰ ἔχουν γίνει ἀνάμεσα στοὺς Αἰγυπτίους καὶ σὲ ὅλη τὴ χώρα τους, ξέχασαν τὸ Θεὸ ποὺ ἔκανε αὐτὰ καὶ ἔφθασαν σὲ ἀπόγνωση γιὰ τὴ σωτηρία τους, βλέποντας τὸν Φαραὼ καὶ ὅλη τὴ δύναμή του ποὺ ἐπρόκειτο νὰ πέσει ἐναντίον τους. Μόνο ὁ Μωυσῆς ἔμεινε ἀφοσιωμένος στὸν παντοδύναμο Θεό. Καὶ «ἐπειδὴ ὁ Κύριος βρίσκεται κοντὰ σὲ ὅσους τὸν ἐπικαλοῦνται ἀληθινά»[76], κράζοντας ἀπὸ τὴν καρδιά του ὁ Μωϋ-

76. Ψαλμ. 144,18.

τῷ Μωϋσῇ, καὶ ὅλης ἐπικειμένης τῆς θύρας τῆς σιγῆς περὶ τὰ χείλη αὐτοῦ, ἀπεκρίθη ὁ καρδιογνώστης· «τί βοᾷς πρός με; πάταξον τῇ ράβδῳ τῇ ἐν χειρί σου τὴν θάλασσαν καὶ διαρρήγνυται, καὶ εἰσελεύσεται ὁ λαός, καὶ ἐνδοξασθήσομαι ἐν Φαραὼ καὶ ἐν πάσῃ τῇ δυναστείᾳ αὐτοῦ».

Οὕτω καὶ ἐνταῦθα· ἔστιν ἀσθένεια, καὶ ἔστιν ἐμποδισμὸς δαιμόνων· λοιπὸν θλίψεις καὶ ταραχαὶ λογισμῶν· χαυνοῦται λοιπὸν τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, ἐμποδίζεται ἀπὸ τοῦ βάρους τῶν δαιμόνων. Ἐὰν δὲ σιγῶν κράξῃ ὁ Μωϋσῆς, τουτέστιν ἐὰν γρηγορῶν κράξῃ ὁ νοῦς, εἴτε καθήμενος, εἴτε ἀνακείμενος, ἀκούει αὐτοῦ ὁ τὰ κρύφια ἀκούων τῆς καρδίας, καὶ πληροῦται ὁ λόγος ὅτι, «ἐγὼ καθεύδω, καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ»· καὶ ἐπιτιμᾷ τῇ θαλάσσῃ λέγων, 'ποίησον ὁδὸν τῷ λαῷ μου'· καὶ τότε καταποντίζεται Φαραὼ σὺν πᾶσι τοῖς αὐτοῦ καὶ γαληνιᾷ ὁ λαός, ποιῆσαι ἑορτὴν τῷ Θεῷ.

Εἴτε οὖν στήκεις, εἴτε κάθῃ, εἴτε ἀνάκεισαι, γρηγορείτω ἡ καρδία σου, ἐπιτελέσαι τὴν λειτουργίαν σου τῶν ψαλμῶν, κλίνων εἰς τὴν εὐχήν, προσπίπτων τῷ Θεῷ ἀδιαλείπτως, εἴτε νυκτός, εἴτε ἡμέρας· καὶ τότε ἀναχωροῦσι κατῃσχυμένοι οἱ ἐχθροί, οἱ τὴν ψυχὴν πολεμοῦντες.

Περὶ δὲ τοῦ δεύτερον μεταλαμβάνειν, σεμνῶς ἔστω σου ἡ δίαιτα καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ, καὶ μὴ διστάσῃς, οὐ κατακρίνῃ· τοῦτο δέ ἐστι, τὸ μὴ κατ' ἐπιθυμίαν λαβεῖν τί ποτε, ἀλλ' εἴ τι εὑρίσκεις τὴν ἕξιν δεχομένην· καὶ τὸ μεῖναι πεινῶντα καὶ μὴ χορταζόμενον μετὰ τὸ φαγεῖν.

Παρακαλῶ δὲ εὔξασθαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα εὐθύμως καὶ μετὰ ἀγαλλιάσεως ὁδεύσω τὴν ἡπλωμένην ἔμπροσθέν μου ὁδόν, τὴν ὁμαλὴν καὶ τετριμμένην καὶ γέμουσαν τῆς εἰρήνης καὶ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης, φωτός τε καὶ ἀγαλλιάσεως, ἧς οὐκ ἔνι κορεσθῆναι, ἧς ἐκτὸς ἄλλη οὐκ ἔστιν.

σῆς, καὶ ἐνῶ ὅλη ἡ θύρα τῆς σιγῆς κάλυπτε τὰ χείλη του, ἀποκρίθηκε ὁ καρδιογνώστης· «τί φωνάζεις πρὸς ἐμένα; χτύπα μὲ τὴ ράβδο ποὺ εἶναι στὸ χέρι σου τὴ θάλασσα καὶ θὰ χωρισθεῖ καὶ θὰ περάσει ἀπὸ μέσα ὁ λαὸς καὶ θὰ δοξασθῶ μὲ τὴν καταστροφὴ τοῦ Φαραὼ καὶ ὅλης τῆς δυναστείας του»[77].

Ἔτσι καὶ ἐδῶ· ὑπάρχει ἀσθένεια, καὶ ὑπάρχει ἐμπόδιο δαιμόνων· προκαλοῦνται θλίψεις καὶ ταραχὲς λογισμῶν, καὶ χαυνώνεται τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν ἀσθένεια καὶ ἐμποδίζεται ἀπὸ τὸ βάρος τῶν δαιμόνων. Ἐὰν ὅμως φωνάξει σιωπηλὰ ὁ Μωϋσῆς, δηλαδὴ ἂν κράξει ἀγρυπνώντας ὁ νοῦς, εἴτε καθιστὸς εἴτε ὄρθιος, ἀκούει ὁ Θεὸς καὶ πραγματοποιεῖται ὁ λόγος αὐτοῦ ποὺ ἀκούει τὰ κρυφὰ τῆς καρδιᾶς· «ἐγὼ κοιμᾶμαι καὶ ἡ καρδιά μου ἀγρυπνεῖ»[78], καὶ ἐπιτιμᾶ τὴ θάλασσα λέγοντας, 'κάνε δρόμο στὸ λαό μου'· καὶ τότε καταποντίζεται ὁ Φαραὼ μαζὶ μὲ ὅλους ὅσοι εἶναι μαζί του καὶ γαληνεύει ὁ λαός, γιὰ νὰ κάνει γιορτὴ στὸ Θεό.

Εἴτε λοιπὸν στέκεσαι εἴτε κάθεσαι εἴτε ξαπλωμένος εἶσαι, ἂς ἀγρυπνεῖ ἡ καρδιά σου ἐπιτελώντας τὴν ἀκολουθία τῶν ψαλμῶν, καταφεύγοντας στὴν προσευχή, παρακαλώντας ἀδιάλειπτα τὸ Θεό, εἴτε νύχτα εἴτε μέρα· καὶ τότε φεύγουν κατατροπιασμένοι οἱ ἐχθροὶ ποὺ πολεμοῦν τὴν ψυχή σου.

Ὅσο γιὰ τὸ νὰ τρώγεις δύο φορὲς τὴν ἡμέρα, ἂς εἶναι ἡ ζωή σου σεμνὴ καὶ μὲ φόβο Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ διστάσεις, δὲν κατακρίνεσαι· αὐτὸ ἔχει σημασία, τὸ νὰ μὴ παίρνεις τίποτε ἀπὸ ἐπιθυμία, ἀλλὰ ὅ,τι βρίσκεις ποὺ τὸ δέχεται ἡ συνήθεια, καὶ τὸ νὰ μένεις πεινασμένος καὶ ὄχι χορτᾶτος μετὰ τὸ φαγητό.

Παρακαλῶ ὅμως νὰ προσευχηθεῖς γιὰ μένα, γιὰ νὰ βαδίσω μὲ χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση τὸ δρόμο ποὺ ἁπλώνεται μπροστά μου, τὸν ὁμαλὸ καὶ περπατημένο καὶ γεμᾶτο ἀπὸ εἰρήνη καὶ χαρὰ καὶ εὐφροσύνη, ἀπὸ φῶς καὶ ἀγαλλίαση, ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ κορεσθεῖς. Δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὁδὸς ἐκτὸς ἀπὸ αὐτήν.

77. Ἐξ. 14,4.

78. ᾎσμα Ἀσμ. 5,2.

ΦΙΒ'

Ἐρώτησις

Ὁ αὐτὸς κουφισθεὶς ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Πάτερ, ὅτε μεταλαμβάνω τῆς τροφῆς πάνυ βαροῦμαι, καὶ πάλιν οὐ δύναμαι νηστεῦσαι, ἀτονεῖ δὲ τὸ σῶμά μου καὶ ἱδρῶτές μοι γίνονται, καὶ ἡ σκληροκαρδία δὲ καὶ ἡ ὑπερηφανία διώκουσιν ἀπ' ἐμοῦ τὰ δάκρυα.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ἀσπάζομαί σε ἐν Κυρίῳ, δεόμενος αὐτοῦ ἐνδυναμῶσαι σου τὴν ἀγάπην, καὶ δοῦναί σοι ὑπομονήν. Ἵνα δὲ μάθῃς, ὅτι πόλεμός ἐστι διαβολικός, ὁ βαρῶν σε εἰς τὰ βρώματα, ἵνα ἐμβάλῃ σε εἰς χαύνωσιν· κἀμοὶ γὰρ πολὺν χρόνον ἐπολέμησε καὶ ἐβάρει με πάνυ, καὶ ἐποίει με ἐμεῖν νύκτας νύκτας. Καὶ ἠρξάμην λαμβάνειν ὀλίγον, καὶ ἤλλαξε τὸν πόλεμον· καὶ ὡς ἠρχόμην φαγεῖν, ὡς ἔβαλον τὸ βουκίον εἰς τὸ στόμα μου, ἐποίει με ἐμέσαι· καὶ ἐποίουν δύο δύο, ἵνα ἀρέσῃ μοι τὸ φαγεῖν, καὶ αὐτὸ αὐτοῦ ἦν· χάριτι δὲ Χριστοῦ δι' ὑπομονῆς καὶ εὐχαριστίας ἐπαύσατο ἀπ' ἐμοῦ. Ἐγενόμην δὲ ἀδύναμος ὑπὲρ τὸ εἰπεῖν καὶ οὐκ ἐνεδίδουν, ἀλλ' ἐπύκτευον ἕως οὗ ἐνεδυνάμωσέ με ὁ Κύριος. Ἐγὼ δέ, ἀδελφέ, ἀσθενὴς ὤν, ταῦτα ἐποίουν· σὺ δὲ περισσότερον προσέχεις σεαυτῷ, καὶ ὁ Θεὸς ποιεῖ σοι, οὐδεὶς γὰρ ὁ φθονῶν σοι, εἰ μὴ εἷς, ὃν καταργήσοι ὁ Κύριος.

Περὶ δὲ τῆς νηστείας, βάλε κάτω τὸν αὐχένα, μνημονεύων τῶν πολιτειῶν τῶν πατέρων καὶ ἀγρυπνιῶν, καὶ ταπεινώθητι τῇ καρδίᾳ, κἂν δύνασαι ἕως ἐνάτης, μεῖνον· εἰ δὲ μή γε, μὴ μέλει σοι. Σπούδασον δὲ φυλάξαι τὴν νηστείαν τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, φυλάττων τὴν ἐντολὴν τοῦ μὴ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ

78α. Δηλαδὴ ἔτρωγε κάθε φορὰ μόνο δύο μπουκιές.

512

Ἐρώτηση

Ὁ ἴδιος ἀφοῦ ἀνακουφίσθηκε ἀπὸ τὴν ἀσθένεια, ἐρώτησε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Πάτερ, ὅταν τρώγω, βαραίνω πολύ, καὶ πάλι δὲ μπορῶ νὰ νηστέψω· ἀτονεῖ τὸ σῶμα μου καὶ ἱδρώνω, καὶ ἡ σκληροκαρδία καὶ ἡ ὑπερηφάνεια διώχνουν τὰ δάκρυα ἀπὸ μένα.

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ, σὲ ἀσπάζομαι ἐν Κυρίῳ, παρακαλώντας αὐτὸν νὰ ἐνδυναμώσει τὴν ἀγάπη σου καὶ νὰ σοῦ δώσει ὑπομονή. Γιὰ νὰ μάθεις τώρα, ὅτι ὁ πόλεμος ποὺ σὲ βαραίνει στὶς τροφὲς εἶναι διαβολικός, γιὰ νὰ σὲ ὁδηγήσει σὲ χαύνωση, ἄκουσε τὴ δική μου περίπτωση· διότι πολέμησε καὶ μένα πολὺν καιρὸ καὶ μὲ βάραινε πολὺ καὶ μὲ ἔκανε νὰ κάμνω ἐμετὸ τὶς νύχτες. Τότε ἄρχισα νὰ παίρνω λίγο καὶ ἄλλαξε τὸν πόλεμο. Ὅταν ἄρχιζα νὰ τρώγω, μόλις ἔβαζα τὴ μπουκιὰ στὸ στόμα μου, μὲ ἔκανε νὰ κάμνω ἐμετό· καὶ ἔπαιρνα δυὸ δυὸ μπουκιές, γιὰ νὰ μοῦ ἀρέσει τὸ φαγητό, καὶ αὐτὸ ἦταν[78α]. Μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ μὲ ὑπομονὴ καὶ εὐχαριστία, ἔφυγε ἀπὸ μένα. Ἔγινα ὅμως ἀδύναμος ὑπερβολικὰ χωρὶς ὅμως νὰ ὑποχωρῶ, ἀλλὰ ἀγωνιζόμουν, ὡς ποὺ μὲ ἐνδυνάμωσε ὁ Κύριος. Ἐγώ, ἀδελφέ, ἂν καὶ ἤμουν ἀσθενής, αὐτὰ ἔκανα. Καὶ σὺ νὰ προσέχεις περισσότερο τὸν ἑαυτό σου καὶ ὁ Θεὸς θὰ σοῦ τὸ κάνει, διότι κανένας ἄλλος δὲν εἶναι ποὺ σὲ φθονεῖ παρὰ ἕνας, τὸν ὁποῖο εἴθε νὰ καταργήσει ὁ Κύριος.

Ὅσο γιὰ τὴ νηστεία, βάλε κάτω τὸν αὐχένα, ἐνθυμούμενος τοὺς ἀσκητικοὺς τρόπους ζωῆς τῶν πατέρων καὶ τὶς ἀγρυπνίες καὶ ταπεινώσου στὴν καρδιά, καὶ ἂν μπορεῖς μεῖνε μέχρι τὴν ἔνατη ὥρα· ἐὰν ὄχι, μὴ σὲ νοιάζει. Φρόντισε νὰ φυλάξεις τὴ νηστεία τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, φυλάγοντας τὴν ἐντολὴ τοῦ νὰ μὴ φάγεις ἀπὸ τὸ ξύλο, καὶ νὰ προσέχεις τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ

προσέχειν σεαυτῷ ἀπὸ τῶν ἄλλων παθῶν· καὶ δεκτὴ γίνεται αὕτη ἡ νηστεία τοῦ ἔσω ἀνθρώπου τῷ Θεῷ, καὶ σκεπάζει σε περὶ τῆς σωματικῆς νηστείας.

Περὶ δὲ τῶν δακρύων εἶπας, ὅτι 'ἡ σκληροκαρδία καὶ ὑπερηφανία διώκουσιν αὐτὰ ἀπὸ σοῦ'· ἔπαρον αὐτὰς καὶ τότε ἔρχεται τὰ δάκρυα, συνεργούντων τῶν ἁγίων. Ἀπὸ ψύξεως πάσχεις τὸ ἱδροῦν,· θέρμανον σεαυτὸν μικρόν, καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεός.

Καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅτι ἡ χαυνότης μου εἰς πολλὰ κακὰ φέρει με· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀπελπίζω, Θεὸν ἔχων ἐλεήμονα.

ΦΙΓ'

Ὁ αὐτὸς πάθει περιπεσὼν καὶ μὴ φέρων τὴν ὀδύνην, ἐδεήθη τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος περὶ εὐχῆς καὶ βοηθείας.

Ἀπόκρισις

Ἀδελφέ μου καὶ ἀγαπητέ μου, ἐν Κυρίῳ· διὰ τὴν πληροφορίαν τῆς πρὸς σὲ ἐν Χριστῷ πνευματικῆς ἀγάπης, ἀποκαλύπτω σοι τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Οἶδας γὰρ καὶ πεπεισμένος εἶ πῶς δέομαι τοῦ Θεοῦ νύκτα καὶ ἡμέραν, ἵνα σώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν αἰώνιον. Καὶ ὡς ἔρχομαι κατὰ τὸ σύνηθες, εἶπέ μοι· 'ἔασόν με δοκιμάσαι αὐτὸν πρὸς ὠφέλειαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, καὶ διὰ σωματικοῦ πάθους, ἵνα γνῶ τί ἐστιν ἡ ὑπομονὴ αὐτοῦ καὶ τί μέλλει κληρονομῆσαι διὰ δεήσεων καὶ πόνων'. Καὶ εἶπον· 'οὐκοῦν, Δέσποτα, μετὰ ἐλέους ὡς υἱὸν καὶ οὐχ ὡς νόθον'.

Καὶ οὐ χρεία ἦν ταῦτα φανερωθῆναι, ἀλλ' ἵνα μάθῃς τὴν χαρὰν τὴν ἀποκειμένην σοι, ἐφανέρωσά σοι. Μὴ οὖν λυπηθῇς,

τὰ ἄλλα πάθη· αὐτὴ ἡ νηστεία τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου γίνεται δεκτὴ ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ σὲ προστατεύει γιὰ τὴ σωματικὴ νηστεία.

Γιὰ τὰ δάκρυα εἶπες, ὅτι ἡ σκληροκαρδία καὶ ἡ ὑπερηφάνεια τὰ ἀπομακρύνουν ἀπὸ σένα. Ἀπομάκρυνε αὐτὰ τὰ πάθη καὶ τότε μὲ τὴ βοήθεια τῶν ἁγίων ἔρχονται τὰ δάκρυα. Ἀπὸ ψύξη παθαίνεις τὸν ἱδρώτα· θέρμανε λίγο τὸν ἑαυτό σου καὶ θὰ σὲ βοηθήσει ὁ Θεός.

Καὶ προσευχήσου γιὰ μένα, διότι ἡ χαυνότητά μου μὲ ὁδηγεῖ σὲ πολλὰ κακά· ἀλλ' ὅμως δὲν ἀπελπίζομαι, διότι ἔχω ἐλεήμονα Θεό.

513

Ἐρώτηση

Ὁ ἴδιος, ἐπειδὴ ἔπεσε σὲ σωματικὸ πάθος καὶ δὲν μποροῦσε νὰ ὑποφέρει τὴν ὀδύνη, παρακάλεσε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα γιὰ προσευχὴ καὶ βοήθεια.

Ἀπόκριση

Ἀδελφέ μου καὶ ἀγαπητέ μου ἐν Κυρίῳ· γιὰ νὰ σοῦ φανερώσω τὴν πνευματικὴ ἐν Χριστῷ ἀγάπη μου πρὸς ἐσένα, σοῦ ἀποκαλύπτω τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Διότι γνωρίζεις καὶ ἔχεις πεισθεῖ, πῶς παρακαλῶ τὸ Θεὸ νύχτα καὶ μέρα γιὰ νὰ μᾶς σώσει ἀπὸ τὸν πονηρὸ στὴν αἰώνια βασιλεία του. Καὶ καθὼς προσευχόμουν κατὰ τὴ συνήθεια, μοῦ εἶπε· 'ἄφησέ με νὰ τὸν δοκιμάσω, γιὰ ὠφέλεια τῆς ψυχῆς του, καὶ μὲ σωματικὸ πάθος, γιὰ νὰ καταλάβω ποιά εἶναι ἡ ὑπομονή του καὶ τί πρόκειται νὰ κληρονομήσει μὲ δεήσεις καὶ πόνους'. Καὶ εἶπα· 'λοιπόν, Δέσποτα, κάνε το μὲ ἔλεος σὰν πρὸς υἱὸ καὶ ὄχι σὰν πρὸς νόθο.

Δὲν ἦταν ἀνάγκη νὰ φανερωθοῦν αὐτά, ἀλλὰ σοῦ τὰ φανέρωσα γιὰ νὰ μάθεις τὴ χαρὰ ποὺ σὲ περιμένει. Μὴ λυπηθεῖς

ἐλεεῖ σε ὁ Θεός. Εἰ δὲ διστάζεις, βάλε κάτω τὸν αὐχένα, εἰδὼς τί ὑπέμειναν οἱ ἅγιοι μάρτυρες, καὶ βάλε ῥόδινον μετὰ ἁγιάσματος καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν τῷ οἰκείῳ βουλήματι ποιεῖ μετὰ σοῦ τὸ ἔλεος ὡς βούλεται· οὐχ ἡδέως ἔχω σε πονεῖν τι, οὔτε ψυχῇ, οὔτε σώματι. Ὁ Θεὸς ἐλεήσοι σε.

Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

ΦΙΔ'

Τοῦ αὐτοῦ.

***Αἴτησις** εὐχῆς καὶ βοηθείας περὶ τοῦ αὐτοῦ πάθους πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.*

Ἀπόκρισις

Ἀδελφὲ ἀκηδιαστὰ καὶ γογγυστά, τί θλίβῃ; τί κράζεις; τί πέμπεις μακρὰν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἔχων τὸν Ἰησοῦν στήκοντα καὶ ἐπιποθοῦντα καλεῖσθαι ὑπὸ σοῦ εἰς βοήθειαν σήν; Κράξον αὐτῷ, «ἐπιστάτα», καὶ ἀποκρίνεταί σοι· ἅψαι τοῦ κρασπέδου αὐτοῦ, καὶ θεραπεύει σου οὐ μόνον τὸ πάθος τὸ ἕν, ἀλλ' ὅλα σου τὰ πάθη. Εἰ ἦν ὁ νοῦς ὅπου ὤφειλεν, οὐδὲ δήγματα ἰοβόλων καὶ σκορπίων κατενεγκεῖν σε ἠδύναντο εἰς αἴσθησιν πόνου σαρκός. «Ἐπελαθόμην», λέγει, « φαγεῖν τὸν ἄρτον μου ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου».

Μὴ θλιβῇς, ἐγγύς ἐστι τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀσπάζομαί σε ἐν Κυρίῳ ὑγιαίνοντα, κράκτα.

ΦΙΕ'

Ὁ αὐτὸς σφόδρα βαρυνθεὶς καὶ δεινῶς βασανιζόμενος, ἐδεήθη τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος περὶ τῆς ἰάσεως.

---

79. Λουκᾶ 17,13.

80. Ματθ. 9,20. Μάρκ. 5,27. Λουκᾶ 8,44.

λοιπόν, ὁ Θεὸς θὰ σὲ ἐλεήσει. Ἐὰν ὅμως διστάζεις, βάλε κάτω τὸν αὐχένα, γνωρίζοντας τί ὑπέμειναν οἱ ἅγιοι μάρτυρες, καὶ βάλε ροδόσταγμα μὲ ἁγίασμα καὶ ὁ Θεός μας μὲ τὸ θέλημά του θὰ σοῦ δείξει τὸ ἔλεός του ὅπως θέλει. Δὲν μ' εὐχαριστεῖ νὰ σὲ πονᾶ κάτι, οὔτε στὴν ψυχή, οὔτε στὸ σῶμα. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἐλεήσει.

Προσευχήσου γιὰ μένα.

514

Τοῦ ἰδίου.

Αἴτηση προσευχῆς καὶ βοήθειας γιὰ τὶ ἴδιο πάθος πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Ἀπόκριση

Ἀδελφὲ ἀδιάφορε καὶ γογγυστή, γιατί στενοχωριέσαι; τί φωνάζεις; τί στέλνεις μακριὰ δεήσεις, ἐνῶ ἔχεις κοντά σου τὸν Ἰησοῦ νὰ στέκεται καὶ νὰ ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν καλέσεις γιὰ βοήθειά σου; Φώναξέ τον, «ἐπιστάτη»[79], καὶ θὰ σοῦ ἀποκριθεῖ· ἄγγιξε τὸ ἄκρο τοῦ ἐνδύματός του[80], καὶ θὰ σοῦ θεραπεύσει ὄχι μόνο τὸ ἕνα πάθος, ἀλλὰ ὅλα τὰ πάθη σου. Ἂν ἦταν ὁ νοῦς ἐκεῖ ποὺ ὄφειλε νὰ εἶναι, δὲ θὰ μποροῦσαν νὰ σὲ κάνουν νὰ αἰσθανθεῖς πόνο σάρκας οὔτε τὰ δαγκώματα τῶν φαρμακερῶν ἑρπετῶν καὶ τῶν σκορπιῶν. «Ξέχασα», λέγει, «νὰ φάγω τὸν ἄρτο μου ἀπὸ τὴ φωνὴ τοῦ στεναγμοῦ μου»[81].

Μὴ θλίβεσαι, εἶναι κοντὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Καὶ σὲ ἀσπάζομαι ἐν Κυρίῳ, ὑγιή, παραπονιάρη.

515

Ὁ ἴδιος ἐπειδὴ βάραινε πολὺ καὶ βασανίσθηκε φοβερά, παρακάλεσε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα γιὰ τὴ θεραπεία του.

---

81. Ψαλμ. 101,5.

Ἀπόκρισις

Πέμψοι σοι ὁ Θεός μου τὴν ταχινὴν ἴασιν ψυχῇ καὶ σώματι· καὶ πιστεύω τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τῷ ἁγίῳ ὅτι καλῶς ἔχεις. Ὅσον οὖν δύνασαι κράτει τὴν πρὸς αὐτὸν εὐχαριστίαν, πῶς σε ἠγάπησε καὶ ἠλέησε διὰ τῆς ἁγίας αὐτοῦ παιδείας.

ΦΙΣΤ'

***Εὐχαριστία** τοῦ αὐτοῦ.*

Ἐξελθούσης τῆς ἀποκρίσεως ταύτης παρὰ τοῦ ἁγίου Γέροντος, παραχρῆμα ἰάθη ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ καὶ ἀνέπεμψεν εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ καὶ τῷ γέροντι, ἅμα αἰτῶν καὶ ἀδιάλειπτον περὶ τῆς ἑαυτοῦ προκοπῆς καὶ σωτηρίας προσευχήν.

Ἀπόκρισις

Ἀδελφὲ προσφιλέστατε, τῷ Δεσπότῃ ἡμῶν Θεῷ ἀναπέμψωμεν ἀδιαλείπτως τὴν δοξολογίαν, πῶς τὰ παρόντα ἡμῖν παρέχει εἰς ἀνάπαυσιν ζωῆς· παιδεύων γὰρ κτᾶται ἡμῶν, καὶ πειράζων παρέχει τὴν ἔκβασιν καὶ δύναμιν πρὸς ὑπομονὴν τῶν θλίψεων, τοὺς πάντας ἡμᾶς θανατοῖ καὶ ζωοποιεῖ, θέατρον ποιῶν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. Χαροποιήσωμεν οὖν αὐτὸν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν, τῇ ὑπομονῇ, τῇ πρᾳότητι, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ σεμνότητι, τῇ εἰρήνῃ, τῇ εὐχαριστίᾳ.

Ἔστω σοι, ὦ ποθεινότατε, ὅσα ᾔτησας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐν ᾧ ἀσπάζομαι ὑμᾶς καὶ δέομαι φυλάξαι ὑμῶν ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἀπὸ παντὸς κακοῦ. Ἀμήν.

ΦΙΖ'

Τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως περὶ θλίψεως καρδίας· καὶ πόθεν ἔτι μικρὰ ἐπίκειται αὐτῷ ἀσθένεια.

---

82. Α' Κορ. 4,9.

Ἀπόκριση

Εἴθε ὁ Θεός μου νὰ σοῦ στείλει τὴ γρήγορη θεραπεία στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα· καὶ πιστεύω στὸ ἅγιο ὄνομά του ὅτι θὰ γίνεις καλά. Ὅσο μπορεῖς λοιπόν, κράτησε τὴν εὐχαριστία πρὸς αὐτόν, γιὰ τὸ ὅτι σὲ ἀγάπησε καὶ σὲ ἐλέησε μὲ τὴν ἅγια παιδαγωγία του.

516

Εὐχαριστία τοῦ ἰδίου.

Μόλις βγῆκε αὐτὴ ἡ ἀπόκριση ἀπὸ τὸν Γέροντα, ἀμέσως θεραπεύθηκε ἐκείνη τὴν ὥρα καὶ ἔστειλε εὐχαριστία στὸ Θεὸ καὶ στὸν Γέροντα, ζητώντας συγχρόνως καὶ ἀδιάλειπτη προσευχὴ γιὰ τὴν προκοπὴ καὶ σωτηρία του.

Ἀπόκριση

Προσφιλέστατε ἀδελφέ, ἂς στείλουμε ἀδιαλείπτως τὴ δοξολογία στὸ Δεσπότη μας Θεό, ποὺ μᾶς παρέχει τὰ παρόντα γιὰ ἀνάπαυση ζωῆς· διότι παιδεύοντας μᾶς ἀποκτᾶ καὶ πειράζοντάς μας παρέχει τὴν ἔκβαση καὶ τὴ δύναμη γιὰ ὑπομονὴ τῶν θλίψεων, θανατώνει καὶ ζωοποιεῖ ὅλους ἐμᾶς, κάνοντάς μας θέατρο στὸν κόσμο καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀνθρώπους[82]. Ἂς τὸν χαροποιήσουμε λοιπὸν μὲ τὴν ταπείνωσή μας, τὴν ὑπομονή, τὴν πραότητα, τὴ μακροθυμία, τὴ σεμνότητα, τὴν εἰρήνη, τὴν εὐχαριστία.

Εἴθε νὰ σοῦ γίνουν, ποθητέ, ὅσα ζήτησες στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου σᾶς ἀσπάζομαι καὶ παρακαλῶ νὰ σᾶς φυλάξει στὸ ὄνομά του ἀπὸ κάθε κακό. Γένοιτο.

517

Τοῦ ἰδίου ὅμοια γιὰ θλίψη καρδιᾶς· καὶ ἀπὸ ποῦ τοῦ παραμένει ἀκόμα μικρὴ ἀσθένεια.

Ἀπόκρισις

Ἀδελφὲ χαῦνε, πῶς οὐκ ἀφείης «τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς»; Καταφρόνησον τοῦ σκωληκοβρώτου σώματος· ὠφελεῖς γὰρ αὐτὸ οὐδέν, ὅταν παραδοθῇ σηπεδόν. Φησὶ γάρ· «πρόνοιαν τῆς σαρκὸς μὴ ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίαν». Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς μελέτην.

Περὶ δὲ ὧν ἔγραψας, ἔστιν ὅτε λεῖμμα χολῆς καὶ λεῖμμα δαιμόνων· στρέφνωσον οὖν πρὸς μικρὸν τὸν λογισμὸν πρὸς αὐτόν καὶ ἐὰν θελήματι Θεοῦ κουφισθῇ τὸ τῶν δαιμόνων λεῖμμα, τὸ τῆς χολῆς οὐκ ἀδικεῖ. Ἐγὼ εὔχομαι κατὰ τὴν δύναμιν τῆς ἐμῆς ἀσθενείας, ἵνα μὴ ἀθετήσῃ ὁ Πατήρ μου καὶ Θεός μου τὰ αἰτήματά σου, ἀλλὰ παράσχῃ πλουσίως καὶ φιλανθρώπως. Καὶ αὐτοῦ ἐστι τὸ ἔλεος δοῦναι, σοῦ δέ ἐστι τὸ εὔξασθαι καὶ τὸ μὴ εὔξασθαι.

Νόει ἃ λέγω καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

ΦΙΗ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον γέροντα.

Εἰπέ μοι, πάτερ, εἰ χρὴ βοηθεῖν τῷ σώματι, ἐὰν δέηται τροφῆς ἁρμοττούσης τῇ ἀσθενείᾳ, ἢ καὶ ταχύτερον λαμβάνειν· ἢ γοῦν δεῖ φυλάττειν τὸν συνήθη καιρὸν καὶ καταφρονεῖν τούτων πάντων, κἄν τι μέλλῃ ἐκ τούτων συμβαίνειν δυσχερές.

***Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.*

Ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς σύνεσιν διὰ τῶν θείων Γραφῶν τοῦ ὁδηγηθῆναι εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν. Ὁ οὖν Ἀπόστολος λέγει· «πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε». Οὐδὲν ἄλλο ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἵνα μὴ κατὰ πάθος λάβῃ

---

83. Ματθ. 8,22. Λουκᾶ 9,60.

Ἀπόκριση

Χαῦνε ἀδελφέ, πῶς δὲν ἀφήνεις «τοὺς νεκροὺς νὰ θάψουν τοὺς νεκρούς τους»[83]; Καταφρόνησε τὸ σκωληκόβρωτο σῶμα· καθόσον δὲν τὸ ὠφελεῖς καθόλου, ὅταν παραδοθεῖ στὴ σήψη. Διότι λέγει, «μὴ φροντίζετε γιὰ τὴ σάρκα γιὰ νὰ ἱκανοποιήσετε τὶς ἐπιθυμίες της»[84]. Αὐτὰ γιὰ μελέτη.

Γιὰ ὅσα ὅμως ἔγραψες, ἡ μικρὴ ἀσθένεια ὀφείλεται σὲ ὑπόλειμμα χολῆς καὶ σὲ ὑπόλειμμα δαιμόνων. Στερέωσε λίγο τὸ λογισμό σου στὸν ἑαυτό σου καὶ ἂν ἀνακουφισθεῖ μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ὑπόλειμμα τῶν δαιμόνων, τὸ ὑπόλειμμα τῆς χολῆς δὲν βλάπτει. Ἐγὼ προσεύχομαι κατὰ τὴ δύναμη τῆς δικῆς μου ἀσθένειας, γιὰ νὰ μὴ ἀθετήσει ὁ Πατέρας μου καὶ ὁ Θεός μου τὰ αἰτήματά σου, ἀλλὰ νὰ σοῦ τὰ παράσχει πλουσίως καὶ φιλανθρώπως. Δικό του εἶναι τὸ νὰ δώσει τὸ ἔλεος, ἐνῶ δικό σου εἶναι τὸ νὰ προσεύχεσαι καὶ τὸ νὰ μὴ προσεύχεσαι.

Σκέψου βαθιὰ αὐτὰ ποὺ λέγω καὶ προσευχήσου γιὰ μένα.

518

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἄλλο γέροντα.

Πές μου, πάτερ, ἐὰν πρέπει νὰ βοηθῶ τὸ σῶμα ὅταν χρειάζεται τροφὴ ποὺ ἁρμόζει στὴν ἀσθένεια ἢ νὰ παίρνω καὶ γρηγορώτερα· ἢ ἂν πρέπει νὰ φυλάγω τὸν συνηθισμένο καιρὸ καὶ νὰ περιφρονῶ ὅλα αὐτά, ἀκόμα καὶ ἂν πρόκειται νὰ συμβεῖ κάτι δυσάρεστο ἀπὸ αὐτά.

Ἀπόκριση Ἰωάννη

Ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε σύνεση μὲ τὶς θεῖες Γραφές, ὥστε νὰ ὁδηγηθοῦμε στὸν εὐθὺ δρόμο. Ὁ Ἀπόστολος λοιπὸν λέγει, «νὰ τὰ δοκιμάζετε ὅλα καὶ νὰ κρατᾶτε τὸ καλό»[85]· ὁ ἄνθρωπος δὲν ὀφείλει τίποτα ἄλλο, παρὰ νὰ μὴ πάρει

84. Ρωμ. 13,14. 85. Α΄ Θεσ. 5,21.

τι πρᾶγμα ἢ ποιήσῃ. Ἐὰν δὲ δι᾽ ἀσθένειαν ἢ χρείαν, οὐ λογίζεται αὐτῷ, οὔτε εἰς ἁμαρτίαν οὔτε εἰς χαύνωσιν· τὸ γὰρ ὑγιαίνειν καὶ ζητεῖν τῷ σώματι ἀνάπαυσιν, εἰς ἐπιθυμίαν γίνεται· τὸ δὲ κυβερνᾶν τὸ σῶμα διὰ τὴν χρείαν, εὑρίσκομεν αὐτὸ ὑπουργοῦν ἡμῖν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς χρείας. Εἰ τῶν ζώων φροντίζομεν διὰ τὴν ἡμῶν χρείαν, πόσῳ μᾶλλον τοῦ σώματος, ἐργαλείου ὄντος τῆς ψυχῆς; Καὶ ὅταν ἀμβλύνεται τὸ ἐργαλεῖον, ἐμποδίζει τὸν τεχνίτην, κἂν νοητικός τις ᾖ καὶ ἐπιστήμων. Ὁ Ἀπόστολος προσέχων τῇ ἀσθενείᾳ καὶ τῷ στομάχῳ Τιμοθέου, ἐπέτρεψεν αὐτῷ χρήσασθαι οἴνῳ, ὅς εἶπε κακοπαθῆσαι τοῦ ποιῆσαι ἔργον εὐαγγελιστοῦ. Ὥστε οὖν διακρίσεως χρεία καὶ οὐ ταχέως ὀλισθαίνει ὁ ἄνθρωπος.

Συγχώρησον, ἀδελφέ, ὅτι οὐκ οἶδα εἰ καλῶς ἐλάλησα, ἀλλ᾽ οὐ χρὴ ἀντιλέγειν. Εἴ τι εἶχον ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἐλάλησα τῇ ἀγάπῃ σου· λοιπὸν εἴ τι δοκιμάζεις ποίησον.

ΦΙΘ'

Πόθεν πολλοῦ κόπου αἰσθάνομαι, ἐὰν ἀναστῶ νυκτὸς εἰς ψαλμῳδίαν καὶ ὡς ἀπὸ νόσου εἰμί, καὶ ὃ ἐὰν ποιῶ, μετὰ βάρους ποιῶ; Ἆρα τοῦτο ἀσθένεια ἢ ὡς ἀπὸ τῶν δαιμόνων;

Ἀπόκρισις

Τὸ μὲν τῆς νόσου, φανερόν ἐστι· ἐὰν γὰρ μὴ δέχηται τὴν συνήθη τροφὴν τὸ σῶμα, δῆλον ὅτι νοσεῖ καὶ ὀφείλει τὴν λειτουργίαν κουφίσαι. Εἰ δὲ τρέφεται ὡς κατὰ συνήθειαν τὸ σῶμα καὶ μὴ ἀναστῇ εἰς τὴν λειτουργίαν, δῆλον ὅτι ἐκ τῶν δαιμόνων ἐστί· καὶ χρεία βιάσασθαι αὐτοὺς κατὰ δύναμιν

86. Α' Τιμ. 5,23.
87. Β' Τιμ. 4,5.

ἢ νὰ κάνει κάτι μὲ πάθος. Ἐὰν ὅμως τὸ κάνει ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειας ἢ τῆς ἀνάγκης δὲν τοῦ ὑπολογίζεται οὔτε γιὰ ἁμαρτία, οὔτε γιὰ χαύνωση· διότι τὸ νὰ ὑγιαίνει κανεὶς καὶ νὰ ζητεῖ ἀνάπαυση γιὰ τὸ σῶμα, γίνεται ἀπὸ ἐπιθυμία· τὸ νὰ ἐξυπηρετεῖ τὸ σῶμα γιὰ τὴν ἀνάγκη, τὸ βρίσκουμε νὰ μᾶς βοηθᾶ στὴν ὑπηρεσία τῆς ἀνάγκης. Ἐὰν φροντίζουμε τὰ ζῶα γιὰ τὴν ἀνάγκη μας, πόσο περισσότερο πρέπει νὰ φροντίζουμε τὸ σῶμα ποὺ εἶναι ἐργαλεῖο τῆς ψυχῆς; Καὶ ὅταν ἀμβλύνεται τὸ ἐργαλεῖο, ἐμποδίζει τὸν τεχνίτη κι ἂν ἀκόμα εἶναι κανεὶς νοητικὸς καὶ ἐπιστήμονας. Ὁ Ἀπόστολος, φροντίζοντας γιὰ τὴν ἀσθένεια καὶ τὸ στομάχι τοῦ Τιμόθεου, τοῦ ἐπέτρεψε νὰ χρησιμοποιήσει κρασί[86], αὐτὸς ποὺ τοῦ εἶπε νὰ κακοπαθήσει γιὰ νὰ ἐπιτελέσει ἔργο εὐαγγελιστῆ[87]. Ὥστε λοιπὸν ὑπάρχει ἀνάγκη διακρίσεως, ὁπότε δὲν γλιστρᾶ γρήγορα ὁ ἄνθρωπος.

Συγχώρεσέ με, ἀδελφέ, διότι δὲν γνωρίζω ἂν μίλησα καλά, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀντιλέγεις. Ὅ,τι εἶχα στὴν καρδιά μου, τὸ εἶπα στὴν ἀγάπη σου. Λοιπόν, ὅ,τι κρίνεις σωστό, κάνε το.

519

Ἐρώτηση

Ἀπὸ ποῦ αἰσθάνομαι πολὺν κόπο, ἂν ξυπνήσω νύχτα γιὰ ψαλμωδία, καὶ εἶμαι σὰν ἀπὸ ἀρρώστια, καὶ ὅ,τι κάνω, τὸ κάνω μὲ βάρος; Ἄραγε αὐτὸ εἶναι ἀσθένεια ἢ προέρχεται ἀπὸ τοὺς δαίμονες;

Ἀπόκριση

Τὸ τῆς ἀσθένειας εἶναι φανερό· διότι, ἂν τὸ σῶμα δὲ δέχεται τὴ συνηθισμένη τροφή, εἶναι φανερο ὅτι νοσεῖ καὶ πρέπει νὰ ἐλαφρύνει ἡ λειτουργία του. Ἂν ὅμως τὸ σῶμα τρέφεται σύμφωνα μὲ τὴ συνήθεια καὶ δὲν σηκώνεται γιὰ τὴ λειτουργία, εἶναι φανερὸ ὅτι αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τοὺς δαίμονες· καὶ πρέπει νὰ τοὺς βιάσετε, κατὰ τὴ δύναμη ὅμως καὶ

μέντοι καὶ μὴ ὑπὲρ τὴν δύναμιν. Ἐὰν δὲ γρηγορήσῃ ἡ καρδία, ἡ κοίμησις τοῦ σώματος οὐδέν ἐστιν. Ὅμως δὲ ῥέγχει τις σχεδόν, καὶ εἰ ἀκούσῃ περὶ ἐφόδου λῃστῶν, πᾶσαν ποιεῖ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ὅπως ἐξειλήσῃ ἀπ᾽ αὐτῶν. Ὥστε οὖν, ἐὰν νοήσωμεν, οὕτως ἐσμὲν καὶ ἡμεῖς.

ΦΚ΄

Ἐρώτησις

Εἰπέ μοι, πάτερ, εἰ ἔρχεται ἀσθένεια παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πόθεν αὕτη γνωρίζεται;

Ἀπόκρισις

Ἔρχεται. Ὅταν οὖν αἰσθάνηταί τις ἀρρωστίας, ὄχλησις δὲ πάθους τέως οὐ πάρεστιν, ἡ τοιαύτη ἀρρωστία ἀπὸ Θεοῦ ἐστι καὶ τὸν πόλεμον λύει· καὶ χρεία ἐνταῦθα τῷ σώματι μικρᾶς συγκαταβάσεως. Ὅταν δὲ ἀσθένεια παρῇ καὶ μετὰ ὀχλήσεως πάθους, τότε οὐ δεῖ ὅλως συγκαταβῆναι· δαιμονιῶδες γάρ ἐστι καὶ ἡ συγκατάβασις αὔξει τὸ πάθος. Ὥστε συμφέρει ὅπου ὁ πόλεμος καταπονῆσαι τὸ σῶμα, κἂν ἐμπέσῃ εἰς ἀρρωστίαν καὶ μή, ἵνα τις, ἀντεχόμενος τοῦ σώματος, εἰς ἀρρωστίαν ἐμβάλῃ τὴν ψυχήν. Ἂν δὲ πάλιν φανερὰ ᾖ ἡ αἰτία τῆς ἀνωμαλίας, ὅταν ἐξ ὁδοιπορίας τυχόν, ἢ γοῦν ἀπὸ κατατρωμάτων βαρέων ἀσθενήσῃ τὸ σῶμα, ὀφείλει συγκαταβῆναι, σεμνῶς μέν τοι καὶ μὴ ὑπὲρ τὸ δέον, ἐπεὶ καὶ οἱ δαίμονες τὸ ἑαυτῶν μίσγουσι.

ΦΚΑ΄

Ἐρώτησις

Δίδαξόν μοι, δέσποτα, εἰ τῆς φύσεώς εἰσιν αἱ ἀπὸ τῆς

ὄχι παραπάνω ἀπὸ τὴ δύναμη. Ἐὰν ὅμως εἶναι ἐπάγρυπνη ἡ καρδιά, ἡ ὕπνωση τοῦ σώματος δὲν εἶναι τίποτε. Συμβαίνει δηλαδὴ νὰ ροχαλίζει σχεδὸν κάποιος καί, μόλις ἀκούσει γιὰ ἔφοδο ληστῶν, βάζει ὅλη τὴ δύναμή του, γιὰ νὰ σωθεῖ ἀπὸ αὐτούς. Ὥστε λοιπόν, ἂν τὸ καλοσκεφθοῦμε, ἔτσι εἴμαστε καὶ μεῖς.

520

Ἐρώτηση

Πές μου, πάτερ, ἐὰν προέρχεται ἀσθένεια ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ ἀπὸ ποῦ ἀναγνωρίζεται αὐτή;

Ἀπόκριση

Προέρχεται. Ὅταν λοιπὸν αἰσθάνεται κανεὶς ἀρρώστια, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἐνόχληση πάθους, αὐτὴ ἡ ἀρρώστια προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ λύνει τὸν πόλεμο· καὶ χρειάζεται ἐδῶ κάποια συγκατάβαση γιὰ τὸ σῶμα. Ἂν ὅμως παρουσιασθεῖ ἀσθένεια μαζὶ μὲ ἐνόχληση πάθους, τότε δὲν πρέπει καθόλου νὰ δείξεις συγκατάβαση· διότι εἶναι δαιμονιῶδες καὶ ἡ συγκατάβαση θὰ αὐξήσει τὸ πάθος. Ὥστε συμφέρει, ὅπου ὁ πόλεμος καταπονεῖ τὸ σῶμα, νὰ πέσει σὲ ἀρρώστια αὐτὸ καὶ νὰ μὴ βάλει κανεὶς τὴν ψυχὴ σὲ ἀρρώστια, περιποιούμενος τὸ σῶμα. Ἂν ὅμως πάλι εἶναι φανερὴ ἡ αἰτία τῆς ἀνωμαλίας, ὅταν δηλαδὴ ἀσθενήσει τὸ σῶμα ἀπὸ ὁδοιπορία ἢ ἀπὸ βαριὰ τραύματα, ὀφείλει νὰ δείξει συγκατάβαση, σεμνὰ ὅμως καὶ ὄχι παραπάνω ἀπὸ τὸ πρέπον· ἐπειδὴ ἀνακατεύουν καὶ οἱ δαίμονες τὰ δικά τους.

521

Ἐρώτηση

Δίδαξέ μου, δέσποτα, ἂν οἱ ἀρρώστιες ἀπὸ τὴν ἀμέλεια

ἀμελείας καὶ ἀταξίας ἀρρωστίαι· καὶ ἐκ ποίας αἰτίας αἱ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπάγονται τῷ ἀνθρώπῳ, εἰ τὰ συναντήματα τὰ συμβαίνοντά τινι, κατὰ προηγουμένην συγχώρησιν Θεοῦ γίνονται.

Ἀπόκρισις

Αἱ ἀπὸ τῆς ἀμελείας καὶ ἀταξίας ἀρρωστίαι, τῆς φύσεώς εἰσιν, αἱ δὲ διὰ παιδείαν πεμπόμεναι τῷ ἀνθρώπῳ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν παρακοὴν πέμπονται· ἐν σοὶ οὖν ἐστι τὸ ἀμελῆσαι, ἢ τὸ ἀσωτεύεσθαι καὶ πεσεῖν εἰς ἐκεῖνα, ἕως εὐτακτήσῃς· ἐξελεῖς δὲ τῶν ἀρρωστιῶν τῆς παιδείας διὰ τῆς μετανοίας. Καὶ ἀπαντήματά εἰσι πάλιν· καὶ εἰσὶν ἀπ' αὐτῶν διὰ παιδείαν πρὸς τὸ συμφέρον, ἵνα μετανοήσωμεν· τοῦ δὲ πνευματικοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ τὸ διακρίναι ταῦτα ἀπὸ τούτων.

ΦΚΒ'

Ἐρώτησις

Ὅτε μέμικται ἡ ἀσθένεια καὶ ἀπὸ φύσεως καὶ ἀπὸ δαιμόνων, εἰπέ μοι, πάτερ, τί ὀφείλει τις ποιῆσαι; πρὸ πάντων δέ, εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον.

Ἀπόκρισις

Ο θέλων νικῆσαι ἀναγκάζει ἑαυτὸν μικρόν, εἴτε εἰς νηστείαν, εἴτε εἰς ἀγρυπνίαν, εἴτε εἰς οἱονδήποτε πρᾶγμα. Οἷον, ἐὰν ὀφείλῃ τις κατὰ τὸ ἔθος μὴ τρώγων ἕως ὥρας ἐνάτης, ἡ δὲ ἀσθένεια ἀπαιτεῖ τρίτην ὥραν φαγεῖν, ἀναγκάσῃ ἑαυτὸν ἕως ὥρας ἕκτης. Καὶ εἰς τὴν ἀγρυπνίαν οὕ-

καὶ τὴν ἀταξία εἶναι ἀπὸ τὴ φύση· καὶ γιὰ ποιά αἰτία στέλνονται στὸν ἄνθρωπο οἱ ἀρρώστιες ἀπὸ τὸ Θεό, ἂν δηλαδὴ ὅσα συμβαίνουν σὲ κάποιον γίνονται σύμφωνα μὲ τὴν προηγούμενη παραχώρηση τοῦ Θεοῦ.

Ἀπόκριση

Οἱ ἀρρώστιες ἀπὸ ἀμέλεια καὶ ἀταξία εἶναι τῆς φύσεως· ἐκεῖνες ὅμως ποὺ στέλνονται ἀπὸ τὸ Θεὸ στὸν ἄνθρωπο γιὰ παιδαγωγία, στέλνονται ἐξαιτίας τῆς παρακοῆς· ἀπὸ σένα λοιπὸν ἐξαρτᾶται τὸ νὰ ἀμελήσεις ἢ νὰ ἀσωτεύσεις καὶ νὰ πέσεις σὲ ἐκεῖνα, ὥς ποὺ νὰ διορθωθεῖς. Θὰ ἀπομακρύνεις τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ τὶς ἀρρώστιες τῆς παιδαγωγίας μὲ τὴ μετάνοια. Ὑπάρχουν βέβαια καὶ τυχαῖες περιπτώσεις ἀσθένειας. Ἀπὸ αὐτὲς μερικὲς εἶναι ἐξαιτίας τῆς ἀμέλειας καὶ ἄλλες γιὰ παιδαγωγία πρὸς τὸ συμφέρον, γιὰ νὰ μετανοήσουμε. Ἐναπομένει στὸν πνευματικὸ ἄνθρωπο τὸ νὰ διακρίνει αὐτὰ ἀπὸ ἐκεῖνα.

522

Ἐρώτηση

Ὅταν ἀναμιγνύεται ἡ ἀσθένεια ἀπὸ τὴ φύση καὶ ἀπὸ τοὺς δαίμονες, πές μου, πάτερ, τί πρέπει νὰ κάνει κανείς; Καὶ πρὸ πάντων, προσευχήσου γιὰ μένα στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.

Ἀπόκριση

Ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ νικήσει καταπιέζει λίγο τὸν ἑαυτό του, εἴτε στὴ νηστεία εἴτε στὴν ἀγρυπνία εἴτε σὲ ὁποιοδήποτε πρᾶγμα. Γιὰ παράδειγμα, ἐὰν πρέπει κανεὶς νὰ μὴ τρώγει ἀπὸ συνήθεια μέχρι τὴν ἔνατη ὥρα, ἡ ἀσθένεια ὅμως ἀπαιτεῖ νὰ φάγει τὴν τρίτη ὥρα, νὰ ἀναγκάσει τὸν ἑαυτό του νὰ μείνει μέχρι τὴν ἕκτη ὥρα. Καὶ στὴν ἀγρυπνία τὸ

τως. Καὶ ὁ ἀναγκασμὸς εὑρίσκεται ἀντικρούων τῇ ἐνεργείᾳ τῶν δαιμόνων· καὶ ἡ συγκατάβασις βοήθεια τοῦ σώματος. Καὶ περὶ τῶν λοιπῶν οὕτω· καὶ παρέρχεταί τις τὰς δύο ἡμέρας αὐτοῦ ποιῶν μετὰ διακρίσεως κατὰ φόβον Θεοῦ.

Ὁ Κύριος συνέλθοι ἡμῶν τῇ ἀσθενείᾳ ἐν πᾶσιν. Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

ἴδιο. Ὁ ἀναγκασμὸς μπορεῖ νὰ ἀντικρούσει τὴν ἐνέργεια τῶν δαιμόνων, ἐνῶ ἡ συγκατάβαση εἶναι βοήθεια τοῦ σώματος. Τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὰ ὑπόλοιπα θέματα· καὶ περνᾶ κανεὶς τὶς δύο ἡμέρες του ἐνεργώντας μὲ διάκριση κατὰ φόβο Θεοῦ.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ μᾶς βοηθήσει στὴν ἀσθένεια σὲ κάθε περίπτωση. Προσευχήσου γιὰ μένα.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουν κατὰ σειρὰ γιὰ τὰ χωρία τῆς Γραφῆς στὸ κεφάλαιο, τὸ στίχο καὶ τὴ σελίδα ποὺ βρίσκονται, ἐνῶ γιὰ τὰ ὀνόματα καὶ πράγματα ἁπλῶς στὴ σελίδα ποὺ βρίσκονται.

1. Εὑρετήριον χωρίων τῆς Γραφῆς.

Γένεσις

3	15	374

Ἔξοδος

14	4	482

Λευϊτικὸν

13	47–52	304

Δευτερονόμιον

10	12	244
32	7	204
	39	174

Βασιλειῶν Α΄

2	30	262

Ψαλμοὶ

2	11	36
12	4	166
18	60	210
19	5	442
22	4	74. 286
24	8	110
	9	448
	18	206. 226
25	2	74. 290
26	3	74
31	5	302
32	10	428
33	9	40
	20	276
35	7	230. 266
36	16	358
37	3	340
	6	256
	10	394
38	4	460
39	1	346
45	1	338
	11	110
	12	286
49	15	142. 338
59	8	260
65	7	338
67	5	362
76	11	102. 256
80	11	58

101	5	488
103	4	36
	15	310
108	4	20
117	6	286
118	37	66
	60	80.294.318.396
120	8	286
144	18	480
	19	248. 274

Ἰὼβ

1	5	368
29	9	412
40	4	412
	8	262
42	2	192

Παροιμίαι

1	7	16
3	34	386
10	19	414
18	17	384
24	16	242. 260. 382
25	16	412

Ἐκκλησιαστὴς

3	1	298
	7	364
9	8	306
10	4	76

Ἆσμα Ἀσμάτων

5	2	482

Σοφία Σολομῶντος

1	4	334

Σοφία Σειρὰχ

2	1	224. 465
21	20	382
35	19	150

Ἀββακοὺμ

2	15	200

Ζαχαρίας

1	3	244

Ἡσαΐας

1	19	456
3	12	342
6	3	38
383	5	230
43	26	42. 302. 448
58	5	304

Ἰεζεκιὴλ

24	17	294
	23	294
33	11	30.84.424.454

Δανιὴλ

3	17	264

Ματθαῖος

4	4	310

5	24	408
	43	474
6	6	350
	8	228. 270
	13	288. 290. 292
7	1	378
	3	442
	14	318
	16	306.312.378.384
	17	28. 126
	20	432
	21	82
8	3	10
	7	386
	8	386
	10	386
	17	282
	22	456. 492
	25	248
9	13	156. 404. 406
	20	488
10	5	180
	22	264
11	28–30	450
12	35	140
	48	212
13	8	86
14	27	286
18	22	244
19	27	60
20	28	14
23	23	260
25	18	308
	21	70
	23	70
	26	70
	34	70
	41	70. 346
26	27	402
	39	264
	41	210
	42	290. 292.

Μᾶρκος

5	27	488
6	50	180
8	34	72
9	23	210. 272
12	31	474

Λουκᾶς

5	20	402
	32	404
6	26	114
7	47	10. 16
8	24	372
	44	488
9	23	224
	60	492
10	19	250
	27	474
	37	156
12	49	472
15	31	406
17	10	114. 320
	13	488
18	13	462
21	19	68.443
22	31	18

Ἰωάννης

1	29	282
	51	376
5	14	8. 32
	15	210. 282
	44	24. 342
6	38	124

8	11	420
10	11	436
	15	436
15	13	436
	30	222
16	33	250

Πράξεις

9	3	262
	15	262
14	22	276

Ρωμαίους

2	6	442
	21	14
5	5	290
	20	12
8	12	474
	17	206
	33	42
	36	66
12	10	192
13	14	492
16	18	180

Κορινθίους Α΄

1	31	344
2	9	146
3	2	392
4	7	324
	9	490
7	15	100. 282. 406
9	27	84
10	13	76. 288. 456.
	26	318
	31	474
11	29	406
14	20	76
15	8	262
	10	226. 344
	33	200
10	5	372

Κορινθίους Β΄

2	7	446
3	6	414
4	8	44
6	4	68
	16	334
11	15	312
	26	276
	29	160

Γαλάτας

1	10	26
3	3	200
	10	78
5	14	474
6	2	432

Ἐφεσίους

4	27	18

Φιλιππησίους

3	13	322
	15	322

Κολοσσαεῖς

4	6	382

Θεσσαλονικεῖς Α'

5	3	342
	17	268. 342
	18	98. 268. 270, 272. 310. 474
	21	438. 492

Τιμόθεον Α'

2	4	80. 454
5	23	494

Τιμόθεον Β'

2	4	204
	5	202
3	12	46
4	2	198
	5	494

Ἑβραίους

9	23	50
10	36	216. 442
13	2	388
	5	442

Ἰακώβου

1	2	290. 410
	10	342
	12	276. 464
	13	290
	17	308
2	10	44
3	16	434
4	6	88
5	16	16. 248. 282

Πέτρου Α'

2	13	44

2. Εὑρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων

Α

Ἀβραὰμ 226. 262. 388. 390. 396. 412.
Ἀβράμιος 78.
ἀγαθότης 278. 324. 334.
ἀγαλλίασις 88. 482.
ἀγάπη 10. 22. 84. 102. 104. 132. 168. 192. 196. 198. 200. 304. 434. 438. 440. 446. 460. 464. 466. 484.
ἄγγελος 36.
ἁγιασμὸς 46. 190.
ἀγρυπνία 498.
ἁγιωσύνη 478.
ἀγνωσία 64.
Ἀδὰμ 212. 424.
ἀδικία 428. 430.
ἀδολεσχία 94.
ἀδυναμία 468.
Ἀζαρίας 264. 430.
Αἰγύπτιος,– οι 480.
αἱματοχυσία 60.
αἰσχρολογία 392.
αἰσχύνη 66. 148. 188.
αἰχμαλωσία 110. 174. 346. 368.
ἀκακία 22.
ἀκαταστασία 382. 414. 434.
ἀκεραιότης 26. 28.
ἀκηδία 36. 74. 100. 356. 364. 370. 376. 464.
ἀλαζονεία 380.

ἀλήθεια 108. 116. 204. 254. 312. 328. 402. 430. 454. 462. 480.
ἁμάρτημα, -τα 8. 12. 26. 184. 196. 224. 232. 298. 364. 378. 404. 424.
ἁμαρτία 10. 12. 14. 16. 24. 26. 30. 34. 42. 44. 52. 66. 70. 72. 96. 98. 102. 110. 124. 132. 184. 186. 196. 204. 206. 218. 224. 268. 280. 296. 300. 302. 310. 332. 334. 346. 386. 402. 414. 416. 420. 422. 452. 458. 460. 462. 478. 494.
ἁμαρτωλός, -οἱ 10. 16. 30. 84. 94. 114. 116. 268. 300. 308. 310. 314. 324. 326. 328. 332. 334. 340. 388. 390. 394. 402. 404. 406. 424. 426. 454. 456. 458. 460. 462.
ἀμέλεια 30. 50. 78. 88. 184. 460. 598.
ἀμεριμνία 58.
ἀναίδεια. 392.
ἀναισχυντία. 406.
Ἀνανίας 264.
ἀναξιότης 390.
ἀνάπαυσις 156. 160. 204. 216. 446. 450. 478.
Ἀνάστασις 22.
ἀνδριότης 74.
ἀνελπιστία 34. 408.
ἀνεξικακία 336.
ἀνθρωπαρέσκεια 26. 84. 156. 188. 382. 396. 442. 444.
Ἄννα 458.
ἀνομία, -αι 32. 302. 448.
ἀνυποταξία 152. 434.
ἀπαρρησίαστον (τὸ) 48. 72. 104.
ἀπάτη 312. 326. 330. 332. 342.
ἀπείθεια 8. 10. 22.
ἀπιστία 8. 22. 24. 60. 148. 228. 260. 284. 428.
ἀπόγνωσις 34. 62. 100. 480.
Ἀπόστολος, -οι 58. 84. 106. 158. 160. 202. 206. 216. 218. 226. 258. 272. 276. 280. 282. 288. 290. 312. 320. 324. 406. 438. 442. 446. 494.
ἀποταγή 58.
ἀπώλεια 30. 50. 68. 182. 196.
ἀργολογία 104. 200.
ἀρετή 214. 388. 390. 468.
Ἀρσένιος, ἀββᾶς, 68.
ἀσέβεια 302.
ἀσέλγεια 258.
ἀσωτία 468.
ἀταξία 498.
ἀτιμία 52. 62. 78. 82. 84. 148. 206. 262. 372.
αὐθεντία 178.
αὐτεξούσιον 428.
ἀφροσύνη 54. 380. 458. 462.
ἀχαριστία 446.
ἀφήφιστον (τὸ) 72. 104. 112.

B

Βαβυλώνιος, -οι 68. 70. 72.
Βαρσανούφιος 12. 38. 56. 70. 86. 92. 176. 178. 180. 208. 216. 218. 224. 226. 256. 286. 288. 290. 298. 300. 302. 304. 306. 308. 312. 430. 434. 438. 442. 448. 452. 454. 456. 458. 460. 472.
βασιλεία 146. 486.
βασιλεία τῶν οὐρανῶν 36. 82. 276. 378.
Βασίλειος (ὁ μέγας) 162.
βλάβη 220.

Γ

γαλήνη 328.
γαστριμαργία 174. 176. 178. 400. 466.
γέεννα 70. 218.
γέλως 200. 392. 394. 398.

γνῶσις ψευδώνυμος 246.
γονυκλισία 50.
γρήγορσις 164..

Δ

Δαβὶδ 16. 40. 74. 164. 256. 286.
δαίμων, –ες 14. 20. 26. 34. 38. 42. 46. 68. 72. 74. 76. 78. 80. 82. 108. 124. 144. 148. 196. 246. 306. 312. 326. 334. 354. 364. 372. 424. 426. 482. 492. 494. 496.
δαίμων τῆς ὀργῆς 386.
δαίμων τῆς πορνείας 76.
δάκρυ, –α 120. 486.
δειλία 74. 330. 354. 356. 358. 452.
Δεσπότης 206. 266. 270. 282. 328. 330. 340. 360. 364. 386. 388. 396. 404. 412. 432. 452.
διάβολος 18. 20. 22. 28. 34. 44. 62. 64. 144. 180. 200. 220. 244. 276. 288. 306. 312. 316. 328. 378. 380. 382. 398. 430. 440.
δίαιτα 468.
διάκρισις 186. 468.
δικαιοσύνη 12. 36. 304. 312. 428.
δικαίωμα 14. 24. 26. 78. 160. 180. 184. 186. 202. 216. 256. 424. 446.
δόξα 22. 24. 38. 80. 192. 210. 292. 300. 342. 344. 372. 384. 386. 406. 408. 430. 4642. 468. 474.
δόξα ἀνθρωπίνη 304.
δοξολογία 38. 366. 368.
δουλεία 38.
δυσφημία 10.

Ε

Ἑβραῖος,– οι 480.
ἐγκράτεια 66. 168.
Ἐζεκίας 230.
εἰρήνη 100. 210. 216. 218. 268. 340. 414. 482. 490.
Ἑκατόνταρχος 280. 386. 388. 390.
ἐκδίκησις 372.
ἔλεος 156. 180. 474. 488.
ἐλευθερία 204. 250. 252. 254. 256. 468.
Ἐλισσαῖος 232. 282.
ἐλπὶς 106. 174. 264. 286. 290. 448. 460. 476.
ἐνδελεχισμὸς 346.
ἐνέργεια δαιμόνων 364.
ἐνθύμησις πονηρὰ 66.
ἐντολὴ 238. 242.
ἐξομολόγησις 380.
ἐξουδένωσις 110. 112.
ἔπαινος 342.
ἐπίγνωσις 14. 22. 80. 204.
ἐπιθυμία 18. 46. 64. 192. 292.
ἐπιτίμησις 406.
ἐπιτιμία 368.
ἐρεθισμὸς 200.
ἔρις 22.
Εὔα 424.
Εὐαγγέλιον 206. 376.
εὐεργεσία 78.
εὐθηνία 414.
εὐθυμία 328.
εὐσπλαγχνία 278. 384.
εὐλογία 180. 190. 240.
εὐφροσύνη 248.
εὐχαριστία 236. 324. 334. 446. 474. 478. 484. 490.
εὐχὴ 52.

Ζ

ζῆλος 22. 120. 122.
ζημία 206.

262. 264. 266. 268. 270. 272. 274. 276. 278. 280. 282. 284. 286. 288. 290. 292. 294. 296. 298. 300. 304. 306. 308. 310. 312. 314. 316. 318. 320. 322. 324. 326. 330. 332. 334. 336. 338. 340. 342. 344. 346. 348. 350. 352. 354. 356. 358. 360. 362. 364. 366. 368. 370. 372. 376. 380. 382. 384. 386. 388. 390. 392. 396. 398. 400. 402. 404. 406. 408. 410. 412. 414. 420. 424. 428. 430. 432. 434. 436. 438. 440. 442. 444. 446. 448. 450. 452. 454. 4456. 458. 460. 462. 464. 466. 468. 470. 4742. 474. 476. 478. 480. 4842. 484. 486. 488. 490. 4924. 496. 498.
θεοφιλία 478.
θλῖψις 46. 54. 68. 98. 124. 142. 212. 240. 262. 268. 272. 276. 278. 280. 286. 290. 304. 310. 316. 318. 338. 442. 446. 452. 470. 480. 490.
θυμὸς παρὰ φύσιν 46.
θυμὸς φυσικὸς 46.
θυσία 50. 66. 156.
θυσιαστήριον 40. 44.

Ι

Ἰακὼβ 164. 286. 294. 412.
Ἰάκωβος 44. 282. 290.
Ἰερεμίας 280.
Ἰερουσαλὴμ 402.
Ἰησοῦς 68. 86. 100. 144. 148. 224. 248. 288. 386. 406. 408. 434. 450. 462. 474. 488. 490.
Ἰησοῦς Χριστὸς 30. 44. 68. 88. 202. 210. 212. 360. 368. 386. 408. 434. 462. 490.
ἱλαρότης 160. 392. 394. 396.
ζωὴ αἰώνιος 22. 66. 376. 452. 456. 462.

Η

ἡδονὴ 32. 24. 104. 478.
Ἠλιοὺ 476.
Ἠσαΐας 230. 304.
Ἠσαΐας, ἀββᾶς 32. 34. 58. 152.
ἡσυχία 28. 156. 158. 204. 206.

Θ

θάνατος 30. 60. 68. 74. 164. 220. 224. 286. 292. 310. 454. 462. 466.
θέλημα (ἀνθρώπου) 12. 14. 24. 26. 30. 44. 46. 50. 52. 54. 56. 60. 62. 66. 72. 88. 94. 112. 120. 124. 132. 154. 158. 160. 162. 174. 176. 208. 222. 234. 248. 256. 258. 270. 278. 290. 292. 304. 306. 400. 432. 446. 460.
θέλημα διαβόλου 434.
θέλημα (Θεοῦ) 12. 58. 88. 132. 156. 160. 182. 216. 408. 410. 412. 468. 492.
θέλημα κακὸν 156. 430.
Θεὸς 8. 10. 12. 14. 16. 20. 22. 24. 26. 28. 30. 32. 34. 36. 38. 40. 42. 44. 46. 48. 50. 52. 54. 56. 58. 60. 62. 64. 66. 72. 74. 76. 78. 80. 82. 84. 86. 88. 90. 92. 94. 96. 98. 100. 102. 104. 106. 108. 110. 114. 118. 120. 122. 124. 126. 128. 132. 134. 136. 140. 142. 144. 146. 150. 154. 160. 162. 164. 166. 170. 174. 176. 178. 180. 182. 184. 186. 188. 190. 192. 194. 196. 198. 202. 204. 206. 208. 210. 212. 214. 216. 218. 222. 224. 226. 228. 230. 232. 234. 238. 240. 242. 246. 248. 252. 258. 260.

Ἰορδάνης 222.
Ἰουδαία 372.
Ἰούδας 284. 404. 406. 408.
Ἰσραὴλ 244. 386.
Ἰσραηλίτης,– αι 24. 266. 304.
Ἰωάννης 58. 84. 110. 114. 116. 130. 132. 134. 136. 138. 140. 142. 144. 146. 148. 150. 152. 1456. 158. 160. 162. 164. 168. 170. 176. 182. 184. 186. 188. 190. 192. 196. 198. 202. 204. 214. 220. 222. 224. 228. 230. 232. 236. 238. 242. 244. 246. 248. 250. 252. 254. 258. 268. 270. 272. 274. 436. 4462. 468. 472. 492.
Ἰωάννης, ὁ εὐαγγελιστής, 282. 376. 404. 406.
Ἰὼβ 262. 274. 368.
Ἰωνᾶς 230.
Ἰωσὴφ (ἀββᾶς) 352.

Κ

Κάϊν 424.
κακία 76. 84. 86. 216. 382. 430.
καρδία 54. 74. 78. 112. 132. 166. 182. 270. 302. 310. 312. 320. 328. 332. 342. 348. 350. 370. 374. 382. 394. 4426. 436. 448. 450. 452. 458. 472. 480. 494. 496.
κατάκριμα 308. 352.
κατάκρισις 36. 42. 296. 324. 402. 406. 412.
καταλαλιὰ 22. 136.
κατάνυξις 24. 202. 294. 324. 346. 364. 366. 398. 400. 478.
καταφρόνησις 50. 152. 258. 262.
καύχησις 424.
κενοδοξία 32. 58. 60. 72. 78. 82. 84. 112. 114. 120. 126. 128. 136. 138. 140. 142. 144. 168. 172. 178. 184. 188. 312. 318. 334. 380. 382. 422.
κεφαλαλγία 208. 210.
κίνδυνος 14. 196. 276. 278. 280. 288. 314. 324. 414. 472.
κλαυθμὸς 76. 202. 398. 400.
κοινωνία (θεία) 328. 330.
κόλασις 368. 406. 452.
κόπος 110. 226.
κρῖμα 124. 230. 406.
κρίσις (Θεοῦ) 76. 368. 382. 406.
Κύριος 28. 34. 40. 44. 48. 68. 72. 82. 84. 88. 106. 108. 110. 114. 116. 118. 146. 156. 162. 172. 180. 182. 192. 202, 210. 218. 224. 246. 250. 280. 284. 286. 290. 302. 304. 306. 314. 322. 340. 344. 360. 362. 368. 372. 376. 378. 398. 400. 402. 404. 406. 408. 410. 414. 432. 438. 440. 442. 4542. 456. 462. 474. 484. 488. 500.

Λ

Λάζαρος 262. 432.
λατρεία 46.
λείψανα μαρτύρων 354.
λήθη 50. 90. 96. 108. 110. 216. 278. 298. 366.
ληστής, –αι 274. 276. 278. 286. 288. 372. 496.
Λίβανος 472.
λογισμός, –οἱ 20. 24. 28. 52. 54. 62. 64. 76. 80. 92. 94. 96. 120. 134. 136. 144. 152. 154. 160. 164. 184. 188. 192. 198. 204. 28. 234. 240. 244. 246. 250. 252. 306. 314. 326. 336. 352. 354. 372. 378. 446. 470.
λογισμὸς ἄθλιπτος 318.
λογισμὸς ἄλυπος 344.
λογισμὸς ἐμπαθὴς 142.
λογισμὸς λεπτὸς 258.

λογισμὸς πονηρὸς 332. 348. 370. 372.
λογισμὸς ρυπαρὸς 202.
λογισμὸς σαρκικὸς 440.
λύπη 120. 126. 178. 296. 354. 384. 446.
Λὼτ 388.

M

Μακεδονία 372.
Μακεδών, –όνες 372.
μακροθυμία 22. 232. 308. 326. 410. 4434. 446. 490.
μανία 280.
Μάρθα 432.
Μαρία, ἀδελφὴ Μάρθας, 432.
ματαιολογία 462.
ματαιότης 66. 478.
Ματθαῖος 376. 404.
μεγαλοπρέπεια 300. 344.
μέριμνα 26. 58. 286. 464.
μετάνοια 16. 30. 42. 46. 106. 138. 140. 142. 186. 232. 240. 284. 308. 310. 378. 406. 408. 440. 448. 460. 4624. 4984.
μετασχηματισμὸς 312.
μετεωρισμὸς 178. 350. 398.
μικροψυχία 456.
μῖσος 20.
Μιχαὴλ 144.
μνήμη ἀδιάλειπτος 338.
μνήμη ἐμπαθὴς 96.
μνήθη Θεοῦ 176. 178. 296.
μνημόσυνον, –α 84.
μολυσμός, –οἱ 226. 228.
μυστήριον 402. 404.
Μωϋσῆς 480. 482.

N

Ναβουχοδονόσορ 68.
νηστεία 304. 484. 486. 498.
νῆψις 88. 90. 96. 118. 158. 358. 382.
Νινευῖται 230.
Νισθερῷ 128. 130.
νόμος 304. 432.
νουθεσία 18. 182. 238.
νυσταγμὸς 376.

Ξ

ξενιτεία 80.

O

ὁδὸς τῆς ζωῆς 424.
οἰκονομία (Θεοῦ) 236.
ὀλιγοπιστία 454.
ὀλιγωρία 358. 454. 474. 478.
ὀνειδισμὸς 66. 112. 206.
ὀπτασία 326. 328.
ὀργή. 10. 64. 386. 440. 444. 460. 466. 472.

Π

πάθημα, –τα 216.
πάθος 40. 46. 48. 50. 52. 64. 68. 70. 82. 94. 98. 118. 122. 142. 144. 172. 174. 188. 190. 210. 244. 252. 270. 272. 340. 360. 400. 444. 486. 496.
πάθος τῆς ἀτιμίας 52. 62. 100.
παιδεία 498.
πανουργία 26. 28. 342. 410.
παράδεισος 146. 474.
παράθεσις 274. 276. 278.
παρακοὴ 48. 208. 220. 232. 498.
παραλυτικὸς 280. 282.
παροξυσμὸς 22. 104.
παρρησία 66. 80. 152. 178. 194. 200. 202. 210. 392. 394. 458. 458.

παρρησία αἰσχρολογίας 392.
παρρησία ἱλαρότητος 392.
Πατὴρ 266. 270.
Παῦλος 216. 226. 310. 372. 382. 404.
πειρασμός, οἱ 36. 62. 74. 208. 224. 228. 268. 272. 276. 278. 284. 286. 290. 312. 360. 410. 430. 448. 458.
πένθος 118. 120. 194. 394.
Πεντηκοστὴ 376.
πεποίθησις 264.
περισπασμὸς 158. 174. 176. 178.
Πέτρος 18. 44. 244.
πίστις 10. 12. 16. 18. 34. 86. 210. 262. 264. 266. 270. 278. 280. 282. 386. 388. 390. 402. 436. 460.
πλάνη 14. 328. 462.
πλεονεξία 190.
πλημμέλημα, -τα 298. 366.
Πνεῦμα ἅγιον 266. 334. 446. 472.
πολυλογία 414. 416.
πολυφαγία 468.
πονηρία 328. 454.
πορνεία 32. 40. 62. 64. 74. 76. 240. 258. 394. 468.
πρᾳότης 490.
προαίρεσις 64. 100. 354. 358. 450.
πρόγνωσις 272.
προθυμία 96.
προκοπὴ 44. 258. 268. 292.
προπετεία 462.
προσευχὴ 196. 222. 238. 240. 248. 316. 344. 346. 360. 364. 490.

Ρ

ρᾳθυμία 244. 276. 278. 476.
ρεμβασμὸς 90. 294. 478.

Σ

Σαδδουκαῖοι 260.
Σαμουὴλ 458.
Σάρρα Ἀμμᾶ 26.
σατανᾶς 446.
Σισώης (ἀββᾶς) 272.
Σιὼν 402.
σιωπὴ 118. 428.
σκάνδαλον 220. 232.
σκληροκαρδία 460. 484. 486.
σκληρότης 10. 346.
σοφία 226.
σταυρὸς 72. 156. 206. 216. 224. 330. 464.
στεναγμὸς 216.
συγκατάβασις 496. 500.
συγκατάθεσις 50. 52.
συγχώρησις 96. 220. 268. 314. 366. 408.
συμβουλὴ 238.
συμπάθεια 158. 160. 196.
συνεργία 106. 280. 282.
συνήθεια κακὴ 100.
συντυχία 64. 66. 148. 152. 154. 200. 380. 382. 394. 396. 418. 422. 452.
Σωτὴρ 236. 260. 264. 282. 292. 312. 390. 404.
σωτηρία 22. 26. 30. 34. 46. 58. 84. 102. 106. 176. 180. 202. 206. 208. 258. 268. 292. 354. 356. 426. 452. 480. 490.

Τ

ταπεινοφροσύνη 114. 380. 390.
ταπείνωσις 10. 14. 16. 22. 30. 36. 42. 44. 48. 62. 66. 86. 88. 90. 108. 110. 112. 118. 126. 132. 148. 160. 166. 176. 186. 190. 202. 204. 206. 212. 224. 226. 228. 246. 256. 278. 306. 312. 320. 380. 382. 384. 386. 388. 390. 400. 438. 440. 444. 446. 460. 468. 470. 472. 490.

ταραχὴ 354. 380. 386. 410. 418. 420. 4242. 426. 430. 468.
τελειότης 60. 62. 174. 436.
τελώνης 380.
τιμὴ 124. 130.
Τιμόθεος 382. 494.
τιμωρία 68.
τρυφὴ 146.

Υ

ὕβρις 112. 206.
υἱοθεσία 458.
Υἱὸς 266.
Υἱὸς τοῦ Θεοῦ 56. 262.
ὑπακοὴ 10. 42. 48. 50. 52. 56. 60. 202. 224. 256.
ὑπερηφανία 176. 184. 186. 396. 484.
ὕπνος 164. 468.
ὑπομονὴ 68. 216. 252. 262. 268. 272. 290. 292. 442. 486. 490.
ὑποταγὴ 48. 54. 176. 178. 202. 256. 460.
ὑψηλοφροσύνη 30. 132. 156. 278. 322. 330. 332..

Φ

φαντασία 350.
Φαραὼ 480. 482.
Φαρισαῖος, -οι 260. 380.
φθόνος 20. 22. 76. 258. 276. 316. 380. 430.
φιλανθρωπία 78. 80. 208. 282. 300. 334. 404. 434.
φιλαργυρία 400. 466.
φιλοδοξία 148. 168.
φιλονεικία 56. 166. 220.
φιλοξενία 388. 390.
φόβος Θεοῦ 16. 40. 118. 126. 144. 186. 194. 208. 228. 252. 292. 294. 296. 324. 328. 330. 362. 380. 382. 384. 446. 448. 464. 468. 482. 500.
φρόνησις 26. 28.

Χ

Χαλδαῖος, -οι 430.
Χαναναία 280.
χαρὰ 292. 482.
χάρις 12. 210. 226. 464.
χάρισμα 470. 472.
χάρισμα τῆς νήψεως 96.
χαυνότης 144. 152. 274. 486.
χαύνωσις 484. 494.
χειροτονία 32. 334.
χλεύασμα 108.
χρῆμα,-τα 56. 58. 62.
χρηστολογία 180.
Χριστὸς 30. 44. 46. 56. 68. 88. 106. 124. 148. 202. 206. 210. 216. 290. 308. 328. 330. 340. 360. 374. 386. 390. 398. 4042. 404. 408. 432. 434. 4624. 474. 490.

Ψ

ψαλμωδία 186. 344. 348. 370. 494.
ψευδοπροφήτης,- αι 306. 378.
ψεῦδος 330. 332. 410.
ψυχὴ 20. 22. 46. 56. 66. 68. 90. 96. 100. 102. 106. 120. 122. 126. 136. 182. 190. 200. 210. 214. 218. 222. 224. 248. 256. 268. 270. 286. 296. 418. 426. 432. 436. 442. 444. 450. 470. 486.

Ω

ὠφέλεια 136. 200.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελὶς

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ 7

ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ 8–501

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛ΄, Περὶ συγχωρήσεως ἀδελφοῦ καὶ προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴ τῆς ἀπείθειας, τῆς ἀπιστίας καὶ ἀνελπιστίας καὶ προσκολλήσεως στὸ Θεό. 8–9

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΑ΄, Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴ τῆς ἀπείθειας καὶ ὀργῆς, καὶ ἀποκτήσεως ὑπακοῆς, ἀγάπης, πίστεως καὶ ἐλπίδος. 8–10

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΒ΄, Προτροπὴ πρὸς ἀποκοπὴ τοῦ ἰδίου θελήματος, ἀποκτήσεως ταπεινῆς καρδιᾶς καὶ συνεχοῦς μνήμης τοῦ θανάτου, διὰ τῶν ὁποίων διώκεται ἡ δειλία. 12–13

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΓ΄, Προτροπὴ ν' ἀποφεύγει κανεὶς νὰ κάνει τὸν διδάσκαλο καὶ νὰ ὑπηρετεῖται ἀπὸ ἄλλους. 12–16

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΔ΄, Περὶ ἀρχῆς στὴν κατὰ Θεὸν ζωή, τῆς ὁποίας ἀρχὴ εἶναι ἡ ταπείνωση καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀποχὴ ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ μισεῖ ὁ Θεός. 16–18

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΕ΄, Νουθεσία πρὸς ἀδελφὸ πρὸς ἀποφυγὴ τοῦ σκανδαλισμοῦ ἀπὸ δῆθεν εὐνοϊκὴ μεταχείριση ἄλλων ἀδελφῶν ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ. 18–20

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛS΄, Προτροπὲς πρὸς τὸν ἴδιο ἄδελφὸ πρὸς ἀποφυγὴ τῶν κακῶν λογισμῶν εὐνοϊκῆς μεταχειρίσεως ἄλλων ἀδελφῶν ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ καὶ ἀποκτήσεως τῆς ἀκακίας, ἀγάπης, μακροθυμίας καὶ ταπεινώσεως. 20–24

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΖ΄, Αἰτία ἐμποδίσεως τῆς κατανύξεως εἶναι τὸ θέλημά μας, ποὺ ἔχει ὡς κίνητρα τὴν ἀπιστία, τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ἀνθρωπαρέσκεια. 24–26

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΗ', Περὶ πανουργίας, φρονήσεως καὶ ἀκεραιότητας μετὰ φρονήσεως. 26–28

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΘ', Περὶ μετανοίας ἀποκτώμενης κατόπιν ἡσυχίας. 28–32

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜ', Περὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, περὶ χειροτονίας καὶ πορνείας. 32–37

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΑ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ σκέπτεται καὶ ἐνεργεῖ ἐκεῖνος ποὺ ἐπιτελεῖ τὸ μυστήριο τῆς θείας εὐχαριστίας καὶ περὶ ἀμφιέσεως κατ' αὐτήν. 38–40

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΒ', Προτροπὴ πρὸς ἐπιτέλεση τῆς διακονίας ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ μετὰ κατακρίσεως τοῦ ἑαυτοῦ του, ταπεινώσεως, ὑπακοῆς καὶ ὑποταγῆς. 40–42

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΓ', Προτροπὴ πρὸς ταπείνωση, ὡς μόνης αἰτίας τῆς πνευματικῆς προκοπῆς 42–44

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΔ', Προτροπὴ πρὸς μετάνοια καὶ ἐπιτέλεση τῆς διακονίας μετὰ φόβου καὶ τρόμου Θεοῦ. 44–46

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΕ', Περὶ φυσικοῦ καὶ παρὰ φύση θυμοῦ καὶ ποία ἡ διαφορὰ αὐτῶν. 46–47

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜS', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ πτώση τοῦ ἀνθρώπου στὰ πάθη προῆλθε ἀπὸ τὴν παρακοή. 48–49

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΖ', Ἡ ἐλευθέρωση τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ πάθη κατορθώνεται μὲ τὴν ἀπόκτηση τῆς ὑποταγῆς, τῆς ὑπακοῆς καὶ τοῦ ἀπαρρησιάστου. 48–49

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΗ', Ἡ κατ' ἰδίαν μόναση καὶ μὲ ὑπακοὴ δὲν βλάπτει. Ἐπίσης περὶ παθῶν, περὶ ψαλμωδίας, περὶ λήθης, περὶ αἰσχροῦ πάθους καὶ περὶ συγκαταθέσεως. 48–52

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΘ', Περὶ τοῦ τί σημαίνει ὑπακοή, περὶ προσευχῆς, περὶ εὐχῆς γιὰ ἄλλον, καὶ ἐὰν πρέπει νὰ μνημονεύει κανεὶς αὐτὸν πάντοτε. 52–53

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝ', Περὶ τοῦ πῶς γνωρίζει ὁ μοναχὸς ἂν ζεῖ μὲ ὑποταγὴ καὶ ὄχι κατὰ τὸ θέλημά του, καὶ πῶς μπορεῖ νὰ ἐξισωθεῖ μὲ τοὺς ἀδελφούς. 52–56

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΑ', Περὶ ὑπακοῆς, ὡς ὁδοῦ ποὺ ὁδηγεῖ στὸν οὐρανὸ ἐκείνους ποὺ τὴν ἀποκτοῦν. 56–57

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΒ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ διανέμει ὁ μοναχὸς τὰ τυχὸν χρήματα ποὺ ἔχει διὰ νὰ ἐπιτύχει ἀμεριμνησία. 56–58

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΓ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ διανέμει ὁ μοναχὸς τὰ χρήματά του. 58–60

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΔ, Περὶ ἀποκοπῆς τοῦ ἰδίου θελήματος, ἀπαρνήσεως τῶν πάντων καὶ ἀκολουθήσεως τοῦ Χριστοῦ. 60–62

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΕ', Περὶ τοῦ λογισμοῦ τῆς πορνείας καὶ πῶς καταπολεμεῖται αὐτός. 62–63

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝS', Περὶ τοῦ πάθους τῆς πορνείας καὶ πῶς γνωρίζει κανεὶς ἐὰν ὁ πειρασμὸς προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία του ἢ τὸν ἐχθρὸ (διάβολο). Ἐπίσης περὶ ἐγκρατείας καὶ περὶ ταπεινώσεως. 64–70

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΖ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς μετάνοιας κατορθώνεται μὲ δάκρυα, μὲ ὑπομονή, καὶ συνεχῆ ἀνάμνηση τῆς φοβερῆς κρίσεως. 70–72

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΗ', Περὶ τῶν λογισμῶν τῆς πορνείας, τῆς δειλίας καὶ τῆς ἀκηδίας. 72–76

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΘ', Περὶ λογισμῶν σπειρομένων ὑπὸ τῶν δαιμόνων λόγω ἀμέλειας καὶ κενοδοξίας. 76–80

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞ', Περὶ τοῦ ποιός εἶναι ὁ πραγματικὸς μοναχός, καὶ ὅτι οἱ πειρασμοὶ παραχωροῦνται ἀπὸ τὸ Θεὸ πρὸς παιδεία. 80–82

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΑ', Περὶ τοῦ πῶς ἀπαλλάσσεται κανεὶς ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας καὶ κενοδοξίας, περὶ τῆς σημασίας τῶν μνημοσύνων, καὶ πῶς ἀποβάλλει κανεὶς τὴν κακία ποὺ ἔχει. 82–86

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΒ', Ἡ σπορὰ τῶν καλῶν σπερμάτων γίνεται σὲ φιλοκαλημένη γῆ καὶ ὅτι ὁ καθένας λαμβάνει τὰ ἀπὸ τὸ Θεὸ ἀνάλογα μὲ τὴν πίστη του. 86–88

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΓ', Περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ὀνόματος τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐπικαλουμένου μετὰ ταπεινώσεως. 88–89

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΔ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς συγχωρεῖ τὸν ἄνθρωπο ὅταν ἀπὸ λησμοσύνη δὲν ἐκτελέσει κάποια ἐντολὴ τῶν πατέρων, περὶ νήψεως, περὶ ἐκτελέσεως τῶν ἔργων γιὰ τὰ ὁποῖα ἐπικαλεῖται κανεὶς τὸ Θεὸ ἢ τὶς εὐχὲς τῶν ἁγίων, καὶ περὶ αἰφνίδιας ἀποκρίσεως. 88–90

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΕ', Ἡ διάκριση τῶν ὀρθῶν λογισμῶν ἀπὸ τοὺς κακοὺς γίνεται μὲ κόπο καρδιᾶς καὶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καθὼς καὶ περὶ σιωπῆς. 90–94

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞS', Ἡ διάκρισις τῶν λογισμῶν κατορθώνεται μὲ τὴ συνεχῆ παράκληση πρὸς τὸ Θεό, καθὼς καὶ περὶ ἀδιάλειπτης μνήμης (ἀδολεσχίας). 94–95

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΖ', Περὶ θέρμης πρὸς τὸ Θεὸ καὶ προσευχῆς, περὶ ἀσφαλίσεως τῶν αἰσθήσεων, ποὺ κατορθώνεται διὰ τῆς νήψεως, καὶ περὶ ἐρεύνης τῶν σφαλμάτων καὶ αἰτήσεως συγχωρήσεως. 94–98

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΗ', Πρέπει κανεὶς ν' ἀγωνίζεται πρὸς φύλαξη τῶν ἐντολῶν τῶν πατέρων, καὶ ὅτι ἡ παράλειψη αὐτῶν πρὸς στιγμὴ καὶ ἐν συνεχεία φροντίδα πρὸς φύλαξη καὶ πάλι αὐτῶν δὲν ἀποτελεῖ ἀμέλεια, ἀρκεῖ νὰ μὴ κυριευθεῖ ἡ ψυχὴ ἀπὸ χαύνωση. 98–100

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΘ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει κανεὶς ἁμαρτάνοντας νὰ ὁδηγεῖται σὲ ἀπόγνωση, καὶ ὅτι ἡ κατὰ Θεὸν φροντίδα εἶναι ἐργασία πνευματικὴ πρὸς σωτηρία τῆς ψυχῆς. 100–102

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟ', Ἀποδοχὴ τοῦ γέροντα νὰ βαστάξει τὶς ἁμαρτίες ἀδελφοῦ ὑπὸ τὸν ὅρο νὰ τηρεῖ τὶς ἐντολές του. 102–104

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΑ', Προτροπὲς πρὸς ἀποφυγὴ τῆς ἀργολογίας, τῶν ἡδονῶν τῆς κοιλίας, καὶ τοῦ παροργισμοῦ πρὸς τὸν πλησίον, καὶ ἀποκτήσεως τοῦ ἀπαρρησιάστου, ἀψήφιστου καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς ὅλους. 104–105

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΒ', Περὶ τοῦ τί εἶναι «ἀψήφιστον». 104–105

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΓ', Περὶ τὸ ὅτι μετὰ τὴν παράβαση ἐντολῆς πρέπει κανεὶς νὰ καταφεύγει στὴ μετάνοια, καὶ ὅτι ἡ παράβαση ἐντολῆς δὲν συνεπάγεται καὶ ἀκύρωση τῆς διαθήκης. 104–106

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΔ', Διαβεβαιώσεις τοῦ Γέροντα πρὸς ἀδελφὸ ὅτι προσεύχεται γι' αὐτὸν νὰ μὴ ἀποχωρισθεῖ τῆς σκέπης τοῦ Θεοῦ, ἀρκεῖ καὶ ὁ ἴδιος νὰ φροντίζει γιὰ τὴν προσδοκία αὐτή. 106–107

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΕ', Ὅταν οἱ πράξεις δὲν εἶναι σύμφωνες μὲ τὴ συνείδηση, εἶναι χλεύασμα δαιμόνων. 108–109

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟS', Εὐχὴ πρὸς τὸ Θεὸ γιὰ ἀδελφὸ νὰ τὸν ὁδηγήσει στὸ μέτρο τῆς ὑποταγῆς. 106–109

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΖ', Ἡ ὁδὸς ποὺ σώζει τὸν ἄνθρωπο εἶναι ἡ τῶν κόπων καὶ τῆς ἀληθινῆς ταπεινώσεως, καὶ περὶ λήθης. 108–110

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΗ', Τί εἶναι ταπείνωση καὶ τί ἐξουδένωση, τί συντριβὴ καρδιᾶς, καὶ ἐὰν ἡ ταπείνωση ἀποκτᾶται μὲ συντριβὴ μόνο τῆς καρδιᾶς ἢ χρειάζονται καὶ οἱ ἐξωτερικοὶ ὀνειδισμοὶ καὶ οἱ ὕβρεις. 112–113

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΘ', Ὁ ἐπαινούμενος ἀπὸ κάποιον ὀφείλει νὰ σιωπᾶ. Διότι ἡ ἀπόκριση στὴν περίπτωση αὐτὴ εἶναι κενοδοξία. 112–114

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠ', Ὁ ἐπαινούμενος ὀφείλει νὰ σιωπᾶ χωρὶς νὰ νομίζει ὅτι αὐτὸ σκανδαλίζει ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἐπαινεῖ. 114–115

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΑ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἐπαινούμενος πρέπει νὰ σιωπᾶ μὲ ταπεινοφροσύνη κι ἂν ἀκομα εἶναι ἁμαρτωλός. 114–116

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΒ', Οἱ ἅγιοι, ἐπειδὴ ἔφθασαν στὸ μέτρο τῆς πλήρους ταπεινώσεως, μποροῦν ν' ἀποκρίνονται ὅταν ἐπαινοῦνται. 116–117

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΓ', Καὶ ὅταν κανεὶς εὐεργετεῖ καὶ ἐπαινεῖται πρέπει νὰ σιωπᾶ, μὲ τὴν πεποίθηση ὅτι ἡ εὐεργεσία εἶναι τοῦ Θεοῦ. 116–118

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΔ', Τὰ πάθη τῆς γλωσσολαλιᾶς, τῆς παρρησίας καὶ τῆς κοιλιοδουλείας δουλαγωγοῦνται μὲ κόπους, νήψη, πένθος καὶ μὲ ταπείνωση. 118–119

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΕ', Περὶ πένθους καὶ δακρύων καὶ ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἐκτελεῖ διακονίες μέσα στὸν κόσμο καὶ κόβει τὸ θέλημά του καὶ δὲν προσέχει τὰ πταίσματα τῶν ἄλλων ἀποκτᾶ τὸ πένθος. 118–120

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΝΠS', Τὸ νὰ ὁμιλεῖ κανεὶς κατὰ Θεὸν εἶναι ἀγαθὸ τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν γεννᾶ ζῆλο, περὶ μεσιτείας τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἡ σκέπη ὅλων. 122–123

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΖ', Περὶ τοῦ ὅτι εἶναι καλὸ ἡ κατὰ Θεὸν λαλιὰ καὶ σιωπή. 122–123

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΗ', Ὁ ἀληθινὸς μοναχὸς ὀφείλει νὰ μὴ ἔχει δικό του θέλημα καὶ διὰ τὸ κάθε τι νὰ συμβουλεύεται τὸν ἀββᾶ του. 124–126

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΘ', Σὲ κάθε περίπτωση πρέπει νὰ ὁμιλεῖ ὄχι μὲ κενοδοξία, ἀλλὰ μὲ ταπείνωση καὶ φόβο Θεοῦ. 126–127

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Σϥ', Ὅταν κανεὶς λέγει κάτι πρέπει νὰ τὸ λέγει ὄχι ὡς διδάσκαλος, ἀλλὰ μὲ ταπείνωση καὶ ὡς κάτι ποὺ τὸ ἄκουσε ἀπὸ τοὺς πατέρες. 128–129

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣϥΑ', Τὰ μέτρα τῆς προσφορᾶς διακονίας καὶ ἀποδοχῆς διακονιας εἶναι διαφορετικά. Τὸ νὰ ὀνομάσει κανεὶς τὸν ἑαυτό του «ὄνο» σημαίνει πλήρη νέκρωση ἀπὸ τὸν κόσμο, καὶ περὶ ἐξετάσεως λογισμῶν. 128–130

ΣΧΟΛΙΟΝ, Ἀποτελεῖ μέγιστη τιμὴ καὶ ὄχι ἀτιμία τὸ νὰ πεῖ κανεὶς 'εἶμαι ὄνος', ἀρκεῖ νὰ ἔχει φθάσει στὸ μέτρο αὐτὸ τῆς πλήρους ταπεινώσεως. 130–132

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣϥΒ', Μὴ γνωρίζοντας κανεὶς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πρέπει ἐρωτώμενος ν' ἀποφεύγει ν' ἀποκρίνεται. 132–133

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣϥΓ', Ἀποτελεῖ ἧττα τοῦ μοναχοῦ ὅταν βλέπει κάποιον ἀδελφὸ νὰ κάνει κάτι μὴ ἁμαρτωλὸ καὶ ὁμιλεῖ πρὸς ἱκανοποίηση τῆς καρδιᾶς του. 132–134

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣϥΔ', Ὅταν ἡ πράξη ἀδελφοῦ ταράσσει ἄλλον ἀδελφό, ὁ ἀδελφὸς ποὺ τὸ βλέπει ὀφείλει νὰ τὸ λέγει στὸν ἀββᾶ. 134–135

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣϥΕ', Δὲν πρέπει ν' ἀποφεύγεται ἡ κατὰ Θεὸν ἐνημέρωση τοῦ ἀββᾶ γιὰ πράξη ἀδελφοῦ ποὺ ταράσσει ἄλλον ἀδελφό. 134–135

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣϞS', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ νουθεσία τοῦ ἀδελφοῦ πρέπει νὰ γίνεται κατὰ Θεὸν καὶ ὄχι ὑπὸ τὸ πάθος τῆς καταλαλιᾶς. 136–137

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣϞΖ', Πρέπει μὲ κάθε τρόπο ν' ἀποφεύγεται τὸ πάθος τῆς καταλαλιᾶς ἄλλου ἀδελφοῦ. 136–137

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣϞΗ', Ὅταν δὲν εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἀπολογία πρέπει νὰ προτιμᾶται ἡ σιωπὴ καὶ νὰ πολεμεῖται ἡ κενοδοξία. 136–138

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣϞΘ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποκρύπτεται ἀπὸ ἄλλους ἡ πράξη ποὺ μπορεῖ νὰ τοὺς σκανδαλίσει. 138–139

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Τ', Ὅταν λέμε κάτι ποὺ πληγώνει ἄλλον ἀλλὰ δὲν τὸ καταλαβαίνει, πρέπει, σιωπώντας πρὸς τὸν ἀδελφό, νὰ ζητᾶμε μετάνοια ἀπὸ τὸ Θεό 138–139

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΑ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀδελφὸς πρέπει νὰ ἀγαπᾶ τὸν ἀδελφὸ ποὺ ἀναφέρει στὸν ἀββᾶ τυχὸν σφάλμα του μὲ σκοπὸ τὴ διόρθωσή του. 140–141

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΒ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ μετάνοια πρὸς κάποιον δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἐπιτηδευμένη. 140–141

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΓ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ μετάνοια πρὸς μικρότρον πρέπει νὰ γίνεται, ἀλλὰ χωρὶς κενοδοξία. 142–143

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΔ', Ὁ καλύτερος τρόπος στὶς περιπτώσεις τῶν παθῶν εἶναι τὸ νὰ ἐπικαλεῖται κανεὶς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐπιτίμηση τῶν παθῶν (δαιμόνων) ἀνήκει μόνο στοὺς μεγάλους. 142–144

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΕ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀδελφὸς πρέπει νὰ φυλάσσει τὶς ἐντολὲς τοῦ γέροντα καὶ ὅταν νικιέται νὰ μὴ ἀποχαυνώνεται καὶ ἀπελπίζεται, ἀλλὰ νὰ συνεχίζει τὸν ἀγώνα μὲ πλήρη παράδοση τοῦ ἑαυτοῦ του στὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. 144–146

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤS', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀδελφὸς ὀφείλει μὲ ὅλη τὴ δύναμή του νὰ φυλάττει τὶς ἐντολὲς τοῦ γέροντά του, ποὺ ὁδηγοῦν στὸν παράδεισο τῆς τρυφῆς. 146–147

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΖ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγει ὁ μοναχὸς τὴν μακρολογία καὶ τὶς συναντήσεις μὲ ἄλλους

ἀδελφούς, καὶ ὅτι εἶναι δεῖγμα ἀπιστίας τὸ νὰ μὴ βαστάζει τὶς ἀτιμίες. 148–149

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΗ΄, Ὁ μοναχὸς πρέπει ν᾽ ἀποφεύγει τὶς συναντήσεις μὲ ἄλλους κι ἂν ἀκόμη εἶναι ὠφέλιμες, ἐφόσον δὲν ἔχει τὴν πρὸς τοῦτο ἄδεια τοῦ ἀββᾶ του. 150–151

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΘ΄, Περὶ τοῦ ὅτι οἱ συναντήσεις μὲ ἄλλους ἀδελφοὺς πρέπει νὰ περιορίζονται ἁπλῶς καὶ μόνο στὸν ἀσπασμό. 150–152

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙ΄, Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀδελφὸς πρέπει ν᾽ ἀποφεύγει τὶς συνομιλίες μὲ ἄλλους ἀδελφούς. 150–152

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΑ΄, Ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ προφυλάσσει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ κάθε συνάντηση μὲ ἄλλους πρὸς ἀποφυγὴ τῶν καταφρονήσεων, τῆς χαυνότητας, τῆς ἀνυποταξίας καὶ παρρησίας. 152–153

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΒ΄, Περὶ ἀποκοπῆς συναντήσεων μὲ ἄλλους ἀδελφούς. 152–154

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΓ΄, Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ὁ μοναχὸς ποὺ ἐπιτελεῖ διακονία νὰ εἶναι προσεκτικὸς στὶς συναντήσεις μὲ τοὺς ἄλλους. 154–156

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΔ΄, Περὶ τοῦ ἀληθινοῦ νοήματος τῆς ἡσυχίας. 156–157

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΕ΄, Ἡ μέση ὁδὸς γιὰ τὸν μοναχὸ εἶναι νὰ μὴ στηρίζει τὸ θάρρος του στὴν ἡσυχία οὔτε νὰ περιφρονεῖ τὸν περισπασμό. 156–158

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙϚ΄, Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ διέρχεται ὁ μοναχὸς τὶς ἐκτὸς διακονίας ὧρες του, περὶ ἀποφυγῆς τῶν ἐνοχλήσεων τῶν ἀνθρώπων καὶ συγκακουχίας μετὰ τῶν συγκακουχουμένων. 158–160

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΖ΄, Περὶ ἱλαρότητας ἢ σκληρότητας πρὸς ἐκείνους ποὺ ζητοῦν νὰ λάβουν κάτι. 160–162

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΗ΄, Περὶ τοῦ ὅτι ὁ μοναχὸς δὲν ἔχει καμμιὰ ἐξουσία νὰ κάμει τὸ θέλημά του. 162–163

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΘ΄, Περὶ τοῦ ὅτι ἀπαιτεῖται ἀποκοπὴ τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος πρὸς ἀποφυγὴ τῆς ἀνθρωπαρέ-

σκειας στὶς περιπτώσεις διαθέσεως τῆς περιουσίας στοὺς φτωχούς. 162–164
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚ', Τί εἶναι ἀσιώπητο κατὰ τοὺς πατέρες καὶ πῶς κατορθώνεται. 164–165
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΑ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ὕπνος δὲν βλάπτει ἐκεῖνον ποὺ εἶναι νηφάλιος. 164–166
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΒ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγεται ἡ φιλονεικία στὶς περιπτώσεις ποὺ ἀδελφὸς ζητεῖ εὐχὴ ἀπὸ ἄλλον ἀδελφό. 166–167
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΓ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργεῖ ὁ ἀδελφὸς ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς ἀγάπης (κοινῆς τράπεζας) ὅταν δὲν χρειάζεται αὐτήν. 168–169
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΔ', Ἡ ἀλευθέρωση ἀπὸ τὴ φιλοδοξία καὶ κενοδοξία κατὰ τὴν παροχὴ ἀγάπης εἶναι γνώρισμα ἐκείνων ποὺ ἀπέβαλαν τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο. 168–170
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΕ', Περὶ τοῦ κλεισίματος τῶν ὀφθαλμῶν κατὰ τὶς συνάξεις πρὸς συναγωγὴ λογισμῶν γιὰ τὸ Θεό. 170–171
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚS', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀδελφὸς πρέπει νὰ διαθέτει στὸ κοινόβιο τὰ βιβλία καὶ τὰ ἐνδύματα ποὺ ἔχει καὶ δὲν τὰ χρειάζεται. 170–172
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΖ', Περὶ ἀναγνώσεως ἢ μὴ ἰατρικῶν βιβλίων ὑπὸ ἀδελφοῦ ποὺ διακονεῖ στὸ νοσοκομεῖο. 172–174
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΗ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ προξένηση βλάβης ἀκούσια δὲν ἀποτελεῖ κατάκριση, περὶ περισπασμοῦ καὶ μνήμης Θεοῦ, καὶ περὶ γαστριμαργίας. 174–178
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΘ', Περὶ ἀδιαλείπτου μνήμης τοῦ Θεοῦ. 176–178
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΛ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἐπιτέλεση διακονίας ὑπὸ ἀδελφοῦ δὲν ὁδηγεῖ σὲ κενοδοξία καὶ παρρησία καὶ πρέπει νὰ γίνεται μὲ κάθε προθυμία καὶ ζῆλο. 178–182
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΛΑ', Ἡ ἀντιμετώπιση τῶν σφαλμάτων τῶν ἀδελφῶν μὲ ἀταραξία κατορθώνεται ἐὰν ἔχει κανεὶς μέσα στὴν καρδιά του προτυπωμένο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. 182–183

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΛΒ', Περὶ τοῦ τρόπου διορθώσεως τῶν ἀδελφῶν ποὺ ὑποπίπτουν σὲ σφάλματα. 182–184

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΛΓ', Ἡ διόρθωση τῶν σφαλμάτων τῶν ἀδελφῶν πρέπει νὰ γίνεται εἰρηνικὰ καὶ ὄχι μὲ ταραχή. 184–186

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΛΔ', Περὶ τοῦ ὅτι εἶναι δυνατὴ σὲ ὁρισμένες περιπτώσεις ἡ ἐπιτέλεση τῆς διακονίας ἀδελφοῦ ὑπὸ ἄλλων ἀδελφῶν πρὸς ἀνάπαυση αὐτοῦ ἢ συμμετοχὴ στὴν ψαλμωδία. 186–187

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΛΕ', Ἡ βοήθεια πρὸς ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἀνάγκη πρέπει νὰ γίνεται ἀνάλογα μὲ τὶς δυνατότητες τοῦ καθενός, ὄχι ὅμως ἀπὸ κενοδοξία καὶ ἀνθρωπαρέσκεια. 186–188

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΛϚ', Συστάσεις πρὸς ἀδελφὸ ν' ἀποφεύγει νὰ ἰδιοποεῖται ἀντικείμενα τοῦ νοσοκομείου στὸ ὁποῖο διακονεῖ. 188–189

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΛΖ', Ἐκεῖνος ποὺ δίνει μὲ τὴν ψυχή του εἶναι ἄξιος ἐπαίνου, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ παίρνει ἀπὸ πλεονεξία εἶναι ἄξιος κατακρίσεως. 190–191

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΛΗ', Ὅταν παίρνει κάποιος κάτι ἀπὸ ἄλλον πρέπει νὰ τὸ παίρνει μὲ εὐχαριστία πρὸς τὸν δωρητὴ καὶ κατάκριση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς ἀναξίου. 190–192

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΛΘ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἐκδήλωση τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον εἶναι ποικιλότροπη. 192–194

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγει ὁ ἀδελφὸς νὰ ἔχει φιλία μὲ συνηλικιώτη του καθὼς καὶ μὲ ὁποιονδήποτε ἄλλον, διότι ἀποβαίνει πρὸς βλάβη του. 194–196

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΑ', Ἡ συμπάθεια νεωτέρου πρὸς ἄλλον εἶναι χλευασμὸς τῶν δαιμόνων καὶ ἐπικίνδυνη γιὰ τὸν ἀδελφό. Ἐπίσης περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ λέγει ὁ ἀδελφὸς τὸν γέροντά του νὰ προσευχηθεῖ γιὰ ἄλλον ἢ ὄχι. 196–198

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΒ', Περὶ τοῦ μέτρου ἀγάπης ἀδελφοῦ πρὸς ἀδελφό. 198–200

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΓ', Περὶ καταπολεμήσεως τῶν ρυπαρῶν λογισμῶν, καὶ περὶ κλαυθμοῦ ἢ κατανύξεως. 202–203

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΔ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ μοναχὸς δὲν πρέπει νὰ κάνει τίποτε χωρὶς νὰ ἐρωτᾶ τοὺς πνευματικοὺς πατέρες. 204–205

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΕ', Ἡ μόνη ὁδὸς σωτηρίας γιὰ τὸν ἄνθρωπο εἶναι τὸ νὰ ὑποστεῖ ὅλα τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ. 204–206

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜS', Ὅποιος θέλει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ πρέπει ν' ἀγωνίζεται γιὰ τὴ φύλαξη τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ. 206–208

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΖ', Ὅταν ἀπαλλασσόμαστε ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμε αὐτὸν καὶ ν' ἀγωνιζόμαστε νὰ μὴ πέσομε στὰ ἴδια ἢ καὶ σὲ ἄλλα πάθη· ἐπίσης περὶ κεφαλαλγίας. 208–210

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΗ', Διαβεβαίωση πρὸς γέροντα ἀδελφὸ ὅτι ἡ ἀσθένεια τοῦ συνέβηκε γιὰ νὰ τοῦ καταλογισθεῖ ὡς καρπὸς πρὸς τὸ Θεὸ ἐὰν τὴν ὑπομείνει μὲ ὑπομονὴ καὶ εὐχαριστία. 210–212

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΘ', Περὶ τοῦ ὅτι μεμφόμενος κανεὶς τὸν ἑαυτό του γιὰ τὰ ὅσα εἶπε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του συγχωρεῖται ἀπὸ τὸ Θεό. 212–214

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝ', Περὶ τοῦ ὅτι μεταξὺ δύο κακῶν πραγμάτων πρέπει νὰ προτιμᾶ κανεὶς τὸ ὀλιγώτερο κακό. 214–215

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΑ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἀληθινὴ ἀνάπαυση κατορθώνεται μὲ τὸ νὰ εὐχαριστεῖ κανεὶς γιὰ ὅλα τὸ Θεό. 214–216

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΒ', Ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸν βόρβορο τῆς ἁμαρτίας γίνεται μὲ πολὺ κόπο. Ἐπίσης περὶ δικαιώματος καὶ περὶ λήθης. 216–217

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΓ', Εὐχὴ τοῦ Γέροντα πρὸς τὸ Θεὸ γιὰ ἀδελφὸ πρὸς ἁγιασμὸ αὐτοῦ καὶ διαβεβαίωση πρὸς αὐτὸν ὅτι ἡ δέησή του πρὸς τὸν Θεὸ εἶναι ἀδιάλειπτη. 218–219

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΔ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει ὁ μοναχὸς νὰ παρακάθεται σὲ τράπεζα στὴν ὁποία συμμετέχουν καὶ γυναῖκες. 218–220

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΕ', Ὁ μοναχὸς ἀποστελλόμενος γιὰ ὑπηρεσία μπορεῖ νὰ δεχθεῖ νὰ φάγει ἐκεῖ ποὺ ἀποστέλλεται

χωρὶς νὰ ἔχει τὴν ἄδεια τοῦ ἀββᾶ πρὸς τοῦτο, μετὰ ὅμως πρέπει νὰ τὸ ἀναγγείλει στὸν ἀββᾶ του. 220–221

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝS', Ὁ μοναχὸς δὲν πρέπει νὰ κάνει τίποτε χωρὶς τὴν ἐντολὴ τοῦ ἀββᾶ του. 222–223

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΖ', Ὁ ἀπερχόμενος μακριὰ καὶ μὴ ἔχοντας ἐντολὴ τοῦ ἀββᾶ του ποῦ νὰ καταλύσει, πρέπει νὰ ἐνεργεῖ μὲ προσοχὴ καὶ μὲ τὴ σκέψη ὅτι παραβαίνει ἐντολή. 222–223

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΗ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ παράβαση ἐντολῆς τοῦ ἀββᾶ πρέπει νὰ συνοδεύεται ἀπὸ μετάνοια πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τὸν ἀββᾶ. 222–224

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΘ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀγωνιζόμενος μὲ πίστη ἀδίστακτη πρὸς τὸ Θεὸ στὸ ἔργο ποὺ τοῦ ἔχει ἀνατεθεῖ, λαμβάνει καὶ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ. 224–226

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀδύναμος πνευματικὰ λαμβάνει δύναμη καὶ σύνεση μὲ τὴν πίστη του πρὸς τὸ Θεό· ἐπίσης περὶ μολυσμῶν. 226–228

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞΑ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ ἐρωτᾶ γιὰ τοὺς λογισμούς του ἐκεῖνον ποὺ ἔχει ἐμπιστοσύνη καὶ νὰ μὴ ἐρωτᾶ γιὰ τὸν ἴδιο λογισμὸ καὶ ἄλλον. 228–229

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞΒ', Ἐὰν μετὰ τὴν ἀπόκριση τῶν πατέρων συνεχίζεται ἡ θλίψη, σημαίνει ὅτι δὲν ἐξετέλεσε ὀρθῶς τὴν ἀπόκριση τῶν πατέρων. Διότι ὁ Θεὸς δὲν ψεύδεται. 228–230

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞΓ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ἐρωτᾶ γιὰ τὸν ἴδιο λογισμὸ καὶ ἄλλον πατέρα. 230–232

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞΔ', Περὶ τοῦ ὅτι αἰτία μὴ πραγματοποιήσεως σ' ἐμᾶς τῆς ἀποκρίσεως τῶν πατέρων πρέπει νὰ θεωρεῖται ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός μας. 232–234

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞΕ', Περὶ τοῦ πόσες φορὲς πρέπει νὰ προσεύχεται κανεὶς γιὰ τὸν λογισμὸ ποὺ τὸν ἀπασχολεῖ. 234–236

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞS', Περὶ τοῦ πότε πρέπει νὰ γίνεται ἡ τριπλῆ προσευχή μας γιὰ κάποιο αἴτημά μας. 236–237

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞΖ', Ἡ αἰτία μὴ λήψεως πληροφορίας μετὰ τὴν τριπλῆ προσευχή μας πρέπει ν' ἀναζητεῖται στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μας. 236–238
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞΗ', Περὶ ἐντολῆς καὶ τῆς ἁπλῆς κατὰ Θεὸν συμβουλῆς. 238–239
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞΘ', Περὶ τῶν συμβόλων τῆς ἐντολῆς καὶ τῆς κατὰ Θεὸν συμβουλῆς. 238–239
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟ', Περὶ τοῦ πότε ἀπόκριση τῶν πατέρων εἶναι ἐντολὴ ἢ ὄχι. 242–243
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΑS', Περὶ τοῦ ὅτι μετὰ τὴν τυχὸν παράβαση ἐντολῆς δὲν πρέπει κανεὶς ν' ἀπελπίζεται, ἀλλὰ νὰ φροντίζει νὰ διορθωθεῖ. 242–244
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΒ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ ἐρωτᾶ κανεὶς τοὺς πατέρες γιὰ τοὺς λογισμούς του καὶ ἂν ἀκόμα νομίζει ὅτι δὲν θὰ μπορέσει νὰ ἐκπληρώσει τὶς ἐντολές τους. 244–246
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΓ', Περὶ ψευδωνύμου γνώσεως. 246–247
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΔ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ζητοῦμε ἀπὸ τοὺς πατέρες νὰ προσεύχονται γιὰ μᾶς, διότι ὁ Θεὸς εἰσακούει τὶς δεήσεις τῶν ἁγίων. 246–250
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΕ', Περὶ τοῦ τί σημαίνει «ἐλευθερία στοὺς λογισμοὺς» καὶ ὅτι ἡ ἐρώτηση πρὸς τοὺς πατέρες πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ τοὺς ἴδιους ποὺ ἔχουν τοὺς λογισμούς. 250–251
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟS', Περὶ τῆς σημασίας τῆς ἐλευθερίας στὰ πράγματα. 250–254
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΖ', Μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐξετάζει ἐὰν ἡ ἐλευθερία πρὸς τὰ πράγματα σκανδαλίζει ἢ ὄχι κάποιον καὶ νὰ ἐνεργεῖ ἀνάλογα. 254–255
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΗ', Περὶ ἐλευθερίας, καὶ ὅτι αὐτὴ συμφέρει ὅπου δὲν ὑπάρχει ἐντολή. 254–256
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΘ', Ἡ ὁδὸς τῆς σωτηρίας εἶναι ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἀποκοπὴ τῶν θελημάτων καὶ δικαιωμάτων, συνοδευόμενα ἀπὸ ταπείνωση, ὑπακοὴ καὶ ὑποταγή. 256–258

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠ', Περὶ τοῦ τί σημαίνει «ἀποκοπὴ θελήματος». 258–259

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΑ', Πρέπει κανεὶς νὰ διορθώνει τοὺς μεγάλους λογισμοὺς (πορνεία, ἀσέλγεια, φθόνο κ.λ.π.) χωρὶς νὰ παραβλέπει καὶ τοὺς λεπτοὺς λογισμούς. 258–260

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΒ', Ὁ δισταγμὸς πρὸς τὶς ἀποκρίσεις τῶν γερόντων εἶναι δεῖγμα ἀπιστίας. 260–266

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΓ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ θεωροῦμε ἀργὰ τὰ λόγια τῶν ἁγίων, ἀλλὰ ἐνεργῆ καὶ λεγόμενα κατὰ Θεόν. 266–270

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΔ, Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ προσεύχεται μὲ αὐθεντία πρὸς θεραπεία πάθους του. 270–271

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΕ', Κατὰ τὴν προσευχὴ πρέπει νὰ ζητεῖ κανεὶς ἐκεῖνο ποὺ συμφέρει στὴν ψυχή του. 272–274

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠS', Ὅταν παραδίδεται κάποιος ἀπὸ ἅγιο στὸ Θεὸ πρέπει νὰ πιστεύει ὅτι ἔχει βοηθὸ τὸ Θεό, χωρὶς αὐτὸ νὰ τὸν καθιστᾶ ράθυμο, ἀλλὰ νὰ λαμβάνει καὶ ὅλα τὰ δυνατὰ μέτρα προστασίας τοῦ ἑαυτοῦ του. 274–278

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΖ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει κανεὶς νὰ στηρίζεται στὴν πίστη ἄλλων, ἀλλὰ νὰ συνεισφέρει καὶ ὁ ἴδιος τὴ δική του πίστη πρὸς τὸ Θεό. 278–280

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΗ', Περὶ τοῦ ὅτι γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀπαραίτητη καὶ ἡ συνεισφορὰ τῆς πίστεώς του πρὸς τὸ Θεό. 280–282

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΘ', Περὶ τοῦ ὅτι οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι αἴτιοι τῶν κακῶν τους καὶ ὄχι ὁ Θεὸς ἢ οἱ ἅγιοί του. 284–285

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Τϟ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀναθέτουμε ὅλη τὴν ἐλπίδα καὶ μέριμνά μας στὸ Θεό. 284–286

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤϟΑ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιρρίπτουμε τὸν ἑαυτό μας στοὺς κινδύνους καὶ πειρασμούς, ἀλλὰ ὀφείλομε νὰ προφυλαγόμαστε· ἐπίσης περὶ διακρίσεως πειρασμῶν. 286–290

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤϟΒ', Περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν πειρασμῶν κατὰ παραχώρηση Θεοῦ καὶ ἐξ ἰδίου θελήματος. 290–292

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤϞΓ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει κανεὶς ὅλα νὰ τὰ κάνει κατὰ φόβο Θεοῦ. 292–294

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤϞΔ', Περὶ διακρίσεως τῆς κατὰ Θεὸν κατανύξεως καὶ τῆς ἀπὸ τὴν διαβολικὴ ἐνέργεια προερχόμενης. 294–296

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤϞΕ', Περὶ τοῦ καταλλήλου καιροῦ γιὰ τὴν μνήμη τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ πρὸς κατάνυξη καὶ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν. 296–298

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤϞS', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀναθέτομε στὸ Θεὸ τὰ παραπτώματα ποὺ λησμονοῦμε καὶ νὰ ζητοῦμε τὴ συγχώρηση αὐτῶν. 298–300

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤϞΖ', Ἡ διόρθωση τοῦ ἐλέγχου μὲ ἔργα προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ γίνεται πρὸς σωτηρία μας, ἐνῶ ἡ μὴ διόρθωση μὲ ἔργα προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐπιβουλὴ τοῦ διαβόλου πρὸς κατάκρισή μας. 300–301

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤϞΗ', Περὶ ἀπώλειας πράγματος καὶ ἀναζητήσεως αὐτοῦ. 300–302

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤϞΘ', Περὶ ἐξαγορεύσεως καὶ συγχωρήσεως ἁμαρτιῶν. 302–303

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Υ', Περὶ τῶν αἰτίων ψυχῆς ποὺ ἔχει πολλὰ τραύματα καὶ δὲν κλαίει αὐτά. 302–304

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΑ', Περὶ τοῦ ὅτι κάθε καλὸ πρᾶγμα ποὺ δὲν γίνεται γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ μόνο τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἔχει ἀναμιγμένο καὶ τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μιαρὸ καὶ ἀποφευκτὸ στὸ Θεό. 304–306

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΒ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ εὐχερὴς ἐκμάθηση τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ δὲν προέρχται ἀπὸ τὸν διάβολο, ἀλλ' εἶναι σπέρμα τοῦ Θεοῦ. 306–308

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΓ', Περὶ τοῦ ὅτι κάθε ἀγαθὸ δώρημα πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἁμαρτωλοὺς προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεό. 308–309

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΔ', Περὶ κατ' ἀξίαν εὐχαριτήσεως τοῦ Θεοῦ ὑπὸ δικαίων καὶ ἁμαρτωλῶν. 308–310

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΕ', Περὶ διακρίσεως ἀγαθοῦ ἐκ Θεοῦ καὶ ἀγαθοῦ γινομένου ἐκ τοῦ διαβόλου πρὸς ἀπάτη. 312–314

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥS', Περὶ τοῦ πῶς μπορεῖ νὰ διακρίνει καὶ ν' ἀποφύγει κανεὶς τὸν κίνδυνο ἀπὸ τὸ ἐκ τῶν δαιμόνων νομιζόμενο ἀγαθό. 314–315

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΖ', Περὶ τοῦ πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ διακρίνει ἐὰν ἕνα πρᾶγμα εἶναι ἀγαθὸ ἢ ὄχι. 314–316

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΗ', Περὶ τοῦ ὅτι κάθε ἀγαθὸ ἀποκτᾶται πάντοτε μὲ θλίψη. 316–318

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΘ', Πεὶ τοῦ ὅτι πρέπει κάθε ἀγαθὸ νὰ ἐπιγράφεται στὸ Θεό. 318–320

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ταπεινώνουμε τὸ λογισμό μας γιὰ κάθε ἀγαθὸ ποὺ κάνομε. 320–322

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΑ', Περὶ τοῦ πῶς μπορεῖ κανεὶς ν' ἀποφύγει τὴν ὑψηλοφροσύνη ὅταν ἐκτελεῖ κάποια ἐντολή. 322–323

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΒ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑψηλοφρονοῦμε ὅταν συμβεῖ κάποτε νὰ μακροθυμήσουμε καὶ νὰ λησμονοῦμε τὸ Θεό. 324–326

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΓ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν παροργίζεται ὁ Θεὸς ἐὰν πρὸς ταπείνωσή μας ἀποδώσουμε τὴ μακροθυμία μας στὸ διάβολο καὶ ὄχι στὸ Θεό. 326–327

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΔ', Περὶ τοῦ ὅτι οἱ τυχὸν γινόμενες ὀπτασίες στὸν ἁμαρτωλὸ προέρχονται ἀπὸ τοὺς δαίμονες. 326–328

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΕ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν γίνονται ὀπτασίες στοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀλλὰ μόνο στοὺς ἁγίους. 328–329

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙS', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ διάβολος δὲν μπορεῖ κατὰ τὶς ὀπτασίες ἢ τὰ ὄνειρα νὰ δείξει τὸν Χριστὸ ἢ τὴν ἁγία Κοινωνία. 328–330

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΖ', Περὶ τοῦ ὅτι ὅπου ὑπάρχει ὁ Θεὸς κακὸ δὲν ὑπάρχει. 330–331

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΗ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιστεύουμε στὰ ἐνύπνια. 332–333

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΘ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ εἴμαστε προσεκτικοὶ καὶ ὅταν ἀκόμα οἱ πονηροὶ λογισμοὶ δὲν μᾶς βλάπτουν. 332–333

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚ', Περὶ τοῦ ὅτι τὸ ἅγιο Πνεῦμα δὲν ἐνοικεῖ στοὺς ἁμαρτωλούς. 332–334
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΑ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν προσεύχεται κανεὶς κατὰ Θεὸν οὔτε καὶ βοήθεια λαμβάνει ὅταν κατὰ τὴν προσευχὴ ἐπαίρεται ὁ λογισμός του. 334–336
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΒ', Περὶ διαφορᾶς μεταξὺ μακροθυμίας ὡς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ καὶ προσευχῆς μὴ κατὰ Θεόν. 336–337
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΓ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑψηλοφρονοῦμε κατὰ τὴν ψαλμωδία. 336–338
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΔ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ἀδιαλείπτως καὶ χωρὶς ἔπαρση νὰ ἐπικαλούμαστε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ κατὰ τὶς θλίψεις μας. 338–340
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΕ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ἐπικαλούμαστε πάντοτε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ κι ὅταν ἀκόμα φαίνεται νὰ ἔχομε εἰρήνη. 340–342
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚS', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀποδεχόμαστε τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀνθρώπων. 342–344
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΖ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει κατὰ τὴν ψαλμωδία, τὴν προσευχὴ καὶ ἀνάγνωση νὰ περιφρονοῦμε τοὺς ἄτοπους λογισμοὺς καὶ νὰ ἐπικαλούμαστε τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. 344–345
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΗ', Περὶ τοῦ πῶς ἀποκτᾶ κανεὶς κατάνυξη κατὰ τὴν προσευχή, τὴν ἀνάγνωση καὶ τὴν ψαλμωδία. 346–347
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΘ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ἡ ψαλμωδία νὰ γίνεται μὲ νήψη καὶ χωρὶς ρεμβασμούς. 348–350
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛ', Περὶ τοῦ ὅτι ἐπαρκεῖ πρὸς βοήθειά μας κατὰ τὶς θλίψεις καὶ μόνο ἡ ἐπίκληση ἢ ἀνάμνηση τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. 348–350
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΑ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει, ὅταν δὲν μποροῦμε νὰ ἔχουμε διαρκῶς τὴν κατὰ Θεὸν νήψη, νὰ παραδίδουμε τὴ μελέτη τοῦ Θεοῦ καὶ στὴ γλώσσα. 350–352
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΒ', Περὶ διαφορᾶς τοῦ νὰ ἀφήσει κανεὶς τοὺς λογισμοὺς νὰ εἰσέλθουν μέσα του καὶ τοῦ νὰ ἀποκόψει αὐτούς. 352–353

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΓ', Περὶ προσκυνήσεως λειψάνων τῶν ἁγίων Μαρτύρων. 354–355

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΔ', Ἡ παράκληση πρὸς τὸ Θεὸ πρέπει νὰ γίνεται μὲ πρόφαση τὴν προσευχὴ καὶ ὄχι μὲ πρόφαση τὴ δειλία. 354–355

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΕ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει ἡ δειλία οὔτε νὰ μᾶς παρακινεῖ σὲ προσευχὴ οὔτε νὰ μᾶς ἀποτρέπει ἀπὸ αὐτήν. 356–357

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛS', Περὶ τοῦ πόσες φορὲς πρέπει νὰ κατασφραγίζει κανεὶς τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ. 356–358

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΖ', Περὶ τὸ ἂν μπορεῖ κανεὶς νὰ κάνει τὸ σταυρό του μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι. 358–359

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΗ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει κανεὶς κατὰ τὴν προσευχὴ γιὰ πολλὰ πρόσωπα ν' ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ καθενὸς ξεχωριστά. 358–360

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΘ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς προσευχῆς πρέπει νὰ εἶναι, καὶ ὅταν ἀκόμα αὐτὴ ἐπιμηκύνεται, νὰ γίνει ἐκεῖνο ποὺ ζητᾶμε κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. 360–361

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ προσεύχεται κανεὶς ὅταν ἡ προσευχὴ ἀναφέρεται στὴν εὐσεβῆ ρύθμιση πραγμάτων. 360–362

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΑ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει κατὰ τὴν προσευχὴ νὰ στρεφόμαστε πρὸς ἀνατολάς. 362–363

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΒ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ἢ ὄχι γιὰ τὸ κάθε ἁμάρτημά μας νὰ λέμε τὸ 'ἥμαρτον'. 362–364

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΓ', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ὅταν κατὰ τὴν προσευχὴ ρέμβεται ἢ πλανᾶται. 364–366

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΔ', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ὅταν κυριευθεῖ κατὰ τὴν προσευχὴ ἀπὸ ρεμβασμό. 366–367

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΕ', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς κατὰ τὴν ψαλμωδία ὅταν εἰρηνεύει ἢ ρέμβεται ὁ λογισμός του. 366–368

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜS', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ὅταν κατὰ τὴν στιχολογία θέλει νὰ κατανοήσει τὰ λεγόμενα καὶ τοῦ συμβαίνει πόλεμος πρὸς τὸν ἀδελφό. 368–369
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΖ', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς κατὰ τὴν ψαλμωδία ὅταν δὲν ξεύρει τοὺς ψαλμούς. 368–370
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΗ', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ὅταν εἰσέρχεται στὴν καρδιὰ πονηρὸς λογισμὸς καὶ πῶς ἀπομακρύνεται αὐτός. 370–372
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΘ', Περὶ τοῦ τί σημαίνει 'κίνηση' στὶς περιπτώσεις πονηρῶν λογισμῶν. 372–374
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝ', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ἐὰν θέλει νὰ σωθεῖ. 374–376
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΑ', Διευκρινίσεις περὶ τοῦ λόγου τοῦ Γέροντα, 'ὁ θέλων τρεχέτω'. 376–377
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΒ', Περὶ τῶν αἰτίων ἀκηδίας καὶ νυσταγμοῦ ἀδελφοῦ κατὰ τὴν Πεντηκοστή. 376–377
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΓ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει κανεὶς νὰ κρίνει κάποιον γιὰ ἄτοπη πράξη του. 378–380
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΔ, Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζεται ἡ τυχὸν ταραχὴ κατὰ τὶς συναντήσεις μὲ ἄλλους. 380–386
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΕ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ ταραχὴ γιὰ μὴ εὔλογη αἰτία δὲν εἶναι κατὰ Θεὸν καὶ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζεται αὐτή. 384–386
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝS', Περὶ τῆς φαινομενικῆς διαφορᾶς τῆς πίστεως καὶ ταπεινώσεως τοῦ ἑκατοντάρχου καὶ τοῦ Ἀβραάμ. 388–390
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΖ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ παρακαλοῦμε καὶ νὰ ἐπιζητοῦμε τὶς ἐπισκέψεις τῶν ἁγίων. 390–392
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΗ', Τί εἶναι παρρησία καὶ τί γέλως ἀπρεπής. 392–396
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΘ', Τί εἶναι πρέπουσα ἱλαρότητα καὶ πῶς πρέπει νὰ τὴν χρησιμοποιεῖ ὁ ἁμαρτωλός. 394–396
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΞ', Ποιός εἶναι ὁ κενόδοξος καὶ ποιός ὁ ὑπερήφανος καὶ πῶς φθάνει κανεὶς στὴν ὑπερηφάνεια. 396–397

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΞΑ', Περὶ κλαυθμῶν καὶ κατανύξεως· ἐπίσης περὶ σωματικοῦ πολέμου. 396–398

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΞΒ', Περὶ ταπεινώσεως, πῶς ἀποκόπτει κανεὶς τὰ πάθη τῆς γαστριμαργίας καὶ φιλαργυρίας, καὶ περὶ κλαυθμοῦ καὶ κατανύξεως. 398–402

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΞΓ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ἢ ὄχι νὰ πολυπραγμονεῖ κανεὶς περὶ τὰ θεῖα μυστήρια καὶ ἂν ὁ ἁμαρτωλὸς ποὺ προσέρχεται σ' αὐτὰ κατακρίνεται. 402–404

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΞΔ', Περὶ ἀνοχῆς τοῦ Ἰησοῦ πρὸς συμμετοχὴ τοῦ Ἰούδα στὸν μυστικὸ δεῖπνο καὶ ἂν οἱ ἁμαρτωλοὶ μποροῦν νὰ προσέρχονται στὰ θεῖα μυστήρια. 404–408

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΞΕ', Περὶ τοῦ ἂν ἡ μεταμέλεια τοῦ Ἰούδα ἦταν μετάνοια ἢ ὄχι. 408–409

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΞS', Τί εἶναι 'θέλημα Θεοῦ' καὶ τί 'παραχώρηση' καὶ ποιά τὰ ἀποτελέσματά τους. 408–409

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΞΖ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει οἱ διάφοροι πειρασμοὶ ν' ἀντιμετωπίζονται μὲ ἀταραξία καὶ νὰ παραδίνονται στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. 410–411

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΞΗ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζονται οἱ ρυπαροὶ λογισμοί. 410–412

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΞΘ', Περὶ διηγήσεως πάντοτε ἢ μὴ τῶν διηγημάτων τῆς Γραφῆς καὶ τοῦ βίου τῶν πατέρων. 412–414

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ ὁμιλεῖ κανεὶς ἀπὸ τὰ μέσα διηγήματα. 414–416

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΑ', Περὶ ἀποφυγῆς ὁμιλίας ἀπὸ τὰ μέσα διηγήματα καὶ ἰδίως τῆς πολυλογίας κατὰ τὶς τυχὸν ὁμιλίες αὐτῶν. 416–417

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΒ', Ὅταν κανεὶς συμβεῖ νὰ βρεθεῖ μεταξὺ κάποιων ποὺ συζητοῦν γιὰ κοσμικὰ ἢ πνευματικὰ πράγματα, θὰ πρέπει τὰ λόγια του νὰ εἶναι λίγα καὶ νὰ μὴ προκαλοῦν βλάβη ψυχῆς. 416–418

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΓ', Περὶ τῶν αἰτίων τῆς μετὰ ταραχῆς συνομιλίας μὲ κάποιον. 418–419

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΔ', Περὶ τοῦ νοήματος τοῦ λόγου 'ἐὰν ὁ λογισμὸς αἰσθάνεται ταραχὴ μέχρι τριχός, εἶναι ἐκ τοῦ πονηροῦ'. 418–420

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΕ', Περὶ ἐλευθερίας κατὰ τὴν ἐξομολόγηση τῶν λογισμῶν. 250–251

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟS', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγεται ὁ λόγος ποὺ περιέχει ἁμαρτία ἢ ὁδηγεῖ σὲ κενοδοξία. 422–423

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΖ', Τί εἶναι 'δικαίωμα'. 422–424

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΗ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγεται κάθε λογισμὸς ἢ πρᾶγμα κακό. 424–426

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΘ', Περὶ τοῦ πόσες φορὲς πρέπει νὰ ἐπικαλεῖται κανεὶς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ βάρους ἀπὸ τὸν λογισμό. 426–427

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει πρὸς ἀποφυγὴ τῆς ταραχῆς τὸ κάθε τι νὰ γίνεται μὲ προσευχὴ καὶ φόβο Θεοῦ. 426–428

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΑ', Περὶ τοῦ πότε ἡ σιωπὴ εἶναι καλὴ καὶ πότε βλαβερή. 428–429

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΒ', Περὶ τοῦ αὐτεξουσίου τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἐξαναγκάζει κάποιον νὰ κάνει τὸ δίκαιο. 428–430

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΓ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ βαστάζομε μὲ ἀταραξία τὶς τυχὸν ὕβρεις τῶν συνανθρώπων μας. 430–434

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΔ', Περὶ τοῦ ὅτι οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ὡς θεοὶ καὶ αὐτοί, ἐνεργοῦν κατ' ἀναλογία μ' ἐκεῖνον. 434–436

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΕ', Συμβουλὲς πρὸς ἀδελφὸ νὰ διαλέξει μόνος του τὸν τόπο κατοικήσεως του. 436–438

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠS', Συμβουλὲς πρὸς ὀρθὴ ρύθμιση συμφωνίας μεταξὺ δύο ἀδελφῶν. 438–440

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΖ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ὁ ἀδελφὸς νὰ φιλοκαλεῖ τὸ κελλί του. 440–442

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΗ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀντιμετωπίζουμε μὲ ὑπομονὴ τὶς δοκιμασίες καὶ ν' ἀποφεύγουμε τὶς κατακρίσεις. 442–444

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΘ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὀργίζεται κανεὶς ἀλόγως. 444–446

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Υϟ', Συμβουλὲς πρὸς ἀδελφοὺς πῶς νὰ συμπεριφερθοῦν πρὸς γέροντα ἀδελφὸ ποὺ ἐγκατέλειψε παραπονούμενος τὸ κοινόβιο. 446–447

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥϟΑ', Τί πρέπει νὰ κάνει ὁ παραπάνω ἀδελφὸς ἐὰν μετανοεῖ γιὰ τὴν φυγή του ἀλλὰ ντρέπεται νὰ ἐπιστρέψει. 448–449

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥϟΒ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς ἀποδέχεται τὴ μετάνοια ὅλων. 448–449

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥϟΓ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ προσερχόμαστε στὸ Θεὸ μὲ τὴν πεποίθηση ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἐπιχορηγητὴς τῆς δυνάμεως στὸν ἀγώνα μας. 450–451

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥϟΔ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ μοναχὸς δὲν πρέπει νὰ θορυβεῖται ἀπὸ τὶς φαντασίες τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ν' ἀντιμετωπίζει αὐτὲς μὲ ἀνδρεία. 450–452

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥϟΕ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ὁ μοναχὸς ν' ἀγωνίζεται νὰ μὴ ἐκπέσει ἀπὸ τὴ στρατεία ποὺ ἔχει κληθεῖ. 452–456

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥϟS', Περὶ τοῦ ὅτι οἱ πειρασμοὶ δίνονται γιὰ δοκιμασία καὶ ὠφελοῦν μεγάλως τὸν πειραζόμενο. 456–458

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥϟΖ', Εὐχὴ τοῦ γέροντα πρὸς τὸ Θεὸ γιὰ ἀδελφὸ νὰ τὸν ἐνδυναμώσει καὶ νὰ τὸν ἀναδείξει γνήσιο καὶ δόκιμο στρατιώτη. 458–460

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥϟΗ', Συμβουλὲς πρὸς ἀδελφὸ πρὸς ἀποβολὴ τῶν παθῶν καὶ ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν. 460–462

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥϟΘ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ προσερχόμενος στὴν δουλεία τοῦ Κυρίου πρέπει νὰ γνωρίζει ὅτι ἡ εὐδοκίμηση παρ' αὐτοῦ γίνεται μὲ τὴν ὑπομονὴ στὶς θλίψεις καὶ τοὺς πειρασμούς. 462–464

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Φ', Περὶ ἀντιμετωπίσεως τοῦ λογισμοῦ τῆς πορνείας. 464–466

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΑ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγεται ἡ ὀργὴ καὶ οἱ κινήσεις τοῦ σώματος κατὰ τὴ συνομιλία μὲ τὸν συνάνθρωπό μας. 466–467

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΒ', Περὶ καταπολεμήσεως τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς φιλαργυρίας καὶ τῶν ἄλλων παθῶν. 466–467

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΓ', Περὶ δίαιτας καὶ ὕπνου καθὼς καὶ περὶ ταραχῆς. 468–470

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΔ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ἀδελφὸς νὰ ἐρωτᾶ ἢ μὴ ἄλλον γέροντα γιὰ τοὺς λογισμούς του. 470–472

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΕ', Περὶ τοῦ πῶς ἀποβάλλεται ἡ εὔκολη ροπὴ πρὸς ὀργή. 472–474

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦS', Προσευχὴ τοῦ Γέροντα πρὸς τὸ Θεὸ περὶ δύο ἀδελφῶν. 472–473

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΖ', Προσευχὴ τοῦ Γέροντα γιὰ ἀδελφὸ γιὰ νὰ τὸν ἐνισχύσει στὴν ἀδυναμία του καὶ ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴν ὀλιγωρία. 474–475

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΗ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει κανεὶς ἢ ὄχι νὰ προσφεύγει σὲ γιατροὺς καὶ νὰ χρησιμοποιεῖ φάρμακα. 476–477

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΘ', Περὶ τῶν αἰτίων τῆς ραθυμίας καὶ πῶς ἀπαλλάσσεται κανεὶς ἀπὸ αὐτήν. 476–478

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙ', Περὶ ἀντιμετωπίσεως τῆς πλησμονῆς καὶ τῶν σκιρτημάτων τοῦ σώματος. 478–480

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΑ', Ἡ ἀπομάκρυνση τῶν παθῶν γίνεται μὲ συνεχῆ ἐπαγρύπνηση καὶ ἀδιάλειπτη προσφυγὴ πρὸς τὸ Θεό· ἐπίσης καὶ περὶ διατροφῆς. 480–482

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΒ', Περὶ βρωμάτων καὶ νηστείας καὶ περὶ δακρύων. 484–48

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΓ', Προσευχὴ τοῦ Γέροντα πρὸς ἀπαλλαγὴ ἀδελφοῦ ἀπὸ τὰ πάθη του. 486–488

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΔ', Ἡ προσφυγὴ πρὸς τὸν Ἰησοῦ ἀπαλλάσσει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ πάθη του. 488–489

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΕ', Προσευχὴ τοῦ Γέροντα πρὸς ἀπαλλαγὴ ἀδελφοῦ ἀπὸ πάθος του. 490–491

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙS', Εὐχαριστία πρὸς τὸ Θεὸ γιὰ τὴν ταχεία θεραπεία ἀδελφοῦ ἀπὸ πάθος του. 490–491

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΖ', Παραινέσεις πρὸς ἀπαλλαγὴ ἀδελφοῦ ἀπὸ θλίψη καρδιᾶς. 490–492

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΗ', Περὶ διατροφῆς καὶ τοῦ καταλλήλου καιροῦ λήψεως αὐτῆς. 492–494

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΘ', Περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἀτονίας κατὰ τὶς νυχτερινὲς ψαλμωδίες. 494–496

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΚ', Περὶ τοῦ ἂν προέρχεται ἀσθένεια ἀπὸ τὸ Θεό. 496–497

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΚΑ', Περὶ τῶν ἐξ ἀμελείας καὶ ἀταξίας ἀρρωστιῶν καὶ τῶν πρὸς παιδείαν ἐπαγομένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. 496–498

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΚΒ', Περὶ τοῦ πῶς μπορεῖ ν' ἀντιμετωπίσει κανεὶς τὶς ἀπὸ φύσεως ἀσθένειες τὶς ἀναμιγμένες καὶ ἀπὸ δαιμονικὴ ἐνέργεια. 498-501

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ 503–514

1. Εὑρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς 503–507
2. Εὑρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων 507–514

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 515–538

ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ ΕΡΓΑ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Α. ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Τόμος 1ος Ἐπιστολές.
» 2ος Ἐπιστολές.
» 3ος Ἐπιστολές.
» 4ος Ὁμιλίες στὴν Ἑξαήμερο.
» 5ος Ὁμιλίες σὲ Ψαλμούς.
» 6ος Ὁμιλίες ἠθικὲς καὶ πρακτικές.
» 7ος Ὁμιλίες δογματικές, περιστατικές, ἐγκωμιαστικές, παιδ/κ
» 8ος Ἀσκητικὰ Α′ (Ὅροι κατὰ πλάτος).
» 9ος Ἀσκητικὰ Β′ (Ὅροι κατ' ἐπιτομήν).
» 10ος Δογματικὰ ἔργα.

Β. ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 1ος Ἀπολογητικὰ (Κατὰ εἰδώλων, Περὶ ἐνανθρωπήσεως).
» 2ος Δογματικὰ Α′ (Λόγοι κατὰ Ἀρειανῶν Α′–Β′).
» 3ος Δογματικὰ Β′ (Λόγοι κατὰ Ἀρειανῶν Γ′–Δ′).
» 4ος Δογματικὰ Γ′.
» 5ος Ἑρμηνευτικὰ Α′.
» 6ος Ἑρμηνευτικὰ Β′ (Ἐξήγησις στοὺς Ψαλμούς).
» 7ος Ἑρμηνευτικὰ Γ′ (Ἐξήγησις στοὺς Ψαλμούς).
» 8ος Ἱστορικοδογματικα Α′.
» 9ος Ἱστορικοδογματικὰ Β′.
» 10ος Ἱστορικοδογματικὰ Γ′
» 11ος Ἀσκητικὰ (Βίος Μ. Ἀντωνίου ...).
» 12ος Διάφορα ἀμφιβαλλόμενα ἔργα.

Γ′ ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Τόμος 1ος Προσωπικὲς Σχέσεις καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Διακονία Α′.
» 2ος Προσωπικὲς Σχέσεις καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Διακονία Β′.
» 3ος Ἀπολογητικὰ ἔργα.
» 4ος Δογματικὰ ἔργα.
» 5ος Ὁμιλίες.
» 6ος Ἐγκωμιαστικοὶ καὶ Ἐπιτάφιοι Λόγοι.
» 7ος Ἐπιστολές.
» 8ος Ὁ Χριστὸς πάσχων καὶ Ἔπη δογματικά.
» 9ος Ἔπη Ἠθικά.
» 10ος Ἔπη Ἱστορικά.
» 11ος Ἔπη εἰς Ἑτέρους. – Ἐπιγράμματα.

ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ ΕΡΓΑ

Δ' ΑΠΑΝΤΑ ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ

Τόμος 1ος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Α' – Γ').
» 2ος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Δ' – ΣΤ').
» 3ος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Ζ' – Ι').
» 4ος Τριακονταετηρικὸς στὸ Μ. Κων/ντῖνο.– Στὸ Βίο Μ. Κων/ντίνου.– Λόγος Μ. Κων/ντίνου στὸ Σύλλογο τῶν ἁγίων.

Ε' ΑΠΑΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

Τόμος 1ος Δογματικὰ Α' (Ἔκδοσις ἀκριβὴς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως).

ΣΤ' ΑΠΑΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Τόμος 1ος Διάλογος Παλλαδίου.– Περὶ ἀσαφείας τῶν προφητειῶν.– Σύνοψις Παλαιᾶς Διαθήκης.
» 2ος Ὁμιλίες στὴ Γένεσι (Α' – ΚΓ').
» 3ος Ὁμιλίες στὴ Γένεσι (ΚΔ' – ΜΑ').
» 4ος Ὁμιλίες στὴ Γένεσι (ΜΒ' – ΞΔ').
» 5ος Ὁμιλίες στὴ Γένεσι (Γ' – ΙΒ').– Στοὺς Ψαλμοὺς (ΜΑ' – ΜΓ').
» 6ος Ὁμιλίες στοὺς Ψαλμοὺς (ΜΔ' – ΡΚΓ').
» 7ος Ὁμιλίες στοὺς Ψαλμοὺς (ΡΚΔ' – ΡΝ') καὶ Ὁμιλίες στὸν Δαυὶδ καὶ τὸν Σαούλ.
» 8ος Ὁμιλίες στὴ Γένεσι (Α' – Θ').– Ὑπόμνημα στὸν Ἠσαΐα.– Ὑπόμνημα στὸν Δανιὴλ (Κεφ. Ι'–ΙΓ').
» 9ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο (Ὁμ. Α'–Κ').
» 10ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο (Ὁμ. ΚΑ'–ΜΗ').
» 11ος Ὑπόμνημα στὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγ. (Ὁμιλ. ΜΘ'–ΟΕ').
» 12ος α) Ὑπόμνημα στὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγ. (Ὁμιλ. ΟΣΤ'–ϞΑ'). β) Ὑπόμνημα στὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγ. (Ὁμιλ. Α'–Δ').
» 13ος Ὑπόμνημα στὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο (Ὁμιλ. Ε'–ΛΑ').
» 13α' Ὑπόμνημα στὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο (Ὁμιλ. ΛΒ'–ΝΔ').
» 14ος Ὑπόμνημα στὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο (Ὁμιλ. ΝΕ'–ΠΗ').
» 15ος Ὑπόμνημα στὶς Πράξεις (Ὁμιλ. Α'–ΚΓ').
» 16α' Ὑπόμνημα στὶς Πράξεις (Ὁμιλ. ΚΔ'–ΜΔ').
» 16β' Ὑπόμνημα στὶς Πράξεις (Ὁμιλ. ΜΕ'–Ν'), στὴν Πρὸς Ρωμαίους (Ὁμιλ. Α'–Ι').
» 17ος Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Ρωμαίους (Ὁμιλ. ΙΑ'–ΛΓ').
» 18ος Ὑπόμνημα στὴν Α' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμιλ. Α'–ΚΑ').
» 18α' Ὑπόμνημα στὴν Α' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμιλ. ΚΒ'–ΜΔ'), καὶ Β' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμιλ. Α'–ΙΑ')
» 19ος Ὑπόμνημα στὴ Β' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμιλ. Α'–ΚΔ').
» 20ος Ὑπόμνημα στὴ Β' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμιλ. ΚΕ'–Λ') καί στὴν Πρὸς Ἐφεσίους (Ὁμιλ. Α'–ΙΑ').

» 21ος Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Ἐφεσίους (Ὁμιλ. ΙΒ΄–ΚΔ΄) καὶ στὴν Πρὸς Φιλιππησίους (Ὁμιλ. Α΄–ΙΒ΄).
» 22ος Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Φιλιππησίους (Ὁμιλ. ΙΓ΄–ΙΕ΄), στὴν Πρὸς Κολοσσαεῖς καὶ στὴν Πρὸς Θεσσαλονικεῖς Α΄.
» 23ος Ὑπόμνημα στὴ Β΄ Πρὸς Θεσσαλονικεῖς (Ὁμιλ. Α΄–Ε΄), στὴν Α΄ Πρὸς Τιμόθεον (Ὁμιλ. Α΄–ΙΗ΄) καὶ Β΄ Πρὸς Τιμόθεον (Ὁμιλ. Α΄–Ι΄).
» 25ος Α. Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Ἑβραίους (Ὁμιλ. ΙS΄–ΛΔ΄),
Β. Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον, (Ὁμιλίες Α΄ – Ζ΄).
» 26ος Ὁμιλίες Ἠθικὲς – Ἁγιογραφικές.
» 27ος Ὁμιλίες Ἁγιογραφικὲς – Ἑρμηνευτικές.
» 28ος Ποιμαντικὰ καὶ Ἀσκητικά Α΄.
» 29ος Ἀσκητικὰ Β΄.
» 30ος Ὁμιλίες Κατηχητικὲς – Ἠθικές.
» 31ος Ὁμιλ. κατηχητικὲς καὶ ἠθικὲς Β΄ - Ὁμιλ. Περιστατικὲς Α΄.
» 32ος Ὁμιλίες Περιστατικὲς Β΄.
» 33ος Ὁμιλίες Περιστατικὲς Γ΄.
» 34ος Ὁμιλίες Περιστατικὲς Δ΄. α. Πρὸς Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας. β. Πρὸς Ἰουδαίους. γ. Περὶ εἱμαρμένης καὶ προνοίας. δ. Εἰς τὸν μακάριον Βαβύλαν.
» 35ος Ὁμιλίες δογματικές.
» 36ος Ὁμιλίες ἑορταστικὲς - ἐγκωμιαστικές.

Ζ΄ ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ

Τόμος 1ος Δογματικὰ Α΄ (Πῶς τρία πρόσωπα λέγοντες - Κατὰ εἱμαρμένης - Διάλογος περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως, καὶ Λόγος Κατηχητικὸς Μέγας).
» 2ος Δογματικὰ Β΄ (Κατὰ Εὐνομίου Ἀντιρρητικοὶ Λόγοι Α΄ – Β΄.)
» 3ος Δογματικὰ Γ΄ (Κατὰ Εὐνομίου Ἀντιρρητικὸς Λόγος Γ΄ – Λόγος ἀντιρρητικὸς πρὸς τὴν Εὐνομίου ἔκθεσιν.
» 5ος Ἑρμηνευτικὰ Α΄ (Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου – Ἀπολογητικὸς περὶ τῆς Ἑξαημέρου – Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου γενέσεως (Ὁμιλίες Α–Γ).
» 6ος Ἑρμηνευτικα Γ΄ (Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν Ψαλμῶν – Εἰς τὸν 6ον Ψαλμὸν = Περὶ τῆς ὀγδόης – Εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν.

Η΄ ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

Βίος Γρηγορίου Παλαμᾶ ὑπὸ Φιλοθέου Κοκκίνου.
Τόμος 1ος Λόγοι ἀποδεικτικοὶ δύο Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος - Ἐπιστολὲς πρὸς Ἀκίνδυνον Α΄, Β΄, Γ΄, Ἐπιστολὲς πρὸς Βαρλαὰμ Α΄, Β΄.
» 2ος Ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχαζόντων Λόγοι Α΄- Γ΄.

» 3ος Πραγματεῖες δογματικὲς καὶ ὁμολογιακές.
» 4ος Ἐπιστολές.
» 5ος Κατὰ Ἀκινδύνου Λόγοι Ἀντιρρητικοὶ (Α΄ - Γ΄).
» 6ος Κατὰ Ἀκινδύνου Λόγοι Ἀντιρρητικοὶ (Δ΄ - Ζ΄).
» 9ος Ὁμιλίες Α΄-Κ΄.
» 10ος Ὁμιλίες ΚΑ΄-ΜΒ΄.
» 11ος Ὁμιλίες ΜΒ΄-ΞΓ΄.

Θ΄ ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ

Τόμος 1ος Ἀποφθέγματα Γερόντων.
» 2ος Τὸ Λειμωνάριον.
» 3ος Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, Περὶ θείων ὀνομάτων, Περὶ οὐρανίου ἱεραρχίας, Περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας, Περὶ μυστικῆς θεολογίας, Ἐπιστολές.
» 5ος Κυρίλλου Σκυθοπολίτου, Βίοι ἁγίων.
» 7ος Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, 50 Πνευματικὲς Ὁμιλίες.
» 9ος Διαδόχου Φωτικῆς, Κεφάλαια Γνωστικά, Λόγος στὴ Ἀνάληψη, Ὁράσεις, Ἐρωταποκρίσεις, καὶ Ἰωάννου Καρπαθίου, Κεφάλαια Παρακλητικὰ 100.
» 12ος Ἀββᾶ Ἡσαΐα, Λόγοι Ἀσκητικοὶ - ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, Κεφάλαια ὠφέλιμα - ἀββᾶ Δωροθέου, Πραγματεῖες καὶ Ἐπιστολές.
» 14ος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, Μυσταγωγία – Τὰ 400 Κεφάλαια Περὶ Ἀγάπης – Λόγος Ἀσκητικὸς – Τὰ 200 Κεφάλαια Περὶ Θεολογίας.
» 19Α Συμεὼν ὁ Ν. Θεολόγος, Βίος Συμεὼν ὑπὸ Νικήτα Στηθατου, Κεφάλαια - Εὐχαριστίες - Διάλογος μετὰ Σχολαστικοῦ.
» 19Β Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος, Βίβλος τῶν Θεολογικῶν Λόγων (Λόγοι Α΄–Γ΄) – Βίβλος τῶν Ἠθικῶν Λόγων (Λόγοι Α΄–Ѕ΄)
» 19Γ Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος, Α΄ Βίβλος τῶν Ἠθικῶν Λόγων (Λόγοι Ζ΄–ΙΕ΄) – Β΄ Κατηχητικοὶ Λόγοι (Λόγοι Α΄–Ζ΄).
» 22ος Νικολάου Καβάσιλα, Ἑρμηνεία στὴ Θεία Λειτουργία - Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ Ζωῆς.

Ι΄ ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

ΙΑ΄ ΑΠΟΛΟΓΗΤΑΙ

Τόμος 1ος Ἰουστῖνος, Ἀπολογίες Α΄ καὶ Β΄ – Λόγος Περὶ Ἀναστάσεως – Διάλογος Πρὸς Τρύφωνα.
» 2ος Τατιανός, (Πρὸς Ἕλληνας) – Ἀθηναγόρας, (Πρεσβεία Χριστιανῶν καὶ Περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν) – Θεόφιλος Ἀντιοχείας, (Πρὸς Αὐτόλυκον Βιβλία Α–Γ) – Ἐπιστολὴ πρὸς Διόγνητον.

Φωτοστοιχειοθεσία: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΕΛΕΥΘ. ΜΕΡΕΤΑΚΗ
Άρμενοπούλου 30 – Τηλ. 200 621 – Θεσσαλονίκη

Έκτύπωση Όφσετ: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» Π. ΠΕΤΑΛΩΤΗ & ΣΙΑ Ε.Ε.
Εύριβιάδου 13 – Τηλ. 828 431 – Θεσσαλονίκη

Βιβλιοδεσία: Άφοὶ ΒΑΡΟΥΣΙΑΔΗ
Λαχανᾶ 17 – Τηλ. 839 414 – Θεσσαλονίκη